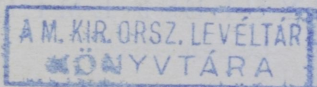

ERDÉLYI
ORSZÁGGYŰLÉSI EMLÉKEK.

TIZENKILENCZEDIK KÖTET.

(1686—1688.)

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

 MAGYAR
TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

HARMADIK OSZTÁLY.

ORSZÁGGYŰLÉSI EMLÉKEK.

BUDAPEST, 1896.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA

(Az Akadémia épületében.)

8/43 xx

MONUMENTA COMITIALIA REGNI TRANSYLVANIAE.

ERDÉLYI
ORSZÁGGYŰLÉSI EMLÉKEK.

TÖRTÉNETI BEVEZETÉSEKKEL.

A M. TUD. AKADÉMIA TÖRT. BIZOTTSÁGA MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

SZILÁGYI SÁNDOR

RENDES TAG.

TIZENKILENCZEDIK KÖTET.

(1686—1688.)

BUDAPEST, 1896.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

772 731

81

A M. KIR. ORSZ. LEVÉLTÁR
KÖNYVTÁRA

80/
/ 28.

XXXIII. FEJEZET.

1

I.

Buda felmentésének híret Európaszerte mindenütt a legnagyobb örömmel és lelkesedéssel fogadták: Erdélyben is — de itt az öröm közé némi ürm is vegyült. Az országgyűlés utolsó napjaiban megjött a hír, hogy Caraffa már Szolnoknál van ¹⁾ — miből mindenki tudta, hogy ez a téli beszállásolásokkal van kapcsolatban.

Az elmúlt tél tapasztalata megmutatta, hogy a császár katonái a felső-magyarországi Partiumot nem tekintik Erdély kiegészítő részének s a beszállásolásokat a fejedelem megkérdezése nélkül intézik el. Hogy ez ne történhessék, a delegáció nov. 8-iki üléséből edictumot adtak ki, hogy, ha a császári hadaktól érkeznék is felhívás a máramarosiakhoz s kővárvidékiekhez, ezeket a fejedelem és főgenerális tudta nélkül követeket hozzájuk ne küldjenek.²⁾ S egyúttal a Bécsbe küldött követek, Gyulay Ferencz és társai után küldték Hevesy Jánost, meghagyva neki, hogy útközben találkozzék Caraffával és ennél emeljen szót a debreczeniek ügyében.³⁾

Ez a küldetés a kísérletek egész sorozatának volt kezdete, melyekkel Erdély önállásának megvédését czélozták. Gyulay útján leveleket küldtek a lotharingiai herczegnek, a bajor és szász választóknak s megbízták, hogy kérje ki ezeknek közbenjárását Erdély érdekében, magával a császárral pedig értessé meg, hogy akármit parancsolnak is Bécsből

¹⁾ Olasz F. nov. 4-iki levele a Török-Magyarkori Államokmánytárban VII. k. 198. l.

²⁾ Törv. és Okiratok I.

³⁾ Ugyanott IV. A Hevesy által felvitt levelet Alvinczy II. 24. l.

a tábornokok, azzal semmit sem törődnek, mindenek felett pedig sürgesse a diploma rectificálását, melynek végrehajtásával ő van megbízva.

Ettől fogva a delegatio nap nap után ülésezett s megheszelte a teendőket. Írtak a brandenburgi választó fejedelemnek, kérve közbenjárását,¹⁾ s elhatározták, hogy Macskásy Boldizsárt a lengyel királyhoz küldik, kinek követe, Vyssinszky Konstantin még mindig Erdélyben tartózkodott s a ki Macskásyval együtt utazott el. Ez a követség folytatása volt a korábbiaknak: a Vajdáéknak, Inczedyének, s célja lett volna megnyerni a lengyel király közbenjárását, hogy Erdély függetlensége mindenkivel szemben biztosíttassék: azon az áron, hogy a német igától megszabaduljanak, készek »a republica patrociniumát« felvenni. A fejedelem írt külön marquis Bethune-nek is — leveléhez csatolva egy a francia királynak szóló levelét — s kérte, hogy az 1679-iki szerződés alapján járjon közbe érdekében a császárnál.²⁾ De Lengyelország, Franciaország messze volt s ezekben a válságos időkben, midőn a német hadak közeledéséről naponkint érkeztek hírek,³⁾ kicsoda hihette volna, hogy ez úton közvetlen segílyt nyerhetnek. Mindazok csak a jövő útját akarták egyengetni.

Valóban, mielőtt Caraffa a császártól kapott megbízatását hivatalosan bejelentette volna a fejedelemnek, ez már kapott értesítést Szolnokmegyéből, hogy Caraffa hadai sarczoltatják a falvakat s ez ügyben a fejedelem azonnal kérdést is intézett hozzá.⁴⁾ S midőn épen e levelét hozzá akarta küldeni, nov. 22-én megérkezett Marchisio, hozva magával a császár leiratát, melyben tudatja, hogy a téli elszállásolásokkal Caraffa van megbízva, s ez utóbbinak felhívását, hogy a fejedelem teljhatalmú követét küldje hozzá.⁵⁾

E tárgyalások alatt érkezett meg a hir, hogy Szeben-

¹⁾ Törv. és Okiratok V. De ezen levél csak 1687. ápr. 28-án küldetett el, mely alkalommal a svéd királynak is írt a fejedelem. T.-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 240. l.

²⁾ Törv. és Okiratok III.

³⁾ Ugyanott VI.

⁴⁾ Ugyanott VI., VII.

⁵⁾ Ugyanott II.

ben nov. 8-án lázadás ütött ki. A fejedelem e télen is — mint a múlt évben — oda kívánt a delegációval együtt beszállani: ennek hírére ütött ki a lázadás. A delegáció e hírre nov. 25-én tartott ülésében elhatározta, hogy két magyar és két százból álló küldöttség menjen Szebenbe, tartson ott vizsgálatot s a bűnösöket fogassa el.¹⁾

Ugyanezen a napon a delegáció elrendelte, hogy, ha a német hadak Somlyóba kérnének bebocsáttatást, ezeket semmi esetre se eresszék be, nehogy a török ezt nyílt elszakadásnak vegye. Ha azonban nagyon erőszakoskodnának, kérjenek salva guardiákat s ezekkel maguk részéről alkudjanak meg úgy, amint lehet.²⁾

Erre a somlyai edictumra okot a Marchisióval kezdetű tárgyalások adtak. Caraffa követe ugyanis azt kívánta, hogy három erősség: Huszt, Kővár és Somlyó engedtesse át a német hadaknak. Megelőzőleg hadai már előzőnlőtték a részeket, ő maga pedig beszállásolásuk iránt a megyei hatóságokkal indított tárgyalásokat. Ennek elhárítására elhatározta a delegáció, hogy Nemes Jánost és Bálintith Zsigmondot követségbe küldi Caraffához, felhatalmazva őket, hogy százezer forintig terjedő összeget ígérjenek neki.³⁾ A delegáció nov. 27-én elhatározta, hogy Caraffának 2000 frtot és hat szekeres lovat küld, Marchisiónak pedig száz aranyat ad.⁴⁾ Egyúttal Kálnoki Sámuel Maramarosba küldötték Veteranihoz, azzal a kéréssel, hogy e vármegye megszállásával várjon addig, míg a Caraffához küldött követség megbizatásában el nem jár.⁵⁾

Ez intézkedésekkel a delegáció kimerítette azokat az eszközöket, melyeket ez idő szerint a téli beszállásolás veszedelmének elhárítására szükségeseknek tartott. S minthogy a küldött követség eredményét be kellett várni, a fejede-

¹⁾ Trausch II. 228, Irthill naplója Trauschenfels Fundgruben 361. l. A delegáció határozata Alvinczy II. 28. l.

²⁾ Alvinczy II. 28. l.

³⁾ Törvények és Okiratok VIII. Az utasítások Alvinczy II. 33. s köv. ll.

⁴⁾ Alvinczy II. 29., 30. ll.

⁵⁾ Ugyanott II. 32. l.

lem nov. 27-iki rendeletével a delegatusokat haza bocsátotta, de ugyanakkor, december 28-ára, újabb tárgyalások megkezdésére összehívta őket Fogarasba.¹⁾

II.

Teljes sikere a küldött követségek közül csak egynek lett: a szebeninek, hol a szebeniek decz. 6-án újabb s a régiéknél is erősebb térítvényt állítottak ki²⁾ s a bűnösöket pedig megbüntették.

Macszás Boldizsár Beszterczénél tovább nem mehetett. Máramarost már ellepték a németek. Élete is veszélyben forgott s a fejedelemnek visszajövetelébe bele kelle egyeznie. Elvált a lengyel követtől, a ki tovább folytatta útját, a delegatio pedig 1687. febr. 7-éről az ügy lefolyásáról jelentést küldött a lengyel királynak.³⁾

Bálintith és Nemes Caraffánál csak ideiglenes szerződést tudtak kieszközölni. Az altábornagy úgy találta, hogy a követek nincsenek kellő meghatalmazással ellátva s ehhez alkalmazta decz. 12-én a maga resolútióját, kérve a fejedelmet, hogy vétkül ne rójjá fel neki, ha a katonasága fentartásához szükséges eszközöket jól rosszul meg fogja szerezni. Ez a resolúció egy ideiglenes modus vivendi volt, melybe a követeknek is, bár contractusra lépésre nem voltak felhatalmazva, bele kellett nyugodniok. E szerint tízezer ember fentartására fizessenek november hóra 60,000 forintot 1687. jan. 20-ig s azután havonként 20,000 forintot: mely esetre Husztot, Kővárat és Somlyót nem fogja őrsgel megrakatni, s a Részek, a beszállásolások kivételével a fejedelem hatósága alatt maradnak.⁴⁾

Ilyen módon Erdély egy része ezután is a németek kezében maradt. Igaz, hogy azon a czímen, hogy ez a rész Magyarországhoz tartozik s ahhoz Erdélynek semmi köze — de a fejedelmi udvarban nem osztozkodtak ebben a felfogásban.

¹⁾ Törv. és Okiratok X.

²⁾ Alvinczy II. 46.

³⁾ Törv. és Okiratok IX. V. ö. Alvinczy II. 143. l.

⁴⁾ Alvinczy II. 55—59. ll.

Bécsből a Gyulay követsége eredményétől vártak orvoslást s annyal inkább, mert más oldalról is fenyegette őket veszedelem — a törökök felől, kik hármennyit vesztek is, de három oldalról támadhatták meg az országot. A vezér pedig figyelmeztette Balót a kapitihát, hogy »úgy tartják, hogy rossz a tatár had a német ellen, de jó lesz ő ellenek.« Majd rájuk küld százezer embert, híjába »vonják meg magukat a németekkel az erős várakban,« ezek mellett a tatárok csak elmennek s úgy kipusztítják az országot, hogy a német nem fogja róluk levenni.¹⁾ Nap nap után jött Sárosytól a kapitihától a követtel az adó beküldését sürgető levél.²⁾ S az ország helyzetét még az is nehezítette, az, hogy a német törökösséggel, a török pedig németességgel vádolta.

Gyulay pedig Bécsben semmire sem tudott menni. Ajándékait elfogadták, biztatták, ígérték, hogy információt kérnek Caraffától, de arról, hogy Caraffát a Részek megszállásától visszatartsák, hallani sem akartak: még arra sem volt kilátás, hogy a várak átadásának követelésétől elálljanak:³⁾ szóval Erdély ki volt szolgáltatva Caraffa önkényének.

Mindemellett hallani sem akartak arról, hogy a Caraffa resolútióját elfogadják. Sőt Nemest is csak a császár tekinteteért nem vonták felelősségre.

A decz. 28-ikára összehívott delegáció jan. 1-én megnyílt.

Az első gyűlésen felolvasták Caraffa resolútióját s levelét és a Veterani válaszát a Kálnoki által hozzá vitt pontokra,⁴⁾ Sárosy jelentését a fővezérrel folytatott tárgyalásokról s Gyulay jelentését,⁵⁾ s ezek után tisztába jöven azzal, hogy a fizetések elől ki nem térhetnek: rendkívüli adó kivetését határozták el, mert a Caraffa-féle pontok el nem

¹⁾ Ugyanott Baló jelentései II. 7. s 8. II.

²⁾ Törv. és Okiratok XIV. I. Török-Magyarokori Államokmánytár VII. k. 203., 206., 207. s köv. II.

³⁾ Törvények és Okiratok XI.

⁴⁾ Közölve Alvinczy II. 32. I. A válasz u. o. 60-ik I.

⁵⁾ Törv. és Okiratok XI.

fogadása miatt újabb nagy és igen terhes áldozatokra kelle magukat elszánniok, hogy az ország függetlenségének legalkább látszatát megmenthessék.

Ismét a hazafiak kölcsönével kellett magukat kiváltani.

A tehetősebbekre 500 német frtot s ugyanannyi mérő búzát és zabot vetettek ki. Az összeg is 500 és 50 között változott — s maga a pénzösszeg 42,250 tallért tett ki. A ki a kölcsönt nem akarta megfizetni, annak jószágát lefoglalták három évre: a kölcsön befizetésének ideje pedig január 12-ére tűzetett ki. A szászokra 35,500 német frtot vetettek. Ezen kívül egyes városokra is vetettek ki: úgy hogy az egész összeg 80 ezer frtot, 12,900 köből búzát s 13,000 köből zabot tett ki.

Kinevezték a perceptorokat, kik azokat Beszterczén, Kolozsvártt, Szamos-Újvártt beszédjék, az inspectorokat, kik az élés elszállításáról gondoskodjanak; továbbá a német hadak számára rendelt pénz perceptoraít és az inspectorokat — mert az elszállásolt német hadaknak 100,000 frt, tizezer mérő búza és tizenkétezer mérő zab deputáltatott.

Nem ratificáltak a Caraffa-féle deliberatiót, daczára, hogy azt a követek aláírták s hogy neki »complaceáljanak«, Naláczy Andrást és Bálintith Zsigmondot küldék követ-ségbe hozzá, s megszabták a nekik adandó úti költséget.¹⁾

Magnus Castelli német tisztnek megadták az engedélyt, hogy Erdélybe jöhessen.

A delegatió azt hitte, hogy ily jelentékeny áldozatok árán czélt fog érni. Naláczynak és Bálintithnak az volt a megbizásuk, hogy Caraffát birják rá, hogy a követek által aláírt tractatus végrehajtásától álljon el: ennek fejében adjanak neki 100 ezer forintot, 12,000 mérő búzát s tizezer mérő zabot. Ha azonban ő ezt nem akarná elfogadni, kérjenek Bálintith számára útlevelet Bécsbe s kérjék meg a tábornokot, hogy lássa el őt elég ajánlattal.

Ez esetre Bálintithnak meg volt hagyva, hogy csatlakozzék Gyulayhoz Bécsben s együtt sürgessék a diploma

¹⁾ Alvinczy Okmánytár II. 68—78. II. a delegatió határozatai egész terjedelmükben közölve.

kijavítását.¹⁾ Ugyanakkor Kálnokyt Veteranihoz küldötték, hogy kikérjék az ő közbenjárását is — természetesen elmaradhatatlan ajándékok kíséretében. Megbízta őket (jan. 9-én) azzal is, hogy a külföldi udvarok bécsi resideenseivel is lépjenek érintkezésbe s ezektől is igyekezzenek megnyerni ügyök támogatását.²⁾ Tény az, hogy bizonyos tekintetben Erdély is be volt foglalva a westphaliai és nymwegeni békékbe: ezen az alapon várták az Erdélylyel rokonszenvező udvaroktól a támogatást, »a régi fejedelmeknek azon materiában viselt tractáról való írásokból« kimutathatja követelésük jogosultságát, s az alapot az udvarok közbelépésére.

Caraffa ismét rettenetesen zsaroltatta Debreczent. Ez úttal Heisster volt a szerencsétlen városban, mely oltalomért a fejedelemhez folyamodott, ki ügyökben a delegatióval egyetértve, Vadovics András bejárót küldötte Caraffához s Heissternek is írt.³⁾

S ezzel a delegatio tárgyalásai véget értek.

III.

E tárgyalások közben a fejedelem, aggódva, hogy azok az ország sorsára döntő befolyással lehetnek, febr. 13-ra Fogarasha egyetemes országgyűlést hirdetett.

Szorongatva egyfelől Caraffa s másfelől a török által s nem bízva abban, hogy a német parancsnok egy tatár invasiót meg tudna hiúsítani s épen ezért a szakítást veszélyesnek tartva, a már kivetett, de be nem hajtott portai adót készletben akarták tartani s elrendelték, hogy azt márcz. 20-ára hajtsák be. (I. art.)

A II. és III. articulus a januári delegatio által kivetett készpénz és búza s zab megtérítéséről intézkedett; a szokott módon kivétvén ezeket ismét az ország lakosaira.

Intézkedtek az elpusztult helyek összeírásáról. (IV. art.)

¹⁾ Ugyanott 78—85. ll. az Instructiók.

²⁾ Ugyanott II. 91. s. köv. ll.

³⁾ L. Törv. és Okiratok XV., XVII., XVIII. s Alvinczy Okmánytárának idézett helyeit. A francia királynak febr. 27-én írt levelet nem expedálták. Törvények és Okiratok XXIII.

Az V-ik articulussal Kubinyi Lászlót, Komáromy Jánost, Náprády Lászlót és Gulácsy Albertet honfiúsították.

A mesteremberek túlköveteléseiivel szemben elrendelték, hogy ezek újabb intézkedések tételéig tartsák magukat a még mindég érvényben levő Rákóczy György-féle limitatiohoz. (VI. art.)

Elrendelték, hogy a Kajántorokban levő három zarándi falut, melyek a török követségek miatt eddig is sokat szenvedtek, a többiek segíeyezzék. (VII.)

Az aranyosi hídvám ügyében, a tordaiak és aranyos-zékiek közt felmerült differentiákat a kiküldött bizottság intézze el. (VIII.)

Intézkedett a Kis- és Felső-Bún közt fenforgó viszály ügyében. (IX.)

Komáromy Jánosnak Magyar-Igenben levő házát a rovás alól kivették. (X.)

Biró Bálintot, ki Bethlen Gergelyt több ízben becselenséggel illette, arra büntették, hogy szalma süveggel fejében az országgyűlés előtt, azután a piacon pelengér alatt s végre az udvarhelyszéki gyűlésen vonja vissza mocskolásait. (XI.)

Elrendelték azon tordaiak megbüntetését, kik a németek múlt évi hadjárata alkalmával a keresztesieket megkárosították. (XII.)

Teleki Mihály mellé székelyföldi commissariussá kinevezték az elhunyt Mikes Kelemen helyett Székely Lászlót. (XIII.)

Intézkedtek a törvéynapok megtartásáról. (XIV.)

Megújították a zsodomia ellen hozott törvényeket. (XV.)

Megújították a postálkodás ügyében hozott törvényeket. (XVI.)¹⁾

Ez egyszerű s mondhatni a közigazgatás egyes ágaira kiterjedő törvényekkel párhuzamosan tárgyalta a delegatio az ország politikai helyzetére vonatkozó eseményeket is s ezek közt első sorban a bécsi követség szomorú eredményét. Mert Gyulaynak hosszas halogatás után végre mégis

¹⁾ Törv. és Okiratok XIX.

sikerült resolúcióhoz jutni. Áthidalhatatlan úr tátongott a bécsi és erdélyi államférfiak felfogása közt. Azok a múlt évi Haller-féle diploma két pontjának megváltoztatásában a császár »becstelenségét« látták: az utóbbiak ezt a két pontot a nemzetközi jog sértésének tekintették. Pedig ez a hivatkozás a »császár becstelenségére« valójában nem volt egyéb ürügynél. Hiszen mikor a diplomát Bécsben aláírták (jún. 28.), még Buda nem volt felszabadítva: Erdély támogatására vagy semlegességére tehát még akkor szükségük volt. Most épen kapóra jött a »tovább való tractatus« kérdése s amint Caraffa jól befészkelte magát az ország egy részében s állást foglalt határai mellett, jan. 16-án Gyulaynak kiadták a választ. Találón jellemzi azt Teleki egyik jelentésében: »én azokban kegyelmes uram semmi igaz vigasztalásra való dolgot nem látok: az ilyen decretum mellett adott írást azelőtt csak az vármegyék sem akarták elvenni Magyarországon — de úgy látom, szinte szokásba kezd menni.«

Caraffával, mond a leirat, a dolog már el van intézve. Gondja lesz ő felségének, hogy a téli szállásra beosztott katonák ne zsaroljanak, hogy Csáky kárt ne tegyen a fejedelemnek, hogy a harminczad igazságosan szedessék s hogy a fejedelemmel jó szomszédságot tartsanak hadai.²⁾

Ennek a leiratnak száraz, semmit mondó hangja, az üres, színtelen s a bizonytalanság ködében elvesző ígéretek mutatták, hogy dolgaik rosszabbul állanak, mint tavaly, mikor investigative Caraffa megbüntetését ígérték — most már egészen kiadták őket az ő önkényének: hiszen ezzel úgy is minden rendben van. S épen ezért nagy veszedelemtől tartottak. »Mi azt sem tudjuk, mely órában borít el bennünket a tatár«, ír a delegáció,³⁾ azért, mert a németet ajándékkal, fizetéssel látták el. A Kőrös vidékét török, labancz, Theököly emberei pusztították:⁴⁾ szóval a delegációnak bőven volt dolga a szükséges óvintézkedések megtételével.

¹⁾ Törv. és Okiratok XVIII. c)

²⁾ Szász Sylloge 35. s köv. ll.

³⁾ Alvinczy II. 89-ik l.

⁴⁾ Törv. és Okiratok XX—XXII.

Kálnoky Szigetről a Veteránival folytatott alkudozásokról, febr. 16-áról terjedelmes jelentést küldött,¹⁾ melyből világosan láthatták, hogy az erdélyi részek kiürítésére gondolni sem lehet. Azt ajánlotta, hogy neki. »az ország nevével jó kemény leveleket kellene írni, hogy, ha ugyan csak ki nem akar menni, ne rontsa, pusztítsa ezt a szegény földet,« őt pedig, ha »a generál nem accomdálná magát«, visszahívni.

Nem ezt fogadták el. A fejedelem (márcz. 1.) még egyszer felszólította Veteránit, hogy ürítse ki országát: az országgyűlés pedig a szokásos három pecséttel ellátott levélben felszólította, hogy a végrehajtás módzatairól megbizottjokkal, Kálnokyval folytassa a tárgyalásokat.²⁾

Tüzetesebben írt neki magának ugyanezen napon a delegatió. Határozottan megírták, hogy a Nemes és Caraffa közt kötött szerződést nem tartják magukra nézve kötelezőnek, mert Nemes nem volt felhatalmazva, hogy szerződést kössön, mert ők ő felségének nem vazallussai, hanem szövetségesei; a Haller-féle diplomát, ha kiigazítják, elfogadják. Ő — Kálnoky — Veteránival semmi szerződést se kössön, »düb-düb limitatiót« nekik ne engedjen — inkább bármit tűrjön el. Épen ezért csak megbízó levelet küldenek neki.³⁾

Együttal — márcz. 5. — a lengyel királynak is írtak. Elpanaszolták szorongattatásaikat, keserveiket, kérték, hogy vesse közbe magát a császárnál érdekükben, kérdezték, hogy nem fordúlhatnának-e a francia királyhoz, emlékeztetve őt a nymwegeni békére?⁴⁾

De tettek még egy kísérletet a császárnál, kihez Donáth Jánost küldötték fel. Bálintithnak már január 8-iki küldetése alkalmával meg volt hagyva, hogy Caraffával végezhessen, siessen fel Bécsbe: de semmi bizonyosat sem tudván arról, hogy feljutott-e oda, szükségesnek tartották ezt az újabb követséget. Márczius 14-én kiállított utasítása értelmében neki egy felküldendő főkövetségnek útját kellett volna egyen-

¹⁾ Alvinczy II. 97.

²⁾ Ugyanott II. 115—6. II.

³⁾ Ugyanott II. 119.

⁴⁾ Törv. és Okiratok XXIV.

getnie, melyet a diploma revisiójának ügyében akartak Bécsbe küldeni. Titkos utasításában meg volt hagyva, hogy a külföldi protestans követekkel is közöljék sérelmeiket, az ország sanyargattatásait s igyekezzenek megnyerni a fejedelem és ország részére udvaraik közbenjárását.¹⁾

A mi a delegatiót még jobban elkésértette: az Veteráninak és Wenzel hadbiztosnak Kővár és Lápos vidékéhez intézett fenyegető levelek voltak, melyektől mint önálló területektől az eddigi fizetéseken kívül még 147,996 forintot követeltek,; ezeknek megorvoslását is Kálnoky követsége által sürgették.²⁾

Az intézkedések megtétele után, márcz. 14-én a gyűlés és a delegáció eloszlott.³⁾

IV.

Az erdélyi követeknek Naláczynek s Bálintitlnak most is azt ismételte Caraffa, mit első bejövele alkalmával Gyulaynak mondott: nem gondol ő sem a császárral, sem az udvarral, azt cselekszi, a mit akar.⁴⁾ Ez a szigorú katona serege érdekén kívül semmire sem volt tekintettel s minden magyarban árulót látott. Könyörületlen terrorizmussal uralkodott a részeken, annál, amit összeharácsolt rosszabb volt a mód, a hogy összeharácsolta, s már ekkor megkezdte az eperjesi polgárok befogatását,⁵⁾ mely a híres és embertelen »laniena«-val végződött. Megvolt neki a saját maga logikája: azt a leiratot, melyben Apafi megtagadta a contractus ratificálását, egyszerűen megerősítő iratnak jelentette ki⁶⁾ s ezen az alapon úgy harácsoltatott, mintha ellenséges földön lett volna.⁷⁾

Alig oszlott el a márcziusi delegáció, újabban minden

1) Törv. és Okiratok XXV.

2) Törv. és Okiratok XXVI. és Alvinczy II. 120. l.

3) Vass György naplója Nagy Gyula kiadásában. 63. l.

4) Alvinczy II. 106.

5) Ugyanott II. 114.

6) Ugyanott II. 103.

7) Törv. és Okiratok XXX.

oldalról oly kényes természetű jelentések érkeztek, hogy a fejedelem szükségesnek tartá, ápr. 4-ére ismét összehívni annak tagjait.¹⁾ Semmi kétség sem volt benne, hogy tavasz nyitával a hadi operációk újra meg fognak kezdetni, s ennek következtében a német sereg a téli kvártélyokat el fogja hagyni. De mielőtt ezt tenné, Caraffa számot akart vetni a megszállott helyekkel, a mi az ő nyelvén annyit tett, hogy annyi pénzt és élelmet akart kipróbálni rajtuk, a mennyit csak lehet.²⁾

A delegáció ápr. 7-én tartott ülésében elhatározta, hogy ezen »szemtelen fenyegetésekkel« szemben, a »német hadak csendesítésére« Caraffának és Veteraninak 50,000 forintot fizetnek, ebből harmincezer forintot azonnal útnak indítanak s ezen felül kétezer vonó marhát adnak, de többet őket ne terheljék. Ezen összegből 20 ezer forintot az ország közönséges pénzéből fizetnek ki s tizezer forintot kölcsön vesznek. Okolicsányi Pált a tudósítólevéllel előre bocsátják s elrendelték, hogy ha Caraffa »ugyancsak megkeményítené magát«, Naláczy térjen vissza, Bálintih pedig menjen fel Bécsbe a császárhoz.

Intézkedtek a pénz elszállításának módjáról, a szükséges költségek fedezésének módjáról.

A vonó marhákat az adókules arányában kivetették.

A gyéresiek közt fenforgó viszályok elintézését a tordavármegyei főtisztekre bízták.

A »szoros állapotokhoz« képest teljes felülést nem rendelhetvén el, úgy intézkedtek, hogy a szükséges vigyázással Tholdalagi János, szamosújvári főkapitányt bízták meg s a környéket hatósága alá rendelték. Ezenkívül bizonyos számú székely és szász puskásokat felültettek, oly módon, hogy egy hét múlva ott jelenjenek meg.³⁾

Foglalkozott a delegáció a portai ügyekkel is. Baló belgrádi jelentéseiből látták, hogy a nagyvezér türelmetlenül várja az adó beküldését, szemére hányták a követnek,

¹⁾ Törv. és Okiratok XXVIII.

²⁾ Törv. és Okiratok XXII.

³⁾ Törv. és Okiratok XXXIV., XXXV.

hogy másképpen alakúlhattak volna a budai dolgok, ha ők határozott állást foglalnak a török mellett, bízatták, hogy ebben az évben másforma sereggel fognak támadni s még területi nagyjobbodást is helyeztek kilátásba.¹⁾

Az adó bekiüldését a portára már a januári országgyűlés is elhatározta s e célra kivetette a portai adót. Portai követnek, ki azt bevigye, Gyerőffy György volt kiszemelve — de ennek megbetegedése következtében Sárossy János nevezetett ki: s azonnal hozzá is fogtak az előkészületekhez.²⁾

Utolsó intézkedése a delegációnak az volt, hogy tíz nap múlva, ápril 20-án, ismét össze fognak jöni Fogarasban.³⁾

A delegáció határozatai közül legsürgősebben elintézendő ügynek Caraffa megnyugtatótását tekintették — de mire ők elhatározták, hogy Okolicsányit előre küldik, Caraffa ápril 1-én a nála levő követeket Naláczyt és Bálintithot visszabocsátotta, sürgetve a hátralevő restantiákat, meghíúsítván ilyen módon Bálintith tervezett bécsi követségét.⁴⁾ Bálintithnak ez alkalommal a lengyel királyhoz is el kellett volna mennie s elmondani az okokat, hogy miért volt ő kénytelen a múlt évben — midőn hasonlóképen követségben volt hozzá küldve, útközből visszatérni.⁵⁾

Ez alkalommal a fejedelem az 1684-ben perbe fogott Barsay Mihálynak megkegyelmezett.⁶⁾

V.

Ez az örökös szekerezés a fejedelmi székhely s az édes otthon közt sehogy sem tetszett Telekinek: de ez az újabb viszonyok átalakulásának volt következménye. Régi gyakorlat szerint egyik országgyűléstől a másikig, a fejedelem

¹⁾ Alvinczy II. 128 s köv. ll.

²⁾ Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 231. l.

³⁾ Alvinczy II. 144. l.

⁴⁾ Ugyanott II. 134—5. ll.

⁵⁾ Ugyanott II. 143. l.

⁶⁾ Törvények és Okiratok XXXVI. V. ö. Erdélyi Orsz. Eml. XVIII. k. 19. l.

a tanácsosokkal együtt intézte az ország dolgait. Hanem mióta egy tanácsurat lefejeztek, az akkori kényes viszonyok közt a tanácsurak azon voltak, hogy a felelősséget mennél szélesebb körre terjesszék ki, s állandósították a delegatió intézményét, mely levette ugyan a tanácsurak válláról a felelősséget, de nagyon nehézkesnek és gyakorlatiatlannak bizonyult be. Akkora testület mint ez, több mint száz taggal, nehezen mozgott, a mikor csak tehetett, szeretett haza menni, hacsak pár napra is — s e miatt gyakran fontos dolgok halasztást szenvedtek. »Hányszor vallók kárát — írta Teleki Naláczynek pár nappal a delegatusok elmenetele után, ápril 14-én — az ugrándi expeditióknak, az rugd össze hagyd ott etc. alkalmatosságoknak s még sem tudunk tanulni? Délig alunni, ebéd után crapulás fővel országot igazgatni, veszedelem keresés.«¹⁾

Hogy mennyire igaza volt Telekinek, az eredmény megmutatta. Amint Caraffa elbocsátotta Naláczyt és Bálintithot, ezek haza indultak. Útközben találkoztak Okolicsányival s ezt visszatérítették. De Bálintith, mielőtt a fejedelmi udvarba ment volna, útközből egy pár napi kirándulást tett családjához s Naláczy és Okolicsányi együtt folytatták útjukat. Ez bizony nagyon kellemetlenül hatott a fejedelemre s a tanácsurakra: de mielőtt választ tehetek volna Caraffának s Veteraninak, be kellett várni Bálintithot. Amint azonban ő megérkezett, újra visszabocsátották Okolicsányit a német tábornokokhoz, hogy magyarázza meg nekik a késcdelem okát s tudassa, hogy az ápr. 20-án összeülendő delegatióból új követséget fognak hozzá küldeni, Kálnokynak pedig megizenték, hogy igyekezék Veteranit a megszállásolt részek elhagyására birni.²⁾

A németeket a megszállott részek elhagyására birni, s Erdélyt a tatár invasiótól, mely újabban fenyegetődött, megmenteni,³⁾ ez volt az ápr. 20-ára összehívott delegatióknak két komoly feladata.

¹⁾ Törv. és Okiratok XXXVII.

²⁾ Törv. és Okiratok XXXIX., XL.

³⁾ Törv. és Okiratok XXXVIII.

Az ápril 22-én tartott ülésben felolvasták Caraffa levelét, melylyel Naláczyt és Bálintithot visszaküldte. Az bizonyos, hogy őszinteség hiányával nem lehet őt vádolni. Ő, úgy mint Caraffa, személyére nézve alázatos szolgálja az erdélyi rendeknek: de mint generális a hadsereg érdekeit tartja szem előtt. Azért hát a *contractus* értelmében fizessék meg a restantiákat.

Másnap jött Kálnokytól levél. Okolicsányi megérkezett s a küldetése alapján kezdett tárgyalásairól tett jelentést. A delegatio a követelt restantiának megadását mint ajándékot ajánlotta fel, mert Erdély »nem haereditariuma« ő felségének, hanem *confoederatusa*. Caraffa ebben az alakban is elfogadta az ajánlatot: ő a szavakkal nem sokat törődött, csak fizessenek, hanem a felajánlott magyar forintokat német forintokra tétette át s ez ismét különbözetet tüntetett fel. Kálnoky azt ajánlotta, hogy a követelt summáról térítvényt állítsanak ki, különben benn maradnak a németek.

Hosszas tanácskozás után a delegatio elhatározta, hogy Bálintithot és Donáthot visszaküldi Caraffához. Kiállítják a térítvényt is a hátralék megfizetésére vonatkozólag, de a követeknek adott utasításban szigorúan meghagyták, hogy igyekezzenek a generált rávenni, hogy elégedjék meg az ő — a követek — térítvényükkal, az országét pedig csak a végső szükség esetében kézbesítsék neki. Különben igyekezzenek az országot s részeket biztosítani, hogy az ország jövőre minden hasonló rablástól ment fog lenni. Eszközöljék ki a zálogképen letartóztatott s fogságba vetett nemesek szabadon bocsáttatását.

Még az nap, ápr. 23-án, néhány apróbb ügy elintézése után intézkedtek, hogy a portai követté kinevezett Sárosy János elutazhassék s útiköltségül 800 tallért szavaztak meg. Szigorúan meg volt hagyva neki, hogy tegyen Serbán vajda ellen panaszt a nagy vezérnél s sürgesse elmozdítását, mert a Csáky emberei »ott járnak alá s fel« s jelentse ki, hogy ha fejök bele vesz is, »nagyobb dologra kell kifakadniok.« Továbbá, hogy a mezei hadak a tövisi réten szálljanak táborba. A szokásos portai leveleket ápr

24-én készítették el kapitihává Sándor Pált,¹⁾ tolmácscsá Móses Jánost nevezték ki: de ezek csak máj. 1-én indultak el.

Bálintitlnak Bécsbe és Lengyelországba tervezett expedíciói meghiusulván, elrendelték, hogy az általa visszahozott levelek a levéltárban (conservatorium) helyeztessenek el. De azt a tervet, hogy a lengyel király közbenjárását a császárnál igénybe vegyék, nem ejtették el, s elhatározták, hogy e czélból Macskásy Boldizsárt küldik hozzá. Nem akarnak ők — jelentse ki a királynak — sem törökké, sem németekké lenni, hanem ő felsége kegyes munkája által a keresztyénség szolgálatában akarnak megmaradni. Egyúttal pedig arra az esetre, ha az országot veszedelem érné, menedékhelyet kértek.

A németekkel való kiegyezésnek egyik feltétele a vonómarhák administratiója volt. Ápril 29-én ezek összegyűjtésére megtették a szükséges intézkedéseket, kinevezték a biztosokat, kik azokat Gyerőffy Györgynek szolgáltatassák át, hogy ez Nagy-Bányán a német biztosoknak adhassa át.²⁾

A delegatió ápr. 29-én oszlott el.

VI.

A lebonyolítás a német tábornokokkal nem ment olyan könnyen, mint ezt e jelentékeny áldozatok meghozatala után várni lehetett volna. Okolicsányi Pál meghozta máj. 10-ére Wenzl hadi biztostól a restantiajegyzéket Lápos és Kővárvidékről s ez 10,640 frtot tett ki.³⁾ Schinntől is megjött a nyugta a Mikes Pál által kézbesített 30,000 frt beszolgáltatásáról,⁴⁾ Kálnoky egyre-másra küldte a kétségsbeesett leveleket, hogy elengedésről szó sem lehet: teljesítsék a fizetéseket úgy, mint Caraffa rendelte,⁵⁾ mert ez nem érti a

¹⁾ Lásd Jakab Elek nagybecsű és érdekes tanulmányát Sándor Pál kapitiháról: Magyar Történelmi Tár XIX. és XX-ik kötet, hol a kapitihának Naplóját is közli.

²⁾ Törv. és Okiratok LVIII., LXII.

³⁾ Alvinczy II. 185.

⁴⁾ Ugyanott 137.

⁵⁾ Ugyanott II. 171., 177., 178. ll. Törv. és Okiratok XLV.

tréfát, azt megmutatta Eperjesen. Azután a portáról is jött egy követ, Huszain aga, ki az adó beküldését sürgette.¹⁾ Így a delegatio összehívása újra szükségessé vált.

Ez máj. 13-án kezdte meg tanácskozásait. Amit Caraffa terrorismusáról hallottak: az eperjesi vértörvényszék ítéletei, a protestansok üldözése, aggodalommal töltötte el őket jövőjük iránt. Mit várhatnak ettől a kiméletlen embertől, kinek egészen ki vannak szolgáltatva? s ki egy csomó embert azon ürügy alatt, hogy ezek zálogok, fogságba vetett? Azonnal írtak Kálnokynak: nem akarván a tüzet olajjal öntözni, nem ereszkednek a generál szavainak czáfolásába. Jelentse ki, hogy »egész contentatiót« tesznek, úgy amint kívánják. A kétezer marhát, daczára »a szegénység sok átkozódásának«, felszedik és kihajtják, a 30,000 frtot pár nap múlva útnak indítják, s előteremtik a még ezek felett követelt 26,000 frtot is, s ha másként nem lehet, a harmadik ezer ökröt is. De portió nevezetről sehol se legyen szó.²⁾

A marhák beszolgáltatásával Gyeróffy György bizott volt meg s most mellé biztosok rendeltettek.

A 20,000 frt hátralék elszállításával Daczó Gábort bízták meg, s gondoskodtak puskás kíséretéről.

A Kálnokynak írt levelet úgy czímezik, hogy Kálnoky nevéen kívül Mikes és Bálintith nevei is rajta legyenek s ezeknek meghagyták, hogy Veteranitól Caraffához menjenek.

Veteraninak a restantiákról assecuratoriát küldtek.

Írtak a fővezérnek, hogy a portai adó már útban van.

Másnap, máj. 14-én, intézkedtek a somlyai és kolozsvári őrségek fizetése ügyében.

Az Olasz Ferencz által adott előleg megtérítendő.

Mikes Pálnak 400 frt útiköltséget szavaztak meg.

A kapitihának 136 tallért, Sárossynak 200 tallért rendelték.

A hadak felültetését elhalasztották.³⁾

Donáth és Bálintith siettek Veteranihoz Nagy-Bányára.

Ennek a fejedelem assecuratoriája ellen az volt a kifogása,

¹⁾ Törv. és Okiratok XLIV., XLVI.

²⁾ Alvinczy II. 189. s köv. ll.

³⁾ Törv. és okiratok XLVII., XLVIII.

hogy abban a máramarosi restantia nincs megemlítve. Azután az is kisült, hogy a restantia nem 26,000 frt, hanem 64,117 forint. Mindamellett valahogy rendezvén vele a dolgot, máj. 20. elindultak Caraffához, kinek a 2000 arany ajándékot kézbesítették. ¹⁾

Végre, sok keserves kínlódás után, júl. 1-én, az összes hátralékokat lefizették Wenzl kezéhez s erről nyugtát kaptak, hogy »többé e miatt soha sem fognak háborgattatni.« ²⁾

VII.

Sárossytól érkezett portai hírek következtében a fejedelem a delegatiót júl. 4-ére Balászfalvára összehívta. ³⁾ Sárossy az adót Belgrádon jún. 3-án beszolgáltatta s jún. 27-én Belgrádból haza indult. Júl. 5-én érkezett Radnóthra, magával hozva a szultáni fermánt, mely »hűséges magaviselését jövőre is szívére kötötte« a fejedelemnek. ⁴⁾ A porta az ez évi hadjáratra nagy erőfeszítést tett s szerette volna, hogy három éven át tartó biztatás után maga a fejedelem is segélyére jöjjön hadaival, melynek természetesen nem megadásáról, hanem elodázásáról lehetett csak szó.

Júl. 7-én felolvasták a portáról érkezett leveleket: a szultáni fermánt az adó beszolgáltatásáról s a rendeletet a táborba szállásról.

Elhatározták, hogy a vármegyékre, székekre és városokra biztosok menjenek ki, kik az utolsó három év számadásait megvizsgálják s a rendkívüli adók inspectorai a legközelebbi országgyűlésen jelenjenek meg végső számadástétel végett.

Júl. 17-én Radnóthon országgyűlés fog tartatni.

Intézkedjék Olasz Ferencz, hogy a hódoltsági adó Somlyóról szállíttassék el Váradra vagy Kolozsvárra.

¹⁾ Törv. és Okiratok XLIX.

²⁾ Törv. és Okiratok LVI.

³⁾ Törv. és Okiratok LV.

⁴⁾ Jakab Elek, Az Utolsó Kapitihá. Magyar Tört. Tár XIX. k. 168. l. A fermán és többi levelek Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 524. s köv. ll.

A csikiek a moldvai határnál lefoglalt marhákat illő kárpótlás mellett adják vissza.

Csáky Gábor adja vissza Thoroczky István lovát (júL. 8.).

Inczedy Györgyöt megbízták a Somlyón esett rendetlenségek megvizsgálásával.

A császárnak s minisztereinek Bécsbe 11 lovat s egy török lovat küldenek ajándékba: hárma szerszámos legyen.

Dániel Mihályt kiküldik az ojtói, bozai és gimesi szorosok megvizsgálására (júL. 9.).

Dávid deák (Rozsnyay) békéljen meg feleségével.

Az universitas hópénzében esett hiányt Nagy Pál a kezénél levő ország-pénzéből egészítse ki.

Az újon fogadott gyalogosoknak fizetést rendeltek.

Elrendelték a táborba szállást oly módon, hogy »mind az körülöttünk levő, mind pedig az török parancsolatjára nézve« készen álljanak.¹⁾

Hogy létre fog-e jönni ez a táborba szállás, az még a jövő titka volt — ennek a rendeletnek nem volt más célja, mint az ország semlegességének megőrzése. Fog-e az sikerülni, azt még maguk sem tudták: de az ország fennmaradásának ebben keresték biztosítékát. A tulajdonképeni harctér még mindig távol volt Erdélytől, mert az Eger és Szigetvár körül folyt harczok még nem veszélyeztették közvetlenül az országot. S távol volt Eszék is, hová a nagyvezér jún. 19-én indult el nagy pompával és költözött át a Száván. JúL. 15-én érkeztek meg Eszék alá,²⁾ nagy és szép haddal s tele reményekkel, hogy a múlt évek csorbáit ki fogják köszörülhetni.

VIII.

Az országgyűlési meghívókat még a delegatió alkalmával, júL. 7-én szétküldte a fejedelem.³⁾

A szokásos formák, névsor-olvasás, a fejedelem üdvözlése

¹⁾ Törv. és Okiratok LVIII.

²⁾ Jakab Elek i. h. 173. l.

³⁾ Törv. és Okiratok LIX.

s ennek izenete, fejedelmi propositiók beküldése után megnyílt az országgyűlés: a még le nem igazott, de félig kifosztott országnak gyűlése.

Kivetették az adót a porta contentatiójára, portánként 65 forintot s ezzel arányban a két másik nemzetre egy summában, papokra. városokra. szóval minden adóképesekre. (I. art.)

Kirendelték az adóperceptorokat. (II. art.)

Gondoskodtak, hogy a begyűlő adó jó pénzzé váltsék (III. art.).

Elhatározták az adó befizetésének határidejét s ennek Szebenbe való beszállítását. (IV. art.)

Az adó főinspectoraivá Bethlen Elek s Bánffy György választottak. (V. art.)

Teleki Mihály két tordamegyei helységét, Székely László egyik fejevármegyei falvát, Alsó János és Keszei János torda- és fejevármegyei falvait az adófizetés alól felmentették. (VI., VII., VIII. art.)

Elrendelték az 1685—87-iki évi számadások megvizsgálását. (IX. art.)

A pusztá telkek a rovás alól kivették. (X. art.)

A paraszt telkeken lakó nemeseken az adó vétessék meg. (XI. art.)

A határszéleken a moldvaiak által elkövetett visszaélések orvosoltassanak. (XII. art.)

Hátszeget kivették az adófizetés alól. (XIII. art.)

A határvillongások elintézésére biztosok küldettek ki. (XIV. art.)

Gondoskodtak az utak és hidak jó karban tartásáról. (XV. art.)

Kapcsolatban az országgyűlési tárgyalásokkal, a delegatio is tartott üléseket, mely a politikai ügyeket tárgyalta.

Hogy a jövő évi beszállásoktól — rosszabbtól nem is tartottak — meneküljenek, elhatározták, hogy Bécsbe az udvarhoz követet küldenek. Hogy e tervezett főkövetség számára menedéklevelet szerezzen, előre küldék Bécsbe Büdöskuty bejárót (aug. 2.).

A fiscalis jóságok adójából 2000 forintot, a Teleki Mihályéból 1500 forintot defalcáltak.

Szemben a portai követelésekkel elhatározták, hogy a nagyvezérhez főkövetet küldenek tisztességes honorariummal, ki biztosítsa a nagyvezért hűségükről, de kérje, hogy őket régi szabadságaik megtartásában ezután se háborgassák. Főkövetté Sárossy Jánost, a nemrég visszatért követet nevezték ki.

Bécsi követekké Gyulay Ferencz és Donát nevezettek ki.

A vármegyei gyalogok számára fiztessék három hópénz a főgenerális kezéhez.¹⁾

Mínt hogy a nagyvezértől parancsolat érkezett, hogy Egerbe élést szállítsanak, a ki amellet még a táborba szállást is sürgette, a hozzá küldött követségnek feladatává tették megértetni vele, hogy ezeknek a megváltozott viszonyoknak okát nem az ő maguktartásában kell keresni. A követség utasítását aug. 21-én kézbesítették.

Egy héttel előbb, aug. 14-én, kézbesítették az utasítást Gyulay Ferencz bécsi követnek, azon meghagyással, hogy e hó végén már Bécsben legyen. A júl. 4-iki delegatióban megszavazott tizenkét lónak »praesentálásával«
öt bízták meg. Küldetésének bevallott célja az volt, hogy a jövő évre Erdélybe tervezett beszállásolásokat háírtsa el az országról: győzze meg a németeket, hogy rossz példa volna ez a töröknek. De a fősúlyt arra fektették, hogy Erdélyt a törökkel és lengyellel való kaczerkódás gyanújától igryekezzék tisztára mosni.

Sándor Pál kapitliha ugyanis júliusi jelentéseiben a török hadak néhány diadalmas esatározásáról küldött tudósításokat.²⁾ »Ha kérdenék — hangzott utasítása — hogy örültek-e a törökök diadalának, mivel úgy hiszik afféle tökéletlen hírekkel gonosz akaróik informálják az udvart,«
mondják meg, hogy értették ugyan, de nem örültek annak, s mint e követség is bizonyítja, devotiójukon az mit sem

¹⁾ Török Magyarokri Államokmánytár VII. k. 756. l.

²⁾ Alvinczy II. 202—208. ll.

változtatott. Bizonyynal Caraffa informatióitól tartottak, a ki amikor csak alkalma nyílt, szemükre lobbantotta török és lengyel rokonszenvüket. Macskássy lengyelországi küldetésére vonatkozólag is megbízták Gyulayt, hogy ezt mint udvariassági tényt tüntesse fel, ki különben is a máramarosi határszéli villongások eligazításával volt megbízva. De titokban az is meg volt neki hagyva, hogy »protestáljon az evangelicus fejedelmek követei előtt, hogy ha »az persecutio megengedettik, az ő urok ad számot Isten előtt róla«. ¹⁾

Az az erdélyi politika ez, melyet másfél százados gyakorlat fejtett ki, melynek köszönhetette Erdély fennmaradását a két nagy hatalom közt, de melynek szövevényén Caraffa átlátott. Fölfedezte benne az őszinteség hiányát, de mint brutális katona nem látott abban semmi mást, csak árulást és hűtlenséget. Az, hogy minden, ami 1686 óta történik, támadás Erdély vitalis érdekei ellen, s a nemzetközi jognak lábbal tapodása, nem jött tekintetbe az eperjesi vértörvényszék rendezője előtt. Erdélyben nem látott mást, mint egy lázadó és elszakadt provinciát, melyet vissza kell hódítani.

S hogy ez lehetővé lett, az épen azokban a napokban, midőn Gyulay Bécsbe s Macskássy Lengyelországba indult, dőlt el.

A júliusi csatározások, Eszék sikertelen ostroma után, jelentékeny veszteségek árán a lotharingiai herceg hadával átkelt a Dráván s visszavonult Mohácsra. Utána nyomult a nagyvezér is, de a mohácsi téren aug. 12-én döntő csatát veszített. A keresztyén hadak teljes diadalt arattak: a törökök egész tábora, valamennyi ágyúja s roppant hadi zsákmány jutott kezükbe. S hogy e csapást újabbak és nagyobbak nem követték, azt a vezérek közt kiütött egyenetlenség okozta. A bajor fejedelem és Badeni Lajos elváltak a főtábortól, a lotharingiai pedig Erdély elfoglalását tűzte ki célul — hol pedig a közelgő veszedelemről még szept. 1-én sem tudtak semmit. A törökök vereségét — írta a

¹⁾ Alvinczy III. 170. s köv. ll.

fejedelem — szaporán hirdetik: »melynek mi egészben hitelt nem adhatunk semmiképen, a ratió sem dictálja azt, hogy megverték volna a törököt, különben sem volt annyi ágyú velek, mint a mennyit hirdetnek.«

IX.

Hiában biztatták a delegatusok magukat azzal, hogy a törökök vereségeiről szóló hírek túlzottak, s most legalább egy ideig otthon pihenhetnek: ezen reményükben megcsalatoztak. Azt hitték, hogy a múlt évi, Scherffenberg-féle invasióhoz hasonlótól az idén meg lesznek kimélve, pedig most még ennél is sokkal veszélyesebb fenyegette őket Báró Houchin szathmári parancsnok szept. 14-én hadsegédét hozzá küldé, hogy, miután ő mint a lotharingeni herceg követe Erdélybe akar menni, azonnal küldjön elibe Nagy-Bányára kíséretet s menedéklevelet.¹⁾

A fejedelem s tanácsurái bizonyosra vették, hogy ez a küldetés a téli beszállásokkal áll kapcsolatban, s sürgősen intézkedtek, hogy a delegáció szept. 19-re újra összejöjjön.

De a tanácskozásokhoz csak 21-én fogtak.

Elhatározták, hogy a bajor választónak s a lotharingiai hercegnek négy paripával kedveskednek s azok elvitelével Vay Mihály bizatott meg. A Kővárban levő lovakat Horváth Ferencz vigye el egészen addig, hol Caraffa tartózkodik s egyet adjanak Caraffának. A német kísérők számára 25 aranyat utalványoztak.

Utasításba adták Horváthnak, hogy tudassa Caraffával, hogy az a szállongó hír, mintha Kornis Gáspárnét el akarnák fogatni, s nem engednék meg, hogy emberei Erdélyben szabadon járjanak, valótlan, valamint az sem igaz, hogy Tholdalaghy Jánosné szolgálait eltiltották az Erdélybe való bejövételtől.

Intézkedtek, hogy a várak úgy mint Huszt, Kővár, Szamos-Újvár, Déva, Kolozsvár kellőleg láttassanak el búzával.

¹⁾ Törv. és Okiratok LXX.

Elintézték a szászok által beadott postulatumot, melylyel az ellen panaszkodnak, hogy az ország törvényei s határozatai megsértésével, ingyen postálkodással s vecturával terhelhetnek s e sérelemnek orvoslását kérték. A delegáció a szászok előterjesztését tárgyalásba vette s a legapróbb részletekig szabályozta, személyenkint elrendelvén, kiknek tartoznak postálkodással s vecturával, mikor »a haza szolgálatjában járnak« s a fejedelem ki is adta arról az edictumot.¹⁾

A régi restantiák behajtására a július 26-iki országgyűlésen kiküldött biztosok beküldötték mentségüket, hogy a delegáció ülésére nem jöhettek el, mert a behajtás sok nehézséggel jár, a munkának félbehagyását pedig akadályosnak és károsnak is találnák.²⁾

Mint hogy a lotharingiai herczeg követét október elejére várták, ezúttal eloszlatták a delegatiót, azonban elhatározták, hogy október 2-ára Radnóthra újabban összejöjjenek a delegatusok.³⁾

Ez alatt Bécsben Gyulay is megkapta a végválaszt. Addig, míg a harcztéren nem dőlt el a hadjárat sorsa, a kormány sem akart döntő lépést tenni Erdély irányában. A császár kihallgatáson fogadta ugyan Gyulayt, de a »conferentia«, a minisztertanács, csak biztatásokkal tartotta. Hiában sürgette a diploma megváltoztatását, arról hallani sem akartak, hiában hangsúlyozta, hogy ők nem subjectusi, hanem confoederatusi akarnak ő felségének lenni, erre viszont azt mondták, hogy Erdélynek e vállalatában segíteni kell a császárt.⁴⁾ Végre, szept. 27-én, kiadták a választ: szeretne ugyan ő Felsége segítni az erdélyieken a beszállásolások ügyében, de ez a dolog a lotharingiai herczegre van bízva, s a császár meg van győződve, hogy ő tekintettel fog Erdélyre lenni, valamint ő Felsége is tekintettel lesz az ország kívánságaira.⁵⁾

1) Alvinczy II. 174—178. II.

2) Törv. és Okiratok LXVII. b).

3) Alvinczy II. 178. I.

4) Törv. és Okiratok LXVIII.

5) Alvinczy II. 210. I.

X.

Báró Houchin a szathmári parancsnok Tiell János hadi titkár kíséretében okt. 1-én Radnóthra érkezett s azonnal fogadta a fejedelem. Előterjesztésében kiemelte, hogy a török most egész erejével azon van, hogy Erdélyt leigázza. Közel áll az ország ahhoz, hogy a két hadakozó fél csata-terévé legyen. A császár kész az országról e veszélyeket elhárítani, az erre vezető eszközök megbeszélése végett küldjön a fejedelem két tanácsurat a szükséges teljhatalommal ellátva a lotharingiai herceghez. Másnap okt. 2-án beadta propositióit is: működjék közre a fejedelem a császári hadakkal, s e célból: 1. legyenek a követek felhatalmazva, hogy a Szent-Jób felé közelgető hadnak kellő gabonát szállítsanak, 2. a had tartamára adjanak át néhány várat a császári hadaknak, 3. a közelgő téli beszállások ügyének eldöntésére.¹⁾

A delegáció okt. 2-án vette tárgyalásba Houchin küldetését. Bizottságot küldöttek hozzá, mely elhozta tőle a »lotharingus intimatióját« s azt délben felolvasták. Azonnal tárgyalásba vették s elhatározták: 1. hogy a véghelyekbe s erősségekbe nem fogadnak be német őrséget önként, mert ez kevésbbé volna veszedelmes, mintha erővel elfoglalják. 2. hogy a megígért 2000 köböl gabonát megadják s esetleg még többet is.

Máramaros vármegyének 42,000 forintot fizettek ki. Ebből 20,000 forint ajándékba ment, tizezer forint kölcsönbe — ezt csak a nemes ország, azaz az országgyűlés engedheti el. A többi 12,000 forintról Bándi Kovács István számadását elfogadták.

Megválasztották a lotharingiai herceghez küldendő követeket: Bánffy Györgyöt, Alvinczy Pétert és Bálintith Zsigmondot.

Okt. 3-án a bavariai és lotharingiai hercegeknek ajándékba küldendő lovak felett határoztak. Ez nap a fejedelem díszebédet adott a követek számára.

¹⁾ Alvinczy II. 212—219. II.

Okt. 4-én a kolozsvári, somlyai és az activ őrsegeknek adandó két hópénz ügyében határoztak. A császári hadak számára rendelt tizezer köből búzát kivetették, s az azok elszállítására szükséges szekerek ügyében határoztak. A búza beszolgáltatásával Kovács Istvánt és Széki Mártont bízták meg, s e vármegyékből és az universitásból megválasztották a szekerek gondviselésére szükséges biztosokat.

Úgy az napon (okt. 4.) újból tárgyalás alá vették a Haller-féle diplomát is, hogyha netalán annak tárgyalása szóba kerülne, annál tüzetesebben kimutathassák: miben ütköznek össze annak pontjai az alkotmányval? ¹⁾

Az alatt elkészítették a lotharingiai herceghez küldendő követek instructióját s a fejedelem azt okt. 6-án aláírta. Nagyon aggódnak a miatt, hogy a császárhoz küldött követ (Gyulay Ferencz) még nem jött vissza.²⁾ Semmi esetre sem mehetnek rá, hogy az erdélyi várakba német őrseget fogadjanak be, s bármennyire erőltetik is, ezt el ne fogadják. Hiszen most is a szomszédban 40,000 emberből álló török had fenyegeti őket. A beszállásolásokba sem egyeznek bele: elégedjenek meg azzal, a mit ígértek.

Október 7-én állították ki a követek számára a megbízólevelet a lotharingiai herceghez, s az assecuratoriát, hogy mind azt, a mit ők a herceggel elvégeznek, a fejedelem is el fogja fogadni.³⁾

Elhatározták, hogy a delegatusok okt. 22-én Ebesfalvára ismét összejjenek — de ha a szükség kívánná, még előbb is. S ezzel eloszlottak.⁴⁾

A delegatión tagjai közül valószínűleg még a vérmeesebbek sem ringatták magukat abban a reményben, hogy az a három fegyvertelen orator útját fogja állani a harmincezer fegyveres oratornak, kiket a lotharingiai herceg vezetett. Aggódba s bizonyos resignatióval várták a történéndőket, de arról az álláspontról, melyet a Haller-féle

¹⁾ Alvinczy II. 219. s köv. II.

²⁾ Még nov. 12-én is Pozsonyban volt. Jakab Elek: Az erdélyi fejedelemség utolsó évei. Tört. Tár XIX. 275. l.

³⁾ Alvinczy II. 221—228. II.

⁴⁾ Alvinczy III. 178—184. II.

diplomával szemben elfoglaltak, lelépni nem akartak. »Erdély nem feudum, s attól, hogy vazallus állammá legyen, irtózik. Fizetett ugyan adót a töröknek, de jogait és törvényeit mai napig épen megtartotta«: ebben a nyilatkozatban törekvésük egész programja benne van. Nem akartak arról, mi birtokukban van, lemondani — mert annak visszaszerzése kétséges. De amit erővel elvesznek tőle, azt még mindig visszaszerezhetik.

A lotharingiai herceg ez alatt közelgett Erdély felé, hogy a jövő évi hadműveletek számára az országot hatalmába kerítse. Megállapodott Somlyónál, azt kezéhez vette s előre küldte Veteranit, ki okt. 17-én már Papfalvánál táborozott. A kolozsmegyei főkapitány, Székely László, közeledtének hírére a német kapitánynyal s a főbb katonákkal eltávozott s helyettesévé Madarasi Mihályt nevezte ki, maga a város Kolozsvár pedig a lotharingiaihoz követeket s gabonát küldött. Amint Veterani megérkezett, azonnal tudatta a várossal, hogy a küldött gabona fél napra sem elég — s figyelmeztette a várost, hogy hűzés-halasztással ne kockáztassák a herceg jó indulatát. Ezalatt megérkezett a lotharingiai herceg is, azzal a követeléssel, hogy a város nyissa meg kapuit serege előtt. De a városnak meg volt parancsolva, hogy kapuit semmi esetre se nyissa meg, hanem még a vidékről behozott néppel is növelje az őrséget s csak annyi haladékot kért, míg erről a fejedelmet értesítik. A herceg ezt sem adta meg, sőt a város kapuinak ágyút szegeztetett, s most a városnak a feladás iránt alkudozásba kelle bocsátkozni. A herceg okt. 18-án elfogadta a pontokat, biztosította a szabad vallásgyakorlatot, a város kiváltságait s erre a hercegnek átadták a kulcsokat.¹⁾

Ezzel tényleg Erdély kulcsát adták át a hercegnek.

¹⁾ Törv. és Okiratok LXXI. Jakab Elek, Kolozsvár Története 790—1. Gunesch II. 233. l.

XI.

Kolozsvárba maga a lotharingiai herceg vonúlt be. Onnan másnap, okt. 20-án Veteranit Szamosújvár ellen küldé egy részhaddal, mely d. u. 4 órakor megérkezett s a várost megszállta. Okt. 21-én a vár minden ostrom és ellenállás nélkül megadta magát.¹⁾ Egy időben ezzel a herceg Scherffenberget egy hadtesttel útnak indítá, hogy a fejedelem és delegatió követeivel megkösse a szerződést. Scherffenberget jól ismerték az erdélyiek: itt volt a megelőző évben is s csak a nyár végén ment ki Buda ostromára. Az ő megbízatása ezúttal az volt, hogy Szebent szállja meg. De a fejedelemnek erről sejtelve sem volt. Ő épen 22-én hívta össze a delegatiót s most Radnóthról ezekkel és tanácsuraival Szebenbe futott, magukkal vivén Tiell-t is, hogy a delegatió itt folytassa tárgyalásait.

Okt. 24-én a delegatió levelet intézett a lotharingiai herceghez. Ők azt várták, hogy a keresztyén fegyverek diadala könnyíteni fogja megterhelhetésüket, de szomorúan tapasztalják, hogy a herceg a helyett teljesíthetetlen feltételeket szab eléjük. Kérik, hogy a herceg a követek által küldött kívánataikat teljesítse.

Mínthogy a dolgok rendbejöttéig Szebenben akartak maradni, megeskették a szebenieket: polgármestert, tanácsot s az egész polgárságot, hogy hívek maradnak a fejedelemhez és hozzátartozóihoz, idegen praesidiumot a városba be nem bocsátnak s a városban letelepedett magyarságot minden javaiban megvédik.

Elhatározták egyszersmind, hogy a külföldi protestans fejedelmekhez és államokhoz követeket küldenek, egyfelé Pápai Páriz Ferenczet, másfelé Kolosvári Istvánt; ez ügyben a lutheranus uralkodókhöz Szeben írt leveleket.²⁾

De úgy látszik, nem volt idejük elküldeni e leveleket. Scherffenberg okt. 29-én Vizaknáról tudatta a fejedelemmel, hogy közeledik hadaival a város megszállására,³⁾ s erre a

¹⁾ Vass György Naplója Nagy Gyula kiadásában 65. l.

²⁾ Törv. és Okiratok LXXIII.

³⁾ Törv. és Okiratok LXXIV.

fejedelem s az oda bevonult magyarság okt. 30-án a heltai kapun át kivonult, míg épen abban az időben egy más kapun át a császáriak tartották bevonulásukat (Szebenbe.¹⁾)

Már akkorra az egész német megszállás ügye el volt intézve, nem úgy mint a fejedelem óhajtotta, hanem mint a herceg rendelte.

Scherffenberg okt. 22-én természetesen hadai élén Küiküllőváratt tárgyalta a fejedelem által kiküldött követekkel: Bánffyval, Alvinczyval, Thoroczkyval, Bálintithal s Werder szebeni senatorral. Scherffenberg és Falkenheim irásban adták át kívánataikat a követeknek. A Houchin által kezdett pontokból indulnak ki: a császári hadak jövő évben Váradot, Temesvárt, Lippát, Aradot akarják visszafoglalni s ezért szükséges Erdély közreműködése. A hadak egy részét Erdélyben helyezik el téli szállásra s ezért szükségük van néhány várra és városra, s bizonyos mennyiségű élelmi szerekre, borra abrakra és egy összeg pénzre. De hogy a dolog ne húzódjék, két nap alatt határozott választ követelnek. A követek erre azonnal megadták válaszukat: a Houchin-féle pontozatokkal szemben, a váraknak idegen őrsgelleg megrakása s a téli beszállásolások ügyében nem volt teljhatalmú megbízatásuk. Miután a herceg első kívánataitól nem akar elállani, a fejedelem őket most azért küldte, hogy a herceg köveivel kiegyezzenek, úgy azonban, hogy ez az ország jogai, a fejedelmi trón veszélyeztetése s a négy bevett vallás szabad gyakorlatának biztosítása mellett eszközöltessék. A követek által kívánt összegekre nézve ők is concret ajánlatokat tettek. Még az nap Scherffenberg kövevei is kiadták a végválaszt, ultimatum alakjában: a várak egy részét már úgy is kézhez vették. A téltre beszállásolendő 18,000 katona számára kívánt 16,000 élelem s 24,000 abrak, összesen 40,000 portiót és 900,000 forintot illetőleg a méltányos kiegyezéstől nem idegenek, de kikötik, hogy a dolog ne húzódjék.²⁾

¹⁾ Trausch II. 233. l.

²⁾ Alvinczy II. 185—192. ll. A lotharingiai herceggel folytatott tárgyalásokról Jakab Elek a Tört. Tár 1874. 111. s köv. ll. érdekes okmányokat közöl, melyek a tárgyalásoknál használtattak.

Két nap múlva befejeztetett a tárgyalás Balázsfalván, hová maga a lotharingiai herceg is eljött hadai élén.

Itt aztán megkötöttetett a híres balázsfalvi szerződés.

Két részből áll ez. Az első a beszállásolásra s a várak átengedésére vonatkozik. Meghatározták az átadandó várakat s városokat, melyek közül egy pár már a császáriak kezén volt, részletezték az élelmi szerek, borok s a beszállásokkal járó más terhek összegét. A fizetendő pénz 700,000 frtra szállíttatott le, mely 1678. jún. 1-ig két részletben fizetendő. Az első 75,000 forintnyi részlet nov. 15-ike előtt megadatik. Mindezt csak Erdély magára fizeti, a Részekre külön vettetik ki. Megjegyezték azonban, hogy ennek daczára a kormányzás egységén Erdélyben s a Részekben nem ejtenek csorbát.

A második szakasz biztosította a fejedelmet s az országot, hogy a német hadak benléte által, sem utazásokban, sem valamely helyen való tartózkodásokban háborgatást nem szenvednek; a négy vallás szabad gyakorlata biztosított, a fejedelem s fia méltóságukban megtartatnak, valamint a tisztviselők és rendek is, valamint a várak, városok, konventek és káptalanok is kiváltságaikban; senkit jószágaiban meg nem károsítanak; az árulók hitelre nem találnak, senki jószágát meg nem rohanják, a szabad kereskedést meg nem gátolják; jövő tavasszal a hadi népet kiviszik az országból; ingyen szállásadásra senkit sem kényszerítnek; a fejedelem hűségétől senkit el nem tántorítanak; az árulókat kölcsönösen kiszolgáltadják, az országgyűlés szabad megtartását biztosítják. A két fejezet összesen 34 czikkből állt s minden eshetőség pontosan és gondosan körül volt írva. A szerződést az uralkodó részéről a lotharingiai herceg, az erdélyi fejedelem részéről pedig ennek követei írták alá.¹⁾

»Soha könnyebben — írja Cserey — sem pogány, sem keresztyén egy országhoz olyan könnyen nem juta, mint akkor a német Erdélyhez, egy korbácslás nélkül fejet hajtának.«²⁾ A megszállást kardesapás nélkül végrehajtották:

¹⁾ Szász, Sylloge Tractatumum 24—36. ll.

²⁾ Cserey Vera Historia.

egy nagy sereg élelmezésének, zsoldjának terhétől megszabadultak hét hónapra, s ha biztosították is Erdélynek politikai függetlenségét és államéletét a várak megszállása által, a politika irányának megszabását a hódító magának tartotta fenn. Anélkül, hogy jogaiból feladott volna valamit, Erdély a császár kormányának ki volt szolgáltatva.

A lotharingiai herczeg Balázsfalváról a capitulatio megtörténte után külön biztosító levelet küldött a fejedelemnek, hogy a szerződés minden pontozatát nemcsak ő, hanem a többi tábornokok is meg fogják tartani, s mindnyájan azon fognak törekedni, hogy vele szemben szolgálatkészségüket kimutassák.¹⁾ Okt. 31-én a herczeg visszafordult Balázsfalváról Kolozsvárra. »Szebenbe küldött ő felsége Scherffenberg generállal együtt négy regimentet, Fejérvárra Veterani generállal négy regimentet, onnét visszafelé indulván, Beszterczére Picolomini generállal három regimentet, Kolozsvártt hagyott három regimentet, a többivel maga ő felsége, okt. 8-án kiment.«²⁾

XII.

A balázsfalvi szerződés mind a pénzfizetés, mind az élelmi szerek első részletének beszolgáltatására nézve oly rövid határidőt tűzött ki, hogy itt gyors és erélyes intézkedések megtételére volt szükség. Az napon, melyen a lotharingiai herczeg Balázsfalváról Kolozsvárra távozott, a fejedelem nov. 7-ére Fogarasha egyetemes országgyűlést hirdetett, szigorú büntetést mérve a meg nem jelenőkre.³⁾

De a legsürgősebb teendők megtétele végett, az országgyűlés összeülése előtt, hozzá kellett fogni az intézkedésekhez. Az erdélyi hadak főparancsnoka Scherffenberg, a szebeni parancsnok volt, ki mellé fejedelmi biztosokul Keresztesi Sámuel, Frank Bálint és Szabó Keresztély rendeltettek. Az első tudósításai ezeknek már arról adtak hírt, hogy mindjárt a beszállásolásoknál »inconvenientiák« fordultak

¹⁾ Alvinczy II. 229. l.

²⁾ Wass György Naplója Nagy Gyula kiadásában 67. l.

³⁾ Törv. és Okiratok LXXVI.

elő, s hogy Fejérvárra is onnan követelnek búzát és zabot.¹⁾ Veterani, a fejérvári parancsnok, a legudvariasabb levéllel ajánlotta a fejedelemnek jó szolgálatait s Scherffenberg is szép szavakkal igyekezett eloszlatni a fejedelem aggodalmait, de sürgette az intézkedések megtételét is, hogy az élelemszállítási zavarok szüntettessenek meg, kérve, hogy az országgyűlés mennél előbb hozza rendbe a dolgokat s egy ezredes megbízottját hozzá is küldé.²⁾ Már voltak apróbb összeütközések is: a brassaiak szidták a szebenieket, hogy a németeket oly könnyű szerrel beeresztették a városba de midőn a fejedelem Apor Istvánt hozzájuk küldé, azonnal mentegetőző levelet intéztek hozzá.³⁾

Amint a rendek összejöttek — a mi a folyton tartó katonai beszállások miatt nem ment könnyű szerrel — hozzáfogtak a tanácskozásokhoz. Bevégzett ténynyel állottak szemben: ott volt a balázsfalvi szerződés, melynek már nem megbírálásáról, hanem csak végrehajtásáról lehetett szó. Hogy mit tartoznak fizetni s mennyit tartoznak szolgáltatni, meg volt a szerződésben szabva s most már csak annak repartitójáról s beszolgáltatásáról lehetett tanácskozni.

S ez volt a gyűlés első tárgya. »Vetettek fel rettenetes, hallatlan adót, minden kapura flor. 200 két negyvenes hort, négy vágó marhát, búzát metr. 60, zabot metr. 80 az mostani ben kvártélyozó németek számára, szénát jó szekérrel, 15 szalmát in summa nro 2000.«⁴⁾ Az egyházi nemesek s rovatlan személyek fejenként ez összegnek egy tized részét fizették. S ugyanakkor ez adót külön repartitálták a vármegyékre, városokra, székekre. Ez volt a legnagyobb adó, mit országgyűlés eddigelé megszavazott.⁵⁾

A *második törvényczikk* azt szabta meg, hogy a pénzüsszeg felét december 1-éig, másik felét febr. 1-éig tartoz-

¹⁾ Törv. és Okiratok LXXVII.

²⁾ Ugyanott LXXXVIII.

³⁾ Ugyanott LXXX. V. ö. Gunsch II. k. 234. l.

⁴⁾ Wass György Naplója 66. l.

⁵⁾ Bethlen Miklós II. 73. írja, hogy ez a felvetés portánként 260 frt volt, melynek felét a földesúr fizette. Ezt a nagy munkálatot a VI. törvényczikkben kinevezett bizottság készítette el.

nak a kinevezett perceptoroknak beszolgáltatni, még pedig fej- és jószágvesztés büntetésének terhe alatt.

A *harmadik törvénycikk* megszabta a három terminust, mely alatt az élést beszolgáltatni tartoznak.

A *negyedik cikk* elrendelte, hogy a német hadak állomáshelyeire a kinevezett biztosok menjenek el, »hűségesen vigyázzanak« s intézkedjenek.

Ötödik cikk: a megyék 28,000 forintot, a székelyek 12,000 forintot s a szászok 50,000 forintot fizessenek három nap alatt.

Hatodik cikk: az összes adók beszolgáltatásánál főbiztossá Székely Lászlót s mellé biztosokká Bethlen Miklóst, Dániel Istvánt, Alvinczy Pétert, Apert Istvánt és a szászok részéről brassai Pecsétmetszőt neveztek ki. Együttal kineveztek a fejevári állomáson levő biztosokat is, hogy a beszolgáltatásokat, ha kell, megsürgessék, beszolgáltassák s nyugtázzák. Intézkedtek egyúttal, hogy adózó jobbágyok, nemesek, városiak lakóhelyeiket el ne hagyassák.

Hetedik cikk: Külön-külön minden vármegyében és székben kineveztek a biztosokat: a pénz, a búza, a bor, a zab, a vágómarhák, a széna és szalma felszedésére. Továbbá a tizennégy katonai állomásra is biztosokat neveztek ki.

Ezt a hét cikket, a dolog sürgősségénél fogva, a fejedelem november 18-án megerősítette ¹⁾ s rendelkezett azok végrehajtásáról. Maga az országgyűlés azonban nem oszlott el, tovább folytatta tárgyalásait nov. 23-áig, ²⁾ de elhatározásait csak edictumokban adta ki. »Azután — írja Alvinczy feljegyzéseiben — az említett contributiók alkalmatosságával occurrált külön-különb színű difficultások körül kívánatott szoros munkák folytanak szüntelen.« ³⁾

Komornik hadi biztossal nov. 12-én egy általa beadott computus alapján az ötödik törvénycikk értelmében kinevezett erdélyi biztosokkal némely felmerült nehézségek elosz-

¹⁾ Alvinczy II. 236—272. Megvan a Halmágyi-féle példányban az Akadémia birtokában fejezetekre osztva, mi az Alvinczy-féle gyűjteményben hiányzik.

²⁾ Wass György Naplója 66. l.

³⁾ Alvinczy II. 272. l.

latására új compositióra kellett lépni, mely a balázsfalvi szerződést kibővítette és módosította.¹⁾

November 19-én a lakságra, azaz a vármegyékre, főurakra, előbbkelő nemesekre, székelyekre, universitásra összesen 86,100 forintot vetettek ki, a főurakat és nemeseket személy szerint megnevezvén, kik haladéktalanul beszállítottassák a rájuk kivetett összeget oly czélből, hogy az első, legsürgősebb fizetési kötelezettségnek eleget tehessenek. Ugyanaz nap elhatározták, hogy az oláh vajdához küldik Alsó Jánost, hogy ettől százezer tallért kérjen kölcsön.²⁾

Történt ez alatt, hogy a lotharingiai herczeg Caraffát a magyarországi főcommendantság mellett az erdélyivel is félruházta s erről Caraffa nov. 16-án kelt levelével Apafit értesíté.³⁾ S midőn a fejérvári állomáson beszállásolások s a katonák elhelyezése miatt apróbb surlódások történtek. Komornik nov. 21-én írt levelével figyelmeztette a fejedelmet, hogy ő ezeket a rossz dispositiókat és újabb zavarokat csak abban a reményben nem írja meg az új commendantsnak Caraffának, hogy azokat ki fogják igazítani.⁴⁾ A minden oldalról szorongatott delegatió Dániel Istvánt Veteranihoz⁵⁾ s Bethlen Miklóst Szebenbe küldé. Veterani válaszában megígérte támogatását a fejedelemnek: annál több baja volt Bethlen Miklósnak, ki nov. 19-én érkezett Szebenbe, s másnap megkezdé a tárgyalásokat Falkenheinnal és Scherffenberggel. Az elhelyezésben nem mindenben tartották meg a balázsfalvi szerződést s a sereg élelmezésében is nem bizonyult teljesen kielégítőnek a korábbi kiegyezés. Végre, nov. 22-én elkészítette Falkenheim válaszáat a Bethlen Miklós által nov. 20-án beadott pontozatokra, mely a sérelmes ügyek elintézésének módozatait foglalta magában.⁶⁾ Orvosolták a sérelmeket a mennyire lehetett, de voltak új intézkedések is.

¹⁾ Alvinczy II. 430—36. ll.

²⁾ Törv. és Okiratok LXXIX., LXXXI. e). Alvinczy II. 273. l.

³⁾ Törv. és Okiratok LXXXII.

⁴⁾ Alvinczy II. 277. l.

⁵⁾ Törv. és Okiratok LXXVIII. f.

⁶⁾ Alvinczy II. 274. s köv. 278—84. ll.

XIII.

A delegatio nov. 28-iki ülésében: »az monostori palatióban német vitézek collocaltatván Bethlenben, Deésre, Szamosújvárra és Rettegre, hogy azoknak fogyatkozásuk ne essék, adtak: Bethlen Gergely uram búzát cub. 150, Maeskásy Boldizsár uram cub. 200, Nagy Pál uram cub. 150. szénát pedig az Bethlen Gergely uram curr. nro 200 és Nagy Pál uram is curr. 200 ígértének, assecuraltatván ő kegyelmek, hogy az oda deputalandó búzából és gabonából refundaltatik ő kegyelmeknek.«

Ugyanaz nap elhatározták, hogy a deputatusok számát bizonyos becsületes rendekkel szaporítják,¹⁾ s ez által lehetővé tették, hogy a delegatio tovább is együtt maradjon.

Decz. 1-én a delegatio a szebeni állomáson levő erdélyi hadi biztosok mellé a szebeni főtisztakat is biztosokká nevezte ki, s meghagyta nekik, hogy máskülönb is mindenben legyen segélyükre.

Elhatározták, hogy a vármegyék vicetisztjei írják össze külön-külön falunként, hogy a földesurak hány kapuval bírnak.

Továbbá elrendelék, hogy Caraffához, Veteranihoz s Piccolominihoz követeket küldenek ajándékokkal s terheléseik orvoslását kérik.

Hasonlóan Bécsbe is küldenek követeket »bizonyos panaszok declaratiójával«. Szebenbe a főhadi biztoshoz »az minden felől jövő difficultásoknak orvoslására és az károknak acceptálása felől, illendő instructióval«. ²⁾

XIV.

A német hadak bevonulása Erdélybe, a beszállásolások október végén csak kezdődtek, de azután is tartottak folytonosan. Nagyon váratlanul és gyorsan jött, sok ezred vonult

¹⁾ Alvinczy II. 272. l.

²⁾ Alvinczy II. 273. l.

be egyszerre s foglalt el egész területeket — előkészület pedig sehol semmi sem volt téve. Úgy hogy pár hét alatt egész vidékeket kiélték: s erre aztán a hadak beljebb nyomultak. Azután sokszor cserélgették is az ezredeket, mi sok vecturával járt. Sok baj volt Szebenben is, Fejérvárott is: de sehol sem annyi mint Beszterczén, hol Piccolomini volt a parancsnok s Bálintith az erdélyi biztos. Bálintith panaszt tett a fejedelemnél, ez Szebenben Scherffenbergnél, miért aztán Piccolomini rendkívül megharagudott a fejedelemre, s Caraffával fenyegetőzött.¹⁾

Panasz volt mindkét részről: a német tábornokok az élelmi szerek, gabona, széna rosszasága, az intézkedések hiányossága miatt panaszkodtak, s előre megírták, hogy ha ilyen módon egyik kiélt helyről a másikra lesznek kénytelenek költözködni, az egész ország ki fog pusztulni.²⁾ Mindkét oldalról látták, hogy újabb intézkedésekre van szükség. Épen azért Bethlen Miklóst és Daniel Istvánt Szebenbe küldék, hogy Falkenheinnal, Scherffenberggel s az ennek utódjaként Szebenbe küldött Veteránival újabb tárgyalásokat kezdjenek. Bethlen és Daniel decz. 12-én hat pontban beadták a sérelmek jegyzékét a beszállásolások, a katonák össze-vissza jártatása, a katonák elégedetlensége, a mértékek rosszassága felett, s erre válaszáat Falkenhein még az nap megadta. Ezen kívül még két új ezred jöveteléről volt szó, melyről azt mondta Falkenhein, hogy új terheket nem hoz az országra.³⁾ Intézkedés ezekben az ügyekben a delegatiót illette meg, mely decz. 17-én újra megkezdte tárgyalásait.

Ezen a napon, decz. 17-én, a szebeni biztosok számára pénz- és gabonailletményeket rendeltek.

Decz. 19-én írtak a szebeni biztosoknak, hogy Falkenhein feltételeit nem fogadhatják el: inkább Bécsben fogják keresni azok orvoslását.

Decz. 25-én érkezett meg az új szultán és az új nagyvezér kapucsi basája Jussuf aga, fermannal, kaftánjukkal

¹⁾ Törv. és Okiratok LXXXIV.

²⁾ Törv. és Okiratok LXXXV.

³⁾ Törv. és Okiratok LXXXVIII.

s intő levelekkel, hogy az erdélyiek őrizzék meg hűségüket a porta iránt. A fejedelem a kapucsi basa megérkezéséről azonnal értesíté a szebeni parancsnokságot.¹⁾ Magát a kapucsi basát a fejedelem decz. 26-án fogadta, másnap megvendégelte s harmad napra elutazott.

Ez alatt Bethlen és Daniel visszajöttek Szebenből, s Caraffától és Egerből levél érkezett, melyben tudatja, hogy Egerben rendben hagyván a dolgokat, elindult Erdélybe.²⁾ Caraffának természetesen azonnal válaszoltak, de a Bethlentől küldött resolútiót csak ünnepek után vették elé, s minthogy azokat illetőleg megegyezésre nem tudtak jutni, decz. 28-án Bethlent visszaküldték Szebenbe a tárgyalások folytatására. Ugyanakkor Maksai Ferenczet Beszterczére s Kovács Istvánt »az új hadak — t. i. a két beérkezett ezred — helybeszállítására« expediálták. Ráírtak a brassaiakra is, hogy a rájuk kivetett adót fizessék meg.³⁾

Bethlen csakugyan elment Szebenbe, magával vivén a delegatió óhajtásait, de valószínűleg nem levén kellő teljhatalommal ellátva, Veterani, a Scherffenberg helyettese, 1688. jan. 1-én Komornikot Fogarasba küldé, hogy a beszállásolások s élelmezés ügyében felforgó differentiákat egyenlítsék ki.⁴⁾ Jan. 8-án a delegatió által eredetileg kiküldött biztosok: Székely, Bethlen, Alvinczy és Apor s másfelől Komornik mint teljhatalmú biztosok közt megkötötték a szerződés. Ebben felhozzák, hogy az élelmi szerek szállítása körül felforgó nehézségek s az abból származó zavarok megszüntetése céljából újabb szerződésre léptek, mely azonban a lotharingiai herczeggel kötött szerződést nem módosítja. Hét pontból állott: a zab hiányának orvoslása, a mértékek ügye, a hús kiszolgáltatása körüli nehézségek orvoslása, a bor beszállásolása, a széna, az élelmi szerek, beszállásolások körül mutatkozó hiányok orvoslása voltak részletesen körülírva.⁵⁾

¹⁾ Törv. és Okiratok LXXXVI.

²⁾ Törv. és Okiratok LXXXVII.

³⁾ Alvinczy II. 289—90. ll. Törv. és Okiratok LXXXIII.

⁴⁾ Törv. és Okiratok XCIV.

⁵⁾ Alvinczy II. 292—6. ll.

Hiába írta a fejedelem a szerződés megkötése után Falkenheimnak, hogy a nehézségek már el vannak oszlatva s ők igyekezni fognak pontosan végre is hajtani: a dolog nem ment olyan könnyen. Előre nem látott események, néha egy kis rossz akarat, félreértések akadályokat gördítettek elébe, úgy hogy Erdély egy fegyverrel hódított ország sorsát nem kerülhette ki. Kolozsvárott és Maros-Vásárhelytt összeütközések is voltak a katonák és polgárok közt. Azután Veterani elzáratta a brassai senatorokat, mert a kiszolgálással nem volt megelégedve, Déván lefoglalták a fejedelem kocsmáját — ezekhez járult az újabban érkező csapatok elszállásolása.¹⁾ Tényleg azonban nemcsak a katonasággal, hanem magával a néppel is sok volt a baj és a nehézség. Nagy volt a fogyatkozás mindenfelé, búza, hús, bor nemléte miatt, az is növelte a bajt, hogy nem volt az országban elegendő mérték, a vármegyei hatóságok a biztosoknak nem szolgáltatottak semmi assistentiát, sőt, ahol csak tehették, akadályokat gördítettek eléjük, a német commissariusok pedig a beszolgáltatott marhák közül sokat visszaküldtek. A dolgon úgy próbáltak segíteni, hogy mikor tényleges katonai visszaélésekről panaszok érkeztek be, elrendelték a vizsgálatot, melynek azonban vajmi ritkán lett eredménye.²⁾ Ezalatt 1688. január 8. Pozsonyban Gyulay is kikapta a végválaszt: az 1686-iki diploma ratificatióját a megváltozott viszonyok miatt nem adhatja meg a császár, de intézkedni fog, hogy a katonák visszaéléseket ne követhessenek el.³⁾ Amyi bizonyos, hogy a magyar területek visszafoglalásához Erdély rengeteg nagy és terhes adóval járult — mely jóval felülmúlta a szerződésben kikötött összeget.

XV.

Az 1687-ik év a császárra és fegyvereire nézve egyaránt fényes eredményekkel záródott le. Az okt. 18-ára hirdetett pozsonyi országgyűlés eltörölte a szabad király-

¹⁾ Törv. és Okiratok XCVIII.

²⁾ Törv. és Okiratok XCIX.

³⁾ Szász, Sylloge 22—24. ll.

választás jogát s a királyi ház férfi ivadékainak örökösödési jogát törvénybe iktatta. Aztán decz. 7-én Eger is feladta magát. A bécsi kormány Erdélyt is biztosítani akarta magának, mert, habár várai már tényleg kezében voltak s ott az ő akarata ellen semmi sem történhetett, de régi szerződéseken és békekötéseken alapuló viszonya a portához még tényleg fennállott. Ennek megszüntetésével a bécsi kormány Caraffát bízta meg, Magyarország és Erdély kormányzóját, kit a múlt esztendőből nagyon is jól ismertek, s ha bejöveteletől tartottak is, de nem hitték, hogy Erdély közjogi helyzetén változtasson. Ilyen körülmények közt nyújtotta be Bethlen Miklós Scherffenberghez nagy hírre vergődött röpiratát: »Moribunda Transsilvania ad pedes augusti imperatoris Leopoldi projecta,« melyben Erdély szenvedéseit és nyomorát festi, és annak megszüntetését oly módon véli eszközölhetni, ha az országba egy elfogulatlan kormánybiztost küld és a visszautasított Haller-féle diplomát megerősíti; a biztos hívja össze az országgyűlést, mely válaszszon egy directoriumot, ki az ország szervezését a fennálló törvények alapján hajtsa végre.

Már ekkorra a fejedelem jan. 24-ére Fogarasba egyetemes országgyűlést hirdetett.¹⁾

Mint hogy a kivetett nagy summa csak lassan gyűlt be, a múlt országgyűlésen kinevezett három generális perceptor mellé még hármat küldtek ki, kik közül három a pénz beszerzése, a másik három pedig a pénz beszoigáltatása körül forgolódjék, a netaláni hiányt pedig a görög compania pótolja. (I. art.)

Újabbán 15,000 köből zabot vetettek ki. (II. art.) A harmadik articulusban pedig a kapukat zabbal rótták meg. (III. art.)

Az adószedés sok nehézségbe ütköztvén, ezek megszüntetésére szigorú rendszabályokat hoztak: 1. a pusztá telkekért a földesurak tegyék le az adót, 2. a hanyag físcalis tiszteket »kössék nyakon«, 3. az egyházi nemeseken is vegyék meg az adót, különben öröksége 40 frtéért adassék zálogba,

¹⁾ Törv. és Okiratok C.

4. az adó alól a zsellérek sem lehetnek mentesek, 5. a rovás egyik vármegyéből a másikba nem vihető át, 6. a mely falvakból az emberek elbujdostak, azokért is a földesurak tegyék le az adót, 7. a földesurak fizessék meg az adót azokért a jobbágyokért is, kik azt nem képesek letenni. (IV. art.)

Azok a földesurak, kik idegen, azaz német haddal akarnak foglalásokat tenni, birtokaiktól fosztassanak meg. (V. art.)

Szigorú büntetés alá esnek azok, kik a fejedelem meghívására az országgyűléseken vagy delegatiókon nem jelennek meg. (VI. art.)

A VII. articulus biztosítja azokat, kik az ország szükségére pénzt vagy búzáat adtak, hogy a kölcsönt vissza fogják kapni.

A kik a rájuk vetett éleést nem adták meg, az ebből származott károkért kártérítéssel tartoznak. (VIII. art.)

A kik a mostani szigorú viszonyok közt kölcsönt adtak másoknak, biztosíttatnak, hogy a kölcsönt visszakapják. (IX. art.)

A tizedik articulus az adó behajtására vonatkozólag szigorú rendszabályokat léptetett életbe.¹⁾ »Febr. 4. homlott el az gyűlés, de csak az választott embereket bocsátották el.«²⁾ A delegáció tovább is együtt maradt.

XVI.

A miért a fejedelem a delegatiót Fogarast tartá, az volt az oka, mert Caraffát várta. De az első napokban nem volt dolguk. »csak kártyázással töltötték az időt.«³⁾ Febr. 8-án megérkezett Fogarasba Caraffa Kolozvárról, febr. 5-éről küldött levele, melyben kérte, hogy néhány megbízottat küldjön hozzá Szebenbe. Febr. 10-éről Szebenből küldött levelében kifejezte óhajtását, hogy a fejedelem Telkit küldje

¹⁾ Törv. és Okiratok CI.

²⁾ Wass György Naplója. 69. l.

³⁾ Wass György Naplója. 69. l.

hozzá okvetetlenül több megbizottakkal együtt.¹⁾ Teleki már 13-án elindult s másnap reggel már Szebenben volt és találkozott is Caraffával.²⁾ Febr. 17-én a delegáció megválasztotta a többi biztosokat Teleki mellé: Bethlen Eleket, Bánffy Györgyöt, Frank Bálintot és Alvinczy Pétert.³⁾ kik 20-án érkeztek Szebenbe.⁴⁾

Caraffa az eddigiiek pótlására, részben pedig kiigazítására, mindenek felett pedig a közel 94,000 renusi forintra felszaporodott restantiák beszolgáltatására újabb szerződést akart kötni az országgal. A mint megérkezett Teleki, azonnal megkezdte vele a tárgyalásokat. Naponként összejöttek vagy a tábornok, vagy Teleki szállásán. Caraffa kívánságait megküldte Fogarasba a delegációnak s ez észrevételeit febr. 16-áról visszaküldte Szebenbe.⁵⁾ A delegáció küldötteit, amint megérkeztek, azonnal fogadta Caraffa (febr. 20.) s a szerződést még az nap megkötötték, mely a restantiák fizetésére s a katonaság számára adandó élelmi szerek, zab s másféle illetményekre nézve, a teendőket tíz pontban megszabta.⁶⁾ Caraffa másnap nagy meglepéssel értesítette a fejedelmet a szerződés sikeres megkötéséről.⁷⁾

A követek 23-án érkeztek vissza Fogarasba s tettek jelentést eljárásuk eredményéről. Febr. 24-én Wass Györgyöt Mikó Istvánnal mint commissariust Medgyesre küldék.⁸⁾ De a kiküldött bizottságok, szemben a katonai karhatalommal, a katonai erőszakoskodások megfékezésére elégteleneknek bizonyultak. A marosvásárhelyi biztosok a rendesnél s eddig megszokottnál is élesebb visszaélésekről tettek jelentéseket. A német commissarius a mellé rendelt tisztekkel, mikor a magyar biztosok az ő computusukat nem akarták aláírni, »szidalmazták, fenyegették őket, kinek szakállát, kinek

1) Törv. és Okiratok CII.

2) Wass György Naplója.

3) Törv. és Okiratok CII. c).

4) Wass György Naplója. 70. l.

5) Alvinczy III. 195. l.

6) Alvinczy II. 295. l.

7) Törv. és Okiratok CIX.

8) Wass György Naplója. 70. l.

bajuszát akarták kitépni, kötve Caraffához vitetni«. A biztosok útjukban is sok »insolentiákat« cselekedtek, a gazdákat megkötözték, sarczoltatták, a házakat felverték: 1) szóval annyi erőszakosságot, visszaélést követtek el, hogy még Caraffa is megsokalta, s márcz. 1-én a fejedelembhez írott levelében megígérte azok orvoslását.²⁾

Erdély váratlan és gyors megszállásával szemben, a delegáció szükségesnek látta a portához is felterjeszteni mentségeit. Márcz. 1-én Baló Mátyást mint követet a portára küldék, hogy fejtse ki ottan, hogy ők nem hívták a németet az országba, arra pedig, hogy egyszerre kétfelé fizessenek adót, képtelenek, s igyekezzenek a metalán fenyegető tatár beütést elhárítani.³⁾

A katonai visszaélések megszüntetése végett újabb bizottságot küldtek Caraffához, melynek tagjai voltak Kálnoky, Nagy Pál, Alvinczy, Inczédi.⁴⁾ A tárgyalásoknak az lett az eredménye, hogy elhatározták, hogy a visszaélések megvizsgálására bizottságokat küldenek ki, jelesen Kálnoky Sámuel Fejérvárra Komornikkal, Alvinczyt és Nagy Pált Kolozsvárra az ottani commissariussal tárgyalni, onnan menjenek Beszterczére, de ide együttesen Komornikkal.⁵⁾

XVII.

A Caraffával kötött szerződés ratificálására a fejedelem márcz. 10-ére Fogarasba egyetemes országgyűlést hirdetett.

A két első napon még nem lehetett a munkához hozzá fogni, mert a rendek nagy része tulajdonképen ekkor érkezett be. A gyűlés megnyitása márcz. 12-ére maradt,⁶⁾ s minthogy mást nem lehetett tenni, mint a már megkötött szerződést végrehajtani, pár nap alatt meghozták a törvényeket.

1) Törv. és Okiratok CVI.

2) Ugyanott CXI.

3) Ugyanott CXII.

4) Ugyanott CXIII. a).

5) Ugyanott CXIII. b).

6) Wass György Naplója. 71. l.

Az első czikk felemlíti, hogy a Caraffával kötött szerződés értelmében az 1688-ik év január végeig találtató restantiákat, melyek pénzben számítva össze, 112,581 forintot s 53 denárt tettek, márcz. 1-éig kell beszolgáltatni. Elhatározták, hogy a korábbi gyűlésekben felvetett adóból maradt hátralékok 15 nap alatt beszolgáltassanak Fogarasba.

A második articulus elrendeli, hogy a deputátusok által Caraffának megígért harmincezer köből beszolgáltatassék s azt szokott módon felosztották az adófizetők, városok, községek közt, s elrendelték, hogy abból 20,000 köből Kolozsvárra, tizezer Dévára ápril végéig beszolgáltatassék.

Megerősítették a febr. gyűlés IV. articulusát azok ellen, kik a kivetett élest későn szolgáltatják be. (III. art.)

Azok ellen, kik a fejedelem parancsolatinak nem engedelmeskednek, úgy járjanak el, mint azt a múlt gyűlésen elrendelték. (IV. art.)

Az ötödik articulust az adó beszolgáltatása körül Kővárvidékén tapasztalt visszaélések megszüntetésére hozták.

A hatodik törvényczikk Borosnyay Gergelyt honfűsította.

A tapasztalt pénzhiány orvoslására megengedték, hogy Brassóban, Segesvárott ezen helyek lakosai s a többi hazafiak, Szebenben pedig csak a szebeniek verethessenek tallért, körülírván a veretés módozatait. (VII. art.)

A törvényeket márcz. 17-én tették közzé.¹⁾ Ez nap »bomlott el a gyűlés, de csak az választott embereket bocsátották el, az regalistákat nem«. Azaz a delegatio tovább folytatta tárgyalásait.

XVIII.

A delegatio együttmaradásának az volt az oka, mert a biztosokat kiküldték részint a szükséges intézkedések megtétele, részint a visszaélések megvizsgálása végett.

Fejérvárott Kálnoky Sámuel és Inczedy György vol-

¹⁾ Törv. és Okiratok. CXIV.

tak, kiket Szebenből, előbbi állomásukról, Caraffa küldött oda. Útközben Szerdahelyt és Szászsebesen tartottak vizsgálatot s márcz. 10-én érkeztek Fejérvárra s Komornikkal együttesen fogtak munkához. Minden felé sok kárt és pusztítást találtak, sokat bajlódtak az összeirással s még többet azzal, hogy a német hadak biztosai nem akarták azokat elfogadni. Innen mentek Borberekre, hol arról értesültek, hogy Komornik Lugossyt elfogatta, ki azonban méltatlan fogságából kiszabadult. Innen Szászvárosra mentek. Itt is sürgették a pénzt: hogy ha nem kapnak, requirálnak. De az itteni tábornok Magni magyarul írt levélben ajánlotta, hogy a visszaélések ellen vizsgálatot fog tartatni. Innen a biztosok Hunyadra s Dévára vették útjukat. Itt kapták Caraffa parancsát, hogy a hó végéig négyszáz ökröt tartsanak készen. Déváról visszamentek Szász-Sebesre, hova ismét egy csomó kenyeret, ökröt, szekeret rendelt Caraffa.

Kolozsvárott Alvinczy Péter és Nagy Pál voltak a biztosok, kik a Szilágyságba s Kalotaszegre is küldtek ki biztosokat. A kártételeket illető vallatások nehezen mentek, mert az emberek nem mertek vallani s a német biztosok az utasításokat másként magyarázták. A kocsmároltatás az egész és fél »szervisz« (egy katona napi illetménye) felett sok volt a vitatkozás, melyek felett a delegatusoknak kellett sokszor döntenet. Márcziusban Kolozsvárott elvégezvén dolgukat, áprilisban Szamosújvárott s utóbb Beszterczén folytatták, honnan ápril végére visszahívta őket a fejedelem. A kolozsvári katonai kerületben Joó Mihály, Kálnoky Péter és Rot János voltak utóbb a biztosok.

Szebenben Keresztesi Sámuel volt a biztos, ki ápril elején Hunyadmegyébe ment a vizsgálatok folytatására.

Beszterczén Bálintith Zsigmond, Maksai Ferencz, Széki Márton folytatták a vizsgálatokat s intézkedtek, hogy a beszolgáltatások lehetőleg rendesen menjenek. De itt is sok volt a rendetlenség s az igazságtalan követelések miatt a biztosoknak sok vesződsége volt.¹⁾ De sok vesződsége volt a delegatióknak is, mely fentartotta magának a főbb intézke-

¹⁾ L. Törv. és Okiratok CXV.

déseket. Tartottak a tatárok beütésétől is s márcz. 17-én tartott ülésekben elhatározták, hogy László Balázst 500 arany és kupa honorariummal a khánhoz küldik Krimiába, s a fővezérnek is 200 aranyat küldenek, hogy a régi jó barátságot fentartsák vele.¹⁾

Baló László főkövet, kit — mint láttuk — a delegáció márcz. 1-én küldött a portára, hogy az Erdély megszállására vonatkozó eseményekről jelentést tegyen s a fejedelem ártatlanságát igazolja, megérkezett márcz. 29-én Konstantinápolyba. Két nap múlva, márcz. 31-én, az új nagyvezér Izmail pasa kihallgatáson fogadta.²⁾ Maurocordatos még az napon írt levelében tudatta a fejedelemmel, hogy a nagyvezér szívesen fogadta Balót, de egyszersmind kérte a fejedelmet, hogy azt a régibb keletű kölcsönt, melynél ő volt a jótálló, igyekezzen mennél előbb kiegyenlíteni.³⁾ April 10-én a nagyvezér újra felhívta Balót, a ki utasítása értelmében jelentést tett a megszállás körülményeiről s ezzel indokolta, hogy az ország adóját nem küldhette be. A nagyvezér kihallgatta őt, a hazamenetelre engedélyt adott, de figyelmeztette, hogy a hívségben maradjanak meg s folytonosan küldjenek híreket a portára.⁴⁾ Ápr. 12-én Baló visszaindult Erdélybe Sándor Pált továbbra is ott hagyván kapitihának, ki buzgón kérte a fejedelmet, hogy gondoskodjék visszahívásáról.⁵⁾

A többi bajokhoz járult az is, hogy a nádor Thökölynek Erdélyben lefoglalt jószágai ügyében régi követeletét megújította. Teleki azt ajánlotta a fejedelemnek, hogy igyekezzen az udvarnál Caraffa közbenjárását kieszközölni. A fejedelem ebbe nem egyezett bele, mert ő a nádornak vér szerint rokona s barátja, és mert nem szeretné, hogy a bécsi udvarnál a magyarok közt »alteratiót« látnának, »azonban a magyar nemzetnek is romlására s nem épülé-

¹⁾ Törv. és Okiratok CXVIII.

²⁾ Jakab Elek: Az erdélyi fejedelemség utolsó éveit ezimű értekezésben. Sándor Pál Naplója M. Tör. Tár XIX. k. 191. l.

³⁾ Törv. és Okiratok CXXI.

⁴⁾ Sándor Pál Naplója M. Tört. Tár XIX. k. 191. l.

⁵⁾ Törv. és Okiratok CXXIII.

sére czélozna«, s mert a nádorral való barátságát nem szeretné kockáztatni.¹⁾ Ilyen módon nem is történt a dologban döntő lépés.

De már kitavaszkodott s közelgetett az idő, midőn az Erdélyt megszálló hadak nagy része az ország elhagyására készült, hogy a harctérre menjen. A tábornokok még az utolsó időben is küldtek panaszokat²⁾ a biztosok eljárása ellen, melyen, a hogy lehetett, segítettek. Mindenki bízott abban, hogy a megszállás nem fog sokáig tartani, bár azt, hogy a várak kiüríttessenek, remélni sem merték. Hogy Caraffa tulajdonképen mit akar, s van-e más valami titkos czélja, arról semmit se tudtak; remélték, hogy a februári szerződéssel az ügy be lesz végezve. De e reményükből csakhamar kiábrándultak. Caraffa ápril utolsó napjaiban a delegatióhoz egy iratot intézett, melyben öt pontba foglalva felsorolta követeléseit s felszólította a fejedelmet, hogy azok tárgyalására az általa név szerint megnevezett tanácsurakat s delegatusokat küldje hozzá. Ezek voltak: Teleki Mihály, Bethlen Elek és Gergely, Székely László, Frank Bálint, Szabó Keresztély tanácsurak, Bethlen Miklós és Apor István delegatusok s Alvinczy és Sárossy protonotáriusok. Caraffa akarata annyira határozott volt, hogy ennek nem lehetett ellenmondani, s a kívánt követek, a tárgyalásra ápr. 22-én, teljhatalommal ellátva, Szebenbe küldettek.³⁾

A követség csakugyan elment Szebenbe (ápr. 27-én) s néhány napig tárgyalt Caraffával.⁴⁾ Ennek alapját a Caraffa által Szebenbe küldött öt pont képezte, melyek közt az első és a legnevezetesebb az volt, hogy az ország állítson ki egy nyilatkozatot, hogy a portától végkép elszakad, s a császár hűségére tér. E nyilatkozatot Absolon Dániel, most Caraffa, elébb Zrinyi Ilona titkára, politikai

¹⁾ Törv. és Okiratok CXVIII.

²⁾ Törv. és Okiratok CXIX., CXX., CXXV.

³⁾ Ugyanott CXXVII.

⁴⁾ Cserey 180. s köv. II. leírja Teleki bemenetelét Szebenbe. Ő mint inas volt tanuja a dolognak; de összezavarja a februári s májusi tárgyalásokat. Feltárlja az akkori pletykákat, melyeket a hivatalos iratok megezáfolnak.

renegát fogalmazta, ki Caraffának már elébb tele beszélte a fejét, hogy minden bajnak Erdély az oka s addig nem lesz nyugalom, míg ezt önállóságától meg nem fosztják.¹⁾ De a követség, bár teljhatalommal volt ellátva, e nyilatkozatot még sem merete elfogadni a maga szakállára, hanem kinyerte Caraffától, hogy azt Fogarasba vihesse s a delegatió elé terjeszthesse. A tábornok jól tudván, hogy csakis pár napi halasztásról van szó, belenyugodott.

Amint a követek haza jöttek, máj. 2-án, a fejedelem máj. 10-ére Fogarasba egyetemes országgyűlést hirdetett.²⁾

Másnap, máj. 3-án, a delegatió tárgyalásba vette a híres öt pontot. A delegációnak huszonnégy tagja volt jelen: mind a 22 írásban adta be votumát. Hát biz ez keserű falat volt, be kellett venni. Az első votum Bethlen Miklósé volt:³⁾ a homagium praestálását ő sem merete megtagadni, hanem ahhoz kötötte, hogy Caraffa is eszközölje ki a diploma megerősítését. Utána a többiek: Haller, Kálnoky, Nagy Pál, a székely és szász delegatusok. Határozatba ment, hogy ugyanezek a követek menjenek vissza, a fejedelem és delegatió teljhatalmával ellátva, s folytassák vele a tárgyalásokat. Még ugyanaz nap kiállította a delegatió külön a fejedelem s külön a statusok nevében a felhatalmazást, hogy tárgyalhassanak s végezhessenek Caraffával. Elkészítették az utasítást is, mely természetesen szívére kötötte a követeknek, hogy a mennyi kedvezményt csak lehet: annyit eszközöljenek ki, biztosítsák a fejedelemséget Apafinak s fiának, a szabad vallásgyakorlatot, a Partium el nem szakasztását, s hogy ne legyenek kénytelenek minden, Caraffa által kijelölt várakat átengedni.⁴⁾

A követek azonnal visszautaztak Szebenbe. De engedékenységre semmiben nem bírhatták. Máj. 6-áról már

¹⁾ Bethlen Miklós II. 77. Előadása nem mindenütt megbízható. Emlékiratait véu korában írván, azt csak kritikával lehet használni. Vico, De rebus Caraffaei IV. 321.

²⁾ Törv. és Okiratok CXXXVIII.

³⁾ Egészen másként hangzik az, mint az a votum, melyet Emlékiratai II. 181. l. közöl.

⁴⁾ Törv. és Okiratok CXXIX.

küldték a jelentéseket, hogy a várakat csak assignálják úgy a mint kívánják, s az erre szükséges expedíciók fogalmazványait el is készítették. Máj. 9-ére befejezték a tárgyalásokat s aláírták a Caraffától kívánt okmányt, a nekik adott teljhatalom alapján, melylyel kijelenték elszakadásukat a török fenhatóságtól, s hogy magukat a császár pártfogása alá ajánlják. Másnap visszamentek Fogarasba.¹⁾

Épen ekkor hagyta el Piccolomini hadaival Erdélyt.²⁾

XIX.

A követség által aláírt declaratió Erdély közjogi viszonyát teljesen átalakította. Az az állapot, amit a bécsi béke teremtett, megszűnt s ez jelezte az új korszaknak kiindulási pontját. Amint máj. 9-én a deputátusok aláírták, azonnal érvényessé lett: az országgyűlésnek nem volt más feladata, mint azt tudomásul venni. Szerinte »Erdély visszatér Magyarország királyához, melytől az irigy sors s némelyek nagyravágyó merénye választá el; elfogadja Leopold és utódai mint magyar királyok oltalmát; lemond önkénytesen, keresztyén buzgalomból a török véduraságról, nem fog azzal érintkezni, nem küld neki adót, ajándékot, az uralkodó ház többi ellenségeivel sem érintkezik, s a ki tenné, felségsértésben marasztaltatik el. Elfogadván ő felsége oltalmát, a még meg nem szállott Kővár, Huszt, Görgény, Brassó váraiba megengedik a német őrség szállítását. Különben kéri ő felségét jogaik, kiváltságaik, a vallásszabadság megerősítésére, a lotharingiai herczeggel kötött szerződés épségben maradván.«³⁾ Lényegileg ebből áll a híres okmány tartalma.

A május 10-ére hirdetett országgyűlés már megnyílt s a rendek meg is kezdték a tanácskozást, midőn a követség Szebenből visszatért, s az okmányt bemutatta a fejedelemnek s az országgyűlésnek: »a szegény fejedelem s az

¹⁾ Törv. és Okiratok CXXX.

²⁾ Ugyanott CXXXI.

³⁾ Szász, Sylloge 40. l.

ország a Caraffa kivánságát egészben teljesíté«, írta Bethlen.¹⁾ Máj. 13-án adták be a rendek votumaikat.²⁾

Megelőzőleg elhatározták a delegatio újja szervezését is, szabályozván fizetésüket is. Megválasztották az új delegatio tagjait, s azokra, kik a delegatióknak nem voltak tagjai, s így ezen teheről mentesek voltak, adót vetettek ki, melyből a delegatio tagjainak rendes fizetést szabtak meg. S egyszersmind szigorú rendszabályokkal gondoskodtak, hogy az ekkép kivetett adó pontosan begyűljön.³⁾ Egyszersmind azt is határozatba vették, hogy a német hadak által elkövetett visszaélések ügyében országszerte vizsgálatot fognak tartatni s kidolgozták az erre vonatkozó kérdőpontokat.⁴⁾

Ez alatt megkezdették a Caraffával kötött egyezmény értelmében a várak átadását — de itt épen a honnan legkevesebbé várták volna, váratlan akadály gördült elébük: a brassaiak már a hírére is, hogy őrség fog városukba nyomulni, kijelenték, hogy a »szűz Brassót soha sem foglallhatják el a németek, mert még a szolgálók is képesek azokat visszaverni.«⁵⁾ Caraffa hírt vett ez ellenállásról s azonnal lövészerszámokat akart indítani Brassó alá. A delegatio Brassóról a veszélyt minden áron el akarta fordítani, értesíté a tanácsot s írták Alvinczynak, hogy esendesítse le a generált. Telekit (máj. 19.) Caraffához küldik a brassaiaknak, ha azonnal meghódolnak, amnestiát ígérve. De a dolog huzódván, a tábornok Veteranit rendelte ki had élén Brassó ellen. Most a fejedelem s a delegatio Kálnokyt és Gyulaffyt küldte Brassóba. De ezek nem adták meg magukat, sőt ellenkezőleg Veteranit ágyúlövésekkel fogadták, mire a fejedelem az udvarhelyieket felültette, emellett újabb kísérletet tett a brassaiak lecsendesítésére. Teleki Mihályt küldvén hozzájok, mellé rendelvén Bánffyt, Macskásyt, Gyulaffyt, Bethlen Miklóst, Apor Istvánt, a két Kálnokyt, Toroczkait, Alsót (máj. 24.). De a lázadók megadásról hallani sem

¹⁾ Bethlen II. 83. l.

²⁾ Törv. és Okiratok CXXXII. c).

³⁾ Ugyanott CXXXII. b).

⁴⁾ Ugyanott CXXXII. d).

⁵⁾ Trausch II. 235.

akartak: elfoglalták a felső várat s a végsőig akarták magukat védelmezni. Veterani nem tehetett mást, mint hogy támadást intézett az alsó város ellen, azt felgyújtotta s magát a fellelgyárat is lövetni kezdte. Erre aztán máj. 26-án a fellelgyár is feladta magát s a német őrség bevonult Brassóba.¹⁾ Ezzel aztán a szebeni szerződés végre lett hajtva.

Az országgyűlés az alatt is, míg a brassai zavargás lecsendesítésén fáradozott, folytatta tárgyalásait. Már a hatalom Caraffa kezében volt -- annyira, hogy midőn az oláh vajdától követ jött a fejedelemhez, annak elbocsátására is a tábornoktól kelle engedélyt kérni.²⁾ A restantiák befizetése s az adandó kárpótlások ügyében a tárgyalások még folytak, de már befejezésükhöz közeledtek. S most, midőn Brassó meghódolásával a Caraffával kötött egyezség teljesen be lett fejezve, a rendek újra fölvtették a diploma kiállításának ügyét: de nem mint eddig tárgyalás, hanem kérelem alakjában. A török fenhatósággal való szakítást s a császárnak letett homagiumot úgy értelmezték, hogy a török pártfogást német pártfogás fogja felváltani, s elhatározták, hogy az erre vonatkozó diplomának kiállítását fogják kérni s erre nézve óhajtsaikat 13 pontban foglalták össze. A június 1-én tartott ülés elfogadta e pontozatokat. Kérték a rendek, hogy vallásszabadságukban ne háboríttassanak, Apafi és fia az országlásban ne gátoltassanak, a szabad fejedelmválasztás joga hagyassék meg, jus patronatus ne hozassék be az országba, jogai, kiváltságai, a fejedelmek adománylevelei erősíttessenek meg, a visszafoglalt s visszafoglalandó részek csatoltassanak hozzá, szabad kereskedésük hagyassék meg, a beszállásolás terhe vétessék le róla, elégedjék meg ő felsége évenként 50,000 tallérral, a törökkel kötendő békébe az ország foglaltassék be, adassék általános amnestia, veszély esetében a fejedelem, fejedelemmé, az udvar és rendek vonhassák meg magukat az erősségekben, s ha a töröknek tatárnak nem tudnának ellentállani, nyilják meg előttük Magyarország.³⁾

¹⁾ Törv. és Okiratok CXXXIII.

²⁾ Ugyanott CXXXIV., CXXXV.

³⁾ Szász, Sylloge 45—49. II.

Még az napon, jún. 1-én, kinevezték a bizottságot, mely az előterjesztést Caraffához volt viendő: Bethlen Eleket, Macskásy Boldizsárt, Frank Bálint tanácsurakat s Alvinczy ítélőmestert, utasításba adva nekik, hogy Caraffa útján e pontokra kedvező választ eszközöljenek a császártól.¹⁾ A bizottság nyomban útnak indult.

Ez nap intézte el a fejedelem azt a surlódást is, mely Teleki Mihály és Apor István közt máj. 31-én történt.²⁾

Ez alatt meghozták a törvényeket, s azokat jún. 12-én kihirdették.

A császári hadsereg tábori szükségleteire ötszáz szekeret szavaztak meg, minden két kapura egy szekeret vetvén ki, külön a városokra s székelyekre meghatározott számmal. (I. art.)

A II-ik törvényben ezen szekerek mellé biztosokat neveztek ki, míg a III. törvény a szekerek felhajtására nevezett ki megbízottakat. A IV. törvény a béreseknak adandó hópénzről rendelkezett.

Mínthogy némely helyeken a császár katonáit meggyilkolták, kifosztották, az ilyenek ellen szigorú eljárást rendelt el az V. czikk.

A VI. törvény az Oláhországgal fenforgó férecértések elintézéséről intézkedett.

Kolozsvármegyében Tótfalú nyolcz ravatalából ötöt elengedtek. (VII. art.)

Intézkedtek a 200 forintos adó hátralékainak behajtásáról, újabb terminusul a befizetésre máj. 21-ikét tűzvén ki. (VIII. art.)

A számadásra exactorokat neveztek ki, megszabván a számadás módozatait. (IX. art.)

A X-ik articulus a régi restantiákról intézkedett.

A XI-ik törvény intézkedett, hogy azok, kik az eddig kivetett adók kifizetésére egyes hatóságoknak vagy magánosoknak kölcsönököt adtak, a kölcsön adott összeget visszakapják.

¹⁾ Törv. és Okiratok CXXXIX.

²⁾ Ugyanott CXL.

Elrendelték, hogy az Oláhország felől való passusokra szorosan vigyázzanak. (XII. art.)

Az udvarnál levő székely tisztek helyett két év múlva újakat küldjenek s ezek adóval ne terheltessenek. (XIII.)

Gondoskodtak a máramarosi passus biztosságáról. (XIV.)

Intézkedtek a delegatusok fizetéséről. (XV.)

Intézkedtek, hogy az egyes városokban elhelyezett búzában esett hiány pótolassék. (XVI. art.)

Ezeket a törvényeket nem nyomatták ki, csak az elnökök és ítélmesterek kézírásával ellátva tétettek közzé.¹⁾

Teleki, mint jó és gondos gazda, minden alkalommal gondoskodott jószágai megvédéséről. A szebeni tárgyalások alkalmával kieszközölte, hogy számára Caraffa a császártól protectionist szerezzon, mely jún. 17-én meleg hangú levél kíséretében kiállított s el is küldetett kézbesítés végett Caraffához.²⁾ Úgyanazon nappól kiállított a császár válasza is a rendek folyamodására, mely nem válaszolt közvetlenül a folyamodásra, hanem annak tárgyalását későbbre halasztotta. Megdicsérte a rendeket készségükért s buzdította őket, hogy jövőre is maradjanak meg a hűség útján. Az ország védelmezéséről fognak gondoskodni, vallásszabadságukban nem háborgatják őket s pontos katonai fegyelem tartassék, s a hadjárat végével közösen fogják az üdvös munkát betetőzni, mikor a császár nézeteit ezekről velük közölni fogja. Addig is várjanak és reméljenek minden jót az ő atyai szivétől.³⁾

A januári leirat, melyet Gyulay hozott magával haza, félremagyarázhatatlanul kimondta, hogy a Haller-féle diploma megerősítése ügyében folytatott tárgyalások óta megváltoztak a viszonyok. A júniusi leiratnak is az volt az értelme: a várak kézbeadása óta Erdély már elfoglalt tartomány volt.

¹⁾ L. Törv. és Okiratok CXXXII.

²⁾ Ugyanott CXLIII.

³⁾ Szász Sylloge 49. l.

TORVÉNYEK ÉS OKIRATOK.

I.

A delegatio novemberi határozatai.

a)

1686. nov. 8.

Edictum Máramaros és Kővár ügyében.

Anno 1686. Die 8. mensis Novembris Albae Juliae, in generali dominorum celsissimi domini domini principis consiliariorum ac regni ad ardua ejusdem praesentis temporis negotia dirigenda, deputatorum congregatione deliberatum est:

Az Máramaros vármegyei és Kővár vidéki vicetisztek és nemesség mint alkalmaztassák magokat az újabban közélető római császár ő felsége hadai requisitioja iránt.

Ha az római császár ő felsége hadai Erdélyhez közéletvén, azon ő felsége hadai principálisi kívánni fogják, hogy az Máramaros vármegyebéli, és az Kővárvidéki vicetisztek, vagy nemesség kimenjenek, vagy követeket küldjék hozzájuk akármi dolog végett: semmiképpen se magok ki ne menjenek, sem pedig követeket hozzájuk ki ne küldjék; hanem az mi kglmes urunkhoz s nemes Erdély országhoz tartozó hűségek és kötelességek szerént, mind az mi kglmes urunkat ő Ngát, mind pedig főgeneralis uramat ő kglmét éjjel nappal azon ő felsége hadai principálisi kívánságokról, voltaképpen tudósítsák, és várjanak az ő Nga és főgeneralis uram ő kglme resoluciójától s ahhoz alkalmaztassák magokat, hűségek s tartozó kötelességek sérelme alatt. Mely végezéseket főgeneralis uram ő kglme jó idején adjon értékre megírt atyáinkfainak. Datum in civitate Alba Julia, die 8. mensis Novembris Anno 1686. ut in praemissis.

Ex serie praementionatarum, dominorum celsissimi domini domini principis consiliariorum, ac regni deputatorum deliberationum fideliter depromptum, ac pro spectabili ac generoso Domino Michaele Teleki de Szék, universorum regni exercituum supremo generali extradatum anno dieque et loco in praemissis per magistrum Petrum Allvinczi per regnum Transylvaniae protonotarium m. p.

(P. H.)

Kivül Alvinczy kezével: Hogy Máramarosbúl s Kővár vidékérül, ha az ő felsége tiszteli kívánják az tiszteket magokhoz menni, ne menjenek, arrúl való conclusum. Albae 8. Novembris 1686.

(Eredetije a Teleki család levéltárában 3740.)

b)

1686. nov. 25.

Somlyó ügyében hozott edictum.

c)

1686. nov. 25.

A Szeben városában indúlt tumultus orvoslása modalitása.

d)

1686. nov. 27.

Caraffa generál ajándékirúl.

e)

1686. nov. 27.

Marchisio ajándéka.

(Megjelentek Alvinczy Okmánytár II. 28 – 30. II.)

II.

1686. nov. 11.

Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy a teli elszállásolások ügye reá bízott.

a)

1686. sept. 30.

Leopold levele a fejedelelemhez.

Leopoldus etc.

Illustrissime princeps sincere nobis dilecte. Post exantlatas denuo operationes campestras Budam multo sanguine et labore expugnatam, Turcarumque exercitum partim caesum, partim usque ad Eszekienses pontes rejectum: equum et necessarium nec minus pro ratione status et belli conveniens judicavimus, tempore modo rigidiore ingruente, militiam nostram e campo ad quietem reducere et certam illius partem, prouti anno elapso in superiore Hungaria ad hyberna collocare, quatenus corpora sua curare, viresque continuis vigiliis et conflictibus debilitatas resumere et victorias a divina bonitate concessas futuro verno tempore contra communem Christiani nominis hostem ejusque asseclas eo majori valore prosequi et continuare valeat.

Commisimus itaque benigne hujus negotii et militiae directionem nostro camerario, marescalli locumtenenti et constituto colonello, Antonio Comiti de Caraffa, a quo ea quae Synceritatem vestram concernunt pluribus percipere, fidemque dare poterit minime dubitantes cum cujuslibet fidelis Christiani munus exigit omnibus modis cooperari. ut exercitus noster in dictum finem et pro defensione patriae restauretur, et conservetur synceritatem vestram quoque omni necessaria assistentia eatenus prompte affuturam. Cui de reliquo gratiam nostram caesaream et regiam in omne tempus confirmamus. Dabantur in civitate nostra Vienstensi. 30. Septembris 1686. regnorum nostrorum Romani 29, Hungarici 32, Bohemici vero 31.

Leopoldus.

Hermannus M. Badensis.

Christophorus Dorsch.

Joannes Adamus Vober.

b)

1686. NOV. 11.

Caraffa levele a fejedelemlhez.

Celsissime Princeps, Domine mihi gratiosissime.

Salutis ominato voto praemisso et obsequiorum commendatione. Sua Caesarea et Sacratissima Majestas dominus meus clementissimus dignata est totius superioris Hungariae generalatum mihi conferre, eodemque tempore auctoritatem, posse cum Sua Celsitudine tractatus negotiorum praesentium ad finem perducere, et concludere adjunxit, ut ex inclusis credentialibus patet. Hinc benignitati fortunae meae adscribendum puto in oblationem similis occasionis qua Suae Celsitudini inservire ansam habere poterō et animi mei sinceritatem propensionemque erga suam Celsitudinem dato tempore et commoditate clare ostendere. Verum enim vero cum pro hyberno tempore aliqua pars militiae in confiniis Transsilvanicis ex partibus Regni Hungariae collocanda sit eo fine, ut contra excursiones inimicorum invigilare valeat, nec hoc assequi possit sine debita alimentatione militum imperialium, qui ex suis quarteriis sustentationem percipere debent, qua de causa ne graventur ultra vires incolae et cuilibet secundum proportionem suam portio assignetur et ad evitandas omnes inconvenientias et excessus necessarium cum sit amicabilem convenire, ne sicuti praeterlapsa hyeme aliquid contra spem evenire contingat, huius intuitu illustrissimum dominum Marchisium O (*igy*) inclyti regiminis Veteraniani supremum vigiliarum praefectum ablegatum emitto, qui suae Majestatis Sacratissimi Domini mei clementissimi epistolas tradet Celsitudini Vestrae, quae omnem majorem fidem in his, quae tam scriptotenus quam oretenus exponet ipsi praestare (sicut jam noto) dignabitur, e contra vero opus erit aliquos ad me quanto citius ablegare cum facultate breviter et peremptorie determinandi et concordandi quid et quantum debeat militi incola praestare, cavendo eodem tempore alterutrum pro excessibus, nec permittetur obulum percipere ultra conventionem, si ex altera parte quidquid pro sustentatione militiae congrue judicatum administrabitur. De caetero spero Suae Celsitudinem non tantum non se opposituram intentioni Clementissimae Suae Majestatis Sacratissimae, quin imo gavisuram, quod occasionem habeat tali bello in utilitatem totius Christianitatis et Imperatoriae

Majestatis aliquod auxilium pro publico bono conferre et etiam apud exteros christianos principes augere suam gloriam, quam diuturnam suae Celsitudini cum incolumitate salutis perfectae augere et cordicitus evenire exopto et manco Celsitudini Vestrae obsequentissimus servus

Zoboszloviae 11. Novembris 1686.

Antonius Comes a Caraffa.

Lent: 22. Novembris 1686. Marchisio hozta Római Császár ő felsége s Caraffa general levelek párja. Fejérvárra.

(Másolat a M. N. Múzeum birtokában. Caraffa levelének egy másik példánya megvan az Erdélyi Múzeum-Egylet birtokában, gr. Kemény gyűjteménye XXXVII-ik kötetében.)

c)

1686. nov. 24.

A fejedelem válasza Caraffa levelére.

Excellentissime dne, Comes nobis observandissime.

Ab illustrissimo dno Marchisione intelleximus omnia ea, que tam in scriptis, quam verbis commissa habuit, neque longam interjici patiemur moram, ut ad Vram Excellentiam remittamus. Ablegatos etiam nostros expediamus. Cum tamen interea inexpectata ad nos venerit fama, certius ex literis Exclae Vrae ad finitimos comitatus ditionis nostrae grosium vicecapitaneum nostrum Kőváriensem datis cognita et dispositione quartiriorum, insupportabiliumque contributionum ac portionum: fatemur nos, universosque regni status et ordines non parve exinde esse contristatos, tam ideo, quod Vra Excellentia comitatus illos a nostro regno avellere intendat, quam quod ultimariam eorum propterea anguremur desolationem. Excellentiam igitur Vestram iterato confidenter rogatam habemus vel saltem usque ad resolutionem illustrissimi domini Marchisionis et nostrorum ablegatorum cum Vra Excellentia convenientia: tales suas dispositiones de quartiriis et portionibus factas in Maramarus, aliisque comitatibus Kraszna, Szolnok, districtibusque Kőváriensi et Laposiensi suspendere ne gravetur. Experietur Vra Excellentia ideo realem nostram erga se officiositatem, universorumque regni statuum gratitudinem. Quam interea divinae recommendamus protectioni. Datum in civitate nostra Alba Julia die 24. Novembris a. 1686.

Excellentiae Vrae ad officia parati.

Kivül: Excellentissimo duo Antonio comiti de Carapha, sacrae Caesareae regiaeque Mattis actuali camerario, generali campi Marschalli locumtenenti, unius regiminis cataphractorum colonello, necnon in superiori Hungaria generali comandanti. Dno obsso.

(Egykorú másásolata az Erdélyi Múzeum birtokában. Kemény gyűjt. 37. k.)

III.

1686. nov. 10—nov. 13.

Macskási Boldizsár követsége a lengyel királyhoz.

a)

1686. nov. 10.

A megbízó levél.

Serenissime ac potentissime rex, dne due benignissime. Mitto in regium Serenissimae Majestatis Vestrae conspectum fidelem syncere mihi dilectum comitatus Szolnok interioris supremum comitem et consiliarium intimum Magnificum ac Generosum Balthasarem Macskási, tam pro eo, quod foelicissimo serenissimae Vestrae Majestatis ex bello reditui aggratuletur, quam quod oraliter quaedam referat publicum regni statum concernentia, eaque magnae considerationis. Quicquid igitur et de publico, et de singulari mea erga Vram regiam Mattem, serenissimamque rempublicam observantia atque obligatione Serenissimae Matti Vestrae humillime expositurus est, submississime oro, dignetur verbis ejus non modo clementissime fidem dare, verum tam efficacissime cordi sumere, ut benigna serenissimae Mattis Vrae opera ac sollicitudine afflictissimus hujus regni status, optatam salutem sortiatur.

Quod cum universis statibus et ordinibus regni Serenissimae Matti Vrae perpetuis servitiis demereri non intermittam.

Serenissimae ac potentissimae Mattis Vrae obsequen-
tissimus servus

M. Apafi mp.

Datum in civitate mea Alba Julia die 10. mensis
Novembris a. 1686.

Külezim: Serenissimo ac potentissimo principi dno duo Joanni III. Dei gratia regi Poloniae, magno duci Litvaniae,

Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Volhinae, Chioviae, Podoliae, Podlachiae, Severiae, Csernicoviaeque etc. et domino domino benignissimo.

(Eredetije az Erdélyi Múzeum birtokában, Kemény gyűjt. 37. k.)

b)

1686. nov. 12.

Matskási megbízása.

Instructio pro magnifico ac generoso Balthasare Matskási de Szent Márton Matskása, consiliario nostro intimo comitatus Szólnak interioris comite supremo ac ad sacram Polonorum regiam Majestatem a legato.

1. Isten segedelmével ő kglme megindúlván, a mint lehet siessen, oda érkezvén a királyt ő felségét szóval becsülettel köszöntse, szerencsés birodalmat kívánván ő felségének s aggratuláljon szerencsés hadakozásának s visszamenetelnek.

2. Követni kell ő felségét, hogy olyan későn küldhettük követünket ő felségéhez, megmondván okait, hogy a felháborodott idő s a római császár ő felsége hadainak birodalmunkban lételek miatt nem lehetett.

3. Tudjuk, hogy a republikának vigyázása lészen az ő kglme követségére, ha a királynak úgy fog tetszeni, hogy a republikának proponálja, in publico azt mondja ő kglme a republica előtt, hogy az elmúlt téli quártélyozások, azután a császár ő felsége hadai beljebb jövételek alkalmatosságával igen megpusztítottunk, károsítottunk s tovább is afféléktől félvén instálni küldöttük ő kglmét ő felségéhez s a republikához, hogy instáljanak mellettünk a római császárnak, tovább afféléket ne követtessen rajtunk, quártéllyal egyéb terheléssel ne terheljen bennünket, a mint hogy instáljon is ő kglme mind a királynak ő felségének, mind a republikának, mert el van végezve a fővezérnél, meg is írta s izente egy néhány ízben, ha többször az országban quártélyozni németet bocsátunk, a végre tartja maga mellett Galga szultánt, most Muradin szultánt is azért hivatja, a tatár chámnak már meg paranesolta minket egészlen elégettet, raboltat bennünket, hogy sem németé, sem töröké tovább nem leszünk, maradhassunk meg ő felsége munkája által a keresztyénség tovább való szolgálatjára.

4. Kétségkívül megtudakozza a király ő felsége ő kglmétől. Gyulai uram mivel ment Bécsbe, ő kglme megmondhatja, mivel újólág quártéllyal, portiók felvetésével fenyegetődnek, annak elfordítására expediáltak.

5. Ha híreket tudakoz a király megmondhatja ő kglme, az fővezér Nándor Fejérváratt van, ott is akar telelni, noha a mint mi értettük a császárhoz is hínák ad consultandum. Galga szultán Nándor-Fejérváratt akar telelni, azt halljuk és Muradin szultánt is várnák, Váradra szállítanak quártélyban. Szegedet hogy az német megvette, az az hire, Erdélyre harmincezer portiót vetnek, nem tudjuk a fővezér mit akar, mert a mely haddal Buda segítségére indúlt volt, magával mind Nándor-Fejérvárhoz vitte, el nem bocsátotta.

6. Ha Tökölyi felől tudakozódik, megmondhatja ő kglme, hogy Váradra jött volt, de onnét a fővezér visszahivatta magához, mi végre nem tudjuk.

7. Egyéb dolgok iránt ha kérdést térszen, discretiója szerint feleljen úgy ő kglme, hogy hozzánk s hazájához való kötelességét meg ne sértse.

8. Az dolgokat végezvén, siessen visszajőni ő kglme, kitanúlván, a mint lehet mind az lengyelek, mind több keresztyének dolgait.

9. Kérje ő felségét alázatosan a tovább való jó szomszédságnak observálására és az ő felsége királyi obligatioja szerint az megkárosítottaknak contentálására is. Isten penig ő kglme útját szerencseltetvén, hordozza békével s hozza vissza kívánt válaszszal jó egészségben. Datum in civitate nostra Alba Julia die 12. mensis Novembris, anno 1686.

(Egykorú másolata a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1686. nov. 12.

A titkos megbízás.

Maeszkási Uram titkos instructiója az lengyel királyhoz. 1686. 12. Novembris.

1. Isten segítségével ő kglme megindúlván, a mint lehet siessen, oda érkezvén a királyt ő felségét szónkkal becsülettel köszöntse, szerencsés birodalmat kívánván ő felségének s aggratuláljon szerencsés hadakozásának s visszamenetelinek.

2. Követni kell ő felségét, hogy ily későn küldhettük követünket ő felségéhez, megmondván okait, hogy az felháborodott üdő s az római császár ő felsége hadainak birodalmunkban lételek miatt nem lehetett.

3. Tudjuk pedig, hogy az respublikának vigyázása leszen az ő kglme követségére, ha a királynak úgy fog tet-szeni, hogy a respublikának is proponáljon in publico, azt mondja ő kglme az respublika előtt, hogy az elmúlt téli quártélyozások s az után a császár ő felsége hadainak beljebbjövelelek alkalmatosságával, igen megpusztítottunk, károsítottunk s tovább is afféléktül félvén, instálni küldöttük ő kglmét ő felségéhez s az respublikához, hogy instáljanak mellettünk az római császárnak, tovább afféléket ne követtessen rajtunk, quártéllyal egyéb terelviselésekkel ne terheljen bennünket, a mint hogy instáljon is ő kglme mind a királynak ő felségének, mind az respublikának, mert el van végezve az fővezérnél, egynéhány ízben megírta, izente ide, ha többször ez országban németet quártélyozni bocsátunk, avvégre tartsa maga mellett Galga szultánt, most Muradin szultánt is azért hivatja, a tatár chám-nak is megparancsolta, mentest egészen elégettet, raboltat bennünket, hogy se németé se töröké nem leszünk, marad-hassunk meg ő felsége munkája által az keresztyénség tovább való szolgálatjára.

4. Tudjuk azt is, hogy az király ő felsége meg fogja kívánni tudni, eleitül fogva mint folytanak a némettel való dolgaink, melyről ő kglmének elégséges instructiója lévén, tartsa ahhoz magát ő kglme. Megmondhatja azt bátran ő kglme a királynak ő felségének, hogy semminemű tractáunkat a császárral ő felségével nem ratificáltuk. Jóllehet követeink Bécsben (kire instructiójuk nem volt) féltekben, egyéb iránt protestálva, subscribáltak a diplomának, de mi eddig is nem acceptáltuk, sem ratificáltuk, mivel minde-nekben a mi szabadságink eversiójára czéloznak és a kit az előtt kérdésben sem tettek követeinknek, Kolosvárt, Dévát az után tétették az diplomában, hogy praesidiumot bocsátunk belé, Safenberg, Csáki s Dunod informatiójára.

Lapszélén :
Ezt titokban
kell tartani.

5. Késégekívül megtudakozza a király ő felsége ő kglmétül, Gyulai uram mivel ment Bécsbe, ő kglme megmondhatja, mivel újjólag quártéllyal s portiók felvetésével fenyegetődztek, annak elfordítására és a diplomában való némelly nehéz, birodalmunk romlására czelőző terminusok-nak meliorálására expediáltatott.

Lapszélén :
Titok.

6. Ha objiciáltatik, Vajda László által arra ajánlottuk magunkat, hogy Isten holdogítván az keresztyénség fegyve-

Lapszélén :
Titok.

rét, inkább mi az ő felsége és az respublika patrociniuját amplectáljuk s Bécsben azután ellenkezőt tractáltunk, ő kglme megmondhatja, most is jobb szívvel amplectáljuk az ő felsége és az respublika patrociniuját, csak az német alól szabadítsón fel bennünket, a török alól is imminens periculum nélkül szabadúlhattunk fel, mind az régi Erdélyen elkövetett nevezetes példákra, mind az elmúlt s ez eszten-deig rajtunk elkövetett insolentiáira nézve.

Lapszélén :
Titok.

7. Declarálhatja ő kglme, az díplomának minden articulussa egészen ez haza lelki testi szabadságának, libera electiójának, békességének et a nemine dependentiánknak s absolutus principatusságunknak eversiójára czéloz, és nem hogy az török igája alól akarna bennünket felszababítani, sőt az török igájánál tízszer nagyobbat akar nyakunkban vetni. Mert jóllehet mi az töröknek adót adtunk, de semmi törvényünkklöz, szabadságunkhoz nem szállott. az egy adónkkal contentus volt, és így, ha Bécsbe ment követünknek el kell is venni a díplomát, nem egyéb cselekedtetni velünk, hanem az imminens periculumtól való félelem, de jóakarunk szerint nem acceptáljuk. Úgyis nagy protestatióval, hogy az keresztyén királyokhoz, fejedelmekhez, azok közt legfőképpen ő felségéhez s az respublikához elküldünk, hogy mellettünk interponálják magokat, mert ha ő felsége nem assistál szabadságunk megmaradhatásában, egészen evertalódunk minden régi szabadságinkból.

Lapszélén :
Titok.

8. Megmondhatja ő kglme ő felségének, eleitül fogva, most is attúl félt a német, hogy ő felségével s a respublikával conjungáljuk magunkat, és hogy a franczia királlyal is ő felsége által tractálunk.

Lapszélén :
Titok.

9. Minthogy pedig ő felsége böles tanácsa szerint az keresztyén királyokhoz fejedelmekhez akarunk küldözni, instáljon ő felségének ő kglme, méltóztassék embereinknek salvus passusokat adadni, hogy lehessen bátorságos útjuk az ő felsége birodalmán által.

Lapszélén :
Titok.

10. Ha híreket tudakoz a király, megmondhatja ő kglme: A fővezér Nándor-Fejérváratt van, ott is akar telelni, noha az a híre, az császárhoz is hínák ad cunsultandum; az portárúl újabb haddal szerdárt küldtek ki, ki is Tömösvárnál lészen Galga szultámmal és hogy Muradín szultánt is várnák s Váradhoz szállítanak quártélyban. Szegedet hogy az német megvette; nem tudjuk, az fővezér mit akar, mert a mely haddal Buda segítségére indúlt volt, magával mind Nándor-Fejérvárhoz vitte, el nem bocsátotta. Az a híre, a német Erdélyre harmincz ezer portiót akar vetni.

11. Ha Tökölyi felől tudakozódik, megmondhatja ő

kglme, hogy Váradra jött volt, de onnét a fővezér visszahivatta magához, mi végre nem tudjuk.

12. Noha az havasalföldi vajda dolgához örömet nem szölnánk, mindazonáltal királyi leveléből ő felségének veszünk alkalmatosságot reá: megmondhatja ő kglme, hogy mi nekünk is keserves panaszuink van ellene, mert nem gondolván azzal, hogy velünk conföderált, erős hiti ellen az német előtt Csáki által ő vesztegette meg dolgainkat, a török előtt is ő vádolt, hogy a németet mi hittuk bé, s quártélyoztattuk s fejedelemségünknek elfordítását is munkálódja sok költségeivel a fővezérnél s a török császár előtt is, valamit az moldvai vajda cselekedett ő felsége ellen, mind az ő tanácsábúl cselekedte.

Lapszélén :
Titok.

13. Ha ő kglmétül ugyan csak azt kívánja a király, hogy a némettel való tractátust előadja, numerusok szerint vegye elő ő kglme, a mint meg van jegyezve, de elsőben igen alázatosan instáljon ő felsége előtt, ha az tractátot kívánni fogja, méltóztassék ő felsége assicuratoriát adni, hogy semmi időben ő felsége ki nem jelenti, hogy mi ő felségének olyan genuine exponáltuk az dolgokat.

Lapszélén :
Titok.

Titok. Instálni kell ő felsége előtt hogy, ha mikor, vagy csoportonként, vagy valakinek in privato az ő felsége birodalmában kell pro securitate recipiálódni, ez felháborodott időben lehessen refugiumjuk s békességes lakások, míg az ő felsége birodalmában kiteleníttetnek lakni, magoknak hozzájok tartozóknak, javoknak egész securitásokkal.

(Fogalmazvány Komáromy kezével a Nemz. Múz. birtokában.)

d)

1686. nov. 12.

Válasz a Vyssinszki Szaniszló által hozott pontokra.

Resolutio ad puncta regis Poloniae-Alba.
12. Novembris 1686.

Ad primum nihil.

Ad 2. Meg kell vallanunk, nem kicsiny örömmel értettük mi is az keresztyénség fegyverének conjunctióját, gondolván, felszabadulunk az török iga alól annak alkalmatosságával, de felettébb kesergettünk az elmúlt téli quártélyozóknak sok kártételek miatt, az után pedig birodalmunkban beljebb jöven, miket követtek el, bizonyoságot tehet az ő felsége követje is róla. Azon hadaknak pedig revocáltatások iránt az ő felsége kglmes sollicitudóját, favorát

nagy submissióval agnoscoljuk, veneráljuk, míg élünk arrúl háládatosoknak is lenni meg nem szününk. Hogy Teleki uram a tatár chámnak írt volna az császár ő felsége hadai ellen való segítség felől, az egész impostura s egész hazugság, kirül való erős hitit Teleki uramnak az ő felsége követje hallotta,¹⁾ nem is szokás s nem is szabad ez hazában privátus embernek afféletét attentálni.

Ad 3. Semmi kétségünk nincs benne, hogy ő felsége azt a szent hadat egyedül csak a pogányok ellen ne viselné, adná Isten más keresztyének is ő felségét követnék abban és ne az keresztyéni szabadságok romlására, sőt erősítésére intendálnának.

Ad 4. Szívessen örülünk ő felségének a muszka császárral való ligájának, kívánjuk örökös és állandó legyen a felséges republikának és az ő felsége királyi házának sokáig való virágzására, más szomszédi is ő felségének legyenek tökéletesek.

Ad 5-tum et 6-tum. Nagy kegyelmességének jelének tartjuk, hogy ő felsége az akkori hirekrül méltóztatott bennünket tudósítani, kérvén alázatosan ő felségét továbbra is hasonló kegyelmességét fen tartani méltóztassék.

Ad 7-mum nihil.

Ad 8-vum. Valami jót római császár ő felsége előtt a király ő felsége Erdélylyel cselekszik, minden külső, belső szabadságunknak, békességünknek, határunknak, libera electiónknak et a nemine dependentiánknak megmarasztásában: ő felsége tökéletesen elhitesse magával, hogy olyan velünk való jótetéért soha háládatlanoknak bennünket ő felsége nem tapasztal.

Ad 9-num. Ebben az punctumban is az ő felsége tudósítását nagy alázatos submissióval veneráljuk.

Ad 10-mum. Az ő felsége tekintetiért Benyovszki a fogságbúl elbocsáttatott.

Appendix:

Az ő felsége hadainak annonával egyébbel is jó szívvel kedveskednénk, de referálhatja az ő felsége követje, mit követett el a német rajtunk, most is mit akar elkövetni, mennyire exhauriálta s pusztította el az országot.

(Fogalmazvány a M. N. Múzeum birtokában.)

Jegyzet. A Vyssinszkinék adott visszabocsátó levelet l. Alvinczy II. 12. l.

¹⁾ Ettől fogva a 3. pontig más kézírása.

e)

1686. nov. 13.

*A fejedelem levele egy lengyel főúrhoz.*Excellentissime domine
mihi colendissime!Pro commodo Christianitatis hujus regni.. (Megjelent
Alvinczy Okmánytár II. 16.) divinae protectioni Vestram
Excellentiam recommendamus.

Excellentiae Vestrae ad officia paratus

M. Apafi mp.

Datum in civitate mea Alba Julia 13. Novembris.
a. 1686.

Külczím nincs — de le volt pecsételve.

(Eredetije a N. Múzeum birtokában. Egy másik példánya meg
van gr. Kemény gyűjteményének XXIX-ik kötetében.)

f)

1686. nov. 16.

A delegáció levele a lengyel királyhoz, melyben tudatja,
hogy tekintettel az ő közbenjárására a fejedelem Pekry
Lőrincznek kegyelmet adott.

(Alvinczy Okmánytár II. 21. l.)

g)

1686. nov. 16.

A fejedelem megbízó levele Macskási számára, hogy
igyekezzék marquis Bethune s általa a francia király köz-
benjárását megnyerni, hogy ez a császárnál eszközölje ki
Erdély sérelmeinek orvoslását.

(Alvinczy II. 22—23. ll.)

IV.

1686. NOV. 14—22.

A fejedelem Hevessy Jánost bécsi köreteihez küldi.

a)

A fejedelem levele Caraffához.

Excellentissime dne, dne colendissime.

Congratulamur Excellentiae Vrae in partes regni nostri viciniores adventui, in cujus erga Excellentiam Vram testificationem tam per praesentes, quam earum exhibitorem non sinit bonus noster affectus Excellentiam Vram non salutare et votive quaeque eidem apprecari confidenter Excellentiam Vram contententes, quatenus nominis sui memoriam in spe nostra bona depositam, erga nos, fidelesque regni nostri status universosque plebeos intralimineos, nominanter miseros oppidi nostri Debreceniensis cives Christiana propensione ejusque testimoniis prosequi et protegere ne gravetur, ac de exhibitoris praesentium ablegatum nostrum in augustissimam sacratissimae suae Mattis aulam nuper ablegato praecipuis in nostris regnique negotiis expediti itineris commoditatibus providere velit, qua Excellentia Vra nos sibi devinctos fore experietur. Deus Exclae Vrae vitam conservet diu incolumem. Datum in civitate nostra Alba Julia die 14. Novembris a. 1686.

Excellentiae Vrae ad officia parati.

b)

A fejedelem a szathmári parancsnokhoz.

Illme dne amice nobis benevole.

In rebus necessariis mittimus per postas via celeriori praesentium exhibitorem egregium Joannem Hevessy cubicularium nostrum ad legatum nrum in augustissima aula commorantem. Amice itaque Vram Illritatem requirimus efficiat, ut absque omni remora iter suum continuare possit. Si vero, quod autem non speramus, casu aliquali ad excellmum dnum generalem Caraffa cogeretur ire, ne gravetur Vra Illritas in securitatem itineris sufficienti comitiva ipsi succurrere, ejus benevoli affectus testimonium mutuis recompensaturis officiis.

Háttalján: Anno 1686. die 15 Novembris Fejérvárról Caraffának, Caprarának, szatmári és kassai commendansoknak írott levelek páriái.

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-Egylet birtokában. Kemény gyűjt. 37. köt.)

c)

A delegatio levele Gyulayhoz.

(Megjelent Alvinczy Okmánytár II. 241.)

d)

1686. nov. 22.

Caraffa válasza a fejedelem levelére.

Celsissime domine Princeps, dne mihi gratiosissime.

Celsitudinis Vrae epistolas sub 14. currentis exaratas humillimo cum respectu suscepi, congratulantisque animi benignam propensionem erga meum istis in vicinitatibus adventum ex ipsis observavi, quin et infinitas devoto corde referre gratias Celsitudini Vrae nequaquam praetermitto cum assecuratione, quod particulari meae sorti adscribam, si talis mihi concedetur honor, ut inservire valeam: quapropter quantum cordicitus exoptem in favorem Celsitudinis Vrae inclytusve (*sic*) hujus principatus officia mea praestare, ut experiatur, Celsitudinem Vram per praesentes debito obsequio rogandam duxi, ut ablegatos plenipotentarios tamen, qui auctoritatem plenariam tractandi et concludendi (non sicut ante annum) pro intertenenda suae Mattis sacrae militia ad me emittere, haud dedignetur eo etiam intuitu, ut gravia damna elapso anno illata (quae tamen Celsitudini Vrae praedixi) omnino evitentur et videat, quantum contrariae suae Mattis sacrae intentioni et meae hostilitates adsint, imo Celsitudinem Vram assecuro, quod nullum timorem de quovis hoste concipere debebit, nam praefata suae Mattis sacrae militia semper erit parata sanguinem suam pro Celsitudine Vra principatusque conservatione omni hora defundere. Cum non parva hinc animi perturbatione audire cogor difficultatem aliquam insurgere eo, quia nonnulla Caesarea militia in partes regni collocanda sit: Celsitudinis Vrae aulis, prudentiumque iudicio anteponeere mihi visum est, quod res ista malos

erit paritura effectus. Idcirco Celsitudinem Vram omni affectu demisse rogo, reflexionem desuper agere dignetur, uti et praefatos ablegatos expedire, ut amicabiliter possimus convenire bonamque corespondentiam (quam omni studio et industria data) occasione conservandam studebo. De coetero pro certo habeat Celsitudo Vra, quod nihil magis cordi erit, quam talem occasionem desiderare, in qua ardentem cupiditatem Celsitudini Vrae, huicque principatui inserviendi demonstrare valeam. Ultimatum passum petitum a Celsitudine Vra pro cursore Viennam intendente ipsius manibus tradidi. Si aliis in rebus validum me agnoscit Celsitudo Vra, diu noctuque paratissimum adinveniet permanendo

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Zatumarini die 22. Novembris 1686.

Antonius C. Caraffa mp.

Kivül: Caraffa general levele de dato 22. Novembris a. 1686.

(Eredetije az Erdélyi Múzeum-Egylet birtokában. Kemény gyűjt. 37. köt.)

V.

1686. nov. 14.

A fejedelem levele a brandenburgi választóhoz.

Serenissimo electori Brandenburgensi.
 Redux feliciter ex sua expeditione vir nobilis et clarus Stephanus Kolosvári collegii Albensis professor, retulit syncere mihi christianum Serenissimae dilectionis Vestrae erga me affectum et salutis regni mei consulendi studium pro quo mutuis semper Serenissimae dilectioni Vestrae obligatissimus ero servitiis. Est mihi animus, ut iteratum expressum ad Serenissimam dilectionem Vestram expediam, antequam tamen favente Deo hoc facere possem, quandoquidem declinatus ad pejora hujus regni status inter extrema sit positus, Serenissimam dilectionem Vestram confidentissime requirendam volui, quatenus ex naturali in rem christianam zelo et fervidissima erga sanctam, puram religionem nostram obligatione, dignetur bene docendis et inducendis ad hanc causam aliis quoque serenissimis sibi colligatis coram sacratissimo romanorum imperatore diligentissime instare, ut occasione tam felicitis suae sacratissimea

majestatis contra Turcas operationis, ne opprimamur, nullisque quarteriis, portionibus et tributis oneremur, verum inviolate in omnibus antiquis juribus, corporis ac animae libertatibus approbatisque constitutionibus conservemur, qui a tot annis sub jugo Turcico pacifice permansimus ne deficiamus violentia armorum christianorum; factura est serenissima dilectio vestra opus Deo gratum, christiano eo tamen afflicto hujus regni populo salutare, a me vero perpetuis et obsequentissimis recompensandum servitiis. Quam interea divinae committo providentiae Albae Juliae 14. Novembris 1686.

Serenissimae dilectionis Vestrae amicus studiosissimus ad serviendum paratus.

Lent: Serenissimo electori Brandenburgensi 14. Novembris 1686.

(Fogalmazvány Komáromy kezével, a M. N. Múzeum birtokában.)

VI.

1686. nov. 15.—decz. 28.

Jelentések a német hadak állásáról.

a)

1686. nov. 16.

Középszolnok megye jelentése.

Kgmes Urunk!

Isten Ngodat kgmes urunk minden szomorúságoktól oltalmazza és Ngodat számos esztendőig éltesse Isten, alázatosan kívánjuk.

Kgmes urunk kénszerítettünk Ngodat, mint nekünk jó kgmes urunkat alázatosan levelünk által requirálnunk, mivel mostan is az mint látjuk az tavalyi kimondhatatlan élesadást semmiképen el nem kerülhetjük, immár az Karaffa ő nsga élesadásra kénszerítő levele el is érkezett vármegyénkre, mely is minden holnaponként kíván töllünk kétezer köből búzát és kétezer köből zabot, melyet miképen supportálhatnánk, megítélheti mind Isten s az Ngod méltóságos személye, mindazonáltal két vármegyeyül beszélgetvén maradásunk felől, hacsak egy kevés ideig is, vagy csak míg Isten engedné is tetsződött nekünk, hogy Karaffa generált ő ngát requirálnók egy néhány lovas németek felől, az kiket ide vármegyénkben egy bizonyos helyre szállítanánk

és két vármegyéül tartanók, hogy az reánk ottan ottan excurráló és sanczoltatók ellen oltalmazna és valamiben, amnyiban is inkább könnyebbítődhetnénk nyavalyánk és terhünk. Minek okáért alázatosan instálunk Ngodnak, mint kgmes urunknak, méltóztatnék ezen intercessiónkat méltó tekintetbe venni, és hogyha valamiben könnyebbítethetőd-nénk nyavalyánk, egy néhány lovas németeket vármegyéinkben behozni, kmegeesen engedné meg. Mi is az Ngod kegyelmességét életünk fogytáig alázatos hűségünk által megszolgálni el nem mulatjuk.

Istennek kgmes gondviselése alá ajánljuk az Ngod életét, kívánva, Isten az Ngod fejedelmi házáat marassza és oltalmazza minden szomorúságtúl.

Datum ex congregatione dnorum magnatum et nobilium Szolnok mediocris, die 14. Novembris a. 1686.

Ngod alázatos hívei

Közép-Szolnok vármegyei egész nemesség m. p.

P. S. Kgmes urunk mostan is az mi nagyobb, minden naponként és óránként az vármegyénkben levő falukat sanczoltatják ezen oláh és magyar lovas gyalogok, az falukra 10—16 legfeljebb 20 forintokat is elvonnak, az ilyenek ellen talám valami assistentiával lehetnénk.

Külcztm: Illustrissimo ac celsissimo Principi dno dno Michaeli Apafi Dei gratia Principi Transsylvaniae, partium regni Hungariae dno et Siculorum comiti etc. dno dno nobis naturaliter clementissimo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1686. nov. 20.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngdat minden dolgaiban szerencsésen holdogitsa. Ngodnak alázatosan megírtam vala, tegnapelőtti levelemben Ngod böcsületes szolgája béindulása alkalmatosságával, Caraffa ő nga Szatlmárra való menetelét, az után bizonyosan hozzák, hogy gróf Csáki István ő nga is odaérkezett Barkóczy Ferenczcel ő ngával együtt. Az magyar hadak Bagomérban szállottak quártélyba, minthogy oda rendeltetett téli quártélyok. Ez két vármegyék követeket

küldenek kglmes uram Caraffához ő ngához, ha mit az reájok vetett summa Gabonában leszállíthatnának, azon suplicálják. Ez után ha mi hírt értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse Isten Ngodat szerencsés sok esztendőig, jó egészségben. In Somlyó die 20. Novembris a. 1686.

Ngodnak

alázatos méltatlan
szolgája, míg él

(Külczim hiányzik.)

Olasz Ferencz, m. p.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

1686. NOV. 22.

Fráter István jelentése.

Méltóságos fejedelem, nekem kglmes Uram.

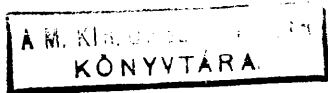
Ngod méltgos parantsolatját alázatossággal vettem; én kglmes uram úgy tudom minden occurrentiákról az urat főgenerális uramat ottan ottan tudósítani el nem mulattam eddig is, és valamit akár Szatmár s akár más felől érthettem, vagy volt úgy vagy nem, megírtam, tovább is penig kötelességem egyik részének tudván azt lenni hűségesen elkövetője leszek.

Ezelőtt két s három rendbeli leveleimben, mint megírtam, mostan is azt írhatom kglmes uram, hogy az előtt is ide bequártélyozott Veterani nevű generált bizonyos számú hadakkal ezen vármegyében júni és naponként közelíteni halljuk. Munkátsot talám most olyan formális obsidióval, mint tavaly, meg nem szállják, hanem lenta obsidióval távullyabról fogják premálni, egyébaránt aligha egyszer meg nem próbálják ostrommal, most az víz is igen kiszáradván és fogyván is árkában, nem gondolom, hogy megállhassa az alsó része, ha erős ostromok lesznek. Karaffa még Szatmáron vagyon, onnan úgy hallatik, Kasára fog felmenni. Most kglmes uram egyéb oly hírt írni nem tudok, ezelőtt való dolgokról az urat ő kglmét tudósítottam.

Az mi penig ez végházról való Ngod méltgos parantsolatját illeti, szorgalmatoskodni el nem mulatom. Ezzel Ngodat Isten kegyelmében ajánlom. Huszth 22. Novembris 1686.

Ngodnak alázatos szolgája

Fráter István mp.

P. S. Levelem meg írása után értettem kglmes uram, hogy Karaffa kiment Szatmárról, bíztatnak minket is némelyek, hogy talán nem lesz az vármegyében quártélyozó német.

Az muszka követ Ilvon volt szemben az királylyal, híre az kglmes uram, hogy az respublikátúl azt kívánná, sub juramento kötelezze magát az török ellen való hadakozásra. Grodnán fog lenni gyűlések.

Külczim: Méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelem kglmes uramnak ő nagyságának igen alázatosan írtam.

(Eredetije az Erdélyi M. birtokában, Kemény-gyűjt. 37. köt.)

d)

1686. n o v. 24.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan jelentem, az német hadak Margittáról holnap megindulnak, Debreczenben mennek, megalkudtak az városiakkal, huszonnégy punctumokat hallom, hogy Hajzler ő Nga is subscribálta, de mik voltak, nem tudom. Napjában portió számra adnak két font húst, két font kenyeret, szénát, abrakot is font számon és minden óra három-három német forintokat, hány ezer portió léssen, nem tudhattam meg kglmes uram. Igen ajánlotta magát Hajzler ő Nga az városnak, hogy megmutatja, hogy jóakarójok volt, igen bíztatta is. Barkóczy Ferencz ő Nga Szent Jóbon vagyon; Caraffa ő Nga patens mandatura jött kglmes uram ez két vármegyékre, hogy az kóborlókat fogdossák és kergessék. Most az nemesek követe még oda van kglmes uram; ha az felvetett gabonában alább szállíthatnának. Ezután, ha mi híreim lesznek, mint kglmes Uramnak Ngodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Eltesse Isten Ngodat szerencsés uralkodással sok esztendőig jó egészségben. In Somlyo dic 24. Novembris a. 1686.

Ngodnak

alázatos méltatlan szolgája
míg él
Olasz Ferencz mp.

Külczim: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatossan.

(Eredetije az Erd. Múzeum birtokában, Kemény-gyűjt. 37. köt.)

e)

1686. nov. 25.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa Ngodat. Alázatosan kelleték, mint kglmes uramnak Ngodnak megírnom: ma reggel kilencz óra tájban érkezék ide hatvanadmagával az Karaffa ő nga regimentének egy német kapitánya, ő nga levelével, és ide az Palánkon belől akart szállani mindened magával, az vármegyébül felszedendő gabona perceptiójára, de én nem bocsátottam be, azt mondja, ha szépen bé nem bocsátom, vissza mégyen és annyid magával jű, hogy erővel is beszáll; most az városra szállítottam, de tartanak attúl, mivel az hadak alá mennek, valami török excursió lenne, ha pengig látom kglmes uram, hogy kárára az nemes országnak és Ngod méltósága ellen nem léssen, hogysen veszekedés légyen, inkább módját keresse, az holott békével maradhassanak. Ez után ha mit értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse isten Ngodat szerencsés uralkodással sok esztendőig jó egészségben. In Somlyó, die 25. Novembris a. 1686.

Ngodnak

alázatos méltatlan
szolgája, míg él
Olasz Ferencz. m. p.

P. S. Az Petneházi kapitánysága alatt való hadat az Csáki László ő ngának adták kglmes uram, és úgy hallatik, hogy Horvátország felé mentek volna.

Külczim: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

f)

1686. nov. 27.

Frater István jelentése.

Méltóságos Fejedelem Asszony, nékem kglmes Asszonyom.

Nagyságod méltóságos levelét alázatossággal vettem, az itt való hírekről az urat ő kegyelmét egymást érő leveleim által ottan tudósítván eddig is, most legközelebb az beigyekező quártélyos hadakról búségesen írtam ő kgmének; már az elei egy két mértföldnyire lévén, csak Isten ő felsége tudja, micsoda sok alkalmatlanságával, hátramaradásával leszen mind Ngdok dolgainak s mind ez egész vármegyének, s adná Isten, ne lenne végső pusztulásával; el sem végezhetém levelemet kglmes Asszonyom, hogy az bejövő német hadaknak quártélymestere, beérkezék, holnap remélem az többi is be fog jünni. és így az Ngod méltóságos parancsolatja szerint most kecségeket nem küldhetek, mert nem mehetnek ki embereink. Ezzel Ngodat Isten kegyelmébe ajánlom. Huszt, die 24. Novembris 1686.

Ngodnak alázatos szolgálja

Frater István. m. p.

Külczim: Mlgos Bornemisza Anna erdélyi fejedelem-asszonynak ő nságának, nekem kegyelmes asszonyomnak alázatosan adassék.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

g)

1686. decz. 12.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan jelentem, fáczánok keresésére, mind Váradra, mind az Alföldre küldöttem kglmes uram, az labanczok az Alföldön lévén, kiöcözölva, széjjel, ha valamint szerezhettek, szorgalmasan igyekezem és küldök Ngodnak. Az nemes vármegyék találta volt meg az passát kglmes uram, hogy az kóborlók ellen az falukon salvagvárdiákat tarthassak, melyről nekem

mit írt az passa, Ngodnak alázatosan béküldtem, originálját itt kellett tartanom, hogy az nemes vármegyéknek publicáltathassam. Caraffát ő ngát megtalálták volt kemes uram az élésnek Ecsedben való szállíthatásnak lehetetlensége felől, megengedetett, hogy mind két vármegyék Szathmárban szállítsák. Váradon kemes uram Petróczy uram ő nga és Ubrisi uramék még ott vagynak, mintegy harminczad magokkal, mind az Huszain házához szállították; most oly hírek vannak, hogy Tökölyt ő ngát várnák. Ez után ha mit értek, mint kglmes uramak Ngodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Eltesse Isten Ngodat szerencsés uralkodással sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 12. Decembris a. 1686.

Ngodnak alázatos, méltatlan szolgája míg él

Olasz Ferencz. m. p.

Külczim: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő ngának alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

h)

1686. decz. 28.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten a következő új esztendőre Ngodat örvendetesen juttassa s annak minden részében boldogítsa.

Nagyságodnak alázatosan jelentem, mint kglmes uramnak, ez múlt csötörtökön az váradí törökök husz vagy huszonöt zászlóval kimentek, mind lovasok, Kis-Marja felé, már Debreczenbe szándékoznak vagy nem, még nem tudom, hová is hogy végére mehessek, embert küldöttem. Ngodat alázatosan követem mint kglmes uramat, fáczánok szerzésére küldöttem minden felé, épen Gyulához is küldöttem embert, de még eddig egyet sem kaphattam, akár mely áron szerezhetek kemes uram, munkálkodom szívesen, ha csak egyet kaphatok-is, el nem mulatom Ngod kglmes parancsolatját teljesíteni és küldeni. Adja Isten, levelem találja Ngodat szerencsés órában, jó egészségben. In Somlyó die 28. Decembris a. 1686.

Ngodnak alázatos méltatlan szolgája, míg él

Olasz Ferencz, m. p.

Külczim: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak, ő nagyságának alázatosan.

Más kézzel: 1687. 8. Január. Fogaras Francisco uram levele.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

VII.

1686. nov. 20—29.

A fejedelem levelezése Caraffával a megszállott vármegyék ügyében.

a)

1686. nov. 20.

A fejedelem levele.

Ad generalem Caraffa 20. Novembris a. 1686.

In contestationem favorabilis nostrae in vestram Excellentiam officiositatis ordinatam nostrum ad Vram Excellentiam plane expedire volebamus ablegatum, cum accepimus ex Somlyo certificationem de domino Marchisione, ad nos veniente, qui antequam in aulam nostram perveniret necessitatur Vestram Excellentiam per praesentes amiciose compellere magnum cordis dolorem sumentes ex litteris Excellentiae Vestrae ad comitatus Kraszna, Szolnok mediocris, Maramarus et districtum Kőváriensem datis, in quibus Vestra Excellentia praefatos comitatus a nostro gubernio dividere quasi intendens insupportabilem afflictissimis incolis imposuit contributionem; quae quoniam clementissimae sacrae Caesareae et regiae Mattis in nos propensione ac resolutioni, rei etiam Christianae summe praejudicant, confidenter ab Excla Vra contendimus: quandoquidem nos ad nostrum posse, pro debito sacratissimae suae Mattis respectu zeloque Christiano militi Caesareo alioquin etiam gratificari intendemus, vel saltem ad usque donec praetitulatum dominum Marchisionem exaudiemus, ac Vrae Exlae resolvemus a suis dispositionibus nominatos comitatus et maxime a quartiriis immunitare ne gravetur, pro nostra erga sacram suam Mattem et rem Christianam devotione, magna etiam Vram Excelam observantia mutuis officiis et gratitudinibus contestanda. Quam interea divinae recommendamus protectioni. Albae Juliae 20. Novembris a. 1686.

Excellentiae Vrae

ad officia paratus.

Háttalaján: Caraffa generálnak írta urunk 20. Novembris 1686. Fejérvárrúl.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 37. köt.)

b)

1686. nov. 29.

Caraffa válasza a fejedelemnek.

Celsissime princeps ac dne dne mihi gratiosissime.

Celsitudinis Vestrae binis vicibus sub 20-a scilicet et 24-ta currentis ad me exaratas gratiosas litteras humillimo respectu accepi, ex iisque intellexi Celsitudinem Vestram suspicari, quasi ego comitatus Marmarosch, Craszna, Szolnok, districtumque Cövariensem et Laposiensem a regno Celsitudinis Vrae inclyto avellere, ipsisque insupportabilem contributionem imponere intenderem. Quemadmodum autem hoc ne cogitassem quidem, multominus de facto attentare praesumpsissem: sic rogo Celsitudinem Vestram humillime sibi persuasum de me habeat, quod non aliud, quam quod suae Matti Sacrae clementissimae intentioni consentaneum sit, faciam, peragamque. Citationem comitatum praedictorum quod concernit, ad eam summa me coëgit necessitas, quoniam militiam altememoratae suae Mattis Sacrae tempore hyemali et absque necessariis vitae requisitis detinere non potui; et quomodo si id egissem, coram dno meo clementissimo respondere potuissem? conservatio enim praetactae militiae tempore hyemis et quidem talis, qualis nunc incidit, quartiria, intertentionemque requirit. Interea Celsitudinis Vrae ablegatos quolibet momento expecto, sancta promittens nihil unquam quantum possibile me intermisurum, in quibus Celsitudini Vrae, inclytoque ipsius regno humiliter inservire quivero.

Miror praeterea Celsitudinem Vram tot difficultatibus negotium quartiriorum modernum subjicere, nec contra communem christianitatis hostem sincero et intimo affectu pro viribus id contribuere velle, quod ad conservandam christianam militiam spectat, cum alias eius semper opinionis fuissem, eandem interesse proprio motam omnia, imo ultima quavis impendere inclinaturam, quo jugum barbari detractare valeret. Glorioso satis proeunt exemplo Celsitudini Vestrae tot electores, principes et inclyti status sacri Romani imperii, qui cum particulare comodum exinde non sperandum habeant, milites tamen concedunt faculta-

tes item, annonam, imo et pecunias pro posse contribuunt, quo posteriores de die in diem operationes contra communem illum Christianorum hostem suscipi, ad eumque, quem tendunt finem, perducı queant. De coetero Celsitudinem Vram humillime rogatam duxi, ne intentioni suae Mattis sacrae in saepius nominato negotio quartiriorum vel vi, vel alio modo resistere conetur, siquidem qualis potentiae suae Mattis sacrae sit, ipsique copias sufficientes pro avertenda tali insperata, frustaneaue resistentia nunquam deesse, idque, quod requisitione condigna efficere nequit, armis consequi valere. toti mundo patet, quali in casu de omnibus qua efflagitante necessitate superinde eveniant, coram deo et universo protestor. Attamen spe inuitor non dubia Celsitudinem Vram eo inclinaturam, ut negotium hocce quartiriorum quam citius complanetur et accomodetur, asseculo reiterato in omnibus possibilibus Celsitudini Vrae, inclytoque ejus regno humillime inservire nullo tempore me intermissurum, sicut gratiae ulteriori Celsitudinis Vrae me humillime comendo et maneo

Celsitudinis Vestrae

Zathmarini die 29. Novembris 1686.

obsequentissimus servus
Antonius Caraffa, mp.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemeny-gyűjt. 37. köt.)

VIII.

1686. nov. 27.

Nemes János és Bálintih Zsigmond követsége Caraffához.

Albae 27. Novembris 1686. Karaffának.

Excellentissime dne etc.

Quod antea in animo habebamus, hac tandem vice exequimur, expediemusque nros ad Vram Excellentiam ablegatos fideles sincere nobis dilectos, spectabilem ac generosos Joannem Nemes de Hidvegh, consiliarium nrum intimum, triumque sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai supremum capitaneum ac Sigismundum Balinthe de Körtvellyfája unum negotiorum regni moderandorum deputatum, qui postquam ad Vram Excellentiam pervenerint, seque nomine nro et hujus regni expectaverint, ut a Vra Excellentia patienter attendantur atque sincere tractati ad nos lactanter et cum satisfactione quantocius remittantur, aman-

tissime rogamus. Eandemque divinae recommendemus protectioni.

Excellentiae Vrae etc.

Excellentissime etc.

Mittimus jam eos de quibus Vrae Excellentiae in aliis litteris nris mentionem feceramus, ad Excellmum dnum generalem Karaffa ablegatos, spectabilem videlicet et generosos Joannem Nemes de Hidveg consiliarium nrum intimum ac trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai supremum capitaneum ac Sigismundum Balinhtitt de Körtvellyfája unum moderandorum regni negotiorum deputatum, qui postquam ex itinere suo cum Vra etiam Excellentia convenerint, confidenter rogamus, ne gravetur praetitulatis nris ablegatis juxta rerum exigentiam opitulari atque serio allaborare, ut afflictissimae atque enervatae partes illae ditionis nrae ultimariam lugere ne debeant desolationem. Excellentiae Vrae perquam gratis demerebimur officiis. Servet Deus Vram Excellentiam quam diutissime foelicissimam. Datum etc.

Excellentiae Vrae etc.

Excellentissime etc.

Penes benignas sacrae Caesareae et regiae Mattis literas retulit nobis illmus dnus Marchisio inclyti regiminis Veteraniani supremus vigiliarum prefectus, omnia ea, quae tam verbis, quam scriptis commissa sibi ab Excellentia Vra habebat. Quem diu honorifice exceptum et tractatum, seque nobis bene accommodantem certis declarationibus ad Excellentiam Vram relegamus. Coeterum magno excipimus gaudio, quod sacra Caesarea et regia Mattas statum Vestrae Excellentiae ad altiora sublimaverat, eidemque generalatum superioris Hungariae clementissime contulerit. Excellentiae Vrae et majora in dies gratiae Caesareae incrementa voventes. Neque dubitamus, quin Vra Excellentia omni tempore tam praeclari sui generalatus bonam nobiscum correspondentiam et vicinitatem sit servatura, quam interea divinae recommendamus protectioni.

Excellentiae Vrae

Datum Albae Juliae 27. Novembris 1686.

ad officia parati.

Szatthmári Commendansnak.

Mittimus legatos nros spectabilem a genererosum. T. T. ad Excellentissimum dnum generalem comitem a Caraffa, qui habent in mandatis, isti etiam vrae honorum et officiorum promptitudinem faciant. Vram itaque Illritatem amice requirimus verbis eorum nomine nro proponendis omnem adhibere fidem, rebusque afflictæ hujus patriæ consulere ne gravetur. Experietur Vra etiam Illustritas nos bene sibi propensos. Quam interim bene valere desideramus.

Veteraninak.

Illme due etc. Habet certam a nobis ad Vram Illtatem instructionem grosus Samuel Kalnoki de Kõrispatak unus negotiorum regni moderandorum deputatus, ex quo vra Illtas sincera etiam erga se animi nostri symbola metiri poterit. Quam ob rem Vram Illtatem amantissime rogamus, ne gravetur afflictissimum comitatus Maramarusiensis statum serio considerare, adeoque ita accommodare, ut emerati populi extremam ne patiantur desolationem. Expedivimus enim certos ad excellmum dnum gralem Karaffa ablegatos ad ineundum de rerum praesentium statu tractatum, quorum certificationem praesens ablegatus noster in praefato comitatu debet expectare, ut juxta conventionem cum excellmo dno generale Karaffa faciendam status quoque cottus Maramarusiensis accommodetur. Benevolentiam Illtatis Vrae cum universis regni statibus cum gratitudine demereri non intermitteremus. Eandemque divinae recommendamus protectioni et manemus.

Illtatis Vrae

ad officia parti.

A Császárnak.

Sacrae Caesarea et regia Mattas etc.

Benignissimas sacrae Mattis Vrae litteras per Illmum dnum Marchisionem, regiminis Veteraniani suppressum vigiliarum praefectum humillime accepi. Syncero corde aggratulor tantæ foelicitati armorum christianorum et imprimis sacrae Mattis vrae, etiamque ardentissime voveo, ut Dnus exercituum tam sacris et ulterius adsit operationibus, atque

sacrae Mattis Vrae ampliores triumphos, majoraque gloriae incrementa largiatur. Intendam augustissime Imperator, ut bonam cum excellmo dno comite Antonio de Karaffa sacrae Mattis Vrae camerario colonello, generalis campi Marschalli locumtenente atque superioris Hungariae grali commendante agam cointelligentiam synceram erga sacram Mattem Vram devotionem et fecundum in rem christianam zelum juxta meum posse non illibenter contestaturus. Cum autem jam certae partes exercitus sacrae Mattis Vrae ea iterum ditionis meae ad hybernandum intraveriint loca, quae occasione praeteritorum quartirorum valde evacuata sunt, timendumque sit, ne et ulterius onerata, funditus plane evertantur, humillime oro sacram Mattem Vram, dignetur submississimam meam instantiam clementissime cordi summere et ingressas in meam ditionem copias revocari curare. Non enim intermittam, quantum possum, militibus sacrae Mattis Vrae post etiam revocationem eorum gratificari, sicut etiam praeterito mense feci multae pro hac misericordia ad Caesareum et regium sacrae Mattis Vrae thronum e coelo benedictiones orabuntur. Ego quoque cum universis hujus regni statibus perpetuis ac devotis demereri conabor servitiis. Sacrae Caesareae et regiae Mattis Vrae humillimus servus.

(Egykorú másárolat az Erd. Múzeum-E. birtokában, Keménygyűjt. 37. köt.)

Jegyzet. A követeknek adott utasítást és titkos utasítást lásd Alvinczy II. 33. s köv. ll.

IX.

1686. NOV. 28 — 1687. febr. 7.

Macskási Boldizsár követsége a lengyel királyhoz.

a)

A nov. 28-iki jelentés.

Nekem természet szerint való jó kglmes Uram!

Kegyelmes uram szintén induló félben valánk, az lengyel követtel érkezék az máramarosi nótárius uram ő kegyelme jelentve, hogy az földnépén igen nagy zelussal uram Nagyságod méltósága ellen is szállanak, látják az quártélyozó német reájok jó, mindeneiket oda adnák csak az kintól irtóznak, fegyverrel is, hogy opponálják magokat, ahhoz készülnek, az quártélymester Husztra elérkezett

volt vasárnap s az adjutantja Veteraninak immáron, úgy hiszi notarius uram, beszállottak, az vice-ispány is elejekben ment: mindezekre nézve notarius uram nem javálja, sem különösen az lengyel követ megindulását, sem együtt míg helyben nem szállanak és az föld-népe is meg nem csendesedik; elküldöttem kglmes uram vice-ispány uramhoz, ő kglme az németeknél lévén, kitanolja lehet-e elmenetelben módunk nem-e, úgy látom magánosan is elmenne az követ, mivel azt mondja nagyobb gyanósság fér hozzá, ha én is együtt járok. Ngod parancsolatját az iránt is alázatosan elvárom. Isten Nagyságodat hosszas szerencsés étellel áldja meg. Datum in Besztercze 1686. Die 28. Novembris.

Ngod alázatos szolgája
Macskási Boldisár mp.

P. S. Vice-ispány uram s nótárius uram sem mer az föld-népéhez is most bátorzkodni, míg az német dolga az quártélyról el nem válik.

Külczim: Az méltóságos erdélyi fejedelelnnek ő ngának, nekem kglmes uramnak ő ngának írtam alázatosan.

(Eredetije a N. Múzeum birtokában.)

b)

A deczember 1-ei jelentés.

Nekem természet szerint való jó kglmes Uram.

Nagod méltóságos parancsolatjának vétele előtt tudósítottam vala Nagodot alázatosan. Máramarosban micsoda zendülés, futás etc. mindeneket hordják az szegénység az erdőkre és hogy elküldten az vice-ispányhoz oda expediált udvari katoná megjövén nem bizztattak elmelessen maga, hanem az levelet Sajórol az szolgabíró fia elküldte, labonc katonák járnak alá s fel, vice-ispány uram az szolgabírákkal, esküttekkel, nemesekkel tractára ment Rakaszra, pénteken volt gyűléseknek napja, tíz németet hattak zálogul Huszton az tractának végeig: míg vice-ispány uram nem ír — nem tudósít — sem az lengyel követ magánosan annál inkább én el nem mehetünk, erről az materiáról eleget beszélgetvén az lengyel követtel, magát declarálta ösvényen el nem megyen, mert az tolmácsa irtóztatja az ösvényektől, edgyiket másfél arasznak mondja, az viskói utat azt mondja tolvajos mostani időben. Akármikor maramarosi, moldovai, lengyelországi tolvajok egyaránt állják, az maga

nemzettebelieket is megfosztanak azon az álúton, hanem ő, ezek lecsendesedvén, maramarosiak az föld-népe, az német is, ha beszélnek, csak köztök elmegyén, maga mentségére talál ratiókat, kiváltképpen hogy azért resideált itt az török felől való híreket megértvén, Nagod kglmes dispositiója által, Moldovában hadakozván az lengyel király, szüntelen tudósítja és hogy tudósította is; medio tempore megbetegdvén maga most gyógyult meg, szolgálai négyen betegek, most is az urához visszaigyekezik, urának salvus passusa van, mely szonál az német tisztekre, generálokra, officirekre, ha contra jus gentium követjét az colligatusnak megtartóztatják, tudja, az ura az colligatiót felbontja: az én szemelyemről azt mondja, semmi helyes ratióval meg nem menthet, mert eddig régen tudják, Erdélyből ki megyén, tudják az portán tavaly követ voltam, az hadakban is nevezetben forgottam és hogy semmivel nem megyek, de én ehhez kgl's uram nagyobb két ratiót mondhatok: mert Szathmárra expediáltatván aperte tilalmazták én általam az lengyel királylyal való correspondentiát máron magamot kapnak rajta, másik az jól tudják az francziával való tractatus is én általam ment véghez, bizony megölnek, megcsigáznak. Azért alázatosan instálok Nagodnak, mint jó kgl's uramnak, múlték el tőlem ez veszedelmes követség, mert soha Nagod s hazám szolgálatjától nem vonogattam magamot eléggé mentem magamot, de némely jóakaró uraim reám erősödének, azt is megmondtam volt kglmes uram, szekér nélkül én bizony el nem mehetek, mert az én derekam Szathmárra jártomban egyben romlott, nyilallás érvén reám, semmit se mozdulhatok, én úgy is készültem volt, tudván, annélkül semmiképen nem utazhatok, mindenekben Ngod kglmes választ alázatosan elvárom. Az lengyel követ kívánsága az volna, az Haller János uramék hozta császár ő felsége resolutióit az királynak küldené meg Nagod az királytól küldött clavissal: mert ő olvasta, de nem concipiálhatta neki, pedig az megigírtetett volt: álljon az Nagod kglmes dispositiójában. Ezek után Isten Nagodot szerencsés országlattal megáldja. Datum in Besztercze 1686. die 1. Decz.

Nagod alázatos szolgálja

Macskási Boldisár mp.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 37. köt.)

1687. febr. 7-én.

c)

A fejedelem egyik tanácsosának votuma.

M E M O R I A L E.

1. Az lengyel királynak okait (kell talám megírni) az maga követjít mért hogy előbb nem bocsáthatta el urunk ő Nga.

2. Maeskási uram mért nem mehetett el az király követjével.

3. Az elmúlt télben is micsoda rendkívül való exactiókat tettek római császár hadai az erdéli birodalomban s hadai az elmúlt nyáron minemű pusztítást tettek benn itt az ország közepiben, melyről az királyt sokszor tudósítottuk ugyan, de közelébb szemmel látója volt az király ő felsége követje, és jól lehet Saffenberg generállal 50 ezer tallérban úgy alkudtunk volt meg, hogy ide az télre quártél nem jó, de az 50 ezer tallért is elvették, és mégis quártélt vetett az erdéli birodalomhoz való Partiumra, azhol minemű exactiókat, insolentiákat tesznek meg kell írni.

4. Talám nem ártana declarálni, hogy az nehéz nekünk, hogy egyik követjénél is, más generálnál is plenipotentiája lévén r. császárnak, annak mi hívén, azzal transigalunk, s midőn azt végbenvinnők, se Bécsben nem acceptaltatik s aproballatik, sőt még csak más ide alá lejövő generálok sem acceptálják az conclusiókat, hanem rajtunk újabb exactiókat tesznek, s már szintén mindenünkből exhaustáltak, feljebb mint az othomanica potestas.

5. Talám nem ártana azt is megírni, hogy követünk Bécsben van, de azt is egy napról másra procrastinálják és halogztatják s vontatják válasz adásokat, semmi realitáshoz nem bízhatunk ott, ha az tractánk in effectum menni láttatnék is, mert meg nem állják.

6. Ha illendő léssen, talám azt is megírhatom, hogy mivel mi látjuk az tavalyi követeink r. császártól nekik adatott diplomát, minden szabadságink eversiójával lenni, megírtuk, hogy abban az formában az diplomát el ne hozza az mostan Bécsben levő követünk.

7. Nem kellene-e tanácsot kérdeni az királytól, hogy egy néhányszori írása szerint, mi nemcsak az r. császárral, hanem az több kereszténységgel is örömet confederálnánk az mi állapotunkhoz illendő képest csak ő felsége

méltóztatnék böles tanácsával éltetni bennünket, mi formában lehetne.

8. Macskási uramat hogy urunk ő Nga az királyhoz elküldi, ha bátorságos passusa léssen, késedelem nélkül.

9. Az tatár Hamnak (hogy tavaszra kijöjjön erre hadakozni), hogy már az török parancsolatja elment.

10. Az törökök dispositióját megírni, mind az hadra való készület dolgából, mind az t. császár udvara reformálásából.

11. Bécsben hogy az török követet admittálták.

12. Hogy az közlír az, hogy az török (Székes-Fejérvárt Egert offerálná r. császárnak, sőt némelyek Szigetet is mondják) az békességért.

13. Nem kétlem, hogy Szebennek híre el nem ment volna, hogy urunk ellen rebellált, talám nem ártana megírni, hogy az is egynéhány nyughatatlan elmétől indíttatván, placidis mediis sopiálódott már.

14. Nem kellene-e kérni, mind az gallus és több keresztény fejedelmek tavaszra való szándékokról tudósítana és hadakozásokról és az imperiumi hadak ha lejönnék-e tavaszra hadakozni.

15. Mivel az előtt is némely discursusban fenn forog vala, hogy az lengyel királytól nem ártana talám megkérdeni, hogy ha javallaná, hogy az galliai királynak írna urunk ő Nga, hogy ő Ngának tett igireti szerint (az erdéli dolgok az mire declináltak) az kereszténység és az r. császár előtt segítene, ne evértálódnék Erdély szabadságából.

16. Talám in fine finalis ajánlanunk kellene illendő tisztességgel magunkat az királynak, s maga favorát s királyi affectióját kívánni.

N. B. Macskási uram ha ugyan elmegyen, ha gyűlés lesz az lengyelek közt az republikának kell-e írni, és mi formában s miről.

Kívül: Serenissimo Poloniae regi 7. Februarii 1687.

(Egyik tanácsúrnak saját pecsétjével lepecsételt eredeti votuma a M. N. Múzeum birtokában.)

d)

A lengyel királyhoz a követség elmaradása ügyében írt jelentés tervezete.

Elhisszük felségednek a felséged maga követje is referálta, hogy miért kellett ide be annyi ideig mulatni, akartuk mindazáltal mi is okait megírunk, hogy Scherfenberg generál superveniálván az római császár ő felsége hadainak belételek miatt nem lehetett bátoroságos elbocsáttatása. Vártuk azomban Bécsből követeink resolútióját is, hogy követeinktől bizonyost érhetvén felségedet tudósíthassuk, a mint hogy ott mint forgottak dolgaink s mivel bocsátották követünket, felségednek becsületes követje által értésére adtuk, minthogy pedig azon resolútiója a császárnak ő felségének szabadságink egész eversiojára czélozott, újabb követünket küldöttük fel Bécsben s az után is várakoztatuk, ha mi realitást vehetnénk, de ez ideig sem vehettünk. Várakoztunk a felségedhez küldött postáink után is, kik megérkezvén az németek miatt szőlyel oszolván az ország, elébb nem lehetett össze gyűjteni, mely nélkül nem lehetett elbocsátani felséged követjét.

Felsőgedhez rendeltetett s már meg is indított követünk azért nem mehetett el, hogy nekünk bizonyos embe-riünk secrete adta értésünkre, hogy Caraffa generál csak azért bocsáttattatta el a felséged követjét, hogy a mi követünk is felségedhez menni inkább bátorodjék meg. Veteranihoz érkezhvén, tartóztassa, megtudván, hogy a derék dolgok annál lesznek.

Eddig való egynéhány alázatos informatióinkból noha tudjuk, felséged megértette, akartuk mindazáltal mégis reitérálunk, hogy az németek minket felettébb nyomorgatnak. Bécsben amit végeznek is, ide alá a generálisok meg nem állják, mi is a mit egyik generálissal vagy plenipotentiarissal végezzük, a másik meg nem állja: Scherfenberg generálnak midőn ez hazából kimene, ötven ezer tallért adánk mind annyi kárvallásunk pusztíttatásunk után is a végre assecurála bennünket, quártélyozó e télen nem jó reánk, de Caraffa generál magát ahhoz nem tartá. Máramarusra, Kővár, Lápos vidékére a Szilágyon quártélyozókat küldvén, Máramarusra, Kővár, Lápos vidékére 10,800, Debreczenre 13 ezer portiót vetett az Szilágyra, Bihar vármegyére egynéhány ezer köböl gabonát, melyek mind Erdélyhez tartozó Partium vármegye, kiken feles hadat is tart. Mi annak az portiónak nevezetítül is irtózhván, hogy bennün-

ket ne okozhassanak, hogy azon portiózással magunkat jobbágyokká ne csináljuk annyi romlása után is a földnek, most újabban 50 ezer tallért, 10 ezer köből buzát s 12 ezer köből zabot küldtünk nekik, hogy azon quártélyokról a hadakat kivigyék s beljebb ne jőjjenek, már megválnak tovább mit cselekesznek, elég az hogy úgy experiáljuk, végső romlásunkra czéloznak, mások is informálnak bennünket.

Soha Erdélynek a török alatt ilyen állapotja nem volt, a megírt summát az szegénység nem fizethetvén, magunkon exigáltuk.

Mint hogy a mely diplomát követeink Bécsből hoztak szabadságunk s törvényeink egész eversiójára való, újabban vissza küldtük s megírtuk Bécsben küldött követeinknek, hogy azon formában el ne hozza.

Mi felséged bölcs tanácsa szerint nemcsak a római császárral, hanem a több keresztyén colligatus fejedelmekkel is confederalni akarnánk a mi állapotunkhoz képest, kérjük alázatosan felségedet, méltóztassék bölcs tanácsával éltetni mint cselekedhessük, mert úgy látjuk követjeink küldözése nem bátorságos.

Mint hogy az galliai király minket includált volt a római császárral való neomaguni pacificatiójában, alázatosan kérjük felségedet, méltóztassék arról is bölcs tetszését adni, eszében juttassuk-e a galliai királynak s várhatnánk-e azon fundamentumból dolgunknak valami orvosságát felséged királyi assistentiája által.

Mihelt bátorságos alkalmatosságunk adatik felségedhez már elkészített követünket expediáljuk.

Már a tatár chamnak parancsolatja ment ez esztendei hadra, költsége is megküldetett.

A török császár az udvarát reformálta, felettébb való készületi van, még az exemptusokat is hadra kényszeríti.

A török követ Bécsben felbocsátott, mivel ment, miholt végire mehetünk, felségedet tudósítjuk, noha a mely követje most a szerdárnak itt volt, azt mondotta, hogy a németek magok kívánták volna.

Köz hír, hogy a török Székes-Fejérvárt, Egret, Szigetet offerálná az némettel való békességért.

Szebenben némely megveszett elmék ellenünk való rebellióra intendáltak, de már az is placidis mediis sopiálódott, kezünkben adván azon rebelliónak fautorit.

Mi felségednek mégis alázatosan reménkedünk királyi favorát tovább is hozzánk tartsa fenn és az római császár ő felsége előtt és az egész colligatus fejedelmek előtt segítse

H tat

dolgainkat, ne nyomorgattassunk ennyire, mert bizony egészen evertélődünk, lehetetlen is supportállhassuk tovább reá sem érkezhelnénk, ha magunk akarnánk is fogyván szemlátomást inter incudem et malleum. Míg élünk depraedikáljuk et ad secus posteritates transmittáljuk felséged királyi patrociniuját, mástül nem is várhatván snblevament felségeden kívül Isten után.

(Komáromy kezeírása a M. N. Múzeum birtokában.)

X.

1686. nov. 27.

A fejedelem decz. 28-ára újabb delegutiót hirdet.

Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Generose fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nostram. Becsülletes tanácsúr híveink s az deputatusi s főrendek jó darab időtől fogva continuuskodván udvarunkban, hogy ki-ki házáat megtekintse, keglmesen annuáltunk. Mindazonáltal tudjuk ezentül jöttek jönnek előnkben oly terhes dolgok, melyek megegyezett értelemből való választ kívánnak. Parancsoljuk azért keglmednek keglmesen és serio ad diem 28. Decembris fogarasi várunkban legyen jelen. Secus nec facturus. Datum in civitate nra Alba Julia die 27. Novembris a. 1686.

M. Apafi mp.

Lap aljún: Nagy István urammak.

Külczim: Generoso Stephano Nagy de Vízakna ad discutienda regni negotia deputato, fideli nobis dilecto.

(Eredeti pecséttel az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt. 37. köt.)

XI.

1686. decz. 8.

Gyulay Ferencz jelentése bécsi követtségéről.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Ngtoknak s keglmedeknek és Istentől békességes megmaradást kívánok.

Isten jó voltából holnap léssen négy hete miolta ide

érkeztem, az császár ő felsége kimenetele miatt hirtelen audentiám nem volt, az mikor felmentem, ő felségét köszöntvén s Nagyságtok s kglmetek kívánságát rövideden azon egy alkalmazossággal ő felségének megmondottam, kikre ő felsége kegyelmesen resolvált mindjárt, az után az conferentiát sollicitáltam, és egynéhány napok múlva felhivattanak, az holott Marchio Badensis, Detristain, Rosumbergh, Strathmán, Kinichzegh, Starumbergh, Rabbata, és Dors uramék ez szerént ültenek renddel; kik előtt az Ngtok s kglmetek adott instructiom szerént az dolgokat, mennyire Istenem vezérlette gyenge elmémet, megmondottam, assumálván, miként concludáltunk Scherffenbergh urammal, mint ő felsége plenipotentiáriusával (melyeket mindnyájan lefrtának) és hogy az diplomát is az mi kegyelmes urunk ő nga az nemes országgal együtt akarja confirmáltatni ő felségével, kinek bizonyosságára az ötven ezer tallért ki is küldették általom, azért ő felsége már az diplomát, a miben kívánjuk melioráltatni, méltóztassék ennyi sok devotióink mutatása után kegyelmesen melioráltatni, confirmálni, és a téli quártélyozástól is immunissá tenni, nemcsak Erdélyben, hanem hozzá tartozó részeiben is, mert az elmúlt télen és nyáron elég tractatus volt erről előttem lévő köve-tekkel ő nagyságokkal ő kglmekkel ő ngoknak, és nem szükséges nekem itt már az üdöt haszontalanul töltennem, tudhassa mind az mi kegyelmes urunk ő nga, mind Ngtok és kglmetek magát mennél hamarébb mihez alkalmaztatni, lévén ő felségének kegyelmes ígreti az elmúlt téli quártélyozóknak kártételeknek refusiójáról is; akkor írásban kívánják, hogy tegyem, mikben kívánjuk az ő felsége diplomájának melioratióját, melyet ugyanazon napon cancellarius Strathmán uramnak ő ngának magam megvittem, ott is amplificalván az dolgot, megvallom ilyen nude azért tettem fel az kívánságokat, (kiket is párban béküldöttem Ngtoknak s kglmeteknek) hogy annyival is inkább mennél hamarébb újabb conferentiára felhivassanak, és akkor bővebben exponáljam magamat instructióm szerént, de én mind azoltától fogva is nem obtineálhattam sem az újabb conferentiát, sem semmi resolutiót, egyikik napról más napokra halogatván, mely conferentiának tegnap mulék el két hete, mért Búdöskuti uramat régen alá bocsátottam volna, bár csak valami resolutiót vehettem volna akaratiokról, hogy Ngtokat s kglmeteket tudhattam volna tudósítanom, mi kívánsága legyen ő felségének, és miben akadtanak legyen meg az dolgok. Az alatt érkezvén Hevesi uram is, bízattván az conferentiával is, hogy valósággal

bocsáthassam Büdöskuti uramat is, az egész hetet haszon-
 talanúl töltöttem el, jóllehet mielőtt Hevesi uram az Ngtok
 s kglmetek parancsolatjával érkezett, mindjárt mentem
 aulae cancellarius uramhoz ő ngához, praesentálván az mi
 kglmes urunk ő nga méltóságos levelét újonnan ő ngának,
 az dolgokat is jobban világosítván ő ngának, melyeket
 azelőtt ugyan szántsándékkal mulattam volt el, hogy
 inkább okot szolgáltatassanak az tractára és alkalomra, és
 mondá, megírhatom urunknak ő ngának mind ő reája,
 hogy Erdélyben quartélyozó nem megyen, de az partium
 a nélkül nem lehet, mert az ő felsége Caraffa alatt lévő
 hadának nincsen hol lakni, az partiumban is kellett valami
 kevésnek bémenni, de meg vagyon parancsolva Caraffának,
 hogy az kiket oda rendelt is, szoros disciplinában legyenek;
 kire én felelék ő ngának, az partiumot az én kegyelmes
 uram ő nga olyannak, és oly magájának tartja, mint Fejér-
 várt, Fogarast s a többit, az török is olyan Erdélynek
 tartja azt a földet, mint a fejedelem, és annyit tézzen az
 török előtt is, mintha Erdélyben bocsátaná bé urunk ő
 nga, melyért is az órája, hogy bé nem tölt, hogy füstöt vet
 az a szegény ország a töröktől, mi haszna lézsen osztán ő
 felségének s az egész keresztyénségnek benne, szomorú példák
 lézüünk az egész körülöttünk való keresztyén birodal-
 moknak, kik is reánk függesztették szemeket, és a mi
 dolgainknak kimenetelit nézik csak. Mondá ő nga; már
 Caraffa generál az ő felsége levelével követjét béküldötte,
 reája bizattatván azon quartélyozások iránt való dolgok;
 kire felelék, mi haszna volt Scherffenberg urammal nekünk
 végeznünk, a végre adta urunk ő nga, és az ország az
 50.000 tallért is; szintén urunknak ő ngának az nehezebb,
 eljő egy generál, elkér plenipotentialissa mellett egy néhány
 ezer tallérokat, a másik téli quartélylyal terhel bennün-
 ket, ha méltó nem vagyok is, és legalábbvaló vagyok is
 az én kegyelmes uram ő nga hívei vagy szolgálói közül, de
 ugyan követje vagyok ő ngának és mi haszna az én ide
 való jövetellemeink, így tudva, ő nga egy curierje által is
 végben vihette volna, csak ne esett volna ő felsége bestelen-
 ségére, osztán Caraffa urammal ő ngával nem is végez az
 én kglmes uram ő nga, valamíg én ő ngát nem tudosítom,
 mert Caraffa uram annyit kérne, soha az meg nem
 adhatná, hanem ha ő felségének s ő ngoknak úgy tetszik,
 itt concludáljunk mindenekről, ha concludálhatunk, jó, ha
 nem, ő felsége akarhatja, tovább mit fog eselekedni, csak
 tudhassa az én kglmes uram ő nga, és az nemes ország,
 miben vagyon már dolgunk, hiszem mind az conclusumot,

mind az diplomát nem Caraffa uram ő nga confirmálja, hanem ő felsége, Caraffa uram csak szolgál, ő felsége az ura, nem Caraffa uramtól vár az mi kglmes urunk ő nga, hanem ő felségétől; mikor törökkel volt is dolgunk, nem az budai vezérrel, nem az váradi passával végeztünk, hanem az urával, onnan jött mindenkor jó válaszung, soha meg sem szégyenültünk, soha kedvetlen válaszunggal alább való emberét sem bocsátották el az erdélyi fejedelmeknek. Így mind az ő felsége hadának jobb, alkalmatosabb s hasznosabb volna az hadakat Szatlmár, Beregh s több vármegyékben tartani, sem ő felségét nem busítanak, sem Erdélt nem szomorítanak, sem a törököt ellenünk való haragra nem ingerlenék, az ő felsége hada is csendesebben nyughatnék, mert bizony az partiumban is félthetjük őket az töröktől, mi okai ne legyünk, ha mi esik ott rajtok, ne okoztassunk, idején meg nem mondottuk, hanem tanáljanak ő ngok Istenért is jobb mediumot fel, ne keserítsék keresztyén fejedelmünket s hazánkat véle, emyi sok kárvallásink, pusztításink után is, kit előszámlálni bizony nem tudhatnánk, ihon annak utánna is mennyi feles pénzt küldötenek ki töllem, oly reménség és assecuratio alatt, hogy téli quártélyozóktól immunis léssen az partium is, az ki nagyobb, az föld elpusztul, az emberek elfutnak, ki Lengyelországban, ki Moldovában, ki a török földére, mi haszna ő felségének benne. Cancellarius uram ő nga mondá, beszél ő felségével, de beszéljek Rabbatával is s mondjam meg ezeket ő ngának is, azt cselekednék, az mi legjobb volna. Én osztán mondám, noha elég sok károkat vallottunk; elég pénzt is hoztam, de mégis ihon ígerek még 30.000 tallért az partiumért is, hogy mégis az töröknek se lehessen méltó oka az belénk való garázdálkodásra, maga ezt én reám nem bízták, de mégis megadja az én kglmes uram ő nga, azon leszek, hadd mehessek örvendetes resolutióval vissza hazámban, mert pénzt is adni, annonát is praestálni, quártélylyal is terhelhetni, az török igája alól is fel sem szabadíttani: soha az török igája alatt sem voltunk így megterhelteve, el sem viselhetjük soha. Az ki nagyobb, az keresztyénség nem azért fogott fegyvert, hogy a mely birodalmok az török igája alatt is békességben megmaradtanak, most az keresztyénség győzedelmeskedésével nagyobb oppressióra, az szabadságból szabadságtalanságra jussanak, és jobbágyokká tétesenek. Mondá ő nga erre sok gondolkodása után, beszél ő felségével, de Rabbatha urammal is beszéljek, mert Erdélyben quártélyozó had nem megyen, csak az partiumban lesznek, szükség mindazonáltal Erdélyből is valami kevéssel

segíteni.¹⁾ Onnan Rabbata uramhoz mentem, ott is az dolgokat megmondottam, ő nga is az szerént beszélett, mint Stratmán uram; de mivel már az generálisokkal való alkuvásinkban megesalatkoztunk, megmondottam, hogy Caraffa urammal nem végez Ngtok s kglmetek, mert ő nga is szolgál, és azért küldtettem, mint feljebb is íram, hogy ő felségével végezzek, kit is ő felsége confirmálhat, nem Caraffa uram etc. ő nga is mondá, hogy ő felségével beszél, de beszéljek Stratmán urammal is felőle, kire felelék, beszéllettem már ő ngával. Én az conferentiát azolta is mind sollicitáltam, hogy valami bizonyost ír hassak, de nem obtineálhattam bizony semmiképpen: tegnap Détristain fejedellemmel, aulae praefectus urammal ő ngokkal beszélvén, derekason beszéllettem, conferentiát sollicitálván, sok megbántódásainkat, talám hazámnak, vagy személyemnek unalmas voltát is objiciálván, hogy az conferentia ennyire halad, és Ngtokat s kglmeteket sem tudósíthatom, ő nga is azt mondá, Erdélyben nem lészen quártély, de az partium a nélkül nem lehet, mert Buda megvételevel az partiumon ő felsége kezét fentartja, kire mondék: ő felsége elakarja hát teljességgel Erdélytől szakasztani, az a consequentiája; mondá erre, nem szakasztja ő felsége, hanem a téli quártélyozásoktól üres nem lehet. Én azon volnék s vagyok teljes tehetőséggel, hogy az partiumból kibeszéljem a quártélyozókat, mert ratiót eleget találtam fel, hanem ha ugyan az ratióknak sem engednek. Az cardinalokkal is beszéltem, ő ngok is csak az partiumot beszélék, ő ngoknak is megmondottam hogy mindegy nekünk, mert az török haragját azzal is szintén úgy provocáljuk magunkra, és attól is szintén úgy fizettünk mint Erdélytől. Az erősségek nem adását is mind az cárdinálok, mind az ministerek, gyakran objiciálják az szállásokon, Rákóczi Györgyöt, Kemény János fejedelmeket hozván elő. Rákóczi György, Kemény János fejedelmek mind hogy német praesidiumokat vittének bé az erősségekben s mind üdő nap előtt fegyvert fogtanak az török ellen, micsoda kimenetelek lett, úgy Báthori Sigmundnak is, mind megmondottam, és hogy a mi kegyelmes urunkat ő ngát mi országostól szeretjük, mint erdélyi méltóságos familiából álló keresztyén fejedelmünket, kinek minden nemzetsége Erdélyben vagy, kinek még az atyját is Bethlen Gábor fejedelem idejében is az porta fejedelemséggel kínálta, és így mi sem egy, sem más gonosz akarójától, sem az török reánk való jövetelétől nem féltjük fejedel-

¹⁾ *Lapszéleu más kézzel: N. B.*

münket. (objiciálván Stratmán uram, contra excubantem hostem kell ő felségének az partiumban hadat tartani az diploma szerént, kire én ugyan megfeleltem, hogy ita, sed tamen quando Transylvaniae necessitas exegerit, és most nincs szükségünk reája) sőt inkább ez az partiumban való quártélyozók hozzák reánk az törököt és tatárt, s mi haszná ő felségének bennue, ha hamuvá porrá tétetünk, különben mi megoltalmazhatjuk magunkat, csak innen ne adassék ok reája. Én Búdöskuti uramat régen aláküldhettem volna, de mind váraoztattam arra, hogy conferentiám leszen, és bizonyosabbról tudósíthassam Ngtokat s kglmeteket; de megértvén, hogy innen bizonyosan aláküldötteken Caraffához, mi végre, Isten tudja, és onnan való informatióig alig leszen conferentiám, bizonytalansággal is alá kellett bocsátanom. A mint tegnap Detristain fejedelem szavaiból értém, aligha Caraffa uramnak nem parancsoltanak felölle, végire menjen, az partiumban lévő vármegyékben hány kapu szám leszen, és ahoz képest kíváuhassanak summát az partiumtól, ha pénzbeli alkuvásra vehetjük dolgokat, mert azt mondá, ő felsége azoknak az vármegyéknek sem hosszát, sem szélességét nem tudja s nem tud mit kívánni. Rabbata uram a minap is mondá, hogy tavaly is az máramarosiak mondották volna, ők jó szívvel megadnák az portiót, de az fejedelem és az urak tilalmazzák. Arra is én ugyan bizony megfeleltem ő ngának. És ha conferentiám leszen s bizonyosabbat érthetek, Ngtokat s kglmeteket tudósítani éjjel nappal el nem mulatom, magam is szívesen allaborálni Ngtok s kglmetek parancsolatja szerint az dolgokban nem szünöm, tudván mind hazám szüksége úgy kívánja s mind hogy itt semmi praebendát nem adnak, kétszerte való ára levén most mindennek, a mint azelőtt volt, az monetám igen fogy minden nap, nem is lakhatnám sokáig itt, ha akarnám is; Stratmán és Rabbata uraméknak ő ngoknak ígírtém is Ngtok s kglmetek jóakarátját, csak szolgáljanak, nem avégre, hogy corrupálni akarnók ő Ngokat, hanem hogy szolgáljanak, a mint Erdélynek annak előtte is minden császárok ministeri közt voltanak jóakarói, az kik az erdélyi dolgokat procurálták az monarchák előtt, az jóakaratot mindenik megköszönte; lóval nem ártana már ő ngoknak kedveskedni, annyival inkább ő felségének szerszámos lóval.²⁾ Ma ismét cancellárius uramhoz ő ngához küldöttem, betegeskedése miatt igazított Rabbata uramhoz, ő ngával most este eleget beszéltem, akarván világosabb dolgokat tanul-

²⁾ *Lapszálen más kézzel: N. B.*

nom, de egyebet nem mondott, hanem most az öreg császárné temetése miatt conferentia nem lehet, de két három napok múlva meglészen, maga obtineálja, el is hiszi, ő felesége nem fog kedvetlen választ adni, de Safenberg uram azt izente, hogy vagy Husztot vagy Kővárt kéri, kit ha adunk, immunitásban maradhatunk, de mivel ez absurdum, mitévő legyek, nem tudom, várakozzam-é itt, ne-e, ha az többi is azt vitatják, csak az részt kéri, de hogy nem szögált meg, nem adtam; itt az conferentia megleszen két három napok alatt, és ha mi jót vihetek végben, Ngtokat s kglmeteket tudósítani újonnan el nem mulatom, ha meg nem csalattatunk. Caraffa és az császár hadai Erdélyben be nem mennek, szükség mindazonáltal vigyázni, és ha ott Caraffával végez, itt az diplomát könnyű confirmálni. Megvallom, ma bizony elmentem Rabbata urammal az discursusban, megmondván, az is nekünk nehéz, nincs hitelünk, akármit mondjunk is, miként lehet nagyobb devotióknak mutatása, a mikor követjeit sponte küldi az fejedelem őnga, a mikor diplomát sollicitáltat, ki is minket kötelez inkább még minket, az is nehéz, hogy az hadait rajtnok quártélyoztatja és nyárra kelve, mint Budát úgy ismét Canisát, Szigetet, Egret és Székesfejérvárat fogják obsideálni, mi az veszedelemben maradunk; arra azt felelé, április és májusban léssen arról conferentia, többet nem szólott róla Safenberg uram is, ha nagyobb ember leszen ennél is, ki tudja, árthat jövendőben is, kell-e adni neki valamit, nem-e, most lássa Ngtok és kglmetek csak az nagyján eshessem által az dolgoknak, mind az ötven ezer tallérről való quietantiát s mind egyéb parancsolatait Ngtoknak s kglmeteknek végben vinni igyekezem, kiről is Ngtokat s kglmeteket tudósítani el sem mulatom mennél hamarébb. Itt az egész dolgok aulae cancellárius Stratmán és Rabbata uramékon ő ngokon állanak, mivel egy volt az levél, aulae cancellárius uramnak intituláltattam és adtam, bár Rabbata uramnak is lett volna egy még, noha ő ngát is contentáltam szóval. Az Lotaringusnak, Bavarusnak, Saxónak szóló leveleket még el nem küldöttem, lássuk elsőben, itt miként folynak az dolgok, megmutatja az első conferentia is, noha alig hiszem, az Saxón kívül az többi igen belé is szóljanak az dologban, ezeken a ministereken állván egészen az dolog. Ezzel Ngtokat s kglmeteket Istennek kglmes gondjaviselése alá ajánlom. Bécsben 8. Decembris Anno 1686.

Ngtok s kglmetek

alázatos szolgálja
Gyulai Ferencz m. p.

Külczim: A mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos tanács úri, és főrenden lévő deputatus igaz híveinek etc. nékem bizodalmas uraimnak ő Ngoknak s ő Kglmeknek alázatosan.

Ugyanott más kézzel: Gyulay Ferencz uram küldte Bécsből sub dato 8. Decembris 1686.

Büdöskuti uram hozta.

(Eredetije a Teleki család levéltárában: 3742.)

Jegyzet. A delegationnak erre adott válaszát — mely azonban már Gyulayt nem találta Bécsben — lásd Alvinczy II. k. 86. s köv. ll. Ezen válasza 1687. jan. 9-én kelt.

XII.

1686. decz. 14.

Haller József levele báró Harrachhoz.

Servitorum paratissima obsequia.

Illustrissime Domine Baro. Suam illustrissimam Dominationem humillime rogo sua illustrissima Dominatio dignabitur a celsissimo principe de Baden gratiam mihi rogare, caesarem augustissimum rogare humillime dignabitur de me rogare, et aliquam conditionem in Hungaria per Dominum Hieronimum sollicitare, quam gratiam Dominationis erga me humillime reservare conabor. His deo ter optimo commendo illustrissimam Dominationem Vestram.

14. Decembris Anno 1686.

servus humillimus

Jos: Haller. L. B. de Hallerstain. mp.

Külczim: Illustrissimo Dno Dno libero Baroni Maximiliano Harechi sacratissimae caesareae Majestatis colonello Domino mihi amantissimo.

(Eredetije a Teleki család levéltárában: 6023.)

XIII.

1686. decz. 24.

Heisler tábornok menedéklevelet kér lovak vásárlására.

Celsissime princeps, Domine domine clementissime.

Cum status militiae suae sacrae Mattis per anni hujus decursum in regno Ungariae manens egeat non nul-

lis pro anno secuturo instaurationibus, ad vestrae Celsitudinis inclinatissimam benevolentiam cumprimis censui recurrendum, cumprimis noverim meam hanc in recurrendo fiduciam, non modo inrite acceptandam, sed omnino optima et benevolentissima responsione donandam. Exopto proinde per hunc expressum a Celsitudine Vestra ea, quae pari demissione, cum gratioso annutu mihi possint transmitti, quo liberum pro aliquibus officialibus tam ingressum pro coëmendis equis, quam egressum cum coëmptis, quocunque loco deprehendi poterunt, e Transylvania admittere gratiose non dedignetur. Erit id imprimis pro totius incremento Christianitatis, cuius novi pientissimum esse Vestram Celsitudinem promotorem, sed vel maxime eam ad celsissimi nominis honorem. Ego vero pro mea sollicita obligatione competenti loco, honori Vestrae Celsitudinis inclinatissimo eiusmodi benevolentissimam facultatem debite referam. Dum divinae protectioni suam commendo Celsitudinem, maneo Celsitudinis Vrae

Debreczinii 24. Decembris 1686.

humillimus servus
Donatus Heisler mp.
Liber Baro de Heistersheim.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt.
27. köt.)

XIV.

1686. decz. 26.

Mauvocardatus levele a fejedelemlhez.

Celsissime Princeps ac Domine Colendissime.
Celsitudinis tuae legatus ad fulgidam Portam ac protonotarius admodum illustris et generosus Dnus Joannes Sarossius redux sincere, atque candidè continuatum erga ipsam meum obsequium et observationem declarare poterit, et sane fiducia, quam in meo studio multis ab hinc annis pro suis in sublimi Porta servitiis collocaverat, et singularis ipsius in me benignitas multis huiusque argumentis, et recenti compensatione comprobata me quam arctissime devinciunt, ut ipsius honori, et emolumento omnia posthabere debeam. Fateor in hisce perarduis temporibus non minores pro conservatione regni sui Celsitudinem Tuam persentire difficultates, quam servos ipsius inter quos recenseri percipio experiri labores. Attamen sicuti ipsius infracta

magnanimitas et inconcussa constantia adamantis in morem collisa duris obicibus elucescit. ita famulantium ipsi sinceritas, atque integritas nullam inter labores latem adepta grandescit. Deus ter optimus qui bonorum omnium largitor est, sedata praesenti tempestate diu multumque Celsitudinem tuam tranquillam, atque incolumen, et sibi et patriae suae et nobis servet.

Datae Albae Juliae die 26. decembris anno 1686.
more veteri

Celsitudinis tuae
ad servitia paratissimus
Alexander Maurocordatus.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XV.

1687. január 1—8.

A fogarasi consultatiók.

a)

*Consultationes in arce Fogaras continuatae a die prima
Januarii 1687.*

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. k. 64—78. ll.)

b)

1687. jan. 4.

*A fejedelem rendelete Gerébhez a rendkívüli adó befizetése
ügyében.*

Michael Apafi, dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dnus et Sicularum comes.

Egregie fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nam. Jóllehet e felháborodott szomorú időkhöz képest régtől fogván szegény hazánkon forgott szertelen nyughatatlankodások és expensák is forogjanak ugyan szemeink előtt, mindazáltal a római császár ő felsége a partiumban quártélyozó s ha Isten keglméből el nem fordíthatjuk, szegény hazánknak siralmas pusztulására czélozó vitézinek csendesítésekre s rettentő fenyegetődzésekhez képest szegény hazánk következhető romlásának elfordítására kételenítettünk mellettünk levő böcsületes tanácsúri s főrendü deputatus híveink ő keglmek megegyezett tetszésekből hűségdre is talleros

imperiales 200=kétszáz tallérokat, vagy két-két forintjával computálván, annyi érő pénzt sub spe futurae restitutionis vetnünk, három annyit érő jószágának elfoglalása s más azon summát letevő embernek három esztendei biradalma alá való bocsáttatásának szoros poenája alatt. Így értvén azért hűséged ez szomorú időkhöz képest jó reménség alatt modo praevio lött kghmes dispositiönkat, parancsoljuk igen serio hűségednek, azon hűségedre vetett summát ad diem 12. praesentis Beszterczén Haranglábi Sigmond és Resnel Pál híveink kezekhez administrálni el ne mulassa, különben ez dispositiönk ellen magokat opponálók ellen írott deliberatiönknak szoros exequutióját böcsületi sérelmivel experiálván, magának tulajdonítsa. Secus non facturus. Datum in arce nra Fogaras, die 4. mensis Januarii a. 1687.
M. Apafi mp.

Külczim: Egregio Joanni Geréb etc. fideli nobis dilecto.

Hátlapján: A. 1687, die 27. Januarii. Ez commissióban specificált summát fl. 400 négyszáz forintokat nemzetes Geréb János uram megküldötte, kiról quietáljuk ő keglmét. In Besztercze

Haranglábi Sigmond mp.
Resner Pál mp.

(Eredetije a Geréb család levéltárában.)

c)

1687. jan. 6.

A delegatio levele Veterani tábornokhoz.

Generali Veterani 6. Januarii 1687.

Excellentissime Domine Comes nobis observandissime. Accepimus cum honore literas Excellentiae Vestrae Szigetini 29-na Decembris datas. Omnem eam, quam occasione novi anni prospere jam currentis, nobis exoptat, Excellentiae Vestrae pari corde reprecamur felicitatem. Modo plane cum inclytis regni statibus in eo laboramus, ut propediem militi caesareo pecunia et frumento in Nagy-Bánya gratificemur ut per hoc Sacratissimae suae Majestati complacemus, difficultatemque armorum suae Sacratissimae Majestatis ad ulteriorem ditionis nostrae enervationem enitemus, de quibus Excellentia Vestra a generoso ablegato nostro Samuele Kalnoki (qui ad 16. praesentis ad Vestram Excel-

lentiam iturus est) luculenter edocebitur. Interea Vestram Excellentiam divinae commendamus protectioni. In arce nostra Fogaras. 6 Januarii 1687.

Excellentiae Vestrae benevoli ad officia parati.

Külczim: Generali Veterani 7. Januarii 1687. ex Fogaras.

(Komáromy kezeirása. A M. N. Múzeum birtokában.)

d)

1687. JAN. 8.

A fejedelem a bécsi kormány tagjainak ajánlja Gyulayt és Bálinthitot.

Excellentissime Domine nobis observandissime.

Quandoquidem fidelem nobis dilectum generosum Sigismundum Balintith, moderandorum regni negotiorum deputatum certa instructione in aulam sacratissimae caesareae et regiae Majestatis emittere debuerimus, ac cum legato nostro spectabili ac generoso Francisco Gyulai consiliario nostro intimo et comitatus Szolnok mediocris supremo comite, fidele sincere nobis dilecto, imprimis conveniens, unitis tandem animis Vestram Excellentiam accedentes et debitum honorem exhibentes, specialia quaedam oraliter referant nos et regni statum concernentia. Excellentiam Vestram amantissime rogamus, dignetur praelaudatorum ablegatorum nostrorum verbis fidem adhibere, et rem coram Sacratissima sua Majestate promovere, expertum denique tot vicibus candorem in nos et hoc regnum continuare. Benevolentiam Excellentiae Vestrae gratissimis demerebimur officiis. Eandem divinae recommendantes protectioni.

Excellentiae Vestrae ad officia parati:

N. Apafi m. p.

Datum in arce nostra Fogaras 8. Januarii. Anno 1687.

Külczim: Literae Nro 4to. Missiles principis Apaffii ad diversos magnates Viennae, non expeditae.

(Eredetije pecséttel, de címzés nélkül, a M. N. Múzeum birtokában.)

e)

1687. jan. 11.

Teleki levele Heisslerhez a debreczeniek ügyében.

Generali Heiszler 11. Januarii 1687.

Tradiderunt mihi officiosissimas Excellentiae Vestrae literas Illustrissimi Domini officiales et candidum Excellentiae Vestrae in me affectum luculenter declararunt, quod fecit homo etiam Debreczinensis. Summe veneror synceram Excellentiae Vestrae mei recordationem tantique honoris exhibitionem, quod ego etiam Vestrae Excellentiae pari humanitatis et honoris lance remeriri obligatissimisque servitiis demereri studebo. Ad mandatum Excellentiae Vestrae coram celsissimo principe ac domino domino meo clementissimo pro passu praelaudatorum dominorum officialium humilem instantiam feci, et sua Celsitudo non tantum benignas salvi passus, verum et commissarium impertita est, cujus assistentia modo in hac urbe Cibiniensi, occasione plane nundinarum in equis coëmendis occupantur.

Intendi in eo etiam Vestrae Excellentiae complacere, quod mihi excellentissimo nomine Vestrae Excellentiae, praefatus homo Debreczinensis significavit, de quo ex ipsomet Vestra Excellentia informabitur.

Facio singularem instantiam coram Vestra Excellentia pro afflicto illo oppido Debreczen ut quantum fieri potest dignetur statum ipsorum sublevare, ne patiantur plenariam eversionem, specialiter vero pro perterrito domino ipsorum iudice Stephano Komaromi hospite Excellentiae Vestrae homine valde probro et honesto mihi bene noto, dignetur ipsum favorabiliter excipere, meque antecedenter de statu ipsius securum reddere, quod si redierit, nullam Excellentiae Vestrae et aliorum patietur mulctam ac animadversionem utque etiam intra tempus reditus sui in suis substantiis et bonis ne damnificetur ille. Faciet Vestra Excellentia opus, pro quo devotissimis semper devinctus ero Vestrae Excellentiae servitiis. Interea Vestrae Excellentiae incolumitatem et plurimorum novorum annorum ex corde voveo felicitatem.

.. Excellentiae Vestrae

obligatissimus servus.

(Komáromy kezeirásával a M. N. Múzeum birtokában.)

Jegyzet. A Caraffához ez ügyben írt levelet l. Alvinczy II. 94. l.

f)

1687. jan. 11.

Teleki Mihály levele Gyulayhoz.

Édes Öcsém Uram.

A sok mi rajtunk forgó nehézségek kiírhatatlan példa nélkül való adózások miatt óránként jövő alkalmatlan híreink között annyira elfáradtam, bizonyítom Istemmel alig írhatom ez keveset is.

Az egész dolgokat az delegáció iratásából eszébe veszi.

Kegmednek jó lélekkel írom, nagyobb rész jövedelme-
sebb jószágom elpusztított, 21 egész falum 33 portióim.
Azoknak az én életemben hasznát nem veszem.

Miulta kglmed elment, azúlta kivált hat héttől fogva urunk ő nga az köszvény miatt igen rosszul volt; az suplicationak minden akadály nélkül való beadásában nem volt. Isten ő ngának jobb egészséget adván, én is gyakrabban itt forogván csendes alkalmatosságot keresvén reá, beadom. Hiszem is Istent jó válasza leszen. Bizony mind ő nga mind az statusok nagy jó emlékezettel vadnak kglmed felől.

Úgy látom palatinus uram ő nga az én kezemnél levő jószág felől, mint igen hasznos jószág felől úgy gondolkozik. Annak két faluja Kúvár táján lévén épen elpusztult, az többi is. Az két részre hogy kilencz ezer forintot adjak, az lehetetlenség. Az három részre megadom. N, N, N. három asszony részére ifjú klmes urunk ő ngátul is rendkívül való kívánsága az két asszony részéről 100 ezer német forintot kívánni. Az az egész jószág is annyit nem érvén, nem hiszem négy ezer forintra jövedelmek felmenjen.

Holmi vásárlásokat íratam jegyzésben, kérem kglmedet ne fogyatkoztasson meg. Caraffa generál én felőlem most is Nemes János Bálintik uramék előtt besztelenül beszéllet sokat besztelenített, szidott is fenyegetett is. Jobb Isten embereknél.

Azmint Caraffa uram az mi kglmes urunkkal s az országgal bánik: úgy nem édesíti ő ngát, hanem kedvetleníti.

Asszonyomnak kglmed leveleit postán megküldtem volt, ő nga válaszát is kglmednek megküldtem.

Az én kúvárvidéki jószágom úgy elpusztult, alkalmas protectió sem állítja helyben. Vallis urammal levő hadak, az mi marhájok megmaradott volt is, mind elhajtották.

Lészay dolgát ha lehet ne felejtse.

L. r. e. d. e. o.

Isten hozza haza kglmedet mentül hamarébb. Adja jó órában látnom.

Kercsesora 11. Januarii 1687.

Kglmednek igaz szolgája bátyja
Teleki Mihály m. p.

Külczim: Komáromy kezeírásával: Tekintetes nemzetes Gyulay Ferencz uramnak kedves uramnak öcsémnek.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XVI.

1687. jan. 12.

A fejedelem Diosyt az oláh papok püspökválasztó ülésére elnöknek nevezi ki.

Michael Apafi, Dei gratia Princeps Transylvaniae partium regni Hungariae Dominus et Siculorum comes etc.

Egregie, fidelis, nobis dilecte, salutem et gratiam nostram! Az oláh püspök meghalván, szabadságot engedtünk az oláh papoknak s esperesteknek, hogy válasszanak püspöket. Ez végre congregatiójok is léssen 24. mensis praesentis Januarii, ó szerént számlálván, az fejérvári monasteriumban. Hűségednek azért kegyelmesen és igen serio parancsaljuk, azon jüléseken s püspökválasztásokban legyen jelen és praesideáljon. Secus non facturus. Datum in castro nostro Balásfalviensi. Die 12. mensis Januarii. Anno 1687.

M. Apafi. m. p.

Diosi uramnak.

Külczim: Egregio Casparo Diosi de Alba Julia alteri supremo iudlium Comitatus Albensis Transylvaniae etc. fideli nobis dilecto.

(Eredetije Orsz. lev. társ. gyfv. kpt. misc. cista 1 fasc. 2 nro. 10.)

Jegyzet: Az elhalt Kalugyer Joassaf görög volt, az Acatius Josafát utódja.

XVII.

1687. febr. 6.

Teleki Mihály levele Veteranihoz.

Excellentissime Domine Comes domine mihi colendissime.

Literas Excellentiae Vestrae in Sicilia, dum certis in negotiis essem occupatus, cum honore accepi. Celsissimo principi duo dno meo clementissimo sonantes ipsemet humilime repraesentavi et benignas suae Celsitudinis responsoriales Vestrae Excellentiae transmisi, sicut hoc Vra Excellentia a spectabili ac generoso domino Samuele Kaluoki summe memorato suae Celsitudinis ablegato uberius cognosceret; nullo modo intendit sua Celsitudo sacratissimam caesaream regiamque Majestatem offendere, imo quantum poterit, suae sacratissimae Majestati, et christianae reipublicae complacere. Servet Deus Vestram Excellentiam quam diutissime felicissimam et incolumem. Kercsesora. 6. Februarii 1687.

Excellentiae Vestrae

obligatissimus servus.

Külczim: Domino Generali Veterani 6. Febr. 1687.

(Komáromy kezeirása a M. N. Múzeum birtokában.)

XVIII.

1687. jan. 16.—febr. 9.

Gyulay Ferencz visszatérése Bécsből.

a)

1687. január. 16.

A Gyulay Ferencznek adott decretum.

Sacrae caesareae regiaeque Majestatis domini nostri clementissimi nomine ablegato Transylvanico in aula caesarea degenti domino Francisco Gyulay hisce perbenigne significandum.

(Megjelent Szász Sylloge 19—22. ll.)

b)

1687. február.

Gyulay követjelentése bécsi útjáról.

(Alvinczy Péter Okmánytára II. 117. s köv. II.)

c)

1687. febr. 9.

Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez.

Méltóságos Fejedelem, jó kglmes uram fejedelem,
 Ngod méltóságos levelét, alázatos engedelmességgel
 vettem az Gyulay Ferencz uram levelének és az ő kglmé-
 nek adott, hogy már assecuratoria, vagy minek írjam, paria-
 jának velem való közlését mint kglmes uramnak alázatosan
 megszolgálom. Én azokban kglmes uram semmi egész vigasz-
 talásra való dolgot nem látok. Az ilyen decretum mellett
 adott irást azelőtt csak az vármegyék sem akarták elvenni
 Magyarországon, de úgy látom szinte szokásban kezd menni.
 A mely Isten Ngodnak s ez szegény hazának eddig gondját
 viselte, ennek utána is ő szent felsége gondot viselvén, nem
 bocsátja őket Ngod s ez haza végső veszedelmére czélózó
 dolgokra. Isten Ngodat az én jó kglmes asszonyommal s
 ifjú urunkkal ő ngokkal együtt sok esztendőig szerencsésen
 jó egészségben éltesse. Kercsesora 9. Febr. 1687.

Ngod alázatos szolgálja

méltatlan híve
 Teleki Mihály m. p.

A levél oldalán: A mi clavissal volt írva Gyulay uram
 ngodnak szóló levelében megfordítottam.

Külczim: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának jó
 kglmes uramnak fejedelemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XIX.

1687. febr. 13.—márcz. 2.

A fogarasi országgyűlés tavaszi vívmányai.

a)

1687. febr. 13.

A törvények.

Nos Michael Apati dei gratia princeps Trans. part. regn. Hung. dom. et Sicul. comes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis, quod spectabiles ac magnifici, generosi item ac egregii et nobiles, coeterique universi status et ordines trium nationum regni nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorum comitiis ad diem decimum tertium mensis Februarii anni praesentis millesimi sexcentissimi octuagesimi septimi, in oppidum Fogaras, per nos eisdem indictis et celebratis congregati: exhibuerunt nobis et praesentaverunt quosdam infrascriptos articulos in eodem conventu communibus eorundem votis et suffragiis, parique et unanimi consensu conclusos, supplicantes nobis humillime, ut nos omnes eos articulos, omniaque et singula in eisdem contenta ratos, gratos et accepta habentes, nostrumque consensum illis praebentes, autoritate nostra principali acceptare, approbare, ratificare et confirmare, atque tam nos ipsi observare, quam per alios, quorum interest, observari facere dignemur. Quorum quidem articulorum tenor talis est:

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni hujus Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem decimum tertium mensis Februarii anni praesentis millesimi sexcentissimi octuagesimi septimi, in oppidum Fogaras ex edicto suae celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulus I.

Az porta contentatiójára tartozandó adónak sietve való béküldése determináltatik bizonyos conditiók alatt.

Noha ennek előtte már két ízben is kemény parancsolatok volt mind Nagyságotól s mind peniglen arról

emanáltatott articulusokban az nemes országtól az porta contentatiójára tartozandó adónak perceptorinak, hogy szorgalmasan az adót felszedvén az praefigált terminusra administrálják, de az mint informáltatunk, annak kevés effectuma lőtt, nem tudván azért, az perceptorokon múlt-é el nem administrálása, avagy az tisztek negligentiáján annak bészolgáltatása, holott az vármegye vicetiszteinek is bizonyos salariumok vagon azon adóból, azoknak investigálása az főtiszt urakat ő kegyelmeket illeti. de mivel innét való elmenetelek nem lehet az főtiszt atyánkfiainak, végeztük, hogy mindenik vármegyébe hiteles embereket expediálván, azon investigálják, az perceptorokon múlt-é el, vagy a tiszteken, avagy az adózó rendeken annak administratiója, kiknek is autoritas adassék, hogy az vármegye vicetiszteivel együtt mox et de facto az restantiákat behajtsák, úgy hogy ad diem 20. praesentis mensis Martii fogyatkozás nélkül minden helyekről az perceptorok az arra rendeltetett helyre és generális perceptor kezében bévihelessék; ha hol peniglen az perceptorok fraudulentiaja deprehendáltatik, avagy a tisztek negligentiája elucescál, reportálván méltó büntetéseket elvészik. Elhozván magokkal azon mostan exmissus hiteles emberek az olyan perceptorokat és vicetiszteket, az negyven forintos adót is azon exmissus hiteles emberek investigálják, felcirkálván azt is, az megromlott helyeket az arról frott articulus szerint, helyesen investigálták-é az vice-tisztek, nem-é, úgy szedték-e fel, nem-é? Az adó administrálásában observáltassék az eddig való rend, úgy hogy az kik eddig is jó pénzül szokták volt adajokat beadni, úgy mint az universitas, székelység, szász és oláh papok, fiscális tisztek és taxás városok, mostan is jó pénzül administrálják, az vármegyék adajának pediglen felét az görögök tartozzanak jó pénzzé tenni, az felét peniglen tíz poltrásokká cserélni. Az szebeni compánia és az több görögök között Apor István atyánkfia disponáljon, melyik compánia mennyit váltson el, egy tallérért adván fl. 1. den 90., melyet is követ atyánkfia az eleiben adandó instructió szerint aszerint vigyen el. Hogy peniglen az tíz poltrásoknak olvasásában és megválogatásában valami akadály ne essék, az szebeni görög compánia tartozzék egy hiteles görögöt adni generális perceptor atyánkfia mellé az pénznek investigálására, hogy kára az nemes országnak benne ne légyen, külömben ha mi akadályt ejt. ő fizeti meg.

A r t i c u l u s II.

Az kölcsön vött summának refusiójáról.

Ez jelen való esztendőben Januáriusban kételemésgből az deputatus úri és főrendek atyánkfiái ő kegyelmek által magokra és bizonyos atyánkfiaira kölcsönben felvetett summának refusiójára vetettünk kegyelmes urunk Nagyságod kegyelmes consensusából az egész országra adót, ez ide alább megírt mód szerént.

Kapuszám után vetettünk	flor. 50
Az ravatlan falukban lévő személyekre capitim	flor. 3
Az vármegyei egyházi nemességre	flor. 2
A székelység	flor. 8000

Az taxás városok adjanak másfél annyit, mint tavaly adtak a negyven forintos adóban.

Fogaras földje	flor. 3000
Az szebeni compániabéli görögök	flor. 1500
Brassai görögök az tavalyival együtt	flor. 600
Idegen kereskedő emberek	flor. 200
Az szebeni és brassai ravatlan faluk capitim	flor. 3
Az szász papok	flor. 1000
Oláh papok	flor. 1000

Az praefecturán adózni szokott személyek az ő nagyságok magok jószágiban lévő tiszteket is oda értvén mint tavaly az ordináriában adózzanak.

Fejér, Hunyad és Zaránd vármegyében felszállott ráczok capitatum aur. nr. 1.

Ezen adó percipiálására rendeltük generális perceptornak Petki Nagy Pál atyánkfiát, helye légyen Szeben városa, ezen adót az vármegyében az főbírák és vice-ispánok haladé nélkül felszedvén, fogyatkozás nélkül administrálják ad diem 10 mensis April. affütur. eltávoztatván azon vármegyei tiszt atyánkfiái, az künn járással felettébb az szegénységet ne terheljék. Külömben az mely tiszt posthabeálná ennek felszedését, avagy peniglen annak alkalmatosságával exorbitálna in amissionem honoris et officii incurraljon, mindazáltal az vakmerő adózó szegénység is ha szófogadatlankodik, az szokott articularis poenával megbüntettessék az tisztek által.

Ezen felvetett adó, megemlített generális perceptor atyámfia kezébe menvén, sine omni mora azon úri és főrenden lévő urainkat s atyámfiait és az városi rendeket is, kik az szükségnek idején pénzeket kölcsön kiadták, arról producálandó quietantiájok szerint contentálni tartozzék. Kinek is szebeni atyámfiai illendő szállásadással és gazdálkodással legyenek.

Articulus III.

Az kölcsön adott búza és zab refusiójáról.

Hogy az mely becsületes atyámfiai, kik ez mostani szükséges állapotnak idején búzajokat és zabjokat ország számára kölcsön kiadták, kárban ne maradjanak, sőt plenaria refusiót vehessenek, azoknak contentatiójokra búzát és zabot vetettünk e szerint:

Kapuszám után vetettünk búzát S. cub. 5. zabot cub. 2.

Szász papokra	{	búzát, Saxonie. Cub. 600.
		zabot, Sax. Cub. 800.
Oláh papokra	{	búzát, Saxon. Cub. 100.
		zabot, Saxon. Cub. 200.

Taxás városok:

Vízakna búzát cub. 100. zab. cub.

Kézdivásárhely búzát cub. zab. cub. 100.

Illyefalva búzát cub. zab. cub. 25.

Abrugbánya búzát cub. zab. cub. 60.

Hatzog búzát cub. 20. zab. cub.

Udvarhely város búzát cub. zab. cub. 50.

Fejérvár búzát cub. 15. zab. cub.

Bereczk búzát cub. zab. cub. 20.

Hunyad búzát cub. 25. zab. cub.

Székelység adjon in generali zab. cub. 2000.

Fagaras földje búzát cub. zab. cub. 300.

Az ravatlan falukon mindenütt tíz-tíz ember egy kapura számláltatván contribuáljanak mint az kapuszámbéliek b. sax. cub. 5. z. cub. 2.

Ezen búza és zab perceptiójának helye intéztetett ez szerént:

Kolos és tordavármegyebéliek szállíttassák Kolosvárra, holott az város hadnagya alkalmas helyet és perceptort is rendelvén, viselhessen hűséges gondot reá, míg más dispositió lészen felőle.

Doboka és Szolnok Beszterczére modo praemisso.

Hunyad Dévára.

Fejér vármegye Szebenben.

Küküllő Segesvárra.

Az Bárczaságról Brassóban.

Kóhalomszék, Segesvárszék ugyan Segesvárra.

Beszterczeszék ugyan Beszterczére.

A több universitásbéliek és székekbéliek mind Szebenbe.

Fagaras földé Szebenben.

Az székelységnek Brassóhoz közelebb való része vigye Brassóban, a többi Segesvárra.

És ut supra azon specificált helyek tisztjei is azon gabonának mind helyet alkalmatost, mind perceptorokat illendőket rendelni tartozzanak.

Ezen búza öszveszereztetésére és adminisztráltatására rendeltük:

Fejér vármegyében Nagy István és Farkas Ferencz.

Küküllőben Horvát Miklós és Simon Mihály.

Tordában Décei István és Szaniszló Sigmund.

Kolosban Palotkai István és Kovács István.

Dobokában Almádi István és Rettegi István.

Szolnokban Nagy Sigmund és Kolosvári István.

Hunyad és Zarándba Károlyi György és Tisza László atyánkfiait, kik is hűségesen reá vigyázzanak s meglássák, valami gazos és különben is káros búzát és zabot senki ne adjon, adminisztrálják pedig az kolosvári vékával, jól megnyomva, hogy az creditorok panasz nélkül contentálódhassanak; ezen búzát pedig és zabot az megírt helyekre ad diem 15. mensis Aprilis praesentis anni adminisztrálni kötelesek legyenek. Az szászságról magok rendeljenek ő kegyelmek, kik által hűségesen és hiba nélkül adminisztráltassék.

Articulus IV.

Az kapuszámban való difficultásokról.

Az kapuszámban lévő elpusztult adózó rendek felcirkálásáról és azok miatt az adózásban lett sok difficultásoknak eligazításáról in anno 1685. Artic. 3. ugyanitt Fagarashban Nagyságod kegyelmes consensusából végeztük volt, de mivel az fenforgó boldogtalan állapotok annak eddig való véghezvitelét nem engedték, mostan is azon dispositiónk hogy effectuáltassék. Nagyságod kegyelmes annuentiájából végeztük, úgy hogy az vármegye főtisztjei ha lehetséges, hova hamarébb magok praesentijában fel-

cirkálván, hitelesen menjen végére az adózásban levő minden akadályoknak, úgy hogy az következő országgyűlésre minden okvetetlen reportálhassák és akkoron vétetődjék oly végső igazításban, hogy a sok akadályok hadd tollálhassanak és az kapuszám is állíttathassék bizonyos karban.

Articulus V.

Négy becsületes atyánkfiai incorporáltatnak.

Méltó tekintetben véén kegyelmes urunk Felsőkubinyi Kubinyi Lászlónak, Szántói Komáromi Jánosnak, Fülöpösi Náprádi Gábornak és Gulácsi Albertnek mind Nagyságodhoz, s mind ehhez az hazához való sok ízben megpróbált hűséget, melyet az hazában való bėjővéseknek idejétől fogva, mindenik az ő rendi és állapotja szerint megmutatott, egyszersmind remélvén azt is, hogy továbbá is mind Nagyságodhoz s mind az hazához tökéletes hűséggel fogják magokat alkalmaztatni: mi is azért országul, három nemzetül Nagyságod kegyelmes fejedelmi consensusa accedálván, magunk közéz azon atyánkfiait incorporáltuk. Azon fenn specificált atyánkfiai is az egész statusok előtt, az unióban specificált conditiókra juramentumokat deponálván, magokat kötelezzék.

Articulus VI.

Az míves emberek excessusa ellen.

Sok rendbéli végezésével a nemes országnak az mesteremberek nem gondolván, míveknek ára felett való eladásában rendkívül exorbitálnak, némely helyeken rossz míveket is mívelnek és noha az szász náción lévő főtiszt atyánkfiai sokszor magokra vállalták annak megorvoslását, de még eddig semmi hasznát nem érezhettük: hogy azért az ilyen tökéletlenségek az mesterembereknek és míveknek ára felett való eladása megzabolázódjék, végeztük, kegyelmes urunk Nagyságod tetszése is accedálván, hogy míg újabb limitatió lehet, tartsák magokat mindenféle mesteremberek, oda értvén egyéb áros és kereskedő embereket is az néhai méltóságos fejedelem Rákóczi György idejébéli limitatióhoz minden városokon. Ha kik peniglen az ellen cselekednének és míveket az limitatió szerént nem adnák, az vevő a szerént oda vetvén az árát, az mívet vigye el; melyet ha oda adni nem akarna, azon helynek tisztai tartozzanak oda adatni, kik is ha posthabeálnák, toties quoties azon tiszték in

poenam flor. 200 incurraljanak per directorem mox et de facto exequendam, az eszímáit is peniglen az kereskedő rendek tonnástól és bálóstól kihordani ez hazából ne merészeljék sub poena supra specificata.

Articulus VII.

Zaránd vármegyében Brád, Ribicze és Mostakin nevű faluk eddig is nem kevésbé terheltettek, az Kajánon ki s bójáró követek és egyéb rendek alkalmatosságával, azonkül is az török torkában lévén lakások, kik is hogy azon terhet jobban subportálhassák, végeztük Nagod kegyelmességéből kegyelmes urunk, hogy azon vármegyebéli több faluk azon három falukat segítsék, az tiszték úgy disponálván mindazáltal a dolgot, hogy az possessoroknak in hoc casu ne praeducáljanak.

Articulus VIII.

Aranyas-székiek és tordaiak controversiájok.

Az aranyas-széki atyánkfainak tordaiak ellen való panaszokodásokból értjük kegyelmes urunk, hogy az Aranyason lévő vámos híd felett sok controversia forgott azon atyánkfiai között. Mely controversia hogy jobb módjával sopiáltathassék, végeztük kegyelmes urunk, Nagod kegyelmességéből, hogy az mint in an. 1680. jam praeterito segesvári gyűlésünkben art. 20. az toroczkaik és aranyas-széki határok felett való controversiának eligazítására bizonyos commissariusok újjólag determináltattak volt, hogy juxta art. 41. anni 1670. jam dudum praeteriti az tordaiak és aranyas-székiek között controversiában forgó darab erdőnek dolgát vegyék azon commissarius atyánkfiai ő kegyelmek; azon alkalmatossággal ezen materiából oriáltatott controversiát is vegyék végső igazításban in facie loci investigálván szorgalmatosan ez dolgot. Ha pedig az determinált commissariusoknak valamelyikében defectus lenne, Nagod méltóságos dispositiójára hagyjuk mást helyében kegyelmesen determinálni.

Articulus IX.

Küs-Bun nevű falunak circumscriptiója.

Küküllő vármegyében Küs-Bun nevű falunak az bíró tartásban és egyéb terel viselésekben is az több faluktól

külömböző, eddig observált rossz ususból következett alkalmatlanságoknak eltávoztatására végeztük kegyelmes urunk. Nagod kegyelmes consensusa is accedálván, hogy mivel constál azon Kús-Bun nevű falunak az felső-buni határon való léte, az adózásnak terhét supportálják aequaliter az Felső-Bunon azon részben lévő jobbágyokkal. Egyéb állapotjában peniglen az több faluknak szokások szerint bírót és polgárt tartani tartozzanak, hogy jobb alkalmatossággal az vármegye tiszteitől lehessen függések, és mind latroknak megfogatása, utaknak és hidaknak csinálása jobb módjával mehessen véghez, melyre is kötelesek legyenek, egyebekben is mindenekben a szerint légyen dependentiájok az vármegye tiszteitől, mint az több faluknak.

Articulus X.

Torda vármegyében három rótt helynek defalcatioja.

Komáromi János atyánkfiának mind Naghoz s mind ez hazához mutatott hűséges szolgálatját megtekintvén és ezután is hasonlót remélvén, Torda vármegyében, Magyar-Régenben az mely két funduson az háza vagyon építve, annak egyike rováson lévén, az rovatal alól in perpetuum eximáljuk és azon vármegye kapuszámai közül in perpetuum defalcáljuk Nagod kegyelmes annuentiájából. Hasonlóképpen Toroczkó Szt-Györgyön az toroczkai némely possessor atyánkfiái ez iránt való megtalalásokat méltó tekintetben és azontól lött Nagod kegyelmes izenetit alázasos submissióval vévén, az mely két házhelyeket azon megírt possessor atyánkfiái, reformata religión lévén, pap, mesteri parochialis helynek és ugyanott templom éppítésére conferáltak, azon házhelyeket Nagod kegyelmes consensusból az ravatal alól in perpetuum eximálni méltónak itéltük és ezen articulusunkkal eximálván, az tordavármegyei kapuszám közül ezen két rótt helyet defalcáljuk.

Articulus XI.

Homoród Sz.-Mártoni Bíró Bálintnak noha egyébbünnen is sok nyelvedése becsületes emberek ellen innotescált előttünk, de kiváltképpen leküldött Nagod méltóságos propositioji mellett lött kegyelmes izenetiből lelkünk fájdalommal értjük, tekintetes nemzeti Bethlen Gergely atyánkfiát minémű rendkívül való dolgokkal diffamálta és moeskolta légyen, melyet Nagyságod is az egész méltóságos tanácsi

rend becstelenségének ismér lenni, mi is országotúl magunk megbántódásának agnoscáljuk. Járulván ehhez az becsület egész székely natiónak solennis instantiája arról, hogy azon Bíró Bálintnak az egész natió gyalázatjára egynéhány ízben lett mocskos nyelveskedését érdeme szerint megbüntetvén. ő kegyelmeket az afféléből emergállható suspicio alól fel szabadítanók. Melyre nézve juxta vigorem legum et consuetudinem regni meg akarván büntetni mások példájára, mégis bizonyos tekintetre nézve, büntetését mitigáltuk, úgy hogy most mentést szalma-süveg tétetvén fejében, ezen gyűlés alkalmatosságával az egész ország hallottára Bethlen Gergely atyánkfia ellen tött mocskos diffamatiójit reclamálja, reclamálván, onnét vitessék az piacra és ott is hasonlóképpen reclamálván, az perengér alatt levonatván, megverettessék. Hasonlóképpen az udvarhely-széki közönséges gyűlésben is azon süveg alatt reclamálni tartozzék és reá is erőltessék, Nagyságod kegyelmes annuentiájából végeztük, és ha tovább is hasonló nyelveskedést patrálma, toties quoties hasonló büntetése légyen másoknak példájára.

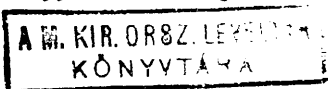
Articulus XII.

Naláczi István atyánkfia megtalálásából értjük kegyelmes urunk, Keresztes nevü falujában az elmúlt nyáron az németek benjárása alkalmatosságával Torda városa némely lakosítól mennyi sok károkat vallott légyen. És noha az elmúlt fejevári gyűlésünkben az efféle kártételek ellen írtunk volt articulus, mindazáltal ex consilio lett Nagyságod kegyelmes resolutiója szerént az elmúlt fejevári gyűlésünkben emanáltatott IV-dik Articulus megolvastván és az ellen ípingált emberek megbüntetésére elégedendőnek ítélvén lenni, mindenekben Nagyságod kegyelmessége accedálván, in vigore hagytuk ezen articulusunk erejével.

Articulus XIII.

Az székelység közé való commissarius defectusa suppléaltatik.

Az székely natió atyánkfiái ő kegyelmek közé ennek előtte deputált commissarius uram, néhai Mikes Kelemen uram ő kegyelme decedálván, ő kegyelme helyében, az úr Teleki Mihály uram ő kegyelme mellé az urat Székely László uramat rendeltük. Sárosi János ítélmester atyánkfiát is ratione executionum adhibeálván és ez iránt is Nagyságod kegyelmes consensus is accedálván, ez articulusunkban azon defectust suppléálni szükségesnek ítéltük.

Articulus XIV.

Hogy Nagyságod ennyi sok változások között is törvényes terminusoknak kiszolgáltatását mind vármegyék s mind pedig székelység részéről kegyelmesen proponáltatja. Nagyságodnak mint kegyelmes urunknak alázatosan meg-szolgáljuk. Melyet is hogy isten ő felsége véghez vinni Nagyságodnak engedjen, az Nagyságod méltóságos házával együtt jó csendes békekességben szívünk szerint kívánjuk.

Articulus XV.

Nagyságod méltóságos izenetiből alázatosan értjük kegyelmes urunk, hogy az istent ingerlő és keresztyén embe-eket irtóztató sodomitai vételnek neméről írott articulusnak effectumát parancsolja Nagyságod. Melyhez képest az elmúlt esztendei Szébenben utolszor celebrált gyűlésünkben emanált VIII-dik articulusnak tenora szerint az Nagyságod kegyelmes dispositiójából az olyanokról concludált inquisitiót isten emyire való csendességben megtartván, Nagyságod kegyelmes annuentiájából effectumban vétetni végeztük és ez articulusunkkal elébbeni ezen dologról írt articulusunkat s arról lett Nagyságod kegyelmes dispositióját roborálni szükségesnek ítéltük.

Articulus XVI.

Szászvárosszékbélieknek alázatos supplicatiojokból értjük kglis urunk, hogy már egy darab időtül fogva az portára menendő követeknek és postáknak arra felő lévén útjok, mind jövő-menő útjokban becsült és egyéb postalovak adásával és extraordinaria expensával nem kevésbé terheltetnek, a szükség úgy kívánván, az határon túl is lovokat el kellett vennie. Ezen szék peniglen, mivel azon kül is pusztá állapottal vagyon, sem a terhet el nem viselheti, sem a szolgálatot ez iránt nem praestálhatván, ez haza fogyatkozása következik belőle. Hogy azért nem atyánkfnai is erejek felett ne terheltessenek és az haza szolgálatja is fogyatkozás nélkül véghez mehessen, hogy az universitas atyánkfnai ő kegyelmek istenes dispositiójok által ez iránt való terheket és extraordinaria expensájokat subleválják. Nagyságod kegyelmessége is accedálván, végeztük.

C o n c l u s i o.

Nos itaque praemissa supplicatione fidelium nostrorum regnicolarum trium nationum regni nostri Transylvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum ac incorporatarum exaudita et admissa, praescriptos universos et singulos articulos nobis modo praemisso praesentatos, praesentibus literis Nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, vel variatione aliquali inseri et inscribi facientes, eosdemque ac omnia et singula in eisdem contenta ratos, gratos et accepta habentes, acceptavimus, approbavimus et ratificavimus et confirmavimus. Offerentes nos benigne, quod praemissa omnia in omnibus punctis, clausulis et articulis tam nos ipsi obserbavimus, quam per alios, quorum interest, seu intererit, observari faciemus. Imo acceptamus, approbamus, ratificamus et confirmamus harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in oppido Fogaras, die decima tertia mensis Februarii anni praesentis 1687.

Apati mp. (P. H.)

Claudiopoli per Mich. Némethi a. d. 1687.

(Eredeti nyomtatott példánya a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

Az 1687. esztendőbeli februáriusi fogarasi gyűlés alatt, az generalis és partialis perceptoroktól lött számvételnek alkalmatosságával tapasztalt restantiák.

(Megjelent Alvinczy Okmánytára II. 124. s köv. II.)

c)

1687. febr. 18.

Sim jelentése, hogy a zab beszédésénél kimélni fogja a népet.

Celsissime princeps, domine dne mihi gratiosissime.

Obsequiorum meorum submissam commendationem. Ad me nuper gratiose exaratas debito respectu percepi et absque hoc jam juxta mandatum excellmi gralis comitis a Caraffa etc. etc. hic Nagybanayae in percipiendo frumento et avena talem dispositionem feci, ut, sicut est possibile, sine omni mora miseri rustici cum suis pecoribus et tranis

hinc expeditantur, qui nec minimam quidem damnificationem hucusque habuerunt, vel quo durabit ista administratio timere possunt; quibus me suae Celsitudini humillime recomendo et permaneo

Suae Celsitudinis

Nagybanyae die 18 Febr. 1687.

humillimus servus

J. W. Sim m. p.

Hátlapján: Commissarius Szin levele 1687.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt. 32. köt.)

XX.

1687. febr. 19—márcz. 1.

Olasz Ferencz jelentései.

a)

1687. febr. 19.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa. Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan akarám értésére adni. Három zászlóalja had jüvén ki Váradról magyarok is voltak közöttök, az Keresen jüttek fel Élesdig, és sok dulást pusztítást cselekedtek, mindeneket elpraedáltak Élesdig. Asszonyokon, leányokon erőszakot követtek, általcsapván Papfalva felé, tizenkettőig való labanczokat fogtak, vágtak, visszatértek. Tökölyi ő nga Gyula felé, két rakott szánakon kiment sirva Petróczival, Ubrisi uram, és az tatárok, Váradon maradtak. Ez után ha mit értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan megírni el nem mulatom. Éltesse isten Ngodat szerencsés uralkodással, sok esztendőig jó egészségben. In Somlyó, die 19. Februarii. Anno 1687.

Ngodnak alázatos méltatlan szolgája mig él

Olasz Ferencz, m. p.

Külezim: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak o Ngának alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. febr. 22.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa! Ngodnak mint kglmes uramnak alázatosan akarám értésére adni. Bizonyos emberem hozá, hogy ez elmúlt éjtszaka feles törökök mentek bé az Keresen, Kalotaszeg felé mennek, vagy erre felé fordulnak, még bizonytalan, tatárok is fognak vélek lenni. Az labancz lovas és gyalog hadak is tegnap estve felé, visszaszállottak kglmes uram Margitháig. Ezután ha mit értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan értésére adni el nem mulatom. Éltesse isten Ngodat szerencsés uralkodással, sok számos esztendőig jó egészségben. In Somlyó die 22 Februarii. Anno 1687,

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja mig él

Olosz Ferencz, m. p.

Külczim: Erdély országának méltóságos fejedelmének, nékem jó kegyelmes uramnak ő Ngának alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. márcz. 1.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa! Ngodnak alázatosan megírtam vala az váradiak kijöveleket, de hogy az labancz hadak Margithára visszaszállottak, az passa visszahivatta őket, Kalotaszeggé fogtak volt, alá mentek Gyula felé, ott maradnak, vagy tovább mennek, emberemet küldöttem, hogy végére menvén Ngodat alázatosan tudósíthassam. Szathmárról oly hírt hoztak kglmes uram, hogy ő fölsége tizenhárom vármegyén az portiót pro mensibus Majo et Junio megszorította volna, melyért mindenik vármegyéből követek mentek fel ő fölségéhez. Ez után ha mit érthetek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan meg írni el nem mulatom. Éltesse isten Ngodat szerencsés uralkodással sok számos esztendeig jó egészségben.

In Somlio die 1. Martii a. 1687.

Nagyságodnak alázatos méltatlan szolgálja, mig él

Olosz Ferencz, m. p.

Külczim: Erdély országának méltóságos fejedelmének nékem jó kegyelmes uramnak ő Ngának alázatossan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XXI.

1687. febr. 22—24.

Teleki Mihály levelezése Heisslerrel.

a)

1687. febr. 22.

Excellentissime domine, domine mihi colendissime.

Literas Vestrae Excellentiae debito cum honore accepi. quod mei tam officiosissime recordata vino Tokajiano mihi gratificata fuerit Vestrae Excellentiae pari gratitudine remunerari et obligatissime reservare non intermittam. Intendamque ut tam Vestra Excellentia, quam reliqui honoratissimi serenissimae caesareae regiaeque Majestatis fideles nihil aliud in me experiantur, nisi quod solum syncerae devotionis et officiosae humanitatis est argumentum, quod reduces etiam Illustrissimi domini ab Excellentia Vestra huc exmissi officiales contestari poterunt, a quibus meam quantum potui non denegavi assistentiam. Interea Vestrae Exctiae prosperos rerum suarum successus et votiva apprecor solatia. In Fogaras 22 Februarii 1687.

Excellentiae Vestrae obligatissimus servus.

Külczim: Generali Haiszler 22 Febr. 1687.

(Komáromy kezeirása a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. febr. 24.

Excellentissime domine, domine mihi colendissime.

Per reducem hominem Debreczinensem significo Vestrae Excellentiae benignam de tribus mille salibus factam celsissimi principis ac dni dni mei clementissimi dispositionem, ut quandocunque ad generosum dominum capitaneum Somlyóviensem suos homines et currus ad evehendum Vestra Excellentia immiserit, paratissimos sales invenient. Dignetur et imposterum Vestra Excellentia mihi imperare, manebo Exclliae Vrae servus obligatissimus.

Illustrissime domine mihi observandissime.

Litteras Illustritatis Vestrae cum honore accepi celsissimo principi dno dno meo clementissimo sonantes, humillime suae Celsitudini repraesentari et sua Celsitudo benignas suas salvi passus, pro hominibus Vestrae Illustritatis clementissime impertita est. Ego quoque dedi ordines dno vice capitaneo Kővariensi, ut de secura cum intra veniet, provideat comitiva. Imposterum etiam Vestrae Illustritati servire ac gratificari paratus maneo

Illustrissimae dnationis Vrae

servitor paratissimus.

Külcztm: Domino Generali Haiszler 24 Februarii 1687.

(Komáromy kezeirása, a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. márcz. 13.

Heissler válasza a fejedelemnek.

Celsissime princeps, dne due mihi clementissime.

Litteras Celsitudinis Suae ad me clementissime 22 Februarii editas humillimo cum respectu accepi et gratiosissimam ex iisdem Celsitudinis Suae intellexi benevolentiam, nimirum, quod meos in principatum Transylvaniae missos officiales tanta clementissime affecerit gratia, pro qua, sicut et pro 3000 salibus benignissima manu elargitis demississimas ago gratias, apprecans ex corde, me ita capacem fore, ut hanc mihi ex speciali gratia exhibitam clementiam aliis meis submississimis servitiis demereri valeam; cupiens Celsitudinem Suam ad innumeros vixuram annos et diu felicissime regnaturam, permanens ego semper Celsitudinis Suae

Debrecini, 13 Martii 1687.

servus humillimus
Donatus Heisler m. p.

(Eredeti je az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt.
32. köt.)

XXII.

1687. febr. 26.

A fejedelem levele a portai kapitihához.

Kapikihának 26. febr. 1687. praemissis praemitendis.

Hogy ennyi üdőtől fogva hűségedet nem tudósítottuk, oka az, vártuk Bécsben s egyebüvé küldött emberünket. Gyulai uram tegnap érkezék többire minden válasz nélkül, beszéli ő kglme nagy készüléteket, a muszkáknak is nagy pompás követségek által való tractálódásokat. A békességet (oda mint viszik nem tudjuk, de a mi emberink úgy hozzák) többire hallani sem akarják, vadnak olyan hírek is, a francia hadat akarna ellene indítani. Még Máramarosban van Veterani, azt teljességgel elpusztították, és noha mi országúl nagy summa pénzben, feles gabonában sanczoltunk meg, minthogy még az őszszel be akartak reánk jöni újlag, de mégis nehezen hisszük, kimenjenek tavaszig, mint hogy már az árvizek is megindulván, a reájok meneteltül sem annyira félnek, ha szintén egész erőnk volna is ellenek, kiüzésekben módunk nem lehet és noha ez a szegény haza soha ilyen megszűkült állapattal nem volt, teljességgel minden kereskedésektül elrekesztettek, másképpen is az elmúlt nyáron nagyobb része elpusztítottván, praedáltatván, mégis hogy azzal hatalmas császárunkhoz való kötelességünknek eleget tehessünk, azon vagyunk teljes tehetségünkkel, az adót mentül hamarébb megindítsuk, egyébiránt most mi tőlünk nem hogy adót kellett volna vagy kellene kívánni, sőt magoknak kellett volna minket költséggel segíteni, mert ha pénzünk lett volna, most az német mellett vagy semmi, vagy igen kevés had volna, sőt az németekben is felest vonhattunk volna magunk mellé, másképpen is a rettenetes adózást, huzást-vonást, nemcsak a magyar nemzet, de az maga közelébb lévő örökös országi is igen megunták, már a templomokat is foglalván mindenütt. Szegény debreczenieket is teljességgel elrontották, kik is félő, teljességgel el ne pusztuljanak.

Sorban vajda dolgairúl, látván a fővezér előtt oly nagy hitelét s kedvességét, nem irunk, másképpen gondoljuk, nem sokára a fényes porta maga körül fogja elhinni felőle való izenetinket, akkor osztán mi ne okoztassunk, szégyenljük csak azt, hogy az ide confugiált s oda küldött Bocsor embert is az vajdának kézben adták, az ilyenmel

nem hogy édesítenék, sőt idegenítik magoktól, a kik a fényes portához akarnának is ragaszkodni.

A mint Bécsben járt embereink kitanulhatták, igaz dolog, Egret, Váradot is emlegetik, hogy megszállják, de ha meg nem változik, szándékjok az, Nándor Fejérvárt obsideálják.

Fővezérnek	}	kell-e írni?
Tihájának		
Réznek		
Cordatnak		

Külczim: Kapikihának Fogarasból 26 Februarii 1687

(Komáromy kezeirása a M. N. Múzeum birtokában.)

XXIII.

1687. febr. 27.

A fejedelem a francia király közbenjárását kéri ki.

Ezt el nem vitték.

Christianissime Rex, Domine benignissime.

Horrendam et vix ulterius tolerabilem regni mei Transylvaniae a Germanis oppressionem, credo, quod hactenus Vestra christianissima Majestas ex publica fama cognoverit. Intendebam aliquoties Vram christianissimam Matrem de veritate rei tam verbalibus, quam literalibus documentis submisisse informare, sed obicem interjecit praesens rerum status, et haec pauca soli fortunae committo altissima mente regia pensitanda.

Sperabant subjugati a Turcis populi Germanos subsidio armorum christianorum in solam Turcarum repressio-nem intendere, contrarius tamen suscepti belli emersit eventus, nam adhuc in anno millmo sexmo octuagesimo quinto quarteria in finitimis meis provinciis insperate contra voluntatem meam statuunqve regni occupantes, mirabiles exercuerunt insontem populum cruciandi et aliquot centena millia florenorum Rhenensium, cubulorum frumenti et jumentorum extorquendi modos; anno praeterito magna pars validi corporis exercitus mediam Transylvaniam ingressa et aliquot mensibus per totum regnum libere divagata, meram exercuit hostilitatem, castella, urbes, pagos, villas, nobilitares curias subverterunt, nonnullas comburentes, nonnullas magno lytro absolventes, infinita erat pecorum et jumentorum

abactio, depopulatio populorum, horrenda in vivos et mortuos saevitia, et quod dolentius, contra datam parolam, sub muro refugii mei in adstantes copias meas nihil mali metuentes furtiva eaque nocturna irruptio et aliquot centum virorum insons demoliatio, plurimorum sanguinis effusio. Cui nec adusque a nobis reversi sunt, donec magna exsolvimus summa, tunc etiam hostilibus ad pejora comminationibus.

Postquam vero iteratis pro ulteriore respirio in aula caesarea precibus pulsassemus, ac complementa multarum promissionum, ratihabitionemque coepti nobiscum tractatus sperassemus, longe majoribus, quam antea angariare coeperunt oppressionibus, quarteriis etiam onerantes, ad inauditas etiam portiones solvendas, taliaque subeunda cogentes, quae nostris totaliter praejudicant legibus et libertatibus: ad nihil aliud intendentes, nisi ut omnibus libertatibus evellamur, libera principum electione ac peculiari principatu destituamur, coronae Hungaricae reglutinemur, eorumque superioratui ignominioso subjiciamur vasallatu. Omnes oppressiones patientissimis haecenus bajulavimus humeris ob respectum Sacratissimae Caesareae Majestatis et reipublicae christianae, atque, ut nullo modo possimus causari, magnam hoc quoque anno summam subministravimus, tam annonae, quam pecuniarum et jumentorum. Cum vero jam ulterius finalem inde hujus regni desolationem auguremur, acerbiora etiam emergentia summopere praetitimeamus. Confugio ad regium potentissimae Mattis Vrae thronum firmam sumens fiduciam a christianissimo nomine Majestatis Vestrae, et quam submississime obsecro, dignetur clementissime recordari, qualiter mihi et regno Transylvaniae semet christianissima Majestas Vestra per regias suas patentes clementissime declaraverat, de inclusione nostra in articulum trigesimum tertium tractatus pacis Neviomagi 5 Februarii anni millesimi sexcentissimi septuagesimi noni cum sacratissimo Romanorum imperatore serenissimisque principibus electoribus et statibus imperii felicissime factae ac conclusae. Coram sacratissimo Romanorum imperatore efficere ne dedignetur, ut amplioribus Germanorum quarteriis, portionibus aliisque violentis oppressionibus ne oneremur. Non enim est possibile, ut amplius supportare valeamus, sed extremam debemus lugere ruinam et eversionem occasione tam felicitis progressus armorum christianorum qui sub jugo Turcarum a tot annis liberi permansimus. Cedet hoc in aeternam christianissimae Mattis Vrae gloriam, perpetuis meis et statuum regni servitiis demerendum, posterorum etiam ore depraedicandum. Interea Vrae christianissimae Matti omnem vitae regnan-

dique submisso corde voveo felicitatem. In arce mea Fogaras. 27 Februarii 1687.

Christianissimae Mattis Vrae

obsequentissimus servus.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

XXIV.

1687. márcz. 5.

A fejedelem a lengyel királyt értesíti a német hadak garázdálkodásairól.

Serenissimo Poloniae Regi 5. Martii 1687.

Iterum Vienna ablegatus noster reversus est, sed nihil praeter verba et promissa retulit, neque diploma acceptavit, siquidem ex eo duo fortalicia omitttere nolunt et quaedam puncta libertatibus nostris totaliter praejudicantia.

His diebus hybernantibus Germanis quinquaginta millia tallerorum, decem mille cubulos triciti, avenae tredecim mille super plurima millia per vim a misera plebe extorta suppeditavimus. Neque tamen contentus est dominus generalis Caraffa, sed petit adhuc centum nonaginta quinque mille florenos Rhenenses, quos si non administrabimus, jurat et hostiliter comminatur ut brevi cum tota armata Transylvaniam intrabit et deduplo graviore ipsemet axacturus est, portiones tormentaue allaturus, quibus omnium nostrorum fortalitorum portae patebunt.

Defecit jam enervatus populus, neque valet ad plures solvendas portiones, ultimum exhorrescit excidium, nisi Deus omnis misericordiae mirabiliter praeveniat.

Credimus Sacram Regiam Mattem Vram tantis nostris laehrymis jam defatigatam. Animamur tamen naturali illa et incomparabili in afflictos populos misericordia, qua per orbem christianum praelaudatur, ut obsequentissima submissione ad pedes Regiae Mattis Vestrae provolvamur, oremusque, ut S. R. Mattas Vra misereatur tam inaudita pressione nostrae et dignetur coram sacratissimo Romanorum imperatore aliisque principibus christianis efficacissima medela tot malorum nostrorum intercedere propter aeternam magni nominis sui gloriam et quod minus est perpetua servitia nostra.

Non enim est possibile, ut amplius persistamus, sed vel ad extrema praecipitabimur, vel ad iuga dispergendus

populus infinita contra talem crudelitatem ad coelos mittet suspiria, eo quod plurimi vitiique, dolique ignari tam infeliciter vitam finire cogantur.

Expectamus avidè benignam Sacrae R. Mattis Vrae ad priores nostras resolutionem, et an liceat consulatque tam afflicto statui nostro christianissimo regi in memoriam revocare nostram paci Neviomagensi inclusionem?

Dolemus, quod noster ad S. Mattem Vram ire non possit ablegatus, certo scimus, quod in Maramarus a Germanis arestaretur, quamprimum passus liber erit, expediemus, sed nunc propter transcubantes per Maramarusiensem comitatum Germanos vix, vel in litteris mittendis datur securitas. Status noster eo jam devenit ut nec hominibus nostris Viennam missis concedant passum generales in Hungaria.

Magnus Vezerius Nandor Albae est. Imperator Turcarum futuro vere si non ultra Szofiam usque expedietur.

Quandoquidem Sacra Regia Mattas Vestra benignissimum regii sui in nos affectus symbolum jam a longo tempore restrinxerit, suspicamur aliquam de nobis praeconcepisse opinionem, ex quo omnes infandum sumpsimus moerorem et summopere condolemus, firmiter tamen adhaeremus regiae constantiae et immutabilitati illius amoris, quo nos Sacra Regia Majestas Vestra a tot annis clementissime prosequuta est.

Külczim: Serenissimo Poloniae Regi 5. Martii 1687. Fogaras.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

XXV.

1687. márcz. 12 - 14.

Donát János követsége a császárhoz.

a)

1687. márcz. 12.

A fejedelem levele a császárhoz.

Sacratissimo Romanorum Imperatori 1687. 12. Martii.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas due due clementissime.

Quandoquidem meam erga Sacratissimam Majestatem Vestram et christianam rempublicam devotionem iteratis jam vicibus palpabiliter contestatus fuerim, non possum

diffiteri, clementissime imperator, me optabiliorem sacrae Mattis Vrae resolutionem per reducem meum ablegatum in consolationem tantae patientiae et observantiae meae contristatorumque regni mei statuum expectavisse. Et ulterius tamen augustis Sacratissimae Majestatis Vestrae clementiae foribus firmiter adhaerens, expecto avidissime desideratam Sacratissimae Mattis Vrae clementiam. Quod mihi Sacratissima Mattas Vra occasione nuper reducis ablegati mei per excelsum aulae suae caesareae ministerium, clementissime intimare dignata est, de eo Sacratissimam Majestatem Vestram per praesentem fidelem ablegatum meum generosum Joannem Donat vicecomitem comitatus Albensis humillime informare volui.

Servet Deus Sacratissimam Majestatem Vestram quam diutissime incolumem et omni felicitate locupletem.

Sacratissimae Caesareae et Regiae Majestatis Vestrae
Fogaras 12. Martii 1687.

humillimus servus.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. márcz. 12.

A fejedelem levelének egy másik fogalmazványa.

Sacratissimo Romanorum Imperatori 1687. 12. Martii.

Sacratissima Caesarea et Regia Majestas, domine domine clementissime.

Ablegatus meus ex augustissima aula Sacratissimae Majestatis Vestrae reversus est, omniaque ea fideliter retulit quae a Sacratissima Matte Vra, tam in verbis, quam in scriptis obtinuit; submississimo animo excipio benignum Sacrae Mattis Vrae in me et regnum meum affectum, sed non possum diffiteri clementissime imperator post tantam nullius unquam exempli patientiam et observantiam meam realemq; et sinceram erga Sacram Mattem Vram et rempublicam Christianam devotionem et devotionis contestationem desiderabiliorem Sacratissae Mattis Vrae me expectavisse resolutionem. Emitto nunc generosum Joannem Donat vicecomitem comitatus Albensis, fidelem mihi dilectum in augustissimum Sacrae Mattis Vrae conspectum pleno de statu afflicti regni mei documento, ex quo postea quam Sacratissa Majestas Vestra certitudinem rerum clementissime cognoverit, humilime oro, ne dedignetur multorum suorum

regnorum curis aggravatum et forsitan jam meis quoque precibus defatigatum caesareum suum animum ad submississimam meam instantiam convertere, et praenominatum ablegatum meum optata resolutione ad me quantocius remittere. Quia non desistam adusque ad fores clementiae Sacratissimae Mattis Vrae submissis precibus pulsare, donec desideratam benignam Sacratissimae Majestatis Vestrae obtenturus sum resolutionem. Interea Sacratissimae Majestatis Vestrae omnem vitae et regnandi demisso corde voveo felicitatem. Fogaras 12. Martii 1687.

Sacratissimae Caesareae et Regiae Majestatis Vestrae
humillimus servus.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. márcz. 14.

Donát János utasítása.

INSTRUCTIO generosi Joannis Donat de Nyujtod vicecomitis comitatus Albensis Transylvaniae et nostri ad sacratissimam Romanorum imperatoriam Majestatem ablegati 14. Martii 1687.

1. Isten segítségével által megindulván ő kglme. a mennyiben lehet siessen, mindenütt a mi fejedelmi méltóságunkat, hazája szeretetét s maga becsületét előtte viselvén.

2. Igen reá vigyázzon, hogy a hol discursusra kél a dolog, sok beszédü ne legyen, sokat nem tudommal megérjen.

3. Delegatus uri főrenden levő híveink Caraffa generálnak írott levelekbül ő kglme mindeneket megértvén, szavait ahhoz képest alkalmaztassa.

4. Római császárnak ő felségének írt levelünket alázasosan megadván, köszöntse ő felségét nevéünkkel mennél tisztességesebben. A ministereket is szónkkal becsülettel köszöntvén, leveleinket, kiknek írtunk becsülettel adja meg.

5. Római császárnak ő felségének és az ő felsége miniszterinek ígért lovakat felküldeni el nem mulatjuk, megmondhatja.

6. Ha tudnánk, hogy követeink nem repudiáltatnának és olyan re infecta nem jönének vissza, mint elébbeni követeink, újban becsületet követünköt küldenénk fel ő felség-

géhez, ha ő felsége a mi kívánságunk szerint melioráltatná diplománkat, annak ratificatiójára.

Innen kezdve más kéz:

7. Ha Bálintith uram felment Bécsben, tudósítsanak mentest ő kglmek postán felőle, mivel instructiójok nem volt olyan ő kglmeknek.

8. Úgy értettük, hogy már Bihar vármegyében ő felsége sokaknak jószágokat oszt, melyet is proponálván, meg kell jelenteni, hogy mind ezek az ő fels. assecuratiója ellen való dolgoknak láttatnak lenni.

Innen kezdve ismét más kéz:

9. Az harminczadokat is penig minden helyeken két annyira kezdték nevelni, mint annak előtte volt, ő kglme azért munkálódjék, szállíttassék az régi szokott rendire, és usuáltassék az szerint mindenütt az harminczad proventusnak exigaltatása.

(Fogalmazvány, melynek eleje Komáromy írása. Orsz.-levtár E. F. L. XVI. 124. sz.)

d)

Secreta instructio generosi Joannis Donát 15. Martii Anno 1687.

(Alvinczy II. k. 127. s köv. ll.)

XXVI.

1687. márcz. 14.

Naláczy és Bálintith jelentése.

Ajánljuk kglmednek, mint jóakaró urunknak kedves atyánkfianak köteles szolgálatunkat, isten kglmedet minden üdvösséges jókkal megáldja, szívesen kívánjuk.

Ez elmúlt napokban vöttük volt uram kglmednek nekünk becsülettel írott levelit, melyből értettük panaszát kglmednek, hogy még addig egy levelünket sem vötte volna, melyen bizony nem kevésbé búsulunk, hóított eddig 4 rendbéli levelünket küldöttük kglmedhez, de ha meg nem adták, nem tulajdoníttathatik véteköül mi nekünk. Ez alkalmatlansággal azért újjobban akarók kglmedet az itt való dolgokról tudósítanunk. Mi uram hazánkhoz való szeretetünkhöz és

kötelességünkhöz képest az előnkben adatott dolgokban teljes tehetségünk szerént szívesen munkálódtunk, de annak semmi foganatja és haszna nem volt. Végtire kételenítettünk rescribálni 24. Februarii az mi kegyelmes urunknak ő Ngának és az M. Deputationak, de még mind eddig is válaszuk nem jött. Tegnap vitetett vala fel ismét bennünket generál uram ő nga magához, holott hazánk ellen való sok rendbeli fenyegetődzésit reiteralta előttünk, ha kivánságít nem effectuálják. Azomban kére azon is ő nga minket, hogy kglmednek újobban írónok meg a dolgot, ha azokban valami könnyebbségre való authoritása vagyon, igyekeznék alkalmaztatni mennél hamarébb lehetne azokat. A dolgok pedig ebben vadnak.

Mivel Maramarosra kglmed jelenlétiben 4 ezer portiót vetettek volt, azért az vármegye megadta a három holnapra való portiót kevés híján, az mint arról való computust mutatta ő nga. A negyedik holnapról is úgymint Februárról dispositiót töttek s reménli, hogy megadják azt is.

A mi pedig a Martiusi és Aprilisi portiójokat illeti, azokkal immár nem tartoznak, amint ő nga mondja, mivel az országtól adatott summából supplealódnak azok a portiók, proportionáliter a mennyi abból illik.

És így ha a maramarosiak a három holnapról való restantiát és a Februariusi portiót megadják, absolutusok lesznek a portióadástól.

Vagyon azért a nagy difficultas a Kővár és Lápos vidékiek dolgában. Mivel azokra, ugyan kglmed praesentiájában, az mint generál uram ő nga mondja, hatezer portiót vetettek volt. De azok abban többet nem administráltak kétezer köből búzánál, melyet ugyan ő nga arestáltatott volt Bányán, és azonkívül 1666 rénes forintnál.

És így azt kívánja ő nga, hogy azok is a reájok vetett hatezer portiót egészen fizessék meg, mint a maramarosiak az ő részeket. Külömben az accorda meg nem lesz. Azt pedig oly szorosan megkívánja, hogy teljességgel lehetetlen annak elmúlni. Ha meg nem adják, azon esküszik rettenetes átkokkal, etiamsi coelum ruat, debet fieri, mert az országon megveszi erővel is, de akkor egy forint helyiben bizony százat vesznek.

Továbbá ma küldötte vala ő nga hozzánk az itt való commissáriusát, attól írásba küldötte le, mennyire ment a tízezer portiónak hat hónapok alatt a summája, Maramaros mennyit fizetett és fizet le abba. Azonkívül a mi pénzt és élést az ország, és az a két districtus is adott,

mennyi defalcalódik azokkal abban a summában. Ezeket computaltatta ő nga s a szerént az mint látjuk, volna még hátra, melyet annak a két vidéknek kellene megfizetni — 147.926 fl.

Ezért pedig ezután semmit el nem akarnak venni in natura, mivel elég élések vagyon az hátra maradott időre; hanem kész pénzül kívánják. Mindazáltal ha 4 vagy 5 ezer ökröt adnának, kik alkalmasok lennének terhet vonni, azonkívül tutajfákat, azokat elvonnék a summának defalcitójában, a mint megalkhatnának. Annak a computusnak pariaját kglmedhez küldöttük. De hogy mi arról valami alkalmot csináltunk volna, ójjon isten, mivel az instructiónkban nincsen, hanem kételenek vagyunk meghallgatni beszédek, irásokat pedig pro memoria tartjuk, hogy inkább tudhassuk megmondani kívánságokat, és a dolgok miben legyenek.

A mint azért megírtuk ebben vannak uram a difficultások és kívánságok azok, melyeket ha nem praesentálunk majd majd utolsó veszedelemmel fenyegetnek bennünket.

Ezeket akartuk uram kglmednek értésére adni, nem úgy, hogy mi kglmedet valamire tanácsolnók vagy ingerelnők, mert arra hatalmunk s akaratumk sincsen, hanem generál uram ő nga kérésit meg nem vethettük, kglmed maga tudja instructióját mihez kell magát alkalmaztatni. Egyébiránt Maramarosból ki nem viszik addig a hadakat, míg az accommodatió a két districtus résziről is meg nem lesz, mindazáltal több portiót rajtok nem kérnek, hanem pénzen élnek, a mint mondják. Mi uram eleget munkálódtunk, kit isten tud, mind a közönséges, mind a máramarosiak dolgaiban, de eddig ennél tovább nem vihettük. Várjuk minden órában az mi kglmes urunk ő nga méltóságos parancsolatját, és ha kívántatik s az idő engedi ezután is kglmedet tudósítani el nem mulatjuk. Ajánlván ezzel a jó istennek oltalmában kglmedet és maradván

Eperiesini, die 14. Martii 1687.

kglmednek kész szolgálai, attyafiai

Naláczai András m. p.

Bálintit Sigmond m. p.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XXVII.

1687. márcz. 16.

Toldalaghy és Daniel jelentése a delegatióhoz.

Mint bizodalmas jóakaró urainknak ajánljuk Nagtoknak s kienteknek alázatos szolgálatunkat.

Szintén ezen órában érkezék magyarláposi szolgabírónak ezen levele, melyet in specie Nagtók s kienteknek elküldöttünk, mely dologra nézve ez az föld itt esmét igen megzendült. Itt való dolgainkat is már Isten kegyelméből elvégeztük az Nagtók s kientek parancsolatja szerént, vagyon már hátra csak az quietantia kiadás, melyet is micsoda akadályoson akarnak kiadni az németek, ez inelusából megláthatja Nagtók s kientek, mi mindazonáltal igen sietve rescribáltunk Széki uraméknak, hogy ha levelünk ott helyben éri ő kegyelmeket, ő kigyemek ki ne mozdúljanak, míglen Nagtoktól s kientektől informatiót nem vésznek. Isten tartsa meg Nagyságtokat s kienteket sok számos esztendőig jó egészségben. Datum Bisztriczini, anno 1687. die 16. Martii

Nagtók s kienteknek alázatos szolgálói
Toldalagi János mp.
Daniel István mp.

Külczim: Az tekintetes és nagyságos deputatus úri és főrendeknek ő Nagoknak s ő kegyelmeknek, nekünk bizodalmas urainknak ő Nagyságoknak s ő kegmeknek adassék.

Háttlapján más kézzel: Toldalagi János és Daniel István uramék levelei a. 1687.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 32. köt.)

XXVIII.

1687. márcz. 19.

A fejedelem rendelete Telekihez.

Michael Apafi, dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Spectabilis ac generose fidelis nobis sincere dilecte salutem et gratiam nostram. In recenti érkezett tudósításinkra nézve szükséges volna bár kegyednek, egész depu-

tatusi, becsületes úri és főrend híveink etiam de praesenti mellettünk volnának, kihez képpest késedelmet kegmtetek convocáltatása nem szenvedhetvén, kegmesen és serio parancsoljuk minden kigondolható maga mentségét félre tévén, ad quartum proxime affuturi mensis Apr. fogarasi várunkban jelen lenni el ne mulassa, különben cselekedve, in tali casu nem compareálásáról decernáltatott poenat el nem kerüli, másképpen is animadversiónkat tapasztalja magán. Secus non facturus. Datum in curia nostra Komanaiensis die 19. Martii a. 1687.

M. Apafi mp.

Lap alján: Az úrnak Teleki Mihály urannak.

Külczim: Spectabili ac grosso Michaeli Teleki de Szék, consiliario nro intimo, exercituum regni et nrorum generali, comitatum Albensis Trauniae, Tordensis et Maramarosiensis comiti, arcium nostrarum Huszt et Kővár, praesidorumque in iisdem constitutorum ac districtus ejusdem nominis Kővár, sedium item Siculicalium Csik utriusque Gyergyo et Kászon capitaneo, decimarum denique nrarum fiscalium avendatori ubique suppremo etc. fideli nobis syncere dilecto etc.

(Eredetiye a Teleki levéltárban 3587. sz.)

XXIX.

1687. márcz. 24.

Teleki levelezése Enebell küldetése ügyében.

a)

D. Generali Veterani 24. Martii 1687.

Illustrissime et Excelsissime Domine Comes Domine colendissime.

Tradidit mihi honestissimas Vrae Excellentiae literas magnificus dominus Julius Franciscus Enebell de Visenberg inelyti regiminis Vrae Exciae capitaneus, cujus adventum sicuti a spectabili ac generoso domino alegato Samuele Kalnoki informabar, citius sperabam, siquidem ex aula domum plene reverti volens, quam primum intellexi me ad alium usque diem continui et expectavi, qui quam primum appulit statim celsissimo principi et dno dno meo clementissimo humilime repraesentavi. Quem sua Celsitudo clementissime admisit et honorifice tractavit atque commissarium (qui cum dnis officialibus excellentissimi dni generalis Hajszler deambulabat, eidem adjungi curavit, facultatem

impertiens et benignissimo salvo passu muniens, ut ubicunque locorum praeaudati dni generalis Hajszler officiales equorum emendorum dabant operam, illa imo et latiori via suam intentionem exequuntur. Doleo, quod cum praetitulo dno capitaneo (quem diutius morari sperabam) confidentius agere non potuerim, quod ex parte mea non defuisset, nisi suum sic admaturaret reditum, lucrifaciens meam tam erga Vram Exciam obligationem, quam suae magnificentiae inseruiendi studium altera quoque occasione contestari. Perscripsi dno praefato commissario, ut nominatum dnum capitaneum Bistriciam usque comitetur omnemque itineris impendi curet commoditatem. Rogo Vram Excellentiam deinceps etiam mihi imperare dignetur, sum enim et maneo Vestrae Excellentiae obligatissimus servus.

b)

Magnifico domino capitaneo Julio Francisco Enebell de Visenberg.

Doleo magnifice domine mihi observande, quod propter tam citissimum reditum, cum Vestra Magnificentia conversari et notitiam contrahere nec potuerim, spero tamen favente Deo dari alteram quoque occasionem talem intentionem ad vota contestandam. Perscripsi domino Commissario, ut Vestram Magnificentiam Bistriciam usque comitetur et quantum poterit itineris commoditatem adoperetur. Rogo Vram Magnificentiam meas literas ad excellentissimum dominum generalem datas ne gravetur suae Excellentiae praesentare sibi persuasissimum habere, quod sim Vestrae Magnificentiae ad serviendum paratus.

Külczim: Veterani uramnak s ide bejárt kapitányának így írtam Szebenből 24. Martii 1687.

(Komáromy fogalmazványa. A M. N. Múzeum birtokában.)

XXX.

1687. márcz. 24—25.

Kolostvári János jelentése Kálnokynak.

a)

A márcz. 24-iki jelentés.

Rabi állapotom szerint való alázatos szolgálatomat ajánlom Uram kegyednek, isten uram kegyedet minden szomorúságtól oltalmazza, kívánom.

Kegmed 21 praesentis költ levelemre való válaszát ma délben nagy alázatossággal vettem, szegény rab szolgálja mellett való instantiáját adja Isten más állapotomban életem fogytáig alázatosan szolgálhassam meg uram kegyednek, továbbra is kérvén uram kegyedmet minden utakat és módokat hamar üdön való szabadulásomban felkeresni és innen kiszabadítani méltóztasson az mi keglmes urunk ő naga méltsgos személye, főgeneralis uram ő kegye és az nemes haza statusi előtt szegény szolgálja mellett instálni el nem mulatván, ő nagok s ő kegyek előtt declarálván ennyi hosszúságú üdőtül fogva az élés administrálásában való fáradozásunkat és azon élésnek fogyatkozás nélkül való bészolgáltatása után réám következett váratlan és reménten bajos és szoros fogságomat; kegyed uram bölcs elméje szerint voltaképpen mind ő nagokkal s ő kegyekkel elhitetheti azt, énnékem itt szenvednem nem kellene ennyi bajoskodásim után, mind pedig munkálkodhatik abban (ha ugyan fide jussosokat kíván Veterani uram ő naga az vidéktől az praetendálandó restantiák iránt, melyekben én semmit nem tudok és réám bízva abban semmi nincsen) küldhetnek n. Belső Szolnok vármegyéből helyemben ő nagok s ő kegyek ember-séges embereket és engemet kiválthatnak innen, mivelhogy Széki Márton uram ő kegye innen re infecta quietantia nélkül elment az urak untalan szorgalmaztatván az sietéssel bennünket; minek igazgatása, conferálása és egyéb computusokra nézendő dolgokat réám bízván és én is lévén interessatusabb benne, ha ugyan sokáig itt kellek raboskodnom, az ide szállított élésnek rendes administratióját, onnan belől való erogatióját, és az különböző helyekről és személyektől interveniált defectusokat maga nállam nélkül Széki uram el nem igazíthatván, az nemes országnak minémű kára forogjon benne, kegyed uram ítélje meg. Furtenburgh uram tegnap haza jövé, két aranyam adásával obtineáltam quietantiát ő kegyemtől, külömben nem 10000 köből búzáról és 12000 köből zabról, valamint onnan belől parancsolva volt, az szerint, melyet ha az szerint eddig kiadott volna, meg is nyugodtunk volna Erdélyben, miolta bészolgáltattuk az élést, de mindeddig húzta, halasztotta s most adta ki; a fő commissariusától várt, mind Szathlmárt lévén. Az quietantiát, uram, nem bátorkodom elküldeni, kegyed tudósítson, mitevő legyek, mindjárt. Udvarhoz küldjem-e? kegyedhez-e? mert nem bátorságos hordozni. Engem, uram, ide még 19 Martii béküldött aristum alatt Sprincfel uram Láposról; itt valóban szoros őrizet alatt tartatom (salvo honore). Félve mindenik strasültat éjjel-nappal, nem tudom

mit akarnak velem. Veterani uram ő naga írja, hogy írnek Caraffa uramnak ő nagának Eperjesre és ha ő naga elbo-csáttat, Veterani uram ő naga nem ellenzi. Én uram alá-zatosan kérem kegyedet, írjon mellettem ő nagának is mentül hamarébb, ha ugyan Veterani uram magától el nem ereszt-het, mindazáltal, uram, tudom Caraffa ő naga nélkül is vagyok módja ő nagának elboesáttatásomban, csak akarjon s kegyed instantiája tudom nem is léssen hejába. Az vidék-ről, uram, most jövén levelem, azok, uram, igen megbódultak, nagy része oda hatta mindenét, elfutott, mivel 150 lóval két hete lesz az jövő esőtörtökön miolta rajtok élődnek, teljességgel elpusztul az a darab föld, nem állhatja soká, mert rúttul bánnak véle, az borért verik — rontják az sze-génységet, és mindenére 80 forintot erőszakkal akarnak extorqueálni, mi végre, én nem tudom, én megírtam, semmit ne adjanak, eléggé biztatom innen őket, az mint tudom, de haszontalan biztatás, ha uram onnan belől ő nagok s ő kegyedek nem jovolják, én oda bé is már kétszer is írtam inségek felől, kivált Lápos lábura nem hiszem, hogy soha áll-hasson, mind ott vadnak. Isten áldása legyen uram kegyeden.

Irtam Nagybányán rabszálláson 24. mar. 1687.

Kegyelmed szegény rab szolgája
Kolosvári János m. p.

Oldalt P. S.: Valóban félnek uram attól is, az mint halljuk az egész armáda Büdfalva felé Lápos vidékén jó ki, mely ha úgy vagyon, annál inkább elpusztulnak. Kegmed uram ha érthette, tudósítson éjjel-nappal, mihez tartsák magokat s engemet is ide etc.

P. S.: Kegmed uram az élő Istenért mit vehet eszé-ben indulások felől, merre és mikor léssen, had tudhassuk ahoz alkalmaztatni magunkat.

Más kézzel: 1687. 24. Mart. Kolosvári János uramtól.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában, Kemény-gyűjt. 32. köt.)

b)

A márcz. 25-iki jelentés.

Rabi állapotom szerint való alázatos szolgálatomat ajánlom uram kegyednek, Isten uram kegyedemet minden szomorú változásoktól oltalmazza, kívánom.

Kegmed 21 praesentis költ levelét 14 ejusdem vévén nagy alázatosan, én is mindjárt írtam uram kegyednek mind magam, mind pedig nyomorult vidékünk dolgairól, kételkedvén benne, mikor érkezik kegyed kezében, újjólag uram. akartam kegyedemet tudósítani. Engemet uram, ide 19 praesentis 40 vitézek által Springsfel kapitány uram Láposról békisértetvén, igen szoros arestom alatt tartatom, nem lévén csak fél felé is (salvum sit) muskotélyos nélkül szabados menésem, mit akarnak velem, nem tudhatom; mind Láposon léteemben, mind azolta, miolta ben vagyok, egy néhány úttal Springsfel uram írván, Lápos és Kóvár vidékein restantiában praetendálandó 30,548 forintot, avagy még többet, töllem és az vidékektől sollicitál, mely restantiát én nem értek, nem tudok, adósok-é? nem-é? Resolváltam magamat sokszor, egyebet mi reánk az nemes ország nem bízott, az 10,000 köből búzának és 12,000 köből zabnak adminisztrálásánál, melyet fogyatkozás nélkül praestáltunk, többet nem praestálhatunk, bizattak többre nem lévén, mindazáltal ők csak ígretet, contractust forgatnak, melyhez is én semmit nem tudok, megmondván, az mi kegyes urunk ő naga és az nemes ország statusit illeti azon dolog, nem ily alávaló és csekély elméjű embert. Tovább uram, úgy hallom szintén mostan jövén Láposról hozzám, már az executióhoz fogatott az vidéken. Búzát, zabot hol kaphat, csépelteni és az láposi templomban szállíttatja, pénzt és búzát s zabot vetett föl az vidékre, mit akar vélle, nem tudják, elég az, hogy onnan el nem akar menni, miglen vagy onnan belől, vagy az vidékről satisfactiója nem leszen. Én uram, nem hiszem, hogy (ha ő nagok és ő kegynek kglmes jó ígretetek szerint onnan belől ki nem pótolják és ez nyomorult, utolsó pusztulására közéletített vidéket meg nem szánják), hogy azon nagy summának megadását véghez vihessék, ha ugyan executióban vétetődik azon restantia, teljességgel elpusztulnak, nem semmi uram, már az télen egynéhány úttal feles németek és most is 150 lovas már két héttől fogva rajtok minden misericordia nélkül quartélyoz, az egy faluban Láposon lévén mind. borra, serre és mindenre elégedendőképpen és usque ad lubitum őket erőltetvén, annak nem praestálhatásaért vervén, ront-

ván, kergetvén etc. nyavalyásokat. Én uram, innen eléggé instálók az kapitánynak mellettek, de csak haszontalan, úgy látom, parollát adott, hogy felettébb nem cselekeszik, de semmit az vitézek tőle nem dependeálnak, minden erőszakot csak elkövetnek, ott már sem széna, sem abrak nincsen, Kegdet uram az istenért kérem az szegény vidék képében is, az mi kegmes urunk ő naga, főgenerális uram ő kegme és az nemes ország statusi előtt instáljon mellettek és mellettem is szegény szolgája mellett, tudom, foganatos leszen. Veterani uram ő naga írja, Caraffa uram ő naga híre nélkül nincs autoritásában elbocsáttatásom, én penig úgy hiszem, csak ő naga akarjon, mindjárt meglehet. Ugyanis mit vihet ő naga velem végben ingadozó nádszállal? Ha az én itt való szenyvedésemmel használhatnék valamit nemzetemnek és édes hazámnak, kész resolutióval és indulattal szenyvedek usque ad respirium. Széki uramnak szükségesképpen innen el kellett az urak parancsolatjára menni re infecta quietantia nélkül, mert soha bizony nem obtineálhatunk uram quietantiát mindaddig, míg Syhu uram Eperjesről meg nem jöve, Furtenburg uram ő naga nélkül csak nem ada; már uram Furtenburg uramtól valami nehezen két aranyainnak odavaló kételen ajándékozásával obtineáltam, az szerént, mint onnan belől parancsolva volt és magunk kívántuk, nállam lévén. Kegd parancsoljon felőlle, mitévő legyek; mert bizonytalan lévén hordozása, nem merem minden embernek kezében adni. Úgy hiszem, holnap után Széki uram udvarhoz jut, ő kegme is minden dolgokat alkalmasint, kivált rajtunk esetteket reportál, az nemes országnak, nemes vármegyének írtam supplicatiókat szóval is Széki uramra bízván, micsoda válaszom leszen, Isten tudja. Kegd is uram (mégis ultimate kérem) instáljon szegény szolgája mellett mind oda bé, mind general Veterani uramnak ő nagának; azonban az nyomorult vidékről szállíttassa el az vitézeket, ne pusztuljanak teljességgel el nyavalyások végképpen, az isten is megáldja uram Kegdet érette. Bő írásomról alázatosen követvén uram Kegdet maradok

Kegdnek kész és alázatos rabszolgája Nagy-Bányán, rabszálláson 25. Martii 1687.

Kolosvári János m. p.

P. S. Az vidéknek már majd nagyobb része elfutott, Kővár vidéke egészen, ott senki hon nincsen, mert ugyan talám eddig Láposról Kővár vidékére általment volna, onnan is nemes embereket horgásznának, úgy látom, de én idején Katona Mihály uramnak megírtam vala az dolgokat etc.

Az szigeti gyilkost uram az német kapitány kiragadván szolgabíró kézből és mindenét elfoglalván, beküldte Bányára az tömlöczben, mit akarjon véle, nem tudom. Úgy látom, ispánnak teszi ő magát erőszakkal, én uram innen mit tudjak tenni? Az becsülletes szigeti ember megtudja uram voltaképpen ezen dolgot mondani etc. nincs ott uram semmi jurisdictiója most az tiszteknek etc.

Külczim: Tekintetes nemzetes Kálnoki Sámuel uramnak ő kegmének titulus, jó uramnak ő kegmének nagy alázatosan.

Más kéz: 1687. 25. Martii Kolosvári János uram.

(Eredetije az Erd. Múz. birtokában, gr. Kemény-gyűjtemény 32. kötet.)

XXXI.

1687. márcz. 26.

Teleki levele Gyerőfjhez a delegatio ügyében.

Ajánlom kegyelmednek szolgálatomat.

Kegyelmed levelét becsüllettel vettem; betegeskedését bánom, s károsnak is tartom mind a mi kegyelmes urunk ő nagysága, mind a nemes ország dolgaira nézve; erről azért nem nekem, hanem a mi kegyelmes urunknak ő nagyságának írjon kegyelmed. Az urak s delegatusok a jövő péntekhez egy hétre gyűlnek össze Fogarashan; én bizony nem tudom, ki készülhetne már ily hirtelen oly hosszú útra, én pedig jó szívvel maradnék. Isten kegyelmedet gyógyítsa, s éltesse jó egészségben. Szeben, 25-a Martii, 1687.

kegyelmed szolgája, komja
Teleki Mihály m. k.

Külczim: Tekintetes nemzetes Gyerőfi György jóakaró komám uramnak.

(Eredetije gróf Kornis Károlynál.)

XXXII.

1687. márcz. 28.

Kálnoky jelentése a delegatióknak.

Ajánlom Ngtoknak s kglmeteknek alázatos szolgálatomat. Isten kívánatos áldásival örvendeztesse és szegény hazánknak gyenge békességének oltalmazására segítse, s boldogítsa Ngtokat s kglmeteket.

Miolta Ngtok s kglmetek az gyölést elbontotta, az urat generalis uramat ő kglmét gyakran tudósítottam az itt való bajos dolgoknak folyásiról. Legközelebb pedig Oklicsányi uram által, minthogy ő kglme general uram szavait sokszor hallotta, Caraffa uram ordinantiáit látta; mely nehezen tartóztathattam Veterani uramat az Lápós és Kővár vidékire való bemeneteltől, csak az jó Isten tudja.

Immár sok instantiaimra resolvalta magát ő nga, hogy 6. Aprilis az hadakat kimozdítja és Bányára szállítja; ott lévén kenyere és abrakja az erdélyi beneficiumból. De mivel Caraffa uram azt parancsolja ő Ngának, hogy mind az hat holnapra való négy ezer portiók summáját megvegye (sőt Aprilist is itt töltsse el) kívánja, hogy az vármegye öszvegyüljön, és mind az hat holnapokról való számtétel stricte meglegyen, hogy valamely faluk nem administráltak portiójokat, avagy mentest megfizessék, avagy kezeset adjanak s bizonyos napra Bányára administralják. És így, minthogy ennek az szegény vármegyének minden holnapra való contributiója florenos 26,000 nimet forintot teszen, azonkívül Februariusnak és Martiusnak is sok csorbája fog esni, minthogy egy néhány faluk régen elfutottak az havasokra, én félek attúl legalább 40,000 fr. adósság marad rajtok. Akkor leszen itt az bajoskodás, akkor volna szükséges az tanács. Mert vagy contractust csinál az adósságról vélek; vagy sok számu nemes [embereket elviszen kezeseknek, egyiket (azt mondja) megkívánja. Még ez az szegény romlott vármegye mind eddig contractust nem subscribált; noha tavaly sok embereket elvitték magokkal, most már inter duo extrema mala melyikhez nyúljanak? Mert soha bizony valamelyik nélkül ki nem mennek.

Nekem instruction az mi volt, két hét alatt mind véghez vittem, és ha az mü kegyelmes urunkhoz való köteles hűségem s hazám szereteti nem viselt volna, úgy tetszik régen elmehettem volna innen, de láttam az következő nagy gonoszt s úgy subsistaltam; már nyolcz hetet töltöttem itt anyyi bajoskodással, hogy csak az jó isten tudja, néha napjában csak ételemre való időm is alig volt, az szegény nyomorodott nép szüntelen rám járt, az general előtt installtam mellettek; túl pedig az vitézlő rend ottan inopportune csak rám járt portiójoknak administraltatása felől. Én magamat nem immiscealtam expresse semmi oly dologban, mely instructionat sérthette, de alattomban, ispán urammal igazgattuk úgy az dolgokat, hogy ha tavaly ilyen disciplina lett volna, megvallja mind general uram s mind ez az tartomány, hogy jól subsistáltak volna; de semmi

rend nem volt. hanem magok voltak az vitézek mind gazdák, sáfárok és szakácsok; abból lett annyi tékozlás, hogy azt képzeni nem lehet, az ki itt nem forgott. Csak most is, úgy hiszem eddig való expenzák százhúszezer német forintra rá mennek.

Ngtok s kglmetek mennyi oblatiot tett Donath uram által Caraffa uramnak, én azt meghatározni nem tudom. De hogyha ő kglme kedvet nála nem talált, én félek attól; követ atyánkfiai is Eperjesről úgy írják, Caraffa uramnak ide 19 praesentis írt utolsó ordonantiaja is azt tartja, csak bemenjen, ebben kétsége ne legyen. Tudja csak az jó Isten, mennyi instantiaim voltak Veterani uram előtt, ne cselekedje, eddig tartóztattam, minap is hogy Láposra egy kapitánt küldé, egy egész regimentet akar vala küldeni. addig törekedtek, hogy csak 120 lovast küldött, azok mit követtek ott el, kétségkívül nagyobb mértékben ment Ngtok s kglmetek füleiben híre. Elég az, hogy szegény Colosvári János uramot arestalták, Bányára vitték. Egynéhányszor reménkedtem mellette, bocsáttassa el general uram, de csak azzal menti magát, hadd legyen Caraffa uram előtt hire, hogy nem aluszik (mert olyan terminusokkal írt neki, látam) hitire elbocsáttatja, csak az erdélyi accommodatiót lássa.

Maga kívánta Veterani uram, hogy Oklicsányi uramot beküldjem, hogy ha ad 12. Aprilis Bányára jó resolútiója, és bizonyos fizetése jó az hadaknak, ott subsistal, sőt kapitánját is revocalja Bányára, de ha nem contentálódik azon az napon túl parolája alól szabaduljon fel és ne okoztassék Erdélytől, fenyegetődzik, hogy valamit hadai eltékoznak semmi abban nem tudatik számban s még is az adósságot csak megkívánják.

Ez az szegény romlott vármegye is becsületes atyjokfiát Szegedi Sigmond uramat küldötte Ngtokhoz és kglmetekhez, hogy ha mi subsidiummal lehetne hozzájok, ő kglme által szóval is izentem, az mit az írásból kifejejtettem volna. Harmad napja császár ő felsége belső embere az kassai kamaráról Gyürki Pál uram érkezővén valami szálly fáknak vételire, izente nekem általa, Caraffa uram intimáljam az mi kegyelmes urunknak ő ngának az három ezer ökröket, ha megadnók jó árán acceptálja az adósságban. Azt mondja hitire, látta szemével az bellicum parancsolatját, hogy az contractust effectualtassa Erdélylyel. Már Ngtok s kglmetek resolútiója engemet Bányán talál, mert én itt igenesen Kővár felé akarnék általmenni (míg ezek az hadak Szőlős felől kerülnek), meglátom, hogy az bement kapitány mit csinál. Mivel penig az idő igen rövid, több írástomat nem küldhe-

tem. Az Istenért, ha csak 40.000 forintot is Bányára ad 12. Aprilis küldjön, mert semmi reménségünk az adomnál Isten után nincsen. Isten segítse minden jóra Ngtokat s kglmeteket kívánom és maradok

Sziget, die 28 Martii 1681.

Ngtoknak s kglmeteknek
köteles alázatos szolgálója
Kálnoki Sámuel m. p.

Lent: 1687. 28. Martii Kálnoki S. uram az Deput.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XXXIII.

1687. ápr. 2.

Teleki jelentése a fejedelemhez.

Méltóságos fejedelem nékem jó kglmes uram fejedelemem.

Ngod méltóságos levelét alázatos engedelmességgel vettem, eddig is kglmes uram el nem mulattam egynéhány ízben a végekre írni az vigyázás felől, ennekutána is el nem mulatom, de annál mind többet tenne Ngod méltóságos parancsolatja, a mint hogy alázatosan javallom is kglmes uram, hogy Ngod mind Beszterczére, Szamosújvárban, Kolosvárban, Kővárban, Csehben, Somlyóra s Husztra is (noha Maramarusban most akarván költöződni az németek, az oda való küldés bajosabban lehet) mennél jobb formában parancsoljon, hogy szorgalmatosan vigyázzanak s méltóságos parancsolatit Ngodnak Ngodnak maga szolgálói vinnék meg. Isten Ngodat az én jó kglmes asszonyommal s ifjú urunkkal ő ngokkal együtt sok esztendőig szerencsésen jó egészségben éltesse. Kercsesora 2. Aprilis 1687.

Ngod alázatos szolgálója, méltatlan híve

Teleki Mihály m. p.

Külczim: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának jó kglmes uramnak, fejedelemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XXXIV.

1687. ápr. 7—11.

A fogarasi consultatiók.

a)

1687. ápr. 7.

A delegatio conclusumai.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. 144—148. ll.)

b)

1687. ápr. 8.

A delegatusok levele Caraffához.

Caraffa generalnak 8. Aprilis 1687.

Excellentissime domine, Comes nobis observandissime.

Nolumus reiterare ea, quae aliquot jam vicibus de damnis et expensis nostris Vestrae Excellentiae luculenter declaravimus, verum, quod per nostrum in aulam caesaream ablegatum generosum Joannem Donat aliquot adhuc diebus Vestrae Excellentiae certis sub conditionibus de dandis adhuc aliquot mille florenis, et aliquot centum bovis, intimationem feceramus, hoc ipsum modo per praesentes explicamus, quod nimirum si a Vestra Excellentia assecrabitur, (quam tamen assecurationem per sacratissimam etiam caesaream regiamque Majestatem confirmari cupimus) quod pluribus quartiriis partes regni nostri Transylvaniae tam interiores, quam Hungaricae eidem annexae non aggravabuntur easdemque amplius membrum, vel pars exercitus caesarei sub ullo praetextu non ingredietur, et quae ad hybernandum ingressa est, sine mora revocabitur, nihil denique debiti ac restantiae praetendet contra partes ditiones nostrae Transylvaniae, tam interiores, quam exteriores signanter comitatus Maramarus, Szolnok, Mediocris et Kraszna districtusque Kőváriensem ac Laposiensem ac Debreczinum; non impositive (siquidem vel memoriam istius portionis exhorrescimus) verum ex sincera nostra erga suam sacratissimam Majestatem et christianam rempublicam devotione non parcentes tantis damnis et enervationi populorum: quinquaginta mille florenis Hungaricalibus et bis mille bovis militibus caesareis gratificari supra tantam jam datam atque acceptam summam tam pecuniae, quam frumenti perpessa-

que, tam multa damna parati sumus gratificari, quorum quinquaginta millium florenorum triginta millia ad manus illustrissimi domini commissarii caesarei propediem, reliqua vero viginti millia cum praedictis bis mille bovis ad proxima festa adventus Spiritus Sancti in Nagybanya exmitti curabimus, de quo Vestram Excellentiam assecuramus.

Quamobrem Vestram Excellentiam studiosissime rogamus cum jam tanta accommodationis nostrae, tam erga suam sacratissimam Majestatem quam christianam rempublicam supra cogitationes suas cognoverit exemplaria, subintellexeritque miseriam et enervationem populorum nostrorum, ne gravetur copias caesareas quantocius ex omni parte tam interiori, quam exteriori ditionis nostrae revocare, excursions serio inhibere, ac de praedecaratis desideriis nostris in bona forma nos assecurare, etiamque per sacratissimam caesaream Majestatem assecuratos facere, ulteriorem denique rerum statum ita accomodare, ut occasione Vestrae Excellentiae a sacratissima caesarea Majestate, neque publica christiana re abalienemur, alioquin cum vel minimus vermiculus sui defensa, quantum potest uti soleat. Si nos quoque pro nobis et populis nostris mediis defensivis uti cogemur: tam coram deo, quam orbe christiano non poterimus causari. Servet deus Vestram Excellentiam incolumem et diutissime felicissimam.

Excellentiae Vestrae
ad officia parati.

(Komáromy fogalmazványa, a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. ápr. 8.

A delegatusok levele Veteranihoz.

Domino generali Veterani.

Excellentissime domine, Comes nobis observandissime.

Humanitatem benevolumque Excellentiae Vestrae in nos regnumque nostrum affectum, tam ex generoso ablegato nostro Samuele Kálnoki, quam ex officialibus afflictissimi comitatus Maramarusiensis luculenter cognovimus, neque diffitemur Vestram Excellentiam, majori si voluisset enervatis illis populis esse potuisse difficultati, econtra quantum potuerit, etiam sublevamini adfuisse, quod uberius in prolongatione executionis suae ordinantiae experti sumus, neque intermitteremus Vestrae Excellentiae cum universis statibus

regni gratis officiis recompensare ipsi etiam miserrimi populi laudem et honorem Excellentiae Vestrae propalabunt.

Nos realem erga suam sacratissimam Majestatem Caesaream et rempublicam Christianam devotionem contestari volentes, quomodo militi caesareo et hac vice gratificari intendamus, ex generoso ablegato nostro Samuele Kálnoki Vestra Excellentia edocebitur, ad quem nos referimus et Vestram Excellentiam divinae recommendamus protectioni. In arce nostra Fogaras 8. Aprilis 1687.

Vestrae Excellentiae ad officia parati.

Külczim: Okliesani uram által Caraffa s Veterani generáloknak. Fogaras. 9. Aprilis 1687.

(Fogalmazvány Komáromy kezével, a M. N. Múzeum birtokában.)

d)

Assecuratio super restantiis jam promissis juxta deliberatum in Fogaras 8. Aprilis 1687.

(Közölve Alvinczy Péter Okmánytár II. 136.)

e)

1687. ápr. 8.

Naláczy András és Bálintith uramnak írt levél a deputatusok neve alatt.

(Ugyanott II. 138.)

XXXV.

1687. ápr. 11.

A fejedelem rendelete hadfölkelés ügyében.

Michael Apafi dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dux et Sicularum comes etc.

Spectabilis et generose fidelis nobis dilecte syncere, salutem et gratiam nostram. Ez mostani háborgó üdökhöz képest belső meghitt tanácsúr híveink s a nemes ország deputatus rendei közakarattok is a lévén, hogy a székelység közül is bizonyos számú gyalogokat conscribáltassunk: kegy-mednek azért kegyessen és serio parancsoljuk s hazájához való szeretetire s kötelességére kényszerítjük, jurisdictionja alatt való csiki, gyergyai s kászonszékekbeli gyalogokból

nyolezvant igen jó fegyveresseket és ruhásokat válogattasson öszve s tegyen olyan rendelést köztök, hogy 23-ik praesentis okvetetlen itt legyenek. Lévén egy alkalmas hadnagy is véllék. Secus non facturus. Datum in arce nra Fogaras 11. Apr. 1687.

M. Apafi mp.

Lap alján: Csik.

Külczim: Spectabili ac generoso Michaeli Teleki de Szék, consiliario nro intimo, exercituum regni et nrorum generali, comitatum Albensis Traanniae, Tordensis et Maramarosiensis comiti, arcium nrarum Huszt et Kővár, praesidiorumque in iisdem constitutorum ac districtus ejusdem nominis Kővár, sedium item Siculicalium Csik, Gyergyo et Kászon capitaneo, decimarum denique nrarum fiscalium arendatori ubique supremo etc. fideli nobis syncere dilecto etc. etc.

(Eredetije pecséttel az Erd. Múzeum-E. birtokában, Kemény-gyűjt. 32. kötet.)

XXXVI.

1687. ápr. 11.

Barcsai Mihály térítvénye.

Én Nagy-Barcsai Barcsai Mihály adom emlékezetül az kiknek illik ez szabad jóakaratom szerint adott reversalisomnak rendiben mindeneknek, hogy az én jó kegyelmes uram és édes nevelt hazám ellen való nevezetes vétkekben tapasztaltotván, ennek előtte való esztendőkbekben megfogattotam s törvényesen convincaltottam is, de az én jó kegyelmes uram nem gyönyörködván az ellenem hazám törvénye szerint költ sententiának executiójában, az méltóságos tanácsi rend, sőt az egész ország statusi mellettem lött érdemes törökedéseket kegyelmesen tekintvén az ellenem legitime költ sententiát mitigálni, és mind méltotlon személyemnek, mind penig birodalmamban levő kevés jószágoeskámmak megkegyelmezni, sőt hosszos fogságomat is megelégléven kezességen és illendő reversalis alatt való elbocsáttatásomra is lépni kegyelmesen méltóztatott ő nga.

Nem akarván azért én is ő nga és az ő nga méltóságos háza s édes hazám iránt háládotlonsággal okoztotni, magom szabad jóakaratom szerint esküszöm az élő Istenre, ki atya, fiú és szentlélek, teljes szentháromság, egy bizony örök Istenre, hogy én valamíg ez árnyék világom élek: ez

hazából, megírt Erdély országából el nem bujdosom s elszökte is, sem titkon sem nyilván ki nem mégyek. Az mi kegyelmes urunk, méltóságos Apafi Mihály kegyelmes fejedelmünk, méltóságos Bornemissza Anna kglmes asszonyunk, és méltóságos második Apafi Mihály, nemes Erdély országa választott és confirmált fejedelme, ifjú kegyelmes uram ő ngok méltóságok sérelmére birodalmok megháborítására, sőt csak kisebb károkra s büsítettásokra szolgáló dolgokban is magamat nem elegyítem, senkivel soha sem ez országban, sem ez országon kívül akarhol levéllel, és akarmicsoda nemzetségből állókkal is, semmi szinek és tekintetek alatt, sem titkon, sem nyilván, sem magom, sem mások által sem nem tanácskozom, sem meg nem egyezek, sőt semmi úton és módon munkás is nem lézek; sőt mindazokat valakik, az én megemléített kegyelmes uraimnak s kegyelmes asszonyomnak gonosz akarói, ellenségei s árulói, minden személy válogatás nélkül és teljes életemben megesküdt ellenséginek, gonosz akaróinak s édes hazám megháborító árulóknak tartom, vallom és tehetségem szerént ellenek állani vérem hullásáig s életem fogytáig igyekezem, sőt az olyanoknak személyét s ártalmas dolgokat s csak szándékjokat is ha eszenben vehetem, minden félelmet, atyafiságot, bosszuságot, reménséget, sőt akármely világi tekinteteket is félretévén, az mi kegyelmes urunknak ő ngának, ő nga becsületes meghitt hívei által valósággal és híven megjelentem. Az mi kglmes urunk ő nga méltóságos udvarában sem egyszer, sem másszor, sem együtt, sem másutt nem mégyek, sőt ifjú urunk ő nga mellé is magamat sem egy, sem más akármilyen úton is beszólneni nem munkálódom s nem is színlem soha is. Sem az ő nga vagy az ő nga méltóságos successori előtt magomnak gratiat, vagy ez reversálisomban feltött conditiók alól való felszabadíttatásom felől sem titkon, sem nyilván, sem magom, sem mások által nem munkálódom. Az nemes ország, sőt az nemes vármegyék gyűlésére is soha nem mégyek, hanem ha jószágom oltalmára kételenítettő szükségem kívánná, semmi némű conventiculumokban nem járok, magamhoz is senkit atyafiaim kívül nem járatok, sőt másokkal való társolkadásamat is magam lokó helyemen kívül nem járván, hanem háborúságos időbeli futásnak idején valamely erősségben recipiálom magomat olykor és oly helyen is pedig ezen reversálisom szerént alkalmaztotván magomat távoztatom. Méltóságos fejedelmim, azoknak tanácsosi, sőt más becsületes úri főrendek, annál inkább ország dolgai igazgatásában magomot semmi úton nem elegyítem; Tökelyivel, Csákiival, Sorban vajdával sem pedig egyéb nemzethől

vagy ez haza tagjaiból álló akármely rendbeli emberekkel is az mi kegyelmes uraink s kegyelmes asszonyunk méltóságok sérelmére, életek veszedelmére s birodalmak megháboríttatására s károkra szolgáló dolgok felől nem tractalok és nem colludalok; bosszút teljes életemben soha senkin sem titkon, sem nyilván sem nem üzök, sem állani sem magom, sem mások által, sőt böcstelenségére s kárára. annál inkább romlására senkinek nem igyekezem. Jószágot sem az mostani kglmes urunktól s asszonyunktól. sem az ő ngok méltóságos successorítól nem sollicitalok. sem különben is szerzeni nem igyekezem, sőt ha mi jószágot akormikor is azon kívül, amit most bírok, akármí úton módon apprehendálhatnék is, kezennél meg ne maradhasson, excepto iure consanguinitatis et successario, ha melyek rám devolválnának. se az mi mostani kegyelmes urunktól. sem az ő nga méltóságos successorítól sem titkon. sem nyilván és senki által gratiat. ezen conditiók alól való felszabadíttatásomat nem sollicitálok; egy szóval mostani sorsom circumscripitióját. minden részekben hűségesen viselvén előttem, minden hiba nélkül szentül megtartom minden punctumiban. alioquin ha csak mi résziben inpingalni comperialtatom is. az minémű processuson ő ngoknak fog tetszeni. azon processuson életem s minden ingó s ingatlan javaim elveszésével büntetődjem. per praesentes szabad jóakaratom szerént vallom és obligálok magomot reá. Datum in arce Fogaras, die undecima mensis Aprilis. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo.

Külczm: Anno 1687. 11. Aprilis. Baresai Mihály uram reversalissa.

(Egykorú másolat a M. N. Múzeum birtokában.)

XXXVII.

1687. ápr. 14.

Teleki Mihály levele Naláczyhoz.

Ajánlom kglmeteknek szolgálatomat.

Kegyelmetek levelét becsülettel vettem; mivel jöjjenek legyen az követek. én egészen nem tudom ugyan; de a mint sajdíthatom s kglmetek is megfogja látni 147 ezer kilenczszáz egynéhány forintot praetendalván 14-dik Martii Caraffa generál, azután lévén az Máramarosi martiusi s aprilisi expensák s Lápos-vidéki actusok, a Szilágyságon felvetett

lövő származék alá való marhák exactioja, azokat belé tudván az 147 ezer summában, kevéssel haladta volna meg az ő talis qualis praetensiója az mi Oklocsáni uram által tölt igiretünket, s alig hiszem azzal contentus ne lett volna Caraffa is, de legalább Veterani generál assequatívatván az maga ductussát, ha nem minden részeiben is, gondolom esendesebben alkalmaztatta volna magát, ha in tempore elvehette volna innét az választ. Mondja ugyan Oklocsáni uram, hogy Kállóból tudósították volna Naláczy András uramék Kálnoki uramat, de még 10-dik Aprilis nem vette volt, a mint kglmetek maga is megláthatja Kálnoki uram oda küldött tudósításából.

Kglmetek Oklocsáni uramat mi formában expediálta, azt én nem tudom. 2. Az is tanácsos lesz-e a Caraffa generálnak írt levelet magának is megvinni, Veterani generálnak is paráját megmutatni mutato rerum statu? 3. Ha elmegyén Oklocsáni uram: Mikes Pál uram az harmincz-ezer forintot s a paripát kiviszi-e? 4. Mit mondjon Oklocsáni uram, hogy megtért volt? 5. Kálnoki uram az egész dolgot és Oklocsáni uram által kiküldött conclusumot declarálja-e Veterani generálnak? 6. Ha azt kérdi Veterani generál, hol várja meg az hadakkal az Naláczi uramék által lett kívánságira való választ? arra Kálnoki uram mit feleljen? 7. Kálnoki uram kívánsága szerint eljőjön-e Bányátúl, vagy ott legyen Veterani generál mellett? 8. Ha kérdi Veterani Kálnoki uramtúl, mikorra megyén resolutió az Naláczi uramék hozta követségre, arra mit feleljen Kálnoki uram?

Még tegnap mindjárt postán küldtem Naláczi András uramhoz, hogy tudósítson, azt írja ő kglme ma ide jó, innét udvarhoz megyén, elérkezvén ő kglme, beszélek ő kglmével is, kglmetek resolutióját is elvárom. Mert hogy csak én expediáljam Oklocsáni uramat s ne succedáljon a dolog s én okoztassam, az nem lehet, bizony dolog, a mint én is intézhetem az dolgokat, jobb lett volna ő kglmének meg nem térni, de már megtérvén, a követek is megérkezvén, mégis csak az elébbeni válasszal menni, consideratióra való dolog, kiváltképpen már a mi formában mi az dolgokat kezdtük folytatni.

Foelix civitas etc. s foelix quem facimus etc. Non est sapientis dicere etc. nem ok nélkül mondták volt ezeket az régiek, hányszor vallók kárát az ugrándi expedióknak, az rügd össze s hadd ott etc. alkalmatosságoknak s mégsem tudunk tanulni? Délig aludni, ebéd után crapulus fővel országot igazgatni, veszedelemkeresés.

Ez világi nagy potentátok éjjel-nappal tanácskozni szoktak, mégis sok hiba esik dolgokban.

Megmondám, úgy tetszik, mihelt eloszlunk, elég hírünk jó, bár csak két-három hétig ülünk együtt. Itt írhatnék többet is etc. Most ha már mind együtt volnánk a dolgok jobban s szaporábban folyhatnának, öten hatan az dolgokhoz bátran nem szólhatunk, annál inkább nem folytathatjuk az dolgokat, ha jól esnék még úgy is sok szót vetnének hozzá, ha rosszul esnék pedig minket, kiváltképpen engemet okoznának, sic transit gloria mundi.

Interim sua Majestas bene sperare jubet.

Ezen levelemet kglmetektől visszavárom, ennek visszaküldése és erre való válasz nélkül Oklocsúni uramat nem expediálhatom. Isten éltesse kglmeteket. Kercsesora 14. Aprilis 1687. kglmetek szolgája, komja bátyya

Teleki Mihál m. p.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XXXVIII.

1687. ápr. 15.

Baló Mátyás jelentése.

Kegyelmes Uram!

Az itt való dolgok folyási, az adó rendkívül való kése delme, azon kése delennek sokképpen való magyarázása, az Ngod embereinek itt igen ritkán való léte kénszeríte arra, hogy mivel egyéb embert nem találék ez nem igen bátor alkalmatossággal is Ngodnak írjak, remélnvén talám Ngod kezében megyen. Itt most az dolgok így folynak.

9. Aprilis jöve török császár embere francia király levelével, mely Alsatiabúl 18 nap Constantinápolyhoz, onnét hét nap ide jött, mely ezeket az félig megholtakat úgy resuscitálá, hogy a kik láttatnak vala mintegy nyulaknak lenni ezelőtt, most viselik magokat mint vad oroszlánok és valóban is vígádnak. Exprese az francia király írja, az némettel meg ne békéljék, mert maga in persona már Alsatiában százezer emberrel van. Flandriában küldött nyoleczvanezeret, nyoleczvan gályát is indított Hispania felé, mely hol fog kikötni, az alkalmatosság mutatja meg, az fővezér meg ne békéljék, erről az részről emberkedjék, úgy ő is az más részről: melyre nézve jóllehet ezelőtt sem volt kedve szerint az adó kése delme, de most bizony valóban sok idegen conceptusokkal vannak kése delme felől, és sokképpen is anatomizálják kése delmét, melyet én most elhagytok.

Maurocordatus uram ma is mondá az kapun, a fővezér minden nap kérdezi, hogy ha jött-e hír az erdélyi adó felől, tegnapelőtt pedig nagy rancorból mondta: látom én hogy az erdélyiek engem szóval tartanak, és minden bizodalnokot vetették az németben, melyből rövid nap kikopnak, és most igen felemelték fejeket, és sem adózni, sem szolgálni a török császárnak nem akarnak, de várjanak csak egy kevéssé, elhigyjék alább nyomatom fejeket, igen kitanúlván már minden dolgokat. Monda ismét: ha még öt-hat nap alatt az adó jövelele felől hír nem jó: a Muradin szultánnak eleiben küldenek, directe jőjjön Erdély felé, keményen rabolja s égesse meg. Ez az ember pedig hamar is megcselekszi, a mint kiváltképpen haragszik, hogy tavaly Saffenberget le nem vágatta Ngod, nem gondolván azt, hogy a véle ott járt németeknek egyik colonellusa mezőben megverte s mindenét elnyerte. Az muszka és lengyelek közt való békesség még csak in suspenso van. A tatár chám is ide küldé a muszka császár levelét, melyben assecurálja, véle való békességét megtartja, az rendes honorariumot is neki megküldi, melyet mint Maurocordatus uram monda, cselekszik azért: a pacificatio nem ratificáltott, mert Lengyelországban is azólta diaeta nem volt. Ngodat az istenért kérem, ha még meg nem indította az adót, ne késsék véle, ezeknek furorjuk in apertum incendium ne erumpaljon, azt pedig Ngod csak elhigyje, ha most láttatnak is valamit simulálni, de itt igen megnótáltatott, és ha az ő intézések szerint a kakas szó alkalmatosságával progrediálhatnak, nehogy terhünknek könnyebbitése felől valami reménségünk lehetne is, de bizony többltől félhetni, mert ezek előtt csak akkor fog a ratio, mikor félnek, de mikor kedvek szerint perdül az koczka, semmi ratio nem használ, csak a mely nagy erszény pénzekkel lesz támogatva.

Tökölyinek ide majd minden harmad nap újabb emberei, levelei jönnek, mindenünnen való sok informatiokkal, én nem tudom van-e úgy? Ide úgy hozzák, a lutheránus magyar főrendeken, sőt Caraffa rüt lanienája végett, és hogy őket az francia ellen akarnák vinni az imperiumban, valóban takarodnak az vitézlő vagy dicam, praedalo rend maga mellé és Munkácsra, valóban is vigadnak ad cantum Galli. Itt úgy hirdetik már az német had takarodnék felfelé.

A boncsokokat kglmes uram tegnap tevék ki, maga is a vezér ő nga a jövő héten kiszáll kedden, vagy szerdán és csak a hadak érkezzenek, melyeket igen felesen hallom hogy jönnek, maga is megindul, és merre fordítja tenorem belli, azt én nem tudom. Ngodnak az élő lstenért igen

alázatosan könyörgök, méltóztassék helyemben kglmes igireti szerint más kapitihát küldeni, én kglmes uram, már negyvennégy hete, mióta táborban vagyok, sem egy lovam, sem egy pénz érő élésem, sem tizenegy egész holnaptúl fogva egy pénz érő praebendam, magam s szolgálaim, mint a cigányok rongyosok, sok adósságban vagyok és ha nyakon kötve a vezér ő nga el nem vitet, innét ki nem mégyek, mert nem szoktam a jancsári talpaláshoz, de kezekben lévén, azt cselekedhetik velem, az mit akarnak.

A követ még meg nem jöve, sem semmi hír föléle nincs, hová lelete el, azt hirdetik Bécsben vitték volna fel. A mely császár embere a kardot és kaftányt hozá, tegnap kaftányozák fel misziri vezérségre, jól megadák szolgálójának jutalmát.

A váradia kglmes uram itt importunuskodnak vala, mivel jól a Ngod levelét nem interpretáltak volt, melyet 15. Fogarasbúl küldött volt Ngod, és a kapun nem szintén tisztességesen szállalkoztunk vala öszve az passa kapikihájával, ki is onnét szállására vivén magával és a Ngod levelét velem interpretáltatván, megcsendesedék s megvallá, hogy ő nekik másképpen magyarázták azután csak abban marada.

Ezek kglmes uram, melyeket mostani alkalmatossággal Ngodnak asztán meg akarék jelenteni etc. Nándor Albae 15. Apr. 1687.

Ngod alázatos megnyomorodott szegény szolgálja

Baló Mátyás.

(Egykorú hivatalos másolata a M. T. Akadémia birt.)

XXXIX.

1687. ápr. 16.

A fejedelem levele Veteranihoz.

Domino generali Veterani. Fogaras. 16. Aprilis 1687.

Excellentissime domine comes, nobis observandissime.

Adhuc nona praesentis expediveramus nostrum aulicum Paulum Oklocsani, qui nisi a generoso ablegato nostro ab excellentissimo domino generale comite a Caraffa veniente ex medio itinere revocetur infallibiliter duodecima praesentis juxta desiderium Vestrae Excellentiae in Nagy-Bánya ad Vestram Excellentiam pervenisset. Quem iterum citato passu remittimus ac negotia per generosum ablegatum nostrum Samuelem Kalnoki Vestrae Excellentiae declaramus,

plurimumque in experta humanitate ac bono affectu Vestrae Excellentiae ulterius confidimus. Quod nos vicissim Vestrae Excellentiae cum universis regni statibus reali gratitudine demereri non intermitteremus, divinae recomendantes protectioni. In arce nostra Fogaras.

Excellentiae Vestrae ad officia parati.

(Fogalmazvány Komáromtól, a M. N. Múzeum birtokában.)

XI.

1687. ápr. 16.

A fejedelem levele Kálnokyhoz.

16. Aprilis 1687. Fogarasban. Kálnoki uramnak. Praemissis praemittendis.

Kglmednek tudósítási sűrűjen jöven, az ország gyűlésének elozslási után akarván succurrálnunk mind máramarosi híveinknek szegénységeknak, mind Kővár s Lapos vidékének, mind magunkat accommodálni az keresztyénséghez. Látván hogy Veterani generál is miérettünk szenvedett légyen (kinek jó alkalmaztatása felől Naláczi András uram is recognitiót tézen) és hogy kglmed írásira alkalmasabbau tehessünk választ, a kévánt terminusra Oklocsáni is odaérkezessék ad sextum praesentis összehivattuk vala tanácsi és delegátusi renden lévő híveinket, kiknek tetszésekből expediáltuk vala is 9-dik Oklocsánit, de elől tanálván Naláczi András uram, visszatérítette, melyet valóban bánunk, igaz ugyan Oklocsáni még tegnapelőtt érkezett vissza udvarunkban, Naláczi András uramat vártuk, hogy az dolgokat általa érthessük, de ő kglmétől is Bálinthit uram nélkül ki is még az Szamos mellől háza felé divertált, az dolgokat egészen meg nem érthettük, nála lévén az levelek, tovább peniglen Oklocsánit sem akartuk tartóztatni, hogy kglmed elméje is függőben ne légyen, Veterani generál is felőlünk ne gondolkozzék; minthogy azért az dolgokat is egészen nem értjük, tanácsi deputátusi híveink is eloszolva lévén, magunktól categorice nem resolválhatunk, Oklocsáni expeditiójakor, gondolván, hogy akkorra kglmedtől válaszunk jöhet, az jövő vasárnapra poronesoltuk volt az egész delegátusoknak, hogy itt legyenek, itt is lesznek Isten megtartván bennünket egész számmal, azalatt Bálinthit Sigmund uram is elérkezik, egészen megértvén az Caraffa generál kévanságit, kglmedet ottan sietve tudósítjuk, Caraffa generálhoz is expediálunk. Akartuk azért kglmedet előre is tudósítani, hogy érthesse az dolgokat,

disponálhassa az Veterani generál elméjét, azon is légyen kglmed teljes tehetségével, hogy csendesítse, kérje hogy hozzánk s ez országhoz eddig viselt affectióját tovább is continuálja. Az paripát szónkkal praesentálja s több jó akaratunkat is igirje s kérje legyen csendes várakozásban. Az mely pénzt pedig megindíttattunk volt Mikes Pál uram által, megporoncsoltuk valamelyik várban vitesse bé, újabb dispositiónkig, míg már mind magunk mind az egész delegátusok az dolgot egészen megérthetjük, és újobban concludálhatunk; azonban kglmed bennünket sietséggel tudósítson, hogy logfeljebb mához egy hétre vehessük kglmed tudósítását.

Másik levél formája.

Ezt vitte el Oklocsáni uram utóbban.

Kglmed sokszori tudósítására s szorgosztatására nézve, segíteni kívánván máramarusi s Kővár Látpos vidéki híveinknek s szegénységünknek is ad 6-tum összehívtuk vala az egész delegátusokat s ő kglmeknek megegyezett akaratjokból mi formában expediáltuk volt Oklocsánit, 9-dik expediálván innét, úgy hogy az kívánt terminusra, úgy mint ad 12-mum Bányára érkezhessék, megérti kglmed az akkor expediált levelekből, oda is érkezhett volna ad terminum, de Naláczí András uram előltanálván visszatérítette, melyet bántunk is, mindjárt vissza is akartuk küldeni még tegnap előtt, de Naláczí András uram érkezéséig nem érthetvén semmit az Caraffa generál kívánságiban, tartóztatnunk kellett, az estve ő kglme is elérkeztén s véle beszélgetvén, úgy is az egész dolgot jól meg nem érthettük, mert Bálintith uram divertálván az Szamostól házához, az levelek kiváltképpen az specificatiók, vagy minek kell írni, nála lévén, elsőbb expediatiójakor Oklocsáninak gondolván, hogy kegyelmedtől újólág visszatérhet, az jövő vasárnapra poroncsoltuk volt az egész delegátusoknak, hogy itt legyenek, az mint hogy Isten megtartván bennünket itt is lesznek, így halasztanunk kell akkorra az Caraffa generálnak való választételünket; hogy azért kglmed elméje is függőben ne légyen. Veterani generál is felőlünk idegen gondolkozásokkal ne légyen, és hogy az elsőbb expediatiókor lett dolgokat megértvén, hihesse el, hogy nemhogy contemnáltuk volna, sőt tetszését akarván követnünk, látván hogy érettünk szenvedett is Caraffa generáltól, hogy inkább tekinteti nevedekjék, kiváltképpen való ok volt előttünk, mint az akkori expediatiókból kitetszik, ha kglmed hasznosnak s nem károsnak ítéli, megjelenteti ő kglmének; minthogy azért az haladásnak

nem mi vagyunk okai, úgy méltán ő kegyelme minket nem okozhat, sem azért híveinket, szegénységünket nem büntetheti; minden tehetségével legyen azon kglmed, ha lehet inducálja arra, hogy biradalmunkból vigye ki az hadakat, ha pedig az semmiképpen nem lehetne, legyen csendes várakozásban s tartsa szoros disciplinában az vitézeket, beljebb való excursióktól, militaris executiótól fogja el őket, hogy ne kénszeríttessünk mi is magunk szegénységünk oltalmára való mediumokhoz nyuhunk; Naláczai András uram hozta dolgokra nézve, az most hamar következő delegátusok conclusumáig, az mely harmincezer forintokat Mikes Pál uramtól megindítottunk volt, megírtuk ugyan, hogy valamelyik várban vigye bé: de azt is megporoncsoltuk, ha az kglmed levelit vészi, mindjárt megindítsa azon pénzt; ha azért kglmed úgy gondolja hasznosbnak s jobbnak, ha Szin commissárius uram (minthogy kglmed is azt írja, hogy Veterani generál hozzá sem nyúlna az pénzhez) Bányára megyen s ott kézhez vészi, vitesse oda az pénzt és adják kezéhez, csak hogy igen meg kell látni, hogy valaminthoz más formában való tekintettel vagy itelettel következhető kettős fizetésben ne essünk, minthogy Naláczai András uram maga is recognoscálja Veterani generál velünk s szegénységünkkel való jó alkalmaztatását, melyért mi is ő kglmének kedveskedni kívánván; ha szintén az pénz kivitele halad is, de az számára küldött paripát kglmed praesentálja, igérvén több jó akaratunkat is, kérje, hozzánk ez hazához való affectióját tovább is continuálja. Az mennyire Naláczai András uram relatiójából az dolgokat érthetjük, hogy az dolgokban jobban procedálhasson, akartuk kglmedet arról is tudósítani: úgy vesszük eszüinkben Caraffa generál az Nemes Jánosék subscribálta contractusok szerint akarja az egész accomodatiót, igéerte ugyan, hogy minden oldalfélt lett expensákat, militaris executiókat béveszen, de mi ellenkezőképpen experialjuk, mert ha mindent bévett volna, vagy venne, az mostani elsőbbszeri Oklocsáni által elsőbbszeri expeditiókor offerált ötvenezer forint s kétezer marhákat megadásával semmi praetensiója rajtunk az szerént is nem lehetne; ő kglme pedig azt mondja: Donát János oda érkezővén Eperjesre az statusok hosszú declaratióval Caraffa generálnak írt levelét (melynek parióját Teleki uram kglmednek kiküldte volt) megadván, azután az télben kivitt százezer forintot rhénes forintokra számláltatni megígirték ő kglmének, mely térszen huszezer forintot, újobban 8 száz marhákat ígirték mely is térszen az ő intézések szerént is (noha harmincz forintnál jóval feljebb vészik csak mely rossz ökörnek is bokrát)

tizenkétezer forintra mégyen. Az mely kétezer aranyat praetendál, hogy tavaly ígértek volt neki, annak megadását is offerálván Donát János által, elsőbben elvételét egészen denegálta, de azután azt izente, hogy azon contractusban való summában béveszi; mely is tészen csak négy forintjával is nyolczezer forintot. És így ez három rendbéli tészen in summa negyvenezer forintot, ezeket is megkívánván s megadván is, kilenczvenötezer német forint restantiát mondtak, hogy van ezeken kívül, — megítélheti már kglmed.

Veterani generál maga is Oklocsáni által küldött leveleber százezer forintot praetendál; klméd is azt írja utólszor Teleki urammak írott levelében, hogy százezer forintnál feljebb nem mégyen kívánságok.

Az mint Naláczi uram mondja az Lápos vidékin s a két Bányán Kővár vidékin elvette búzáat arra akarják fordítani, hogy az innen kivitt tízezer köből búzáat kassai köbölre intézzék s úgyis az cassai köblöt négy forintban tudják, holott Eperjesen s Kassán ötön is elmégyen, quietantiát pedig úgy adtak róla mint erdélyi köbölre.

Az mint kglmed maga is tudja, hatvanezer forintnál többre ment az Bányára való zab szállításnak vecturája, melyet is acceptálni nem akar.

Kraszna s Közép-Szolnok vármegyéből húszzezer köből búzánál 12 vagy 13 ezer köből zabnál többet vittenek bé Szatmárra, szerencse ha azt is acceptálja.

Az Máramarosban való mártiusi s aprilisi expensákat, Lápos s Kővár vidékin való executiókat is igen megütögetve s rázogatva akarja csak acceptálni, azoknak is pedig felcincálása üdöt kívánna, mégis az contentatiót hamar kívánják.

Az mint Naláczi uram mondja két hétre fogadták ő kglmek Caraffa generálnak, hogy bójónek, 2-da indulván onnét, ma van két hete, még pediglen most sincs Bálintith uram, kinek érkezéseig (noha úgyis, ezeknél jobbakot nem hisszük értsük) az egész dolgokot jól s fundale (*így*) meg nem érthetjük. De akármin is az egész delegátusok összevgyüléség, mely is már ötöd nap, újabb conclusumot nem tehetünk. Igyekezze kglmed az dolgokot mentől jobb formában s jobb rendben venni, bennünket is tudósítani, úgy hogy mához egy hétre vehessük báresak kglmed tudósítását.

Az mint informáltatunk Kraszna vármegyében feles vonó marhákat vettének ágyuk alá, azt mondja ugyan Naláczi uram, azt is béveszik. Igazán mi mondhatnók most, ha volna bíránk; nemhogy mi adósok volnánk az ő talis qualis praetensiójok iránt is (ha az debreczeni s Bihar vármegyei exactiókat elhagyjuk is), de őket tehetnók adóssá.

Ha jó affectióját látja kglmed Veterani generálnak, kérje, hogy informálja Caraffa generált jól az dolgokról.

Csak az nem nagy szabadságtalanság-e, minket rhénes forintra s kassai köbölre erőltetnek, soha velünk a török azt nem cselekedte, kedveskedésből adnánk, amit adnánk, erővel extorqueálják mégis rajtunk s adósságnak tartják.

Mint feljebb is írok, mielt összevegyülnek a delegatusok, azon lézüink mind kglmedet tudósítsuk, mind kglmed által Veterani generált, mind Caraffa generálnak resolváljunk, nem is lehet pedig elébb resolválnunk, mert az statusoknak írott Caraffa generál levele oda vagyon Bálintith urammál.

Ha pedig Isten úgy szerencséltetné a dolgot, hogy Veterani generál acceptálni találná az Oklocsáni uram elsőbb expeditiója szerént való summát és assecuratiót és azzal contentus lenne, igen jól esnék, úgy kglmed bár ígérne is néki.

Kglmed azért igen caute, discrete, moderate procedáljon az dologban s mint sem véle kárt tegyen az dolognak, inkább az assecuratiót meg se mutassa; bíztuk az egész dolgot kglmed igaz hűségére s hazafiúságára, úgy cselekedjék, hogy valamint jót akarván cselekedni, gonosz ne jöjjön ki belőle.

(Egykorú másolat a M. N. Múzeum birtokában.)

XLI.

1689. ápr. 19.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa kívánom. Ngodnak mint kglmes urammal alázatosan akarám értésére adni, Lompérthoz tegnapelőtt érkezvén az vice-colonellus Plittestorff, negyed napig várták ott, ma onnét kiindultak, és szállásokat rendelték máj északára Czigányihoz és holnap Karikához, egyenesen mennek kglmes uram Szeben felé, még Heisler generál ő nga hátra van, ezen holnapnak fogya felé, úgy mondják ide érkezik, hűsz németeket hagytak kglmes uram itt Somlyón, kik megvárják, és elérkezvén magával együtt bemenjenek. Onod felől írják kglmes uram, hogy az innepek előtt mind Vára városa, igen hirtelen egészen elégett, az tűz igen sok károkat tött mindenféle rendeknek. Ezután mint kglmes, ha mik occur-

rálnak Ngodnak alázatosan értésére adni, el nem mulatom.
Éltesse Isten Ngodat szerencsés uralkodással, sok esztendő-
kig, jó egészséggben.

In Somlyó die 19. Aprilis. Anno 1689.

Ngodnak alázatos méltatlan szolgája míg él

Olasz Ferencz m. p.

Külcztm: Erdély országának méltóságos fejedelmének,
nékem jó kegyelmes uramnak ő nagyságának alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XLII.

1687. ápr. 20—29.

A delegatio tárgyalásai.

a)

*Consultationes ad diem 20. Aprilis anni 1687. in oppidum
Fogaras indictae, cum negotiis ibidem expeditis.*

(Megjelent Alvinczy II. 149—171. ll.)

b)

A portai és külföldi expedíciók.

(Megjelent Török-Magyarokori Államokmánytár VII. 231—241. ll.)

c)

*Instructio Specialis pro legato ad portam Othomanicam
expedito Anno 1687. die 24. Aprilis.*

(Megjelent Alvinczy II. 180. s köv. ll.)

d)

1687. ápr. 24.

A fejedelem levele Veteránihoz.

Domino generali Veterani.

Excellentissime domine mihi colendissime.

Literas Excellentiae Vestrae per dominum Oklocsányi
ex Maramarus mihi scriptas debito cum honore acceperam,
ad quas tunc statim rescripsi, sed literae meae per pare-

fatum dominum Oklocsányi qui ex medio itinere revocatus erat, relatae sunt, tandemque dum iterato expediretur pluribus literis istas oblitus est auferre. Benevolentiam Excellentiae Vestrae, quam erga comitatum Maramarusiensem bonaque mea Kóvarino adjacentia praestitit, et mihi spectabilis ac generosus dominus Samuel Kalhoki celsissimi principis ac domini domini mei clementissimi ad Vestram Excellentiam ablegatus declaravit, non tantum magni aestimo, verum debitis servitiis demereri conabor.

In eo vero Vestra Excellentia secure esse potest, quod altenominatus princeps ac dominus meus clementissimus universique regni inelyti status et ordines in quantum possunt, tam sacratissimae caesareae Majestati, quam reipublicae christiani etiamque Vestrae Excellentiae complacere studebunt. Ego quoque libentissime inservire non intermittam, de quo per praefatum dominum ablegatum Vestra Excellentia luculentius informabitur. Quam interim divinae recorro protectioni. Fogaras.

Kívül: Veterani generálnak Fogarashúl 24. Aprilis 1687.

(Fogalmazvány Komáromy kezével, mely Teleki Mihálynak szóló egy levélborítékra írva, a M. N. Múzeum birtokában.)

e)

1687. ápr. 26.

A fejedelem levele a lengyel királyhoz.

Serenissime et potentissime rex, domine dne benignissime!

Magnificus dnus Constantinus Vysinszki serenissimae Majestati Vrae referre potuit, quod ablegatum meum, magnificum et generosum Balthasarem Macskássi consiliarium intimum et comitatus Szolnok interioris supremum comitem, fidelem syncere mihi dilectum itineri admoveram, praecipuis ad serenissimam Majestatem Vestram documentis, sed in via impeditus, cur tantisper morari debuerit, serenissima Majestas Vra ex ipsomet clementissime est intellectura: nihil dubito, quin serenissima Majestas Vestra verbis eiusdem fidem adhibitura et postquam omnem regni mei statum fundamentaliter cognoverit, benignissime (sicut solet) sit pensitatura, atque regio cordi ita sumptura, ut paternam serenissimae Majestatis Vestrae benignitatem et efficacem assistentiam submissis servitiis demereri cum universis regni

statibus perpetuo sim obligatus. Interea serenissimae Majestati Vestrae incolumitatem, regiae suae gloriae amplitudinem ac votiva quaevis demisso corde apprecor solatia.

Serenissimae potentissimaeque Majestatis Vrae
servus obsequentissimus.

Datum in arce mea Fogaras 26. Aprilis a. 1687.

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. birtokában, Kemény-gyűjt. 32. köt.)

Jegyzet. Ugyanez apr. 10-iki kelettel megvan Alvinczy II. 143.

f)

1687. ápr. 28.

A fejedelem levele a sréd királyhoz.

(Megjelent Szilágyi Ferencz, Klio. Históriai Zsebkönyv. III. köt. 419—20. ll.)

g)

1687. ápr. 29.

Móses János tolmács hitlevele.

Én fogarasi Móses János, az mi kglmes urunktól ő ngától portai török tolmácsságra méltóztatván, szabad jóakaratom szerint vallom és esküszöm az élő Istenre, ki Atya. Fiu és Szentlélek, teljes szent-háromság egy bizony örök Isten engemet úgy segéljen s úgy adja lelkem üdvösségét, hogy én megemlített kglmes urunk nemes Erdély országának fejedelme, Magyarország részeinek ura, és székelyek ispánja, nékem kglmes uram, méltóságos fejedelem asszony, méltóságos Bornemissza Anna kglmes asszonyunk és ifjabbik méltóságos Apaí Mihály választott fejedelmünkhez, ő ngokhoz s az egész ő ngok fejedelmi házához, tökéletes, igaz és hív, ő ngok ellenséginek ellensége és jóakaróinak jóakarója lések, soha semmi színek s tekintetekre nézve, ő ngokat el nem árulom, sem az ő ngok árulóival egyet nem értek, sőt életem fogytaig az ő ngokhoz tartozó hűségemben megmaradok. Ez tolmácsi hivatalban pedig valahol, és valamikor kívántatik, akár erdélyi s akár magyarországi, akár pedig más egyéb dolgokban is, melyek a mi megírt kglmes urunk ő nga méltóságos személye, fejedelemsége és birodalma s az ő nga méltóságos fejedelmi háza békességét s boldogságát s ez hazának is csendességét, sőt (melyet Isten távoztasson)

ha az idő szükséges alkalmatosság úgy hozza, ellenkező dolgokról is, ha mit velem tolmácsoltatnak, minden szín és csalárdság nélkül tolmácslok, semmit az előmben adandó dolgokban s beszédben el nem mulatok, hagyok, sem változtatok; hasonlóképpen ha mit az kapukon, vagy másutt is, vagy jót vagy gonoszt is hallok, vagy vészek eszemben, melyek az én ő ngokhoz való kötelességemet illetik, az kiknek illik, igazán és híven megjelentem; másoktól pedig szorosan titokban tartom; hogy én általom, az ő ngokhoz tartozó kötelességem ellen, semmi ellenkező dolgok és hírek ne terjedjenek; egyébiránt is magamat az ő ngok méltóságos parancsolatihoz híven és igazán alkalmaztatom, mindenkor, mindenütt és mindenekben, minden félelmet, atyafúságot, barátságot, ajándékot, ígéretek, egyéb reménséget, bosszúságot és egyéb minden kigondolható mesterséges színeket s módokat is kirekesztvén; különben pedig, ha cselekeszem, életem és minden javaim álljanak az ő ngok kglmességében ezen reversalisom ereje által, melyet kezem írásával és szokott pecsétemmel is megerősítettem.

Datum in arce Fagaras. Die 29. Aprilis. Anno 1687.

Coram nobis Joanne Fagarasi, m. p.

(p. h.)

et Stephano Boros, m. p.

(p. h.)

cancellariae majoris juratis scribis ac notariis.

Külcztm: Moses János török tolmács reversalisa pro anno 1687.

XLIII.

1687. ápr. 26—27.

Az oláh vajda levelezése a fejedelemmel.

a)

1687. ápr. 26.

Illustrissime Princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Most érkezték postáink Landor-feérvárrat levő kapitáláinktúl levelekkel, melyek közt az Ngod kapitálhája levelit is vevők, melyben kér bennünket Ngodnak szóló leveleit küldenők brassai bíró uram kezében, ki is sietséggel küldhesse Ngodhoz, itt pedig úgy adaték értésünkre, hogy az bíró Ngodhoz ment volna és Brassóban jelen nem volna,

annakokáért, hogy késedelem nélkül hamarébb juthassanak az levelek Ngod kezéhez, emberünk által sietséggel küldöttük Ngodhoz; kiknek szólnak az levelek, Ngod megláthatja és megadathatja, az kiknek illik. Ezután is oly dolgok occuráln, kiben Ngodnak kedveskedhessünk, jó szívvel megeselek-szük. Itt minálunk egyéb híreink nincsenek, hanem az fővezér ő ngátúl érkezett parancsolatunk, táborban menjünk, ahhoz képest most abban vagyunk szorgalmatosak és készülünk, az császár parancsolatja szerint oda megyünk, az hova fognak parancsolni továbbra. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 26. Aprilis. Anno 1687.

Illustritatis Vestrae fratres, amici et vicini benevoli
oláh aláírás:
 io Serban voevoda.

Külczim: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi Dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. Domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. ápr. 27.

Illustrissime Princeps domine frater amice et vicine nobis benevole.

Ngodat hogy bíztunkban kellették búsitánunk követjük. Szükségünk lévén egy jó kőművesre, kérjük atyafiságos szeretettel Ngodat, ne nehezteljen egy jó kőművest küldeni ide, az kívül márványkőben kell keveset dolgoztatnunk, munkájá-ról megfizetésével bücsülettel visszaküldjük. Azomban porta szükségire fővezér parancsolatjából kelletvén Brassóban vagy kétszázezer spárgát csináltatnunk, és azakat elkészítvén az tartóztatván által jűni, nem akarja bocsátani Ngod parancsolatja nélkül; az az spárga pedig nem mienk, hanem az hatalmas császárunké, és ha attúl is harminczadot vagy vámot köll adni a porta birodalma alatt lévő országiban, talám illetlen, külömben ha ugyan akadályasztatni fognak azon kétszázezer spárgák s az praefigált üdőre oda nem érkezhettek, az hova az parancsolat vagyon, nem az mi dolgunk akadályasztotik, álljon az Ngod szabadságában; nekünk csak anni kedvességít mutatná Ngod azzal, hogy azon gond-

viseléstül menekedhetnék meg. Quibus in reliquo Illtem Vram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest die 27. Apr. Anno 1687.

Illtis Vrae fratres amici et vicini benevoli

Oláh aláírás.

Czímezés: Illmo Principi dno Michaeli Apafi, Dei Gratia Principi Transylvaniae, Partium regni Hungariae duo et Siculorum Comiti etc. dno fratri, amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XLIV.

1687. máj. 7.

Teleki Mihály jelentése a fejedelemnek.

Méltóságos fejedelem, jó kegyelmes uram, fejedelem.

Ngod méltóságos parancsolatját alázatos engedelmességgel vettem, közölvén öcsém Székely László urammal is. A fővezérnek egyebet Ngod nem írhat, hanem hogy Ngod az adó megszerzésében szívesen rajta volt, melynek eddig való meg nem küldhetésének okát, az adóval bemenő Ngod főkövetjétül megérti. Egyéb dolgokból is relegálni kell ő kglmére követ uramra. Megíratván azt is, már az adót úgy tudja, Ngod megindították Szebenből. Minthogy kglmes uram holnapután úgymint szeredán ki is indítják, ígérni kell Ngodnak továbbra is magát hatalmas császárhoz s fényes portájához való igaz hűségét s maga jó alkalmaztatását. Ngodnak az levelek fordítását és a kapikila levelét alázatosan megküldöttem. Isten Ngodat sok esztendőig szerencsésen éltesse. Szeben, 7. Maii. 1687.

Ngod alázatos szolgálja, méltatlan híve

Teleki Mihál, m. p.

Külczm: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő ngának jó kglmes uramnak fejedelemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XLV.

1687. máj. 7.

Kálnoky levele a fejedelemhez.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes Uram!

Ngod méltóságos levele által való parancsolatját Almási uram meghozván, nagy alázatossággal vettem. Én igaz hűséggel, tiszta lélekkel mint eddig is, mindenekben az szerént alkalmaztatni magamat csekély elmém s tehetségem szerént igyekezem; mindenekről az deputatusi főrendeket ő ngokat és ő kglmeket informáltam mind tegnap és ma is; itt kegyelmes uram elég szomorú példák estek. féltém bizony nem magam méltatlan személyemet, mely igen keveset ér, de az Ngod méltóságának sérelmit és az hazánk hitelinek kárát, hogyha az generálisnak oly assecuratiója nem jön mához egy hétre, melylyel quietálhassak: elviszen magával nem úgy mint követet, hanem böestelen állapattal tractál. Melytől hogy az jó Isten az Ngod méltóságát oltalmazza, és országlását szerencséssé s békességessé tegye, szívesen kívánom. Datum Nagy-Bánya. Die 7. Maji 1687.

Ngodnak alázatos igaz híve míg él

Kálnoki Sámuel m. p.

Czímezés: Erdély országának méltóságos fejedelmének etc. nekem kegyelmes uramnak ő ngának nagy alázatossan adassék.

Más kéz: Sub dato 7. Maji a. 1687. Nagy-Bányáról írta, Kálnoky Sámuel uram levele.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XLVI.

1687. máj. 13.

A fejedelem levele Maurocordatushoz.

Illustrissime domine, Amice mihi observandissime.

Acceptis literis Illustritatis Vestrae ad me per honoratissimum Husszain Aga transmissis, ea, quae in admuratione annui census Illustritas Vestra amicabiliter intimanda duxit, probe intellexi. Quantum insudaverim, ut ab isto regno Transylvaniae, modis omnibus labefactato, postergatis iis omnibus, quae obicem ponere poterant, tributum extorquerem, ac istis quoque perarduis temporibus portae fulgi-

dissimae, in signum veri et recti obsequii administrarem, ac quibus de causis rationabilibus hactenus in aerarium Imperatoriae Majestatis, plane citiusque non transmiserim, legatus meus pro censu praesentando expeditus uberius propediem est declaraturus; ad cujus relationem me referens, Illustritatem Vestram, ea qua par est observantia, rogo adhibeat operam, quatenus inveniatur fides mea portae fulgidissimae ab initio praestita illibata fidelitas, quam hactenus exemplariter et intemerate colui; eandem quousque vita mea erit superstes, Imperatoriae Majestati ejusque portae fulgidae contestaturus devotionem, quicquid inimicorum sinistre de me contextae secum ferant criminationes. Proinde cum jam tributum movisse persuasissimum potest habere Illustritas Vestra: ut legato meo opitulari ac mihi regnoque isti afflictissimo amicitiam et promptitudinem suam demonstrare ne gravetur, Illustritatem Vestram peto amanter et confidenter. Quam Illustritatis Vestrae benevolentiam ego quoque reciprocis pensabo una cum regno Transylvaniae officii. Deus Illustritatem Vestram faustissimis prosperet successibus. Datum in arce mea Fogaras 13. Maii a. 1687.

Illustritatis Vestrae amicus ad officia paratus.

(Aláíratlan tisztázat a M. T. Akadémia birtokában.)

Jegyzet: A nagyvezérnek írt levelet I. Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 248. l.

XLVII.

A fogarasi delegatio határozatai 1687. máj. 13—15.

(Közölve Alvinczy II. 188. és 189., továbbá 194. ll.)

XLVIII.

1687. máj. 15—17.

Gyeröffy jelentése s az arra adott válasz.

a)

1687. máj. 15.

Gyeröffy jelentése.

Méltóságos fejedelem, nékem jó kglmes uram.

Tegnapelőtt alázatossan tudósítottam vala Ngodat, mennyi számú ökröket indítottam ki Bányára, ma érkezvén

Kálnaki uramtúl levelem, kiben írja, hogy az commissarius elérkezett, és hogy én innét elmennék, az commissariussal az árok felől megalkunnám; nékem pedig kglmes uram Ngodtúl semmi olyan parancsolatom még eddig nem jött, hogy vélek alkudjam, hanem hogy jó formában vegyek quietantiát perceptiójokrúl; pénzt is emleget levelében Kálnaki uram, hogy várnának az németek; Ngodat azért alázatosan kérem, méltóztassék nékem instructiót küldeni, mihez kellessék magamat tartanom, hogy jövendőben is magamat azzal megmenthessem; az marhákat igen lassan hajtják kegyelmes uram, itt több ninesen háromszáznál, ha magam előre elmegyek, itt nem leszen, ki percipiálja, az mint értem, már Ketzeli István uram ráérkezhetnék; Ngodat mégis alázatosan kérem, parancsoljon ő kglmének mellém való jöveteli felől, vagy pedig más becsületes hívének, mert Isten látja kglmes uram nem járhatok, ez az hivatal pedig lábos embert kívánna, nem kuldust.

Isten Ngodat szerencsés étellel áldja meg szibül kívánom. Dés 15. Maii 1687.

Nagyságodnak alázatos híve, szolgálja

Gyerőffi György, m. p.

Külczim: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő ngának, nékem jó kglmes uramnak ő ngának adassék.

Ugyanott más kéz: 17. Maji 1687. Gyerőffi uram levele az administrálandó marhákról hozták Fogarasban.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1687. máj. 17.

A fejedelem válasza.

Gyerőffi uram levelire való válasz.

Michael Apafi etc. Generose. Kegmed 15. praesentis Désről irott levelét vettük, mit írjon értjük, úgy hiszszük, becsületes meglítt tanácsúr s főrenden levő deputatus híveinkkel ő kegmekkel mostani utólszori confluxussokban lött conclusumok és velünk egyező tetszésekből való instructiója kegmeknek az marhák administratiójáról, kezéhez ment eddig, kegmec succursussára melléje is rendeltetnek Horvát Ferencz és Stencsel híveink, szükség azért, hogy kegmec szakaszunkint az marhákat úgy indíttassa, az mint megírtuk és az mint érkeznek s az utólszori szakaszszal

maga is megindúljon, az administratiójáról való quietantia vételre; az árok miben határozódjék meg, arról Kálnoki Sámuel uramnak vagyon istructiója. Nekünk minden felől azt írják, az marhákat megindították s vélek útban vadnak. Ha az marhák ösztövérségében lenne difficultas, kegyed bátron megmondhatja, ha az egész ország marháit mind egy helyben hajtanák is, az szénátlan s szalmátlan alkalmatlan tél és száraz tavasz miatt kétezer kövér marhát nem volna az ki válogatni tudna. Az pénzt is megindítottuk Daczó Gábor hívünk által, kinek is vagyon istructiója administratiójárúl. Eidem in reliquo etc.

Fogaras, 17. Maji a. 1687.

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 32. köt.)

XLIX.

1687. máj. 20.

Bálintih és Donát jelentése a delegatióhoz.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Nagtoknak s kegyelmeteknek etc.

Nagtokot s kegyelmeteket kelleték az itt való dolgokról alázatosan tudósítanunk, mü az mü kegyelmes urunk ő naga méltóságos parancsolatjából subsistáltunk volt Kővárbán s annak utánna érkezvén ő Naga s Nagtok kegyelmeitek újjab parancsolatja, onnat megindúltunk s Kőváron innét értünk el hatszáznyolcvanynolcz ökrököt s Remeténél mind azokkal együtt megállapodtunk, értvén, hogy az németek ki akarnak jüni az ökrök látni, az hová commissarius Szin uram ő Naga Kálnoki Sámuel s Mikes Pál uramékkal ő kegyelmekkel kijövé, ugyanott mindjárt számban is adtuk az marhákat s onnat ide Bányára bėjövé együtt, másnap Veterani urammal ő nagával szemben voltunk és istructiónk szerént, a miket Nagtok kegyemetek poronesolt, abban szívesen munkálódttunk.

Az mü kegyelmes urunk ő naga assecuratiójával egyébaránt contentus volt ugyan, de mivel specificice Máramarosról emlékezet nem volt benne, semmiképen el nem hitte, hogy a Máramaroson lévő restantiát Nagyságtok s kegyelmeitek oda értette volna és így a máramarosiak közül kettőt csak megtartóztatott, igírvén, hogy a többit elbocsátja.

Mikes Pál uramot is penig addig el nem bocsátja, míg egész contentatió nem leszen, jöllehet mü sok ratiókkal

állítottuk, hogy meglévén már az ő Naga assecuratiója, ne tartóztasson ő naga senkit ott, de azzal menté többi között magát, hogy ő az maga részről ugyan megeselekedné, csak-hogy oda fel császár ő felségének is megírta, hogy zálogok vadnak itt s kétség nem lehet benne, hogy egész contentatiót ne tenne Nagtok s kegyelmetek s avval mentette magát oda fel Caraffa uram ő Naga előtt is, hogy azért nem ment bé ordinantiája szerént executióra, kihez képest már semmiképpen el nem boesáthatja, külömben azt mondja, meg lesz poronesolva ut honeste tractetur s itt maradhat Bányán Mikes uram az máramarosiakkal együtt, magával el nem viszi.

Továbbá szívesen igyekeztünk azon is, hogy Caraffa uram ő Nagához felboesásson bennünket a több dolgoknak tractálására, maga recommendatióját is kívánván követségünk mellé, melyre mindjárt nagy kedvel igéré magát, hogy megeselekszi, méltónak s illendőnek ítélvén lenni s meg is cselekedte. De úgy mindazáltal, hogy az Vallis uram ő Naga hadaira az őszszel lett expensákon kívül defalcatiót ne sollicitáljunk, mert semmiképpen meg nem engedi.

Mű váltig voltunk rajta, hogy a Lázpos vidékin esett sok károkat és excessusokat ő Naga acceptáltassa, akar csak maga ha fel nem boesátja, de semmiképpen arra nem indulhattuk, avval állatván dolgát, hogy azok mind a militaris executiókon estek, mivel ő Nagának már ordinantiája volt, hogy mind ott, mind más részin az hazának peragálja az executiót quoquo modo, de ő naga mégsem cselekedett ordinantiája szerént, megszávnán az országnak nagy romlását.

Végtire kívántuk azt, hogy avagy csak a Máramarosban esett károkat acceptáltassa s abban ugyan acceptáltak valami keveset, de bizony nem sokat.

Az Caraffa uram ő Naga oblatióját penig mű itt meg nem említettük Veterani uram előtt, az urunk ő Naga s az úr ő kegme jószági iránt, minthogy maga is titkoson izent volt felőle.

Az mely marhákot Máramarosból kihoztak volt, azokat, míg idejöttünk, visszabocsátották volt, egynéhány ugyan még maradott itt, de azok felől is ígíretet tett.

Az kétezer aranyról Szin uram egynéhány ízben tudakozódván, hogyha elhoztuk volna, néki van poronesolatja felőlle, hogy percipiálja, meg kellett mondanunk, sollicituskodván rajtunk, de megmondottuk, hogy nekünk az a poronesolatunk, hogy Caraffa uramnak ő Nagának praesentáljuk, melyet maga Szin uram sem ellenze s tovább nem is urgeálta.

Továbbá, mivel vettük eszünkben s tudtuk is elébbeni experienciából, hogy Caraffa uram ő Naga az ide alább való tudósítás nélkül ezekben az dolgokban semmit nem fog cselekedni, mű közönséges tetszésből, mivel az commissariusok is itt voltak, az eddig lett expensákat és egyebet is, a mi keveset eddig defalcálhattunk, computusban vettük és Nagtoknak s kegyelmeteknek is inclusában beküldöttük.

De mű nekünk az Nagtok s kegyelmetek utólszori írása nagy scrupulust tett, melyben írja Nagtok s kegyelmetek, hogy az húszezer forinton kívül, melyet Daczó Gábor uram hoz és a kétezer ökrök árán kívül circiter 25 vagy 26 ezer forint restantia ha lészen, holott a dolog sokkal külömben vagyon, mert igaz dolog az, hogy a máramarosi restantián kívül a Lápos s Kővárvidéki restantia többre nem mégyen, hanem 27 ezer kilencszáznegyven magyar forintra s 40 pénzre; de Máramarosból még martiusra is van restantia, az áprilisi penig egészen restál, mely téssen 38,665 magyar forintot s 40 pénzt, de ennek is kétezer-négyszáz forintját Sztojka Sigmond uram, az máramarosi becsületes ember azt mondja, hogy marhával, pénzzel ő kegyelmek kipótolják és így marad fen 36,165 magyar forint s 40 pénz máramarosi restantia, mely a Lápos és Kővárvidékivel együtt téssen fl. mgaricales 64,117 és ez az egész summa van restantiában.

Mű már Isten kegyelmiből innét Caraffa uramhoz ő Nagához ma felindulunk, ott az Vallis uram ő Naga hadaíra lett expensák és károk iránt, mind penig egyéb oblatióira nézve, ha mit ebben az summában defalcáltathatunk, munkálódunk s egyéb dolgokban is igaz hűséggel tehetségünk szerént igyekezzünk eljárni.

Sziutén már írásunkot végezni akarván, jöve Stoyka Sigmond uram hozzánk, jelentvén, hogy Veterani uram ő Naga felhivatván, azt mondotta újjobban, hogy ha nyolczad nap alatt az mű keglmes urunktól válasz nem jó, arról specificie, hogy ha az assecuratóriában a máramarosi restantia oda értetik-e, vagy nem, bizonyoson vasban vereti a máramarosi becsületes embereket s magával elviszi, kihez képest kéret Stoyka uram, hogy Nagtoknak s kegyelmeteknek írnök meg, reménkedvén Istenért is Nagtoknak s kegyelmeteknek, hogy ilyen nyomorú megromlott állapotjokban szánja meg, mivel némelyek ő kegyelmek közül, a kik detentióban voltak, kiváltképpen ketteje nehezen emészti meg a tömlöczözést.

Mű ugyan iteratis vicibus mondottuk azt, hogy generaliter vagyon az ő Naga assecuratoriája a máramarosi restantiákról is, de nem is mertük igen derekasan urgeálni,

mivel mű is megütköztünk az Nagtok kegmtetek leveliben, holott azt írja Nagtok kegmtetek, hogy az 20 ezer forinton s az kétezer ökrökön kívül huszonöt, vagy 26 ezer forint restantia ha leszen, holott sokkal is több a máramarosival együtt, a mint feljebb is megírók.

Mű előttünk ugyan semmi distinctiót Nagtok s kegyelmetek nem tett az máramarosi restantiákról, hanem in genere minden fenmaradható restantiákról adott Nagtok kegyelmetek instructiót is, mű ahoz képest is mondottuk, hogy az ő Naga assecuratiójára generaliter értetik, de az mint feljebb is megírtuk, az utólszori írásához képest Nagyságtoknak kegyelmeteknek felettébb sem mertünk bátorodni. Caraffa uram ő Naga előtt is tartunk attól, hogy abban ne legyen difficultás, kihez képest igen szükségesnek itílnők, ha Nagtok s kegmtetek münket is tudósítana azon dolgokról, hogy mű is ne kételkednénk és ha mű nekünk kelletik assecuratiót adnunk Caraffa uramnak ő Nagának, ahoz képest világosíthatnók, ha kívánni fogná.

Az mint penig instructiónkban az is volt, hogy az hátramaradandó restantiának administrálását, mentől továbbra lehetne, úgy igyekezzük determinálni, azt mű nem urgeállhattuk itt is s Caraffa uram ő Naga előtt sem tudjuk urgeálni, mivel urunk ő Naga az assecuratoriában ad decimum Junii determinálta s úgy látjuk serio meg is várják, hogy akkor az egész contentatió meglegyen.

Most Nagtokot kegyelmeteket egyebekről tudósítani nem tudjuk, ha pedig valami oly dolgok occurálnak, el nem mulatjuk. Ezek után Isten Nagtokot kegyelmeteket szerencsés életben számos esztendőig boldogúl tartsa meg. Datum in Nagy-Bánya 1687. die 20. Maii.

Nagtoknak kegyelmeteknek alázatos szolgálai

Bálintih Sigmond, m. p.

Donáth Mátyás, m. p.

Más kézzel: Bálintit és Donát uramék levele de dato N.-Bánya 20. Maii 1687.

(Egykorú másolat az Erd. Múzeum-Egylet birt., Kemény-gyujt. 32. kötet.)

L.

1687. máj. 27.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps, domine due mihi gratiosissime.

Per manus grosorum dnorum ad me ablegatorum nimirum dni Sigismundi Balintith et dni Matthiae Donat expeditorum eo, quo decet respectu Celsitudinis Vrae literas percepi, ex quibus inexplicabili cordis consolatione accommodationem per Vram Celsitudinem factam in contestationem inclyti regni et status erga suam sacram Majestatem dnum dnum meum clementissimum christianamque rempublicam ad augendam intellexi, quam omni fervore (ut officii mei munus requirit) affatae suae imperatoriae Matti repraesentare non intermitam, nil dubitans, quod omnibus in occurrentiis eiusdem clementiam tam versus inclytum regnum et status, quam Celsitudinem Vram demonstrare nunquam recusabit, ut experientia uberius erit edoctura, nam negari nequitur summum contulisse favorem Celsitudinem Vram in tanto dispendioso bello, ad quod continuandum tanto zelo et affectu coadlaboravit. Quod vero personam meam attinet, aeternae durabit in me recens memoria tantarum gratiarum, quarum si minimam aliquam partem humillimis meis servitiis demoereri quivero, nihil intentatum reliquam, singularique meae adscribam fortunae. De coetero gratificationem duorum millium aureorum animus percepi, effective autem regiminibus his in tanta existentibus egestate assignavi, in defalcationemque restantiarum suscepti, ut ex quietantia manibus grosorum dnorum ablegatorum tradita apparet, quod vitio rogo, Celsitudo Vra non dignetur vertere, si pro mea particulari persona non assumpsi: nam et gratias humillimas, quasi egomet perceperim, Celsitudini Vrae refero, consimilemque conservo obligationem, sat enim est benigni animi eiusdem erga me propensitatem videre, ubi sincero cordis candore assecurare possum, quod si thesaurus mihi delatus esset, majori gaudio suscipere non voverim pro succurrenda militia, hujus summae inopia. Ultimatim ut experiatur Celsitudo Vra reciprocam servatis servandis propensitatem qualive flagrer inserviendi desiderio miseris Celsitudinis Vestrae subditis, (secundum relationem oralem grosarum dd. ablegatorum) relaxationem feci ad 10.000 florenorum Hungaricalium, adhucque majorem peregissem, currentes angustiae si permisissent, quod pro exigua parte (multis quae teneor) obli-

gationum, in defalcationem suscipiendo, adscribet Celsitudo Vra, cui dum omnem benedictionem supra prosperum in multis annis Celsitudinis Vrae gubernium apprecor, me demississime devovendo Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus
C. Antonius Caraffa, m. p.

Eperiessini die 27. Maii 1687.

P. S.: Dum jam praesentes fuissent oclusae, Grosi dñi ablegati expectorarunt coram me nomine Celsitudinis Vrae securitatem in posterum fiendam inc. regno et statibus: circa quod hoc tantum modo significavi, quod usque dum ego commandam habuero, haec campagna et me circa has partes detinebo, nullo modo permittam, ut militia excessus aut incommoditates aliquas inferat: quid vero in futurum sua sacra Mattas sit demandatura me latet et deberentur deputati delegari ad aulam Caesaream, qui imperatoriae mentis deliberationes hoc in passu intelligerent.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 32. köt.)

II.

1687. jú n. 3.

Olasz Ferencz jelentése.

Kegyelmes Uram!

Isten Ngodat minden dolgaiban szerencsésen boldogítsa! Ngodnak ma megírtam vala kglmes uram alázatosan, hogy tegnap estve egy lovas iszpahia ide bészaladván, azt hirdette, hogy őket igen megverték és széjjel eloszlatták; de azután ellenkezőképpen jüve az hír, hogy elmentek volt háromszázan az törökök Madarászra rabolni, és visszatértekben utólérték az szatthmáriak, és Kísfalú és Sz.-Király között lesre vivén, azon általmentek, az les hátúl vévén őket, hatvan magyar és hatvan németh volt, felesen elhúllattak benne a törökök, és elfogtak, most hirtelenében úgy hozták kglmes uram, hogy Perinyi János, Bagosi László, Lónyay Gábor, Rédei Sigmund, Hajdú János uramék többekkel együtt, még elő nem jüttek, bizonytalan, ha kiket fogtak el, kiket vágtak le benne. Ezután ha mit értek, mint kglmes uramnak Ngodnak alázatosan megírni késedelem nélkül el nem mulatom. Eltesse Isten szerencsés uralkodással, sok számos esztendőig Ngodat, jó egészségben.

In Somlyó, die 3. Junii. Anno 1687.

Ngodnak alázatos méltatlan szolgálja, míg él

Olasz Ferencz, m. p.

Küldetm: Erdély országának méltóságos fejedelmének. nekem jó kegyelmes urannak ő nagyságának alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LII.

1687. jú n. 4.

Haller Pál levele Naláczyhoz.

Szolgálatomat ajánlom kglmednek, mint jóakaró uramnak Istentől áldást kívánok kglmednek.

A mi kglmes urunk ő nga parancsolatját hozák, melyben ír ő Nga, hogy a Sztriji kapitány tudakozza a Duka vajda pénze hovát lött eziránt adjam censurámat. Én egyebet nem tudok mondani, hanem a mint az urak ő kegyelmek nagyobb részint megegyeznek, én is azt jóvalló lések, a mint kglmeknek tetszik s nagyobb része megegyez én is egyebet nem tudok mondani. Úgy tudom, hogy Szebenben is forgott fen ezen dolog, kívánom Istentől találja ez kis írásom kglmedet jó egészségben, én bizony valóban nyomorultúl vagyok, tovább lakam Kolosváratt Peci uramnál, de még eddig semmi hasznát nem érzettem, a fuladás s az lábaim fájdalom megvagon rajtam. Ezzel Istennek oltalmában ajánlom kglmedet. Datum Méhes die 4. Junii. Anno. 1687.

Kglmed jóakaró attyafia s kész szolgálja

Haller Pál, m. p.

Czímezés: Tekéntetes nemzetes Naláczi István uramnak cum pleno titulo nekem jóakaró kedves öcsém uramnak ő kglmének adassék.

Ugyanott más kéz: 1687. die 10. Junii. Haller Pál uram ő nga censurája az Duka pénzéről. Fogaras.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LIII.

1687. jú n. 7.

Gyulay Ferencz jelentése.

Méltóságos fejedelem, nekem érdemem felett való kegyemes uram!

Nagod 1. Junii írt méltóságos levelét kegyemes parancsolatjával edgyütt alázatos engedelmességgel vettem, noha

azon Duka vajda pénze félének kereseti, a Duka vajda successorit illethetné inkább, semmint az királyt ő felségét, maradván Dukának azon kívül is elég pénze, méltán tartatván attól is, hogy más részről is még valaha meg ne kívánják, mindazonáltal mivel azon pénz a mostani terhes, szorgos resolútiókra nézve az ország közönséges megmaradásaért való javára fordított, ámbár az török adajában adattatott is, de mondhatná Macskássai Boldisár uram ő kegyelme, hogy az német császár hadainak kéntelenített Nagod adatni, ha pedig Nagod megigérteti is ő felségének Macskássai uram által, nem tartanám rosznak, akarván az ő felsége jóakarattal élni Nagod is az szegény hazával edgyütt, ha előhozná az király ő felsége, vagy ministeri, mindezek álljanak az Nagod fejedelmi kegyességében és böles tetszésében. Ezzel Nagodat méltóságos fejedelmi házával együtt Istennek kegyes gondviselésében ajánlom. Németi die 7. Junii a. 1687.

Nagod alázatos méltatlan híve és szolgálja
Gyulai Ferencz, m. p.

Külczim: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem érdemem felett való kegyes uramnak ő Ngának nagy alázatossággal íráim.

LIV.

1687. jú n. 17.

Széchy György levele Olosz Ferenczhez.

Szolgálók Uram kegyelmednek, Isten minden jókkal áldja meg kglmedet.

Az kglmed levelét böcsülettel vöttem, parancsolatját értem. Én uram holott urunknak ő Ngának portiója volt, elmentem ugyan dézmálni és az mások jobbágyinak bárányit megdézsmáltam, de híremmel az ő Ngokét nem dézmáltam, hogy ha találtam is dézmálni senki nem mondotta, hogy ő Ngok jobbágyi, mert egyébiránt, ha megmondották volna, nem dézmáltam volna, ha szintén úgy talált lenni is, mint már kglmed leveléből értem, mind is onnét nem jött több, hanem három rosz bárány, egy kis gidó, annak is egyik báránya megholt, nem aprilisben dézmáltam penig uram, hanem júniusban, ha penig kegyelmed parancsolja, akkor visszaadatom, aki megmaradott, akár lábán, akár pénzül; az holott penig több jobbágyok voltak ő Ngoknak, elpusztáltak, azon juhok is az erdön voltak, úgy esett az dézmá-

lás is. — Isten oltalmazzon, hogy ő Ngokét szánt szándékkal megelézmáltam volna, de az faluk sok részre vadnak, egy-néhány urak bírnak egy-egy faluval. Isten tartsa kegyelmedet jó egészségben.

In Szécz die 10. Junii. Anno 1686.

Kegyelmed alázatos szolgája

Szécsi György.

Czímezés: Tekintetes nemzetes Olasz Ferencz urannak, kglmes urunk ő nga somlyai főkapitányának ő kglmének adassék.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LV.

1687. jú n. 22.

Teleki Mihály jelentése.

Méltóságos fejedelem jó kegyelmes uram!

Sárossi uram Ngodnak írta levelét megfordítottam, alázatosson Ngodnak el is küldöttem. Nekem is ír kiváltképpen való dolgokról, melyeket Ngodnak magam alázatosson repraesentálni el nem mulatok. Vékony itéletem szerint igen szükségesnek látom, hogy Ngod az urakat delegatusokat senkit ki nem hagyván, méltóságos udvarában hívassa, úgy látom az választ siettetik, Sárossi uram úgy kívánja, hogy az válasz előbb menne oda az Ngodhoz jövő agánál, valóban jól esett az mint ő kglme írja, hogy ő kglme előbb érkezett volt bé az adóval az Fogarasban levő török követnél; a mely aga Ngodhoz most jó az járt Caraffához, ki is császár embere nem vezéré. Isten Ngodat sok esztendeig szerencsésen éltesse méltóságos szerelmesivel s fejedelmi egész házát virágoztassa. Gernyeszeg 22. Junii. 1687.

Nagyságodnak alázatos szolgája méltatlan igaz híve

Teleki Mihály, m. p.

Czímezés: Méltóságos Apafi Mihály erdélyi fejedelemnek ő Ngának jó kegyelmes urannak s fejedelmeknek.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LVI.

1687. júli. 1.

Wenzl nyugtája a restantiák kifizetéséről.

Specificatio

illarum pecuniarum, tritici, avenae et bovum ex inclyto regno Transylvaniae pro militia Caesarea praestita.

1. Ad manus supremi commissarii domini Joannis Wilhelmi Synn piaae memoriae administratas per gsos dnos Stephanum Keczeri et Kovatsch.

	Hungaricales :	Germanicales :
Florenos Hungaricales .	100,000 fl. - d.	83,333 fl. 30 kr.
10 m. cubulos tritici .	40,000 » — »	33,333 » 20 »
Kuivariensis et Lapos- fidek	2,000 » — »	1,666 » 40 »
Avenam cubulos 12 m. .	14,400 » — »	12,000 » — »
Ad manus meas duabus vicibus	50,000 » — »	41,666 » 40 »
Boves 2 m.	40,000 » — »	33,333 » 20 »
Item in parata pecunia .	11,950 » 20 »	9,958 » 30 »
Ex mandato excellmi dni gralis comitis deCaraffa ex integra summa con- cessit defalcationem . .	16,000 » — »	13,333 » 40 »
	<hr/>	<hr/>
	274,350 fl. 20 d.	228,625 fl. 50 kr.

Supra quas administratas, nempe in parata pecunia, centum triginta et sex millia noningentos et quinquaginta octo florenos germ. et 40 kr.

In tritico, triginta tria millia trecentos triginta et tres florenos germ. et 20 xr. in avena duodecim millia, in bovis, triginta tria millia trecentos et triginta tres fl. germ. et 20 kr. Item ex mandato excellmi dni gralis comitis de Caraffa concessit ex integra summa in defalcationem tredecim millia trecentos et triginta tres florenos et 40 kr, in summa autem ducentos et viginti octo millia sexingentos et viginti quinque florenos Rhenenses, sive germ. et 40 kr.

Quibus hic sic absolutis, nullae amplius super inclytum regnum Tranniae restantiae praetendantur. In cujus rei memoriam et testimonium paria (unam quidem inclytum regnum Transylvaniae alteram vero bellicus commissarius dnus Jacobus Wenzl, qui non plus, nec minus accepit)

fuerunt descripta, propria manu subscripta et sigillis corroborata. Signatum Zathmarinum, die 1mo Julii 1687.

Sacrae. Caes. regiaeque Mattis commissarius bellicus
Jacobus Wenzl m. p.
de Sternbach. (P. H.)

Hátlapján: Summarius contributionis Transylvaniae extractus pro anno 1687. per commissarium dnum Wenzl extradatus.

(Eredetije a Teleki levéltárban. 3614. sz.)

LVII.

1687. jú. 3.

Nagy István levele Telekihez.

Alázatos szolgálatomat ajánlom uram kglmednek!

En uram noha az posta által az extractust beküldöttem, és kglmed levelét is megtalálván, a széna, kit oda be kifogott kglmed húsz öl, valamint megírtam, az többiről az extractusban mint vetettem számot, feltöttem.

Az mely ötven forintot a Sárközi uramék számvetésében controvertáltam, azután jutott világosabban eszemben, kit hogy ne okoztassam, nem mulathattam el meg ne írjak, hogy a berbécek ára volt s a mint kglmed megírta volt, hogy azok mételyes marhák lévén, csak kárban vallotta kglmed s még több kárt is vallott miájok, több marhái is veszvéen el miájok, így az mint jut eszemben az első számvetésben, minthogy marhául in specie adták meg, azért nem tötték fel; az másodikban pénzül megvöttem s ott azért van feltéve, már uram áll kglmed úri gratiájában a dolog.

Mennyi gabonát osztottak ki Lendman (*sic!*) a jobbágyoknak extractussát kglmednek beküldöttem, már tovább uram áll a kglmed gratiájában a dolog!

Isten jóvoltából uram már a német igája miá érkezhetvén, talán tovább is, a mint lehet munkálodom és kglmedet mindenekről tudósítom. Isten kglmedet szerencsésen éltesse. Sziget 3. Julii 1687.

Kglmed méltatlan alázatos szolgálója

Nagy István m. p.

Az Gyulafi uram jószága felét újabban is consignáltuk ispán urammal ő kglmével, áll uram tovább kglmed dispositiójában.

Az polyániaknak még vagy húsznak nem jutott zab,

ha fog uram kívántatni, adatok még, ha pedig veszem eszemben, hogy a nélkül meglehet, elhagyom.

Az kaszások kívánásától félnek uram, hogyha lehetne, remélnék, hogy ebben az esztendőben aziránt lenne engedelemmel kglmed, hadd jőnének meg azok is, kik elmentek, ne idegenednének el: azért áll uram kglmed gratiájában a dolog!

Czímezés: Tekintetes nemzeti széki Teleki Mihály uramnak ő kglmének, nekem érdemem felett való jó uramnak ő kglmének adassék.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LVIII.

1687. júl. 4—9.

A balásfalvi delegatió határozatai.

Deliberationes illustrissimi deputationis in castro Balásfalva a die 4. mensis Julii anni 1687. celebratae.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. 195. s köv. ll.)

LIX.

1687. júl. 7.

Meghívó a júl. 26-iki országgyűlésre.

Michael Apafi dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes etc.

Generose fidelis nobis dilecte salutem et gratiam nostram! Az mostani fenforgó szoros állapothoz képest becsületes tanácsúr híveinknek ő kegmeknek egyező tetszésekből kellett kegteteknek ad 26. praesentis mensis Julii Radnóthra generális országgyűlését promulgálnunk: keglmesen és serio parancsoljuk kegteteknek az megírt napon és helyen jelen lenni el ne mulassa, azon alkalmatossággal mind vármegyében, mind székely és szász székekben, városokon is az 1685., 1686., 1687. esztendőkbeli akármely extraordinarie felvetett contributiók, úgymint pénz, búza, zab és köles, ennek felette ökör és herbécs felszedésében és administratiójában perceptorok és inspectorok voltak, minden ehhez való requisitumokkal compareáljanak, hogy dolgok végső igazításban vétetődhessenek; kegteteknek pedig főtiszt becsületes híveink

az vármegyéknek és székeknek mostani gyűlésében magok is jelen legyenek, hogy annyival is jobban disponálhassanak az nemes ország előtt forgandó szükséges dolgoknak eligazítására. Secus non facturus sub poena in generali decreto et articulis regni expressa. Datum in castro nostro 7. Julii a. 1687.

M. Apafi, m. p.

Külczm: Generoso Joanni Geréb de Illyefalva etc. fideli nobis dilecto.

A levél másik oldalán: Mikor az tiszték itt voltak, Gábor deák Székely Szinda István uramék itt voltak annak előtte is mikor itt voltak, a kötés ez volt.

1. Gábor deák uramék, hogy itt voltak, bort hoztak fel just . . .

2. Három berbécs háromszor.

3. Ugyanakkor ismét azon alkalmatosságra bort just. 18. Ugyanazon alkalmatosságra, mikor Mikes uram itt volt, just. 10.

4. Czipó költ ezen alkalmatosságra num 22. tyuk . . . 6. Az szerszám mind enyim volt.

(Eredetije a Geréb-család levéltárában.)

LX.

1686. júl. 26—aug. 14.

A radnóthi országgyűlés törvényei s irományai.

a)

1687. júl. 26.

A tagok névsora.

Catalogus dominorum baronum magnatum et nobilium ceterorumque statuum et ordinum trium nationum regni Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum ad generalia regni comitia in oppidum Radnóth ad diem 26. mensis Julii anno 1687. noviter vero in civitatem Segesvariensem ad diem 5. Januarii anno 1689. convocatorum.

Domini consilarii:

Haller János uram ő naga.

Teleki Mihály uram ő kegye.

Nalácz István uram ő kegye.

Bethlen Gergely uram ő kegye.
 Bethlen Elek uram ő kegye.
 Székely László uram ő kegye.
 Bánfi György uram ő naga.
 Macskási Boldizsár uram ő kegye.
 Gyulai Ferencz uram ő kegye.
 Frank Bálint uram ő kegye.
 Szabó Keresztély uram ő kegye.

Domini prothonotarii:

Alvinczi Péter uram ő kegye.
 Sárosi János uram ő kegye.

Domini assessores:

Kemény János uram ő naga.
 Kún István uram ő kegye.
 Gyerőfi György uram ő kegye.
 Tholdalagi János uram ő kegye.
 Daniel Mihály uram ő kegye.
 Keresztesi Sámuel uram ő kegye.
 Kendefi János uram ő kegye.
 Horváth Kozma uram ő kegye.
 Apor István uram ő kegye.
 Kálnaki Farkas ő kegye.
 Haranglábi Zsigmond uram ő kegye.
 Naláczai András uram ő kegye.
 Ugron Ferencz uram ő kegye.
 Alsó János uram ő kegye.
 Inczédi Pál uram ő kegye.

Director:

Hegyesi István uram ő kegye.
 Polus (*sic*).

Domini Magnates:

Veselényi Pál uram ő naga.
 Serédi Benedek uram ő naga.
 Gyulaffi László uram ő naga.
 Bethlen Miklós uram.
 Bánfi Farkas uram.
 Vajai Mihály uram.
 Mikola László uram.

Rédei István uram.
 Bánffi Boldizsár uram.
 Thoroczkai Mihály uram.
 Thoroczkai István uram.
 Bánfi Pál uram.
 Bethlen Sámuel uram.
 Kollatovich György uram.
 Mikes Mihály uram.
 Barcsai Péter uram.
 Lugosi Ferencz uram.
 Thoroczkai Péter uram.
 Ifjabb Tholdalagi János uram.
 Daniel Péter uram.
 Daniel Ferencz uram.
 Kendefi Pál uram.
 Kendefi Mihály uram.
 Bálintith Zsigmond uram.
 Jósika Gábor uram.
 Almási Báufi György uram.
 Bánfi Mihály uram.
 Thoroczkai Mátyás uram.
 Folti Bálint uram.
 Vitéz Ferencz uram.
 Kemény Boldizsár uram.
 Kereszturi János uram.
 Rác István uram.
 Barcsai István uram.
 Barcsai Ábrahám uram.
 Torma Kristóf uram.
 Mikes Pál uram.
 Szalánczi István uram.
 Kún Miklós uram.
 Idősbik Vas György uram.
 Ifjabb Vas György uram.
 Henter Ferencz uram.
 Buda János uram.
 Kabos Gábor uram.
 Balogh Boldizsár uram.
 Maxai Ferencz uram.
 Ifjú Kún István uram.
 Barcsai György uram.
 Suki Pál uram.
 Suki Mihály uram.
 Ifjú Thoroczkai Péter uram.
 Harina Ferencz uram.

Nádudvari István uram.
 Maurer Mihály uram.
 Balogh László uram.
 Nagy Pál uram.
 Nagy István uram.
 Nápolyi Péter uram.
 Sz.-Lászlai Sárosi János uram.
 Zeyk László uram.
 Szikszai György uram.
 Boros László uram.
 Ugron Pál uram.
 Szentjoanni Iványi Sámuel uram.
 Széki István uram.
 Miháczi János uram.
 Henter Benedek uram.
 Geréb János uram.
 Bernád Ferencz uram.
 Sándor János uram.
 Radák István uram.
 Bodoni Balás uram.
 Dészfalvi Farkas uram.
 Henter Mihály uram.
 Dónáth Mátyás uram.
 Dónáth János uram.
 Daczó Gergely uram.
 Daczó Ferencz uram.
 Orbán Pál uram.
 Thordai Gábor uram.
 Vas Dániel uram.
 Ajtoni István uram.
 Jankó Péter uram.

Dominae relictæ:

Kemény Simonné asszonyom ő naga.
 Keresztesi Ferenczné asszonyom ő kegye.
 Rédei Ferenczné asszonyom ő kegye.
 Kendefi Gáborné asszonyom ő kegye.
 Lázár Imréné asszonyom ő kegye.
 Bánfi Kristófné asszonyom ő kegye.
 Bethlen Pálné asszonyom ő kegye.

Comitatus:

Fejér vármegye.
 Küküllő vármegye.

Torda vármegye.
 Kolos vármegye.
 Doboka vármegye,
 Belső-Szolnok vármegye.
 Hunyad és Zaránd vmegye.
 Kraszna vármegye.
 Máramarus vármegye.
 Közép Szolnok vmegye.

Sedes Siculicales:

Udvarhely szék.
 Sepsi, Kézdi, Orbai szék.
 Csik, Gyergyó, Kászon szék.
 Marus szék.
 Aranyos szék.

Sedes Saxonicales:

Szeben szék.
 Segesvár szék.
 Brassó districtus.
 Megyes szék.
 Besztercze szék.
 Szászsebes szék.
 Nagy-Sink szék.
 Kőhalom szék.
 Újgyház szék.
 Szászváros szék.
 Szeredahely szék.

Civitates et oppida:

Fejérvár városa.
 Kolozsvár városa.
 Kolozs városa.
 Debreczen városa.
 Marosvásárhely városa.
 Vizakna városa.
 Szék városa.
 Zilai városa.
 Udvarhely városa.
 Kézdi-Vásárhely városa.
 Bereczk városa.
 Sepsi-Szent-György városa.

Illyefalva városa.
Csik-Szereda városa.

In summa 160.

(Itt egy lap üresen maradt.)

Nomina deputatorum:

Johannes Haller.
Michael Teleki.
Stephanus Naláczí.
Gregorius Bethlen.
Alexius Bethlen.
Ladislaus Székely.
Georgius Bánffi.
Balthasar Macskási.
Franciscus Gyulai.
Petrus Allvinczi.
Joannes Sárosi.
Sámuel Keresztesi.
Johannes Kemény.
Michael Daniel.
Johannes Kendeffi.
Stephanus Apor.
Andreas Naláczí.
Volffgangus Kálnoki.
Franciscus Ügron.
Johannes Also.
Paulus Inczedi.
Nicolaus Bethlen.
Ladislaus Gyulaffi.
Stephanus Thoroczkaí.
Petrus Thoroczkaí.
Samuel Bethlen.
Volffgangus Bánffi.
Sigismundus Bálinthit.
Samuel Kálnaki.
Franciscus Lugasi.
Paulus Bánfi.
Gabriel Jósika.
Balthasar Kemény.
Andreas Tholdalagi.
Sigismundus Pernyeszi.
Franciscus Maxai.
Stephanus Nagy.
Paulus Mikes.

Franciscus Földvári.
Ladislaus Balogh.
Paulus Nagy.

(Egykorú másolat hosszában kétfelé választott íveken, megvan a nagyszebeni levéltárban.)

b)

1687. júl. 26—aug. 14.

A törvények.

Nos Michael Apafi, dei gratia princeps Trans. part. regn. Hung. dom. et Sicul. comes. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis: Quod spectabiles ac magnifici, generosi item ac egregii et nobiles, ceterique universi status et ordines trium nationum regni nostri Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem vigesimum sextum mensis Julii proxime praeteriti, anni praesentis millesimi sexcentissimi octuagesimi septimi in castrum Radnot per nos eisdem indictis et celebratis congregati: exhibuerunt nobis et praesentaverunt quosdam infrascriptos articulos in eodem conventu communibus eorundem votis et suffragiis, parique et unanimi consensu conclusos, supplicantes nobis humillime, ut nos omnes eos articulos, omniaque et singula in eisdem contenta ratos, gratos et accepta habentes, nostrumque illis consensum praebentes, autoritate nostra principali acceptare, approbare, ratificare et confirmare, atque tam nos ipsi observare, quam per alios omnes, quorum interest, observari facere dignaremur. Quorum quidem articulorum tenor talis est:

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni hujus Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem vigesimum sextum mensis Julii proxime praeteriti anni praesentis millesimi sexcentissimi octuagesimi septimi in castrum Radnoth ex edicto suae celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulis I.

Az ország adajáról.

Jöllehet kegyelmes urunk az már régtől fogván szegény hazánkon fenforgó és Isten itéletiből terjedő táborozás, határinknak terméketlensége és egyéb sok színű szorongattatások miatt felette igen nagy fogyatkozásban legyenek szegénységink, mindazáltal az kételenítő szükségtől viseltetvén ez jelen való esztendőre, Nagyságod kegyelmes consensusa is accedálván, vetettünk az fényes porta contentatiójára kapuszám után indifferenter mindenütt, excepto Máramaros (az hódoltságon az régi rendtartás observáltván) az praesidium pénzével együtt flor. 65.

Minden helyeken az egyházi nemességre capitatum flor. 2.

Mindenütt lévő ravatlan helyeken lakó személyekre capitatum flor. 3.

Az Szeliste széki, Tolmács széki és Törcsvári jószágra capitatum flor. 2.

Az székely natióra közönségesen flor. 15,000.

Egész Fagaras földére flor. 3,000.

Az szász papokra közönségesen flor. 4,000.

Az oláh papokra közönségesen flor. 2,000.

Az szebeni görög compániára flor. 2,400.

Az brassai görög compániára flor. 1,200.

Örményekre közönségesen flor. 400.

Az görögökre, kik a szebeni és brassai compánián kívül vagynak, capitatum flor. 2.

Az idegen kereskedő rendekre és imittamott commoráló ráczokra is capitatum flor. 2.

Nagy folyóvizen lévő malmok molnárira és malom-mesterekre capitatum flor. 2.

Kamaraispánok, sóvágók, udvarbírák, számtartók, mág-lások, harminczadosok, fő és vicedézmások és a fejevári sidók két-kétanyit adjanak, mint ordinarie szoktak adózni.

Fejevári városi rendre capitatum flor. 2.

Vajda-Hunyad városára flor. 104.

Abrugbánya városára flor. 400.

Vizakna városára flor. 600.

Udvarhely városára flor. 140.

Kézdi-Vásárhely városára flor. 400.

Sepsi-Szent-György városára flor. 80.

Illyefalva városára	flor.	80.
Bereczk városára	flor.	80.
Csik-Szereda városára	flor.	60.

Articulus II.

Ezen adó perceptoriáról.

Az kapuszámok után, item az székely és szász natióra, item egyházi nemesekre és ravatlan személyekre, item specificált molnárokra s malommesterekre felvetett adó perceptoriáról az nemes vármegyék és székek fő és vicetisztei hogy disponáljanak, Nagod kglmességéből végeztük.

Az taxás városok, az szebeni és brassai compániabéli görögök, hogy magok administrálják részokról való adójakat, concludáltak.

Az több kereskedő minden rendekre és ráczokra vetett adó perceptióját Nagod kegyelmességéből Hunyad és Zaránd vármegyében Czermenyi Sigmund, egyébütt pedig mindenütt, ha kik affélék találtnak Mihocsa Mihály atyánkfiainak committáltak.

Az Fagaras földi adót fagarasi főkapitány uram dispositiójára bíztuk.

Az praefecturán forgani szokott adó perceptióját praefectus atyánkfiainak committáltak.

Observatio. Minden partialis perceptorok a reájok nézendő adót, hiteles regestum és testimonialis szerént percipiálván, aszerént administrálják is generalis perceptor atyánkfia kezéhez: külömben ha mi defectus lészen, magoknak imputáltatik.

Articulus III.

Ezen adó jó pénzzé tételéről.

Az székelység adaját hogy a szebeni görög compánia az eddig való szokás szerint jó pénzzé tenni tartozzék, Nagyságod kegyelmességéből concludáltak.

Az n. vármegyék és szász natió is magok adaját hogy jó és folyó pénzü is promiscue administrálván, generalis perceptor atyánkfia percipiálja, Nagod jó tetszéséből végeztük.

A taxás városok pedig, szász és oláh papok, item a praefecturára adózni szokott személyek, item az idegen kereskedő rendek és ráczok is, item a szebeni és brassai compániabéliek, item Fagaras földiről is a reájok vetett adót jó pénzü administrálják, Nagod kegyelmességéből végeztük.

Articulus IV.

Ezen adó terminusa és gen. perceptor determináltatnak.

Ezen adónak fele részét minden megírt adózó helyek és személyektől ez jövő sz. Márton, fele részit pedig ez jövő új esztendő napjaira gen. perceptor Ugron Ferencz atyánkfia kezéhez Szeben városában adminisztrálni tartozának az eddig affélékről írott büntetés alatt, tartozván szebeni főtiszt uraink s atyánkfiak megírt perceptor atyánkfiának illendő provisióval és assistentiával is lenni.

Articulus V.

Ezen adó főinspectoriról.

Ezen adó főinspectorinak Nagod kglmességéből az eddig observáltatott szép usus szerént Bethlen Elek és Bánfi György uramékok ő kegyelmeket rendeltük, megnyugodván abban, hogy ő kegyelmek is aziránt kívántató magok jó alkalmaztatását hűségesen elkövetik.

Articulus VI.

Holmi adókbéli relaxatiókról.

Nagy tekintetben vévén kglmes urunk az úr széki Teleki Mihály uram ő kegyelme ez haza és Nagyságod terhes dolgaiban nagy mértékben tapasztalt hasznos forgolódásit, az ő kegyelme Thorda vármegyében lévő Felső-Oroszi nevű falujának fél kapuját és Sós-sz.-Mártoni falujának két rótt helyeit vigore praesentis articuli, az adó alól eximáljuk és in perpetuum defalcáljuk.

Articulus VII.

Az úr Székely László uram részéről való relaxatióról.

Kegyelmes urunk az úr Székely László uram ő kegyelme ez haza és Nagyságod dolgaiban is viselt hasznos szolgálatját és Fejérvármegyében lévő Szederjes nevű igen megromlott faluja iránt előnkben terjesztett instantiáját előttünk viselvén, az Nagod kglcs consensusából azon Szederjes nevű faluján lévő egyik kapuját az adózás alól eximáljuk és vigore praesentis articuli in perpetuum defalcáljuk.

Articulus VIII.

Alsó János és Keszei János atyánkfiai ravataljok defalcationjáról.

Megtekintvén kegyelmes urunk Alsó János becsületes atyánkfianak. azért lett méltó instantiáját, Thorda vármegyében Disznajon lévő udvarháza helye terjesztésére applicált fél ravatal alatt lévő darab, úgy iffú kegyelmes urunk hasznos szolgálja Keszei János atyánkfia Fejér vármegyében Boros-Bocsárdon lévő lakóháza helye és azon házának bővítésére pénzen vett s applicált colonialis fiscális ravatal alatt lévő két fundusait az ravatal alól Nagyságod kegyelmes consensusából vigore praesentis articuli eximáljuk in perpetuum.

Articulus IX.

Az 1685. esztendőtil fogván való számvételről.

Az közelebb elmúlt egynéhány szomorú esztendőktül fogván fenforgott dolgoknak mivoltához képest kelletvén kgl's urunk külömb contributiót felvetnünk, hogy azon contributiók feledékenységgel el ne múljanak, szükségesnek ítéltük eddig gyakorlott jó rendtartásunk szerint hiteles számvétel által jó rendben vennünk és azokban interessatus atyánkfiai iránt magunkat quietálnunk; evégre ab anno 1685. usque ad annum praesentem 1687. felvetett és fenforgott mind ordinária, mind pedig extraordinária mindenféle contributiók partialis és generális perceptoriról, az adóról és ahoz tartozó materiákról frott articulusok és deliberatiók szerint való számvételre Alvinczi Péter egyik itilómester, Ugron Ferencz és Beszterczei Resner Pál atyánkfiait rendeltük, úgy hogy ő kegyelmek ad diem 25. praesentis mensis Augusti Maros-Vásárhelyre confluáljanak és szép egyező értelemmel hazájokhoz tartozó kötelességek szerint indifferenter minden partialis és generális perceptoroktól (kivéven Apor István atyánkfia az negyven forintos adó erogatiójának rátióját) valakiknek kezeken, vagy inspectiójok alatt valami contributionak provisiója forgott, az fenn említett articulusok és deliberatiók szerint vegyenek hűségesen számot, ha homan mi restantiát administrálnak hitelesen percipiálván és ország közönséges szükségére fordítván. Mely terminusra mind vármegyék, székek és városok perceptori is jó készüllettel compareálni és ratiocinálni tartozzanak sub poena fl. 200. per dictos exactores exequen. és ha ki ügyis nem compareálma,

vagy más által rátióját hitelesen nem expediálná, főtiszt uraink s atyáinkfiai az exactoroktól informáltatván felöle, de facto fogattassanak meg és in captivis tartozzanak számadásokat cum restantiis véggképen eligazítani; ha kiknek pedig rátiójokból emergált, vagy emergálandó restantiájokat felérő residentiajok nem comperiáltatnék, de facto arestáltassanak usque ad plenariam satisfactionem, Nagyságod kegyelmes consensusából concludáltak.

Articulus X.

Az ravatal alatt lévő puszta fundusok difficultásának orvoslásiról.

Valamely helyeken kglis urunk az ravatal alatt lévő sessiókról deficiált teljességgel az ember és az hozzájuk tartozó appertinentiákat is nem colálják, az vármegyék és székek vicetisztei hűségesen cirkálják fel, az effélékről ezelőtt írott articulusok tartása szerént és azokról fide mediante írott pecsétes testimoniálisokat producálják az Maros-Vásárhelyre terminált mostani számvételre, melyeket azon exactorok az jövődő ország gyűlésére igazításra hozzanak elő, addig pedig az olyan desertákról tartozó adó exigáltatását penitus suspendáljuk, nem obstálván az olyan helyekről tartozó adó exactiójának modalitásáról írott articulusok.

Articulus XI.

Az paraszt fundusokon lakó nemes emberek adajok exactiójáról.

Valahol paraszt fundusokon lakó nemes ember az paraszt bíró kezéhez magát illető rótt helyről adaját adminisztrálni nem akarja, tehát requiráltatván azon vármegyék és székek vicetisztei felöle, de facto tartozzanak executióban venni, hogy az olyan defectusért ne szenvedjenek az paraszt bírák sohult is, ideértetvén az ecclesia földén lakó nemes emberek is, az capitalis adóra nézve; az nativus nemes emberek dolga pedig, kik az ilyen adó alól eximáltattak, excipiáltatván, Nagyságod kegyelmes consensusa is accedálván, végeztük.

Articulus XII.

Az moldovaiak sok insolentiajáról.

Az moldovaiak az székelységen és vármegyéken is az szélyben lakó szegénységinken régtől fogván gyakorlott és

naponként terjedő sok insolentiájoknak illendő orvoslásában ígért Nagod fejedelmi kgltségét Nagyságodnak alázatosan megszolgáljuk.

Articulus XIII.

Haczok városa adatairól.

Megtekintvén kgs urunk Haczok városa instantiáját ez háború időben, míg az követek járása és az postálkodás azon viseltetik, minden ország közé tartozó contributiók alól eximáltuk őket, hogy az portára járóknak inkább gazdálkodhassanak: az gazdálkodásban pedig valakik rótt helyen laknak, tartozzanak az városiakat segíteni, non obstante nobilitari eorum praerogativa, Nagyságod kegyelmes consensusából concludáltuk.

Articulus XIV.

Némely controversiás helyek eligazításáról.

Az borgói és mártontelki határokbéli controversiáknak eligazításáról frott articulusinkat kglis urunk most is in vigore hagyjuk. Az Csapó és Radnóth között lévő kisaludi, item bogáthi és kornitelki határok dolgát pedig, hogy iuxta sessionum antiquarum proportionem nemes Küküllő vármegye fő és vicetisztei ezen vármegye becsületes tagjai közül egynéhányat adhibeálván magok mellé, Nagod kglis dispositiójából leendő alkalmas terminuson igazítsák el végképen, certificáltatván felőle az több possessorok is jó idején. Jósika Gábor atyánkfíával való ilyen színű controversiát pedig az úr Nalácsi István uram, Hunyad vármegye becsületes tagjaival vétesse igazításban, meghozván Isten Jósika Gábor atyánkfíát, Nagyságod kegyelmességéből concludáltuk.

Articulus XV.

Az utakról és hidakról.

Jöllehet kglms urunk jó declaratióival frott constitutióink vagynak, az városokon, falukon és akármely helybéli territoriumokon lévő káros utakról s hidakról s külömben is akadályos helyekről és az olyan utakon és hidakon esett károknak megfizetéséről Appr. Constitut. part. 3. tit. 37, 38 és tit. 39. art. 1., item Constitut. regni 1682, in oppido Fagaras Art. 22, item Constit. reg. 1680. in civitate Alba Julia mens. Majo editorum art. 8., mégis mindazáltal igen

kevés, vagy többire semmi foganatját nem látjuk. Hogy azért azon articulusok szerint indifferenter minden várasokon, falukon és territoriumokon, úgy a málnási, rikai, csiki, besztercezi, kővárvidéki és dévai (holott az egész város lakosi egyaránt segítjenek) utak s hidak alkalmatossága is, hogy az uton járók iránt akadályos helyekkel, jó módjával restauráltassanak, hűségesen prospiciálván felőle az kiknek, mint incumbál, az in anno 1680. Novemberben Fejérváratt iratott 18-dik articulus szerint; kik ha ezután is negligenseknek comperiáltatnak, Nagyságod kemény animadversióját el nem kerülük: Nagyságod kegyelmes consensusból végeztük.

Conclusio.

Nos itaque praemissa supplicatione fidelium nostrorum dominorum regnicolarum trium Nationum regni nostri Transylvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum ac incorporatarum exaudita et admissa, praescriptos universos et singulos articulos, nobis modo praemisso praesentatos praesentibus literis nostris, de verbo ad verbum sine diminutione et augmento, vel variatione aliquali inseri et inscribi facientes, eosdemque ac omnia et singula in eisdem contenta ratos, gratos et accepta habentes, acceptavimus, approbavimus et ratificavimus et confirmavimus, offerentes nos benigne, quod praemissa omnia in omnibus punctis, clausulis et articulis tam nos ipsi observabimus, quam per alios, quorum interest, seu intererit, observari faciemus. Imo acceptamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in castro Radnóth, die decima quarta m. Augusti, ultima videlicet generalis congregationis, anno domini 1687.

Apafi m. p. (P. H.)

Claudiopoli, per Mich. Némethi a. d. 1687.

(Eredeti nyomtatott példánya a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

1687. aug. 14—28.

A delegatiónak augusztusi radnóthi határozatai.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. 209. és 210. ll.)

d)

1687. a u g. 2.

Büdüskuti küldetése Bécsbe.

1.

Excellentissime domine mihi colendissime.

Post tam evidentissimam meam erga sacratissimam Caesaream Majestatem et rempublicam Christianam devotionis contestationem, ut benignam suae Majestatis sacratissimae gratiam mihi regnoque meo Tranniae iteratis vicibus clementissime promissam submissis mediis acciam, propediem extraordinarium meum ad suam sacratissimam Majestatem emittam legatum: qui antequam in augustam sacratissimae suae Majestatis aulam perveniret, Excellentiam vestram amantissime et ex ea (quam hactenus expertus sum) confidentia rogo, ne gravetur rebus tam meis, quam statuum regni Tranniae ita consulere, ut et expediendus legatus meus integritatem consilii, optimique affectus Vrae Excellentiae experiatur. Ego quoque cum universis regni statibus debitis officiis et gratitudine demerear. Quam interea divinae recomendo protectioni.

Excellentiae Vestrae servitor paratissimus

M. Apafi m. p.

Datum in castro meo Radnóth 2. Augusti a. 1687.

(Corrigált és nem expediált tisztázatok az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

2.

Illustrissime dne nobis honorandissime.

Anxios nos tenet, quod ex certa fama cognoscere coepimus, milites videlicet Caesareos ditionem nostram pro futuris, hyberniis intrare velle. Quod antequam propediem per specialem legationem praeveniremus ab Illustritate Vestra amanter contendimus, ne gravetur efficacissimam operam adhibere ut praeconceptus illi de nobis et regno nostro Tranniae negligantur, salutemque ac permansionem afflicti regni nostri omnimode ita consulere, ut postquam legatus noster benevolentiam vestrae Illustritati comperturus fuerit grata vicissim nostra et statuum regni officia vestra Illustritas experiatur. Cui de reliquo firmam valetudinem et votiva apprecamur solatia.

Illustritatis Vestrae ad officia paratissimus.

Datum in castro nostro Radnóth 2. Augusti a. 1687.

3.

Excellentissime due nobis colendissime.

Exhibitorem praesentium ordinati jam nostri legati extraordinarii praenuncium in augustissimam suae Majestatis sacratissimae aulam amandavimus. Quem saepius expertae vestrae Excellentiae benevolentiae recommendamus, confidimus omnino passu et itineri necessariis mediis ita per Excellentiam Vestram fulturum, ut incolumis et celerius scopum itineris assequi possit. Et legatus noster propediem itineri se accinget et negotia nra Vrae Excellentiae expectaturus est. Vram Excellentiam confidentissime duximus requirendam, ubi de negotiis nris et regni fuerit edocta juxta promissam benevolentiam non ducat molestum in augustissima aula ea, qua pollet autoritate, ita efficacissime recommendare, ut nostrum amicum affectum magis devincat, quod uti speramus Vestram Excellentiam divinae recommendamus protectioni.

Datum in castro nro Radnoth 2. Augusti 1687.

Excellentiae Vrae ad officia paratissimi.

4.

Illme due, amice nobis benevole.

Exhibitorem praesentium ordinati jam nri solennis legati praenuncium in augustissimam suae Majestatis aulam expedivimus. Qui ut celerius et sine impedimento iter suum continuare queat, Vram Illustritatem amice compellamus salvo passu comitiva aliisque benevolentiae testimoniis eum promovere non gravetur. Cujus amicitiae quemadmodum nos non immemores fore promittimus Eandem Vestram Illustritatem divinae recommendamus protectioni.

Datum in castro nostro Radnoth 2. Augusti a. 1687.

Illustritatis Vestrae ad officia parati.

Hátlapján: Bűdöskúti bejáró az mely levelekkel a radnóthi gyűlésből felment, azoknak párja. 2. Augusti a. 1687. (Fogalmazványok az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 33. k.)

e)

1687. aug. 14.

Gyulay Ferencz utasítása.

INSTRUCTIO PRO SPECTABILI AC GENEROSO FRANCISCO GYULAY DE MARUS-NÉMETHI, CONSI-

liario nostro intimo, comite Cottus Szolnok
Mediocris supremo nostro in augusti Caesar.
regiamque Majestatis aulam ablegato con-
scripta.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára III. k. 170. s. köv. II.)

f)

1687. aug. 21.

Sárossy János portai követ utasítása.

Instructio pro generosis magistro Joanne Sarosi de Kis Saros altero nostro prothonotario, Gabriele Josika de Brajnicska Comitatusense, Joanne perinde Sárosi de Szent-László Siculo, prudenti et circumspecto Marco Drauth Saxone et senatore Cibiniensi nostris et regni statuum ad excellentissimum dominum magnum Vezirium legatis.

1. Megindulván ő kglmek Isten segítségével által útjokat admaturlájkák.

2. Maga kívánván az fővezér ő nga, hogy az országnak három nemzetből álló követeit küldjük bé, a nemes ország közönséges akaratjából ő kglmek választatván, és a fővezérhez ő ngához jutván, mind a mi s mind az ország nevével köszöntsek becsületesen a fővezért ő ngát s ajánlják a fényes portához való hűségben állhatatos megmaradásunkat, praesentálván mind ő ngának, mind kihajának, mind T. T. ajándékinkat.

3. Noha mi az elmúlt esztendőben a magyar dolgokról ex fundamento mint kezdődtek kezünkre, mint estek s folytak, és estek ki kezünkből, a fővezérnek ő ngának Oszmány agája által bővségesen irattunk és akkori insinuatóra eléggé resolváltunk, mindazáltal minthogy mind kapikihánk, mind Sárosi uram által nem szünt azon dolognak insinuatiójától s mi formán és micsoda ígérekkel reá való segítséggel benne forogván, tudja Sárosi uram: ha előhozza ő kglmeknek, e szerint feleljenek.

4. Küprüli vezér mi formán parancsolt volt azon dolognak conserválása felől nekünk ő nga által folytatván dolgait, jól tudja ő nga, amakutánna Musztafa vezér is parancsoltván felöle, sőt az athnamejét maga hivatván be követeinket. és azt kiküldvén, a mellett oda ki miket vittünk végben, a mellénk rendelt szerdarban, segítséghben, a török hadaknak

magokat az athnáméhoz nem tartásban, mint frusztralodtunk, és arra nézve az magyarság szive mint idegenedett volt el a fényes portától: mi Beszerment elrontván, Kállót, Károlyt jó dispositióval hagyván, a magyaroknak a Tiszán innen való földet jó securitas alatt quártélyúl hagyván és oly reménség alatt megtérvén, hogy Musztafa vezér a fogyatkozásokat megorvosolja, mi is tavaszig a magyar nagy urak elméjét újjobban disponáljuk és akkori tavaszkor jobb móddal kezdünk a hadakozáshoz Sárosi uram jól tudja. Azonban Tökölyi mint csinálta magához azon szerdárt, és az áltál a budai vezért, és az athnámé tőlünk mint vitettetett vissza, nekünk is mint parancsoltatott meg, hogy tovább az magyar dolgokhoz ne szóljunk, mind magától Musztafa vezértől, mind azután Fülek alatt a budai vezértől, és mely böcstelenül tractáltattunk, sanczoltattattunk, azt is jól tudja ő kglme; azután az bécsi táborozás alkalmatosságával, micsoda levele által exuált bennünket Tököly, és az egész országot, hogy néki sem dependenter, sem independenter nem kellünk s rosszúl folytatván dolgait, mi vége lött tudja azt is ő kglme, úgy azt is, mig kezünkben volt azon dolog, mennyi munkával, költséggel, magunk birodalmának pusztításával sustineáltuk, és hogy jutalma mind ezeknek az nagy böcstelenség lett. Jól eleiben adván azért az vezérnek ő ngának, megmondhatják, minthogy azon materiában az megöletett vezértől lett az akadálytétel, és maga is ő nga arról való nekünk lett instrutióját két ízben is változtatván úgy Munkácsnak is kezünkben való bocsatásának ígéletit is, megmondván, ha pénzt itt küldött volna, jó részét a német hadaknak elvonhattuk volna, az minthogy a Munkács-hoz ment hadak is már a mi alkalmatosságunkkal állattak volt el a német mellől, mivel az ő nga intimatiója és pénzbeli ígéletire nézve már munkálódni kezdtünk volt (mely is nem kevés költségünkben tölt) azon dologban való szolgálathoz való alkalmatosságok, annyi akadályokkal, alkalmatosságokkal vétetődvén ki kezünkéből, azt vélvén már azokból az magyar nagy urak is, hogy semmi közünk azon dologhoz nincesen, hajos volna hozzá nyúlunk, nem is reméljük, hogy valami hasznot vehetnének. Azoknak is elméjük három felé miképpen vonódhatnak? Egészlen már minden várak a német kezénél lévén, a magyar tiszteket is taliter qualiter helyben állítván, nagyobb részét a magyaroknak kivált az nagyát magáévá tévén, a német mellől azokat el nem vonhatni. Tököly is noha kevés haszonnal, de naponként igyekezi maga részére vonni őket, és így mi mint avatnók közökben magunkat? Látván, revén is észre az

magyarok mint feljebb is írók, a mi alkalmatosságunk mennyi ízben bontatott meg az fővezérek alkalmatosságával.

Egyébaránt is ez országbéli nemesi vitézlő rendek a három esztendei ez országon kívül és benn az hazában való tizen négy, tizenöt esztendőktől fogva, mióta az magyar dolgok fenn vadnak, hadakozás, táborozás együvé s másuvá való fizetés miatt minden esztendőben az adót is megkelletvén adni, az hadakozásra teljességgel alkalmatlanná lett. Ez szerint azért eleiben adván jól az dolgokat a vezérnek ő ngának, vagy cedál, vagy oly bizonyos csalhatatlanul ratiókkal való valóságos ígéretekre mégyen. akármelyiket cselekedje ezek közül, ha cedál a ratióknak jó; ha pedig az ígéretek tételénél mégis tovább is kívánná azon dolgot, vagy ha felettébb megharagudnék, rescribáljon kglmetek, de sem egy, sem másképpen becsületes tanácsúr s delegatus híveink conclusuma, duplas voxá szerint ne concludáljanak, mert arra ő kglmeknek sem authoritást, sem plenipotentiát nem adunk.

5. Azt írván nekünk kapikihánk most Eszéktől, csak effectuáljuk az fővezér ő nga parancsolatit, azt mondotta a fővezér minden eddig való dolgaink ammestiában mennek. Menjenek végére ő kglmek mit ért ő nga azon, mert mi semmi vétünköt nem esmérjük, sőt minden praedecessorinknál nagyobb hűséget praestáltunk.

1. Az ország mi kezünkben pusztán jöven, mindjárt fejedelemségünk kezdetében mennyét költöttünk a mellettünk levő török hadakra, bennlevő németek exturbálására, székelyhídi, kolosvári németek a német császár hűsége mellől való elállításra.

2. Barcsai Ákos ígérte nagy summának nagy részét mi adtuk meg.

3. Két vagy három ízben is mennyi élést vitettünk a táborra.

4. Az egynéhány úttal az országon általment tatárookra, oláhokra mennyét költöttünk.

5. Az magyarországi dologra s hadakra többet expendáltunk kétszáz ezer tallérnél.

6. Az háromesztendei hadakozásra mennyét költöttünk, mennyi híveink emberink holtanak meg s vesztek el, s mennyét kellett adnunk, kedveskednünk vezéreknek, pasáknak.

7. Béli Pálért (kik nekünk árulóink voltanak) alkalmatosságával minemű summát kelle fizetnünk, sok hűségünk után ugyancsak onnan veve Csáki László alkalmatosságot a porta s ellenünk való dolgokra.

8. Zólyomi alkalmatosságával is mennyét kelle fizetnünk.

9. Minden hűségünknek megmutatása (noha ha soha több hűséget nem mutattunk volna is, csak hogy az bécsi táborozás alkalmatosságával a győri hidakat megtartottuk, mely nélkül Bécsnél az fővezér nem subsistálhatott volna, emberei, hada is, nem járhattak volna, s megszaladván Bécs-től, nagyobb rész hadának el kellett volna veszni) több kegyelmességét érdemlettük volna a portának, mint praedecessorink, mégis fiúnk confirmatiójáért mennyét kelle fizetnünk.

10. Az német miatt is (elhagyván az előttenieket) csak három esztendőben mennyi károkat praedálásokat szenvedtünk, és látván hatalmas császár hadainak distractióit, és hogy magunk erőnktől, noha az mint lehetett fegyverkeztünk is, feles veszvéen el a németekben a mi hadaink miatt ez országban, kik között nagy emberek is vesztek el) teljességgel az németeknek ellenek nem állhatunk. Az lévén az fővezér intimatioja is, amint megtarthatjuk hatalmas császár hűségében magunkat, csak tartsuk meg; úgy kelle kifizetnünk tavaly őket. Újabban quártélyra jövéen a tizenhárom vármegyében, Debreczenben, Máramarosban levő német hadaknak egészen ez országban való bójövetelekkel fenyegetőzvéen, bizonynal végére is menvéen, ha nem fizetünk: egészen reánk jönnek. Lengyelországból is bizonyos hadak jöttek volna melléjük, azért kellett annyi, s olyan rendkívül való kedvezéssel hozzájuk lenni, mert külömben magunkat meg nem oltalmazhattuk volna; nem voltunk s nem volnánk oly bolondok, ha soha azelőtt nekünk nem vétett volna is csak egynéhány esztendőbeli praedálásáért, házainknak, jószágainknak, templomok, városok, faluk felveséséért, égetéséért, vallásunkban való megbántáséért, gabonáinknak eltékozlásáért, embereink levágatásáért, marháink elhajtásáért fizettünk volna, az a nehéz mind ezeket hatalmas császár hűségében való megmaradhatásunkért cselekedtük, mégis már midőn a német igája alól ő hatalmassága fegyvere szerencséje által könnyelbséget, megmaradást reménelenék, haragot, böcselenséget, fenyegetődzést, törvényünk, canonunk ellen való szabadságtalanságot kell szenvednünk, hallanunk. A szebeni obsidiót ő hatalmassága hűségéért szenvedök, és ha Saffenbergnek a mi hadaink distractiót ne csináljanak, hogy az időből ki ne kopják, vagy Temesvár alá, vagy Havasalföldében (az hova is kívántatott volt) ment volna.

6. Ne is várják ő kglmek, hogy maga hozza elő az vezér a Gyulai uram követségét, hanem magoktól mondják meg, azért küldtük ő kglmét. hogy a végekben mostan is a németek felettébb sok károkat tésznek, embereinknek

jóságokat, kiket vagy nemzetségek, vagy házasság alkalmatosságával bírnak, bírni nem engedik, és hogy annak alkalmatosságával az dolgokat is ő nga ki akarja tanulni, hogy a portát informálhassa. Azomban ő nga a keresztyén királyok fejedelmek közt való jóakaróinak, kivált a maga vallásán valóknak annak alkalmatosságával jobb móddal küldhessen leveleket s informálhassa őket, hogy az német az vallást mint persequálja, micsoda képtelenséget követett el rajtunk és a szegény magyarokon, hogy ők is fogjanak fegyvert ellene, minthogy ígérték is, ha nem szünik a persecutiótól, hivalkodó szemmel nem nézik, ebben is hatalmas császárnak igyekeztünk szolgálni. Ha az Bécsben küldött lovakról tésznek kérdést (de ahhoz kérdéslen ne szóljanak) megmondhatják ő kglmek, az elmúlt esztendőben ugyan Gyulai Ferencz uram fenn lévén, a sok rajtunk levő gonoszoknak könnyebbedéséért reménkedvén, a ministereknek akkor magok kérve kértének paripákat, úgy töttünk volt ígéretet egynehány paripáknak küldése felől, most (kiváltképpen azért, minthogy ugyan Gyulai Ferencz uram által lett volt a vallásunkon való királyok, fejedelmek residensi által való megtaláltatások, ő kglme forogván már a dologban, ő kglmét kellett küldenünk) általa, hogy inkább szemben ne foghassák, kellett küldenünk egynehány lovakat. Egyébiránt is ha az generálisoknak s hadakozó tiszteknek nem kedveskedünk, annál inkább több kárt tésznek, kivált a szélben lakóknak; megmondhatják azt is, hogy híveink közül felesen vadnak még rabúl nálok, azoknak szabadításában munkálódunk. Lám Sorban vajdát ő nga maga mentette azzal, hogy azért küld az keresztyén királyokhoz, fejedelmekhez, hogy a dolgokat kitanúlhassa. Sorbán vajdának pedig sem országát nem pusztították, sem embereit el nem vitték, ő pedig pénzzel is kedveskedett.

7. Ha a vezér ő nga kérdi táborozásunkat, arra azt feleljék, eddig kiszállottak, mert féltünk attól, a szomszédságban levő német, lengyel hadak bécsapnak birodalmunkban és azok ellen kelletik vigyáznunk.

8. Ha az mostan elment török követ által megígért ötvenezer köböl búzáról tésznek kérdést, azt feleljék, csak ő nga parancsoljon a lippai bégnak, hogy az váradyai portusoz hajókat küldjön érette, nem léssen fogyatkozás azon búzában, most készítik. Radnóth die 21. Augusti. Anno 1687.

Kívül, más kézzel: Anno 1687. 21 Augusti Radnóth. Sárosi János uramnak instructiója a fővezérhez.

(Egykorú másolat Orsz. levéltár. E. F. L. XVI. 125.)

g)

1687. a u g. 28.

*Sárossy János uramék követségéhez expedáltatott levelek
minutája Almakerih 28. Augusti 1687.*

(Közölve Török-Magyarokori Államokmánytár VII. 256. s köv. II.)

LXI.

1687. a u g. 12—20.

Macskássy követsége a lengyel királyhoz.

a)

1687. a u g. 12.

*A lengyel király szükség esetére menedékhelyet igér az
erdélyieknek.*

Joannes tertius dei gratia rex Poloniae, magnus dux
Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Mazowiae, Samogiciae, Kyo-
viae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Liunionae, Smolensciae,
Seueriae, Czerniechoviaequae.

Significamus praesentibus literis nostris, quorum inter-
est universis et singulis. Cum ea sit amicae vicinitatis,
juriisque bonae amicitiae necessitudo, ut sibi mutuo et
ad invicem, quos inter illa intercedit, favere et correspon-
dere debeat. Hinc est, quod cum illrimus princeps Tran-
sylvaniae, suo ac totius inclytae provinciae suae nomine
desiderium exposuisset in regna nra casu, quo ultima neces-
sitas sic juberet, se recipiendi atque confugiendi. Nos pro
solita benignitate atque clementia nra tali casu ultimae
necessitatis (quem Deus T. opt. max. avertat) omnia vicinae
humanitatis jura, gratias protectorales affectumque nrum
regium, quicumque in ditiones nras sese receperint paterne
pollicemur, nec ulla ipsis a nobis, vel a subditis nris
inferri patiemur injurias. In quorum fidem praesentes manu
nra subscriptas sigillo communiri jussimus. Dabantur Zol-
kiviae die 12 mensis Augusti anno dni MDCLXXXVII.
Regni nostri XIV.

Joannes rex m. p. (P. H.)

Adamus Sarnovsky secretarius.

Lap alján: Literae protectionales ad Transylvaniam.

(Eredetije pecséttel ellátva a Teleki levéltárban 3613. sz.)

b)

1687. a u g. 21.

Matczynszky válasza.

Celsissime princeps, domine colendissime.

Quaevis obsequendi occasio a Celsitudine Vestra mihi oblata, quemadmodum grate accidere mihi solet, ita promptissimo studio ad executionem cooperari satago. Quidquid et magnificus dominus Balthazar Maczkaci intimus Celsitudinis Vestrae consiliarius sibi ad me a Celsitudine Vestra commissum habuit, mihiq̄ue retulit, totum id apud sacram regiam Majestatem dominum meum clementissimum dextere peregi ita, ut de mea nihil defuisse videretur promptitudine. Cuius etiam imposterum si Celsitudo Vestra opus habere voluerit mihiq̄ue mandare non gravabitur, experietur Celsitudo Vestra aequae alacrem, ac syncerum animum meum: ad praesens vero benigno me commendo favori, optimam, ac diuturnam una cum prosperrimis successibus valetudinem intime apprecans. Datum in tentoriis ad Buczacz die 21. Augusti. Anno Domini 1687.

Celsitudinis Vestrae benevolentissimus et obsequentissimus servus

Marcus Matczynsky m. p.

Külczim: Celsissimo principi domino Apaffi Transylvaniae principi, partium Hungariae domino et Siculorum comiti, domino colendissimo.

Ugyanott, más kézzel: M. Matyczinszky levele de data Buczacz in tentoriis, 21. Augusti. Anno 1687. exhibitae pro conservatorio in Radnoth 22. Septembris.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXII.

1687. a u g. 14.

Amnestia Baranyai Gergely számára.

Michael Apafi sat.

Spectabilis sat. Salutem sat.

Baranyai Gergely deák vallásunk szabadsága, m.-vásárhelyiek privilegiai ellen, mit követett volt el, kegyelmednél nyilván vagon, és ha a törvénynek szigorát, magistra-

tusi keménységünket akarnók követni, észrevehette volna, mit tegyen embernek a maga ductusának követése. De mi természeti kegyelmességünkötül, (melynek gyakorlásában eleitől fogva munkálódunk) viseltetvén és méltó respectusunk lévén az catholica religiön lévó becsületes híveink mellettevaló alázatos instantiájokra, eddigvaló helytelen cselekedetirül kegyelmes amnestiánkat adtuk. Mindazáltal kegyelmed jó declaratióval adja eleiben Gergely deáknak: volt eddig ami volt, de meglássa, ezután legkisebb dologban is, szent vállásunk ellen úgy elegyítse magát, hogy ha mi követi, magának s tanácsadójának tulajdonítsa. *Cui sat. Datum in castro nostro Radnoth 14. Aug. 1687.*

M. Apafi m. p.

Külczim: Spectabili sat. Michaeli Teleki de Szék sat.

(Eredetije a gr. Teleki család levéltárában. Miss. 222. c.)

LXIII.

1687. aug. 16.

Caraffa válasza a fejedelemnek.

Celsissime Princeps, dne dne mihi gratiosissime.

Epistolae Celsitudinis Vrae sub 2-da currentis exaratae per manus cursoris allatae mihi sunt, quas debito cum respectu suscepi et extemplo passu, omnibusque aliis necessariis munitus praenunciis Viennam versus iter suum intendit. Et si in posterum comparebunt Celsitudinis Vrae ablegati secundum meum posse inservire non praetermittam, particularique meae adscribam fortunae, si talis sese mihi praesentabit occasio, ut ingentem animi mei sinceri propensitatem erga Celsitudinem Vram, inclytum regnum et status demonstrare valeam: cui Celsitudini Vrae dum omnia prospera omnia ad votum foelicia animitus apprecor, permaneo Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Eperjesini die 16. Augusti 1687.

C. Antonius Caraffa, m. p.

Hátlapján más kézzel: Caraffa levele a Sárosi Sigmond bejáró vitte levélre térszen választ.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXIV.

1687. szept. 1.

A fejedelem levele Teleki Mihályhoz.

Istentől ő felségétől minden jókat s jó egészséget kívánunk kegyednek.

Akarók kegyedet mostan is levelünkkel látogatnunk, kívánván, írásunk találja jó egészségben kegyedet. Az törökön való diadalmát a németnek somlyai kapitányunk és a kővári vicekapitány kegyednek írt levelekből szaporán kezdők érteni, melynek mi egészen hitelt nem adhatunk semmiképpen; a ratió sem dictálja azt, hogy szintin úgy megverték volna a törököt, különben sem volt annyi ágyú vélek, a mennyit hirdetnek. Írtunk ugyan Naláczai uramnak, hogy tudósítson bennünket s ott való postánkat is várjuk mindennap. Szintén most érkezének a debreczeni emberek ide, kik is ezt a dolgot csak ambigue beszélnek, semmi valóságot nem tudnak beszélni, abból is kitetszik magok költött hírei a németeknek affélék. Nem késleltetjük a debreczeni embereket itt, kegyedhez küldjük. Értjük azt is Katona Mihály uram leveléből, fenyegetőznek a németek ide bé téli quártélyozásra való jövetellel. Kegyed azért írja meg néki, ha továbbá is afféle hírt hall, magától a mi neviünk benne nem forogván, hirdessen olyant, hogy oly könnyen az erdélyiek bé nem bocsátják őket, mint eddig. E penig csak magánál legyen kegyednél. Turzai a török követnek késéréséből visszajövé, azt beszéllette, hogy az karánsebesi aga mondotta, másodszor is Isten nekiek győzelmét adott, melynek örömét ott lőtték is. Ajánljuk ezzel Istennek oltalmában kegyedet.

Ehesfalva 1. Septembris a. 1687.

Istentől kegyednek minden jót kíván

Apafi Mihály m. p.

Külczim: Tekintetes nemzeti Teleki Mihály uramnak ő kegyének, belső meghitt tanácsúr s főgenerális hívünknek ő kegyének adassék.

(Eredetije a Teleki levéltárban 3612. sz.)

LXV.

1687. szept. 14—16.

*Báró Huochinnak, a lotharingiai hercegy követének levelei
a fejedelemhez.*

a)

1687. szept. 14.

Menedéklevelek ügyében.

Celsissime Princeps.

Siquidem hodierna die a serenissimo duce Lotharingiae expressum mandatum, et literas a praenominata sua Celsitudine, ad Celsitudinem Vestram sonantes obtinuerim, quas ad Celsitudinis Vestrae proprias manus tradam, et hinc discedam, cum in quibusdam negotiis importantissimis sint; idcirco per hunc meum expresse ad Celsitudinem Vestram transmissum adjutantem eandem Celsitudinem Vestram humillime requirere volui, ut absque mora mihi comitivam et salvum passum Nagybaniam mittere dignetur; ego in reliquo gaudeo, propter gratiam habituram, quam spero in humillima reverentia quam proxime personaliter Celsitudini Vestrae exhibiturum et me gratiae Celsitudini Vestrae humillime commendans permaneo

Celsissimi principis servus humillimus

Zattmarii die 14. Septembris 1687.

Paulus Antonius L. B. de Houchin.

*Kívül más kézzel: Houchin levele de data Zattthmar
14. Septembris. Anno 1687. hozta adjutantja Radnótra.*

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. szept. 16.

Újabb levele ugyan ez ügyben.

Celsissime princeps.

Literas Celsitudinis Vestrae sub 12. currentis ad me gratiosissime transmissas obtinui, et summe gaudeo Celsitudinem Vestram mihi tanquam servo humillimo quidpiam mandare non dedignari. Domino Sigismundo Sarosi cubiculario Celsitudinis Vestrae omnimode gratificatus sum, spero

quoque literas per expressum a me transmissas Celsitudinem Vestram obtinuisse, in quibus significavi, quatenus expressum mandatum a celsissimo duce Lotharingiae obtinuerim, ut de rebus importantissimis nomine sacrae caesareae regiae-que Majestatis oretenus commissionem meam deferam et literas a dicta Celsitudine ad Celsitudinem Vestram sonantes personaliter tradam, qua de causa etiam pro salvo passu et comitiva humillime rogavi. Si itaque praedictae meae literae nondum traditae sunt, rogo iterato, me praenominato passu et comitiva usque Nagybaniam ob summum in mora periculum die noctuque condignari. Caeterum permaneo

Celsitudinis Vestrae servus humillimus

Zattmarini die 16. Septembris 1687.

Paulus Antonius L. B. de Houchin.

Kévíl más kézzel: Houchin levele de data 16. Septembris. Anno 1687. Zathmár. Radnótra.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXVI.

1687. szept. 16.

A fejedelem levele a moldorai vajdához.

Illustrissime Princeps domine amice et vicine nobis benevole.

Jasiis 19. Augusti datas illustrissimae Dominationis Vestrae literas cum honore accepimus, quod illustrissima Dominatio Vestra nostri non tantum recordata fuerit, verum candidum suum in nos affectum declaraverit et certificaverit nuntiis illustrissimae Dominationi vestrae, pensaturi summus officii: Quantum ad damnificatos quaerulantes attinet, nostrum magis esset conqueri, sicut ex iteratis damnificatorum subditorum nostrorum lacrimis edocemur. Dictant tamen nobis culta hactenus ab utriusque bonae amicitiae et vicinitatis argumenta, ut severa ad confinia nos officiales nostros demus mandata de prohibendis istius modi excessibus, contentatione compertorum damnorum et optime colenda, sicut antea bona vicinitate et cointelligentia, quod nos vicissim ab aequitate illustrissimae Dominationis vestrae non indubie speravimus; melius tamen foret, si abutrinque idonei ad locum certum emitterentur commissarii coram quibus omnes hujusmodi difficultates, injuriae, damna et controversiae finaliter deciderentur, sicque omnes quaerelae tolle-

rentur. Nos ex parte nostra non deerimus, postquam de loco et tempore unanimiter prius fuerit conventum. Nihil aliud est, quod ad illustrissimam dominationem vestram scribamus (quam quod haecenus ex ipsa quoque famae publica cognovi) (*sic*) operationes utriusque exercitus campis Eszekiensi et Mohacsiensi. Nos multa mala et difficultates exhorrescimus. Vestram illustrissimam Dominationem amicissime rogamus certam confidentiam dignetur et deinceps nobiscum continuare et si quae nova habebit communicare. Cui reciprocam nostram amicitiam syncere promittimus atque commendamus protectioni. In castro nostro Radnoth 6. Septembris 1687.

Illustrissimae dominationis vestrae amici et vicini benevoli.

(Oláh kézből eredő fogalmazvány a M. N. Múzeum birtokában.)

LXVII.

1687. szept. 19—22.

A radnóthi consultatiók.

a)

1687. szept. 19—22.

A delegatióknak radnóthi szeptemberi határozatai.

(Megjelent Alvinczy Okmánytára III. k. 174—178. ll.)

b)

1687. szept. 19.

Alvinczy és társai jelentése.

Méltóságos tanácsúri és ez haza terhes dolgai folytatására rendeltetett főrendek, nekünk uraink.

Alázatosan jelentjük Nagtoknak s Kegmeteknek az Nagtok és Kegmetek nekünk parancsolt dolgok körül, noha bizony valóban szorgalmatoskodunk: de mind a contributiók számos volta, mind pedig a perceptorok ő keglmek sok rendbéli fogyatkozások miatt el nem végezhattuk; a mely részét végeztük is pedig, az sok rendben kívántató correctió miatt igen maculatumban vagyon, lévén még hátra az Kovács István uram. Péter János uramék ratiói, annakfelette egynéhány rendbéli kiadott difficultásoknak ratificatiói, az Sárosi János uram ő keglme ratiójával együtt, mely

körül most munkálódunk. Ezekhez képest félbenhadnunk akadályosoknak látjuk és egyszersmind károsnak is, sőt még az dolgokról való írásinkat nem procurrállhatjuk, addig nem is reportálhatjuk. Várjuk azért a Nagtok Kegmetek resolucióját alázatosan, várván egyszersmind Nagtok s Kegmetek dispositióját arról is, a nálunk lévő pénzt hova tegyük és az kin lévő pénz, búza, zab és marhák bészolgáltatásáról a kiknek kívántatik, micsoda választ tehessünk, akarván magunkat mindenekben tehetségünk szerint Nagtok Kglmetek parancsolatjához alkalmaztatnunk. Ajánljuk Isten oltalmában Nagtokat Kegmeteket.

Nagtok Kegmetek alázatos szolgálai Marusvásárhely
19. Sept. 1687.

Alvinczi Péter m. p.
Ugron Ferencz m. p.
Resner Pál m. p.

Külcztm: Az méltóságos tanácsúri és ez haza terhes dolgai folytatásában fáradozó főrendeknek ő nagoknak s ő keglmeknek, nekünk jó urainknak ő nagoknak s ő kglmeknek alázatosan. (P. H.)

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

Jegyzet. V. ö. az ezen évi jul. 26-iki törvények IX. articulusával.

LXVIII.

1687. szept. 25—27.

Gyulay Ferencz bécsi követsége.

a)

1687. szept. 25.

Gyulay szept. 25-iki levele.

Méltóságos fejedelmem, nekem természet szerint való keglmes uram!

Nagod méltóságos parancsolatját alázatos engedelmes-séggel vettem Sárossi uram által; már jó darab ideje lévén, miolta felérkeztem, azolta az mennyire lehetett, az dolgokban munkálódtam, lévén mind ő felségénél audientiam s mind conferentiam, holott is csak Detristain főhopmester és cancellarius Stratman uramék ő nagok voltak jelen; én, keglmes uram, eddig még instructióm kívül semmiben magamat nem egyelítettem, nem is recedálok attól, de úgy

látom, itt mennél inkább győzedelmeskednek, annál feljebb látnak és mindnyájan csak azt mondják, lehetetlen, hogy ne segítse és segítse az ő felsége hadát, mert az szükséges, kényszeríti őket rája, én eléggé megmondottam sok helyeken, velem lévén Donát Mátyás uram is, hogy bizony nem adhatunk, mert semmiünk sem termett, kereskedésünk sem lehet, sem vizen, sem szárazon, de ezek csak extremumot tentálnak, ha semmit sem adunk, én bizony nem ígértem, nem is ígerek semmit is. És az mikről most ultimátim parancsolt is Nagod, mennél hívebben s igazabban lehet, úgy igyekezem azokban is szolgálnom és Sárossi uram által tudósítanom, mivel ismét conferentiám leszen vagy ez jövő vasárnap, avagy hétfűn; magam is örömet nem késném, de az lovakkal sem érkeznek el, még egy postáját Nagodnak elvárom Nagod keglmes választételével, azután, ha Nagod keglmessége s parancsolatja leszen, alá menni sietek. Bűdöskúti uramnak most is az magam pénzből kellett adnom, egyébüve is ha úgy kívántatik, bizony az költségem is elfogy, ha késem. Volstan uram secretariususa újokban supplicatiót küldött Nagodnak, az ura is maga kért reá, ne feledkezsem írni Nagodnak felőle. És váltig mondtam, hogy míg az felesége is él azon kapitánynak, testamentumát is látnók, de ő csak azt mondja, testamentumot is a mikor tett, úgy hiszi, nekie legálta, hacsak felét is, a mie volt; valami választ kellene Nagodnak írni. Ezzel Nagodat Istennek keglmes gondviselése alá ajánlom méltóságos fejedelmi házával együtt.

Viennae, die 25. Septembris a. 1687.

Nagodnak méltatlan alázatos híve s szolgálója

Gyulai Ferencz. m. p.

Külczim: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem érdemem felett való keglmes uramnak ő nagának nagy alázatossággal íram.

Hátlapján más kézzel: Anno 1687. die 5. Octobris Radnóthra érkezett Bűdöskúti Boldisár uram Bécsből, hozta Gyulai Ferencz uram ő keglme urunknak ő nagának írt levele.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

b)

1687. szept. 25.

Gyulai jelentése.

Gyulai Ferencz uram tractája az bécsi conferentián 1687.

Midőn ő felségétől az diplomát semmiképpen nem obtineálhattam volna, ex consilio Stratman uramtól ő nagától ő felsége megizente, hogy az diplomát meg nem változtathatja becstelenségével (subscribálván elébbeni követaink), hanem rescribáljak, hogy vegye el urunk ő naga és az ország, a mint már egyszer megkínált bennünket ő felsége, az szerint, avagy ha toább való tractatust akar is urunk ő naga indítani, nem denegálja ő felsége.

En felelék reája: ő felsége előtt az én keglmes uramnak ő nagának és az nemes országnak ennél most egyéb kívánsága nincsen, melyeket memorialéban feltöttünk, szóval is bőven declaráltam és mivel ő felségéhez és az keresztyénséghez sok ízben való devotiókat s keresztyénségünket mutattuk meg (non quidem ex metu, sed ex Christiana devotione nostra et ante tempus) kinél nagyobb jelét akar-mely confoederatusa is ő felségének jobban meg nem mutatta, még pedig olykor, a mikor az török igája alatt volnánk, kinek is igája alól szívesen kívánnánk felszabadulni.

Azért ő felsége is adja jelét urunkhoz ő nagához s országunkhoz való kegyelmességének, hiszem ő felsége sui juris, úgy tudja az én keglmes uram ő naga.

Erre mondá Stratman uram, micsoda jelét kívánjuk.

En felelék: Egyik jele az ő felsége keglmességének az, hogy a diplomát az mi kívánságunk szerint adja, mivel még mi olykor kívánjuk, a mikor a török igája alól fel nem szabadított bennünket és az mikor bennünket felszabadítana is ő felsége és az keresztyénség fegyvere, nem subjectusi, hanem confoederatusi akarunk ő felségének lenni, sőt ha szintén az töröktől fegyverrel elnyert volna is ő felsége bennünket, még sem lehetne bennünket ily rendkívül való terehviseléssel szorongatni és szomorítani bennünket, nem is illenék ő felségéhez.

Erre mondá Stratman uram, az több ministerek is erős fogadásokkal: Ő felségének semmi gonosz intentiója urunkhoz ő nagához és az országhoz nincsen, Erdélyt bizony semminemű exaktiókkal nem terheli, hanem illik urunknak ő nagának és az országnak segíteni ő felségét ilyen expe-

ditióiban az confoederatusokra nézve is, mert mikor az keresztyénség fegyverét segíti, magát segíti akkor.

Kire felelék: Ha ő felsége exactiókkal terheli hazánkat partiumbeli hozzá tartozó részeivel, mi törökkel-tatárral nem fenyegetődzünk (noha úgyis nem kevés distractiót szerezhetnénk ő felségének, ki nélkül is jobb volna ellenni ő felségének és azt az erejét másuvá fordítani), de bizony az confoederatusokat s az keresztyénséget megtaláljuk és ha más keresztyén királyokhoz folyamodni kéntelenítettünk, nem mi, hanem ő felsége és az ministerek lesznek okai, mert az keresztyénség nem azért fogott fegyvert, hogy keresztyén országot nyomorgasson az ő felsége fegyvere, hanem török-tatár ellen hadakozzék és ha egy alávaló férgecske gondot igyekezik viselni az maga megmaradásáról, mennyivel inkább az kit Isten értelemmel megáldott, hogy ne viselne gondot az maga megmaradásáról.

Ezekre nézve újabbán a ministerek által ő felsége assecurált, hogy az ő felsége hada az erdélyi határban be nem jön, Caraffának is erős parancsolatja leszen, hogy se urunkot ő magát, se az országot ne kedvetlenítse, az hadakat is szoros disciplinában tartsa (a mint Eperjesen Caraffa generál is megvallá, hogy nem volt ordinantiája az bejövételre).

Kire felelék: Caraffa uram úgy cselekedjék, hogy in defensionem sui bizony fegyvert is fog Erdély, hírré adván az keresztyénségnek, mi okon kellett cselekedni, mert az mennyi hada vagyon ő felségének, Magyarországnak csak egyik része is könnyen eltarthatná, mondván, nem ad urunk ő naga és az ország több pénzt, csak az mennyiről nekem is parancsoltanak, kit is supra vires cselekesznek, nem is félelemből, hanem az keresztyéni szeretetből, melyet én is megígérhettem volna, Nemes János urammak sem hiszem annál többre hatalmat adtanak volna.

Erre mondották az ministerek: ő felsége parancsol Caraffának, másképen accommodálja magát Erdélyhez, hanem ő felsége azon kéreti urunkot, hogy ammonával pénzért segítse az ő felsége hadát, úgy pedig, ha az közelebb való helyet fogja az ő felsége hada megszállani, másképen nem kívánják, erről pedig idején tudósítsa urunk ő naga ő felségét, kiért Istentül áldást, az keresztyénségtől dicséretes emlékezetet veszen urunk ő naga magára, ő felsége is keglmességét mutatja. Caraffához érkezőn kezdé mondani, most sem akarunk semmit is adni, mint tavaly, de már is parancsolt Veteraninak, mit cselekedjék, ha pedig adnak. csak lásson pénzt, mindjárt kiviteti az hadakat Ugoesa

Bereg vármegyében és megmutatja, hogy ő nem Austerus, hanem urunknak ő nagának és az országnak igaz jóakarója és ha annónát ígérnek az ő felsége kívánsága szerint pénzért, az diplomát fortalitiumok kihagyásával is kiadja ő felsége, azon lészen, végben is viszi.

Kire én is felelék: O felsége mindenekben keglmeségét ígérte, azért ő naga úgy cselekedjék, hogy ha Erdély máshoz folyamodik, avagy fegyvert fog, az egész keresztyén-ség előtt ő naga lészen az oka.

(Egykorú hivatalos példány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

c)

1687. szept. 27.

Gyulay Ferecz uramnak Bécsben adott decretum 27. Septembris 1687.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára II. 210. s köv. ll.)

d)

1687. okt. 19.

Apafi levele Kolozsvár megszállásáról.

Michael Apafi dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dux et Siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti, salutem et gratiam nostram! Hűségtek belső tanácsúr s főgenerális hívüknök, tekintetes nemzeti Széki Teleki Mihály uramnak írt levelét mi is láttuk s megolvastuk. Mint történt a dolog Kolozvárnál, még arrúl eddig semmi bizonyos tudósításunk nincsen. Nem gondolhatnók azt is, hogy Besztercze felé mennének, minthogy már Scherfenberg generál és az generalis commissarius tractára jönnek Küküllővárra, hová mi is becsületes úr híveinket expediáljuk és ott miben fognak determinálódhatni a dolgok, hűségteket is informáljuk róla. Egyébaránt ha ugyan Besztercze felé mennének, az falukra és hostattjokra salva gárdiát kérhetnek és gazdálkodással is, a mint lehet, kedveket keressék, de a városban semmi szín és praetextus alatt bé ne bocsássák őket, sőt ha extremumra találma menni a dolog, protestáljon hűségtek Isten és az egész keresztyén világ előtt hűségtek oka

ne légyen, ha mi ellenkező consequentiája következik az dolognak és instáljanak iterato, ne igyekezzenek az várost vagy elrontani, vagy hozzánk való hűségétől elszakasztani, de ha ugyancsak keménykednek is az váras ellen hűségtek az jó Istent híván segítségül, az várost fegyverrel is oltalmazzák, az vidékről feles fegyveres embereket vivén be az várasban, elég erő leszen hűségtek dispositiója alatt, holott így tudják, főgenerális úr hívünk az extraordinarius gyalogokat is oda rendelni emberkedjék és régi igaz hűségekben hozzánk való kötelességekben és hazájokhoz való szeretetekben mind végig megmaradjanak, mi is fejedelmi hivatalunk szerint mellettünk levő tanácsúri és főrendű deputatus híveinkkel együtt azon leszünk, szegény hazánkot megoltalmazzassuk és conserválhassuk.

Quibus de coetero gratiose propensi mansimus. Datum in civitate nostra Cibiniensi 19. Octobris 1687.

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

e)

1687. nov. 17.

Gyulay Ferencz levele a fejedelemhez.

Méltóságos fejedelem, nekem természet szerint való keglmes uram!

Nagod méltóságos levelét Hevessi uram által aláztatos engedelmisséggel vettem igen súlyos betegségemben. . . .
(Megtjelent Magyar Történelmi tár XIX. 115. l.)

Posonii 17. Novembris 1687.

Nagod méltatlan aláztatos híve és szolgája

Gyulai Ferencz, m. p.

Külczim: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek, nekem érdemem felett való keglmes uramnak ő Nagának nagy aláztossággal irám.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

f)

1687. nov. 19.

*Széchenyi György esztergomi érsek a fejedelemnek: válaszol
a Gyulay által kézbesített levélre.*

Ajánlom kegyednek szolgálatomat.

Vettem kegyed levelét böcsülettel és a mint az elmúlt esztendőben, úgy most is kegyed követi mellett, valamiben tudtam szolgálnom, semmiben semmit el nem mulattam.

Jó neve van kegyednek mind ő fölségénél, mind pedig az udvarnál közönségesen, és úgy hiszem, kegyed sem ád okot reá, hogy ezután is különben legyen. Bizony szívem vigasztalásával értettem csak e napokban is Prukban meghálván az nagy veszedelemkor is, ott s másutt is kegyed keresztyény magaviselését, azont hallom a győriektől s Győr táján valóktól. Irom ezeket, mert sokan oly állapotokban és oly üdőkben, noha keresztyének vagyunk ugyan, de sokszor félre teszszük a keresztyénséget és a kegyetlenséget veszszük elő helyében. Commendálom magamot kegyednek, szolgáltasson velem, a mikor miben parancsolatját vészem kegyednek, a tévő leszek. Isten tartsa kegyeddet sokáig jó egészségben.

Datum Posony die 19. Novembris a. 1687.

Kegyed jó szolgálja mindenkor

Széchen György, m. p.
esztergami érsek.

Külczm: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apaffy, principi Transylvaniae, Siculorum comiti etc., domino domino amico colendissimo.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birtokában.)

LXIX.

1687. okt. 2—7.

A radnóthi conclusumok.

Anno 1687. die 2. Octobris Consultationes
in castro Radnoth expeditae.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára III. 178—185. ll.)

LXX.

1687. okt. 8.

Macskási Boldizsár s Baló Mátyás bizonyítványa Maurocordatus Sándor Teleki ellen tett nyilatkozatáról.

Nos Balthasar Macskási de Szent-Márton Macskása comitatus Szolnok interioris supremus comes, tabulae Judriae celsissimi principis Tranniae juratus assessor ac cum tributo regni Tranniae ordinario ad portam Ottomanicam in anno 1686 jam praeterito legatus ordinarius et Matthias Baló de Nagy Baczon praedictorum Celsissimi principis et regni in eadem porta continuus orator. Damus pro memoria per praesentes: Quod in anno praespecificato circa finem mensis Martii cum Adrianopoli proprium nrum hospitium ex mandato excellmi dni supremi Vezerii designatum illmus dnus Alexander Maurocordatus totius Christianitatis in praetitulata porta interpretis universalis accessisset, inter coetera post multas ultra citraque factas conferentias, dictus dnus interpretis formaliter praetulit ista verba: Dnus Teleki per mentem principissae dominatur in principem, dicunt Germanorum pecuniam recepisse, illis favere, nobiles in Trannia, quos vult, incarcerat, bonis spoliat, ad honores juxta meritum ipsorum nobilium evehi non permittit, solus regnum dirigit. Ad quae dni interpretis verba ab uno nostro facta est responsio talis: Ego hoc non adverti, nos nris privilegiis utimur, nos hoc non permitteremus, ut nos quispiam supprimat, solum principem veneramus, etiam dnum Telekium, tamquam generalem cohonestare solemus.

Super qua quidem praedicti dni interpretis modo antelato facta relatione nos quoque praesentes lras nostras testimoniales ad futuram rei memoriam fide nostra christiana mediante sigillis nris usualibus et manuum nrarum subscriptionibus roboratas dedimus. Datum post finitam nostram legationem et functionem in castro Radnoth die octava mensis Octobris 1687.

Idem qui supra

Balthasar Macskási, m. p. et Matthias Baló, m. p.
(P. H.) (P. H.)

(Eredetije a Teleki levéltárban 3611. sz. a.)

LXXI.

1687. okt. 17—19.

Kolozsvár megszállása.

a)

1687. okt. 17.

Veterani levele.

Nobiles grossi providi et circumspecti dni iudex et jurati assessores dni mihi observandissimi.

Nullus dubito, quin dominationes Vrae ab exmissis suis ad serenissimum dnum Lotharingiae ea, quae mihi circa missam annonam scripsit, perceperint, praesertim, quod ea non pro media die exercitum intertenendi sufficiat et hac de causa regiminibus apud me hic in Poppfalva existentibus distributa. Quemadmodum ea, quae e re Vra futura sunt, suggerere non defeci pristinum erga dominationes Vras affectum contestaturus, ita et nunc svadeo, ut petitam annonae summam propediem ad castra Serenitatis suae devehenda demandet serio, unde gratiam suae Serenitatis facili negotio aucupandam scio, ne forsitan ex tergiversatione ulteriori in contrarium evertant affectum, quapropter omnino studendum, ut hodie infallibiliter praementionata 40 m. aut 50 m. portionum deferantur cum annumeratis quae jam miserunt.

Si in pluribus gratificari potuero inveniar, Nobilium generosarum Dominationum Vestrarum

Dabam ex Poppfalva die 17-a Octobris 1687.

paratus Federicus Comes Veterani, m. p.

Külcztm: Nobilibus, generosis, providis et circumspectis dominis, judici et juratis assessoribus liberae regiaeque civitatis Claudiopolitanae, dnis mihi observandissimis etc. Claudiopoli.

Hátlapján más kézzel: Veterani uram levele, élést kér.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

b)

1687. o k t. 18.

Lothringeni Károly térvénnye.

Quoniam sua Serenitas liberali oblatione nos gratiose praevenit, acquiescentes in virtute excelsa et fide, qua sua Serenitas rem Christianam hodie administrat, haec postulata nostra et conditiones suae Serenitati humillime offerimus, utpote quarum inviolato vigore servando condescendimus ad mandata suae Serenitatis tum civitatenses, tum praesidiarii.

1. Quod religionum hactenus receptarum exercitia in suo libero statu, sicut de praesenti inveniuntur, intacte conserventur, templa, collegia, scholae, domus parochiales, proventus ecclesiastici singulari protectione muniantur, conserventur, neque ullo modo ipsae etiam ecclesiasticae personae tum ratione personarum, tum honorum et possessionum suarum ullis oneribus aggraventur.

2. Quod status politici tam officiales cuiusvis ordinis, quam cives in suo statu, ordine et officio, item privilegiis, donationibus, immunitatibus et aliis quibusvis tam generalibus, quam specialibus bonis et possessionibus tam mobilibus, quam immobilibus illibate contineantur et conserventur.

3. Quod omnia et singula quaecunque, qualibuscunque sub praetextibus injuriata vel offensa praetendantur, vel quocunque tempore, vel quovis modo possent praetendi ratione cujuscunque status et ordinis hominum magnatum, nobilium civium, praesidiariorum Germanorum et Hungarorum et aliorum quorumvis in civitate hac existentium in perpetua amnistia relinquantur.

4. Quod si qui ex statibus specificatis universis, vel de praesenti, aut ex post etiam quibuscunque temporibus ex hac civitate aliorum quocunque commigrare voluerint, tam immobilia sua bona vendere, quam et mobilia secum auferre absque ullo impedimento liceat et sic cum universis suis substantiis liberam habeant discedendi facultatem.

5. Quod haec civitas praesidio numeroso, nec alio onere (quod ad ipsam non attinet) non gravetur.

6. Quod civitas ulteriori annona amplius non gravetur.

7. Cum praesidium in civitatem introducitur, distributio hospitiorum nostrorum subsit potestati, ita, ut officiales moderni publici, supremus videlicet substitutus et vicecapitanei, castellani, ductores civitatis, assessores senatus,

notarii et alii etiam quilibet circa publica negotia occupati, sive modo, sive posthac ne onerentur ullo modo.

8. Quod miles dum in civitatem introducitur, severe prohibeatur praedari sive civium, sive aliorum bona hic existentia.

Quae omnia suae Serenitati humillime oblata postulamus humiliter, ut sic moderanda mandet, quae omnia sub sigillo Serenitatis Vestrae confirmanda et tam per Serenitatem Vestram, quam per alios etiam, quorum interest observari facienda humillime desideramus. Ex castris ad Claudiopolim positis die 18. Octobris 1687.

Carolus dux Lotharingiae m. p.
(L. S.)

Transsumptum ex vero originali et extradatum in paribus per juratum civitatis Kolosvariensis notarium sub sigillo dictae civitatis authentico. (P. H.)

Háttlapján: Lotharingiai herczeg ő felsége adta assecuratiónak párja. A. 1687. die 17. Octobris.

(Egykorú hiteles másolat az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXII.

1687. okt. 20.

Caraffa levele a fejedelemhez: ajánlja közbenjárását az udvarnál.

Celsissime Princeps dne dne mihi gratiosissime.

Respectu eo, quo par est Celsitudinis Vrae litteras per generosum dominum Franciscum Horvát ad me delegatum suscepi, qui una simul equum Celsitudinis Vrae nomine mihi praesentavit, pro quo debitas referre gratias, inque ejusdem Vrae Celsitudinis conservandam memoriam detinebo.

Praefatus grosus dnus Franciscus Horvát expectoravit oretenus, quantum nomine Celsitudinis Vrae inclyti regni et statuum mihi representandum fuerat ipsi concreditum: et pro indubitato habeatur, quod quanti ponderis erunt interpositiones meae apud aulam Caesaream, omni impendamus calore, ut negotia ad vota succedant, nil dubitans Celsitudo Vestra pariter bene perpensis dispendiis, qua secum invetuit bellum hoc pro bono publico, totave Christianitate

susceptum et perseverandum praesentibus necessitatibus subvenire non despiciet: ego vero ex parte mei nihil intentatum relinquam, Celsitudini Vrae inserviturus (uti teneor), quam dum per plurimos annos prospere in hoc principatu foeliciterque valere animitus ominor, demisse maneo.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus
Eperiessini, die 20. Octobris 1687.

C. Antonius Caraffa m. p.

Hátlapján: 1687. 22. Octobris, Caraffa generál levele, Horvát Ferencz uram hozta.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXIII.

1687. okt. 24—29.

A szebeni delegatio irományai.

a)

1687 okt. 24.

A delegatio levele a lothringeni herczeghez.

Serenissime Princeps domine, domine nobis gratiosissime!

Post synceram, eamque vix a saeculis auditam nostram erga sacratissimam Caesaream et Regiam Mattem ac rempublicam Christianam devotionis nostrae contestationem fatemur ex tanta foelicitate armorum Christianorum respirium tandem et sublevamen sperasse, cum hac quoque vice per nostros ablegatos in sustentationem exercitus multa et magna obtulerimus: sed quoniam desideria Serenitatis Vestrae per excellentissimos dominos suos ablegatos declarata conceptum, facultatem et vires nostras longe superant, sciamusque nos rem hanc cum Christiano principe habere et suscepta arma non in oppressionem Christianorum gerere: per nostros ablegatos spectabilem ac magnificum Georgium Bánfi de Losoncz consiliarium celsissimi principis dni dni nostri clementissimi intimum, supremum comitatum Albenis Tranniae et Dobocensis comitem, generosos item Stephanum Toroczkaei de Toroczko Szent-György, sedis Siculicalis Aranyas supremum capitaneum, Sigismundum Bálintith de Körtvélyfája et amplissimum Georgium Verder senatorem civitatis Cibiniensis ac ad ardua regni negotia moderanda deputatos Serenitatem Vram humillime oramus, dignetur

ex innata sua misericordia demissam instantiam nostram cordi sumere et desideria sua tam gravia ac penitus intolerabilia clementissime mitigare ex magno suo in rem Christianam zelo et pro immortalis serenissimi sui nominis gloria, ne deficiamus totaliter per haec impossibilia: Factura est Serenitas Vestra opus deo gratum, Christiano principi condignum, nobis et posteris nris cum magna Serenitatis Vestrae laude depraedicandum.

Datum in civitate Cibiniensi die 24. mensis Octobris anno 1687.

Serenitatis Vestrae

servitores humillimi Celsissimi principis Transilvaniae dni dni nostri clementissimi consilarii ac proceres ad ardua regni ejusdem negotia moderanda deputati.

(Egykorú másolat az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. k.)

b)

1687. okt. 25.

A szebeniek hűségesküje.

Juramentum formulae unionis.

En T. T. Esküszöm az élő Istenre, ki atya, fiú, szentlélek, teljes szent-háromság, egy bizony örök Isten, hogy én az én két keglmes uraim méltóságos idősbik és második Apafi Mihály keglmes fejedelmim s méltóságos Bornemisza Anna keglmes asszonyom ő nagok méltóságok, fejedelemségek, egész fejedelmi házok s minden javok megmaradásokban, ennek felette szebeni polgármester, királyi bíró, tanács, száz emberek s az egész szebeni lakosok, sőt Szeben városában magokat recipiált tanácsurak, deputatus főrendek, az egész úri fő s nemes magyarságnak, azoknak szerelmeseknek, hozzájuk tartozóknak és minden javoknak teljes securitásokban (ideértvén az mi egymás között írott eddig való obligatoriáinknak is tenorát) fejem fenállásáig s életem fogytáig egyetértek, ő nagok s ő keglmek mellől el nem állok, szabadságtalanságokra s veszedelmekre nem igyekezem, annál inkább ő nagokat s ő keglmeket el nem árulom, sőt akár mely nemzet miatt következhető extremitásban senkit, sem magát, sem szerelmesit, sem hozzájuk tartozókat, sem semminemű javokat ez városhól ki nem adom, sem pedig ez városban semminemű praesidiumot az magunk felekezeten s hozzánk köteles embereken kívül be nem veszek s nem bocsátok,

hanem vérem hullásáig s életem fogytaig az mi megírt keglmes uraink s keglmes asszonyunk hűségében megmaradván, ez városnak lakosít s ebben megtelepedett úri, fő és nemes rendeket, sőt az egész magyarság (valakik az mi keglmes uraink s asszonyunk igaz hívei) s azoknak szerelmesek s hozzájuk tartozók és minden javok hűséges oltalmazásában magamat nagy készséggel és jó lelkiismerettel alkalmaztatom, semmi fraust ezen hitem ellen szivemben nem reserváln. Melyre még is az igaz Isten engemet úgy segéljen s úgy adja lelkem idvességét.

Szeben 25. Octobris a. 1687.

(Egykorú másolat az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. k.)

c)

1687. okt. 24—29.

Apafi fejedelem megbízó levelei a külföldi udvarokhoz kintezett köretei számára, melyekben a protestans hatalmak közbenjárását kéri ki.

a)

Pápai Páriz Ferencz részére: Károly dán királyhoz, III. János György szász választóhoz, a svéd királyhoz s a svájczí rendekben.

Szeben okt. 24.

b)

Kolosvári István részére: Fridrik Vilmos brandenburgi választóhoz, a belga rendekhez, s más fejedelmekhez. Ezek nincsenek megpecsételve s címezve is csak egy pár van. Szeben okt. 24.

c)

Sury Mihály részére a szász universitástól:

Dánia és Norvégia uralkodójához, Károly svéd királyhoz, III. János szász választóhoz, Fridrik Károly württembergi herceghez, Nürnberg város tanácsához s polgármesteréhez.

Szeben okt. 29. Ellátva aláírással s Szeben városa, v. az universitas pecsétjével.

(Eredetije a gróf Teleki nemzetség m.-vásárhelyi levéltárában 970—977. sz. a.)

LXXIV.

1687. ok t. 29.

Scherffenberg levelei a fejedelmhez és követekhez.

a)

A delegatióhoz.

Illustrissime, spectabiles ac magnifici item et generosi domini mihi colende et observandi.

Expeditus a serenissimo Lotharingiae duce cum militia caesarea praesenti hybernio in stationem civitatis Cibiniensis collocanda juxta conformitatem conclusi nudius tertius cum praetitulatis dominationibus Vestris tractatus, quemadmodum non dubito, celsissimum principem et ordines in tantae consequentiae negotiis proprio ipsorum bono prae primis consulentes nullam effectuantis conventis et promissis moram, vel unius momenti temporis injecturos, ut tam ponderosus exercitus (qui antequam res in effectum plene deducta fuerit, nec pedem a Marusio movebit) quo citius melius ex provincia educi ac ulteriores damnificationes evitari possint. Ita mea quoque ex parte omnem facilitandi modalitatem intendens, exhibitorum praesentium commissarium suae sacrae caesareae regiaeque Majestatis bellicum praemittendum duxi, quocum saepius fatae dominationes vestrae ipsemet, aut alii a principalibus suis hunc in finem deputati statim convenire et tam super repartitiones universali copiarum, quam earundem intertentione omnia concludere et accommodare poterunt. Adjunxi quoque quartiriorum magistros, qui de hospitiorum distributione provideant, ne cum milite diutius subsistere et vicinia contra intentionem molestus esse necessitor. Prouti magnificus dominus Michael Inczedy oretenus fusius exponet. Coeterum maneo. Actum in Visakna die 29. Octobris 1687.

Illustrissimis spectabilibus magnificis et generosis dominis ad servitia et officia paratus

Fridericus comes de Scherffenberg, m. p.

Külczim: Illustrissimo spectabilibus magnificis item et generosis dominis N. et N. cellmi Principis Traniae ad modernos cum serenissimo Lotharingiae duce tractatus hucusque ablegatis mihi colendis et observandis. Cibinii.

Ugyanott, más kézzel: 29. Octobris 1687. Vizaknán költ Scherfenberg levele hozta Inczédi Mihály uram Szebenbe.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

A fejedelemehez.

Celsissime Princeps et domine mihi gratiose.

Exhibuit mihi generosus dominus Michael Inczedy, quas sub hesterno dato literas Celsitudo Vestra mihi exarare dignata est. Consignavit quoque subscriptum et sigillatum a Celsitudine Vestra conclusi cum serenissimo Lotharingiae duce super praesenti quartiriorum sive hyberniorum negotio tractatus instrumentum, quod cum habitis a serenissimo duce paribus pariter nostra, id est suae serenitatis parte sigillatis commutatum fuit. Nunc effectuationem conclusorum admaturari anhelat serenissimus dux. Ego vero gratiae Vestrae Celsitudinis me commendo. Actum. in Visakna die 29. Octobris 1687.

Celsitudinis Vestrae servus obsequentissimus

Fridericus comes de Scherffenberg m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apaffy electo Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, domino mihi gratioso.

Ugyanott más kézzel: 29. Octobris Vizaknán költ Scherfenberg levele.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXXV.

1687. okt. 22—27.

A balásfalvi szerződés.

a)

1687. okt. 22.

Ulteriores a serenissimo Lotharingiae duce propositorum nuper celsissimo, Transylvaniae principi et regno punctorum particularitates, per nos infrascriptos ablegatos exponendae et tradendae.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytára III. 185. l.)

b)

Responsio ad propositiones dominorum legatorum serenissimi ducis Lotharingiae.

(Alvinczy-Okmánytár IV. k. 188. l.)

c)

Az felséges lotharingiai Herczeg 28. Octobris. 1687. Balásfalvánál fekvő táborról írt levele a capitulatio után urunknak ő nagyságának.

(Alvinczy-Okmánytár II. k.)

LXXVI.

1687. okt. 31.

Meghívó a nor. 7-én tartandó országgyűlésre.

Michael Apafi dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dñus et Siculorum comes.

Generose fidelis nobis dilecte, salutem et gratiam nostram. Az mostani rajtunk forgó motusokat k hetvén, kéntelenítettünk a felséges Lotharingiai terhes és nagy summa pénz, bor, búza, vágó marha és abrak adásban megalkunnunk, melynek praestálását már minden órán kívánják; hogy azért annyi terhes szenvedésünk és nagy munkával lött öszvealkuvásink azoknak nem praestálásaért szegény hazánk utolsó veszedelme ne származzék, szükségesnek itéltük a nemes ország convocaltatását. Parancsoljuk azért keglmednek sub poena perpetuae infidelitatis notae, ad diem 7. Novembris fogarasi várunkban legyen jelen és a szokás szerint való procrastinatiót tégye félre, mert minthogy hazánk veszedelmében forog a dolog, periculum imminens in mora, ha külömben cselekszik, higgye el bizony büntetéstelen nem marad, kiki bátorsággal eljűhet assecuráltak bennünket, hogy senkit nem hábor lotharingiai herczeg is már a derék haddal vissza secus sub poena praetacta nec facturus. Datum in arce nostra Fogaras, die ultima mensis Octobris anni 168(7)

M. Apafi, m. p.

Külczm: Generoso Joanni Geréb de Illyefalva, fideli nobis dilecto.

(Eredetije a Geréb család levéltárában.)

LXXVII.

1687. okt. 31—nov. 5.

A szebeni biztosok jelentései.

a)

Az okt. 31-iki jelentés.

Nékünk természet szerint való igen jó keglmes urunk. Isten Nagodot szerencsés hosszú étellel s országának békességes birodalmával boldogítsa, szívből kívánjuk.

Keglmes urunk az Nagod méltóságos levelét alázatosan és illendő becsülettel vettük s keglmes parancsolatját kész engedelemmel értettük. Mi keglmes urunk, tartozó kötelességünk szerint teljes tehetségünkkel azon vagyunk, mindekben igaz hűségünket megmutathassuk. A prófont dolgáról mentől illendőbben provideálhassunk, azon munkálódunk minden tehetségünkkel. A szállások iránt estenek inconvenienciák többire az miatt, hogy üres házak nem találtatván, az hadak nem gondoltanak az czédulákkal is, egynéhány helyen leszaggaták az kapukról, erővel bészállattanak, melyről generál Scherffenberget ő magát megtaláltattuk, rész szerént eddig is megorvaslatta, továbbra is ígérte megorvaslását, sőt azt mondja, hogy az lovas hadakban az falukra is kész kiszállítani, minthogy el nem férnek, félünk is attól, hogy továbbra is nemes uraink szállásokat mind meg nem oltalmazhatjuk, melyről várjuk az Nagod keglmes parancsolatját, ha sollicitáljuk-é az hadaknak rész szerént való kiszállítását az falukra, vagy nem. Kolosvári és Pápai uraméknak Nagod keglmes parancsolatját megmondattuk s ő keglmek kész engedelmességgel Nagod szolgálatjára ma megindulnak. Generál Scherffenberg és császár commissariusua leveleit Nagodnak alázatosan megküldöttük és maradunk Nagodnak mint természet szerint való igen jó keglmes urunknak alázatos igaz hívei s engedelmes kész szolgálói

Szeben 31. Octobris a. 1687.

Frank Bálint, m. p.

Szabó Keresztél, m. p.

Keresztesi Sámuel, m. p.

Külczm: Az méltóságos erdélyi fejedelemnek ő nagának etc. nékünk természet szerént való igen jó keglmes urunknak ő nagának.

(Eredetije pecséttel az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

b)

A nov. 5-iki jelentés.

Nékünk természet szerint való jó keglmes urunk!

Isten Nagodat szerencsés hosszú étellel s országának békességes birodalmával boldogítsa, szívből kívánjuk.

Keglmes urunk! Nagod méltóságos levelét alázatosan és illendő becsülettel vettük s keglmes parancsolatját nagy engedelemmel értettük. Eddig is keglmes urunk minden tehetségiünkkel igyekeztünk tartozó kötelességiünk szerint igaz hűségünket Nagodhoz mindenekben megmutathassuk, továbbra is azon munkálódni egész tehetségiünkkel, meg nem szűnünk. Nemes uraink szállások iránt is azon voltunk, Nagod keglmes parancsolatját mindenekben effectuálhassuk s nem is recedáltunk volna, ha az erőszak nem kényszerített volna bennünket. A Fejérvárra szállítandó búza és zab iránt keglmes urunk, minthogy nekünk helyben zabunk nem volt s hertelen kívántaték az itt lévő hadak számára, az zabot ki kellett adnunk, itt pedig nem is volt több ezer köbőlnél, búza vagyon ugyan, de az iránt is kérjük alázatosan Nagodot, hogy maradna helyben, mi ugyan az Nagod keglmes annuentiája nélkül hozzá nem nyúlunk azon kívül, az mely Nagodtól megengedett. Ha pedig Nagod keglmes dispositiója, hogy ugyancsak innét szállíttassék ezer köböl búza Fejérvárra, instálunk alázatosan Nagodnak, méltóztassék Nagod szekerek iránt máshova parancsolni, mivel még ezen székbeli szegénység egészen haza nem telepedvén, az itt lévő hadak számára kívántató fa és széna öszvehorlását is nehezen vihetjük végben. Szász-Sebesben mi részünkről való commissarius még az estvéig nem érkezett volt, úgy értettük, továbbra is ha mit érthetünk, Nagodnak alázatosan megjelenteni el nem mulatjuk és maradunk Nagodnak mint természet szerint való jó keglmes urunknak életünk fottáig alázatos hívei s engedelmes kész szolgálói

Szeben, 5. Novembris a. 1687.

Christianus Szabó, m. p.

Frank Bálint, m. p.

Keresztesi Sámuel, m. p.

Külczim: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagának etc. nekünk természet szerint való jó keglmes urunknak ő nagának.

(Eredetije pecséttel az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXVIII.

1687. NOV. 3—6.

A német tábornokok levelezése a fejedelemmel a beszállások s ételmezés ügyében.

a)

1687. NOV. 3.

Scherffenberg levele.

Celsissime princeps, domine gratiose.

Quas sub ante hesterno dato, ratione exmittendi ad Celsitudinem Vestram sive supremi sive vices gerentis commissarii bellici, aut vero extractus cuiusdam super victualium ad quasvis stationes administrandorum repartitione, mihi exarare placuit, literas debito cum honore accepi, continentisque earundem intellectis Celsitudinem Vestram latere nolui. Commissarium quidem supremum bellicum consummandis, quae restant, officii sui dispositionibus intentum, de facto adhuc in castris penes serenissimum ducem, propediem tamen hic affuturum, vice gerentem vero eiusdem heri Albam Juliam ad lustrandas ibidem copias profectum esse, quibus utriusque Celsitudinis Vestrae desiderium, ut alteruter coram Celsitudine Vestra totali dispositionum operi absolvendo adesse velit, quantocius insinuavi, spero adventum suum non tardaturos. Interea temporis, ne qua in parte defectus appareat: curavi per commissarium Comornik Celsitudini Vestrae in antecessum eventuales administrationis, ad quaevis stativa necessaria distributionem transmitti, secundum quam si praestatio instituat et indesinenter continetur, nihil obstabit, quominus bono ordine conventa in effectum deduci, et in subsequente tandem generali congregatione, si quae occurrerent difficultates, facili negotio tolli utrinque possint, et complanari. Hisce Celsitudinem Vestram diu incolumen valere exopto.

Celsitudinis Vestrae servus obsequiosissimus

Cibinii die 3. Novembris 1687.

F. C. de Scherffenberg m. p.

Külcztm: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. nov. 4.

Veterani levele.

Celsissime princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Exili literarum stylo meo, obligationem meam contestaturus erga Celsitudinem Vram, gratulor mihi cumprimis, me nactum occasionem praesentibus lineolis demissa mea quamvis minima offerendi servitia, nutum Celsitudinis Vestrae praestolaturus, ut facto ipso exhibere queam, omnem deinceps moturus lapidem, ut in bonis servandis ordinibus et bona disciplina militari militem continendo Celsitudinis Vrae gratiam mihi promittere ausim unice aestimandam. Ea propter adventum meum Albam Juliam intimandum ratus, occasionem gratiose mihi insinuare ne dedignetur, quominus profiteri liceat me esse Celsitudinis Vestrae humillimum servum.

Dabam Albae Juliae 4ta Novembris 1687.

Federicus Comes Veterani m. p.

Külezím: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti dno dno mihi gratiosissimo.
Coronae vel ubi.

Hátlapján más kézzel: Veteráni gral levele 4. Novembris 1687. Fejérvárról.

(Eredetije pecséttel az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

c)

1687. nov. 5.

Scherffenberg levele.

Celsissime Princeps, domine gratiose.

Redditae mihi sunt sub 3-a currentis perscriptae Celsitudinis Vestrae responsoriae ex quarum tenore non sine admiratione intelligendum fuit, quasi multa tractatui contraria hic me praesente admissa fuisse, Celsitudo Vestra inaudiverit. Siquidem vero nullius mihi conscius sim, quod vel in minimo tractatum sensui adversaretur: imo magis conquerendum haberem, quod hactenus nec hic loci, nec alibi constitutae caesareae militiae ulla administratio ordi-

nate, aut serio instituta fuerit, nec de facto instituat: spero Celsitudo Vestra et huic necessitati per praesentem dietam, quo citius melius consulere, et si quae in aliis sinistre fortassis relata fuissent, illa mihi adaperire, interea vero temporis meliorem in partem interpretari dignabitur. Eo facto experietur ulterius, quam sim et maneam

Celsitudinis Vestrae servus obsequiosissimus

Cibinii die 5. Novembris 1687.

Fridericus C. de Scherffenberg, m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Sicularum comiti, domino mihi gratiosissimo.

Ugyanott, más kézzel: Fogarasban jött Scherffenberg levele. Anno 1687. 5. Novembris.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

d)

1687. nov. 6.

Scherffenberg levele.

Celsissime Princeps, domine gratiose.

Haerentibus adhuc dum hodie plerisque circa hybernantis in Transylvania caesarei militis intertentionem conceptis dispositionibus, quemadmodum non dubito Celsitudinem Vestram velut prioribus suis insinuaverat, stabiliendo eatenus ordini sollicite intentam, comitia eo fine statibus indixisse, ut iisdem simul et semel praesentibus sufficientia et congrua adinsceniri ac resolvi possint media, quibus certo fundamento firmatis militiae caesareae necessaria victualia ad quasvis stationes, uti et reliqua vigore tractatus administrentur, et exhinc tam tranquillitati publicae huius provinciae, quam securae et quietae regnicolorum permanioni, quam optime consulatur. Ita mea quoque ex parte desiderium facilitandi boni publici et negotiorum contestari, simul et omnem pro viribus operam conferre volens, in absentia domini supremi commissarii bellici latorem praesentium illustrissimum dominum Georgium Benedictum Boronem de Oggilby sacrae caesareae regiaeque Majestatis cammerarium, et laudabilis Badensis peditum regiminis vicecolonellum ad Celsitudinem Vestram hac occasione expediendum duxi, ut remonstrando militiae caesareae necessitatem eo firmioribus consiliis conventorum praestatio deter-

minari, et quibusvis inconvenientiis obviari possit. Cui proinde in omnibus, quae meo nomine pro summe dietae suae Majestatis caesareae ac regiae servitio proposuerit, Celsitudo Vestra, fidem indubiam adhibere, ne gravetur simulac concedere, ut donec res ad certum ordinem redactae sint, conferentiis eo super instituendis intervenire eoque magis salutare quasvis Celsitudinis Vestrae et statuum pro Christianitatis causa intentiones, sua quoque industria admaturare valeat. Ceterum Celsitudinem Vestram diutissime pro Christianitatis bono incolumem valere cordicitus apprecor.

Celsitudinis Vestrae servus obsequentissimus

Cibinii die 6. Novembris 1687.

F. C. de Scherffenberg, m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae Principi, partium regni Hungariae domino, et Sicularum comiti domino mihi gratiosissimo.

Ugyanott, más kézzel: Fogarasban jött Scherffenberg generál levele 6. Novembris. Anno 1687.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

e)

1687. nov. 16.

A fejedelem levele Scherffenberghez.

Excellentissime domine, comes nobis observandissime.

Dolenter intelleximus quasdam incommoditates post militum regiminis Excellentiae Vestrae in quartirium ingressum intervenisse et negotia non juxta factum cum serenissimo Lotharingiae duce tractatum accommodata esse: Si quidem jam ad Segesvarinum usque excurrunt ac aliquorum subditi ab ordinario suorum dominorum terrestrium servitio interdicti sunt et ad extraordinarias praestandas coguntur contributiones. Vestram Excellentiam amanter requirimus, ne gravetur tam se in quartirio destinato juxta articulos tractatus continere, quam milites sui regiminis contineri et accommodari facere. Certam enim post factam conclusionem cum domino caesareo commissario instituimus dispositionem dedimusque bonos ac citissimos ordines de administrandis ad quartiria necessariis, quod excellentissimo domino comiti generali de Scherffenberg ad ipsius desiderium per nostrum aبلغatum declaravimus. Nihil dubitamus, postquam vestra Excellentia ex praelaudato domino generale et certitudine

rei tales nostras dispositiones cognitura est, se conclusione tractatus omnimode sit cum suis militibus accommodatura et militum excursiones violentias ac incommoditates serio prohibitura. Cui dum firmam valetudinem desideramus, divinae etiam ipsam recommendamus protectioni. Datum in arce nra Fagaras 16. Novembris anno 1687.

Excellentiae Vestrae ad officia parati

M. Apafi m. p.

Külcztm: Excellentissimo domino magno comiti de Castell S. C. Regiaeque Mattis camerario, necnon unius inelyti regiminis dimacharum colonello supremo domino observandissimo.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

f)

1687. NOV. 24.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps domine, domine gratiosissime.

Datas Celsitudinis Vrae literas 13. Novembris Fogerasino eo, quo par est honore, per generosum dominum Stephanum Daniel de Vargyas obtinui, quibus lectis contenta percipiens omnibus, quae proposuit, fidem habendo. Superest tamen, si miles in bonae disciplinae limitibus continendus est, ut quantocius conventa naturalis sustentatio, tam in avena, carne etc. prout tractatus sonant, deferantur, ne ob carentiam (cum hoc tempore et eques equisque valde patiantur) mandata necessitate compulsi transgrediantur. Ceterum in bonis ordinibus, et militari disciplina, quoad valeo, lubens continere ipsos admittar. Hisce me gratiis et favoribus commendans existo

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Albae Juliae 24-to Novembris 1687.

Fredericus comes Veterani.

Külcztm: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino nec non Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo. Fogerasini.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában)

LXXIX.

1687. nov. 4.

Az oláh vajda a fejedelemnek portai híreket ír.

Illustrissime princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Nagod levelét hírekrül való tudósítással együtt szolgánk visszaérkezésével együtt böcsülettel vettük; Nagod birodalmában németek bemenetelit és némely városokban praesidiunok helyheztetésit, az mint Ngod írja, azon valóban búsulunk s bánjuk, mivel bizonyos dolog az, hogy midőn valaki a szomszéd házát kedve ellen háborgatja, az mellette lévő szomszéd is semmi jót nem várhat, mely dologrül nincs mit mondanunk, hanem csak az mindenható Isten csendesítse és alkalmaztassa mély és szent bölcseségivel, az mint ő szent felségének tetszik az erőteleneknek javára.

Portára menő Sárosi János uram után embere által küldött Ngod levelét is vettük, melyben kíván Ngod bennünket késedelem nélkül segítségünkkal hamar mehessen, melyet megeselekedvén az Ngod méltóságos tekéntetiért, haladék nélkül innét is megindítatván, előtte lévő útját continuálta. Hírek iránt is kívánván Ngod bennünket portán főnforgó állapotokrül, ne neheztelnők tudósétani Ngodat; ez iránt is akarván az Ngod kívánságának eleget tenni, ezt írhatjuk Ngodnak, az mint mi is bizonyosabban érthettük, postáink érkeztvén úgy Constantinápolybül, mint Drénápolybül; Constantinápolybül kapitjhájánk azt írják, hogy hatalmas császárunk fényes portájára hivatván néhai Kiöprüli fővezér fiát, az ki rendeltetett volt az Bogáznál lévő város vigyáztatására, kinek is neve Musztafa passa, és portára érkeztvén, mindgyarást kaimékámmá álléttatott, azután másodnap, az mint némelyek mondják, talám hatalmas császárunk azt vélte, hogy az rebellált had azzal contentálódnék, és megállapodik, tartózkodván az Constantinápolyban való menettül, a végre küldött ő hatalmassága, hogy az fogságban lévő helyben ölettetnék meg Szuleimánn passa fővezér, fejít penig küldötte az mostani fővezér Sziaus passához ő Ngához, és az táborhoz, de az mint értjük, ők azzal sem elégedtek meg, mivel mind azon vannak, hogy Constantinápolyban menjenek. Előbbeni kaimékám Redzep passát is az hova bújt volt el, megtalálták, elárúlván egy török, az ki látta volt, ötszáz aranyért, kiket Bosztándzi bassa ígért volt azoknak, az kik mondanák meg, az hova bújt el; és megtalálván vitette fogságban, de még eddig nem értettük, hogy

megölettetett volna. Fővezér Ibrahim passa fejét is (az ki Szulimán passa előtt volt fővezér) nekünk úgy írják, hogy Rodus szigetinek várából való exiliumjából, fejét vitték volna Constantinápolyban. Mondják, hogy nagy búsulásban vadnak, úgy az porta, mint más nagy rendek, látván azon rebelliseknek zabolázatlanságát. Drinápolyból is fővezér urunk ő nga mellett levő emberink írják, hogy ő ngával levő táborral együtt oda érkezett 25 praesentis Drinápolyban, s mindenképpen azon van, Constantinápolyban ne menjen, de az szpahiák az janchársággal együtt igen főzöndültek volt ellene, magukhoz vévén egy boncsiukját is, megindulván, előre akartak menni, de fővezér urunk ő nga az hadaknak egyik rendbelit maga mellé vévén, megtartózkodott és nem akart megindulni, és úgy maradt meg akkor, mindazonáltal még bizonytalan, ha ő nga megmaradhat-e Drinápolyban, avagy el kellett mennie, nem sokára ezt is megérthetjük. Mondják ezt is, hogy mások is azon lármaszerzőknek az alacsonyában ölettetek meg közülük nem sokan, ennek is végit és megállapodásokat miképpen lehet meg nem tudhatjuk, egyedül csak az Isten tudós benne. Szakcsinál lévő Szerásztyer passa ő nga mellett lévő kapityhántól is jött postánk oly hírral, hogy megindult volna Szakcsirúl, 25. Octobris az szultánnal együtt, ki Budzákban volt, az készen lévő élésekkel együtt Kamenitzben, nekünk is parancsolván ő nga, valami hátramaradt restantia élést mi indíttatnók meg késedelem nélkül érne el az több élést, vihessék együtt, mely dolog végett parancsoltunk arra rendelt híveinknek az ország véghelyeiben, az hova gyűjtetett volt, a mennyire lehetett, és amint lehet csak indítanak meg s vinnék az praefigált helyre, noha egyedül csak az Isten tudja, mely ügyyel-bajjal és mely nagy fogyatkozásával vagyon ez szegény hazának, de mit tehetünk? Lehet hogy sok bűneinkért, és ez megnyomorodott haza lakosinak bűneiért vagyunk nagyobb inségben és nagyobb szorongattatásban, mind sem mások; mindenkben legyen Isten ő szent felsége akaratja. Hasonlóképpen mi is kérjük Ngodat, hogy a részről is, ha mik újulnának, az ott kinn főnforgó állapotokrúl ne nehezteljen Ngod tudósítani, hasonlót követvén mi is Ngod kívánságiban, szomszédtságos atyafiságunk szerint. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Buku-rest. die 4. Novembris. Anno 1687.

Illustritatis Vestrae fratres, amici et vicini benevoli
oláh aláírás:
 io Serban voevoda.

Külczm: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. etc. Domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXXX.

1687. NOV. 6.

A brassaiak mentegetőző levele a fejedelemhez.

Illustrissime Celsissimeque princeps et domine domine nobis naturaliter gratiosissime.

Az Ur Isten ő felsége Ngodat ez haza békességének számos esztendőig való megmarasztatására, szerencsésen éltesse, mint kglmes urunkat, szübbeli aláztatossággal kívánjuk.

Méltóságos Fejedelem, és kglmes urunk! Ngad hozánk, s városunkhoz expediálván credentionálissával tekéntetes Apór István uramat ő kglmét, mely által admoneálván Ngadhoz tartazandó hűségünknek megállására, mind eddég, úgy ennek utána való perseverálására is, fontosabb mértékben való megtapasztaltatásnak okáért assecuratiót is kívánván tőlünk; melynek adásán mikor szentén munkálkodnánk, szomoruvan írhattunk Ngadnak, hogy az egész populusnak holmi békességet megutáló emberektől egyszer másszor költ hírek, haszantalan beszédeknek elhítetésétől esett felzundulésától conturbálotunk igyekezetünkben, az bevött félelemtől sem ratiónak, sem pedig intésünknek nem engedvén (micsoda beszédek s felzundulásnek okai voltak Ngadnak includált levelünkben elküldöttük) mindazonáltal nem oly véggel, hogy Nagad mellől elállana; hanem hogy elméjekben penetrált hamissan költ híreknek, és onnét kövötközöndő gondolasok szerént való gonosznak obviálna: mert Nagad mellől, mint kegyelmes urától nem igyekezik elállani, az mint az elküldött assecuratióval is tanubizonyáságot tesznek róla. Minekokáért Ngadat, mint kegyelmes urunkat aláztatasan kérjük az balgatlan (*így*) s értetlen község miatt esett fogyatkozást (mely feljebb megírt okokra nézve történt) valami elállásunknak ne interpretálja, mely távuly legyen tőlünk. Istennel bizonyítjuk, hogy Nagad, mint kglmes urunk mellett készek lészünk életünkkel, fejeinkkel hűségünket comprobálni, sőt ezen felzundulést lecsillapítván, kövötsége summája szerént illendő satisfactiót igyekezőnk tőnni, az Ngadhoz tőlünk kívántató hűségünk s az szép és

rendes uniónak regulája azant dictálván. De ceteris illustrissimam Celsitudinem Vestram feliciter vivere, regnare desideramus. Coronae, die 6. Novembris. Anno 1687.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles perpetuique servitores

Judex, Senatusque Coronensis.

Külczim: Illustrissimo ac celsissimo principi domino, domino Michaeli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae partium regni Hungariae dno et Siculorum comiti domino domino nobis naturaliter clementissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXXXI.

1687. NOV. 7—18.

A fogarasi országgyűlés törvényei s irománjai.

a)

A törvények.

Constitutiones deliberativae universorum Statuum et ordinum trium nationum regni hujus Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum ex clementi Celsissimi principis, domini domini nostri clementissimi annuentia: super certis quibusdam contributionibus in rationem militiae sacratissimae Romanorum imperatoriae Majestatis in hoc regno Transylvaniae quartirisantis conscriptae.

(Az Articulusokat lásd Alvinczy II. 236—271. ll.)

Mely fenn megírt conclusumokat az mi kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes consensusából pro ratis et firmis, mindenektől megtartatni akarván, három nationalis peccésüinkkel tetszett megerősítettünk, az minthogy az megírt kegyelmes urunk ő nagysága kegyelmes consensusából meg is erősítettük, és pro universorum trium nationum regni Transylvaniae statuum et ordinum, decretis kiadtuk. Datum in videlicet generalis congregationis universorum trium nationum statuum et ordinum regni Transylvaniae. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo septimo.

(Megjelent Alvinczy Péter Okmánytár II. 236. s köv. ll.)

b)

1687. nov. 18.

Az elő kivetése Kolozsvármegyében.

Anno 1687. die 1. Decembris¹⁾ fogarasi gyűlésben az német hadak számára kapuszám után felvetett 200 forintos adónak perceptiója.

Kolozsvármegyéből:

Ajton.

Blasii Sulyok	Col.	7	fl.	140
Andreae Kapi	»	5	»	100
Gothardi Kun	»	5	»	100

Apahida.

Civitatis Kolosvár	»	3	»	60
Emerici Literati	»	4	»	40
Emerici Gellyén	»	1	fl.	20

ennek ketteje
de porta.

Alsó M. Suk.

Pauli Suki	»	2	»	40
-------------------	---	---	---	----

Aranykút.

Stephani Jaxit	»	2	»	40
Volfangi Cserény	»	2	»	40
Ladislai Csefeji	»	3	»	60
Stephani Huszár	»	1	»	20

Alsó-Szavát.

Stephani Jaxit	»	4	»	80
Nicolai Ombozi	»	2	»	40
Johanni Nádudvari	»	1	»	20

Botháza.

Stephani Suki	»	1	»	20
Georgii Pókai	»	1	»	20
Pauli Ombozi	»	1	»	20
Stephani Egri	»	1	»	20

¹⁾ Hibásan nov. 18. helyett.

Báld.

Andreae Szentpáli Col. 3 fl. 60

Bóós.

Mathaei Vicei » 5 » 100

Báre.

Balthasaris Kemény » 6 » 120

Berkenyes.

Simonis Pécsi » 7 » 140

Buda-Telke.

Stephani Csáki » 10 » 200

Johannis Buki » 6 » 120

Bathos.

Andreae Cseh » 40 » 800

Bány.

Tomae Bornemisza » 15 » 300

Cseh-Telke.

Volphangi Cserény » 1 » 20

Simonis Pécsi » 2 » 40

Johannis Szentpáli » 5 » 100

Colos, oppidum » 21 » 420

Domb.

Simonis Pécsi » 4 » 80

Georgii Vitéz » 1 » 20

Dédrád.

Simonis Pécsi » 3 » 60

Georgii Horvát » 1 » 20

Francisci Kornys » 1 » 20

Francisci Földvári » 13 » 260

Stephani Lázár » 8 » 160

Tomae Bornemisza » 7 » 140

Nicolai Harinnai » 1 » 20

Erked.

Volphangi Barcsai » 6 » 120

Nicolai Harinnai » 6 » 120

Ércze.

Francisci Kornys	Col.	2	fl.	40
Michaelis Toldalagi	»	2	»	20
			ennek egyikén az papház.	
<i>Eölyves</i> integra possessio ...	»	24	fl.	280

Faragó.

Johannis Toldalagi	»	10	»	200
Francisci Mikó	»	1	»	20
Stephani Mikó	»	5	»	100

Felső-Szavát.

Pauli Suki	»	12	»	240
-------------------	---	----	---	-----

Fűzkút.

Francisci Mikó	»	2	»	40
Christophori Torma	»	2	»	40
Martini Kaczkány	»	1	»	20

Felső-Répa.

Pauli Veselény	»	15	»	300
-----------------------	---	----	---	-----

Györgyfalva.

Balthazaris Veselény	»	15	»	300
Stephani Hajósi	»	1	»	20
Michaelis Balassi	»	1	»	20

Gyéres.

Balthazaris Veselény	»	1	»	20
Petri Nápoly	»	2	»	40
Andreae Henter	»	1	»	20

Gleden.

Sigismundi Bornemisza	»	2	»	40
Johannis Bánfi	»	5	»	100
Volphangi Aliae	»	20	»	400

Harasztos.

Christinae Harinnai	»	11	»	220
----------------------------	---	----	---	-----

Köteland.

Stephani Karsai	»	2	»	40
Pauli Suki	»	1	»	20

<i>Kis-Nyulas.</i>			
Stephani Huszár	Col.	2	fl. 40
Benedicti Kun	»	3	» 60
Nicolai Pókai	»	1	» 20
<i>Keszi.</i>			
Wolphangi Bethlen	»	4	» 80
Johannis Balling	»	2	» 40
Francisci Mikó	»	2	» 40
<i>Kis-Czég.</i>			
Nicolai Mikó	»	3	» 60
Balthasaris Veselény	»	1	» 20
<i>Korpád.</i>			
Tomae Büdöskuti	»	4	» 80
Tomae Salkai	»	2	» 40
Johannis Bibereczfalvi	»	2	» 40
<i>Királyfalva.</i>			
Stephani Huszár	»	5	» 100
<i>Kis-Sármás.</i>			
Johannis Szentpáli	»	2	» 40
Johannis Vajda	»	1	» 20
<i>Kondól.</i>			
Georgii Horvát	»	2	» 40
<i>Keczed.</i>			
Georgii Horvát	»	9	» 180
<i>Katona.</i>			
Georgii Apafi	»	5	» 100
<i>Köbölkut.</i>			
Johannis Baki	»	10	» 200
<i>Kozmatelke.</i>			
Ladislai Krajnik	»	7	» 140
<i>Kis-Sajó.</i>			
Francisci Kornys	»	1	» 20
Volphangi Aliae	»	2	» 40
Sigismundi Bornemisza	»	1	» 20

Ludvég.

Stephani Huszár Col. 12 fl. 240

Légen.

Johannis Balling » 1 » 20
 Stephani Szabó » 1 » 20
 Blasii Literati » 1 » 20

Lompért.

Nicolai Harinnai » 1 » 20
 Johannis Székely » 1 » 20
 Ladislai Sombori » 1 » 20

Mőcz.

Volfangi Cserény » 3 » 60
 Balthasaris Veselény » 3 » 60
 Andreae Henter » 1 » 20
 Petri Nápoly » 1 » 20
 Magyar Kallján » 4 » 80

Mező-Szent-Márton.

Stephani Huszár » 3 » 60
 Francisci Balassi » 1 » 20
 Georgii Horvát » 3 » 60
 Johannis Bodoni » 4 » 80

Magyar-Palotka.

Stephani Palotkai » 2 » 40
 Nicolai Bedő » 1 » 20
 Martini Szaniszlai » 1 » 20

Mező-Eörményes.

Volphangi Kamuti » 18 » 360

Mező-Szilvás.

Volphangi Kamuti » 10 » 200

Mező-Eőr.

Johannis Mikola » 1 » 20
 Benedicti Sándorházi » 1 » 20

Magyar-Fráta.

Beredicti Suki » 5 » 100

Méhe.

Stephani Haller	Col.	3	fl.	60
------------------------	------	---	-----	----

Mező-Szent-György.

Gaspari Kendefi	»	2	»	40
Stephani Huszár	»	2	»	40

Monor.

Volphangi Aliae	»	13	»	260
Francisci Kornys	»	5	»	100
Sigismundi Bornemisza	»	2	»	40
Johannis Bánfi	»	4	»	40

Magyar-Felső-Suk.

Pauli Suki	»	2	»	40
-------------------	---	---	---	----

Nagy-Sármás.

Stephani Erdély	»	10	»	200
------------------------	---	----	---	-----

Novaj.

Johannis Szentpáli	»	2	»	40
---------------------------	---	---	---	----

Nagy-Nyulas.

Georgii Horvát	»	8	»	160
Gabrielis Mikó	»	2	»	40
Nicolai Székely	»	2	»	40

Nagy-Czég.

Francisci Bánfi	»	5	»	100
------------------------	---	---	---	-----

Nagy-Ida.

Jacobi Horvát	»	10	»	200
----------------------	---	----	---	-----

Oláh-Desmér.

Johannis Mikola	»	7	»	140
------------------------	---	---	---	-----

Oláh-Ród.

Stephani Kassai	»	3	»	60
Gaspari Gyerőfi	»	4	»	80
Martini Literati	»	1	»	20
Balthasaris Fekete	»	1	»	—
Andreae Sarló	»	3	»	60
Michaelis Kabos	»	2	»	40

Oláh-Kara.

Jacobi Literati	Col.	4	fl.	40
------------------------	------	---	-----	----

Oláh-Palotka.

Volphangi Cserény	»	1	»	20
Volphangi Borzáti	»	1	»	20
Volphangi Bethlen	»	1	deserta	
Johannis Horváth	»	2	fl.	20

egyike de-
serta.

Oroszfája.

Stephani Mikó	»	1	fl.	20
Georgii Horvát	»	1	»	20

Pete.

Stephani Szabó	»	1	»	20
-----------------------	---	---	---	----

Pata.

Balthasaris Kornys	»	5	»	100
Stephani Hajósi	»	4	»	80
Michaelis Balassi	»	1	»	20
Petri Filstihe	»	1	»	20
Petri Torma	»	1	»	20

Pusztá-Kamarás.

Balthasaris Kemény	»	10	»	200
---------------------------	---	----	---	-----

Posmos.

Balthasaris Veselény	»	8	»	160
-----------------------------	---	---	---	-----

Péntek.

Stephani Czite	»	15	»	300
-----------------------	---	----	---	-----

Szamosfalva.

Johannis Mikola	»	2	»	40
Johannis Gyeróffi	»	3	»	60

Solymos.

Volphangi Borzási	»	1	»	20
Nicolai Harinnai	»	8	»	160

Septér.

Stephani Huszár	»	2	»	40
Francisci Mikó	»	6	»	120
Georgii Horvát	»	5	»	100
Michaelis Almádi	»	5	»	100

Szombat-Telke.

Balthasaris Kemény	Col.	2	fl.	40
---------------------------	------	---	-----	----

Szent-Péter.

Simonis Pécsi	»	8	»	160
----------------------	---	---	---	-----

Szent-András.

Nicolai Szilágyi	»	2	»	40
Simonis Pécsi	»	2	»	40
Johannis Gáspár	»	2	»	40
Clementis Kósa	»	2	»	40
Francisci Földvári	»	4	»	80

Szász-Püös.

Simonis Pécsi	»	1	Ez deserta.	
Stephani Komáromi	»	2	fl.	40
Johannis Nagy	»	1	»	20
Tomae Bornemisza	»	1	»	20

Szász-Akna.

Francisci Joga	»	3	»	60
Christinae Hariunai	»	5	»	100

Szokolj.

Georgii Horvát	»	8	»	180
Tomae Katona	»	3	»	60
Georgii Joga	»	1	»	20
Johannis Vajda Némai	»	6	»	100

Széplak.

Francisci Széplaki	Col.	6	»	120
Gaspari Jankafi	»	3	»	60

ennek egyi-
két az ország
defalcálta.

Szopor.

Stephani Sulyok	»	3	»	60
Petri Orbán	»	3	»	60

Szent-Mihály-Telke.

Volphangi Kamuti	»	15	»	300
-------------------------	---	----	---	-----

Tótháza.

Stephani Sulyok	»	3	»	60
------------------------	---	---	---	----

Tancz.

Simonis Pécsi	Col.	1	fl.	20
Nicolai Harinnai	»	1	»	20
Francisci Földvári	»	9	»	180
Stephani Lázár	»	2	»	40

Tuson.

Simonis Pécsi	»	4	»	80
----------------------	---	---	---	----

Teke.

Francisci Vas	»	15	»	300
----------------------	---	----	---	-----

Visa.

Stephani Géczy	»	4	»	80
-----------------------	---	---	---	----

Visolya.

Stephani Huszár	»	11	»	220
------------------------	---	----	---	-----

Vajda-Kamarás.

Volphangi Bethlen	»	10	»	200
--------------------------	---	----	---	-----

Vajola.

Integra possessio	»	12	»	240
--------------------------	---	----	---	-----

Velkér.

Stephani Huszár	»	1	»	20
Volphangi Kamuti	»	1	»	20
Stephani Hallér	»	5	»	100
Johannis Vas	»	1	»	20
Francisci Kornis	»	1	»	20

Ujfalu.

Simonis Pécsi	»	4	»	80
Georgii Horvát	»	1	»	20
Francisci Vas	»	2	»	40
Clementis Kasza	»	1	»	20
Francisci Földvári	»	4	»	80

Ujlak.

Volphangi Kamuti	»	5	»	100
Tomae Bornemisza	»	2	»	40

Volphangi Kamuti.

Kolos-Monostor	»	10	»	200
Szász-Fenes	»	15	»	300

Oláh-Fenes	Col.	9	fl.	180
Magyar-Tótfalu	»	2	»	40
Oláh-Tótfalu	»	8	»	160
Stolna	»	3	»	60
Szász-Lóna	»	7	»	140

In summa portae 92 facit Col. 6
 flor. 18,4000 Ez az 6 deserta.

fl. 120

Az egyházi nemesség az kiktől percipiáltam.

Septér.

Fogarasi János uram	fl.	20
Borsa Tódor »	»	20

Bosban.

Tarcsa Lajos uram	»	20
--------------------------	---	----

Frátaiak.

Hunyadi Mátyás uram	»	20
Flóra Ursuly »	»	20
Flóra Dán »	»	20
Flóra Paskuly »	»	20
Tatár Péter »	»	20

Köbölkút.

Kováts Márton uram	»	20
Makai András »	»	20

Mocs.

Fráncz Márton uram	»	20
---------------------------	---	----

Faragó.

Borsa Miklós uram	»	20
--------------------------	---	----

Széplakiak.

Szabó Zsigmond uram	»	20
Barakony László »	»	20
Gyulai András »	»	20
Csorvási Márton »	»	20
Gruzda György »	»	20
Deák Mihály »	»	20
Tállyai András »	»	20
Szabó Mihály »	»	20
Gruzda István »	»	20

Noraj.

Kerekes László uram	fl.	20
----------------------------	-----	----

Szász-Akna.

Katona Tódor uram	»	20
--------------------------	---	----

Bot-Háza.

Végh György uram	»	20
-------------------------	---	----

Velkér.

Flóra Pap Tamás uram	»	20
-----------------------------	---	----

Flóra Pap Mihály »	»	20
---------------------------	---	----

Báld.

Kása Miklós uram	»	20
-------------------------	---	----

Az nemesség 26 facit	fl.	500
-----------------------------	-----	-----

És így az egész summa teszen »		18,900
--------------------------------	--	--------

desertán kívül, mely	»	120
-----------------------------	---	-----

Franciscus F. Harinnai m. p.

Kívül: Kolosvármegye 1687-beli kapuszám után való repartitio és contribuens nemések serie.

Harinnai Ferencz perceptori ratiója.

(Eredetije a gr. Toldalagi család radnótfái levéltárában.)

c)

1687. nov. 19.

Alsó János utasítása.

Instructio pro generoso Joanne Also de Al-Pesteny ad illustrissimum Valachiae Transalpinae principem expedito legato nostro data.

1. Oda érkezvén ő kglme, az mi kglmes urunk és az egész ország nevével az vajdát ő ngát becsülettel köszöntse, és mind az urunk ő nga, mind penig az ország leveleit adja meg.

2. Ez szegény ország külömb-külobmbféle szorongattatásit és fogyatkozott állapotját jó declaratióval előszámlálván, mondja meg, annyira exhauriálódtunk, hogy az tovább kívántató expensára semmiképpen nem érkezhetünk, melyhez képest instáljon az egész ország nevével, tekintvén az mi szoros és megfogyatkozott állapotunkat, méltóztassék

bennünket 100,000 talléroknek kölcsönadásával megsegé-
teni; Isten bennünket ez szoros állapotok alól felszabadít-
ván cum gratiarum actione megfizetjük ő ngának, minden
imide-omoda való mutogatás nélkül. Ha pedig meg nem
fizethetnénk, tehát oly formában való refusiót teszünk ő
ngának, hogy mind ő maga ő nga, mind pedig ő nga sze-
relmesi és atyjafiai bene contentusok lesznek vele.

3. Instáljon ő kglme azon is az nemes ország nevé-
vel, mivel ő nga maga iránt ez országnak semmi idegen-
ségét nem tapasztalta, sőt ha miben kívántatott, még ellen-
kező állapotjában is, jó szomszédságát s igaz affectióját
mutatta ő ngához; ne gyönyörködjék azért ő nga ez sze-
gény országnak tovább is terjedő szorongattatásiban, sőt
keresztyéni jó affectiójának kívánatos gyümölcseit tapasztal-
tassa vélünk ő nga: várván ez szegény országnak is ő
nga iránt kívántató jó maga alkalmaztatását mindenek-
ben. Datum in arce Fogaras die 29. mensis Novembris.
Anno 1687.

(Egykorú másolat orsz. levéltár E. F. L. XVI. 126. 1.)

d)

1687. nov. 22.

A szathmári parancsnok válasza a fejedelemnek.

Celsissime Princeps.

Gratiosam petitionem Celsitudinis Vestrae ex literis
a 6-ta Novembris ad me exaratis,¹⁾ percepi, et earundem
exhibitori pro tenuitate virium mearum assistere non inter-
misi. Etiam deinceps in quibus Celsitudinis Vestrae gratio-
sum beneplacitum demonstrare potero, non intermittam
opere exhibere, quatenus sim et permaneam

Celsissimi Principis servus humillimus

Zattmarii 22. Novembris. 1687.

Paulus Ant. L. B. de Houchin.

Külczim: Celsissimo Principi ac domino domino Michaeli
Apafi, Transylvaniae Principi, necnon partium regni Hun-
gariae domino et Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

¹⁾ A levelet magát lásd Alvinczy II. 223. l.

e)

1687. NOV. 22.

Falkenheim uram resolútiói hozzá a beadott punctumokra.

(Megjelent Alvinczy II. 278.)

f)

1687. DECZ. 15.

Az oláh vajda válasza a delegatióknak, Alsó követségére.

Spectabiles magnifici ac generosi domini, amici et vicini nobis benevoli.

Szomszédtságos jó affectiójából írott Kglmetek becsületes levelét igen kedvesen vettük, és hozzánk expediált főrenden lévő becsületes atyjafiát, tekintetes nemzetes Alsó János uramot ő kglmét, kérvén azon kglmetek nevével mondanó szavainak teljes hitelt adnánk; mely iránt mi is az Kglmetek szomszédtságos szeretetét előttünk viselvén, választételünket is ugyan ő Kglmére bíztuk, elhíttvén magunkkal, hogy Kglmeteknek voltaképpen referálni fogja és ő Kglmétől válaszukat mindenekben megértheti.

Quibus in reliquo spectabiles magnificas ac generosas dnés Vras bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 15. Decembris 1687.

Spectabilium magnificarum ac generosarum dnem Vrarum, amici et vicini benevoli

oláh aláírás.

Külczim: Spectabilibus, magnificis ac generosis dnis universi status et ordinis trium nationum regni Transylvaniae et partium regni Hungariae eidem annexarum etc. dominis, amicis et vicinis nobis benevolis.

Ugyanott, más kéz: Havasalföldi vajda statusoknak írt levele. Alsó János uram hozta. A. 1687.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában)

Jegyzet. A fejedelemhez írt válaszát l. Török-Magyarokri Államokmánytár VII. 285.

g)

1687. NOV. 23—28.

A delegatio norembéri határozatai.

(Alvinczy II. 272. s köv. II.)

LXXXII.

1687. NOV. 16.

Caraffa a fejedelemnek. Jelenti, hogy Erdély és Magyarország commendánsára kineveztetett.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Ex inclusis serenissimi Lotharingiae ducis epistolis Celsitudo Vra colligere poterit a sua sacratissima Matte, dno dno meo clementissimo commendam inelyti hujus Hungariae regni non solum, verum et Transylvaniae mihi benignissime collatam esse, quam ob rem animitus gratulor honorem habiturum celsissimae dominationi Vrae posse inservire, quod singulari adscribam fortunae, quotiescunque sese praesentabit occasio propensissimam animi mei devotionem proximius demonstrare, sperans invicem Celsitudinem Vestram operam navaturam, ut quaeque vigore contractus sunt promissa, punctualiter praestentur, ne suae sacratissimae Mattis dni dni mei clementissimi militia damnum patiatur. Siquid proinde occurreret (siquidem Eperiessini adhuc per aliquot dies commorari cogar in conficiendis certis negotiis subinde vero propius accedam) pro certo habeat Celsitudo Vra nihil intentatum relicturum, in quibus inservire valnero, ut erit experientia uberius edoctura. De cetero Celsitudinem Vram diu et saluberrime ad vota valere desidero, debito cum respectu me devoveo

Celsitudinis Vrae humillimus servus

Tokayni die 16. Novembris.

C. Antonius Caraffa, m. p.

Hátlapján: Caraffa gral levele 16. Novembris 1687. Tokajból.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt 33. köt.)

LXXXIII.

1687. decz. 1.

A brassaiak levele a fejedelemhez.

Méltóságos fejedelem,

Kegelmes urunk! Szoros kötelességünknek meg akarván felelni, Nagod mint kegmés urunk előtt el nem titkolhatuk, érkezvén szintén mostan Szebenben levő császár ő felsége commissariusától profont mesterének egyike, a mellett pedig ugyanazon commissariustól levele, melyben az reánk vetett élés és egyéb azon német császár ő felsége vitézi számára adandó victualiumoknak administrálását erősen sollicitálja, lévén pedig követekink oda Fagarasban, kik az vecturának könnyebbitéséért ott levő uraktól jövőndöbéli restitutió-
nak assecurálásával mind bor, széna, búza etc. esereképen kérjenek, nem lévén semmiképen módunk benne, hogy az vecturájával supportálhassuk, Nagadat, mint kegmés urunkat aláztatasan kérjük ezen szükségainkre nézve méltóztassék assistentiával lenni, mely érettünk deponálandó summának restituáltatását compromittáljuk hiba nélkül adminisztrálni; hogy pedig Nagad egyéb okokra nézve is (melyre nézve minapi expeditióknak volt) hűségünket realiter tapasztalhassa, ezen levelünkben includált megírt bíró uramnak szóló levelének párját elküldöttük, megértvén Nagad continentiáját, abban illetett punctumokat Nagad kegmés consensusához applicáljuk beteljesíteni s azokhoz magunkat alkalmaztatni, kiváltképpen kívánsága szerint megemlített commissariusához küldendő követekinknek elküldésében és hogy mégis notarius uram által referált alá s fel járó idegen emberek felől való tudósítást szorgattja. Mihöz annakokáért magunkat applicáljuk, az resolutió iránt Nagad kegmés informatiójától várunk, melyet mind ebben s nagyobb dologban is igaz hűségünknek kötelezése szerint életünk letétettetésével is igyekezzük mint kegmés urunk parancsolatját végben vinni. In reliquo illustrissimam Celsitudinem Vram foelicissime vivere prospereque regnare desideramus.

Illustrissimae Celsitudinis Vrae humiles paratique servitores

Coronae, die 1. Decembris a. 1687.

Judex senatusque Coronensis.

Külczm: Illmo ac celsissimo principi dno dno Michaeli Apati, dei gracia principi Transilvaniae, partium regni Hungariae dno et Siculorum comiti, dno dno nobis naturaliter elementissimo.

Ugytuzen levél belső oldalára írva a következő válasz:

Michael Apafi etc. Prudentes ac circumspecti etc. Hűségtek sub dato prima praesentis költ levelét vévén, continentiaját megértettük. Álmélkodással csudáljuk Hűségtek maga alkalmaztatását, megírtuk már etiam ex super abundanti Hűségteknek, admaturálja az Hűségtek várossára s districtussára vetett pénz és egyéb victuálék aministratióját, az arról írásban kiadott dispositió szerint, de mégis csak hallgatással mulatja, melyből következett az ő felsége hadai commissariusának Hűségtekhez lett levele és követje küldése, mely levelet is Hűségtek nem in specie, hanem csak in paribus küldötte kezünkhöz, inclinálván Hűségtek arra, hogy kívánsága szerint az commissariusnak követét küldi Szebenben. Holott azért Isten kegyelméből az fejedelmi igazgatás az mi kezünknél vagon és Hűségtek hozzánk tartozó kötelessége is meg nem háborított, Hűségteknek kegyesen és serio parancsoljuk, hozzánk és ez országhoz tartozó kötelességéről ez fenforgó szoros állapotoknak mivoltához képest megemlékezni és magát mindenekben ahhoz alkalmaztatni el ne mulassa, nevezeteshen pedig az megírt contributiók aministratióját az arról való dispositiók szerint ammaturálja, azután ha mi levelek vagy izenetek Hűségtekhez dirigáltak, azokra semmit magától ne resolváljon, amál inkább magától semmi oblatiókat ne tegyen, hanem minden leveleket in specie hozzánk küldeni s az izeneteket is valósággal hírünké tenni minden késedelem nélkül el ne mulassa és mind azfélék iránt, mind pedig egyéb czéle dolgokról az mi resolutiónkhoz magát alkalmaztatni, etc. ha mégis ellenkező dolgok tapasztaltatnak, Hűségtek részéről maga közönséges nagy kárával fogja maga nem alkalmaztatásának kemény animadversiónk szenvedésével való orvosoltatását tapasztalni. Az mi az alá s feljárók dolgát illeti, megmondhatják szóval embereknek, de írást róla ne tegyen, ott affélék nem találtak, de azomban ezfélék iránt is reánk relegáljon és tőlünk veendő resolutiókhoz alkalmaztassák magokat.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXXIV.

1687. decz. 2—8.

A Beszterczére küldött biztosok jelentései.

a)

A decz. 2-iki jelentés a fejedelemhez.

Méltóságos erdélyi fejedelem, nekem keglmes uram!

Keglmes uram a Nagod méltóságos parancsolatját 1. Decembris itt Beszterczén igen alázatosan vöttem; mindenekben azért a Nagod keglmes parancsolatja szerint igaz tökéletes hűséggel igyekeztem eljárni. Nagod méltóságos fiúleit a dolgoknak hosszas leírásával nem akartam terhelni, hanem a mélt. deputatióknak mindeneket bővön megírtam, abbúl Nagod méltóztassék keglmesen megérteni, itt mi karban folyjanak a dolgok. Isten Nagodot szerencséltesse és boldogúl éltesse sok esztendőig. Datum Bisztriczii 1687. die 2. Decembris

Nagodnak méltatlan alázatos szolgálja

Bálintith Sigmond, m. p.

Külczim: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek ő nagának, nekem természet szerint való keglmes uramnak ő nagának alázatosan.

(Eredetije Maxai írása az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

b)

A decz. 2-iki jelentés a delegatióhoz.

Alázatos szolgálatomot ajánlom Nagtoknak és Kegmeteknek.

Az mű keglmes urunk ő naga 27. Novembris költ méltóságos parancsolatját tegnap, úgymint 1-ma Decembris itt Beszterczén alázatosan vöttem. Az ő naga parancsolatja szerint mingyárt mentem fel generál uramhoz ő nagához és azokat a difficultásokat proponálván, orvosoltatások felől instáltam. Első szava is a lón, hogy én mindenkor csak panasolni megyek, jó hírt és választ az ő nagok panaszira egyszer sem viszek, de valamint én halasztok Fogarasban válaszkért, bizony ő naga is ezután úgy fog minden panaszokért hallasztani Caraffa uramra ő nagára. Semmibe tartják az erdélyiek az ő nagok panaszit, sok fogyatkozásit, császár

hadainak veszedelmét, mintha azok csak játékok volnának, de bizony megbánják rövidnap. Úgy látom, valóba igyekezik is benne, mert másnap, hogy ide jöttem, mingyárt küldötte fel esmét Caraffa uramhoz s omét Bécsbe az adjutántját s megírta, az mint mondá, minemű rossz és szoros quár-télyba vadnak itt a vitézek, fogyatkozások is mennyi van s nincs annyi tekinteti a császárnak (a kinek dolga forog benne) hogy megorvosolják dolgokat, a hadak elvesznek, haszontalanokká lesznek s úgy látja, ugyancsak abba is igyekeznek az erdélyiek, többet sokat ezen kívül mondott. Nem ártana Nagtoknak, Kegmeteknek (noha énnállamnál jobban meg tudja gondolni) a mennyiben lehetne azokban a dolgokban s kívánságokban, melyekről immár két levelembe írtam, kedveskedni, mivel ők azokat minnyájan igen igen nagyra magyarázzák, kiváltképpen most hamarjában a quártély dolgában ha lehetne könnyebbségek, mert a bizonyos, magunk is látjuk, hogy itt benn igen szorosán vadnak s helyek sincs a lovoknak s mennyi bajok a városiakkal is a miatt, csak Isten tudja s én meg nem írhatom, s a város faluiban kívánnak penig quártélt öt compániának, nehogy valami erősséget emlegetnének. Az élést pedig csak olyan formában kívánják azokba is administráltatni, mintha itt a városba administrálnák. Látom a tisztek is tágítás nélkül szorgalmaztatják a generált a quártély dolgából s igen megindúltanak rajta.

Az itt és körül való nemesség és parasztság dolga is orvoslás nélkül naponként nehezedik. Egyfelől minden jót ígérnek, másfelől meg nem állják. Ami a proponált difficultásokra való választételet illeti generál uramnak ő nagának, a salagvárdakot azt mondja megparancsolta, hogy mindenünnét revocálják ad 28. Novembris. Vissza is mentenek immár az quártélyokban. Annak alkalmatosságával mind megszűnnek úgymond azok a panaszok, melyek a salagvárdák excessusiból származtak. Ami azoknak exactió-jokat illeti, arra csak a válasz, amint első levelembe megírtam. A bethleni dolgot (itt lévén szinte akkor az odavaló német tisztt) megparancsolta, hogy ezután a ne légyen, noha az tagadá, hogy eddig nem hallott semmi oly excessust és ha volt is, gondolja nem egyébért, hanem szép szerént nem akartak sem a várból, sem máshonnét adni, élhel penig meg nem halhat a vitézlő rend. Azon haragszik igen gral uram ő naga, miért búsítják mindjárt urunkot ő nagát minden dologgal, miért nem jűnek panaszlani elsőben a német tisztekhez és ha azok meg nem orvosolnák, azután ő nagához s megorvosolná, azt ígéri s kívánna aziránt kedveskedni

urunknak ő nagának, de hogy senki ő nagához nem jö
panaszolni, hanem mindjárt Fogarasban a fejedelmet. úgy-
mond, búsítják, azt nagy böcstelenségnek tartja, hanem
ezután tartsák azt a rendet, ne búsítsák mindjárt a fejedel-
met, hanem ha az alább való német tisztetek el nem igazít-
ják a bántódásokat, ő nagát requirálják s ha meg nem
orvosolja, azután a fejedelmet. Marosvásárhelyiek dolgából
azelőtt is instáltam volt, most is és erre olyan válaszom lött,
hogy immár írt az vásárhelyi commendantnak. Vásárhelyi
uramék is ide küldötték generál uramhoz ő nagához Szőcs
Miklós és Géresi uramékat, igaz dolog, amint ő kegmek
mondják, commissarius uram hivatta volna, hogy dispositiót
tegyen a gazdálkodás dolgából, de ugyan instálni akarnak ő
kegmek is generál uramnak megbántódásokról; mint vihetik
végbe dolgokat, nem tudom. A commissarius értvén ő kegmek
panaszát, igen ígérte jóakarátját, hogy megorvosolja.

Az urunk ő naga, ország, az urak és nemesek ő
nagok s ő kegmek dolgaiba fáradozó szolgák tartóztatását,
szállás nem adását illeti, arra ez a válasz lött: Szokások
ő nagoknak olyan vagyon, ha a császár maga címere s
postája megyen is által az olyan helyeken, ahol az ő fel-
sége armadája vagyon collocálva, ha szinte comitivája volna
is, de ha úti levele nincsen, bizony megtartóztatják, azért
itt is azon szokásokat el nem hagyják, hanem aki járni
akar, legyen vagy a fejedelemtől, vagy ő naga tisztviselőitől,
vagy a német tisztektől, vagy az uraktól levele, semmiképpen
külömben nem lehet.

Szinte most izené generál uram ő Naga a secretarius-
sától, Caraffa uram ő naga levelét most vötte, melybe paran-
csolja, hogy a Neoburgumi herczeg regimentének, mely
immár négy óra . . . jár . . . spatiumira vagyon csak
innét a város . . . adjon quártélt, azért én tegyek mindjárt
dispositiót arról. Én megizeném, hogy arra hatalmam nin-
csen. Immár mit fog ő naga cselekedni, nem tudom.

Szamos-Újvárra, Bethlenbe, Désre még el nem küldötte
azt az öt compániát, tartózkodott azért, hogy ez mostan jövő
hadak beszállása mint léssen.

Ezek után Isten Nagtokat, Kegmeteket éltesse szeren-
cesen és boldogúl. Datum Bisztriczii die 2. Decembris 1687.

Nagtoknak kegmeknek alázatos szolgája

Bálintith Sigmund, m. p.

P. S. Vagyon ilyen nagy difficultás is, hogy az Veterani
generál uram ő naga Alvinczen és Borberekben levő hadai-
nak fele helyekben maradván, oda is innét kívántatik prófon-

tozni Fejérvárról és minthogy az commissarius urammal levő dispositiókban úgy láttatik, hogy Balpataki János és Vas Dániel uramékat is mellém rendelték volna, holott Vas Dániel Háromszéken, vagy hol lakik, én bizony nem is tudom jó szerivel mostan, Balpataki uramnak ő kegmének már kétszer is megírtam, hogy ott helyben maradván, értsen egyet ő kegme is velünk és subleválja az oda alá való provisiót, minthogy ugyan az ott levő vármegye szolgabírájának is meghattam, hogy az nemes ország rendelése szerént való kapuszámok után tartozó administratióját is mind az ő kegme gondviselése alá szolgáltatassa be processusából, ne fárasztassa alá s fel az embereket is véllek, de ő kegme és az kiket is szükségesképpen maga mellé kívántatik applicálni Alvinczról és Borberekből a szolgálatnak segítségire rationistáknak lenni (ki nélkül teljes lehetetlenség akárkinek is számarnadni *(így)*) mind maga Balpataki uram, de legkiváltképpen az vinczi és borbereki nemes emberek csak azzal vetik el magokról, hogy nem látván az ő naga commissióját, sem peniglen az ország végezését rólla, ők bizony senkinek számadó szolgálai nem lesznek fizetés nélkül és én nem tudok ekképpen senkivel is bírni, sem az oda alá való szolgálatban eljáratni, de úgyhíszem bizony, hogy afféle refractariuskodásért és elébb elébb való mutogatásért több kárral fogják ő kegmek, az mi jovak feltaláltatik. kárvallásakat concludálni és én oka nem leszek semminek is, mert az vinczi udvarbíró is csak mint here hever oda alá és egy jobbágy segítséggel nem is akar lenni s más ország jobbágyinak segítségekkel nem élhetünk, ha az ő nagok embereinek is segítségekkel nem élünk, holott ott is mingyárt marhapásztor kívántatnék s azoknak is rekeszek. Azomban az boroknak, gabanáknak pinczések és prófont házak több requisitumokkal együtt ehez a becsületes hasznas hivatalhoz s azak mellé, mint feljebb is íram, rationisták már az Nagtok kegték dispositiójában álljon, miképpen fogja orvasalni ezen fogyatkozásokat is. Bizony dolog, ha elébb parancsolt volna Nagtok s Kegtek nekem is, egynehány úttal való tudósításonra (holott mostan is üres kézzel vagyok. mind az nemes ország conclusuma felett, mind peniglen másoknak dependentiájok iránt is) talám nem késedelmeskednének annyira itt is a szekerek feles terheknek késedelmes lerakításakkal és az bornak nem léte miatt is nem szenvednének annyit, hanem az szükségekhez kívántató vecturákat rendek szerént s kevesebb haladékkal is moderáltattam volna ide való vectúrákkal és ennek utánna is jobb renddel való ide szállíttatásak moderáltathatnék az szász

székeknek. Az vármegyéről peniglen ne is halaszson Nagtok s kegtek borok szállíttatásával is, az miképpen forgolódnak ő kegtek és mikorra fogják kiteljesíttetni, mert ha arra fog czéloztatni váraoztatásunk, bizonyason megnyugodjék Nagtok s kegtek felette, hogy teljes lehetetlenség itt subsistálni akárkinek is. Szükségesképpen kívántatnék uram bizony, ha a nemes ország végezését in bone forma assequálhatnám, had moderálhatnám, mint feljebb is irám az correspondentiákat, honnét s mit mennyi számmal tudnék várni ide is és had requirálhatnám a szükséghez képpest az helybeli tiszteket is.

Külcím: Az mü kegmes urunk ő nagysága méltóságos tanács úri s főrenden levő deputatus híveinek én nekem jó uraimnak ő nagoknak s ő kegmeknek alázatosan.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

Jegyzet. Maga a levél egészen a Bálintith kezeírása. A más kéz által írt utóirat külön féliven van írva, s az eredeti levélnek mellékletét képezi.

c)

Dec. 3. Az előbbi jelentés utóirata.

S. P. Levelemet elvégeztem vala, azomba hívata generál uram ő naga s mingyárt nagy panaszon kezdé el beszédét. Látja-é Kegmed, úgymond, valamiket én megjövendölök, azok beteljesednek, de nem akarja Kegmetek semmiben magát accommodálni, semmi kérésünket, semmi fogyatkozásunkat nem akarja respectusban venni s megorvosolni, semmiben nem akar ő felsége hadainak könnyebbséget mutatni, addig halogatja, vontatja a választételeket, hogy mindennap nehezedik Kegmetek dolga. Inmár most négy regiment jó be. A ketteje nem oly hamar jó ugyan be, de ha elérkeznek is, azokat Szeben felé küldöm, mert itt el nem férnek, mindazáltal azokról többet beszél ezután velünk. A más két regimentnek penig egyike, mely a Neoburgumi herczegé, aki egy a császárnéval, holnap estvére ide érkezik, azok mind gyalogok s beszállítja őket ide a városba, mert azokra nagy respectussának kell lenni. Az lovas compániákat penig mind kiszállítja a városból. A Castelli uram öt compániája, akiknek Szamosujvárra, Désre, Bethlenbe kellett volna menni, inmár Máramarosba megyen, maga is ő naga elmegyen s Huszton lesz quártély, a várban-é, vagy a

városon, még nem tudja. A Castelli uram compániái helyén az hannoviai regiment jó be, mely is annyi számú csak, mint a Castelli uramé s azokat szállítja immár a megnevezett helyekre amazok helyén.

Innét penig Beszterczéről tíz compánia megyen ki a Castelli uramén kívül, kiknek ötének immár a beszterczei tanács quártélyt ígirt a magok falujokban, vagyon hátra még öt compánia quártély nélkül, azért engemet erőltetett ő naga újobban, hogy azoknak denomináljak quártélynak való helyet. Én megmondottam, minthogy arra authoritásom nincsen, én bizony nem denominálok, de ha volna is, nem tudnék denominálni, mert én itt a helyeket nem tudom. Avval ő naga contentus nem volt, hanem elkülde, mondván, hogy csak gondolkozzam a dologról és commissarius uramékkal is beszélgessek s valami helyeket csak találjunk fel, akik quártélynak alkalmasok lehessenek és egy óra múlva ő kegmekkel együtt menjek fel ő nagához.

En lejövén szállásomra megbeszélém Maxai Ferencz uramnak és Széki Márton uramnak ő kegmeknek a dolgot, mű csakhamar resolválóok magunkat, minthogy reánk a dolgot nem bízták, semmiképpen quártélyt nem denominálunk. Felmenvén, megmondók ő nagának a dolgot, elég haragot s kemény szókat szenvedénk ő nagától (s készebbek is volnánk messze földre inkább menni, mintsem ő nagával szemben lenni, sok okokra nézve). Végtere látván ő naga, hogy ugyan semmiképpen mű quártélyt nem rendelünk, maga ő naga elé vevé a lajstromokot, kikben a faluknak nevek, quantitások, possessorok az erdélyi határtól fogva Medgyesig mind fel vadnak írva, azokból rendelt maga quártélyt az öt compániának, úgymint Újfaluba comp. 1., Györgyfalvára comp. 2., Rettegre comp. 1., Eörbe comp. 1., mindezekben a mű instantiánk ő naga előtt semmit sem fogott.

Azomba műnekünk meghagyá ő naga, hogy commissariusokat rendeljünk mind kik a hadakat elkisíriék a quártélyig, mind a tiszteknek írjanak, hogy szállítsanak a nevezett helyekre élest, hogy az szegénység annál inkább ne romoljon, mert most is úgy elpusztultak a faluk, kiváltképpen a hol a hadak alá s feljártak, hogy immár semmiék sincs s elpusztulnak jobban, ha csak így viselünk (úgymond) gondot reájok! Jó lött volna most, ha salagvardájok lött volna, de minthogy maga a fejedelem kívánta, hogy senki instantiájára ezután ne adjak, én nem adtam az ő naga híre nélkül, nem is adok, noha a faluk kezeket öszve fogják, úgy kérnek, de nem kellett volna a salagvardákat általjába

megvetni, hanem ha azok valami excessusokat, exactiókat (akaratom kül) töttek, meg kellett volna elsőbben nekem panaszolni, oly ordinantiát adtam volna ki, hogy mind megorvoslódtak volna a dolgok, négy, öt forint fizetés is nem tött volna igen sokat egy-egy falutól, azomban mind megoltalmazták volna kár nélkül a falukat, de engemet senki meg nem talált, majd két hétig hejába ültem itt, olyan voltam, mint egy chimaera. Végtire Szebenbe küldöttek panaszolni reám, azt gondolták, ott mingyárt megfeszítenek, melylyel engem úgy exacerbáltak, hogy soha életembe el ne felejtsem.

Ide egy úri embert kíván egész plenipotentiával, aki tudós ember legyen és az ő nagok dolgaihoz jól értsen, kivel a portióknak és quártélyoknak occurralható difficultási felől beszélhessen és concludálhasson s ne igazítsa mindenkor Fogarasban, mert úgy rosszúl lesz a dolog, hogy meg sem gondolnók, mert semmiképpen a dolog nem complanálódik, valamíg ő nagával egyet nem értenek. Kívántatik is uram ide egy tekintetes ember, akire respectussa is legyen, mert műnekünk szónkat is alig akarja meghallani. Oly subtilis argumentumokkal is szokott ellenünk élni, melyekre meg nem tudunk felelni, meg sem tudjuk írni.

Commissarius uramhoz is ma jó reggel oda mentünk, most jöttünk meg onnét. kértük, legyen jóakarattal s könnyebbséggel ezekben a difficultásokban, elhittük, urunk ő naga is nem leszen felejdékeny róla. Igírte mindenkben jóakarátját oly becsülettel, hogy míg is csak aszerént kívánhattuk volna azokban a casusokban, mivel másképpen is discordálnak a generállal. Ami húzásokat, vonásokat, exactiókat cselekedtek azok a salagvardák, kiket a falukra erővel imponáltak (mert azokról nem szól, akik magok kívánták a salagvardákat) azokat csak jegyezzék fel s egy kevés idő múlva informálják azokról, mindeneket egy krajczárig accepáltat a portióban s fizetésekben tudja.

Amely két regiment most elsőben bejő, azt a felvetett portióból kell tartani.

A hátramaradott két regiment felől olyan parancsolatja Caraffa uramnak ő nagának, hogy distribuálják őket az országban. Azomban ő naga is bejövén, jobb dispositiót akar a fejedelemmel ő nagával egyező értelemből tenni.

Igírte egyéb dolgokban is commissarius uram jóakarátját, ha mi excessusok lesznek, requirálják, azért küldetett a császártól, hogy mindennek igazságot tegyen s bizony el is követi, csak tudhassa.

Igen szükséges volna ennek a commissariusnak valami

kedveskedéssel lenni, ha Nagtok Kegtek jóakarátja volna, mert szolgálhat, ha akar. Úgy látjuk, hogy ezen a generálon keménységgel semmit sem vehetni, a jó szóval inkább hajthatni, a mennyiben lehet, azért Nagtok Kegtek dissimulálja dolgait, mert másképpen ennek a földnek egész romlása leszen miatta, azomba a felsőbb tiszték elméjét is, ha kik jóni fognak, ha mi kicsin jó volna is benne, elbontja. Egyébiránt most ajánlja igen jóakarátját a mű kegmes urunknak ő nagának s az országnak, ha mit könnyebb-ségére feltalálhat, de megvárja, hogy a dolgokról accomodatío legyen onnét is.

Ma Széki Márton uram az Nagtok, kegtek dispositiója szerént kimegyen, hogy Désre, Bethlenbe, Szamosujvárra menő németeket megszállítsa. Ezen kül amely öt falukban (amint feljebb megírtuk) quártélyt rendelt generál uram ő naga, az öt lovas compániának, annak commissariusok kívántatnának és dispositió a sustentatiókról. Mi addig, míg Nagtok, Kegtek parancsolatja érkezik, ha találunk valakit, küldünk azokba a helyekbe, ha mi excessusok lesznek, vigyázzon s találja meg a tiszteket s orvosolja, ha lehet. Ezzel a jó Istennek ajánljuk Nagtokat, Kegteket. Datum Besztercze 3. Decembris 1687.

Nagtoknak kegteknek alázatós szolgálái

Bálintith Sigmond, m. p.

Maxay Ferencz, m. p.

Széki Márton, m. p.

Külön czédulán: Nem vöttük volt eszünkbe a sok beszéd s indulat között. A beszterczei lovas németeket ide a város jószágiba szállítják mind. Az hannoviai regiment is tíz compánia lévén (nem öt, mint ezelőtt írtuk volt) annak felít úgymint öt compániát szállítja ez szerént: Désre 3 compániát, Szamosujvárra egyet, Bethlenbe egyet, mert a Castelli uram ő naga regimenti kimegyen Máramarosban; a felít pedig azokba a falukba rendelte ő naga, melyeket Nagtoknak, Kegteknek megírtunk, de elsőbben úgy tudtuk, hogy beszterczei compániák lesznek azok, azután mondották meg, hogy az is hannoviai lesz.

(Eredetije Bálintith írása az Erd. Múzeum-E. birt., Keménygyűjt. 33. köt.)

d)

A decz. 8-iki jelentés.

Ngtoknak és Kglmeteknek ajánlom alázatos szolgálatomat.

Alázatosan kelleték Ngtokat Kglmeteket tudósítanom. Az estve nyolcz óra tájba hivatott vala generál uram ő nga, azt gondolám valami jó dolog végett, azomba rettenetes indulattal kezdé el beszédit minemű megbántódott ember légyen az erdélyiek miatt, azt gondolta, remittálnak valamit az ellene elkezdett dologban, de naponként szaporítják, ihon most is úgymond minemű méltatlan panaszokat küldöttek ellenem Szebenbe Falchehaim uramhoz (akkor a difficultásokról éléve egy idézést), de commissarius uram mint discretus úri ember tudván, hogy én mindenkor is hadi disciplinát szoktam tartani, nem hitte, hanem hozzám küldötte. Nem gondolták-e meg az erdélyiek, hogy még énnekem Szebenbe nem készítettek akasztófát, mit itilnek felőlem, hogy nekem Szebenből parancsolnak, még nagyobb helyekről sem, sőt inkább én parancsolok rövid nap másoknak, holott én is fejedelmi familia vagyok etc. Sok volt a beszéd. Mi hasznom nekem is sok írással Ngtok kglmetek füleit terhelnem, ha akarnám sem írhatnám meg, se ki nem mondhatnám minemű rettenetes indulattal, fenyegetéssel volt teljes beszéde. Én is amint lehetett megfelelttem, s oly kiáltással voltunk ketten, hogy csudával hallgatták, végtire elunván a sokát, kijöttem, mert se szómat, se ratióimot, se a mentségeket meg nem hallgatta. Én soha olyan embert többet nem láttam. Másnap reggel audientiát kérettem tőle, akkor is olyan constellatióban találtam, még az. színe is elváltozott, elsőbben nekem sem akart szólni. Azomban én az urunk ő nga parancsolatjában includált difficultásokat proponáltam, melyek nagyobb részint ennekelőtte is fenforgottak. Én semmi jó választ nem impetrálhattam. Mert immár nekem szómat sem akarta elvárni. Annak oka, és fundamentuma az, miért hogy elsőbben Szebenbe küldött Ngtok kglmetek ellene panaszolni, ha mit vétett volna maga ő nga, vagy vitézi, elsőbben magát kellett volna megtalálni felőle, tudták azt, hogy Szebenbe senki neki nem parancsol: annakfelette az igaz nemességnek, becsületnek, jó rendtartásnak regulája is azt kívánta volna, így kész lött volna megorvosolni minden excessusokat, de minthogy immár két versen így exacerbálták, ha mi jót akart volna is cselekedni, ezután nem műveli. Egyébiránt is azt mondja, mind

magát személyében (mivel azokat is magára tudja a mikkel alatta valóit vádolják) mind vitézit hamisan vádolták, mert soha még eddig egyet sem tudtak megnevezni se Pétert, se Pált akikre vádollahattak, ha százszor panaszkodnának is, de ha meg nem nevezik, ki cselekedte, mind hamisnak mondja s haszontalan előtte, mert ő nga egynek vétkiért, compániástól a császár hadát fel nem akasztatja. Ilyen oechonomiátok vagyon nektek, ilyen emberek vagytok ti; semmi dolgoknak jól végire nem mentek s ilyen embert, mint én, mindjárt akárki hamis vádolására böcstelenítetek, azt tudjátok, hogy avval engem mindjárt megfeszíthettek, császár hadaira is fundamentum nélkül mindent reá fogtok, de meglátjátok rövid nap mi lesz a gyümölcse, minthogy barátotokból ellenségekké csináltatok. A szegény vásárhelyiekre fenyegetődzik erősen s azt mondja, hogy ha meg nem alkhattak a mostan ott levő compániákkal, azokat falukra onnét kiszállítja s olyan capucinusokat viszen helyekben, hogy azok eleget tesznek nekik. Haszontalannak is látom én ez ellen Szebenbe panasolni, mert semmiképpen onnét nem dependeál s mind több több rosszat követ el, ahol hatalma vagyon, mivel engesztelhetetlen haragú ember. Most levelet küldött Vásárhelyre a tiszteknek, mindjárt inquiráljanak minden dolgokról, megakarja hamisítani, hogy a vásárheliek, úgymond, hamisan panaszkodtak, ha pedig valami igaz lött volna is benne, mért nem panaszlottak elsőbben ő ngának.

Hogy pedig annyi exactiókat, dúlást, fosztást, praedálást, excessusokat töttek volna a vitézek, azt sem akarja semmiképpen elhinni, miérthogy csak egyet is meg nem neveznek közülök, annakfelette a salaguardák is régen ímmár mind bémentek statiójokban, azért azok sem cselekedhették. Az ördögök elszaggassák ezerszer a lelkét s több átkokat is mondott: ha senkinek is ezután salaguardát ad akármi szükségiben, noha reá vötte volt ímmár az elméjét, látván hogy a közönséges jó úgy kívánja és hogy ha a fejedelem is akarja, hogy adjon, de ímmár nem cselekeszi.

A hatezer forint felől melyet a beszterceiжек adtak azt mondja ő nga: nem lévén magánál költő pénze, zálogjára kérte a beszterceieiktől azt a pénzt, tízezer forint éró pohár székit s ezüst tálaít adta volna kezekben: de a városiak annyi becsületet töttek ő ngával, hogy zálog nélkül adták, melyet mennél hamarébb nekik maga pénzéből megfizet, vagy ha halad a dolog, minthogy nem megyen olyan hamar ki Erdélyből, portiójába tudathatik ő ngának, abból kára az országnak nem következik.

Voltak továbbá olyan difficultások felírva a jegyzésben.

melyek a szebeni s másutt való statiókbeli tiszteket illeték, én azokat nem itéltem az generálnak proponálni, mert még supremus generálnak nem tötték, ha azután nem teszik, és így nem is orvosolhatná azokat, annakfelette azok a tisztek is úgy offendlálódhatnak avval, mint ez offendláldott Szebenbe tött panaszokért, azt is gondoltam, talám a deák is véthetett, nem tudván választást tenni a difficultások között.

Végtire látván én ezeket a fen megírt kedvetlen válaszatokat és hogy semmit nem használhatok generál uram ő nga előtt, mivel számát nem tudom mennyiszert hoztam elé és instáltam immár nagyobb része felől azoknak a megbántódásoknak s mindenkor egyforma válaszatokat adott: annakfelette egyéb dolgoknak folytatásában is semmi módóm nem levén, én az mi kglmes urunk ő nga méltóságos parancsolatja szerint onnét eljöttem, hogy mennél hamarébb udvarhoz mehessek, noha az Ngtok s Kglmetek engedelmé szerint egy kevésbé házam népét megtekintem, mert még ott nem voltam.

Mi karban legyenek penig itt a hadak, quártélyok állapotja voltaképpen, Ngtoknak kglmeteknek megírtam ez szerint:

A Castelli uram ő nga regiménte szeredán s csütörtökön ment ki Beszterczéről Máramarosban, Lápos felé amint akkor mondták.

Ma esmét délben jött be a neoburgumi gyalog regiménte a városban, aki nem lehet igen sokkal több háromszáznál. A szállásokat sem occupálták, hanem mint azelőtt voltak, meghagyták.

Azt mondja commissarius uram, aki ennek a regiméntnek a gondját viseli, hogy a császár pénzén akarja tartani ezeket, nem kíván ő felsége Erdélytől portiót nekik. Nem is rendelt volt még eddig semmit is nekik a felvetett portióból, hanem pénzen kerestetett mindent s kölcsön kért.

Azt is mondja, hogy a Herbville és Taff két regiméntet is, kik még Erdélybe nem érkeztek, de bejönnek: hasonlóképpen pénzén akarja tartani a császár, azoknak sem kíván portiót. Úgy lesz-e, nem tudom. Hova akarják penig azt a két regiméntet szállítani, bizonyoson végire nem mehettem, a napokban Szeben felé mondja vala generál uram ő nga hogy igazítja őket, most egy részivel a vásárhelyieket fenyegeti.

Az hannoviai fejdelem regiménte penig a Castelli uram ő nga regiménte helyén jó bé, de még az is el nem érkezett. Annak öt compániáját szállítják Désre, Szamosujvárbán, Bethlenbe, a monostori statió helyén.

Az öt compániáját pedig rendelte generál uram ő nga maga quártélyba (minthogy minket reá nem vehetett) Szász-Ujfaluba, Rettegre, Fel-Örbe, Györgyfalvára, amint azelőtt is Ngtoknak Kglmeteknek megírtam volt.

A portió pedig avval is nem szaporodik semmit, amint commissarius uram mondja, mert a mennyit a Castelli uram regimentére kellett volna adni a besztercei statióban rendelt élésből, azt ímmár ennek a hannoviai regimentnek adják, ki is telik jól, amint mondja.

Amely élést pedig a monostori statióban rendelt volt a nemes ország, és e napokban parancsolt is vala Ngtok kglmetek Maxai uraméknak, hogy azt a Désre, Szamos-ujvárba, Bethlenbe szállítandó vitézek számára administráltassák, mivel oda transferálódik a monostori statio, azt mondja commissarius uram, hogy annak meg kell maradni, meg is tiltotta, hogy az ország commissariusi ahhoz ne nyúljanak, mert azt más szükségre tartják, és ha fogyatkoznék valahol a had élésből, oda fordítják. És így nem kívántatnék több portiót felvetni az országnak, amint e napokban generál uram ő nga fenyeget vala, hogy legalább két vagy 3 ezer portióval meg kell toldanunk adónkat.

Széki Márton uram ő kglme egynéhány nappal ezelőtt kinent, hogy gondot viseljen és collocálja, ha elérkezik, azt a hannoviai regimentet.

Kívántatnék ímmár, hogy a több statiók szerént osztatnék fel a besztercei statióban rendelt portió, mert mi ahhoz semmit sem tudtunk, s nem értettünk, hogy valami igazítást tehattünk volna benne. Szükség azért Ngtoknak Kglmeteknek arról mennél hamarébb rendelést tenni.

A Piccolomini uram ő nga öt compániájának a város adott quártélyt, melybe mi semmit sem tudtunk, míg meg nem lött: micsoda falukba rendelték pedig azokat, jegyzésben Ngtoknak kglmeteknek elküldöttem.

Az élést administrálják ugyan alkalmasint, de commissariusok kívántatnának mind a generaltól, mind a várostól rendelt statiókban, különben kár fog következni.

Pénzt még eddig semmit sem administráltak Dobokából, azt mondá Almádi uram. Én eléggé serkengettem, fenytettem mind ő kglmét, mind másokat, hogy tisztekben eljárjanak, úgy látom eléggé volnának rajta, csak a szegénység adhatná. Szolnok vármegyében úgy mondák bizonyosan 9 ezer forintot szedtek fel, de az alá s feljárom hadak miatt a szegénység úgy megijedett, hogy sokan falujokat oda hagyták, s olyan helyen, amit kaphattak, minden praeda volt, ahol pedig az emberek hon voltak, azt mondják igen sok

kárt nem töttek. Nem tudom Ngtokat Kglmeteket egyébről tudósítani, a dolgok ebbe a karban voltak, hogy ma kijöttem. Ezek után Isten Ngtokat Kglmeteket számos esztendőig éltesse kívánatos állapotban. Datum in Olá Budak, die 8 Decembris hora vespertina 1687.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálja

Bálintih Sigmond m. p.

P. S. A commissariusok mind azt ígrik, hogy bizony valami károk, exactiókat töttek a Piccolomini uram hadai, mind portiójokban tudják, csak legyen inquisitió felőle. Úgy látom, mind azok s mind az alatta valói male contentusok véle, fogtak is ellene oda ki írni, amint mondák.

Külczim: Az mi kglmes urunk ő nga méltóságos tanács úri és főrenden levő deputatus híveinek etc. nekem is uraimnak ő Ngoknak és ő kglmeknek alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

LXXXV.

1687. decz. 5—9.

Levelezés Falkenheinnel és Veteranival a beszállásolások ügyében.

a)

1687. decz. 5.

Falkenheim levele.

Celsissime Princeps, domine gratiosissime.

Gravamina et difficultates de quibus Celsitudo Vestra in postremis suis sub 2. huius mentionem facit, a magnifico domino Ladislao Szekei mihi acclusas fusius intellexi, in substantia quidem iteratam priorum tantum modo quae-relarum exaggerationem continentes, quibus medendis prima jam tum expeditione ab excellentissimo domino generale Scherffenberg emanata satis prospectum, et omnia dudum composita arbitrabar, et certe fuissent, si generosus dominus Balintih consignatos sibi eo super ordines, quos hic tanta celeritate urserat, tum temporis directe adeoque citius illustrissimo domino generali vigiliarum praefecto comiti Piccolomini transmisisset, et non, 29. elapsi nuper mensis Novembris Bistricium tandem allati fuissent. Unde, quamvis non dubitem congruam medelae a dicto domino generale

hucusque impendi operam, attamen, ut eo solidiori effectu praetensus hic in casum deficientis administrationis scopulus evitetur, expressum eo expedivi commissarium cum rigorosissimo mandato, ut cognita gravaminum causa, et rebus delato modo se habentibus, quosvis excessus exorbitantis militiae severissime coerceri faciat, quibusvis inconvenientiis et querelis prompte medeatur, causis satisfactionem procuret, et omnes imposterum conquerendi ansas praeventat; sin minus ego ipse in persona illuc me conferre parabo, quod hucusque, etiam suscepissem, nisi pluralitas negotiorum excellentissimi domini generalis Caraffa ad confinia Transylvanica approximationem operiri iuberet, quam propediem sperans Celsitudinem Vestram de die et loco instituendae generalis quarteriorum visitationis protinus certiore reddere non intermittam, eandem de cetero divinae recomendans protectioni

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus
Cibinii die 5. Decembris 1687.

Fr. L. B. a Falkenhain, m. p.

Külcztm: Celsissimo principi ac domino dno Michaeli Apafi, Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti domino domino mihi gratiosissimo.

Ugyanott, más kézzel; Falkenhain levele de data 5. Decembris Szebenből. Anno 1687.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. decz. 6.

Veterani levele.

Celsissime princeps, domine domine mihi gratiosissime.

Monet me zelus et fervor fidelis erga sacratissimam caesaream regiamque Majestatem ex una, altera vero partibus candor et synceritas christiana, qua in Celsitudinem Vestram feror, ut quod res est circa naturalem militiae caesareae alimentationem detegam. Facta est repartitio, ut nonnulli regimini in specie illustrissimi domini baronis de Pace ad decem ex plura; alteri itidem plura miliaria tam pro oralibus equilibrisve portionibus advehenda sit annona, quae vectura hactenus tam rara, ut nihil a milite, quam lamentationes et gemitus audiantur, eo quod in conspectu multorum equi sui perire: ipsimet milites etiam satis pro-

ximi conspiciantur. Celsitudo Vestra penitus benigne penetrabit, si lubrica viarum hactenus futura propediem deteriora pensare dignabitur; rustica gens in tam longinquo itinere, prout par est, onerare currus nequit, imo foenum mucidum putridumque advehendo, equis pascendis ineptum, et si quod adfert, vix non in viâ absumptum, nec hominum pecorumque meretur fatigationem: quidquod vix in villas et casas suas reverti, allata jam sunt absumpta. Unde candide Celsitudini suae debita cum observantia suggerendum ratus, quatenus indigentiae militari, ex paterna sua in subditos suos cognita circumspeditione, qua fertur, succurrere placuerit, imminens malum praecavendo, si e vestigio severissime demandari faceret, omnem per hoc tollendo confusionem, ut propediem non tam parvae et rarae sint vecturae annonariae, sed in antecessum ad 3 aut 4 menses naturalis praestatio fiat, ut miles et equus commodius intertencantur. Ex re quoque futurum, si hic Albae Juliae plenipotentarius a Celsitudine resideat commissarius, qui et belli commissarius dominus Commornik una simul hinc inde insinuatæ regiminum indigentiae mederi statim, aliunde ubi reperibile, accipere, et dispensare queant; non solum inde miles in bona contineri disciplina, sed etiam omnis turbatio et disordo tolli poterit, quae sane si ipsimet panem pabulumque quaesituri forent dimittendi, praecaveri nequeunt.

Insuper etiam cum nunc excellentissimus dominus generalis Comes a Caraffa per Hungariam et Transylvaniam a sua Majestate generalis commendans declaratus, finibus regni hujus proximus existat, alium sustentandi modum in adventu suo suggerere non intermitteret. Mihi quidem per serenissimum Lotharingiae ducem commissum post abitum excellentissimi generalis comitis a Scherffenberg, ut me Cibinium conferam, et vices in commendando milite geram, male interea valens hic Albae Juliae maneo, quantum potero via utrimque observaturus, quae Celsitudini Vestrae pro pristino candore cum profundo respectu emendanda aperire praesumpsi, servitia mea licet exilia contestaturus resto

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam Albae Juliae 6-ta Decembris 1687.

Fridericus Comes Veterani, m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, nec non Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo

Fogerassini.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

c)

1687. decz. 9.

Falkenheim levele Székely Lászlóhoz.

Spectabilis ac magnifice domine mihi colende.

Testantur et verificant concurrentes undiquaque hybernantis militis querelae, quas ex parte Caesarei generalatus ac commissariatibus jam a primordio conceptae universalis administrandorum repartitionis de modo praxeos moveramus difficultates, et in plerisque impossibilitates, quin testis ipsa est rerum omnium magistra experientia, dum nescio, qua causa, an locorum distantia, an exigua commissariorum cura accrescens in dies administrationis defectus, extrema necessitate pressos milites, praecipue in Thorda, Enyed, Colos ad conquirenda sibi ipsismet necessaria emittere coegit, nec potuit viso extremitatis casu illustrissimus dominus generalis comes Veterani petitioni eorundem adversari, quamvis cum praescitu dominorum commissariorum celsissimi principis et eorundem, necnon judicum vicinorum interventu bono ordine pabulationem hanc institui demandaverit, postquam vero pessimum hoc exemplum proxime ad illos, qui Albae Juliae sunt et demum facile ad quosvis alios pari penuria laborantes gliscere possit adeoque accidere, quod toties ablegatis celsissimi principis praedictum fuit, ut consumptis, quae in uno comitatu sunt, victualibus, militia in alium migrando et sic administrationis, quae ex quovis districtu pluribus stationibus communis esse deberet, impedito cursu totum brevi tempore regnum cum totali incolarum ruina et summae confusionis periculo funditus exhauriatur. Credidi juxta officii mei debitum spectabilem ac magnificam Dominationem Vestram hisce iterum atque instanter requirendam, quatenus suffocando, ut dicitur, in ipso adhuc ortu, huic malo omnem sollicitudinem ac curam sine ulla penitus mora adhibere velit et magnam statim et ad aliquod notabile tempus, aliquot etiam mensium anticipatam necessariorum omnium tam ad suprafata loca, ubi excursionum necessitas maximam confusionis ansam praebet, quam ad alias quasvis stationes diu noctuque certo ac indesinenter comportari faciat provisionem, quippe cum sufficiens aliud in hoc frangenti, aut magis congruum expediens non suppetat, nec sumptibus, nec labori, nec tempori in tantae consequentiae rebus parcendum sit.

Alterum quod queritur, est commissariorum ex parte suae Celsitudinis ordinatorum modica sane cura, qui plerique

aut absentes, aut si adsunt, impotentiam suam et effectuan-
dis rebus necessariis deficientem auctoritatem causantes, nulla habita cum collegis suis aut correspondentia, aut subordinatione fortuitam tantum et literalem ex repartitionis conceptu administrationis eventum non provisionabiliter, sed in dies et horas dubii praestolantur, promittendo, negando, disputando et vel maxime ardua, quasi levi ut ita dicam, somnio tractantes, unde minor militis fiducia et accrescente penuria plena praemissorum succedit desperatio. Necesse proinde videretur commissarium quempiam sufficienti et plena auctoritate instructum praesertim Albae Juliae, unde seu regiminum directio est, continuo praesentem in loco residere, qui et reliquos commissarios in functionibus suis corrigere disponere possit et si quae subita exoriatur difficultas, statim de plano opportuno medendi potestatem habeat, nec ad aulam Celsitudinis Vestrae relegando negotia et tempus perdatur et invalescenti malo nimis sera quandoque afferatur medicina.

Tertium est, quod perspecta, velut dixi, in plerisque eximia difficultate, in multis quoque impossibilitate, mihi quemvis facilitandi modum suggerere volenti, proponendum occurrit, an non ad sublevandas vecturas et tollendas multas in quantitate et qualitate praestationis enascentes incommoditates, res eo componi possit, ut nonnullae officiorum portiones hinc inde per districtus tolerabili quodam pretio inter status et militiam cum consensu et auctoritate commissariatibus Caesarei bellici statuendo, in parata pecunia redimerentur, eoque habito officiales, quo melius sibi ipsi pro quota et rata necessaria comparare tenerentur, quod meo iudicio, si et quibus ita placeret, valde consultum aestimarem. Ceterum et in eo non levis jam dudum haeret scrupulus, quonam modo cum a commissariis, velut superius recensui, nil certi sperari possit, in casum defectus militia assignari debeat per districtus, ut sibi per repartitionem debita urgere et obtinere valeat, quippe cum verear, ne ex quinque, sex, aut pluribus stationibus, quae omnes ex uno, eodemque districtu sua assignata habent, deputati eum in finem victualium coactores convenirent, vecturas quisque pro se et suis principalibus uno tempore in diversa loca exigentes. Quare tandem cum nec hic, nec in prioribus aliam magis certam et securam obsistentis inconvenientiis modalitatem agnoscam, nisi ut promptissima et anticipata ad aliquot menses administratione succurratur, denuo tantae necessitatis causam spectabili ac magnificae dominationi Vestrae, cui id a celsissimo principe commissum est, enixe

commendo, ac de quibusvis aut hactenus exortis, aut in posterum ex hoc defectus capite exoriundis damnis et confusionibus solemnissime protestatum volens, sum et maneo etc.

Spectabilis ac magnificae dnationis Vestrae ad servitia paratissimus

Cibinii, die 9. Decembris, anno 1687.

Fr. L. B. a Falchenhain.

d)

Falkenheim levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps, domine mihi gratiosissime etc.

Confluentibus uno eodemque tempore vix non ex quavis hybernantis militis statione, praecipue vero ex Thorda, Enyed, Colos, Alba Julia gravissimis super defectu administrationis quaerelis ac lamentationibus, dum miles non modo nullam, nec pro uno quidem die anticipatam obtinendo provisionem, sed anxia plane spe fortuitam magis, quam certam aut sufficientem quotidie expectando praestationem, saepius una cum equo penuriam coactus, ultra eo modo subsistere nequeat, sed ipsemet excurrere et sustentandae vitae media ubicunque deprehensa conquirere necessitetur, adeoque nisi opportunis a parte Celsitudinis Vestrae et statuum remediis et sine ulla prorsus morâ ingruenti malo subveniatur, jam dudum praevisa totius quarterialis machinae eversio infallibiliter subsequutura sit, incumbentis officii mei debitum et conservandae Caesareae militiae, utpote supremae mihi legis obligatio, exposcere videbantur, ut Celsitudinem Vestram et primarios aulae suae ministros hucusque procul dubio per grosam dnum Stephanum Daniel atque ex locis ipsis etiam sufficienter ea de re informatos decenter requirerem, quatenus viso hocce praecipiti suboriundae confusionis statu, seriam operi admoventes manum, anticipata provisione, aliisque, quae spectabili ac magnifico dno Ladislao Székely perscribo, mediis, absque ulla temporis perditione congruum imminenti malo injicere obicem adnitantur, velut ego mea ex parte nil, quod tantae rei conducere possit, intermissurus, Celsitudinem Vestram diu incolumem valere exopto.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus

Cibinii, die 9. Decembris anno 1687.

Fr. L. B. a Falchenhain.

(Egykorú másolat az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt.

33. köt.)

LXXXVI.

1687. decz. 10—28.

Juszuf Kapucsi basa küldetése Erdélybe.

a)

1687. decz. 10.

Sárossy János jelentése.

Méltóságos fejedelem, kglmes Uram.

Isten Ngod méltóságos házának birodalmát hosszas időkre terjessze, szüből kívánom.

Tegnap reggel expediálok Kglmes uram Balásháziékat, csakhamar az vezér felvitetvén bennünket, az kaputsit előttünk expediálá, nekünk is reménségünk kül választ adván elbocsáta, Isten jóvoltából kegyelmes urunk ma útra készelődünk, holnap megindulván, az mennyiben az út nehézsége és hitvan lovaink engedik, útunkat continuálván, Ngod méltóságos udvarában menni sietünk. Az kaputsi mellé, kglmes uram, két embert akartam adni, de Lengyel László kedvem s akaratom ellen magát felkapván Balásháziékkal elméne, én ilyen dolgot soha sem hallottam, hogy pósta csak felkapja magát, vagy küldik vagy nem, elmenjen, ha ezt szokásban vehetik, nem tudom mi haszna az pósta ide küldésnek, bizony megvallom, nagy gyalázatnak tartom. Mindazáltal az mint itt való beszédéből értettem, nem igen vagyon kedve az Ngtok szolgálatjához. Jövöben azt cselekedte, hogy az becsült lovakkal meg nem elégedvén, szegény emberek lovát hozta el, két szolgálval hét lovat felűzött s úgy jött ide, az néki adott úti költséggel hogy érte volna meg, csak borra is, minthogy éjjel nappal részegeskedett harmad magával nem sok volt, kihez képest az lovakat adton adta, ki is meg az szük praebenda miatt elholt. Látván fogyatkozott állapotját, magam mellé való maradással kénáltam legyen mellettem, kimenőben egy szolgálával két lovával az magam költségemen eltartom. Mely szófogatatlansága mia Korodit dispositióm szerint kglmes uram az kapucsival nem expediálhatám. Ez iránt való panaszomat alázatosan akarám Ngod méltóságos személye eleiben terjeszteni, hogy az ilyen rossz példa miatt, olykor nagy akadály ne essék. Ezek után Isten Ngodat jó egészségben holdogul éltesse. Constantinopoli 10. Decembris. Anno 1687.

Ngod alázatos szolgálja s igaz híve

Sárosi János m. p.

Külczim: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc. nékem kglmes uramnak ő ngának alázatosan irám.

Más kéz: 25. die Decembris.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

b)

1687. decz. 19.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime Princeps, dne frater, amice et vicine nobis benevole.

Fényes portárúl Ngodhoz expediált ezen kapedzi bassának érkezésével parancsoltatott néküink is, hogy emberinket mellée rendelvén igazéttassék el útjábau Ngodhoz általunk. Melyre nízve tehát mi is azont követvén mind meneteliben, mind pedig jöveteliben mellée rendeltük (gondját viselésnek okára nízve) két szolgáinkat, ugyanezen occasio találtatván, nem akarók mulatni levelünkkel Ngodat meg ne látogassuk, kívánván Istentül levelünk találhassa Ngodat szerencsés órában s kedves állapotjában. Quibus in reliquo Illtem Vram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 19. Decembris anno 1687.

Illustritatis Vrae fratres amici et vicini benevoli
oláh aláírás.

Külczim: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

Ugyanott, más kéz: H. vajda levele, hozta Kalarássa a kapudsival a. 1687.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

1687. decz. 24.

Veterani levele.

Celsissime princeps, domine domine mihi gratosissime. Gratosissimas Celsitudinis Vrae literas reddidit mihi debito cum honore exhibitor harum tabellarius. ea, quae communicare placuit, ratione Turcarum, perlegens. Quemadmodum nunquam de sinceritate animi Celsitudinis Vrae

qua in christianitatem fertur. dubitaverim, ut si quae ad incrementum ejus tendere posse noverit, communicationem eorum mihi persuadendo, vice versa perscribendum officiose ratus, mihi heri a prandio aliunde adventum ablegatorum ad portam advicinantium jam innotuisse, nihilominus demissas refero gratias, rogaturus, si quae nova acciderint in Turcia, continuationem communicationis non posthac deneandam, prout et ego, quae mihi acciderint, eorum suam Celsitudinem reddam certiozem. Insuper doleo, quod celsissimus Walachiae Transalpinæ princeps conceptui Celsitudinis Vrae non corresponderit, credam tamen tanti regni principem non ita esse indignum, ut vicinum implorare necesse sit, exoptando, ut hoc ineunte novo anno isti penuriae deus optimus maximus, omnium rerum affluentia medeatur. Quibus felicem agonizantis finem apprecaturus. Celsitudinem Vram diu cupio felicissimam, maneoque

Celsitudinis Vrae humillimus servus

Dabam Cibinii 24. Decembris 1687.

Federicus comes Veterani. m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac dno dno Michaeli Apafi electo regni Tranniae principi, partium regni Hungariae dno, necnon Siculorum comiti, dno dno mihi gratiosissimo, Fogarasini.

Hátlapján más kézzel: Veterani generál 24. Decembris költ levele, némely tudósításokra felel meg a. 1687.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

d)

1687. decz. 28.

Apafi levele Maurocordatushoz.

Illustrissime domine nobis observandissime.

(Megjelent Török-Magyarkori Államokmánytár VII. 286. ll.)

Datum in arce nostra Fogaras, die 28 mensis Decembris a. 1687.

Illustritatis Vestrae ad officia parati

M. Apafi, m. p.

Lap alján: Dno Maurocordato.

Külczim: Illustrissimo dno Alexandro Maurocordato in Fulgida Porta Ottomanica interpreti christiano universali etc. domino observandissimo.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXXVII.

1687. decz. 11—29.

Caraffa levelezése a fejedelemmel.

a)

1687. decz. 11.

Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy nem sokára Erdélybe jön.

Celsissime princeps, domine dne mihi gratiosissime.

Respectu eo, quo par est, epistolas Celsitudinis Vestrae ad me exaratas suscepi, quarum collecto sensu perquam necesse debiti mei munus exigere, sum arbitratus eandem Vram Celsitudinem humillime insinuare, qualiter grosso dno Michaeli Inczédy nihil deerit pro itinere suo ad optatum perducendo finem, omnisque necessaria data est assistentia, litteras vero eiusdem Celsitudini Vrae sonantes hisce annectere praetermittendum haud fore censui, eo minus certiozem reddere, Turcarum Agriensium tandem domita obstinata cervice, Caesareis armis succumbere, inque nostram se dare potestatem fuisse coactos. Quam ob rem compositis negotiis civitatis hujus et fortaliti, omnibusque ad bonum redactis ordinem subito Transilvaniam versus iter meum intendam, sperans (ut diu cordicitus desideravi) praesentialiter Celsitudini Vestrae inserviendi honorem fore habiturum, meaque submissee obsequia offerre. Uterius itaque non progrediar modo, me reservans ea vice prolixius propensissimum animum meum aperire, solummodo omnia ad votum prospera in bona valetudine animitus exoptans, me devoveo

Celsitudinis Vestrae umillimus servus

Datum ex Agria die 11. Decembris 1687.

C. Antonius Caraffa, m. p.

Háttalján: Caraffa generál levele 11. Decembris írta. Egerből hozták Fagarasban 22. Decembris a. 1687.

b)

1687. decz. 22.

A fejedelem válasza.

A levél másik lapján a válasz fogalmazványa, megjelent Török-Magyarkori Államokmánytár VII. k. 284. l.

c)

1687. dccz. 29.

Caraffa válasza az előbbi levélre.

Celsissime Princeps, domine due mihi gratiosissime.

Per manus spectabilis ac grossi dñi Michaelis Vay literas Celsitudinis Vestrae eo, quo par est, honore suscepti, ex quibus et uberius a dicto dño ablegato oretemus ejusdem Vrae Celsitudinis mens aperta mihi est, praecipue in negotio promovendarum rerum coram clementissimo Imperatore dño dño meo, propter quod demisse rogo Celsitudinem Vram, dignetur pro indubitato habere, quod in quibus inservire valuerò, tam respectu debiti mei muneris, quam propter naturalem animi mei propensionem erga inclytos status et regnum omni studio conabor: imò cum negotia Hungariae hujus regni directioni quoque meae concrediti ad bonum ordinem reducerim, plane Transilvaniammet intrabo, ubi spero sortem habiturum praesentialiter servitia mea obsequiose Celsitudini Vrae offerre et demonstrare posse, quod non sicuti fortasse rumor aliquis false tulit, verum et militiam in strictissimo retenturum ordine et disciplina, sicut experientia uberius erit edoctura. Haec praetermittendum duxi, quatenus peracta reflexione currentibus temporibus pessimas esse vias, praememoratum dñum ablegatum requisivi ratione vecturae, pro personae meae ingressu. De cetero brevi sperans Celsitudinem Vram in perfecta salubritate videre, ut cordicitus apprecor, me devoveo

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Tokayni die 29. Decembris 1687.

C. Antonius Caraffa m. p.

Háttlapján: Caraffa generál 29. Decembris Tokajban költ levele, hozta Vaji Mihály uram Fogarasban 14. Januarii 1688.

(Eredeti je az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

LXXXVIII.

1687. decz. 12—23.

A nagyszebeni tárgyalások.

a)

1686. decz. 12.

*Bethlen Miklós és Daniel Istrán uramék szebeni köretségé
punctumá.*

(Megjelent Alvinczy II. 285.)

b)

1686. decz. 12.

*Falkenhein uram resolútiói az feljebb írt fő argumentumok-
hoz illusztrált propositiókra.*

(Megjelent Alvinczy II. 285—7. ll.)

c)

1687. decz. 14.

Bethlen Miklós és Daniel Istrán jelentése.

Mint bizodalmas urainknak kötelesen szolgálunk és Istentől minden áldásokat kívánunk Ngtoknak, Kglmeteknek etc.

Akarók Ngtokot Kglmeteket tudósítani. Mű ide tegnapelőtt úgymint 12. este felé érkeztünk, az nap a commissariussal szemben lenni késő volt. Tegnap délután löttünk szemben, és gondolván azt, hogy talán a dolgok appellatióban is mehetnek Caraffa uram. vagy éppen az ő felsége udvara forumára is, írásba tettük mind a difficultásokat, a mennyire tudtuk s úgy adtuk bé, szóval is sokat beszélünk. Ma délig devotió s egyéb dolgok vetették délutánra a dolgot, és noha hozzá akartunk menni, de más német úrnál lévén vendégségbe, onnét csak maga a beadott punctumokkal a szállásunkra jöve, és punctatim elolvassván, mindkét részről sok szó, sok beszéd lőn egy végtében tovább három óránál, mely discursusokból csinálendő resolútióját holnapra halasztá, hogy írásba adja, de nehezen hisszük, kezünkhez jőjjön még holnap, mert ebédig sok expeditiói lesznek, ebédre Veterani uramat várja; ímmár valamikor adja, de mindjárt Ngtoknak Kglme-

teknek elküldjük. *Azt pedig az újjabban bejövő hadakra nézve* későbbiek várni, hanem szomorúan írhatjuk Ngtoknak kglmeteknek, azt mondja, nincs semmiképpen hatalmába azoknak bé nem bocsátása, mert Bécsből azoknak bėjövelekről való ordinantia, melyet ő igen nehezten és igyekezten is Bécsbe írása által elbontani, mert maga is látja az abból kijövő sok akadályokat, és fél mindezeknek az hadaknak megszükülésétől, és mindazok miatt a maga becstelenségétől, mindazáltal most is újjabban eleikbe postán küldött, és megírta, hogy subsistáljanak, valahul éri az embere, már az hul lészen, megvállik, de azt mondja, hogy avval a portiószám Erdélyen nem nevedik és parancsolatja vagyon fölöle, hogy urunkkal ő Ngával úgy accommodálja azoknak a regimenteknek dolgát, hogy minél kisebb és tűrhetőbb akadályokkal, vagy azok nélkül legyen tartások, melyben ő talált is jó módot, a melyet egy két nap alatt communicál velünk, mi lészen az, akkor válik meg, de az akár mint legyen, ez kettőről szükség Ngtok Kglmetek gondolkozzék.

1. *Caraffa uramuál próbálja mi* urunk, utána írván, ha künn maraszthatja. 2. *Parancsoljon idején a széleken*, hogy ha érkeznek, kik legyenek commissariusi, és mivel tartásák, hogy a szegénység inkább ne romoljon, előttök futás ne legyen, mert úgy mindent elpraedálnak. Azok igen sokan nem lesznek, ha commissariuskok lészen, és a már kiszállított kolosvári szamosújvári etc. élésből *pro interim sustentáltatnak*, mégis tűrhetőbb lészen, ettől ugyan fenytékjek leszen írás által. Gondoljuk hulmi szavaiból, talán a több hadak közzé osztja, de e csak vélekedés.

Az Istenért az élés alministratiójáról erősen providáljon kglmetek és a pénzről, hogy ad 1. Januarii meglegyen hiba nélkül, mert azt igen kéri felette, és sok gonoszt mond kijöni belöle, ha hibázik, külömben jóakarattját igéri mindenekben tehetsége szerént. De úgy látjuk, mindenütt csak megkívántatik a *mészárszék s a pincze*, mert ő *ugyan azt mondja, hogy a marhát lábán is elvennék*, de olyan sok válogatással, hogy a szegénység is elünná a sok visszahajtogatását, és a miatt az had is megkoplalna, azért *jobb csak a fonttal hozzá*, amit a szegény ember kaphat, akár borjú, akár ökör légyen libra controversiam decidat. Ebből mü azt a gonoszt látjuk kijönni, melyet objiciáltunk is, hogy marha szám lévén kapú számra vetve, aki kisebb marhát viszen, megcsalja azt, aki nagyot viszen, mert maholnap ismét marhát kell felvetnünk, és akkor az ártatlan pótolja ki a vétkes, vagy rossz marhájú ember dolgát; arra azt mondja, hogy legyen jegyes kinek-kinek a marhája s

quietáltassék de libris, non de animalibus és pótolja ki-ki a maga marháját másnak injuriája nélkül, de ők egyáltalán *non possunt accipere vitulum pro bove*, egyébaránt bizony elvették a jó marhát lábán is, ha mind azt vinnének, de mihaszna száz között sincsen illendő marha hús, vagy huszonöt, a melyből 250 bécsi font kijőne. In hac angustia csak idején parancsolni kell *minden ember jegyes marhát vigyen*, annak szénát vigyen, és a font számról quietáltassék, ne csalják meg egymást, hiszen kapú számra négy marha esnék, mely tenne bécsi fontot 1000, avagy erdélyi fontot 1440, így nem léssen annyi csalárdság s kár magunk között. *A bort is csak pinczéből s mérve veszi* amint kezdette, de csak az officireknek kell jó borokat válogatni, a rosszat is elveszik a szoldatok, itt szólni sem mernek. Tessék Ngtok kglmeteknek, amely ő borokat itt a brassaiak vesznek kglmetektől, deputáltassék az tisztek számára Tordára Kolosvárra hova, annyi mint az a vectura, hadd vonja el a savanyut. Mü úgy hisszük itt semmi kívánatos dolgot nem viszünk végbe; azt ugyan mondá a tiszteknek a portiójért pénzt; ha szép szerént magok az emberek nem akarják, ne adjanak, mert akár mint ijeszszék, de bizony nem merik bántani, csak in natura administrálják igazán. *Mü már nem tudjuk* amely írásbeli resolútiót várunk, és mihelyt kezünkhöz jó Ngtoknak kglmeteknek küldjük, arra ismét Ngtoktól Kglmetektől *választ várjunk-e itt, arról tudósítás* Ngtok Kglmetek ezen levélre való válaszával együtt. Sokat kellene írunk, de ez a summája. Ajánljuk Isten oltalmába Ngtokat Kglmeteket. Szeben 14. Decembris. Anno 1687. Éjszaka.

Ngtok kglmetek köteles szolgálói

Bethlen Miklós m. p.

Daniel István m. p.

Keresztesi uraméknak igen nagy difficultások vagyon, és annál is több léssen, ha *a szászok a sáfárságból kiállanak*, melyet mü felette károsnak látunk, magok ő kglmek írtak Ngtoknak Kglmeteknek.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

d)

1687. decz. 16.

Veterani levele a fejedelemehez.

Celsissime princeps, domine domine mihi gratiosissime.

Coram illustrissimis et magnificis dominis Michaelae de Bethlen et Stephano Daniel, ab illustrissimo domino barone de *Falkein* supremo belli colonello commissario *propositum fuit, qualiter in praesens duo adhuc regimina in procinctu sint*, intrentque hoc regnum hybernatura: unum sub illustrissimo domino generale comite *Piccolomini*; alterum vero sub meo districtu elocandum, suae Majestatis servitia cum aliis promotura. Non enim Celsitudo Vestra aegre eorum adventum feret, ex eo, quod *in nullo recessus inter serenissimum Lotharingiae ducem, prout et Celsitudinem Vestram turbabitur*, praesertim, cum aliunde ipsis providebitur, prout Vestra Celsitudo uberius ab illustrissimo supremo belli commissariatus colonello, domino barone de Falkenhain informationem audire dignabitur, quae ex parte mea Celsitudini Vestrae recensenda duxi. Servitiorum meorum promptissimam commendationem contestaturus, resto profundo cum respectu

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam Cibinii 16-ta Decembris 1687.

Fridericus Comes Veterani m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi partium regni Ungariae domino, nec non Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo.
Fogerassini.

Ugyanott, más kézzel: 1687. die 16. Decembris Szebenből az bėjött két új regiment felől Veterani generál levele.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

e)

1687. decz. 19.

A levél tiszta oldalára van írva a válasz.

19. Decembris.

Excellentissime domine, comes nobis observandissime.

Literas Excellentiae Vestrae sub dato Cibinii 16-ta praesentis emanatas gratanter accepimus, de prospero Excel-

lentie Vestrae Cibinium ingressu gratulamur. Quod attinet rationem istorum duorum regiminum modo Transylvaniam ingressorum, fatendum est conclusioni tractatus serenissimi ducis Lotharingiae (cui nos firmissime et immote adhaeremus) totaliter praejudicare, qua de re dum ad fideles ablegatos nostros magnificos ac generosos Nicolaum de Betlen et Stephanum Daniel uberiora documenta damus Vestram Excellentiam ad eosdem referimus atque nihil dubitamus, quin hactenus expertam et ulterius oblatam suam nobis et statibus regni benevolentiam Excellentia Vestra sit contestatura. Quam interea divinae recommendamus protectioni. Dabatur in arce nostra Fogaras 19. Decembris 1687.

Excellentiae Vestrae

ad officia parati.

(Fogalmazvány Alvinczy Pétertől. Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

f)

1687. decz. 17.

Bethlen és Daniel jelentése.

Kötelesen szolgálunk és Istentől minden áldásokat kívánunk Nagtoknak Kegteknek etc.

Szinte most két óráig beszélnék Tíll urammal, ki csaknem minnyájokot tanácsolja, mert noha beteg, de az estve ide adott resolutió is tőlle sült ki, sok volt a beszéd, de csak ez a siető.

Az Istenért Ngtok Kegtek siessen az éjjel elküldött intimatióink szerént a Taaff és Herbeville regimentek dolgába a commissariusokkal és minden szükséges dispositiókkal, hadd collocálhassák hamar oda őket, mert ha csak mi késelelem és difficultás leszen is, a secretarius Brassót és Barczát emlegeti három regiment számára, most avval ütteték el, hogy innmár az a fő commissarius és Veterani uram dispositiójok azon két regiment felől, melyet az estve Nagtoknak Kegteknek megírtunk. Azt, hogy a had pénzén éljen, a secretarius sem javallja, mert nehéz a szegény parasztságnak a vitézekkel alkunni. hanem a mű commissariusink gazdálkodtassanak nékik, úgy a mint az éjjel írtuk s mind acceptáltatik. Innmár azért szükséges újjobban kiírni, hogy az első terminusi administratióról való quietantiák reportáltassanak, ha hul mi restál, exigáltassék s administráltassék és a második terminusi administratióhoz készüljenek, mert

bizony ha fogyatkozás leszen, megromlunk. Caraffát karácsonra várják Szathmárra és onnét újesztendő hetibe ide beljebb Erdélybe. Ajánljuk Isten kegyes oltalmába Nagytokat Kegteket. Szeben 17. Decembris délután egy órakor 1687.

N. K. köteles szolgálói

Bethlen Miklós m. p.

Daniel István m. p.

Külczim: Az méltóságos tanácsi és főrendből álló deputatióknak etc., nekünk bizodalmas urainknak ő nagoknak s ő kegmeknek adassék.

Erre a válasz ugyanazon levél belső oldalára írva:

Ajánljuk Kegmeteknek szolgálatunkat. Mind az Kegmetek két rendbeli leveleit, mind pedig az Kegmetek propositióit és azokra lett resolutiókat vévén, közönségesen megolvastuk s az mi kglmes urunknak ő Nagának is proponáltuk, melyekről szorgalmatosan discurrálván s az mi kglmes urunk ő Naga kglmes consensusát is vévén, tetszett Kegmeteknek megírunk.

Látjuk micsoda terminusokkal akarják az herczeggel való contractust magyarázni, de ha az ratio ponderálna előttök, akár in literis, akár pedig in thesi interpretálták fent azon contractust sano sensu, mi annyi difficultásokkal nem aggraválthatnánk, sem hogy újabb hadak hozattatnának reánk, de az erőszak ellen sem tehetünk. Az statiók változtatásáról és az hadak más helyekre való szállíttatásáról is mit resolváltak, látjuk, de az iránt is minket nem okozhatnak, mivel nem mi adtuk és rendeltük azokat az helyeket. hanem magok, az hol és melyeket szerettek, ott és azokat választották magoknak s ha akkor az szerént tetszett s az contractusba is hit alatt acceptáltak, nekünk is annuálnunk kellettén, miért kell már ottan-ottan változtatniok, holott az oblatióknak praestálásában nem volt s azon vagyunk, ezután is fogyatkozás ne legyen, sőt ha ők az hadakat az statiókban tartanák, az szegénység is helyben lakván, nem pusztulna s nem romlanék, de az ő változtatások s szellyeljárások miatt az incolák végső pusztulásra jutnak és az oblatiók praestálásában is megorvosolhatatlan confusió származik. Az Hunyad vára iránt lett Kegtek propositiójában nemcsak kételkednek, sőt contemnálták, úgy látjuk, az mint hogy egyéb difficultások iránt lett Kegtek propositióit is igen könnyen értik, de mivel az Kegtekhez küldött levelek hiteles emberek írási, tovább is méltó Kegteknek munkálódní, sőt az mely difficultásokat elmulatott

is, felkeresvén az levelekből, proponálja, és valamit resolválnak, vegye írásban, ne legyünk teljességgel mentség nélkül ottan-ottan terjedő gravamináink orvosoltatása munkája felől. Az újabb hadak bejövele mint ezelőtt is megírtuk kegteknek, essentialiter ellenkezik az contra-... (*folytatása, mivel új ívre jött, elveszett.*)

(Fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. gr. Kemény-féle gyűjteményében.)

g)

1687. decz. 18.

Nagy István levele a biztosokhoz.

Kegmeteknek uram ajánljuk szolgálatunkat. Isten Kegmeteket minden jókkal boldogítsa.

Kegmeteknek küldött máii levelünkben az dolgot megírtuk ugyan, miben légyen, de azolta is az dolgok sokkal ujjultanak, mert azt kívánja töllünk, hogy ujjolog való portiót írjunk és adjunk írásban kezéhez, néki restantia élés nem kell, melylyel azt akarná, akárhová ördögben menjenek az magyar commissariusok, nem bánja, de ő innét meg nem mozdúl, mindjárt küld ismét más compania németért s azokkal az élést egészen behajtatja, addig be is nem mégyen, miglen egészen az ő portiójokat bé nem hajtatja, az mi ratióknak semmiben nem enged, sőt hogy olyan dologhoz nyúlni nem merünk, az ki nem lehet s irást nem adhatunk kívánsága szerint, mingyárt az vitézinek szabados quártélyt s praedálást engedvén, az szegény emberek marháit levereti és közönséges károkat cselekesznek, magunkat is arestáltatott. lovainkat, fegyverünket elszedette, szolgálóinkat megverette, fejeket is bétörette, mindeneket meg nem írhatunk, micsoda bestelenül bánik velünk és az szegénységet is miképpen károsítják. Az Istenért kérjük uram Kegmeteket, minél hamarébb igyekezze ez nagy gonoszt orvosolni és ide küldeni, mert minékünk igen rosszúl vagyon dolgunk, az szegénység egészen elpusztulnak, az mint hozzá fogtanak és nem is hisszük, hogy az faluk el ne fussanak, melyből következhetik osztán, hogy minden adó és élés hajtásban nem sok telik. Istennek ajánljuk uram Kegmeteket.

Örménszékes die 18. Decembris anno 1687. kegmtetek jóakaró szolgálái

Nagy István, m. p. és Katonay István, m. p.

Ázzal fenyegetőzik, ha regestumot nem írunk s nem adunk kezében, másképpen is meg kell lenni s mindjárt *militaris executio*hoz kezd, nem gondol ő senkivel semmit, hajt magának elég élest.

Ha Betlen Miklós és Daniel István uramék Szebenben nem találnának lenni, kedg uram Keresztesi uram orvosolja és sietve küldjen ki, ha lehet, talám *supersedeál*nak, ha *parancsolatjok* érkezik.

Az dolgot peniglen igen sietve udvarhoz is Kegtek uram írja meg.

Külczim: Tekéntetes nemzetes Betlen Miklós, Daniel István és Keresztesi Sámuel uraméknak (cum titulo pleno et honore) minékünk bizodalmas uraméknak ő Kegmeknek igen sietséggel etc.

(Eredetije az Erdélyi Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

h)

1687. decz. 22.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps, dne dne mihi gratiosissime.

Quod citius ad literas Celsitudinis Vrae die 10. Decembris datas per spectabiles ac magnificos dnos Nicolaum Bethlen et Stephanum Daniel mihi redditas non responderim, non negligentiae meae, sed multae et infinitae occupationi meae adscribendum. Ea propter Celsitudini Suae pro praesentato equo summas agendas habeo gratias, quod me gratiis suis et benevolentia cumulare dignetur, qui nec priora demeritis, obligationes meas insuper augere non gravetur. Sine hoc suae Majestatis servitia fideliter absque aliorum injuria promoveri consuevi et post hac ubi valero, provinciae hujus incolas ab omni injuria conservare contendam, nutum Celsitudinis Vrae desuper praestolaturus. Quibus me gratiis et favoribus Celsitudinis Vrae commendaturus profundam faciendo reverentiam, resto

Celsitudinis Vrae humillimus servus

Dabam Cibinii 22. Decembris 1687.

Federicus comes Veterani m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi electo regni Tranniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Sicculorum comiti, domino dno mihi gratiosissimo
Fogerassini.

Háttalján más kézzel: Veterani uram levele 22. Decembris 1687. Szeben. Köszöni az lovat és igíri szolgálatját urunknak ő Nagának.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

i)

1687. decz. 23.

Veterani levele a fejedelelemhez.

Celsissime princeps, dne dne mihi gratiosissime.

Literas Celsitudinis Vrae 19-a currentis emanatas per spectabiles ac magnificos dnos Nicolaum de Bethlen et Stephanum Daniel venerabundus accepi, eis que lectis, contenta intellexi, Celsitudinem Vram et inelyti status regni nimirum pacta inter serenissimum Lotharingiae ducem et hoc regnum conventa, quoad regimina adventantia, nequam violaturos, sed illibate observaturos, unde non exiguum intrantia regimina praefato contractui derogatura existimetur, licet alieno aere veniant intertenenda. Convocatis itaque praelibatis spectabilibus et magnificis dnis Bethlen et Daniel, conferentiam habuimus cum supremo commissariatus bellici colonello libero barone de Falkenhain, causam hanc ventilantes, et quid conclusum fuerit, tam a supremo commissariatus bellici colonello, quam a modofatis dnis fusius Celsitudo Vestra informari dignabitur, quo me brevitatis causa refero. De cetero Celsitudini Vrae felicissima Christi nascentis festa faustissimumque novi anni auspiciam, finemque vero agonizantis apprecor auspiciatissimum, ut multos subsequentes tam seros quam faustos vivere queat, me vero gratiis et favoribus suis prosequi, tanquam minimum suum servum, non dedignetur. Quibus profundam faciendo reverentiam, resto

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Cibinii 23-a Decembris 1687.

Federicus comes, Veterani m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac dno dno Michaeli Apafi electo regni Transilvaniae principi, partium regni Hungariae domino necnon Siculorum comiti, domino dno mihi gratiosissimo

Fogerassini.

Háttalján más kézzel: 1687. 23. Decembris. Veterani uram levele, repraesentálja az resolutiókat és magát offerálja.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

k)

1687. decz. 24.

Falkenheim levele.

Celsissime Princeps, domine gratissime.

Quemadmodum pro novis, quae litteris 23. hujus emanatis mihi significare placuit, summas Celsitudini Vestrae rependo gratias, ulterioremque rumorum certitudinem, et quae redituri proxime a porta ablegati attulerint, iuxta gratiosam oblationem communicanda praestolabor: ita displicet, quod exhinc nullis e contra pro tempore placidioribus novis Celsitudini Vestrae obsequiorum meorum vices redere valeam, sed odiosis continuo quarterialis materiae negotiis distentus iuxta resolutionem tantum spectabili ac magnifico domino Nicolao Betlem his diebus exhibitam militiae caesareae necessitates iterum iterumque repraesentare debeam. Ceterum exposcente ita obligationis meae debito praesentia nativitatis Salvatoris festa, una cum subsequenti mox novi anni auspicio foelicissima christiano more cordicitus apprecor sincero exoptans voto, quatenus divina maiestas Celsitudinem Vestram cum omnibus suis ad plures quoque feliciores annorum recursus, pro christianitatis bono, inclitae Transylvaniae emolumento et propria sua satisfactione salvam incolumem et omni prosperitatis genere affluentem conservare dignetur, ego vero uberiorem nanciscar occasionem, qua contestari possim, quam sim et maneam

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Cibinii die 24. Decembris 1687.

Fr. L. B. a. Falkenhain.

Külczim: Celsissimo Principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae Principi nec non partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti domino gratissimo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

LXXXIX.

1687. decz. 12.

A lengyel király levele a fejedelemhez.

Joannes tertius dei gratia rex Poloniae magnus dux Lithvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kii-viae, Vollyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Cerniechoviaequae.

Illme princeps grate nobis dilecte. Facit Illustritatis Vestrae constans in nos studium, promptusque semper in omni desiderio erga nos affectus, quod nobilem Basilium Dymicki fidelem Nrum in partes Transylvaniae repetendorum ibidem debitorum suorum gratia proficiscentem, Regia Nostra prosequamur commendationem. Amice proinde contendimus ab Ille Vra velit auctoritatem suam interponere, jubereque quatenus faciliorem cum eiusmodi debitoribus pro justitiae et aequitatis ratione experiatur satisfactionem. Quod veluti Nobis futurum est gratissimum: ita bonam eidem a deo precamur valetudinem. Datum in arce Nra Zolkieviensi die XII. Mensis Decembris 1687. Regni vero nri 14. anno.

Joannes Rex m. p.

ad principem Transylvaniae.

Külczim: Illmo domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium Hungariae domino et Sicularum comiti, grate Nobis dilecto.

Ugyanott, más kéz: 1688. mense Mart. hozta Dimicki maga dolgában Fogarasban.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XC.

1687. decz. 17—30.

A delegatio tárgyalásai Fogarasban.

(Megjelent Alvinczy Péter II. 289—90. ll.)

XCI.

1687. decz. 27.

A fejedelem levele Piccolominihoz.

27. Decembris. Anno 1687. Piccolomininak.
Excellentissime Domine nobis observandissime.

Binas Excellentiae Vestrae litteras de datis 16. et 19. praesentis mensis Decembris ad nos datas habemus allatas; quarum continentis probe intellectis, accommodationem, quam amicabiliter pollicetur, gratanter intelleximus. Dedimus uberiorum rerum, Excellentiae Vestrae oraliter referendarum notitiam spectabili ac generosis Sigismondo Balintit de Körtvélyfája et Francisco Maxay de Naradtó Excellentiae Vestrae ad nos ablegatis, qui commissa sibi negotia fideliter repraesentavit; ad quae nos referentes, Excellentiam Vestram amantissimam ac debita rogamus observantia, candidam realemque nobiscum fovere cointelligentiam amicabilemque stabilire accomodationem ac juxta rerum occurrentium exigentiam satisfactionem largiri ne gravetur. Nos quoque Excellentiae Vestrae studium et promptitudinem benevolentiae nostrae reponemus recipocationibus. Quod, dum nobis ab eadem pollicemur, Excellentiae Vestrae in anni vertentis primordiis faustissima quaeque ac votiva apprecamur solatia.

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi.

(Fogalmazvány a M. N. Múzeum birtokában.)

XCII.

1687. decz. 29.

Veterani levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Datas 27-a ex arce Fogaras Celsitudinis Vrae litteras venerabundus obtinui et juxta earundem seriem pluribus a spectabilibus ac generosis dominis consulis et regii inclyti Civitatis Cibiniensis etc. edoctus sum, neque intermittam hodie excellmum dnum generalem comitem a Caraffa abeunte posta desuper informare. Ceterum pro votivis multorum natalis domini dierum ac novorum annorum solatiis apprecatis infinitas ago gratias et Celsitudinem Vram diu exopto felicissimam ac incolumem, qui sum

Celsitudinis Vrae obligatissimus servus

Cibinii 29. Decembris 1687.

Federicus Comes Veterani. m. p.

P. S. Quandoquidem in dies expectatur excellmus dñus generalis a Caraffa et praesertim cum in nonnullis stationibus praestandae annonae raritas sit, insinuandum Celsitudini Suae duxi, ut ad 4. menses tam de avena et foeno fiat administratio anticipato et sic pro toto hybernio, ne postmodum ob querimoniam illorum regiminum, quae patiuntur, fiat turbatio rerum, si ipsamet exigere debuerint, ego prout consuevi, tam de justitia, quam de aequitate mea contribuere non sum defuturus, ut omnia pacata permanere queant, unde praeinsertam anticipationem necessariam existimo.

Külcztm: Celsissimo principi ac dno dno Michaeli Apafi electo regni Tranniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti, dno dno mihi gratiosissimo etc.

Fogerassini.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 33. köt.)

XCIII.

1687. decz. 30.

A vajda-hunyadi őrség esküje.

Mi, T. T: Esküszünk az élő Istenre, ki Atya, Fiú Szent-Lélek, teljes szentháromság, egy bizony örök Isten, hogy mi főről főre magunk szabad jóakarattunkból, beállván az méltóságos erdélyi fejedelem méltóságos Apafi Mihály urunk ő nga, méltóságos fejedelemasszony méltóságos Bornemissza Anna asszonyunk ő nga és méltóságos választott, confirmáltatott ifjú urunk méltóságos Apafi Mihály urunk ő nga ő ngok vajdahunyadi városokban tizedességre és darabontságra, melyre hópénzt is vévén ő ngoktól, kötjük, igérjük ugyan szabad jóakarattunkból erre magunkat, hogy mi ő ngoknak főről főre, igaz, jámbor, tökéletes hívei, szolgálai leszünk, ő ngok jóakaróiknak jóakarói, ellenséginek ellenségi leszünk, ő ngokat személyekben és ő ngok vajdahunyadi várát s abban ő ngoktól állítatott tiszteit, jámbor szolgálait semmi szín s mód alatt el nem áruljuk, sem ajándékért, sem kedvezésért ő ngok hűsége mellől el nem állunk, sem magunk között, sem előnkben állítatott tiszteik ellen, vagy valaki ellen magunk között pártütést nem indítunk, és semmi úton és módon nem pratticálunk, szorulásnak és ő ngok ellenségi közelítésének idején, senkit közülünk, vagy tiszteinket az megemlített várból akárkinek, kivált az ellenség-

nek ki nem adjuk, egymás mellett, tiszteink mellett, sőt az mi nagyobb, az mi kglmes urunk ő nga hűségében, és ő ngok vajdahunyadi vároknak oltalmazásában peniglen való megtartásában fejük, életünk fenállásáig megmaradunk, vérünket kiontjuk s valamit ő ngok méltósága vagy vára, vagy tiszteink ellen valakitül hallunk, minden kedvezés nélkül tiszteinknek megmondjuk, semmi szót az várbul ki nem viszünk, előnkben adatott éjjeli s nappali cirkálásokat, strásálásokat, minden rendes cirkáló helyeken tehetségünk szerint végben viszünk, igazán, hűségesen strásálunk s czirkálunk, az kik peniglen pattyantusok vagyunk az mi hivatalunk szerint jó idején munitiókhoz tartozó minden készségeket végben viszünk, praeparálunk (azokhoz való eszközök kezünk-höz adatván) minden lövészszámokra szorgalmatos gondat viselünk, annak idejében igaz lövéseket teszünk ő ngok ellenségi ellen. Ha kik peniglen közülünk, vel in toto. vel in parte, az feljebb megirt dolgok ellen csak miben is inpingálnának, vagy vétenének, ezen conjuratiókat hitetlenül felbontván, minden kegyelem nélkül halál legyen fejünkön. Melynek nagyobb bizonyosságára adjuk fide nostra mediate ezen obligatiókat és conjuratiókat kezünk írásával és pecsétünkkel is megerősítvén. In Vajda-Hunyad 30. Decembris. Anno 1687.

Kinger András tizedes.
 Szabó András tizedes.
 Kandó János tizedes.
 Darabont András.
 Szakács András.
 Gálfi András.
 Vitez Mihály.
 Antall Péter.
 Alibás János.
 Lengyel Bálint.
 Pap András.
 Buda János.
 Gálfi Istók.
 Ecei Opra.
 Bolota Nikola.
 Dragán Miklós.
 Budai Mihály.
 Dobos Péter.
 Bakó István.
 Bakó János.
 Vitez István.

Balasi Bálint.
 Desi Tamás.
 Antall Ferencz.
 Juga Istók.
 Furka Gáspár.
 Furka Daniel.
 Grosán Szuba.
 Simon Péter.
 Horvát Péter.
 Deák János tizedes.
 Biró Mihály.
 Almási György.
 Forgács Ádám.
 Gábor Sándor.
 Fejérvári Mihály.
 Mihaila Viszárin.
 Dravo András.
 Takács János.
 Szász Mihály.
 Petó András.
 Farkas Tamás.

Orbonás György.	Szakuly Pál.
<i>Egy név kitörölve.</i>	Farkas János.
Pattantus Dániel.	Keresi Péter.
Nagy András tizedes.	Kozolyi Miklós.
Kerekes Mihály.	Keressi Mihály.

Minden aláírás alatt pecsét.

Hátlapján: A. 1688. 30. Decembris. Ó ngok v.-hunyadi várokbeli hópénzes gyalogok conjuratiójok.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XCIV.

1688. kiegyezés Komornikkal.

a)

1688. j a n. 1.

Veterani a fejedelmnek: Komornik Fogarasha megy a tárgyalások befejezése végett.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Literas Celsitudinis Vestrae gratiosissimas fidem induciam postulantes magnifico domino Nicolao de Bethlen impertiendam, per modo fatum dominum pari, ut convenit, honore accepi; et quae proposuit intellexi: unde quoque commissarium caesareum bellicum dominum Kommornick Fogerassinum simul experiendum ratus; prout et Celsitudo Vestra per magnificum dominum de Bethlen pluribus edocetur, quid pro patriae conservatione militumque contentia, pacationeque servire posset acceptandum, imprimis vero, ut aliquis Albae plenipotentarius maneat, ratione suppeditandae annonae ne sit defectus, anticipatio et cetera alia sibi commissa bene ventilanda, tandem concludenda, ut miles cum colono et inquilino, paucillo residuo tempore in solatium subditorum hybernia sua transigere queat, ad quae brevitatis causa refero, sperans futurum, ut cum expectata resolutione Celsitudinis Vestrae et inelytorum statuum brevi ad me expediatur. Interea recipiando initiantis 88-ici anni auspiciam felicissimum finem quaeque felicissimum sum mansurus

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam Cibinii 1. Januarii 1688.

Fridericus comes Veterani m. p.

XCVI.

1688. jan. 4—8.

Gyalai által Bécsből hozott végrendelet.

a)

1688. jan. 8.

A resolutionale decretum.

(Alvinczy II. 290.)

b)

Dietrichstain levele a fejedelemez.

Celsissime Princeps, domine colendissime.

Traditae sunt mihi litterae 8. Novembris praeterlapsi anni 1687. ad me datae, ex quibus desiderium Celsitudinis Vestrae pluribus intellexi, neque defui loco meo omnia ea contribuere quaecumque modernus rerum status, necnon totius christianitatis et Celsitudinis Vestrae propria securitas admisit. In reliquo eidem vicissim omnes faustos successus repreccando, permaneo

Celsitudinis Vestrae paratissimus ad serviendum

Posonii 8. Januarii 1688.

Ferdinandus princeps a Dietrichstain, m. p.

Külczim: Dietrichstain fejedelem levele hozta Inczedi Mihály uram Fogarasban anno 1688.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XCVII.

1688. jan. 14.

Apafi kéri Falkenhaint, hogy ne acatkozzék az ő hatáskörébe.

Excellentissime domine nobis observandissime.

Post conclusum cum serenissimo duce Lotharingiae tractatum, quae super administratione conventorum in rationem venire poterunt, haecenus difficultates licet cum magnifico domino Paulo Carolo Comornik bellico sacrae caesareae regiaeque Majestatis commissario cum plenipotencia ab

Excellentia Vestra ad nos emisso, eas non tantum composuerimus, verum in tam enervato quoque regni statu supra-fatam conventionem ex devotione nostra erga sacratissimam caesaream et regiam Majestatem (sicut ea praefato domino Comornik Excellentia Vestra haecenus cognoscere potuit) oblationem certorum cubulorum avenae dederimus; praeterea omnem curam et sollicitudinem commissariorum nostrorum administrationibus conventorum impenderimus, fatemur tamen nos (qui meliora ideo sperabamus) non parum turbatos ac dolore affectos esse, occasione commissarii nostri generosi Pauli Baresai loco suo et functione dimoti et cum literis Excellentiae Vestrae (quarum copiam ignoramus) Coronam expediti. Quandoquidem probe constet Vestrae Excellentiae juxta tractatum quoque serenissimi ducis Lotharingiae omnes dispositiones in manibus nostris relictas esse, idque nostrum interesse quomodo ad praefixos in tractatu terminos conventa ad loca necessaria debeant administrari: nostrum etiam sit nostris fidelibus Coronensibus hoc vel illud demandare, qui omnes dies ac noctes administrationibus naturalium impendunt, partim per concambia, partim pecunia, partim vero mutuis acquisiturum, hoc futuro etiam tertio (sicut convenire potuerunt) anno suis creditoribus refundendarum, quarum administrationum veritatem Excellentiae Vestrae quotidiana experientia persvadebit. Cum ergo negotia faciendas a latere istius modi dispositiones juxta vigorem quoque tractatus non desiderent, authoritati etiam nostrae principali et regimini praejudicent: Vestram Excellentiam amanter rogandam duximus, velit statum rerum ulterius ita accommodare et nobis et tractatui satisfiat, suboriundas etiam difficultates et confusiones dimovebit. Interim tamen dum a magna Excellentiae Vestrae discretione et aequanimitate, nec aliud speramus, insimul ipsam divinae commendamus protectioni. In arce nostra Fagaras. 14. Januarii. Anno 1688.

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi

Apañ m. p.

Külczim: Excellentissimo domino Friderico libero baroni a Falkenhain sacrae caesariae regiaeque majestatis imperialis aulae consiliario, camerario ac supremo commissariatibus bellici colonello, domino observandissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi gyűjt.)

XCVIII.

1688. jan. 16 - febr. 3.

A fejedelem és német tábornokok közt folyt levelezés.

a)

1688. jan. 16.

Jörger levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps.

Literas Celsitudinis Vestrae de dato 10. currentis debito, quo par est, cum honore percepi et ex illis excessus militum aliquorum directionis meae factos intellexi, non sine magno animi sensu. Assecuro Celsitudinem Vram illos, qui hac in parte rei deprehensi fuerint, pro gravitate delicti a me serio puniendos; ego interea gratias humanissimas defero Celsitudini Vrae pro meliori, quam de me habet opinione, inconvenientias videlicet illas sine meo scitu subortas credens, sic enim omnino in re est; ut autem similes in posterum non fiant, pro ratione officii mei omnimode invigilabo; de cetero Celsitudinem Vram divinae protectioni, me vero ejusdem Celsitudinis gratiae et favori demisse commendans maneo

Celsitudinis Vrae servus obsequiosissimus
Caudiopolis 16. Jan. 1688.

Comes Jörger m. p.

Külczim: Celsissimo domino domino Michaeli Apafi, principi Transylvaniae, Siculorum comiti, necnon partium Hungariae domino, domino mihi elementissimo.

Hátlapján: Comes Jörger levele, január a. 1688. (P. H.)
(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

b)

1688. jan. 14.

A fejedelem levele Piccolominihoz.

Excellentissime domine comes, nobis observandissime. Quandoquidem spectabilis ac grosus Sigismundus Balintith de Keörtvelyfája in illis partibus autoritate supremi a parte nostra commissariatus muniri et ob hoc ex itinere suo reverti debuerit — transmisit nobis officio-

sas Excellentiae Vestrae literas, quas cum oblato Excellentiae Vestrae nobis complacendi studio perquam gratanter accepimus. Ceterum in reliquis negotiis referimus nos ad fidelem expositionem praefati Sigismundi Balintith, atque Vestram Excellentiam amanter requirimus, velit oblatam suam benevolentiam erga nos et status regni contestari, nos etiam vestram Excellentiam de officiosa nostra erga ipsam observantia securam reddidimus. Eandemque divinae recommendamus protectioni. Datum in arce nostra Fogaras 14. Januarii a. 1688.

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi

M. Apafi m. p.

N. B. Az vásárhelyi németek hogy azmint ez elébb csendesedtek volt is, újólág excurrálnak az falukra, szénájokot és egyéb prófontjokot vesztegetik, az falukot praedálják, mely mia egynéhány falú statióját el akarja hadni, el is hattak némelyek egynéhány falut, az falut pusztán akarják hadni, mely ha úgy leszen, micsoda nagy defectus leszen az megígírt summa adásban.

Külczim: Excellentissimo domino comiti a Piccolomini, sacrae caesariae regiaeque Majestatis generali vigiliarum, praefecto camerario ac unius inelyti regiminis cataphractorum colonello, domino observandissimo.

Jegyzet. Ez az első el nem küldött fogalmazvány, mely helyett ez alábbi küldetett el.

Cogit nos afflictio miserorum hominum et desolatio aliquot jam pagorum ut occasione praesentium Vestram Excellentiam amanter compellamus. Siquidem milites Suae Majestatis in Vasarhely existentes licet elapsis diebus se continebant, iterum tamen excurrere, praedarique coeperunt et miserorum hominum victualia, foenum et reliqua ad vitam necessaria, in quae Vasarhely juxta dispositiones administrant, inordinate diripiunt ac depopulantur. Propter quod jam plurimi suas habitationes amiserunt et diem amittunt, unde magnus in administratione conventorum suboritur defectus. Velit igitur Vra Excellentia illis quoque inconvenientiis seriam, adeoque efficacissimam medelam quantocius adhibere et milites in suis stationibus stricta militari disciplina contineri facere, ut miseri homines administrandis conventis eo magis sufficere valeant. Sicut Vestrae Excellentiae hactenus imotuit fidelem nobis dilectum spectabilem ac generosum Sigismundum Balintith supremis in illis partibus a parte regni commissariatus

officio munivimus, quocum Vram Excellentiam bonam cointelligentiam culturam non dubitamus, interea Vrae Excellentiae firmam valetudinem et votiva apprecamur solatia.

(Eredeti és fogalmazvány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

c)

1688. jan. 22.

Veterani levele a fejedelemlhez.

Celsissime Princeps, domine domine mihi gratiosissime, Acclusos recommendarunt mihi patres fratres Minoritae Nagybanienses, quatenus eas ad Celsitudinem promoverem, pro ipsis intercessurus, ut ex gratia Celsitudinis Vrae calcem et lateres ex Kővár gratiose dari demandare dignaretur dirutum aedificium restauraturi. Instat quoque apud me, ut apud Celsitudinem Vram interveniam illustrissima Comitissa Csakiana, ut ex gratia Celsitudinis Vrae dnus Hidy Istvan arrestatus captivitate liberaretur, qui licet in castris Caesareis fuerit, inibique dno comiti Csaki locutus, tantum non spero per hoc perpetrasse scelus, ut ad carceres detrudendus fuisset. Unde humillime rogando Celsitudinem Vram implorandam praesumpsi, quia clementia et innata pietas Celsitudinis Vrae major et exuberantior, quam suorum subditorum lapsus et errores. Quare prioribus fratribus elemosynam, arrestato vero liberationem obtinere confido, sentientes commendationem meam fuisse ponderosam, quam gratiam ceteris adscripturus obligationibus gratiisque dispensatis resto

Celsitudinis Vrae humillimus servus

Cibinii, 22. Januarii 1688.

Frid. Comes Veterani m. p.

Külcztm: Celsissimo principi ac dno dno Michaeli Apafi electo regni Transilvaniae Principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo
Fogarassini.

Hátlapján más kézzel: Veterani generál levele a bányai barátok és Hidy István mellett.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

d)

1688. jan. 27.

Veterani levele a fejedelemlhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Eo, quo par est, honore literas 25-ta Januarii datas 27-ta labentis accipio, et quae ratione Tartarorum concursus ex Chrimea in Budsak insinuare placuit grato animo pervolvi. Nos hic in ornatis bonis et calidis hypocaustis eorum adventum expectabimus, et tormenta jam ad excipiendos illos parata habemus, mihi gratulaturus, si deo optimo maximo visum, ut residentiam et hujus regni metropolim strenue defendere possim, laudem a Celsitudine promereri spero. Insuper cum regni hujus incliti status Rogerasini in comitiis praesentes sint, Celsitudini Vestrae suaviter insinuandum duxi, ut negotium commissariatium de meliori in praestandis naturalibus commendatum habeant, ne ob defectum brachio militari, militiam caesaream ab interitu vindicare cogar, praecipue cum appareat, quod meum regimen in Wincz et Albae existens, ex rara Coronensium praestatione patietur, et loca valentia pro non valentibus perlustrare necessitur. Summa mihi fiet gratia, si huic penuriae et egestati tempestive adhibeatur medela. In cujus expectatione semper maneo

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam Cibinii 27. Januarii 1688.

Fridericus comes Veterani m. p.

e)

A köretkezö oldalon a válasz.

Accepimus Excellentiae Vestrae 27-ma Januarii datas ad nostras responsoriales. Admaturandis administrationibus conventorum in his comitiis serio incumbitur. Hoc tamen ex informatione fidelis nostri generosi Samuelis Keresztesi a parte regni commissarii, dolenter cognoscimus, quod senatores Coronenses arrestum paterentur, ex cujus modi inconvenientiis in administrationibus suborietur defectus.

Veniunt querelae multae etiam e comitatu Hunyadensi, dominus commendans militum in Deva existentium nostram cauponam occupavit et suas decem erexit ad suum

usum convertit et molendinum neque bonorum nostrorum provisorii concedit in dispositionibus libertatem, propter quod portiones miserorum hominum administrari non possunt. Occupata est caupona nostra etiam Hunyadiensis et in defectum proventus nostri plures erectae vinorum nostrorum a militibus depotatorum pretium tam ibi, quam Devae non persolvitur. Pluribus Vestram Excellentiam onerare nolumus, verum amanter requirimus, velit istius modi inconvenientiis seriam medelam adhibere. Excellentiae Vestrae gratis pensaturi sumus officii.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, domino domino mihi gratiosissimo.

Fogerassini.

Ugyanott, más kézzel: 1688. D. 27. Januarii. — Veterani uram levele. Megvárja az szebeni meleg házakban az tatárt az kész ágyukkal és Szeben városát megoltalmazza etc.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi gyűjtemény.)

f)

1688. febr. 2.

Pace levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime etc.

Non dubito, quin Celsissimus Princeps meas pro responsione omni possibili respectu dimissas, benevolis gratiis acceperit, qualiter regimina secundum repartitionem quartaria occupaverint. dominus generosus Nicolaus Horvath de Szeplack hodie quoque mihi de Sua Celsitudine mihi transulit litteras, qualiter inde omni decenti respectu pergrate intellexi, quod praedictus dominus, pro commissario absoluto, hospitacionis quam alimentacionis militiae huc delegatus sit, inde gavisus eram, cum necessario opus sit talem semper praesentem esse, quando difficultas eveniet, statim ex utroque mediationem subministrandi, qui dominus vero se excusat, non ita se habere potestatem de transcriptis disponendi: idcirco Suae Celsitudini haec repetere volui, et rogo obsequentissime supradicto domino Nicolao Horvath absolutum ad ea demandare, quidem sine praescriptione ali-

qua veniam precor prout iam in nuperrimis mentionem feci, quando querela aliqua progreditur, ut talis hic in loco remediari possit et Sua Celsitudo non semper ita inutilibus molestiis conficiatur, quoque de omnibus concurrentiis unacum commissariis ordinatis reconciliandi de die in diem, qualiter bona observantia status militiae et patriae pro meliori modo evertenda esset, omni tempore summo conatu incumbens ero, ubi ad nutum Suae Celsitudinis omnia mea peragentia exhibere et impendere possim. Prolatum haud dubio erit, quod in Maijereij duae compagniae quoad quartiria sufficientia, nec equites unacum equis ad domos seu stabula subvenire poterint, qualiter omnes impossibilitatem cognoscunt, ideo etiam humillime rogo, unacum aliis domino Nicolao Horbath aliam assignationem quartiriorum pro Magerij Sua Celsitudo denominare dignetur, ubi aptitas pro militibus, quam pro incolis patriae commode vertilitatem (*sic*) concederet, et subvenire possint. Summo maerore lugens sciscitabar, qualiter Sua Celsitudo falsis, nefandisque dictis de me opinionem malam susceperit. O utinam pertingere possem talem susurratorem, qui me ita iniquis, apud Celsissimum principem ita fraudibus subolevit, spero percontationem, quod inde mea defensionalia propugnare potero, et Sua Celsitudo reperietur, quod nunquam mihi in mente, minus in opere, minimum contra Celsissimum Principem loquendi, spero tamen Sua Celsitudo concedet pro gratia, mihi per alium significare, ubi ista mala narrata contradicere ausus sim, prae languore finio et Suae Celsitudinis gratiae me summa demissione prosternare volui, et obsequentissimis meis servitiis promptissimus persevero, gratiam reconciliare et Suam Celsitudinem gratiosissimam mihi obtinere cupio, quousque sum

Celsitudinis Suae humillimus devotissimus servus

Datum Medies 2. Februarii. 1688.

Carolus Maria lib. baro de Pace, m. p.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

XCIX.

1688. jan. 21—28.

Fejedelmi biztosok jelentései.

a)

1688. jan. 21.

Bálintith és társai jelentése.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk uram kglmednek, Isten Kglmedet szerencsés hosszú élettel megáldja kívánjuk.

Minekelötte Kglmedet uram minden itt kívántató dolgokról tudósítanak, alázatosan akarók Kglmednek uram értésére adni, mindenekben felette micsoda nagy fogyatkozással vagyunk az húsnak nem léte miatt, minden nap ottan ottan busítottunk, fenyegettetünk. Ez Besztercze vidékén, és itthenn lévő német vitézeknek mennyi marha kívántassék megítélheti uram Kglmed, Besztercei uraiméktől, és Doboka vármegyéről bėjővő marha az mennyi kívántatott bé

. . . bėjüni háromszázhuszonnyolcznak, de abban az vármegyében lévő hánnovriai hadra, annak nagyobb része administrálódott és érogálódott, mihez nyulunk már nincsen, Kglmedet uram alázatosan kérjük minél hamarább ennek megörvoslásában micsoda utat és módot kövessünk, tudósítani bennünket ne nehezteljen, alkalmaztathassuk magunkat mi is, mert uram itt egy vágó-marha sincsen. Az monostori statióra való élés az homét deportáltatott is, egy kevés zabnál egyéb nem administráltatott suhumat, de kiváltképpen vágómarha, bor és széna semmi sem administráltatott, mely miatt azokban az statiókban is nagyok az fogyatkozások; kihez képest még is felette igen ker sietséggel bennünket nehezteljen. Az extractusoknak csinálásában mostan munkálódunk, azokat is megkészfittetvén minél hamarább kglmed kezéhez küldeni el nem mulatjuk. Ezt is akarók uram Kglmednek értésére adnunk, az napokban ment volt az itt való commissarius Serpilius uram ő kglme M.-Vásárhelyre az ott való vitézeknek élésekről való computus csinálására hivatván magához az ott való tanácsot, hogy jövendőbéli confusionnak eltávoztatásáért eddig való prófontozásokról és tartásokról velek együtt igazítást tégyen, de az vásárhelyi tanács ő kglmek relégáltak én reám mi tévők legyenek ő kglmek. Én pedig ő kglmeknek egyebet nem tudtam írni, hanem

töttem ilyen választ: vagyon az mi kglmes urunknak ő ngának és az méltóságos deputatióinak ő ngoknak s ő kglmeknek az ilyen dologrúl való végezések (melyrúl való punctumot abban részben párban vivén. ő kglmeknek el is küldöttem) megírván ő kglmeknek alkalmaztassák magokat az szerént ő kglmek; Kglmedet is ezen dologrúl tanálják meg ő kglmek. ennekutánna is ha ilyen dolgok lesznek mi tévők legyünk. Kglmed uram tudósítson. mert ha commissarius uram visszajű. itt is azt kívánja, hogy véle számot vessünk. mind ezekrúl kglmed tudósítását uram alázatosan minél hamarább elvárjuk. Ezzel Istennek oltalmában ajánljuk uram Kglmedet. Besztercze 21. Januarii. 1688.

Kglmednek alázatos szolgálói

Balintith Sigmund m. p.

Maxay Ferencz m. p.

Széki Márton m. p.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1688. jan. 22.

Keresztesi és Frank jelentései.

Ajánljuk Kglmednek köteles szolgálatunkat. Isten Kglmeteket minden áldásival boldogítsa. kívánjuk etc.

Kglmed levelét becsülettel vettük. Nem kétljük, hogy kglmed az élésnek administratióját nem siettetné, de ide bizony igen rosszúl hoznak s mostan is felette nagy fogyatkozás vagyon főképpen széna s szalma dolgából. mivel szalmát eddig is Szebeni uraimék sokat adtanak, már nincsen honnét adni. Fontoknak s ejteleknek elkészítésében munkálódunk, vékákat is egy-egy vékásakat minden statióra csináltatunk. de mivel az mesteremberek fizetésért csinálják s sietve is kelletik. többre nem érkezhetünk, különben is mindenik statióban az egy vékához. két vékásokat is készíthetnek, főcommissarius uram ő nga az itt való vékát s ejtelt acceptálja ugyan, de az mását, az itt való száznegyvennégy másával akarja acceptálni. Carolussal celebrált contractust is főcommissarius uram subscribálni nem akarja, hanem azt mondja, hogy elég az, hogy kiküldi az státiókra mindenüvé s azt kívánja, hogy kglmes urunk ő nga is küldje ki az mü részünkről való commissariusoknak. Az mézsárosokat mü ugyan kénszerítjük, de minthogy a szolgálat nagy, melyben szüntelen kell foglalatoskodniak fizetés

nélkül nem erőltethetjük. Az marhák bőreinek s faldgának illendő hely rendeltetett, csak volna ember ki gondot viseljen reája. A mi kglmes urunk ő nga Vinczi pásztorának megöletése s sertés marháinak elhordása felől s mind pengig az Hunyad vármegyében való helytelen exactióról Keresztesi uram ő kglme az generált ő ngát megtalálta (királybíró uram nyavalyája miatt el nem mehetvén) mind azokról az generál ő nga ígírte jóakarátját s ki is írt azon helyekre parancsolván megorvoslásáról. Ajánljuk ezzel Istennek oltalmában Kglmedet. Szeben 22. Januarii. Anno 1688.

Kglmed mindenkori kész szolgái

Franck Bálint m. p.

Keresztesi Sámuel m. p.

Külczim: Spectabili ac generoso domino Ladislao Székely de Boros Jenő, illustrissimi ac celsissimi domini domini principis Transylvaniae consiliario intimo ac in judiciis in persona ejusdem praesidentis, comitatusque Colosiensis comiti, ac civitatis Kolosvar capitaneo etc. Domino confidentissimo et plurimum observandissimo.

Ugyanott, más kézzel: 1688. 22. Januarii. Keresztesi Samuel uram levele.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

Kelet nélküli jelentés.

Illustrissime ac celsissime Princeps domine, domine nobis naturaliter clementissime!

Fidelitatis fideliumque servitorum nostrorum paratissimum humilimumque commendationem.

Szintén most requiráltata bemiünket Caraffa general ő nga, kívánván nyolczvan katos szekereket, és noha először is örömet az Ngod méltóságos dispositiójától vártunk volna, de minthogy igen szoros alkalmatosságunk és dilatió nélkül való dolognak mondotta, és csak Fejérvárig mennénk, kíván azon kívül kilenczvenegy pár ökröt jármastól, téslástól et quidem, hogy duodecima mensis jelen légyenek, kellett ez iránt az mint lehetett dispositiót tenmiünk. Melyről kívántatott Ngodat mint kegyelmes urunkat tudósítani. In reliquo eandem illustrissimum Celsitudinem Vestram quamdiu vivere feliciterque valere et regnare desiderantes.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae servitiorum humilissimi et perpetui servitores

Frank Bálint, Keresztési Sámuel.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában, Tunyogi-gyűjtemény.)

d)

1688. jan. 22.

Gygerőffy György jelentése Székely Lászlóhoz.

Mint bizodalmas jóakaró uramnak Kegmednek ajánlom uram szolgálatomat.

Isten Kegmedet minden kívánta jókkal áldja meg, kívánom.

Én uram az Kegmednek tegnapi napon írt levelemben írtam vala, hogy a szamosújvári extractust várom és azzal edgyütt küldém az ide valót el uram, az mi keglmes urunk ő maga commissiója szerint, de mivel uram azzal késnek, ime ezen levélben includálva a kolosvári statióban lévő extractust Kegmednek uram elküldtettem, a melyben is a vagyon, hogy mivel tartoznék, mely szék, vármegye, szász és oláh papság és már abból mit percipiáltattam és erogáltattam is a németek számára, noha ugyan még vagyon az ex son kívül is ide administrált búza, zab és bor, a búzát némelyt meg kell palolni, avagy sze némelyike meg lágy, a malom meg nem járhatja; a némelyik fültes, a bor pedig valamennyi az ext kívül itt vagyon, léssen circiter száz hordóval, azt nem tudják elvenni, de kivált a Nagy Sink székit, mivel igen savanyú, sőt olyan nagyobbára, az mineműt lehetetlen, hogy elvételhessük vélek, az embere is itt van most mellette, azért uram az olyan (az mint declarálám) búzát, zabot és bort számban sem vétettem, extraordinarie uram én semmit is egyebet nem erogáltam, hanem a Hunyadon lévő két regimentre hatvanöt köből lisztet, hanem minekelőtte én ide nem jöttem volna, az mit a várossal a német vitézek erogáltattak, azt a város követjei magokkal elvitték, Vizakna várossa, uram, a mely bort ide administrált, az mely embere véle itt volt, az innet csak re infecta ment el, sem quietantiát nem vött, abban nagy confusio vagyon, hanem keglmes uram parancsoljon, hogyha kárt nem akarnak vallani, azon embereket, az ki által administrálták, küldjék ide, mivel azon borban azután is visszavetettek reánk, igazítsa el dolgokat, különben én károknak nem lézsek oka. Kolos-

vármegyében pedig olyan difficultásom vagyon, ide harminczkét nemes embert írtak, huszonnégy pedig alig vagyon, ki ma itt fogyatkozás léssen annyiban. A szamosújvári extractust is, mielőtt ide érkezik, Keglmeknek uram kezében küldem. Ezzel Isten oltalmában ajánlom uram kegyemet s Kolosvár, die 22. Januarii a. 1688.

Kegyelmednek kész szolgálja

Gerőffi György m. p.

Külczim: Tekintetes neuzetes Székely László urannak ő keglmének T. T. nékem bizodalmas urannak ő keglmének.

Hátlapján más kézzel: 1688. 22. Januarii Gyerőfi György uram holmi difficultási.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

e)

1688. jan. 23.

A Torda vármegyeiek folyamodása Telekihez.

Mint minékünk méltóságos jó urunknak, főispánunknak, ajánljuk Keglmeknek köteles szolgálatunkat. Isten Keglmetek minden terhes dolgaiban boldog előmenetelt engedjen, kívánjuk.

Keglmeket, mint minékünk jó urunkat, főispánunkat igen alázatosan kellestett írásunk által megtalálnunk ilyen dolog végett. Jó emlékezetiben lehet uram keglmeknek ez elmúlt esztendőben a nemes ország gyűlésében ő nagok s ő keglmek, az nemes Torda vármegye felső járásából a római császár ő felsége hadainak élésének való administratiójára minket közönségesen méltatlan szolgálit rendeltének volt, melyeknek administrálásában, a mint mü tüllünk lehetett. éjjel és nappal szorgalmatoskodni el nem mulattuk. De mivel viceszolgabírák uraimék ő keglmek közül némelyike, vagy ketten ő keglmeken kívül minékünk többire semmi assistentiával nem voltanak (sőt lenni sem akarának), melyhez képest sem az első és második terminusra fogyatkozás nélkül semmineműféle élést nem administrálhattunk, úgy az egyházi nemes személyek uraimék ő keglmek részéről is, a mint kívántatott volna. Melyről is Keglmeket, mint méltóságos jó urunkat, főispánunkat tartozó kötelességünk szerint alázatosan tudósítani el nem mulattuk. Búzáat a thordai statio(ra) administráltunk cub. minor. 2173. zabot ugyanazon

statióban cub. minor. 3363. bort vasa quadragenaria 38 lir. 10. vágó marhát ökröt nro 38. tehenet nro 26. Summa nro 64. Szénát pedig vittének curr. nro 163 juxta tenorem quietantiorum, de a széna annál sokkal is több volt, csakhogy a németek kevesebbet csináltak belőle, a mint hogy az első administratióbeli 111 szekér szénát is 81 szekér számban vették be. A másodszeri administratiókor is hasonló formán cselekedének. A kolosi statióra pedig administráltunk e szerint, búzát cub. nro 554.3, zabot cub. nro 762.3, bort vasa ad quadragenaria 98 nro 22. vágómarhát, ökröt nro 71. tehenet nro 64. szénát curr. 509. A vágómarhának pedig jobb része a nemes országnak végezése szerint egészlen beszolgáltatót volna, csakhogy commissarius uraimék mind Thordárúl és Kolosrúl igen sokat küldtek vissza bennek a szegénységekre. Kegmedet azért mint méltóságos urunkat, főispánunkat alázatosan kérjük azon, hogy méltóztassék továbbra parancsolni viczetiszt uraiméknak ő kegmeknek, hogy legyenek oly assistentiával ő kegmek mellettünk, ne periclitálódjunk mindennemű dolgainkban a nemes országnak parancsolatja szerint, melyet Kegmednek alázatosan megszolgálni el nem mulatunk. Azomban az egyházi nemes személyek is ő kegmek jobb részént igen nagy defectust cselekedtenek, némelyek ő kegmek közül, mivel sem búzát, zabot, bort, vágó marhát és szénát, a mint kívántatott volna, nem administráltak, melyről is Kegmed méltóztassék parancsolni tiszt uraiméknak ő kegmeknek, mi tevők legyenek. Mivel pedig a szegénység mind a két rendbeli administratiókat igen nehezen és késedelmesen administrálták, az éleést sok fogyatkozással s minékünk sokáig való fáradozással kellett miattok a statiókban commorálnunk, nem kevés költségünkben tölt az idők alatt is, Kegmednek azért, miut minékünk méltóságos jó főispán urunknak alázatosan instálunk, magunk életünk táplálására való kegyes jóakarátját hozzánk mutatni méltóztassék, melyért a szent Isten sokáig éltesse uraságodat, kívánván ezzel, méltatlan irásunk találja szerencsés órában Kegmedet. Datum ex Szász-Regen, 23. Januarii a. 1688.

Kegmed méltatlan alázatos szolgálói

Dodoni Sigmund m. p.

Egyedi István m. p.

Eölvédi Dániel m. p.

. . . . István m. p.

és Török Pál m. p.

Külczim: Az méltóságos úrnak, tekintetes, nemzetes Széki Teleki Mihály urunknak, a mi kegmek urunk ő naga belső tanácsúr hívének, Erdély országának főgeneralisának, Thorda

és Máramaros vármegyének főispánjának, Huszt és Kővárnak főkapitányának, nekünk jó urunknak alázatosan. (P. H.)

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

f)

1688. j a n. 23.

Keresztesy Sámuel jelentése.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Nagtoknak Kegmeteknek. Isten Nagtokat Kegteket jó egészséges hosszú étlettel áldja meg, kívánom etc.

Nagtok Kegtek levelét alázatosan vöttem, parancsolatjok szerint mind az Hunyad vármegyei, mind az aranyosszéki panaszszal elmentem az generál és commissarius uramékhoz, az alkalmatosság úgy hozván, elsőbben commissarius uramhoz kellett mennem, proponálván a dolgokat ő naga előtt, az aranyosszéki dologról halasztta ő naga commissarius Serpilius és Kendeffi Pál uramékra, ő keglmekkel is communicálván az dolgot. Serpilius uram menté azzal az hadat: hogy nem tettek annyi kárt, inquisitionnak kell felőle lenni, másik az, hogy meghadta volt. az gazdlák közül senki ne gazdálkodjék, szálljanak ingyen. de nem ment senki panaszkodni hozzá; Kendeffi Pál uram pedig azt mondja, ha több károkról írtak volna is, elhiszi, ő keglme pedig azért nem adott károkról quietantiát, vagy testimonialist, hogy az bírák nem akartak fide mediante attestálni . . . ő keglme instructiójában úgy lévén, hogy fide mediante attestáljanak károkról. Annakutána az generálhoz mevé, ő naga jobban fogá az dolgot, mert az aranyasszéki kárról való regestumot kezében vévén, mingyárt küldte az Tafi generál főstrázmesteréhez s mondá, hogy azt csak meg kell fizetni. Hunyad vármegyében is azokról az tolvajokról s több elegy-belegy gyülevész hadakról az parancsola az szászvárosi commendánsnak, hogy ne patíálja, az vármegyét ne vesztegessék, hanem az török földére menjenek s ott lakjanak, senkinek kárt ne tegyenek, senki jobbágyát, szolgáját zászló alá ne írják, sőt az kiket eddig oda írtak is, kiadják, az Nagtok, kegték levelét is elkévánván tőlem, elküldte generál Magninak Szászvárosra. Az dévai perceptorokra nagy panasz vagyon: hogy az szegénységet nem akarják quietálni, mikor valami élest visznek oda, melyről Nagtoknak, Kegteknek méltó ő kegmeeket meginteni, mert nagy kára következik az szegény-

ségnek belőle. Ezzel ajánlom Isten oltalmában Nagtök Kegtek életét. Szeben, 23. Januarii, a 1688.

Nagtök kegtek alázatos szolgája

Keresztesi Sámuel m. p.

Külczim: Az erdélyi méltóságos fejedelem, kegmes urunk ő naga tanácsúri és főrendű deputatus igaz híveinek ő nagoknak s kegmeknek alázatosan adassék. (P. H.)

(Eredetiye az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

g)

1688. jan. 24.

Pócsay jelentése.

Alázatos mindenkori kész szolgálatom ajánlása után Istentől kívánatos jó egészséget kívánok uram Kegmednek.

Kegmes urunk ő naga parancsolatja szerint s mind kegmed nekem szóló instructió formában írt leveléből az szamos-újvári statió iránt kegmedet, mint uramat egynehány ízben kellett volna eddig difficultásink iránt terhelnem írássommal, de mind kegmed nagy foglalatosságát és ottan sok ízben reánk jövő s jöhető viszontagságát szemem előtt viselvén, mulattam azért el, hogy kegyelmed uram tempestíve fog succurrálni s parancsolni, mely dispositiójához ezután is hasonló reménységgel lévén, akarok csak ilyen dolgokat megjelenteni. 1. Szamos-Újvárban circiter ha nem több vagy onro 85 német, azoknak sustentatiójok kolosvári commendástól lévén, valamit oda hoznak, német hozatja és az ott való commendans kezében adván, úgy erogálja, az mint akarja, melynek én akarván végére menni, hogy én is tudhassam az iránt is a dolgot, csak azt felelé: A mit kolosvári commendans oda küld, a benvaló vitézekkel költi el, az iránt nekem semmi dispositióm nincsen. 2. Honnabrien-sis fejedelem regimentéből szállván egy compánia Gerlára, Deésre három, azoknak hertelen kívántatván a gazdálkodás, a mely része a vármegyének hódoltságának mondatik, az nemes országnak articulúsában nem látván exemptiójokat, Deésre, Gerlára élést hozattunk az németek számára, azomban Gyerőffi uram megírta, hogy onnan semmi élést ne szállíttassunk, mihez kellessék uram az iránt magunkat tartanunk, várunk a dispositiótól. 3. A mely szénát a szegénység szállított Gerlára, a künn levő compania számára, az németek el nem vötték, mivel a széna feketés volt, hanem

ott csak lerakták s most is ott vagyon, az urunk ő naga szénájában s Tholdalagi János uraméban s valami 'szegény emberek szénájában hordottanak el, eléggé ellenzettük, de azzal semmit se gondoltanak. Hasonló dologtúl féltünk ezután is, mit kellessék ez ilyen dolgokban cselekednünk méltó disponálni. 4. Minden kedvem s akaratom ellen Gerlán levő companiának fele Füzesre szállott, sustentatiójok ugyan általam a várból vagyon s onnan Váraljára vagy Szásznyiresre igyekeznek menni, a környül való falukat hozzájuk hódoltatják, hogy tilalmazom a falukat hozzájuk menni, engemet fenyegetnek s inhoneste tractáltak már vagy kétszer. 5. Az élésekbül szintén megfogyatkoznak, a Szolnok vármegyei éléshez nem sokat bízhatunk, honnan kell várunk, mert hacsak miben is megfogyatkoznak, a falukra excurrálnak. Többekkel uram nem akarván Kegmedet terhelni, várom ezek iránt a dispositiót. Ajánlom Isten oltalmában uram Kegmedet. Besztercze die 24. Januarii a. 1688.

Kegmed alázatos szolgája

Pócsay Ferencz m. p.

P. S. Bővebben megírom uram Kegmednek a dolgokat, kérem alázatosan, megolvassván, vegye oly consideratióban mind böcsületem iránt s mind eröm felett való dolgaim orvosoltassanak meg, bízom Kegmed alázatos szolgájához megmutatandó jó akaratjában.

Külczim: Tekintetes nemzetes úrnak, Borosjenei Székely László uramnak ő kegmének (titulus cum honore) etc. nagy jó uramnak ő kegmének alázatosan írom.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

h)

1688. j a n. 29.

A marosvásárhelyi biztosok jelentése.

Ajánljuk Kglmednek, mint jó urunknak alázatos szolgátunkat; Isten szerencsés hosszú étellel látogassa uram Kglmedet, kívánjuk.

Kglmednek mint jó urunknak alázatosan akarók felettből való sok bajoskodásunkat értésire adni; Segesvár székéből az mely szénát hoztanak magok az német furierok vötték bé és minthogy egy holnapra se szénát, se marhát és egyébféle élést is (ha mikor kiadhattuk volna is) nem akar-

ják elvenni, rakásában kellett rakatnunk; egy kevés havas eső érvén az útban, már az ki bévette akkor hamar Bécsbe menvén, ezek semmiképen nem akarják elvenni, mely széna lenne Cur. 200, Küküllő vármegyéből is kelletvén szénának bójóni, hol öt, hol hat, ki tíz szánnal hoznak, szakadozva nem egyszeremind, melyet is felette válogatva vesznek el, kit nem szeretnek, visszaküldik, ki miatt is igen nagy fogyatkozástól félünk, Isten tudja, vélek mint vagyunk. Az Barczánól is még uram semmit nem hozának, Vásárhelyről pedig kapűszám után a mi illenék, hozván ő kglmeknek emlékezetben, úgy tapasztaljuk, minthogy novemberben ő kglmek tartották quoquo modo: egyáltalában semmiből contribuálni nem akarnak érteni, sőt azzal járnak többet költöttek volna, holott bészállások után negyednapra mindjárt kihordozták őket sallagvárdaságnak színe alatt egynehány hetekig; melyet ő kglmek is nem tagadhatnak, annyéra ki is akarják ő kglmek magokat fogni, zab, búza felmérésének alkalmatosságával segítséggel lenni sem akarnak; percipiálni, erogálni, írni, vékát is forgatni egész munkálódás dolgunk. étünket sem érdemeljük; Kglmedet mint jó urunkat kérjük alázatosan, méltóztassék a dolgokban bétékinteni és tanácsával éltetni. Az zabot is meglopták, illendő szállást az ország zabjának nem rendelvén, és öröket sok kérésünkre is ő kglmek nem adván, melynek is honnan kellessék kitelni, Kglmed jó tetszését alázatosan várjuk. Honnan mit hoztak legyen pedig bé eddig és mennyi legyen az erogatió, Kglmednek his inclusis megküldöttük, kérvén alázatosan Kglmedet mindenekről informálni, és ahol mi restantiák azoknak is administratiójáról provideálni méltóztassék. Eltesse az Isten uram Kglmedet sok esztendeig jó egészségben. Vásárhely 29. Januarii 1688.

Kglmed alázatos szolgálói:

Mvásárhely statióban levő commissariusok.

Külczim: Méltóságos úrnak tekintetes nemzeti Székely László urunknak cum pleno honore titulo nekünk jó urunknak ő kglmének.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

i)

1688. jan. 25.

Bálintith Zsigmond jelentése Székely Lászlónak.

Mint uramnak alázatos szolgálatomat ajánlom Kegmednek.

Kelleték uram Kegmedet sietséggel tudósítanom: generál uram ő naga parancsolatjából mint volt itt való commissarius uram M.-Vásárhelyre, hogy ott az eddig való vitézek tartásáról és költségekről számot veszen. Vásárhelyi uramék nem akarván én hírem nélkül cselekedni, nekem írtnak, mi tévők legyenek. Én minthogy magam nem mehettem, mert itt az extractus készítésében kell munkálódnom, egyéb választ ő kegemeknek nem tudtam adni, hanem paríáltattam az instructióból, ami ahoz a dologhoz való volt, minthogy pedig abban e vagyon írva, tudni illik, amit a gazdák erogáltak, avagy particularis administratiók, vagy kártételek eddig löttek, azokról számot vélek ne vessen, ha kínálják is véle, hanem csak az ország rendes felvetett élésekről, amannak igazítatását bizzuk nagyobb emberekre. Minthogy pedig commissarius uram azt kívánta, hogy valamit a gazdák költöttek, erogáltak a 1-a Novembris és a vitézek is ha mi kárt töttek, mind azokról számot vessenek. Azért amint értem, vásárhelyi uramék nem nyultak a dologhoz, azután onnét commissarius uram megjövén, generál uramnak megmondotta, ő naga engemet hivatván, meg nem tudom írni, micsoda indultal volt, mind én ellenem, mind a vásárhelyiek ellen, én ellenem, hogy miért nem engedtem meg, hogy számot vessenek. Megmondottam, hogy én instructióm kül nem cselekedhettem, mindazáltal abba meg volt írva, hogy az ország felvetett élésiről számot vethettek volna, de amit a gazdák erogáltak, ami kártételek, vagy particularis administratiók löttek, arról nem. Arra mind generál uram, mind commissarius uram azt felelték, hogy egyik dolgot a másik nélkül semmiképen nem computálhatják, mert a gazdák erogatiójából, a kártételekből és egyéb administratiókból láthatják azt meg, mi volt eddig az expensa, mi lehet a restantia, és ha a vitézek kárt töttek, vagy rendkívül költöttek, mind generál uram (de kiváltképen commissarius uram nagy maga ajánlásával ígré magát), hogy valamint itt e napokban cselekedett, amint commissarius uraméktól is hallom, úgy akart ott is mindeneket jó rendbe venni és tudván, hogy mennyi panaszok vadnak abba a helybe, kiváltképen

akart szolgálni és a dolgokat oly igazításban venni, hogy másképen nem kívánhatták volna, de minthogy immár az elmúlt, minemű nagy károk forog a vitézeknek is benne, császár dolgainak hátramaradása és több sok végetlen argumentumokat forgattak. Azért meghagyá generál uram, írjam meg mingyárt udvarhoz, hogy mennél hamarébb léssen meg az a computus, mert ha császár dolgait csak így halogatjuk, így akarunk vélek játszani, bizony másképen nyul a dologhoz. Azért azt kívánja, hogy a prima Novembris mind eddig való expensákról indifferenter számot vessenek vélek, mind Vásárhelyen, mind itt s másutt is. Azért uram Kegmedet kérem alázatosan, ne nehezteljen engemet minél hamarébb tudósítani, mi tevő legyek, mihez alkalmaztassam ezen dologban magamot, ez pedig semmiképen az haladékot nem akarja szenvedni. Itt is, uram, én nem tudom a város és districtus résziről, hogy hogy tudjanak extractust íratni, ha a commissariussal együtt számot nem vetnek elsőben, mert oly összevegyedett dolgok s oly difficultások vadnak, melyeket nem győzők s nem is tudnék mind megírni, hogy lehetetlenség a német commissarius nélkül (ha annak is számot nem vetünk) még a vármegyén való expensákban is eligazodni, így az országnak is káros, mert bizonyossá nem tehetjük Nagtokat Kegteket a dolgokról, amit az extractus alkalmatosságával kívánna. Ezt is újjobban akarom, uram, Kegmednek jelenteni, hogy itt teljességgel nincsen marha, amit a vitézeknek adjunk, csak egy ebédre való is, mert a városiak azt mondják, hogy lefizették a mivel tartoztak s annál sokkal többet, ő kegmekkel sem vethetünk számot, mert a német commissarius nélkül nem tudnak ő kegmek is eligazodni benne, de ugyancsak azt affirmálják, hogy megfizették mind a marhákot. Máshonnét pedig nem várhatunk, mert ami Szolnok vármegyében lőtt volna, azt az külső statiókra fizették, immár azoknak sincsen, mert a monostori statióban rendelt élésből még csak egy marhát sem hajtottak, egyéb élést is igen igen keveset hoztak, ha Kegmed severe nekik újjobban nem parancsol, az Beszterczére rendelt élést is sehunnan nem administrálhatjuk, bizony egyébbül is csak ötöd-hatod napok alatt is megfogyatkozunk, arról is uram Kegmed parancsoljon mindenfelé, a marha pedig legsietőbb volna és a bor és széna, mert kiváltképen hús csak egy napra való sincsen; oly dolgokat követnek pedig a fogyatkozásokért rajtunk, hogy ember bizony életét sem kívánja ebben a formában. Küküllő vármegyéből hoztanak uram egy kevés élést ide, arról is semmi parancsolatom sincsen, soha nem tudom hova, kiknek deputáltatot.

Én itt bizonyos helyre lerakattam. Az új regimen állapotja felől is semmit uram nem tudok, azoknak noha hoztanak élelt Segesvárról, de az sem sokáig tart, kiváltképen a vágómarha.

Doboka vármegyére vetett marhákban, mely 210-re ment, több még el nem költ, mintegy 20-nál. A többi készen vagyon és amint tiszt uramék mondják, nincsen még arról semmi parancsolat, hogy valahova hajtassák, ha Kegmednek uram tetszenék, minthogy közel is vagyon, jó volna ide fordítani, míg többről provideálna Nagtok Kegtek. Kérem az Istenért is uram Kegmedet, küldjön énnekem punctatim resolutiót mindezekre, mint kellessék cselekedni, mert meg nem tudok közöttök maradni, talám el nem hiszi uram Kegmed, a minemű szenvedésben vagyunk itt minnyájan miattok, naponként árad pengig és nehezedik dolgunk, mennél tovább halad eligazodása. Azért még is kérem az Istenért uram Kegmedet, ne halaszsa uram Kegmed ezekre nekem sietséggel választ adni. Az elmúlt napokban is az mélt. deputatióknak írtam volt, egynehány punctumokban tevén fel a dolgot, azokra is alázatosan várom uram a választ mennél hamarébb, mert soha nem tudom s nem is merek instructió nélkül semmi dolgokat illetni és így nem is tudok semmi difficultást orvosolni, nem tudván, mire legyen hatalmom, mire nem, a sok rettenetes károk, panaszok pengig csak nevedeknek. Én pengig uram instructió nélkül bizony semmit sem merek cselekedni. Ezek után Istennek oltalmában ajánlom mint jó uramat Kegmedet és jó választát hamar időn várom. Datum Bisztriczii, die 25. Januarii 1688.

P. S. Az extractusokon holnap egy hete lesz uram, hogy mind munkálódunk, de oly rettenetes bajos akadályos dolgok vadnak a számadásban, hogy mindeddig is el nem készülhettek, egyébiránt én rajtam bizony el nem múlt volna. Úgy hiszem holnap vagy holnapután, a mennyiben a rövid idő engedte, elküldhetem, de bizony az is félbe való munka lesz, ha a német commissariussal beszterczei uramék kiváltképen nem vethetnek számot mi is. Azért tudósítson uram Kegmed arról a dolgról minél hamarébb, mit cselekedjünk, azért praemittáltam ezt a postát.

Kegmednek alázatos szolgája

Bálintith Sigmond m. p.

(Eredetije a Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

j)

1688. jan. 27.

Bálintith és Maxay jelentése Székely Lászlónak.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk mint jó kegyes urunknak Kegmednek etc.

Az mi kegyes urunk ő naga méltóságos parancsolatjából igyekeztünk uram teljes tehetségünk szerént, hogy minél hamarébb expediálhattuk volna commissarius uramék ő kegyek számadását és a rendelt napra udvarhoz küldhettük volna; több már egy hetinél, hogy éjjel-nappal azon munkálódunk, de elébb el nem végezhattuk, mert igen akadályos materiák voltak benne. Most azért elküldöttük uram mind ratiójokat, mind extractusokat commissarius uraméknak. Az extractus nem ártott volna, ha rövidebb lehetett volna, de igen könnyen kiszedhetni ímmár abból, ha úgy kívántatik.

Itt uram micsoda rettenetes sok fogyatkozások vadnak majd mindenik stációkban, alig tudjuk Kegmednek megírni. Az élések a hadaknak ezekben a helyekben mind mind elfogy, kiváltképen marha, széna, bor, abrak. A távoljabb való helyekről, melyeket ide rendelték, ugyan semmit sem akarnak hozni, ha Kegmed nem parancsol. Szolnok vármegyére is írtunk ugyan valami restantiát, de nem hisszük, hogy azt administrálhassák mind. Itt Beszterczén is városi uramék nem gazdálkodnak ímmár, mert portiójokat megadták, azt mondják, ímmár csak reánk szorult a gazdálkodás. A német tisztetek tegnapelőtt, tegnap s ma mind küldöztek reánk, borbéli portiójokat (minthogy eddig ki nem fogták, noha egyebet sem) adjuk ki, mert azt egyszerűsmind ki akarják venni, azért adassunk 59 hordó bort nekik, de olyanokat kívánnak, mineműt maga a generális iszik, ha olyanokat mi nem adunk, ők találnak s erővel is vesznek. (*így!*) Mi megengedtük, hogy a minemű borokat gyűjtöttek, azokban válaszszanak a tisztetek számára, de azok közül egy sem tetszett nekik, voltak nagy indulattal, le nem csendesíthettük őket, hanem hozzá fogtak ma és az urak, fő és nemes emberek pinczéiben csak erővel bemenvén, a borokat kóstolták, pecsételték, mind pinczéikkel együtt. Húst is nem volt honnan adnunk nekik, eleget igyekeztünk, de marhát nem kaphattunk, mert a beszterczevidéki mind elkölt, azt mondják, Szolnok vármegyében nem sok restál, onnét sem hajtathattunk, mert az ott

való stációk is megfogyatkoznak és így ma megizené generál uram ő maga, hogy ha mindjárt nem lesz marha a vitézek számára, a vásáros népnek mindjárt arestáltatja a marháit és benn rekeszteti őket. Mi uram ilyen nagy szorongatásban lévén, nem tudtunk mit művelni, hanem mint-hogy a Doboka vármegyei marhákat még sehuva nem rendelték volt, az vármegye tiszteitől kellett kérnünk vagy százig valót; azonkűl Szolnok vármegyei tisztek kezibe volt 9 ökör harmad idén felvetett marhaféle, azt is elkértük ő kegmtől, avval a míg érjük, de az is 4 öt nap ennyi lélek között ha tart. Széna is uram se künn a stációkban nincsen, se itt benn, rettenetes panas vagyon, ezek egy szóval mind egyik, mind másik fogyatkozásért militariscursióra akarnak kimenni, eddig amint lehetett, tartóztattuk uram őket, de immár bizony tovább nem bízhatunk semmihez. Vadnak uram több sok difficultások is, melyeket külön jegyzésben Kegmednek elküldöttünk. Kérjük uram az Istenért is Kegmedet, hogy mennél hamarébb igyekezzék azokra választ adni, mert bizony periculum in mora, mi is tudjuk mihez alkalmaztatni magunkat és azokat is a kártételtől tartóztatni, másképen mi uram mind Isten, mind ember előtt mentesek legyünk, ha valami kár következik, mert ez az nemzet csak nem akarja szenvedni a várazozást, azért uram a Kegmed tudósítását sietséggel elvárjuk aláztatson. Ezek után tartsa Isten uram kegmedet sok esztendeig szerencsésen boldogul. Datum Bisztriczii die 27. Januarii hora 11. vespertina 1688.

Kegmed aláztatos szolgái

Bálintith Sigmond m. p.
Maxay Ferencz m. p.

P. S. Szikszai uramat kellett uram az levelekkel oda küldenünk, hogy a dolgokat szóval is declarálja: ő kegmtépenig regalissal is hívták a gyűlésben, de mivel ő kegmtéperceptor itt a vármegyén, hogy fogyatkozás ne essék a dologban, ne neheztelje uram Kegmed ő kegmté visszabocsátani etc.

Külcím: Tekintetes nemzetes Székely László uramnak (cum pleno titulorum honore) nekünk bizodalmas jó urunknak ő kegmtének aláztatson.

(Eredeti je az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

k)

1688. jan. 14.

Meghívó a január 24-iki országgyűlésre.

Michael Apafi dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dñus et Siculorum comes etc.

Spectabiles, magnifici, generosi, egregii et nobiles fideles nobis dilecti salutem et gratiam nostram. Szegény hazánk fenforgó szoros állapotjához képest eddig érkezett és naponként is mindenfelől terjedő külömb-külobbféle materiákról kelletvén discurrálnunk és szegény hazánk javára concludálnunk is, tetszett becsületes meghitt tanácsúr híveinknek velünk megegyezett akarattokból ide Fogarasban pro die 24 praesentis mensis Januarii közönséges ország gyűlését sub poena fl. 200 sine conspectu personarum et dilatione exequendorum promulgáltatnunk. Tetszett ennek felette publicáltassék az is, voltaképen hogy minden rendek indifferenter az elmúlt országgyűlés reájok vagy jószágokra vetett mindenféle élést az arról való dispositió szerént mingyárást beszolgáltatassák, a pénzbeli summának hátravaló részét pedig, kiknek incumbál, magokkal ide Fogarasban az fen megírt terminusra béhozzák, mert külömben minden felé brachiumot küldünk ki és azok által kedvezés nélkül cum gravi animadversione exequaltatjuk, a kiknek pedig negligentiajok vagy vakmerőségek az iránt comperiáltatik, akár nemes, akár pedig egyéb rendbeli személyek légyenek, minden személyválogatás nélkül fogva hozatnak ide részek szerént való contributiónak megfizetésére és méltó büntetéseknek elvételére. Igyekezzen azért Kegtek és hűségtek mind a gyűlésen való comparitio, mind pedig a megírt contributiók beszolgáltatása felől lött kegyelmes dispositiönkat kegyelmesen és igen serio parancsoljuk magokat ahoz alkalmaztatni semmiképen el ne mulassák, ha a megírt büntetéseket és fejedelmi animadversiónkat eltávoztatni akarják. Secus sub poena praespecificata neque facturi. Datum in arce nostra Fogaras die 14. Januarii anno 1688.

M. Apafi, m. p.

P. S. A kapú szám után állítandó gyalogokért articulariter ígért pénzt is ezen gyűlésen kegtek és hűségtek administrálni el ne mulassa.

Lap alján: Fejérvármegye alsó járásának.

Külczim: Spectabilibus, magnificis, generosis egregiis et nobilibus, supremis et vicecomitibus, iudicibus vicejudlumque ceteris etiam juratis assessoribus ac notariis, toti denique universitati dnorum magnatum et nobilium comitatus Albensis Tranniae processus interioris. Fidelibus nostris dilectis.

(Eredetiye az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CI.

1688. jan. 24—febr. 5.

A fogarasi országgyűlés törvényei s irományai.

a)

A törvények.

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum et generalibus eorundem comitiis ad diem vigesimum quartum mensis Januarii anni praesentis millesimi sexcentesimali octoagesimi octavi in oppidum Fogaras ex edicto suae celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulus primus.

A generális perceptorok mellé többek rendeltettek.

Hogy az mostani nagy summának mind perceptiója, mind pedig administratiója jobb módjával és kevesebb kárral mehessen véghez, annak eddig való generális perceptori is, úgymint Henter Ferencz, Horváth Ferencz és nagysinkí szék király-bíró atyánkfiai mostan is helyben hagyatván, melléjük perceptoroknak rendeltük kglmes urunk Nagod kglmes consensusából Bándi Kovács István, Boronnyai Gergely és brassai polgár Szabó János atyánkfiait, úgy hogy haton lévén, hármu mindenkor az perceptióban szorgolódják alternatim, hármu peniglen az pénzzel Szebenben menvén, az administratióban az görögök mellett assistentiával legyenek. A pénznek olvasásában is hogy kevesebb defectus essék, végeztük, hogy az szebeni compánia tartozzék négy ahoz értő értékes és hiteles görögöket adni, az kik azon generalis perceptorok mellett hűségesen forgolódván, a pénzt

olvassák, úgy hogy ugyan magok a perceptorok mellett administrálják is Szebenben és ha az pénzben mi defectus találtatik, azon görögök az compániával együtt pótolják ki.

Articulus secundus.

A tizenötezer köből zab felvetéséről.

Nem tagadhatjuk kglmes urunk, hogy mind magunk, mind szeginségink elviselhetetlen mindennémű contributiókkal elégségesen ne terhelhetnének, de a szükség úgy kívánván, kényszerítettünk az egész országra Nagod kglmes consensusa is accedálván, újjobban bizonyos számú zabot felvetni az ide alább megírt mód szerént:

Az universitas kapuzám után adjon	cub. nro	3.
A vármegyék is minden kaputól	cub. nro	3.
Fejérvármegyében lévő hét birák jószága lévén porta nro 62 ¹ / ₂ , erről is adja- nak kapuról	cub. nro	3.
mely térszen	cub. nro	187 ¹ / ₂ .
Marosvásárhely az 31 kaputól	cub. nro	93.
A székelység in gre	cub. nro	3000.
Fogaras földje adjon	cub. nro	700.
Szász papok	cub. nro	800.
Oláh papok	cub. nro	100.
Hunyad városa	cub. nro	12.
Fejérvár városa	cub. nro	10.
Abrugbánya	cub. nro	60.
Vízakna	cub. nro	100.
Kolosvár	cub. nro	50.
Udvarhely	cub. nro	20.
Illyefalva	cub. nro	10.
Sepsi-Szt-György	cub. nro	15.
Kézdi-Vásárhely	cub. nro	35.
Bereczk	cub. nro	10.
Csikszereda	cub. nro	5.

Articulus tertius.

Szalma vettetik újólag fel.

Az római császár ő felsége itt benn telelő hadai számára felvetett élés alkalmatosságával bizonyos számú szekér szalma felől lett volt dispositió ennek előtte, melynek supplálására mostan újjobban kényszerítettünk kglmes urunk

bizonyos számú szekér szalma felől ez ide alább megírt mód szerint dispositiót tenni:

Minden helyeken lévő kapuszámoktól adjanak kaputól két szekér szalmát és egy felet.

... ..	C. nro 21 ² .
A töröcsvári jószág adjon	C. nro 25.
Tolmács szék	C. nro 25.
Fogarás földe	C. nro 34.

Articulus quartus.

Az adószedésben való difficultásokról.

Sok panaszokadások és az adószedésben való akadályok jöttek előnkben kglmes urunk, melyek miatt hogy országotól meg ne károsodjunk, azoknak megorvoslása felől Nagod kglmes annuentiájából végeztük egész országúl, három nemzetül ez ide alább megírt punctumok szerint:

1. A desertáknak eligazodása, vagy defalcálása e hazának csendesebb idejére haladván, eddig a dominus terrestris ez mostani szoros contributiókat tegye le, külömben magát kössék az vicetisztek nyakon s hozzák udvarhoz. Ha hol pediglen olyan possessor más vármegyében, vagy székben lakik, az oda való főtiszteknek transscribáljanak és ott is kössék nyakon, valamely vicetiszt pedig az ilyen executiót praetermittálja, azon tisztet kössék nyakon. Ide nem értetvén azok a deserták, melyekről az pusztaság miatt egy-néhány esztendőktől fogva nem adóztak, hanem azok értetnek, az mely helyekről ez mostani alkalmatossággal bujdosnak el az emberek.

2. A fiscalis jószágokban levő tisztek és udvarbírák is úgy forgolódjanak, hogy a kezek alatt levő jószágokra felvetett mindennemű élést és summát igyekezzék szorgalmatosan felszedni és administrálni, külömben ha mi defectust ejtenek, a vármegyék vicetisztei az olyan contumax udvarbírákat és fiscalis tiszteket kössék nyakon, kik is mindaddig fogva tartassanak, míg mindenekről contentatiót tesznek.

3. Az adófelszedésben az egyházi nemesek iránt, tehetetlenségeket és szegénységeket praetendálván, vannak nagy difficultások, de mivel e mostani szoros ügyében ez hazának senkit az adótól nem immunitálhatunk, úgy őket is nem eximálhatjuk, ha azért annál szegényebb is, tegye szerét az reá vettetett summának és contributióknak, külömben az vicetisztek kössék nyakon és a ki az adót leteszi érette, szabadon negyven forintig megkötelezhesse, örökös

jobbágyá mindazonáltal ne kötelezhesse. Az mely egyházi nemes ember pediglen örökségét elhagyván, elbujdosott, annak örökségét negyven forintig szabadoson eladhassák zálogára. Ezen adózásból szolgaságnak színe alatt senki magát ki ne vonhassa, hanem azokon is az vicetisztek modo supraspecificato csak megvegyék.

4. Vannak néhul olyan nemes emberek is, kiknek kezek alatt magok fundusokon holmi sellérek lévén, e mostani súlyos adózásból magokat ki akarják vonni, valakiknek azért rótt helyen adózó jobbágyok nincsen, azokon is annyi adót, mint egy egyházi nemes emberen az vice-tisztek szabadoson megvegyék modo supra declarato, non obstante eo, hogy maga fundusán sellért tart.

5. Estenek abban is sok fogyatkozások, hogy némelyek az rovalokat egyik helyből másban vivén, az adószedésnek modalitását annyira confundálták, hogy az tisztek az adószedésben efféle miatt nem procedálhatnak, végeztük azért Nagod kglmes consensusából, hogy senki a rovalját egyik vármegyéből másik vármegyében által ne vigye, sőt azon egy faluban levő rovalok közül is más faluban levő jószágoknak segítségére senki jobbágyát ne transferálja, hanem minden faluknak rovaljait azon falukban levők segítsék proportionaliter, az igazság is azt kívánván, hogy a ki mely falu határán élődnek, annak terhét is viselje, reá vigyázzván mindazonáltal az tisztek, hogy egyik az másiknak jószágán extraordinaria exactiót ne tégyen; ha ki pedig maga rovalit azon egy vármegyében comportálni akarja, tisztek híre nélkül ne cselekedhessen, hanem tisztek hírével, úgy mindazonáltal, hogy azzal a faluk meg ne károsodjanak, se pedig az adó özszvedésben meg ne károsodjanak. Vagyon némely faluban olyan dolog is, hogy a falu három, négy és több részekre is lévén,¹⁾ némelynek rovalja több, embere kevés, másnak pedig rovalja kevés, embere több, ez ilyen helyeken senki maga jószágát ne separálhassa s külön ne adóztathassa, hanem az olyan falukban az terhet viseljék egyaránt, az tisztek igazán felcirkálván az rovalnak számát, de azt mindazonáltal meg ne szaporítsák, így remélvén az terhüknek könnyebbségét a szegénységen, az hét bírák józági ide nem értetvén.

6. Jöttek elinkben ilyen difficultások is ezen adónak felszedésében, hogy némely faluból egészen, némelyből pediglen csak rész szerént az emberek elbujdosván, helyeket pusztán hagyták, az ilyeneknek is adójokat az dominus ter-

¹⁾ A Halmágyi példányában »részre is lévén«.

restrisek tartozzanak letenni, hogyha pedig az dominus terrestrisek megadását posthabeálnák, modo, ut supra a vice-tisztek executiót vehessenek.

7. Vannak sok helyeken ilyen akadályok is, hogy sok helyen az adózó személyek felettébb való szegínségek miatt adójukat le nem tehetik, földesurok is le nem teszik s le nem tehetik, ha az szegény embernek marháját az tisztek elhajtják, csak oda hagyják veszni, ha pedig magokat megfogatják, a fogságban szenved az szegény ember, de az adó ugyan ki nem teljesedik. Hogy azért az efféle akadályok miatt országostúl meg ne károsíttassunk, Nagod kglmességéből végeztük, hogy efféle fogyatkozásokat is az dominus terrestrisek tartozzanak suppléálni és az adót jószágukról letenni, melyet ha posthabeálnának, modo supra declarato executiót tehessenek a vicetisztek az olyan dominus terrestriseken.

Articulus quintus.

Idegen haddal jószágot foglalók ellen.

Hallatnak oly hírek kglmes urunk, hogy némelyek más emberek jószágihoz való praetensiójokat, melyet békeséges időben is törvénnyel kellene prosequálniok, ez mostani disturbiumos állapotokban ez hazában mostan benn levő idegen hadak segítségével és assistentiájával akarják magokat contra jura regni az olyan jószágokban intronittálni, kiknek is, hogy az ő ez iránt való gonosz szándékok refrenáltassék és hogy az kik vagy eddig effélét cselekedtek volna, vagy ezután cselekednének, érdemlett büntetéseket elvegyék, végeztük kglmes urunk Nagod kglmes consensusa is accedálván, hogy valakik ez haza lakosi közül, vagy eddig affélét cselekedtek, vagy ezután cselekednének, vagy magok, vagy arra rendeltetett emberei által mostan ez hazában lévő idegen hadak közül vagy egy, vagy más szín és praetextus alatt vagy zászlóstúl, vagy csoportonként alliceálnának magok mellé, avagy azoknak tisztviselőitől impetrálnának, vagy csak sollicitálnának is hadat, annál inkább azok által, vagy azoknak assistentiájokkal jószágokat foglalnának, vagy foglaltatnának és a possessorokat eddig való birodalmokban potentiose turbálnák, vagy turbáltatnák, tehát eo facto az olyan emberek magoknak és maradékjoknak azon jószághoz való minden praetensiójokat és ha mi jussok, igazságok volt volna is, in perpetuum ammittálják cum refusione damni interea ibidem patratí.

A r t i c u l u s s e x t u s .

Az ő naga commissiójának kik nem engedelmeskedtek, azok ellen poena és processus.

Nagod kglmes izenetiből szomorúan ertettük kglmes urunk, hogy sokan az haza fiai közül Nagod méltóságos poroncsolatjára sem a gyűlésben, sem különben Nagod méltóságos udvarában el nem jöttek, kik ellen végeztük kglmes urunk, hogy az kik ország gyűléséből, vagy az deputatióból magokat absentálták, vagy absentáljuk, az arról való végezések szerint légyen büntetések. Az kik pediglen ezeken kívül Nagod méltóságos poroncsolatjára Nagod méltóságos udvarában el nem jöttek, azok admoneáltassanak az méltóságos deputatio eleiben és ott magok mentsége meghallgatván, ha kinek azon méltóságos deputatio méltó mentségét találja bene quidem, alioquin director atyánkfia ez ilyen contumaxokat evocáltatván prosequálja iuris ordine, Nagod kegyelmessége is accedálván, végeztük.

A r t i c u l u s s e p t i m u s .

Az kik pénzeket, búzájokat kölcsön adták, arról való assurecuratoria.

Kglmes urunk ez haza fiai közül számosan pénzeket, búzájokat ország szükségire sub spe refusionis kiadták, kiknek is ez mostani rajtunk forgó szoros állapotokhoz képest semmiképen refusiót nem tehetünk: végeztük azért Nagod kglmes annuentiájából, hogy az mely búza és egyéb gabonája az országnak az arra rendeltetett helyekben van, azon városoknak tiszteli oly gondviseléssel legyenek az ország búzájára és gabonájára, hogy ha elvész, vagy megdohosodik, magok fizetik meg. Isten ő felsége kevés pihenést adván kegyelmes urunk, azon creditor uraink és atyánkfiak kiadott pénzeket és búzájokat, gabonájokat refundálni ügyekezünk. Melyről azon urainkot és atyánkfiakat ez mostani végezésünkkel assurecuráljuk praesentis per vigorem. Az fenn specificált ország búzájáról, gabonájáról, marhájáról és egyéb restantiaikról is minden károsok halogatás nélkül hiteles regestrumokat küldeni el ne mulassák az méltóságos deputatio eleiben.

Articulus octavus.

A reájok vetett élest contumaciter meg nem adók miatt esett kárnak refusiójáról.

Ez mostani súlyos és terhes contributiókban estenek kglmes urunk eddig is némelyek szófogatatlansága miatt olyan akadályok, hogy az reájok vettett élest az rendeltetett helyre annak idejében nem administrálták, mely miatt mások nem kevés károkat vallottanak, sőt ezután is hasonló szófogatatlanságok miatt némelyeknek több helyek és atyánkfiai is károsodhatnak meg. Hogy azért kglmes urunk némelyeknek vakmerőségek miatt és az reájok vetett élésnek annak idejében való nem administrálása miatt mások, kik részek szerint való contributiót praestálták károsodtanak meg, vagy ezután károsodnának, az olyan károkat az olyan contumax helyek fizessék meg, egész országúl három nemzetül végeztük.

Articulus nonus.

Az kik másoknak kölcsönöztenek, azoknak contentiójokról.

Az mostani fenforgó szoros contributióknak kételenítő szükségítől viseltetvén, következő nagyobb gonosznak eltávoztatására sok becsületes és főrenden levő atyánkfiai bort, búzát, szénát és egyéb élésbeli alkalmatosságokat hitelben és pénzt is kölcsönben adtanak némely helyekbéli atyánkfainak, nevezet szerint brassai atyánkfainak, melynek megfizetése felől az méltóságos deputatióknak deliberatuma is extál. Végeztük azért kglmes urunk Nagod kglmes annuentiájából, hogy valakik úri, fő és nemes renden való uraink és atyánkfiai közül pénzeket kölcsön és egyéb élest hitelben adtanak ki, valakik ha szintén a deliberatió előtt, vagy csak a deliberatióra adtak volna is éléseket, vagy pénzeket ki, avagy pedigen adóslevélre, és abban valami defectus volna is, mindezek ezen articulusunknak vigorával, ha praefigált napja van írva, ha pedigen nincsen, hová hamarébb való terminusra ígéreték szerint az olyan debitorok nem satisfaciálnának, vagy nem satisfaciálhatnának absque omni juris strepitu dupplumig való executiót vehessenek és tétethessenek az creditorok, vagy azoknak maradéki és legitimus successori azon debitoroknak az ménemű jószágát szereti, elfoglalhassa és tíz esztendőkig szabadon bírhatta és annak eltelése után depositis deponendis vehesse

kezéhez az verus haeres, amaz is visszabocsátani tartozzék, alioquin etiam cum brachio restituáltassék azon helynek tisztje által.

Articulus decimus.

Minden vármegyékre, székekre kimenendő adó executori felől voltak kglmes urunk eddig is kemény végezésink azok ellen, az kik ez nagy summának részek szerént való megfizetésében vakmerőlködnének, mostan pediglen újjobban Nagod kglmes annuentiájából végeztük unanimitati consensu, hogy minden vármegyékre, székekre menjenek ki becsületes személyek, azok között az deputatio közül egy-egy becsületes ember, az kik is szorgalmatosan investigálják az difficultásokat és legelsőbben is ez mostani nagy summának hasonfelét vegyék meg a paraszt emberen és ha kívánatlik, magát mentesen megfogatván, az más felét pediglen az dominus terrestis tegye le a jobbágyért, annak utána szabadtságában álljon, veszi-e meg; ha pediglen a dominus terrestis le nem tenné, azon kimenendő becsületes atyánkfiai azon continax possessoroknak jószágát szabadosan adhassák annak, az ki letészi érte, ki is tíz esztendeig szabadosan bírhatta, tíz esztendő eltelve depositis deponendis tartozzék azon creditor az jószágot remittálni, melyet ha nem cselekednék, azon helynek tisztje etiam cum brachio restituáltatni tartozzanak. Az universitáson levő faluk pediglen, az kik adójokot meg nem adnák, vagy meg nem adhatnák, ha azon székbeliek érettek le nem teszik, szabad legyen más külső embernek az adót érettek letenni, ki is modo supra megírt ideig szabadosan bírhatta.

Ezen mostani nagy summa hogy annyival is hamarébb bejöhessen, executorokot minden vármegyékre rendeltünk ez ide alább megírt mód szerént:

Fejérvármegyében Bánfi Farkas és Geréb János.

Kolosvármegyében Kabos Gábor és Keczelei András.

Küküllővármegyében Balogh Boldisár és Dániel Ferencz.

Doboka- és Szolnokvármegyében Maxai Balás és Keczelei

István.

Tordavármegyében Toroczka Péter és Rác István atyánkfiait.

Ezen executorok mellé brachiumot Torda-, Doboka- és Szolnokvármegyékre adjon kolosvári kapitány atyánkfia.

Küküllővármegyében udvarhelyszéki kapitány atyánkfia.

Fejérvármegyében háromszéki főtiszt atyánkfia, kik is az adó felszedésről mostani írt articulusinkat in veris pari-

bus kivévén. mentést kiki az rendeltetett helyre kimenvén. úgy forgolódjék, hogy minden helyekről ad primum Martii az pénzt, az élest pediglen ad diem decimum quintum eiusdem Martii proxime affuturi fogyatkozás nélkül adminisztrálhassák. Az univertitásra is kglmes urunk hasonlóképen executorokat akarván kirendelni, ő kglmek solemniter instálván kérének azon, hogy azokra való expensákkal ne terhelnék az köztök való szeginséget. arra compromittálván magokat, hogy ad praefixum et supra specificatum terminum minden contributiójokat fogyatkozás nélkül praestálják, melynek nagyobb bizonyosságára szebeni királybíró Franck Bálint uramot kezesnek is adák. O kglme is a kezességet felvállalván, Nagod kglmes consensusából az executorokat ki nem küldtük.

A fen specificált mostani articulusunkat kglmes urunk ha a mostani alkalmatossággal ki nem nyomtathatjuk is, jövődöben hogy kinyomtatása el ne muljék, Nagod kglmesen disponálni méltóztassék, alázatosan instálunk.

Nos itaque etc. Datum in oppido Fogaras die quinta mensis Febr. ultima videlicet die congregationis nostrae, anno dni millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Ladislaus Székely, m. p.
praesidens.
(P. H.)

Magister Petrus Allvinczi
protonotarius m. p.
(P. H.)

Magister Joannes
Sárosy protonotarius m. p.
(P. H.)

(Eredeti kézirati példánya a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1688. jan. 24.

A székelyek postulatumai.

Postulata dnorum Sicularum ad universos status et ordines, spectabiles, magnificos, generosos, prudentesque ac circumspectos dominos trium nationum regni Transylvaniae.

I. Vanak megbántódásink az városokra rendeltetett commissariusok alkalmatlansága mia. Sok helyekről búzát, zabot, marhát visznek be s percipiálni nem akarják, szállást sem adván neki, csak visszakergetik, magokat is némelyeket közülök megvervén, sőt magunkot is egész natióul böcsteleltetnek. És némelyeket más statióban levő németek erő-

szakoson elvettek, az hun pengig elvettek is valamit, rendkívül való mérveket vetvén neki, igen megkárosítottunk.

2. Az stációkban levő németek sok helyekre excurrálván, felettébb való sanczoltatással aggravalnak némely falukot, feles pénzt vonván rajtok, ingyen gazdálkodtatván magoknak, istállójokat akarattjok ellen felnyittatván, marhájokat erőszakoson eladóvá teszik. Postalovakot fognak rajtok. egyéb sok excessusokat cseleküsznek: hogy ezek megorvosoltassanak, alázatosan instálunk.

3. Vadnak ilyen difficultások is, hogy az mely szegénység adóját meg nem adhatja, marháját fogván, csak oda hagyják az perceptoroknak veszni. És az kiknek marhájok nincsen is, azok is némelyek refractariuskodnak, melyek mia is az adóban fogyatkozás esik. Ezekben is mit kellessék cselekednünk és miképen procedáljunk, alázatosan várjuk.

Ult. Sok böcsületes atyánkfiai adván ki pénzeket, gabonájokat sub spe futurae restitutionis, nagyobb része közülök ez mai napig sem contentáltattanak. Hogy azért indifferenter mindeneknek contentatiójok legyen, alázatosan instálunk.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CII.

1688. febr. 5—17.

Caraffa Erdélybe érkezése.

a)

1688. febr. 5.

Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy febr. 8-ára Szebenbe érkezik.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Debíti mei munus praeteriissem, si Celsissimae Dominationi Vrae debito respectu non significarem foelicem in bona salute appulsum meum in Claudiopoli iter meum prosecuturus versus Czebinium, ubi infallibilissime die octava currentis in persona adero. Cujus intuitu illustrissimum dominum comitem Jerger, sacratissimi Romanorum imperatoris domini, domini mei clementissimi camerarium et regiminis inelyti Sereniani vicecolonellum ad salutem indicandam humillimaque mea servitia offerenda Celsitudini Vrae expedire debitum meum esse officium sum arbitratús: innixe insinuando eandem Vram Celsitudinem (siquidem memoriale

quoddam fuerit mihi praesentatum ab officialibus militiae, haud dedignaretur) si molestum non foret, ablegatos aliquos ad me Czebinium emittere, cum quibus negotia dicta uniformi consensu accomodare valeremus. De coetero itineris prosecutio in scribendo brevem me reddit dum festino, omnia tantummodo ad vota prospera ominor, sicut maneo

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Claudiopoli die 5. Februarii 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

Hátlapján: Caraffa general levele. Hozta gróf Jörger 8. Febr. a. 1688. Fogarásban.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

b)

1688. febr. 10.

Caraffa kéri a fejedelmet, hogy megbizottakat küldjön hozzá.

Celsissime Princeps domine, due mihi gratiosissime.

Per spectabilem ac magnificum dnum Ladislaum Gyulafi allatae mihi sunt epistolae Celsitudinis Vrae, quibus debito honore perlectis, video, dignata est eximiae humanitatis officio gratulari de foelici meo impulsu in urbe Czebiniensi, de quo humillimas aeternasque refero Celsitudini Vrae gratias. Omnibus iis subinde, quae coram me oretenus expectoravit affatus spectabilis dnus ablegatus, debita fide praestita, summae consolationis mihi fuit percipere Celsitudinem Vram missuram fore aliquos ad me ablegatos pro contestando affectu et propensione erga sacrum imperatorem meum: innixe vero personae meae, devotissimi Celsitudinis Vrae servi causa visitandae. Quam ob rem eo, quo par est, respectu Celsitudinem Vram hisce insinuandam duxi, ut sine mora aut procrastinatione ad me emitteret affatos ablegatos plenipotentiarior, inter quos et prae omnibus infallibiliter excellentissimum dominum Teleky sicuti in nuperrimis uberius scripsi et quibus pro brevitate me remitto, dictisque dominis ablegatis liberum erit in eorundem arbitrio stare, commorari et discedere, quotiescunque placuerit sine minimo impedimento: sicuti hisce sub parola honesti equitis assecuro et promitto; de coetero, quod attinet negotium transfugi famuli Celsitudinis Vrae signati mihi cubicularii, tum intuitu recommendationis ejusdem Vrae Celsitudinis, tum justitia causae sic expetente non

intermittam studium particulariter adhibere, omnemque praestare assistentiam. ut adinveniatnr famulus unacum equis juxta intentionem Celsitudinis Vrae, quam dum diu ad vota, valere in omni prosperitate desidero, permaneo

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii die 10. Februarii 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

Hátlapján más kézzel: Gyulafi László uram ő n. hozta Caraffa generál ő naga levele 1688.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

c)

1688. febr. 17.

A Caraffához küldött biztosok teljlatalma.

Nos Michael Apafi, dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes.

Damus pro memoria per praesentes: Quod rerum modernarum rationibus ita exigentibus expedivimus ad excellentissimum dominum comitem Antonium a Caraffa aurei velleris equitem, sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis consiliarium, camerarium, unius regiminis cataphractorum colonellum, equitatus ac Hungariae superioris generalem, necnon armadae Caesareae in Transilvania existentis generalem commendantem, sincere nobis dilectos generalem nostrum Michaellem Teleki, Alexium de Bethlen, Georgium Bánfi de Losoncz, Valentinum Frank, consiliarios nostros intimos, Petrum Alvinczi de Borberek magistrum nostrum prothonotarium et Stephanum Apor de Al-Torja supremum regium judicem sedis Siculicalis Csik. Quibus tenore praesentium damus plenariam ac integram facultatem cum praelaudato excellmo domino generale tractandi, concludendi et omnes si quae fuerint difficultates complanandi. Promittentes sub verbo nro principali nos omnia illa, quae a praenominatis legatis nostris conclusa fuerint, rata firma et accepta habituros ac observaturos. In cujus testimonium praesentes nostras literas plenipotenciales dandas duximus.

Datum in arce nostra Fogaras, die decima septima mensis Februarii, anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

M. Apafi m. p.

Hátlapján más kézzel: Caraffa generalhoz Szebenben ment introscriptusok plenipotentiája. Fogaras 17. Febr. 1688. Sub verbo principali.

(Eredetije pecséttel a Teleki család levéltárában 3589. sz. a.)

CIII.

1688. febr. 6.

Veterani válasza a fejedelemhez.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Datas Celsitudinis Vrae gratiosas literas ea. qua par est, observantia 5-ta datas in momento 6-ta intra decimam et undecimam accipio. Hic ille est officialis, cui tres adjunxi desultores, ut mandata Celsitudinis Vrae in stipando funere splbis ac magnifici dni Naláczí defunctae dilectissimae sociae obsequentissime exequatur. Quibus faciendo profundam reverentiam maneo

Celsitudinis Vrae humillimus servus.

Dabam 6-ta Febr. 1688.

Fer. Comes Veterani m. p.

Külczm: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, electo regni Transilvaniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti dno dno mihi gratiosissimo. Fogarassini.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CIV.

1688. febr. 12.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime Princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Ngod méltóságos levelét böcsületes követivel együtt, tekintetes nemzetes Bethleem Samuel urammal, atyafiságos szeretetivel leányunk lakadalmi sollenitásánál föltiszteltetésit Ngdtül nagy atyafiságos szeretettel vettük. Adja Isten hasonló alkalmatosságokkal mi is Ngodnak kedveskedhes-sünk és tiszteltethessük. Itt főnforgó hírekrül s állopotokrül főn megírt böcsületes Ngod követire relegálván, ugyan ő kglmétül mindenekben bőven vehet Ngod informatiót. Qui-

bus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 12. Februarii. Anno 1688.

Illustrissimae Dominationis Vestrae fratres amici et vicini benevoli

oláh aláírás.

Külczim: Illustrissimo principi domino Michaeli Apafi, Dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti etc. domino fratri amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CV.

1688. febr. 15–20.

Teleki Mihály jelentései.

a)

1688. febr. 15.

A fejedelemnek.

Méltóságos fejedelem, nekem jó kegyelmes uram fejedelem.

Tudván, hogy az hosszas írásnak olvastatása most Ngodnak terhére vagy, bő írással Ngod méltóságos fejedelmi személyét terhelni nem akartam, siettetvén az generál ő Nga is az expediót, az uraknak és delegatusoknak ő ngoknak, ő kglmeknek bővebben írtam. tudom az dolgokat alázatosan Ngodnak repraesentálják. Az dolgok bizony nehezek, de hiszem Istent kglmes uram az dolgok az én sokszor Ngodnak lött mondásim szerint lesznek és Isten Ngodat egész fejedelmi házával s becsületes híveivel együtt még megvigasztalja, kit is adjon Isten szent fiáért és Ngodat az én jó kegyelmes asszonyommal s ifjú urunkkal ő Ngokkal együtt sok esztendőig szerencsésen s jó egészséghben éltesse. Szeben, 15. Februarii 1688.

Ngod alázatos szolgája méltatlan híve

Teleki Mihály m. p.

Külczim: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő Nagának, jó kegyelmes uramnak fejedelemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi gyűjtemény.)

b)

1688. febr. 20.

A fejedelemasszonynak.

Méltóságos fejedelemasszony, nekem jó kegyelmes asszonyom.

Ngod méltóságos levelét alázatosan vettem, betegségét Ngodnak szomorú szívvel értettem, hogy Ngod olyan állapotjában is rólam érdemetlen szolgájarúl el nem feledkezett, hanem tudósítani méltóztatott mint kegyelmes asszonynak alázatosan megszolgálom. Valamennyire való könnyebbedésén Ngodnak szívem szerint örülök, jobban is gyógyítsa erősítse Isten Ngodat és jó egészségben sok esztendőig éltesse. Már Isten jóvoltából kglmes asszonyom itt az dolgokon alkalmasint általestünk, még valami írásoknak kellek lenni, azok meglévén, nem késünk Ngtok méltóságos udvarában menni. Hunyadban Ngtok tekintetiért praesidiumot nem tétet, noha nehezen lehetett elvonni abbeli szándékátúl. Ngtok várai s jószági iránt való alkalmatlanságoknak megorvosoltatását ígírte, az alkalmatlankodóknak is megbüntetését, mely végre commissariusok küldetnek ki mind a két részrül, úgy is hiszem, ha mind nem is, avagy csak valamely részben megorvosoltatnak az alkalmatlanságok. Palatinus urammal való dologban pedig ugyancsak serio ajánlja Ngtoknak szolgálatját. Isten Ngodat az én jó kglmes urammal s ifjú urunkkal ő Ngokkal együtt sok esztendőig szerencsésen éltesse.

Szeben, 10. Februarii 1688.

Nagyságod alázatos szolgálja

Teleki Mihály m. p.

Külczim: Méltóságos Bornemissza Anna erdélyi fejedelemasszonynak, nekem jó kegyelmes asszonyomnak ő Ngának adassék alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CVI.

1688. febr. 15.

A marosvásárhelyi biztosok jelentése.

Tekintetes urunk!

Isten Keglmedet szerencsés hosszú étellel áldja meg s minden bajos dolgaiban segítse elő!

Ezelőtt elmúlt napokban is tudósítottuk volt uram Keglmedet ebben az marosvásárhelyi stációban levő mind közönséges, mind személyünkbeli sok és majd elviselhetetlen difficultásokról. Némely nap (a mint uram keglmed ez inclusából megláthatja) Jacobus Antonius Scheidler nevű német commissarius Beszterczéről ide jövéen, elsőben ez városiakat neki szorongatta, hogy a mit novemberben az vitézekre költött a város, azt computálják, előhozatván inquisitiójokat; azután nekünk fordult, a mi quietantiáinkat is, melyeket deczemberre és janariusra adtanak volt előhozatván, az három holnapi expensát egybefírta, restantiákat írt, noha eléggé mondottuk, hogy mikor magyar és német főcommissariusok ide jönnek, akkor kell eligazítani, olyan parancsolatunk vagyon: de ő arra csak azt felelte, meg vagyon neki Caraffától ő nagától parancsolva, hogy a mit eddig kiadtunk, azt computusban vegye; sok officírek gyűlvén egybe, hogy subscribálni nem akartuk, szidalmaztak, fenyegettek, ez előtt is kinek szakállát, kinek bajuszát akarták közülünk kiszagatni, kötve karófához vitetni, végtére sok szidalmazások után Sámuel deák urammal és a város notariusával, annyiban, mennyiben az elmúlt három holnapokra kiadtuk az élést, subscribáltatta. Sok insolentiákat cselekesznek újabban, az gazdákat saczczoltatják, kötözik, az falukra és utakra étczakának idején kimennek, házakat felferik, fosztogatnak, senki őket nem meri bántani, aféle hitván oláhok magokat hozzájuk adják, emberséges embereket fenyegetnek, a mint egy régi tolvaj Kecskés János nevű oláh Harezon lakó János deákra mostan reá izent, hogy békéljék meg véle, mert németeket viszen reá s elprédáltatja. Az vágómarhák miatt is vagyunk nagy búsulásban, mivel Medgyesszéki tiszt uraimék most erre a februariusra olyan hitván, semmi-rekellő marhát hajtattak Musnárúl, melyeket el nem akartak venni, a szászok magok kihíttanak innét németeket, hogy ott válogassanak, mily eléggé tartánk ellent benne, hogy azt ne cselekedjék, mert mind magoknak s mind másoknak azzal a cselekedetekkel kárt tesznek, ajándékon azok

ki nem mennek, mikor behajtatják, akkor is mása számra veszik el, de ők a mi szónkkal semmit sem gondoltak.

Minden hordónak seprejéért lúsz-lúsz ejtel bort kívánnak, az hordókat is penig nem akarják visszaadni, hogy kértük, azt mondotta Morezin az itt való mostani commendans, övék az, nekik hozták mind hordóstúl a paraszt emberek, nem hozhatták tarisznyába, hogy ő is már tarisznyába tétette volna.

Az szalma miatt is nagy bajoskodásunk vagyon, az szászkézdi capitulum szállított 84 szán szalmát, azt most a commissarius vötte be 4348 kévéért, az elmúlt holnapokra tött fel restantiát 6236 kévét, még mi leszen hátra, azt mind fentartja.

Tegnap szénát Küküllő vármegyéből felesen szállítottnak 27 szekérrel, többet el nem vöttünk, hogy erre a februariusra kitölt, martiusra semmiképen el nem akarnak venni semmit, hanem minden holnapnak az elein többet vittek vissza hatvan szekérrel, le sem mertük rakatni, mert ellopják, dúlják, mint azelőtt eselekedtek.

Ha a méltóságos deputatió Nagtok s Kegtek meg nem orvosolja jó idején, itt vagyon olyan dolog is, hogy némfely tiszték közülök eleitül fogva itt nem voltak, úgy mint Lamberg Bécsben még az herczeggel elment, in natura annak portiója benmaradott, hogy mondtuk, vegyék ki, arra azt mondták, vigyük utána Bécsben, azomban a generálisé, több tisztéké is, kik Menticellivel felmentek Bécsben, pénzül kívánnák, minket bizony megfognak, magokkal elvisznek, a mint szavokból eszünkben vöttük.

Még csak amaz hitván szállásosztók is itt a körül levő falukon szénát húztak-vontak, eltöltének; immár válogatnak a szénába, ezt mondván, nem kell nekik széna, inkább adnának pénzt.

Alázatosan kérjük uram Keglmedet, ezeknek az akadályoknak orvoslásáru el ne feledkezsek, kiért Isten áldja meg uram keglmedet. Datum in Marusvásárhely 1688. die 15. Februarii.

Keglmed szolgálái

Marusvásárhelyi stációban
levő commissariusok.

Külczim: Tekintetes nemzetes úrnak Székely László urunknak a méltóságos erdélyi fejedelem ő naga egyik belső tanácsának (cum pleno honorum titulo) jó urunknak ő keglmének.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CVII.

1688. febr. 17.

A Szebenbe küldött követeknek Porumbákból a delegatióhoz küldött levele.

Közelmeteknek ajánljuk szolgálatunkat.

Isten kegyelméből ide békével érkezvén, vettük az úr Teleki uram ő kigyelme levelét, melyben ő kigyelme mindenek felett az Szebenben lévő sok fogyatkozásokról ír, kiváltképpen pedig vágó marhák dolgából lévén igen nagy fogyatkozás, kívántatik, hogy kigyelmetektől minél hamarébb disponáljon felőle, azzal is az fenforgó materiák ne aggrá-váltassanak.

Maga az generál szükségére is az mely szénát Vizaknáról kegyelmek onnan ki nem telik, az iránt is, hogy kigyelmek minél hamarébb disponáljon igen szükséges.

Az százsz uraknak sem irtanak commissiót, hogy az végezés szerént az generálnak gazdálkodjanak, azt is matúrálni igen szükséges, mert commissió nélkül nem fogadják.

Ezzel kegyelmeket ajánljuk Isten oltalmában. Porumbak, 17. Februarii 1688.

Ngtok köteles atyjafiai szolgálai

Bethlen Elek.
Banffi György.
Alvinczi Péter.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

CVIII.

1688. febr. 16.

A lengyel király levele a fejedelemhez.

Joannes tertius dei gratia rex Poloniae, magnus dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kijoviae, Volhyniae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Czernichoviaequae.

Ilme princeps, grate nobis dilecte. Cujus rei gratia notum jam alia in occasione Ilti Vrae, virum grosium Constantinum Wyszynski, gubernatorem nostrum Striensem, denuo ad Iltam Vram expediendum duxerimus, a magni comite Teleki fidentissimo domestico suo Iltas Vra cognosceret. Ut vero ab eodem justum desiderium nostrum vel ipsamet

Itas Vra, si integrum fuerit, intelligat, excipiat, vel saltim per delegatos suos excipi, tractari, probeque concludi mandet, ac jubeat, amantor requirimus, votiva quaevis Ilti Vrae exoptantes. Datum Grodnae die XVI. mensis Februarii anno dni MDCCLXXXVIII. Regni vero nostri XIV. anno.
Joannes rex m. p.

Külczim: Ilmo dno Michaeli Apaffi Transylvaniae principi, partium Hungariae dno, et Siculorum comiti, grate nobis dilecto.

Anno 1688. mense Mancio hosta Visinczki követ Fogarasban.

(Eredetije a M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

CIX.

1688. febr. 16--21.

Újabb kiegészés Caraffával.

a)

1688. febr. 16.

A deputatio észrevételei Caraffa pontozatira.

(Megjelent Alvinczy okm. III. 195.)

b)

Kiegészés Caraffával.

(Megjelent Alvinczy okm. II. 295. l.)

c)

1688. febr. 21.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps due, due mihi gratiosissime.

Servitiorum meorum oblatione devota praemissa. Non satis laudibus commendare possum condignis demonstratam promptitudinem et propensitatem Celsitudinis Vrae erga suam Sacram Mattem dnum dnum meum clementissimum et ejusdem zelum erga inclytum regnum et status in celeri expeditione excellentissimi dni Michaelis Teleky, unacum aliis adjunctis ablegatis juxta petitionem meam pro accomodandis exortis differentiis, quae (Deo auxiliante) summa

mei consolatione ex utraque parte unanimiter compositae sunt, sicuti uberius a dictis duis ablegatis intelligere erit, nil dubitans, quod eadem et Vra Celsitudo eximio gaudio sit perceptura dictam accommodationem, quae in beneficium boni publici, vel maxime redundat et per eandem extinta est origo, quae alioquin malas peperisset consequentias: Ego ex parte mei summas decenti honore gratias Celsitudini Vrae refero, nec intermittam bonam voluntatem et animi promptitudinem repraesentare coram elementissimo meo imperatore, qui data occasione Celsitudini Vrae demereri haud intermittet. Quidcunque vero in mea persona Celsitudo Vra adinveniat, sciat et pro certo habeat futurum fore dispositum omne ejusdem servitiis, sicuti omni tempore et mihi summo erit honori et conabor. Interim deus ter O. M. eandem per multos annos in tranquillo statu et regno (sicuti cordicitus ominor) conservet et demisse maneo.

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii die 21. Februarii 1688.

C. Antonius Caraffa, m. p.

Hátlapján más kézzel: Caraffa generál 21. Febr. Szébenben költ levele, hozta az úr Teleki uram ő keglme, a. 1688. Fagarasban.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CX.

1688. márcz. 1.

A szebeni biztosok jelentése.

Méltóságos fejedelmünk, kegyelmes urunk!

Nagod méltóságos commissióját alázatosan vöttük, méltóságos parancsolatja szerint pedig hogy az extractusnak felküldésében kevés remora esett, ez az oka, hogy Serpilius uram, az Taff generál regimentjére kimenvén, míg meg nem érkezett, dolgainkat holmi quietantiák miatt igazításban nem vehettük, mostan azért az Nagod kegyelmes parancsolatja szerint, ebben az szebeni statióban az hyberniumnak első három holnapjai alatt mind mi és szebeni uraimék is jó distinctióval, mind extractusok, mind peniglen generális quietantiánk igaz párjok szerint elküldöttük, sőt de praesenti kezünk alatt mennyi élés és restantiában is kün mennyi vagyon, melyeknek bé kell jöni, Nagodnak alázatosan megírtuk. És tovább is Nagod kegl-

mes parancsolatjához alázatosan magunkat igyekezzük mindenekben alkalmaztatni. Ajánlván az szent Isten keglmes oltalmában Nagodat etc. Datum Cybinii 1. Martii a. 1688.

Nagodnak alázatos méltatlan hívei szolgái
 Keresztesi Sámuel m. p.
 Torday János m. p.
 Kaszin Joseph m. p.

Külczim: Az erdélyi méltóságos fejedelem ő nagának, méltóságos Apafi Mihály jó keglmes urunknak ő nagának alázatosan adassék.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXI.

1688. márcz. 1.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Ingenti animi maerore intelligere cogor ex litteris Celsitudinis Vrae (quas summo eo, quo par est, suscepti respectu) molestias quales intulit militia Siculiam intrans sub titulo coemendorum equorum. Celsissime Dne, rogo, dignetur fidem mihi praestare qualiter rigorosissime officialibus majoribus et minoribus ubique demandatum sit, ne excessus etiam minimos patrantur in patria. Verum enim vero impossibile mihi esse sane fateor, praesentialiter ubique me existere posse: eo minus generaliter totam militiam pro particulari crimine punire, quod si Celsitudo Vestra dignaretur mihi scribere, cujus regiminis sint ii, qui haec patrati sunt, taliter certissime punirem, quod coeteri ipsorum exemplo edocti continere sibi consulerent, sed repeto, universaliter castigare non licet. De coetero Celsitudini Vrae prosperitatem ad vota dum apprecor, permaneo ejusdem Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus
 Datum Czebinii, die prima Martii 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXII.

1688. márcz. 1.

Baló Mátyás portai körét utasítása.

INSTRUCTIO pro egregio Matthia Balo de Baczon etc. ad fulgidissimam portam Ottomanicam a legato nostro die 1. Martii. Anno 1688. expedito.

1. Isten jóvoltából ő kglme útját admaturálván siessen az portára bemenni, hogy késedelmes menése miatt valami incommoditas ne legyen.

2. Elhisszük kétség kül az portának lehet haragja reánk az ő felsége hadainak az hazában való lakása és quártélyozása miatt, melyből ő kglme méltán bennünket menthet, hogy mi sem egyszer, sem másszor nem híttuk, hanem mint olyan győzedelmeskedő nép, győzedelmes fegyverének erejével foglalta magának ez hazát quártélyúl s minékünk is mint nálunknál hatalmasabbnak kedvét kellett keresnünk és kellett engedelmeskednünk nem lévén semmiféle reménységünk, az confusió akkor lévén az portán is, úgy reménlvén az hazában való kiesin pihenésünket és megmaradásunkat.

3. Szorgalmatosan vigyázzon, és ha valamit értene, hogy az hazára török vagy tatár hadakat akarnának küldeni, azt minden utakon módokon ügyekezze elfordítani. Mert ha hadakat küldenének reánk, nemhogy azzal hasznot tennének, sőt inkább elpusztítanak és végső veszedelemre hoznak bennünket. Ez mellett így még is reménljük kimeneteleket, de ha reánk hadakat küldenek, még az több armadákat is azzal bevonják az hazában.

4. Ha adónknak be nem küldéseért haragusznak (melyet másképpen lenni nem is hiszünk) megmondhatja, hogy soha ez az haza két felé nem adózhatik, sőt valámíglen ez mostani nagy terehviseléstől meg nem szabadul, oda adónkat be nem küldhetjük: semmiképpen nem lehet, az mostani terhe viseléstül nem vihetjük véghez.

(A M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi gyűjtemény.)

CXIII.

1688. márcz. 5—8.

A szebeni biztosok jelentései.

a)

A márcz. 5-iki jelentés.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak s kglmeteknek Isten jó szerencsés hosszú étellel megáldja Nagyságotokat s kglmeteket.

Akarók Ngtoknak s Kglmeteknek értésére adni; mi ide tegnap, Kálnaki Sámuel uram ő kigyelme is ma reggel béeérkezénk, most szintén azon munkálódunk Isten segítségével az mint tőlünk lehet mentől jobban audientiánk adatván megindíthassuk az reánk bízott dolgokat; de nekünk úgy tetszik, mind az mi kglmes urunk ő nga méltóságára s mind Ngtok Kglmetek tekintetire és az előttünk álló dolgoknak hasznosabb elkövetésére nézve szükséges volna minden statiókban lévő generáloknak és főtiszteknek kegyelmes urunk ő nagysága méltóságos neve alatt credentionálisokat íratni, kikkel ha késedelem nem leszen úgy reméljük bennünket még itt érhetnek. Fogyatozásunkkal tapasztaljuk azt is, hogy ide sem hoztunk másnak levelet Caraffa generál uram ő nagyságán kívül. Tovább mint procedálhatunk Nagyságotokat Kegyelmeteket tudósítani el nem mulatjuk, ajánlván Isten oltalmában. Szeben 5. Martii 1688.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálái

Kálnoki Sámuel.

Nagy Pál.

Alvinczi Péter.

Inczédi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

b)

A márcz. 6-iki jelentés.

Alázatos szolgálatunknak ajánlásával jó egészség és hosszú étellel megáldja Isten Ngtokat s Kigyelmeteket kívánjuk.

Tegnap estvefelé Caraffa urammal ő ngával szemben voltunk, bécsi expedíciói miatt elébb nem adatván audientiánk, mind szóval s mind in scriptis Ngtok s Kigyelmetek

előnkben adatott parancsolatját az mint lehetett bővségesen declaráltuk. Audentiánk adattatásakor magában megolvassván az punctumokat, azokra való resolútióban halasztott Falkenhain uramra; ő nagyságával is szemben lévén déclaráltuk mind szóval s mind írásban beadtuk az punctumokat; úgy látjuk szóval mindenik igfiri az fenforgó difficultásokban kévántató jóakarátjokat. Az inquisitiónak perágálásában, Caraffa uram ő nga dispositióját vöttük ez szerént, hogy Kálnaki Sámuel uram ő kigyelme cum sibi adjuncto menjen Fejérvárra és ott commissarius Komornyik urammal kezdjék az inquisitiót, mivel ott vadnak terhesebb difficultások, ott végezvén az dolgot más commissarius hagyatik Komornik uram helyében. Itlőmester és Nagy Pál uramék útjok rendeltetett Kolosvárrá egyenesen, hogy az ott lévő commissariussal végezzék az ott való difficultásoknak inquisitióját; onnét ő kegyelmek menjenek Beszterezére, hova is Komornik uramat rendelte Caraffa uram ő nga bemenni ott tartván nagyobb difficultásokat lenni; és noha eleget instáltunk ez üdőnek megnyeréséért, hogy hadd continuálhatnók dolgunkat folytában más mellénk rendelendő commissariusokkal, de csak resolválá magát, külömben nem lehet, mert nincsen hiteles embere más, az kire bízhasssa; ehhez képest minthogy Komornykon kell megfordulni az dolgoknak, Ngtok s Kglmetek dispositióját várjuk alázatosan, miben kellessék meghatározunk magunkat az Komornyik uramnak való igfíretben.

Minthogy pedig reméljük talám ma délután innet ki fogunk mozdulni s kétfelé kelletik szakadnunk. Ngtok s kegyelmek méltóztassék bennünket úgy tudósítani, hogy mindkét részről vehessük parancsolatjokat előttünk álló dolgainknak elkövetéséhez. Bizonyoson úgy értettük, hogy Rabbatha meghalván, Caraffa uram ő nga állítatik helyében. In scriptis beadott punctumokra való választételünk halasztatott tizenegy órára délelőtt, kiadattatván azokat is Ngtoknak Kglmeteknek megküldeni el nem mulatjuk. Éltesse Isten Ngtokat Kglmeteket. Szeben 6. Martii. Anno 1688. Ngtoknak kglmeteknek alázatos kész szolgálái

Kálnaki Sámuel.

Alvinczi Péter.

Nagy Pál.

Inczédi György.

Postscripta. Noha mi szóval Ngtok kglmetek parancsolatját megjelentettük király híró s Keresztesi Sámuel uraméknak az itt való statiókban levő difficultásoknak

inquisitio által kitanulására: mindazáltal, ha Ngtoknak Kglmeteknek úgy tetszik, specialis commissió által is pro majori fide méltóztassék ő kegyelmének róla parancsolni.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

c)

A márcz. 7-iki jelentés.

Alázatos szolgálatunk ajánlásával, Isten jó egészséges hosszú élettel megáldja Ngtokat Ke gyelme te ket, szü ből kívánjuk.

Tegnap i Ngtoknak K i gyel me te ket nek küldött tudósítá sunk után lévén második audientiánk Caraffa generál uram ő ngánál, beadott punctuminkra minémű r e s o l u t i ó n k a d a t o t t, Ngtoknak Kglmeteknek megküldöttük; most azon munkálódunk azon resolútiókra való replicatió n k a t m i n t o b t i n e á l h a s s u n k k é v á n a t o s a b b r e s o l u t i ó t, m e l y m e g l é v é n Ngtoknak Kglmeteknek megküldeni el nem mulatjuk; tovább kelleték gondolatunk felett itt mulatunk az kijött válaszra nézve. Úgy látjuk első audientiánkon szóval több oblati ó i v a l e l l e n k e z i k í r á s b a n k i a d o t t r e s o l u t i ó j o k; m i m i n t l e g j o b b a n l e h e t n e Isten segítségéből ügyekez z ü k Ngtok K i gyel me te ket parancsolatját elkövetni. Éltesse Isten Nagyságtokat kglme te ket. Szeben 7. Martii 1688.

Ngtoknak Kglmeteknek

P. S. Magokviseléséből s köz hírek hallásából olyat veszünk eszünkben, azt akarják végben vinni, hogy az élé s b e l i r e s t a n t i á t p r o m e n s i b u s F e b r u a r i o, M a r t i o e t A p r i l i p é n z ü l v e h e s s é k m e g, n e m í g e n s o l l i c i t u s k o d v á n a z é l é s p e r c e p t i ó j á n.

Kész alázatos szolgálói

Kálnaki Sámuel.
Alvinczi Péter.
Nagy Pál.
Inczédi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

d)

A márcz. 8-iki jelentés.

Méltóságos fejedelem nekünk jó keglmes urunk.

Nagod keglmes parancsolatjából s az méltóságos tanácsurak s deputatus főrendek ő nagok s ő keglmek tetszéséből az mint expediáltattunk előttünk lévő dolgoknak végben vitelére, eddig micsoda difficultásokkal procedálhattunk, az urakat ő nagokat s ő keglmeket informáltuk bőségesen alázatosan. Nagodat nem akarván hosszas írásunkkal terhelni, tudjuk Nagod méltóságos személye eleiben írásink bémennek. Várjuk Nagod keglmes parancsolatját tovább is az urak ő nagok s ő keglmek dispositiójával alázatosan. Ajánljuk ezek után Isten oltalmában Nagod életét méltóságos fejedelmi házával edgyütt.

Szeben, 8. Martii a. 1688.

Nagod alázatos szolgálói

Kálnoki Sámuel m. p.

Allvinczi Péter m. p.

Nagy Pál m. p.

Inczédi György m. p.

Külczim: Méltóságos erdélyi fejedelemnek, ő nagának etc. nekünk jó keglmes urunknak ő nagának adassék alázatosan.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXIV.

1688. márcz. 10—17.

A fogarasi országgyűlés törvényei.

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni Tranniae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem decimum mensis Martii anni praesentis millesimi sexcentesimali octuagesimi octavi in oppidum Fogaras ex edicto suae Celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulus primus.

Az három elmúlt első hónapokra esett restantiákról és az radnóthi gyűlésben felvetett adónak felszedéséről.

Szomorúvan értjük kegyes urunk Nagod méltóságos leizent propositiójából, hogy ez szegény hazának mostani elviselhetetlen adózásbeli terhit miképpen nevelték némely székek, vármegyék és adózó széliek annak idejében az ráok felvetett római császár ő felsége vitézi számára való élest nem adminisztrálván, melyről midőn Caraffa generálhoz ő nagához küldött úri rendből álló követek számot vetettek volna, usque ad ultimum Januarii találtatott mindenféle restantiáknak computusa terjedett ad florenos 112,581. den. 53. Mely summának paratis pecuniis való megfizetésit ad diem decimum praesentis mensis Martii kellett megígérni. Megvalljuk kegyes urunk az közönséges igazság azt kívánja, hogy azon summa pénzt azok suppleálják, az kiknek szófogatatlanságok miatt esett az restantia és noha mostan az időnek rövid volta miatt, kik ejtették az defectus, végire nem mehettünk, arról való extractusok minden statiókból nem jöhetvén kezünkben, de Isten velünk lévén, mihelt kitanóllhatjuk, illendő igazításban venni Nagod kegyes tetszésiből el nem mulatjuk. Mely miatt, hanemha újabb adónak felvetésivel kellene magunkat terhelniünk, de ezt is haszontalanságnak ismervén, mivel az eddig felvetett adónak is sok helyeken való felszedésiben vékony reméségünk vagyon, Nagod kegyes annuentiája accedálván végeztük, hogy az elmúlt ezerhatszáznyolczvanhét esztendőben ad diem vigesimum sextum mensis Julii Radnótra promulgáltatott közönséges gyűlésünkben felvetett adónak felszedésit, mivel peniglen mind azon gyűlésünkben, mind annak utána az novemberi itt fogarasi gyűlésünkben meg volt poroncsolva azon fen specificált adónak felszedése és adminisztrálása, melyre nézve sok helyeken azon adót felszedték az mint értjük, végeztük azért Nagod kegyes tetszéséből kegyes urunk, hogy valamely helyeken felszedték, minden halogatás nélkül post expirationem praesentis nostrae congregationis ad decimum quintum, az hol penig fel nem szedték, éjjel-nappal szorgalmason szedjék és ad summum az közelebb következendő húsvét napján fogyasztkozás nélkül arra rendeltetett gralis perceptor Ugrom Ferencz atyánkfia keziben ide Fogarasban adminisztrálni el ne mulassák. Valakik peniglen annak idejében nem adminisztrálnák, az

tisztek, az kiknek incumbál, az arról írott régi articulusok tartása szerént minden kedvezés nélkül exigálni el ne mulassák sub amissione honoris et officii.

Articulus secundus.

Az harmincezer köből búza administratiójáról.

Hogy Nagod Caraffa generál ő naga intimatiójára római császárnak ő felségének az méltóságos deputatio tettségéből harmincezer köből búzát hazánk jóvára következhető, vagy hasznos jóknak oblatiójára megígírte, akarván ezzel is jövendőben ez szegény haza megmaradásának consulálni. Nagod ez iránt való atyai jó gondviselésit, Nagodnak mint keglmes urunknak alázatosan megszolgáljuk. Mű is azért egész országtúl, három nemzetül, Nagod keglmes annu-entiaja is accedálván, hazánk közönséges jóvára czélozó jövendőbeli nagy haszonnak jó reménsége alatt azon megígírt búzát szegénységinknek ily súlyos terelviselésével is nem gondolhatván, vetettük fel ez ide alább megígírt mód szerént:

Mind székekre, vármegyékre és egyes kapuszámban adózó helyekre kapuszám után vetettünk:

	Cub. Sax. nro	8
Az egész Székelysége	Cub. Sax. nro	5000
Fogaras földire	Cub. Sax. nro	1000
Oláh papokra capitatum	met. m. nro	1
Az vármegyében levő rovatlan személyekre capitatum	met. m. nro	3
Az egyházi nemesekre capitatum	met. m. nro	1
Hunyad városára	Cub. Sax. nro	40
Haczag városára	Cub. Sax. nro	20
Fejérvár városára	Cub. Sax. nro	20
Abrugbánya városára	Cub. Sax. nro	50
Vízakna városára	Cub. Sax. nro	150
Kolosvár városára	Cub. Sax. nro	300
Udvarhely városára	Cub. Sax. nro	10
Illyefalva városára	Cub. Sax. nro	10
Sepsi-Szent-Györgyre	Cub. Sax. nro	8
Kézdi-Vásárhelyre	Cub. Sax. nro	10
Bereczk városára	Cub. Sax. nro	10

Ezen felvetett búzának generális perceptorinak rendeltük Dévára Jandaroczi György, Balog László és Segesvári Köhalmi András, Kolosvárra viszont Jó Mihály, Kálnoki Péter és Brassai Reesi János atyánkfiait.

Ezen felvetett búzának húszezer köblit Kolosvárra, tízezerit Dévára ad ultimum mensis Aprilis proxime affuturi minden rendek az arról leendő Nagod méltóságos dispositiója és rendelése szerént, ki hova vigye, fogatkozás nélkül administrálni el ne mulassák. Annak generális perceptori peniglen mindenik helyen azon búzának felmérésiben és perceptiójában éljenek az Szebenből mostan kiadott és az statiókban kiküldött pecsétes vékával, köblöt ahoz csináltatván. Azon búzának megőrlésire Kolosvár körül való malmok és az Déva körül valók rendeltettenek, kiadván a vámot azon búzából, melyet ha az németek kiadni nem engednének, országostól ígírjük azon becsületes atyánkfiainak az vámnak refusióját.

Ez felett minden székek, vármegyék és helyek az elszállítandó búzának malmokban való ki- és visszavitelre való szekerek felől provideálni tartozzanak.

Articulus tertius.

Az élest későn administrálók ellen.

Az mostan ben quártélyozó római császár ő felsége vitézi számára felvetett élest, minthogy némely helyek sok togyatkozással és későn administrálták, mely miá eddig is mások károsodtak, ezután is károsodhatnak még, kik ellen az elmúlt februáriusi gyűlésünkben Nagod keglmes consensusából végeztük volt, azon végezésünköt most is ez mostani articulusunkkal Nagod keglmes tetszése accedálván, confirmáltuk.

Articulus quartus.

Az ő maga poroncsolatának nem engedők ellen.

Az Nagod méltóságos poroncsolatjának nem engedelmeskedők ellen az közelebb elmúlt februáriusi gyűlésünkben végeztük volt keglmes urunk, mostan is, hogy Nagod azon végezésünkkel legyen contentus, az szerént procedáltván ellenek, Nagodnak, mint keglmes urunknak alázatosan meg szolgáljuk.

Articulus quintus.

Kővár vidéki adó felszedéséről.

Kővár vidékiről jött keglmes urunk olyan panasz falunkben, hogy az ott való terehviselésnek elkerülésire

nézve némely possessorok egész falujokat, némelyek bizomos portiójokat az adózás elől elszállították, némely faluk peniglen szökve szöktenek el. Ez mellett puskások, nemesek és szabadosok is. Azon darab földnek is akarván consulálni és mint ez haza egyik részinek végső pusztulásának eltávoztatására akarván vigyázni, végeztük keglmes urunk Nagod keglmes annuentiájából, hogy az olyan possessorok, az kik magok szöktették el, visszaszállítsák post expirationem praesentis congregationis ad decimum quintum, melyet ha posthabeálnának, az olyan possessoron magán vegyék meg az jószágára esett summát. Az kinek jószága peniglen ura híre nélkül állott félen, ura azért nem büntetődhetik, hanem az olyan bujdosó kővárvidéki akár puskás, akár nemes, akár szabados, akár paraszt embereknek sehul senki helyet adni ne merészeljen, hanem minden faluk és városok magok közül exturbálván, kényszerítsék az visszamenetelre, nevezetesen Lápos vidéké. Külömben ha mely possessorok, faluk, vagy privata personák lappangtatnák ez constitutióink ellen és post expirationem praesentis congregationis post quindenam ott találattik, az olyan possessorok, faluk és privata persónak fizessék meg az olyan bujdosóknak adójokat. Ez constitutióinkot peniglen az főtisztek ezen gyűlésünkben az vicetiszteknek megküldjék és az vicetisztek is mindenütt tempestive promulgálják, hogyha peniglen az vicetisztek ez iránt való neglentiája miatt vallának kárt valakik, az vicetisztekkel fizetessék meg azon helyeknek főtisztei.

Articulus sextus.

Boronyai Gergely atyánkfia incorporáltatik. ×

Méltó tekintetben vévén keglmes urunk az Maros-Járában lakó Boronyai Gergely mind Nagodhoz mutatott hűséges szolgálatját, mind pediglen ez haza lakosi közül mindenekhez az dolgoknak és időeknek mivoltához képest számos szolgálatbeli maga alkalmaztatását, melyet számos esztendőktől fogva, miolta ez hazában bejött, nevezetes és hasznos szolgálatokkal megmutatott. Melyre nézve mi is egész országostól, három nemzetül Nagod méltóságos kegyelmessége is accedálván, magunk közli incorporáljuk és mint szintén az haza szülte egyik igaz tagját hazafiának és magunk tagjának s atyánkfiának pronuncióljuk ez articulusunknak rendiben, azon atyánkfia is az unióban specificált homagiumát előttünk deponálván.

Articulus septimus.

Tallér verésiről.

Hogy Nagod keglmes urunk az pénz szűk voltát megtekintvén és az rend kül való sok adózásnak terheinek könnyebb supportálására nézve ez haza lakosinak alázatos instantiájára az tallérveretést fejedelmi authoritása szerint megengedte, Nagodnak mint keglmes urunknak alázatosan megszolgáljuk; melyre nézve keglmes urunk Nagod méltóságos dispositiója szerint Brassóban és Segesvárat mind azon helyeknek lakosi, mind egyéb helyeken lakó hazafiai szabadon, Szebenben peniglen csak azon városnak lakosi verethessék az tallért Nagod keglmes annuentiájából mi is egész országúl, három nemzetül végeztük. Ilyen declaratióval mindazonáltal, hogy az tallérnak igaz ligájára az fen specificált helyekben úgy vigyázzanak, hogy ha helyes és jó ligában az tallérok ki nem kelnek, azon váras búsul meg miatta és abból következhető minden kárvallásokat azon városok fizetik meg. Az bélyegző vasakra peniglen mindenik várasoknak czímere felmetszessék, hogy az rosz ligában vert tallérnak fészke annál könnyebben feltaláltassék. És az hol afféle fraus deprehendáltatik, azon várasiak tartozzanak kikeresni. Az példázó vasat peniglen minden helyekre az Ngod arany tallérverője, praefectus atyánkfia hírével minél hamarébb adja ki. Az többi között azon specificált tallérverő helyekben arra is igen reá vigyázzanak, hogy az tallérverő mesteremberek forrasztott ezüstöt az tallér ezüsti közí ne elegyítsenek, haneim az ezüstöt finommá tevén, úgy szállítsák az igaz ligára.

Conclusio.

Nos itaque etc. Datum in oppido Fogaras, die decima septima mensis Martii anni praesentis millesimi sexcentissimi octuagesimi octavi, ultima videlicet die congregationis nostrae.

Ladislaus Székely m. p.
praesidens. (P. H.)

Magister Joannes Sárosi m. p.
protonotarius. (P. H.)

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CXV.

1688. márcz. 13—29.

A hadi biztosok jelentései.

a)

Kálnoki és Inczédi jelentései.

1.

1688. márcz. 13.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak kglmeteknek, kívánva Istentől jó egészséget, hosszú életet.

Ngtoknak kegyelmeknek két rendbeli parancsolatját majd egy órában vöttük. Szebenből kijöven Caraffa uram ő nga dispositiója szerint, utunkat continuáltuk Szeroda helyre s Szászsebesre és az ott levő commissariusokkal s székek tiszteivel communicáltuk az Ngtok kglmetek előnkben adott instructióját, az utrumokat is ő kgyelmeknek kiadtuk, hogy mikorra oda érkezünk találhassuk compendialva az difficultásokat, nyerhessük meg annyival is inkább az üdőt; harmadnapja ide érkezvén, commissarius Komornik urammal sok disceptatióunk után az dologhoz hozzáfogánk, az mint Isten bennünket segít, teljes tehetségünkkel igyekezzük az haza szegény lakosinak hasznokra elkövetni; itt mi pusztítást annyit találtunk, hogy ember ki nem mondhatja, de azoknak refusiójára s acceptáltatására Komornik uramot nem inducálhattuk eddig, okozván az fának nem lételét, és hogy az hideggel az ő felsége vitézi nem vétethették meg magokat; mi mindazáltal felírjuk s Ngtoknak kglmeteknek reproducáljuk, egyéb extraordinaria exactióknak acceptálásába mégis inkább accomodálja magát; az Ngtok kglmetek hozzája való oblatióját, hogy megjelentettük, szóval még is tött ígretet a továbbra való dolgokban. Meg kell vallanunk, az igeniek bizony sok kárban vadnak s sokat erogáltak az ő felsége vitézire, mikor rajtok voltanak, de velünk nem communicálván, semmit is tőlünk nem is várván, magokat praecipitálák s károknak complanatióját Komornik urammal, valami aprólékos német commissariusok mellett peragált inquisitió szerint vették: noha bizony az nem lött volna, ha magok sponte ne annuáljanak.

Az portuson való szóbeli kár mennyére terjedjen még determinálva nincsen, de annyira nem mégyen, a mint Péter János uram általunk Szebenben declaráltatta. Az Köpetzi uram szolgáját is hivatván, az patika állapotját tudakoztuk.

de semmi kárt benne nem mond egyebet, hanem két üveg rósavizet s valami eczetet kéretett volt az itt való commendants, abból vötte nek ki valami keveset, az többit visszaküldötte maga az commendants az ő kegyelme szolgájának. Az mi az státiókban az nemes ország részéről lévő commissariuosokat ő kegyelmeket illeti, szintén együtt lévén velünk Lugosi Ferencz uram ő kegyelme Ngtok kglmetek parancsolatját exhibéáltuk ő kegyelmének. Az mi kegyelmes urunknak ő ngának Lugosi Ferencz urammal ő kegyelmével vöttük alázatosan méltóságos commissióját, az Kis-Faludon megöletett két németekért megfogatott melafactoroknak persecutiója felől; de az mint Lugosi uram ő kegyelme mondja, már exequáltatott is, az ki pátrálta az gyilkosságot s lovok, fegyverek is visszaadatott az megholt németeknek, az kik még hárman fogva tartatnak azon patratumért, cselekedetek nem constál, egyébiránt, minthogy eddig tagadták magokat részeseznek lenni az cselekedetben, torturára intézték őket vonni s az míg az inquisitióban Hunyad vármegyében foglalatoskodunk, az vármegye tisztvei ő kegyelmek is ide superveniálnak s Lugosi uram ő kegyelme nem halasztja dolgukat judicialiter el azítani, az inclusában Ngtok kglmetek küldte német nyelven lévő attestatiót is ő kegyelme kezéhez resignálván. Az elmúlt estve levelünket eddig érvén, jöve későn hozzánk szállásunkra Komornik uram s jelenté, hogy Caraffa uramtól ő ngától érkezett levele, melyben disponál úgy, hogy az élest percipiáló commissariuosok ő kegyelmek által készíttessen nyolczszáz köböl lisztet ad 20 praesentis, melyet kenyérnek akkorra meg is süssenek; Szászvárosra is ez az dispositió s Dévára meg száz köbölről; hajókat tudakoz tőlünk, hol vehetnének; Osztvéhez is elküldött, hogy az ott lévő hajókat behozzák; még álgyakat is monda Komornik uram, hogy Szebenből hoznak ide, úgy látszik, hogy próbálni akarnak valamely felé. Az élest in natura hogy elvegyék Ngtok kglmetek parancsolatja szerént, mindenütt megmondjuk, úgy is hiszszük, hogy elvészik az mint Szebenben mind Caraffa s mind Falkenhain urak ő ngok megmondották, csak az státiókban lévő commissariuosok ő kglmek kezekhez in suo termino menjen le az administratió az dispositió szerént, de zabból Szászsebesben i közelít az fogyatkozás, mert az mi Maros-Székről oda rendeltetett, semmit is benne nem administáltak, azt kellene siettetni, hogy in Martio administálják. Ma s holnap azon lészünk, hogy az itt és körül lévő difficultásokat végezhetjük: Caraffa uram ő nga dispositiója szerént mégyünk Vinczre, onnét Szászsebesben, onnét Szász-

városra, Dévára, Hunyadra, holott is compendiálván az dolgokat, Enyed, Torda, Kolos, Küküllővár, Balásfalva, Medgyes felé continuáljuk operatiókat s utunkat. Az szénából s az húsból jelentik Lugosi uramék, hogy mindenek felett hamar üdön következik fogyatkozás, ha az Ngtok kglmetek dispositiója nem administráltatik; ide érkezésünkkel hajtottanak Ujedgyház székéből százhárom marhákat promiscue; melyeket magunk is láttunk, némelyike alig nyomott volna csak negyven fontot is, melyekben hetvenötöt lábán, hetvenkét másában acceptáltak, huszonnyolczat benne visszahajtottanak; Ngtok kglmetek megítlheti az ilyen hitván marhák administrációjából mennyi kár következék, azon kívül is messzünnen hajtják az marhákat s itt semmi élések nem lévén, ha ugyan jó marhákat hajtának is csak kevés üdő alatt az hús rólok le esik. Komornyk urammal újabban szintén most beszélvén, azt mondja, hogy csak in termino suo légyen az administratió, in natura sua mindeneket elvésznek. Továbbra is mire mehetünk, Ngtokat kglmeteket alázatosan tudósítani el nem mulatjuk. Éltesse Isten Ngtokat kglmeteket. Albae 13. Martii 1688.

P. S. Az brassaiak ő kigyelmek itt lévén, becsületes polgárok, eleget fáradtak széna szerzésben, de sohult sem kaphattak. Kiváltképpen az épületbeli ruinakban levő nagy difficultások, azok iránt mit kövessünk, elvárjuk Ngtok kglmetek parancsolatját alázatosan.

Kész alázatos szolgálái

Kálnaki Sámuel.

Inczédi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

2.

1688. márcz. 16.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Nagyságtoknak kegyelmeteknek jó egészségg és hosszú életnek kívánásával.

Fejérváratt az mennyire lehetett tőlünk sok bajoskodásunkkal munkálódtunk, az ott levő differentiáknak kitanulását és complanálását; honnét tegnap ide Vinczre s Borberekre bėjöttünk, itt is magával commissarius Komornik urammal az mi kegyelmes urunk ő nga kastélyát s kertit megjártuk; mind az ő nga s mind az több lakosak résziről az épületekben nagyon igen nagy pusztítás, melyeket

írásban vévén az több dolgokkal reportáljuk Nagyságtoknak kegyelmeiteknek, maga a commissarius uram esudálkozással nézte s nem hihette volna, ha nem látta volna, az miket ezen statiókban cselekedtenek. Minthogy Veterani generál uram ő nagysága közöttök régen nem volt, mind az Fejérváratt s mind itt lévőök nagy szabadságban követnek mindent, noha úgy látjuk eléggé rigorozuskodik Komornyk uram. Ide jövetelünk után az estve érkezők Fejérvárról tudósításunk, hogy Lugosi Ferentz uramat ő kigyelmét sietve fógva elvitték, még csak szállására sem bocsátották, mely ő kigyelme változásán igen megháborodott elménk; commissarius uramnak megjelentvén, kérdettük mi lehessen az oka s nem tud-ó valamit benne, maga is sokféle való gondolatokra fokadott, úgy mindjárt írta az fejérvári colonellusnak hogy tudósítsa valósággal, mire nézve kellett ennek lenni, honnét az válasza megjövé az írja: vötte Caraffa generál uram ő nga parancsolatját, melynek continentája az, hogy küldje mindjárt elsőbben az Szász-Sebesben lévő colonellushoz s omét pedig Szebenben, okát pedig nem tudja gondolni, hanem ha az commissariusságban talált volna exorbitálni, de arról Comornik uram azt mondja, hogy fejét köti belé, abból nem következett semmi is, ő kigyelmének tudni kellett volna, ha mit az iránt committált volna; hanem gondolja azt, hogy valaki traducálta volna valami szavaira nézve ő kigyelmét s ad examinandum vitették el, de az is idegen dolognak tetszetik előtte lenni. Az Lugosi uram után lévő commissariusok megijedkeztenek, mi ugyan megírtuk, hogy hivataljokban perseveráljanak, valami kára az nemes országnak ne következék, mert ő kigyelmek adnak számot: szükség hogy mindazonáltal Ngtok kigyelmeitek méltóztassék provideálni s rendben hozni az dolgokat. Itt ha Isten segítségéből végezhetjük dolgunkat, holnap Szászvárosra ügyekezünk, sietünk tehetségünk szerint, hogy minél hamarébb végeznethünk s reportálhatunk az difficultásokat mind az mi kegyelmes urunk ő nga s mind Ngtok kigyelmeitek parancsolatja szerint: az mint ennekelőtte is megírtuk s megmondottuk, hogy in natura erogálják anticipative is az élest percipiáló commissariusok ő kigyelmek iránt benne fogyatkozás nem léssen, csak az restantiák administáltassanak, minthogy Fejérvári uram, mikor az mi kegyelmes urunk ő nga commissióját hozta Hegyessi István uramnak, akkor már ő kigyelme megholt volt, mivel senki is mellettünk nem volt, kellett ő kigyelmét várazoztatnunk, hogy légyen ki által Nagyságtokat kigyelmeitek tudósítanunk. Itt az fejérvári statiókban az élésből, kiváltképen

az széna és lús dolgából vagyon s léssen fogyatkozás. Továbbá is Ngtokat s kegyelmeteket tudósítani kötelességünk szerént el nem mulatjuk, ajánlván Isten oltalmában.

Borberek 16. Martii, anno 1688.

Ngtok kegyelmetek alázatos kész szolgálai

Kálnoki Sámuel.

Inczédi György.

Postscripta. Ngtokat kegyelmeteket kérjük alázatosan, az oda ment vármegyék szolgabiráit ne tartóztassa, mert nálok nélkült bajoson procedálhatunk.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

3.

1688. márcz. 19.

Ajánljuk köteles szolgálatunkat Ngtoknak kglmeteknek. Isten kívánt áldásokkal boldogítsa kívánjuk.

Tegnap 12 órakor érkezvén ide Magni uram ő nga, mentest szállásunkra küldé adjutántját s igen nagy becsülettel láta. Az mint itt való királybíró uramtól s másoktól értjük, jól alkalmaztatta magát az szegénységhez, az panaszló feleket meghallgatta, nem úgy, mint az Borberekbe lévő vicecolonellus Horán, holott is legtöbbek az difficultások. Hunyad vármegyei viceispán uramék itt lévén, megvizsgáltuk az difficultásokat, kik között legnagyobb az, hogy midőn az hadaknak az élést felvetették, ő kigyelmek in partialitibus falunként nem distribuálták, melyik faluból, mennyi portáról, mennyi rótt helyekről kellett volna mindenféle élést az perceptoroknak s itt való commissariusoknak ide bévárni s már sem az tisztek, sem perceptorok nem tudják honnan mennyi restantiát várhassanak, hanem az mi javallásunkból most keddre vármegye gyűlését promulgálnak Dévára s ott veszik azokat jobb igazításban. Itt 250 köből búzánál több jelen nincsen, commissarius uram computálván azzal mártiust éppen kifizethetik; de pro aprili hogy teljék ki s honnan, arról teljességgel desperáltak, mert az búzának szük léte miatt az szegénységen fel nem szedhetik, hanem azon könyörögenek, hogy az urak ő ngok s ő kglmek adnának kölcsön; mert kettő az periculum az dologban: 1. Hogy nem lévén az hadaknak kételen ki kell menni s valahol kaphatnak, azt károson erővel elviszik, sőt meg is mondták ma is az commissariusnak. 2. Hogy restantiáinkat készpénzül megki-

vánják. Itt pro Martio az búza, zab, bor és hús kitélik, de az széna és szalma olyan szűk, hogy teljességgel nem kaphatni. Itt az széna öt s hat forintot ér s az limitatio flor. 2 || 40. Magni uram ma megmondotta az tiszteteknek, hogy megjártatta minden helyeken. hol kaphatna szénát s Bábólnán, Gyógyon, Kápoton találtatott s arra csak reá küld s valamennyi szekér szénára telik, az limitatio szerént való árát letészi, ha császáré volna is, azzal nem gondol. Ha azokkal az szénákkal meg nem éri, eleget talál az hírneves kaszálóhelyeken, s reá hajtja az vármegyét hordására. Ezekről igen hamar tudósítást várunk, mert nekünk fakultásunk arra nincsen, hogy egy becsületes ember búzáját vagy szénáját kiadassunk, de anélkül is ezek bizony hozzányúlnak. Vinezről és Borberekről való dolgokat megírtuk vala, az mennyiben lehetett, az károkat acceptáltattuk sok importunuskodással s azokat placide componáltuk. Szénát az az két hely 720 szekérrel comprobálta, hogy elköltötték, azért az limitatio szerént készpénzül az brassaiakkal az commissarius megfizetteté. Az épülethéli károkat elsőbben is az ő maga kastélyabélit signáltatjuk Etsedi urammal; adjungálván tiszteket az német részről. Azokról mi semmi compositiót nem teszünk, hanem bévisszük Ngtoknak kegyelmeknek az fejérvári rettenetes pusztítással együtt, eddigelé mi commissariusra olyanra nem találtunk, mint Etsedi uram, mert annak az státiónak minden alkalmatosságát rendesen dirigálta, egyéblől meg sem fogyatkozik, hanem szénából és szalmából, Fejérváratt és Szászsebesben csak névvel viselik némelyek az commissariusságot, és ha Sebesben amaz kettőnek egy kemény ember nem proeciáltatik, az ország is megkárosodik, s az fogyatkozások miatt Caraffa uram animadversiójától is félhetni. Mi bizony itt elvégezvén dolgunkat; Hunyadra általmegyünk, az hová Haczokot elidéztettük; onnan Dévára megyünk s oda Illyei udvarbíró uram feljő. Igyekezünk szorgalmatosan mindenekben procedálni és Ngtokat s kglmeteket tudósítani. Az extractusokat mivel Fejérvárról, Borberekből és innen is béküldötték, az perceptumokkal való quietantiákat cum quietantiis erogationum comportálván magunkkal bévisszük. Commissarius uram költségére az országból min úgy látom, mindenütt magunknak kell provideálnunk, hús, bor, széna, abrak küvül egyéb nem, hanem az commissariusinknak egyéb aprólékokat magunk pénzünkéből kell némely helyeken procurálnunk. Ngtok kglmetek siettesse az administratiót az specificatiók szerént, mert még most ígérük, hogy pénzzel kell pótolni, sőt noha haragokban az contractusnak violatióját is endegetik immár.

Isten Ngtokat kglmeteket sokáig éltesse, kívánjuk. Datum Szászváros. Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálái

Die 19. Martii 1688.

Kálnoki Sámuel.
Luczedi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

4.

1688. márcz. 20.

Gróf Magni Károly ezredek levele.

Celsissime Princeps, domine gratiosissime.

Nagyságodnak de die 8. Martii énnékem írt levelét tegnapelőtt Kálnoki uram ő kegyelmétül nagy kedvesen vettem és mindenben a szerint alkalmaztattam magamat, hogy ő kegyelméket nemesak illendőképben böcsültem, hanem nagy kedvesen láttam és mindenben ő kegyelmeknek szolgálni magamat ajánlottam. mivelhogy örömost láttam, hogy a szerint az inquisitiót tartották, mert én minden dolgokat úgy eligazítottam, hogy minden dolgok panasz nélkül, Istennek hála, szépen eligazítottunk és végbe commendálok, mint magamat mentémet Nagyságodnak Isten commendo.

Celsitudinis Vestrae servus humillimus

Szászváros, die 20. Martii. 1688.

Carolus comes de Magni
colonellus m. p.

Külczm: Celsissimo principi domino domino Michaeli Apafy, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, dno meo gratiosissimo. Fogarassinum.

Hátlapján más kézzel: Magni colonellus 20. Mart. írt levele 1688. Magyarúl expedáltatott.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

5.

1688. márcz. 21.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak kglmeteknek.

Mi eddig itt is sok bajoskodással continuáltuk az inquisitiót, de superveniált olyan difficultás, hogy az hadak útjokban az holott megszállottak s mit elköltöttek nem akarják acceptálni, mely ha pro nihilo reputáltatik, azon helyek nagy kárban maradnak. Minékünk Ngtoktól kegyelmetektől ez aránt nem lévén semmi instructiók, nem tudjuk mit cselekedjünk. Itt Magni uram azt praetendálja, hogy damnificationes acceptabuntur a die introitus in quarterium militiae suae Majestatis, mely szerént az Felkenyériek is computusok szerént maradnak közel kétezer forint kárban, mivel hogy akkor még ide quartélyban bé nem szállottanak volt, noha post emanationem contractus et mente Novembri in hibernium computando szállottanak meg rajtok. Ngtokat kegyelmeteket alázatosan kérjük, bennünket minél hamarébb ne nehezteljen tudósítani s parancsolni, tudjuk magunkat mihez tartani. Mü innet Hunyadra szintén induló félben vagyunk. Az restantiák administratióját is az statiókra méltóztassék Nagyságtok kglmetek siettetni, mert félő fogyatkozás és abból következő difficultások léznek az nemes haza kárára belőle. Éltesse Isten Ngtokat s kglmeteket. Szászváros, 21. Martii. 1688.

Ngtok kglmetek kész alázatos szolgálái

Kálnoki Sámuel.

Inczédi György.

(M. N. Múzeum Tunyogi-gyűjtemény.)

6.

1688. márcz. 24.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak kglmeteknek, Istentől jó egészséges hosszú életet kívánván megadatni.

Szászvárosról az ott való difficultásokról tudósítottuk Ngtokat kglmeteket, honnét Hunyadra continuálván utunkat, onnét jöttünk ide Dévára, itt is lévén fenn az többi között, legelsőbbben is az szénának és marhának szüksége, melyre nézve az nemes vármegye özvegyült azon difficultásoknak eligazítására, elég fogyatkozással találtuk az per-

ceptiókat s erogatiókat, melyek között annak végére nem mehettünk, hogy egy holnapra mit erogáltak s mennyi szokott kimenni: mert mindeneket mindegyre confusióval adtanak ki. Az marhákat is eddig mind lábán osztották ki, melyeknek bőrök mind oda vagyon s nem akarják visszaadni; az perceptorok magokat mentik azzal, hogy mind-éddég is ő kglmeknek nem érkezett az első, még novemberi Ngtok kglmetek dispositióján kívül más dispositiójok. Búzáat itt annyit erogáltak, hogy az áprilisi erogatiót is meghaladja háromszáz egynehány köböllel; zab és bor is pro Aprili lészen, de az marhákból lészen fogyatkozás, mert az nemes vármegye az marhákat számra vétette fel, az német vitézek pedig mása számra kívánják húsbéli portiójokat. Caraffa generálnak ő ngának érkezett tegnap parancsolatja commissarius Komornik uramnak, pro 29 praesentis lészen Szászsebesben; négyszáz ökrökről parancsolt, hogy készen legyenek ideérkezésekor munitiók és szekerek elejben. Búzáról is nyolczszáz köbölről jött dispositiója, melyből való kenyérsüttetéshez most Komornik uram hozzá fogat, Komornik uram azt mondja, assecuratiót ad róla, akar paratis pecuniis persolválja, akar restantiákban, vagy az ide szállítandó tízezer köből búzában acceptálja, azmint Ngtoknak kglmeteknek fog tetszeni; úgy látszik intentiójok egyenesen Lippára lészen: mi is egy vagy két nappal fogunk érkezni elébb Szászsebesben Caraffa uramnál ő ngánál s tartunk attól, ha Komornik uramat mellőlünk elvészí s az több statiókbéli difficultásoknak investigálására más valami alkalmatlan embert rendel mellénk. Az hunyadi difficultásokat az mi illeti, commissarius Komornik uram eddég kétszer fizetvén az Kis Balás uram hadainak, ezernégyszáz egynehány forintokat adott maga az hunyadiaknak contentatiójokra, mely pénznek secundum proportionem damnificatorum felosztására rendeltetett főbíró uram másodmagával; úgy azután következett kártételeknek comprobatiója szerént megígérték az contentatiót. Az perceptumokról, erogatiókról, restantiákról, az extractusokat inmet is Ngtoknak kglmeteknek magunkkal bévisszük. Az ő felsége hadai quartélyokban való beszállások előtt utazásokban az mit elköltötenek, Szászvárosról is megírtuk vala Ngtoknak kglmeteknek, hogy azokban semmit is nem akarnak acceptálni; újabban is kérjük alázatosan Ngtok kglmetek parancsolatját és dispositióját mit kövessünk el az aránt. Az mi kglmes urunknak ő Ngának Szászvároson négy muskaterossát megadták, mit tégyünk azokkal is nem tudjuk; gondolkodunk úgy, hogy Hunyadra vitetnök őket, nem lévén más hely az hová tudnök küldeni,

ndvarbíró uramnak hírt töttünk, hogy küldjön érettek, vagy maga is jőjön Szászvárosra, hova is Isten azt adván érniünk elmegyünk. Pace uramnak írtunk vala Fejérvárról útjában hadai által megkárosítottak contentatiójokról, mint résolvált requisitiónkra. Ngtoknak kglmeteknek in paribus megküldöttük: úgy látjuk semmire sem akar condescendálódni, kételenek lészünk véle Caraffa uram ő ngának felőle emlékezni levelünk által. Ajáuljuk Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket. Déván, 24. Martii. Anno 1688.

Ngtok kglmetek kész alázasat szolgálái

Kálmaki Sámuel.

Incedi György.

(M. N. Múzeum, Tunyogi Gyűjtemény.)

7.

1688. márcz. 29.

Alázatos szolgálátunkat ajánljuk Ngtoknak Kglmeteknek; Isten kívánt áldásával boldogítsa.

Déváról alkalmasint megírtuk vala az eddig való dolgokat, már ott jóeskán kezdtünk vala procedálni, ha azon nap nem érkezik vala Császár Mihály Caraffa uram ő nga siettető parancsolatja commissarius és az dévai colonellushoz, hogy mindjárt száz szekeret hat-hat ökörrel, százharmincz pár ökröt téslákkal, 800 köből lisztet megsütteteni siettette az vármegyét, és az commissariusokat, hogy két nap alatt effectuálják. Egész propositiója Caraffa uramnak hogyha meg nem léssen, fenyegetődzött mód nélkül, sőt ha azon az embertelen Császár Mihályon állott volna az dolog, minket bizony árestáltat vala, az mint imez discursusokból kitetszik. Az dévai colonellus és commissarius uramék nem keménykednek vala, az az böestelenség rajtunk megcsik vala, sőt ide érkezésünkkor Caraffa uram ő nga némelyikünket innen is elküldi vala szekér hajtani, hogyha Veteráni uram és az commissarius meg nem változtatják vala. Az statiókban bészálló hadak szállván falukban meg, mind az contractusnak emanatiója után, mind pedig in mense hyberniorum s Novemberi az két ratiókra nézve valóba urgeáltuk acceptáltatni. Nevezet szerint Magni uram Szászvárosra bészállván, Felső-Kenyéren éjjel megszállván, igen sok károk esett, valóban urgeáltuk; végezetre rettenetes fenyegetőzésekre fokada ki, hogy megtanítsa azokat az defraudatorokat, és így in suspensio hagytuk. Mindazáltal egyéb difficultáso-

kat ezzel együtt írásban tettünk, és tegnap jó reggel ő ngának porrigálni akartuk, de mivel igen sietteté útját, excusálá ő nga magát, hogy nincsen ideje olvasására, hanem szóval proponáljuk, melyet meg is cselekedtünk, az több punktuminkra mind jó resolutionk lón, de az elsőre (hogy acceptáltassanak az statiókban bészálló hadakra való expensák) azt felelé, hogy contra regulam militaremm lenne azt acceptálni. mi nem vitattuk, hanem ez után is nagyobb emberek annak idejében proponálhatják; meg kell vallani, hogy ha ez az Caraffa uram ő nga mostani expeditiójára való kemény és siettető parancsolatok nem érkeznek vala, alkalmasint véghez vittük volna instructiónkát, de az mennyi panaszt orvosoltunk meg, annyit vagy többet is meg nem hallgathattunk az üdőnek rövid volta miatt, és hogy egészben arra kellett commissarius uraméknak fordítani elméjét s idejét, mint készíthesse Caraffa uram parancsolatja szerint az szekereket és kényereket, kirekedének az jó alkalmazásból; sőt most is igen sietve kell mindenütt procedálnunk. Az nevezetes épületek felirattatását obtineáltuk, de az alacson és kerti épületek elégetése csak abban marad, okozván fejevári és vinczi statiókban lévő szük fát, hogy kételenséggel kellett elégetni. Legnagyobb difficultást látunk legelsőbben abban, hogy az első dispositiója szerint Caraffa uramnak Tordáról Besztercze felé kellett volna Komornik uramnak menni itilómester uram mellé, ő kigyelme pedig semmiképpen nem mégyen el mellőlünk, valamig ezt az járását végezi, addig pedig itilómester uram hójában töltené az üdőt; szükség mentől hamarébb Falkenhajn uramat Ngtoknak kglmeteknek requirálni sietve, hogy parancsoljon, melyik commissarius legyen itilómester uramék mellett.

Déván oly confuse erogáltak mindeneket, hogy per menses distribuáltatták; úgy más helyeken is; mi még eddig sohol kezünkhöz nem vehettük az ratiókat, mentvén mindenütt való commissariusok magokat azzal is, hogy béküldötték Fogarashban; mindazáltal megparancsoltuk, hogy minden statióbéliek utánunk elküldjék Ngtok kglmetek instructiója szerint. Legnagyobb difficultas van látjuk az szénában, húsban és szalmában, kikért pénzt az limitatio szerint sok helyt elvésznek. Itt pediglen Maros-székről kellett volna administrálni 3432 köböl zabot, melyben im most jött ide Cub. 500. Egy részét úgy halljuk, hogy Beszterczére administrálták. Immár martiusban alkalmasint meg van fizetve itt az zabon és húson kívül; széna is pro Aprili nagy része meg van adva. Mindenütt való statiók-nak ez két naturákból légyen defectusok. Mi ma Vinczre,

holnap Fejérvárrá megyünk, onnat Enyedre, Tordára, Kü-
küllővárrá és Medgyesre megyünk. Isten Ngtokat kglmete-
teket éltesse. Datum Szászsebes. Die 29. Martii 1688. Ngtok
kglmetek alázatos szolgálái

Kálnaki Sámuel.
Inczedi György.

Postscripta. Ngtokat kglmeteket alázatosan kérjük
gyakrabban parancsolatjával s informatiójával értessen ben-
nünköt.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

8.

1688. márcz. 29.

Alázatos kész szolgálatunkat Ngtoknak kglmeteknek ;
- Isten Ngtoknak kglmeteknek jó egészséges életet szeren-
esen adjon, szüdből kívánjuk.

Mikor szintén Szászsebesből indulnánk elébb való
dolgainknak cooperálására érkezék Ngtoknak kglmeteknek
levele, melyben nekünk parancsolja, hogy az alá- s feljáró
és quartélyban szálló ő felsége vitézi szükségekre tartozó
erogatiókat ne acceptáljuk in computum; hanem reportáljuk
Ngtoknak s kglmeteknek; mi mind azokat látván, hogy az
nemes haza lakosi kárára tartoznak, eddig is in suspenso
hagytuk, továbbra is igaz s tartozó kötelességünk szerint
igazságosan mindeneket comportálni el nem mulatunk, de
nekünk szemünkre veté commissarius Komornik uram, hogy
recommendál bennünket Caraffa uram ő nga előtt, hogy
ezer tallér poena alatt meghagytuk s parancsoltuk volna
az lakosoknak et circumjacentibus, hogy ki-ki ne conveni-
áljon és panaszát ki ne adja, ennek Nagyságtok s kegyel-
metek végére mehet, hogy kitől származott, elég hogy mi
böcsтеленül tractáltatánk. Éltesse Isten Nagyságtokat kegyel-
meteket. Szászsebes, 29. Martii. Anno 1688.

Nagyságtoknak s kegyelmeteknek kész alázatos szolgálái

Kálnaki Sámuel.
Inczedi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

b)

Jó Mihály. Kálnoki Péter jelentései.

1.

1688. márcz. 29.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk uram kigyelmednek ;
Isten minden üdvességes jókkal boldogítsa kglmedet.

Akarók uram kigyelmednek értésére adni alázatosan :
már úgy látjuk, hogy az nemes ország azt az bajos és ter-
hes munkát, az húszezer köből búzának Kolosváratt való
perceptióját egyszersmind lisztül való elkészítését, nyakunk-
ban vetette. Az arról való articululus mit contineáljon, úgy
az mű kegyelmes urunk ő nga méltóságos commissiója,
látjuk. De nekünk úgy tetszik uram, hogy még ahhoz parti-
cularis instructióknak is kellene lenni, mert annak az sok
búzának perceptiójában, úgy megőrlésében sok difficul-
tások interveniálhatnak, melyeket Ngtok kegyelmelek vehet
jó rendben eszében, nem mű. szükségesképpen tudnunk kell.
mert nem szól az articululus róla micsoda búzát vegyünk el ;
mert elhozzák az poros, zabos, verembeli dohos búzát, külön-
ben is elegyes rosos búzát, ez iránt uram kegyelmed dispo-
sitióját választételit várjuk. Mert ha alkalmatlan búzát
találunk elvenni, két felől tarthatunk : vagy az nemes ország
vádol véle miért kellett olyant elvennünk, vagy az német
vitézek rajtunk hagyják, akadályoskodnak miatta, és egyéb
inconvenientiát is várhatunk magunkra, hogy ha szép búzát
nem fogunk bévenni, az minthogy az mindennapi experientia
bennünket megtanított, hogy sok statiókban az elegyes és
nem tiszta búzát el nem vötték. Továbbá micsoda elmél-
kedéssel határozta meg Ngtok kglmetek három embernek
személyeben ezt az nagy munkát, azt uram nem tudjuk.
De az lehetlenséget eleve látjuk. Mert ha az meglehetne
is, hogy minden nap reggeltől fogva sötét estig, ámbár
ebédet s vacsorát nem ennénk is, ezer véka búzát három
embernek sákokból felméretni, megint más sákokban töl-
tetni, nekünk úgy tetszik uram elég munka volna. És
így nyolczvanezer véka búzának felmérése nyolczvan napot
kiváma, annyi búzának megőrlése itéletünk szerint bizony
uram több napokra fog terjedni : kétség nélkül Ngtok
kglmetek ezt az materiát mélyebben investigálta, örömet
akarnók uram tudni, sőt írásban instructiót róla venni : kik
és micsoda emberek fognak ebben az nagy munkában
assistentiával lenni nekünk, mert hogy benn az városban

az búzát percipiáljuk, egyszersmind három, négy vagy több molnokban is magunk öröltessük, minden sák búzának lisztnek szekerekre való feltételiben, vámolásában, sákok megtöltésében hárman mindenütt jelen lehessünk, teljes lehetlenség, az uram nem három embernek, hanem tizenháromnak elég munka; az kinek pediglen becsületiben, kötelességében, számadásában nem jár, szabad annak lopni; ha minden malomban magunk nem lészünk, ha minden véka búza perceptiójában magunk nem forgunk, mennyi kár s lopás eshetik körülünk megíthati kigyelmed. Kigyelmedet uram alázatosan kérjük, adja az urak s ő ngok eleikben ezeket a dolgokat, és ha valami rend, dispositió ezek felől, és több ezekhez hasonló occurrentiák felől nem volt, tegyen Ngtok kglmetek olyan rendelést, hogy mi is a nemes ország ez iránt való dolgában jó renddel procedálhassunk, ha úgy tetszik Ngtoknak kglmeteknek, parancsoljon az kolosvári hadnagynak ő kigyelmének, sőt az mi kglmes urunk ő nga is in patenti méltóztassék committálni, hogy az ország közönséges dolgában kívántató emberséges, hiteles és arra elégséges embereket adjanak mellénk, kik is reversalist adjanak, hogy minket is defraudálni nem kívánnak; azomban uram az administratiókról és egyéb occurrálható akadályokról gyakorta kelletvén Ngtokat kglmeteket tudósítanunk, parancsoljon kigyelmed vicekapitány uraméknak ő kigyelmeknek, levelünknek elvitelére ő kglmek katonát, vagy városi embert adjon, külömben nem léssen ki által Ngtokat kglmeteket informálnunk. Az mi kglmes urunk ő nga ott levő magyar gyalogi közül ha szekerek mellett vigyázni vagy malmokban is vigyázni kívántatnának, ha nem illetlen kívánság, uram az iránt is parancsoljon kglmetek, az kiknek illik, alázatosan megszolgáljuk kglmednek. Ezekről való instructionkat különös írásban és kglmed subscriptiója alatt alázatosan elvárjuk. Tartsa meg Isten sokáig kívánt jó egészségben kglmedet. Thorda 29. Martii 1688.

Kglmednek alázatos szolgálói

Jo Mihály.
Kálnoki Péter.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

2.

1688. ápr. 12.

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak s kegyelmeknek; Isten Ngtokat s kglmeteket számos esztendőkig szerencsésen éltesse.

Alázatosan kelleték Ngtokat kglmeteket az itt való difficultásokról tudósítanunk; az német commissarius ő kglme az malom vámját tíz vékából egyet kiadatni felette nehezteli, mivel az városiaktól tizenhatodát szokták az itt való molnokban venni, azért hogy az város csinálja és tölti az gátakat, commissarius uram is az szerént akarná, hogy az vámot kiadatnók, az úr Gyerőfi uram is az profont búzától tizenhatodát adatta, de minthogy az ecclesiáké és az ispotályé itt az molnok, mik tizedét adattuk ki eddig, mert ha tizenhatodán fogjuk vámoltatni, az számosfalvi, fenesi, suki, és több malmokban is az szerént kívánják, Ngtok kglmetek az iránt ez iránt mit parancsol alázatosan elvárjuk.

Commissarius uramék kívánságok az, hogy midőn az búzát az szebeni vékával percipiáljuk s megőröltetjük, tőlünk mása számra végye bé, ez iránt is mit cselekedjünk és mihez alkalmaztassuk magunkat, reá menjünk-e, hogy másával percipiálja, sőt ha most mit kezéhez akar venni oda adjuk-é, vagy az administratiónak végén kellessék együtt beadnunk, Ngtok kglmetek parancsoljon felőle. Az kolosvári nemes tanácsnak parancsolt ugyan az mi kegyelmes urunk ő nga, hogy ebben az munkában ő kglmek is assistentiával legyenek, rendeltek is ő kigyelmek három emberes embereket, kik az molnokban vigyázzanak, de extra territorium szomszéd falubéli molnokra embert ő kigyelmek nem adnak, praetendálják sok distractiójokat és hogy nem is tartoznak véle; alázatosan instálunk Ngtoknak kigyelmeknek az vármegyék és székek administratorinak lenne parancsolatok felőle, hogy administrált búzajokat öröltetueik is meg ő kglmek jó vigyázás és gondviselés alatt, mert mik hárman arra bizony semmiképpen nem érkezünk, az perceptió elég munka rajtunk és az dolgoknak circumstantiái. Vagyon ilyen difficultásunk is, hogy az közel lévő vármegyékről, Kolos, Doboka, és Thorda vármegyékről, csak két három s négy rótt helyekről is hozton hozzák az búzát s felette nagy bajoskodásunk az ilyen particularitásokkal, mert tíz, 12 véka búza mellé mindjárt külön külön az malomban rendelni bajos dolog, ha pediglen percipiáljuk s quietáljuk róla, csak eláll az olyan administor szegény ember az üres

szekérrel s más osztán nem tartozik annak búzáját az malomban ki- és béhordozni, hogyha Ngtoknak kglmeteknek tetszenék az vármegyékről, avagy csak egy szolgabíró járása egy helyben gyűjtven az vármegyében az búzát, adminisztrálná egyszerűs mind, nekünk könnyebb; s másként is rendesebben lenne, melyről is mit parancsoljon Ngtok kglmetek ahhoz alkalmaztatjuk magunkat. Tartsa meg Isten Nagyságotokat kegyelmeeket sokáig jó egészségben. Kolosvár 12. Aprilis. 1688.

Ngtok s kegyelmeek alázatos szolgálái

Jo Mihály.

Kálnaki Péter.

Joannes Rot ..

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

3.

1688. ápr. 16,

Alázatos szolgálatunkat ajánljuk kglmednek: Isten üdvösséges jovaival boldogítsa uram kglmedet.

Akarók alázatosan mint urunkat kglmedet tudósítanunk: ez órában érkezék Komornik uram ő nga levele, melynek his in clausis, paráját kigyelmednek elküldöttük. Azt írja ő nga, hogy az előbbi dispositió megváltozott és hogy csak tízezer köből búzának kellene ide Kolosvárra jönni, húszezernek Fejérvárrá, már uram mi confundálódunk és az perceptiót is talám suspendálni fogjuk, mert nem tudjuk micsoda vármegyékről és székekről fogja Ngtok kglmetek ide rendelést tenni, holott Thorda vármegye ide legközelebb lévén, az is az Komornik írása szerint Fejérvárra vagyon rendelve. Alázatosan kérjük uram kigyelmedet azt az új dispositiót siettesse kezünkhöz jöni. különben nem tudom, mitévők légyünk. Az búzának megőröltetésében az itt való német commissarius ő kglme (az mint ennek előtte is Ngtoknak kglmeteknek megírtuk volt) az egész vámnak kiadását nehezteli s azt mondja, hogy Falchemhaim ő nga ő kglmének azt parancsolja, hogy csak az molnár részit, negyven köbőlől egyet, engedjen vámban kivenni, mi mindazonáltal eddig az rész vámot kiadattuk, továbbá mit kell cselekedni, ha semmiképpen meg nem engedi, parancsoljon uram kegyelmed felőle: csak addig halasztotta az dolgot, még az méltóságos deputatiótól ő ngoktól s ő kglmektől s úgy Falchemham ő ngától válasz

érkezik. Vagyon uram ilyen scrupulusunk is, hogy jóllehet az articulusban egyházi nemes emberekre metretas 1. rovatlan személyekre metr. 3. capitatum vetett az nemes ország, de nekünk kezünkhöz jött registrumban az vármegyéről csak az kapuszámok vadnak feltéve, és ahhoz képest az adminisztrálandó búzának köből száma, egyházi nemes emberekről úgy rovatlan személyekről semmi emlékezet, azomban Doboka vármegyéből egynéhány szegény egyházi nemes ember hozta be, bé nem vöttük, mit parancsoljon uram kegyelmed felőle örömet értenők. Azomban eddig mit percipiáltunk az vármegyéről és székekről ez includált capturában csak rövideden töttük le, kglmed az uraknak s ő kglmeknek megmondhatja.

Most csak az üdőt töltjük, tegnaptól fogva az búza késedelmesen érkezik az utólján fog megszorogodni az mikoron osztán az őrlésével is nehezen érkezőnk.

Tartsa meg Isten sokáig jó egészségben uram kegyelmedet. Kolosvár 16. Aprilis 1688.

Kglmednek alázatos szolgálai

Jo Mihály.
Kálnaki Péter.
Joannes Rot.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

c)

Alvinczi és Nagy Pál jelentései.

1.

1688. márcz. 16.

Nagyságtoknak kegyelmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk.

Ngtok kegyelmetek die 8. praesentis költ parancsolatját vettük 15. ejusdem alázatosan; Caraffa generál ó nagyságával viselt dolgainkat írásban küldöttük volt Ngtoknak kglmeteknek, azután ott semmit nem mulattunk; ideérkezésünkről is penig Nagyságtokat kegyelmeteket alázatosan tudósítottuk: már Kolosvári uramék dolgokat ma kezdjük munkában venni; az egész Kolos vármegyében, Szilágyban, és Kalotaszegben is kiküldöttünk, úgy hisszük nem fognak késni. Commissarius uramékkal is Ngtok kglmetek parancsolatja szerint procedáltunk; úgy az statiókbéli élés adminisztrációját is hűségesen munkálódni s egyéb Nagyságtok kglmetek parancsolatjában is fáradozni, és az dolgokat.

minél jobban lehet, expediálni igyekezzük. Ajánljuk Isten oltalmában Nagyságtokat kegyelmeteket.

Datum in Kolosvár die 16. Martii. Anno 1688.

Nagyságtoknak kegyelmeteknek alázatos szolgálái

Alvinczi Péter.

Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tuuyogi gyűjtemény.)

2.

1688. márcz. 20.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk.

Nagyságtok kegyelmetek parancsolatja szerint igyekeztvén magunkat alkalmaztatni, már az élés dolgát német és magyar commissarius uramékkal rendben vettük, melyről való írást Ngtoknak kglmeteknek el is küldöttük alázatosan. Valóban sok az restantia és ha mégis hé nem szolgáltatják, az kiknek incumbál, félő nagy summa fizetés következik belőle. Minthogy azért, ha jó élest hoznának, az mint commissarius uram mondja, Aprilisnek első hetiben is elvenné, Ngtok kglmetek jó tetszése mint disponál felőle. Már az inquisitiók készülnek, de bizony kevés hasznát látjuk és reméljük, mert igen bátortalanok az emberek, sőt az mint kívántatnék, nem is bizonyíthatnak. Az servitz dolga súlyos lészen az ő magyarázatjok szerint, arról nem is tudtak sokan gondolkozni; mindazáltal, az mire Isten bennünket segít, elkövetjük. Az commissarius megértette, hogy Ngtok kglmetek az besztercei commissariusnak kedveskedett, panaszkodott; mi az iránt nem tudjuk, mit cselekedjünk, mindazáltal, ha kételenek lészünk véle, valami kedveskedéssel is megpróbáljuk; várván továbbról is Ngtok kegyelmetek parancsolatját alázatosan.

Ajánljuk Isten oltalmában Nagyságtokat kegyelmeteket.

Datum in Kolosvár 20. Martii. Anno 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálái

Alvinczi Péter.

Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

3.

1688. márcz. 22.

Ngtoknak kglmeteknek ajánljuk aláztatos szolgálatunkat.

Igen sietve kelleték Nagyságtokat kegyelmeteket aláztatosan tudósítanunk; ma délután külömb-külobmféle dolgokról lévén conferentiánk commissarius urammal, úgy látjuk másutt vagyon kolcsa az mi difficultásunknak és annak complanatiójának, nem ő kigyelménél; nevezetesen az servicz iránt akarván elméjét vennünk, mondók Caraffa uramnak ő ngának proponálván instálunk: mivel egy égő kemencze, egy házat megmelegit, és egy égő gyertya is megvilágosit, sőt egy fazékbeli meghozott étekkel, három, négy s öt zoldat is megelégedhetnék: azért légyen elég egy házból egy servicz; de nem determinálá ő nga; mi pedig most is úgy kívánjuk magyaráztatni, monda commissarius uram, nincs oly értelemmel való instructiója nem is lépik reá, hanem külön-külön minden személyre megkévánja, az hol nem proponálták; sőt mivel az lumens, sal, lignum csak fél servicz, bár az herczeggel ő felségével való recessusban ne légyen is feltéve, de egész serviczet, úgymint fűszerszámot, kerti vetemént, ágyat kévánna; az absens officérek és zoldátok részéről is hasonlóképpen praetendálván, melyek ellen is mi szorgalmatosan contendáltunk ugyan, de semmit nem használtunk. Az inquisitiót noha tudta, de mikor vége lött, deákokat, városi böcsületes emberekkel lévén regiusok, semmiképpen nem akar annuálni; újabban akarja peragáltatni, hogy negyedik német regius légyen, melynek nekünk is kellett annuálnunk, már holnap ahhoz is nyulunk. Az victualékat többire mind in natura kívánják, sőt hogy administratióját maturáljuk, ma délután ammoneáltatták commissarius uramékat búzán, zabon kívül (mely is nem sok) mindennek nagy szűki vagyon, és minden órán sollicitálják, fenyegetőzéssel emlegetvén az úr Bánfi György uram ő naga bonczidai szénáját, melyet disponálnak is magok számokra. Feles ökröket osztottak már az falukra, s többeket is akarnak osztani, praetendálván azt, hogy viva animalia in portiones data tartozunk tartani. Az főtisztek pedig gratiam suae celsitudinis amplectuntur, et exspectant, ratione pecorum suorum. Az transfugák aránt itt is lévén sollicitatorok instáltunk és Caraffa uram ő nga resolutióját is előhoztuk, de nem akarja tovább érteni, csak az urunk ő nga fizetett hadairól; sőt azt mondja, szabad akarkinek az ő felsége zászlója alá menni, de onnan ki nem adathatnak.

Kolosvári uramék holmi extraordinária expensájokat is proponálván, azt, mint lehetett, potenter urgeáltuk s egy részét obtineáltuk is, de nagyobb részét csak nem akarja acceptálni, noha az mint referálják novemberben többire azzal sustentálódtnak az ő felsége hadai, vagyon is holmi documentumok róla, de csak Caraffa uramra ő ngára relegál. Ezen materiát magyarázó irásokat, Ngtoknak kglmeteknek pro informatione küldöttük, commissarius uram is ezen dolgokról postán akar küldeni Caraffa uramhoz ő ngához, honnan mi válasza lesz a déterminálja az dolgot. Ezeket azért Ngtok kglmetek így értvén, mikről tetszik Caraffa uramat ő ngát megtalálni és nekünk is mikről, mit fog parancsolni, álljon Ngtok kglmetek jó tetszéséből, mi is pedig alázatosan elvárjuk minél hamarább, hogy valami formán az dolgok elkövetendő munkánk miatt hijába ne okoztassunk.

Ajánlván ezzel Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket.

Datum in Kolosvár, 22. Martii 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálói

Alvinczi Péter.

Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

4.

1688. márcz. 22.

Ngtoknak kegyelmeteknek ajánljuk alázatos szolgálataunkat.

Az itt való dolgokban meddig mehettünk, Ngtoknak kglmeteknek alázatosan megírtuk, oda küldvén az az victualékról együtt írt extractust is, melyből mit percipiáltak az ő felsége vitézi és mi restantia légyen hátra, kitetszik: azon extractusnak egyik punctumában bizonyos számú victualékat in pecunia conversa írtuk s úgy is volt az conclusum, sőt egyéb victualékat is, hogy nagyobb részént pénzül bévészi, reá ígerte magát commissarius uram (ennek neve Antonius a Hefften) de csakhamar maga hozzánk jöve, változtatá oblatióit, legalább zabot, szénát, marhát, csak in natura kívánják, és borért pedig pénzt is elvesznek, noha azt is in natura kívánják többire; az búzával, ha az kiknek incumbál, béhozzák, megérik, Ntok kglmetek azért ezen difficultásokról méltóztassék disponálni, mert noha nem igen lehet fogyatkozások, de csak nem szünnek az szénáért, zabért és

marháért felettébb importunuskodni és executióval fenyegetni, sőt az egész restantia victualék administratióját szorgalmaztatni, csak az fa miatt is képtelen az busulás, mert nincsen kívül hozatni. Micsoda helyeken mennyi és micsoda féle victualék légyenek restantiából arról is Ngtokat s kglmeteket alázatosan tudósítottuk: hoznának azért in natura is, pénzül is, talám szaporább lészen: mert az városbéli specialis difficultások munkájához akarunk nyúlni, de bizony főő az Ngtok s kglmetek eleiben sokszor terjesztett panaszkokat az inquisitió által meg nem bizonyíthatjuk, mivel igen kemény és félelmes emberek ezek az városiak is. Az nemes vármegye külső lakosira is kiküldöttünk, de mi alig hisszük, hogy derék szaporája lehessen igyekezetünknek, némelyeknek vakmerősége, némelyeknek pedig vakmerőségek és félelmes voltok miatt. Az német szállók is minden útonmódon igyekeznek magokat igazítani és ha ki mit jelent is panaszképpen felettébb valamit, fenyegetik őket. Már az falukra, kivált az hol salvagárdák vadnak, marhájokat hajtattják tartatni, álljon Ngtok kglmetek jó tetszésében orvoslása. Mi mindazáltal valamit tudhatunk munkálódunk, várván tovább való Ngtok kglmetek parancsolatját alázatosan.

Ajánljuk ezzel Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket.
Kolosvár 22. Martii 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálói

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

5.

1688. márcz. 24.

Curaffa a kolozsváriak kocsmároltatása ügyében.

Spectabiles, generosi, nobiles ac egregii dni observandi.

Salutis exoptatione premissa. Recordabuntur Dominaciones Vrae praetitulatae, quatenus ante aliquos dies instituerunt coram inclyto generalatu conquaerentes, quod militia caesarea Claudiopoli existens vna ibidem educillabat cum summo praejudicio et damno civitatis hujus: Cui ego intuitu serio demandavi mercatandris et aliis, ne ex militia quisvis auderet vna educillare, dum civitati spectabat. Nunc vero lamentationes gravissimas percipio a caesareis militibus Claudiopolim in quartirsatis, nimirum quod propter communem usum et sustentationem acquirere nequeunt nec vinum, nec carnes, cum non divendant civitatenses. Quapropter presen-

A M. KIR. ORSZ. LEVÉLTÁR
KÖNYVTÁRA

tibus intimandum duxi serio injungendo dominationibus Vestris praetitulatis, ut susceptis his meis statim in debita sufficientia et civitatis jam in recto contractu pretiis vinum et carnes, utpote in sua perfectione divendere debeant, ut miles sustentari possit. secus enim facturi senatum cum primoribus exemplariter puniendum sciam, imo et militiae demandabo, ut cum gravissimo civitatis prejudicio militia libere divendere queat vinum, carnes et coetera commensabilia. Studeant igitur praetitulatae dominationes mandatum hoc exequi et observare, ut evitare possint animadversionem inelyti generalatus. Quibus permaneo

Dominationum vestrarum praetitulatarum ad officia paratus

Antonius Caraffa.

Datum Zebinii, die 24. Martii 1688.

Transsumptum ex originali per Samuelem Járjai jur. Cittis Colosvar notarium.

Külcztm: Grosis nobilibus ac egregiis dnis N. N. Capitaneo et vicecapitaneo, judici et senatoribus, coeterisque juratis assessoribus civitatis Claudiopolitanae, dnis honorandis. Claudiopolim.

Háttapján: 1688. 24. Martii költ Caraffa generál ő nga levele az korcsmarlásról és hűsvágatásról.

(Egykorú másolata az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

6.

1688. márcz. 24.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk Ngtoknak kglmeteknek talám terhére is lehetünk sokszori búsításunkkal; mindazáltal kételenségünk szerent akarván, az mint lehet, magunkat alkalmaztatnunk, ha miben megfogyatkozni találunk s itiltetünk is Ngtokat kglmeteket alázatosan követjük, változó elméjéhez képest az commissariusnak és az német főtiszteknek is. Az úr Gerőfi uram írta volt ugyan, hogy pro victualibus elvész az pénzt, és mi is írtuk volt, hogy egy részt victuálékért pénzt is elvésznek, de már most csak serio in natura urgeálják administráltatni, melynek oka lehet rész szerent az garázda, rész szerent pedig az, hogy (mint írtuk is az marháak iránt) mindenféle victuálékat fölök drágábban megvésznek, mintsem mi taroznánk nekik megfizetni juxta limitationem. Ma reggtől

bajoskodtunk vélek kivált az széna, vágó marha és bor dolga végett és szenvedtünk sok fenyegetőzéseket is, nem is hiszszük, hogy megeseendesíthessük őket az militaris executiótól, praetendálván ez iránt érkezett Caraffa generál ő nga parancsolatját: és noha mi kemény instructióval kiküldöttünk az hová lehetett, minél hamarébb hozzanak élést, intimálván azt is, pénzre is hozzanak szénát: de németet nem mertünk adhibeálni, sőt hogy ők is ne küldjenek, instáltunk és protestáltunk is. Csakugyan nem akarja foenum et avenam pénzül acceptálni, az bornak pedig és búzának, szalmának s vágó marháknak is valami részét pénzül is fogják acceptálni. Ngtoknak kglmeteknek azért alázatosan instálunk, méltóztassék ezen difficultásunkat bölesen considerálni; és mind az victuáléknak administratiója, mind pengig az mi magunk alkalmaztatása iránt voltaképpen disponálni; mert azok miatt egyéb dolgokat már nem akar folytatni. Ngtokat kglmeteket alázatosan kérjük, méltóztassék az restantia victuálék felől szorgalmatosan disponálni s minket is az sok s minden órán szaporodó difficultások iránt kívántató magunk alkalmaztatásával informálni; különben ha semmit nem cselekedhetünk az rossz consequentiák miatt nem okoztathatunk: quártélyban szállás előtt semmiféle károkhoz nem akar nyúlni, azt mondván, tunc fuistis in violento statu propter inobedientiam vestram, ergo debetis pati; ez iránt is mit kellessék cselekednünk, várjuk alázatosan az Ngtok kigyelmetek resolutióját. Midőn ezt írnök, reánk izene az commissarius, semmiképpen el nem mulathatja, Nagy-Sink és Köhalm székekre executorokat indít ma, nem mervén elmulatni ez iránt az Caraffa uram ő nga ordinatióját, melyet is avvagy csak halasztani sokszori instantiánkkal munkálód-tunk, de semmit nem obtineálhattunk; meghagytuk az Katonának éjjel-nappal menjen, hogy az mi nekik írt levelünk s az Ngtok kegyelmetek szoros dispositiója az militaris executiót megelőzhesse: oda is emberünket kívánta, hogy rendeljünk, de mi réa nem mertünk lépni. Több falukra is executorokat akar küldeni s azok mellé is emberünket kívánja, de mi magunktól nem cselekedszük, nem akarván Ngtokat kglmeteket afféle dologgal ellenünk felindítani. Egyébiránt, ha mire facultásunk tehetségünk lészen, hűségesen elkövetni el nem mulatjuk. Kolosvár 24. Martii. A. 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

7.

1688. márcz. 24.

Győröffy levele.

Mint bizodalmas jóakaró uramnak ajánlom kigyelmednek szolgálatomat.

Micsoda változó elméjek légyen ezeknek, uram alkalmasint tudhatja már kigyelmed. Micsoda nagy fogyatkozással vagyunk az széna dolgából, az sok szó fogadatlansági miatt, elhitetvén magokkal, hogy pénzül felvészik, az németek ígretet is töttek volt nekik, mihez képest annyéra megfogyatkoztunk, hogy el kellett vetésemet, szántásomat hagyonom, az magam szénáját behordatnom úgy pedig, az mint az német maga szerette, az mi restantiát itt az vármegyén hátrahagytam volt, ma az után kellett kiküldenem és behozatnom, az is nem léssen sok. Az mely emberek az szászoknak itt volt, máig is mind szóval tartott, hogy érkezik az széna, már maga is kétségben esett, hogy semmi nem léssen ígretiben. Kglmeteket kérem parancsoljon, hogy ide úgy jőjjenek, hogy itt vegyenek szénát, mert ha megfogyatkoznak, bizony az militaris executióhoz nyúlnak, nekem ugyan megigirték, hogy eltésznek láb alól, de avval én bizony semmit nem gondolok, csak ki ne küldjön executióra. Ha pedig az szászokat Kglmetek meg nem ijeszti, nagy kár követi az hazát, ha pedig oda szászok azzal mentenek magokat, hogy én nem parancsoltam, hogy szénát hozzanak, ne higyje kegyelmetek, mert mindenkor megmondottam nekik, hogy az szénáért semmiképpen pénzt el nem hagynak venni az tiszték, ha az közlegények is bátor kívánják. Az marháért is pénzt ide ne hozzanak, mert el nem veszik, mert Magyarországnak nagy ára vagyon az marhának, itt is tíz, tizenkét ember is várja, úgy vészi el tőle az marhát. Most mondák uram, hogy Gyulatelkén az nagysínki szászok háromszáz szekérre való szénát vöttek volt, azt is odahagyták.

Ezzel Isten oltalmában ajánlom uram kglmeteket.

Kolosvár 24. Martii. 1688.

Kglmednek kész szolgálója

Győröfi György.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

8.

1688. márcz. 27.

Nagyságtoknak kegyelmeteknek alázatos szolgálattunkat ajánljuk.

Az mitől fogva itt bajoskodunk, Ngtokat kglmeteket egynéhány ízben tudósítottuk, és holmi difficultásokról resolutiót is solicitáltunk alázatosan, de még eddig resolutio nélkül voltunk; az üdőtől fogva is nem színtünk meg bajoskodni, noha keveset használhattunk. Az élés dolgát váltig forgatjuk, de többre nem mehettünk, mint Ngtoknak kglmeteknek megírtuk; kivált az vágómarhát és szénát csak in natura kívánják, melyeknek fogyatkozása miatt, némely nap, etiam atque etiam compedes igírtének (. . . concionem!) és bizony ha mesterséggel az tiszték között confusio nem származik vala, az militaris executio el nem múlik vala; mi pedig akarván az rossz consequentiákat megelőzni, itt az környékben szénát kerestünk, és az hol találunk, hordatja az úr Gyerőfi uram, úgy hogy az nagysinkiek és kőhalmiak ide tartozó szénájokat pénzül béhozván, az más becsületes emberek szénája árát, azon pénzből Gyerőfi uram substrahálja juxta limitationem. Azon kívül az vectura felől is, az kikkel illik, alkudjanak meg, sőt ha az széna árával is contentusok nem léznek, az Ngtok kglmetek dispositiója szerint kötelesek legyenek suppléálni. Az urgens necessitas többre is kényszerítvén, Thordán s Koloson is az mi szénája maradott az nemes országnak, kételetítettünk ide hozatni; úgy hogy az helyett is az ide rendelt közelebb való restantia szénából megmeg annyi conserváltassék. Az vágómarhák fogyatkozásában hasonló difficultásban fo(rog)tunk), írtunk Ngtoknak kglmeteknek jó akaratjából, nemes Fejér és Küüllő vármegyei vicetiszt urainknak, a superflua marhákból másfél százat ide hajtatni ne késsenek, és az helyett az Bartzán és Nagy-Sink székben más marha maradhat, írtunk szebeni főtiszt urainknak is, az Tolmáts széki, Nagy-Sink széki s kőhalmi tiszt urainknak is az restantiák felől (az borokért és szénájokért nagyobb részént el fogják az pénzt venni, csak ne késsenek véle) az bor és marha administratiójával ne késsenek. Ha Ngtok kglmetek is méltóztatik felőle parancsolni, az rossz consequentiákat megelőzhetjük; méltóztatván az megírt két vármegyére is committált háromszáz $\frac{1}{3}$ 300 marhákat, úgy az Thordáról ide hozandó száznegyven és Kolosról is 32 szekér szénák helyett is az távolabb való helyeken másokat conserváltatni. Nemes

Kraszna és Közép-Szolnok vármegyei difficultások is és kártételek újabb inquisitioja és azoknak determinatioja Caraffa uram ő ngára relegáltattak, maga is küldvén commissarius inquisitort oda ki. Az itt való már harmadszori inquisitiónak még vége nincsen, kimondhatatlan sok akadályok miatt; ezeknek vége lévén, azon lészünk mennél hamarébb és jobban expediálván az dolgokat, innen elmelessünk, meg is írtuk az más statiókban mint készüljenek, hogy az üdöt megnyerhessük, Ngtoknak s kglmeteknek alázatosan meg szolgáljuk s instálunk, méltóztassék az mikről illik resolválni, ne láttassunk magunk tartozó nem alkalmaztatása miatt valamiben okoztatni; jelentjük alázatosan Ngtoknak kglmeteknek, az Monte-Cuculli fejedelem vice-colonellusa igen bajos ember lévén, az elmúlt három hónapi restantiában (noha eléggé mondjuk, azon dojog már egészen determinálódott) bizonyos számú marhát kíván, mi Ngtokra kglmetekre relegáltuk magunkat. Az messzebb lévő restantia szénáért ily conditioval ígirik az pénzt elvenni, hogy itt közelebb az mi szénát tanálnak, csak elhordatják; várjuk Ngtok kglmetek resolutióját alázatosan, egyébiránt nem fogják többször commissarius uramékat az iránt requirálni, magok gondot viselnek az szénáról. Ajánljuk ezzel Isten oltalmában Ngtokat.

Kolosvárott, 27. Martii 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálai

Alvinczi Péter.

Nagy Pál.

(M. N. Múzeum. Tunyogi gyűjtemény.)

9.

1688. márcz. 29.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk. Az mitől fogva Ngtok kegyelmetek parancsolatjából eljöttünk, mikben mint lehattunk munkások. Ngtokat s kglmeteket valósággal tudósítottuk; Szebenben viseltetett dolgokról, minthogy írásban folytattuk, Ngtokat s kglmeteket is írás által informáltuk; itt pedig Kolosvárott, az minden nap változott discursusok, sőt némely conclusumokhoz képest is Ngtokat kglmeteket alázatosan tudósítottuk, várván, sőt solicitálván is Ngtok kglmetek resolutióját alázatosan: de az alatt újabb s meg újabb difficultásokkal terheltetvén, csaknem. vagy ugyan talám ki is rekedénk az üdöböl, kevés

szenvedésinkkel. Az mi élés az ő felsége vitézire erogálódott és restantiában is mik légyenek, commissarius uramék is honnan miket percipiáltak s azokból mit erogáltak s hol mi restáljon Ngtok kglmetek az küldött extractusokból által láthatja. Eszünkben vettük mi is az úrnak Gyerófi uramnak abbéli fogyatkozását, hogy az vitézek részekről értett kívánságokhoz képest hertelenségből megírta volt, hogy az restantia élésnek fogyatkozásától nem tartana, mert többire pénzül elvennék; de midőn ellenkezőt tapasztaltunk volna, mi is Ngtokat kglmeteket alázatosan informáltuk; írván több occurrált difficultásokról is, melyek iránt ez óráig várjuk az resolutiót; most is egyebet az élés iránt nem írhatunk, az búza és zab in natura kitelik; az szalma árát pénzül acceptálják, de az bor, széna és vágómarhák fogyatkozási miatt, hogy az executiót elmulassák, mi nem írhatjuk. Mert ámbár az thordai és kolosi szénát ide szállítsák is, ámbár Fejér vármegyéből Nro 150 és Küküllő vármegyéből is Nro 150 vágómarhát hajtsanak is; de ha az több ide rendelt vágó marhákból, szénából és borból is, az már Ngtok kglmetek kezénél írásban lévő restantiák nagyobbára in natura nem pótlódnak és az többi pénzül nem praestálthatnak; az ő magokviselése és kemény fenyegetőzésekhez képest írjuk: féltő az militaris executiónak szomorú gyümölcset sok helyeken sokan meg ne érezzék, mert bár vágómarha nincsen is, de szénát is alkalom szerint, sohult nem találnak; az hol vagyon is, tiszt uraimék assecuratio nélkül nem merik bántani, ezek pedig csak várják; egyáltalában mondják meg commissarius uramék quod, non habent facultatem, az után vagy még azt sem fogják várni, indifferenter elhordatják, bort pedig és marhát is hasonlóképpen szereznek. Az inquisitio dolga már harmad úttal is nem kevés nehézségekkel végben menvén, midőn az mint lehetett volna expediálni akartuk volna, mihelt látá commissarius uram holmi praetensiójokat (noha bizony az informatiók gyengék) és azok acceptáltatását urgeáltuk volna, sok altercatiók után csak azt mondá, néki nincs módja benne, hogy egyebet cselekedjék; hanem compendiumban vévén az servicez dolgát, és egyéb difficultásokat is rescribálja uramnak és főcommissarius uramnak ő ngoknak: melyet ha mi eddig eszünkben vehettünk volna, ennyi üdőt itt csak haszontalan bajoskodással nem mulattunk volna, már mindkét részről rövidítjük az dolgokat, és mire déterminálhatjuk írásban vesszük s küldjük Ngtoknak s kglmeteknek alázatosan. Azután innen elébb menvén Ngtok s kglmetek parancsolatjához képest, az mint lehet magunkat alkalmaztatjuk és

ahhoz alkalmaztatni hűségesen ügyekezünk; de ha megfoghatkozunk, arról bizony mi nem tehetünk, mert potentia etc. Mint megírtuk vala nemes Karaszna vármegyének és Közép-Szolnok vármegyének is damnificatióját Caraffa generál ő nga reiciálta, úgy látjuk (mivel hibások is) ezen Kolos vármegyei damnificatiók mellől is csak el akar múlni, mert noha az mint lehet, minden az felséges herczeggel s minden az után az commissariusokkal, mind penig Caraffa ő ngával lett accordákból, az miket tudhatunk, előhordjuk és ratiókkal is állítani igyekezünk, de instructiónk szerint való determinatiót nem obtineálhattunk. Isten tudná az interlocutorie és izenetekbéli nehézségeket előszámlálni. Ha azért Ngtoknak kglmeteknek az innen eddig tett alázatos informatióink iránt mi parancsolatja lészen, méltóztassék bennünket minél hamarébb tudósítani s kész alázatossággal magunkat alkalmaztatni el nem mulatjuk; egyébiránt, hogy az ide elébb való dolgokban is procedálhassunk, ha menekedhetünk, ha penig Ngtoknak kglmeteknek az több statiók dolgait más becsületes emberekre tetszenék bízni, alázatosan megszolgálók. Ajánljuk ezzel Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket és míg élünk maradunk Ngtok kglmetek alázatos szolgálói

Kolosvárott, 29. Martii, 1688.

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

P. S. Az mely marhák bőrei itt vadnak, pénzen most eladhatnák commissarius uramék, méltóztassék Ngtok kglmetek parancsolni felőle.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

10.

1688. ápr. 4.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk. Die 31. Martii költ Ngtok kegyelmetek levelét ma reggel vöttük alázatosan. Megvalljuk Ngtok kegyelmetek előtt csak az mi tetszésünk és igyekezetünkhöz képest is jobban folyhattak volna az kezünk alatt forgott dolgok, de mivel minden igyekezetünk iránt, többire ellenkezőket kellett szenvednünk, azokhoz képest kellett Ngtokat kglmeteket is tudósítanunk; hogy azokhoz képest vevén resolutiókat magunkat tudhassuk mint alkalmaztatni, de az üdő sem szenvedvén haladékat, az mint lehetett procedáltunk. Az

dolgok folyásiról Ngtokat kglmeteket alkalmasint tudósítottuk. Az extractusban az három első holnapra tartozó victualékat feltettük külön, az mivel az német commissarius többet tött volt azon holnapokra, azokat külön punctumokban felírtuk. Az mi élés pedig az három utolsó holnapokra illik, az mint hamarjában lehetett, és abból mit erogáltak s mi restál azt is feljegyeztük, sok lévén pedig az restantia, és az élésbéli fogyatkozás is nagy, az miatt való fenyegetőzés is veszedelmes, hova mik felől írtunk volt Nagyságtoknak kglmeteknek alázatosan értésére adtuk, de kevés vagy semmi effectumát nem tapasztaltuk s bizony félő az széna és marha fogyatkozása miatt, nem késnek excurrálni. Mi egyebet nem cselekedhetünk, ma vagy holnap az Kolos vármegyebéli dolgok elvégeződvén Ngtokat kglmeteket alázatosan tudósítjuk és innen az Beszterczéhez tartozó statiókra Bethlen felé megyünk, ott pedig tartunk. várakozásunk léssen ha Ngtok kglmetek Comornik commissariust nem solicitáltatja ide küldeni vagy mást solicitáltatni: mindazáltal minden órán várjuk Beszterczéről és Szebenből is az arról való dispositiót. Az kolosvári extraordinaria erogatiókról való minden írásokat cum declaratione Ngtoknak kegyelmeteknek elküldöttük volt, most azokkal terhelnünk Ngtokat kegyelmeteket szükségesnek nem ítéltük. Ajánlván ezzel Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket.

Datum in Szamos-Ujvár 4. Aprilis 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálói

Alvinczi Péter.

Nagy Pál.

P. S. Az Kolosvárra kívántató széna és vágómarhák felől méltóztassék Ngtok kglmetek szorosán disponálni, úgy az egyebek árában tartozó pénz administratioja felől is, hogy az nehéz consequentiák megelőztessenek.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

11.

1688. ápr. 14.

Ngtoknak kglmeteknek alázatos szolgálatunkat ajánljuk!

1. Írhatjuk alázatosan Ngtoknak kglmeteknek, die 10 praesentis ide jöttünk, és attól fogva az itt való difficultások rendben vételében s orvoslásában is, az mint tudhatunk és

lehet, munkálódunk, de sok akadályok miatt vagyunk nagy szorongattatásban.

2. Az itt való commissarius uramék ő kigyelmek, az victualék igazítása iránt, az partialis commissarius és perceptorokra is, ezek közül pedig ki egyre s ki másra vetnek, sok intésinkkel esetenkedésinkkel együtt való munkálódással is még eddig csak mire sem mehettünk.

3. Az szénának, marhának és bornak nagy fogyatkozása miatt már az militaris executió kiindult volt s most is készen vagyon, parolánkra tartóztattuk nagy munkával kevés ideig és mivel csakugyan sohunna semmit nem hoznak, félünk magunk rosszul ne járjunk és az tartomány s kivált Bálintith és Maxai uramék jószági meg ne romoljanak: szoros ordinantiája lévén Caraffa generálnak ő ngának az mindenféle restantiák exequáltása felől, melyet nem is mér Piccolomini uram úgy látjuk halasztani, állítván azt hogy immár az victualék administratiójának ideje eltölt. az kiszállás felől való parancsolatot is minden órán készen várják. Mi ezeket nem terjesztjük sem nem exaggeráljuk, hanem instálunk alázatosan Ngtoknak kglmeteknek, méltóztassék bennünket magunk alkalmaztatásáról instrálni, és méltóságos dispositiója által is, az ide deputált élésnek restantiáját partim in natura, kivált marhát, szénát, partim in pecunia, úgy mint egyebet mindent adminisztrálni; hogy az sok rossz consequentiák miatt az mi tehetetlenségünk ne okoztassék.

4. Az negligens szófogadatlan perceptor és commissariusokkal is mit kellessék cselekednünk, alig tudhatjuk.

5. Valami szekereket kívánnak, rendeljünk Szatmárra vagy tovább is holmi portekáknak beszállítására, mely felől az Doboka és Szolnok vármegyebéli becsületes emberekkel beszélgetvén, semmiképpen reá nem léphettünk, melyért is nagy nehézséget viselünk, és félünk magok erőszakkal el ne hajtsák az embereket.

6. Az ide rendelt victualék restantiáiról registrumot sollicitálnak, mellyel executióra kimenjenek, de még eddig azt halasztottuk sok nehézségekkel, mivel végére sem mehettünk: de ha az mint lehet, elkészítik is, mit cselekedjünk ha ugyancsak élést nem hoznak, várjuk az Ngtok kglmetek resolútióját: egyéb aránt vagy adjunk ki vagy nem, de bizony megromlanak az környékbéli faluk.

7. Az inquisitió iránt lassan lassan procedálunk, de többire mind conveniáltak az lakosok vélek, részszerént pedig gondviseletlenségek s együgyüiségek miatt az embereknek kevés hasznot tehetünk. Mi az mint tőlünk lehet

hívségesen munkálódunk, de ha mikben az fén megírt ratiókra nézve megakadunk róla nem tehetünk, várjuk azért mindenkben Ngtok kglmetek resolútióját alázatosan. Ajánlván Isten oltalmában Ngtokat kglmeteket. Besztercze. 14. Aprilis. Anno 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálái

Alvinczi Péter.
Nagy Pál.

Par responsionis horum.

Ad 3. Az restantiák dolgát az mi illeti, mivel azokban mi semmit nem tudunk, hol és kiken vagyon, kglmetek sem írta meg, az nem tudommal nem tudunk semmi dispositiót tenni.

Ad 4. Vagyon kegyelmeteknél, úgy tudjuk, egy pátens, mely mellett procedáljon az olyan szófogadatlan perceptor s commissariusok ellen.

Ad 5. Szekéradással nem tartozunk úgy tudjuk, sőt az herczeggel való contractus szerént azzal nem is aggrá-váltathatunk, annak rendelésében kigyelmetek ne elegyítse magát.

Ad 6. Az restantiák iránt kegyelmeteknek azt kell az német vitézekkel megértetni, hogy az egész restantiához nincsen de jure közök, mivel az első három holnapra sokat megfizettünk pénzzel, hiszem az mit pénzzel megfizettünk, miénk az. Bálintith uramék némely nap azt írják, hogy az restantiáknak nagyobb része Besztercze széken vagyon, arra nézve annak felhajtására Rátz István uramékat executióra is küldők, de azmint értjük, semmit sem procedálhattunk, azért Besztercei uramék úgy tudják, ha nem adminisztrálják az mivel tartoznak, brachiumot küldünk melléjük. Ez mellett az német vitézeknek ennyére importunoskodni nem volna illendő, hiszem ha minden számvetés és károknak eligazodása véghez mégyen és azokon kívül mi restantia léssen, vagy pénzzel, vagy in natura meg kell fizetődni, az contumax helyeken mi is, ha kívántatik, szükségesképpen hagyjuk exequáltatni, nekünk hagyatván az egész dispositió az herczegtől is. Látjuk s úgy hisszük magunk is, hogy az inquisitióban való kglmetek munkája kevés haszonnal fog végben menni, kihez képest az üdőt kigyelmetek haszon-talanul az mennyiben lehet, ne töltse, hanem visszajöni siessen.

12.

1688. ápr. 21.

A fejedelem levele a biztosokhoz.

Michael Apafi dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Generosi fideles Nobis dilecti salutem et gratiam nostram! Igaz dolog parancsoltunk vala kegyelmednek Alvinczi Péter hívünk, hogy 25. praesentis okvetetlen Szebenben compareáljon. De minthogy több becsületes híveink is 27-re mennek bé, kegyelmeteknek kegyelmesen és igen serio parancsoljuk, admaturálják úgy az inquisitiót, hogy mindketten a jövő kedden Szebenben lehessenek jelen, ha pedig teljeséggel semmiképpen az inquisitiót addig nem végezhetik, mint előbb is íránk Nagy Pál hívünk annak continuálására maradjon el, de kegyelmed ítélőmester hívünk okvetetlen kedden estvére Szebenben bémenni el ne mulassa, secus non facturus. Datum in arce nostra Fogaras, die 21. Aprilis, anno 1688.

M. Apafi m. p.

Küldzím: Generosis magistro Petro Alvinczi de Borberek, alteri prothonotario nostro Paulo Nagy de Petek fidelibus nobis dilectis.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

d)

Keresztesi Sámuel jelentése.

1.

1688. márcz. 22.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram.

Alázatosan akarom Ngodat, mint kegyelmes uramat fejedelmemet tudósítanom, Caraffa generál uram ő nga kiildvén az estve hozzám Dieric uramat az generális adjutánt izente ő nga, commissariusra lévén szüksége el kell véle mennem, tudakoztam meddig és mihez, de nem determinálta külömben, hanem hogy két vagy három nap múlva nem igen messze Brassó felé vagy más felé, csak így mondotta. Én kegyelmes uram megizentem ő ngának nekem uram fejedelmem vagyon, az kinek parancsolatjából itt való számadó szolgaságot viselek nem kevés bajoskodással, az ő felsége vitézinek leszállásától fogva, melyet félben nem hagy-

hatok magannak is kiváltképpen való kárommal, másik az hogy az én kegyelmes uram ő nagysága híre parancsolatja nélkül én csak fel nem váltathatom, azután is rám izene hogy Nagyságot tudósíthatom, de azomban csak készüljek. Én kegyelmes uram, ha Nagyságod nem parancsolja s kételen nem lések véle, bizony fel nem vállalom, mert eddig is elég szolgálatom s szenvedésem lőn, másik az kegyelmes uram: se szolgálom sem lovam itt nincsenek s nem mehetnék úgy, hogy Nagyságod méltóságának megfelelhessek, azt sem tudom még jól, hogy hova s miért menek, az hazának légyen valami búsulása miatta s én causaltassam, megvallom, kegyelmes uram, bizony idegen vagyok az dologhoz, mert nem vagyok bizonyos benne, de gondolom kegyelmes uram, hogy Lippa felé czéloznak és az Maroson való passust igyekeznek elfoglalni. Azért kegyelmes uram Ngodnak, mint kegyelmes urammak alázatosan könyörögök, ha dolgom meg nem változhatik, méltóztassék fejedelmi kegyelmességéből úgy disponálni, hogy felelhessek meg Nagyságod méltóságának s instructiót is adni, hogy ha az hadakkal mégyen, mihez tartsam magamat? Ezek után ajánlom kegyelmes uram Nagyságot az szent Istennek oltalmában és kívánom alázatosan írásom találja Nagyságot örvendetes órában s jó egészségben. Szeben, die 22. Martii. 1688.

Nagyságotnak alázatos híve s méltatlan szolgálója
Keresztesi Sámuel.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

2.

1688. ápr. 2.

Méltóságos fejedelem, kegyelmes uram, fejedelem.

Alázatosan akarám Ngodat, mint kegyelmes uramat tudósítanom: Caraffa generál tegnap úgymint 1. Aprilis indulván Déváról jött Dobráig, ma mégyen Kápolnáig, az lovas hadak már előre mentek volt én nem is láthattam őket, maga pedig az munitiókhoz közel szokott járni, három öreg álgjut s az tüzes szerszámokban is valami részecskét s holmi prófontot hajókon visznek, öt öreg hajójok, öt apró lévén, úgy hiszem kegyelmes uram holnap Tottváradját megpróbálják, úgy beszélük 60 töröknél több nincs benne, tegnap estve érkezvén egy rácz, ki ez előtt két nappal indult ki Lippáról, examinálván az generál azt mondta, még addig az ideig semmi híre nem volt az német hadnak s ő nga menetelnek, melyen igen örüle, holnapután szállják meg

kegyelmes uram Lippát, az törököknek sohult semmi gyülekezeteknek híre nincsen; most találkozáván valami Szegedről jött paraszt emberekkel, tudakozám, de azok is se Szegeden, se jövő útjokban nem hallottak semmi török hírt, váratlan fogják Lippát is találni, nem is csuda, mert az mint beszélük se olának, se rácznak nem hisznek, már egynéhányat az hírvivők közül megöletvén. Engem kegyelmes uram Dobráról ma visszabocsáta, mivel az én commissariusságomnak az török földén semmi hasznát nem vette volna, commissariusokat kívánván az marhák és szekerek mellé, csak hogy azon kére vagy parancsolá, hogy visszajövetelére élest szereztetnénk. Hunyad vármegyében lennék itt addig, de én Ngod kegyelmes parancsolatjától várok kegyelmes uram, ide alá legyek-é addig, és valami élest kell-é felvetni vagy nem, mely is nem kevés tereviselésével ugyan léssen az vármegyének; de hogy ne irritálódnék, az mivel lehetne nem ártana kedveskedni, mert most is igen male contentus. Hunyad vármegyével énnékem kegyelmes uram nem kicsiny bajoskodással és lelkem keserűségével kellett mostani szolgálatomat continuálnom. Maros-széki lovas és ökör szekereket is (kik élest hoztak volt) kapván el, vissza nem tudtam szerezni, az Hunyad vármegyei szekereknek s marhák-nak nem léte miatt, sőt az mi kegyelmes urunk ő nga kútfalvi jobbágyinak s magam jobbágyimnak is nem szerezhettem vissza marhájokat, az generál igaz dolog csak marhákat hoztak volna helyekben, mind visszaadta volna nékiek, utána két napot várakozván Déván (nekem is nem kicsiny szenvedésemmel), de hogy nem hozának elég vonómarhákat, szekereket, csak megindula, már az marhák mellől az béreseknek nagyobb része elmenvén, csak az Isten tudja, mely nagy bajom lón az éjjelig az béreseknek s kalauzoknak szerzéseek miá; igen megijedvén az szegénység s az faluk is puszták lévén, az generáltól ő ngától kegyelmes uram, ha erre az nyomra várjuk-e, melyen elmégyn, de azt mondá, hogy az Vaskapu felé fog visszajöni, mindazáltal az üdö mutatja meg, melyről is tudósít ő nga, ha itt lészek Hunyad vármegyében: már kegyelmes uram Ngod kegyelmes parancsolatjától várván, ahhoz alkalmaztatom magamat nagy engedelmességgel s alázatossággal. Ajánlván Isten oltalmában Nagyságtokat kegyelmeteket. Datum Dobracze, die 2. Aprilis 1688.

Ngtoknak alázatos szolgálja s méltatlan híve

Keresztesi Sámuel.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

e)

Bálintith és társai jelentései.

1.

1688. márcz. 24.

Ngtoknak kglmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat.

Kelleték Ngtokat kglmeteket alázatosan tudósítanunk, mitől fogva az mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos későbbik parancsolatját vöttük (noha annak előtte is sokszor), de azolta mind szünetlenül kínáljuk az németeket az naturális éléseknek bévételével. Commissarius uram sokszor megmondotta volt, hogy az ő kegyelme assignatiója nélkül ne adjunk senkinek semmit, most mi nem tudjuk, kinek mit és mennyit kell adni s olynak adhatunk, hogy ratióban bé nem vétetődik. Mi ezt értvén, ő kegyelmét is váltig solicitáltuk, és majd ugyan importunuskodtunk is rajta az commissiónknak kiadása felől, hogy annál hamarébb adminisztrálhassuk az éléseket, mivel némelyeknek vagyon kedvek az felvételére. Commissarius uram is ígérte ugyan elsőbben magát, hogy kiadja az februáriusi restantiát, és az aprilisi portiójoknak számát: de martiusról addig nem adhat, míg computust nem csinál, mivel arra is sokat vöttek ki némelyek, sok is restál, adott is ki commissiókat, de tartozva, ma pedig hivata bennünket szállására, s mutatá Caraffa uram ő nga levelét, melyben parancsolják, az mint magyarázá, hogy ezután ne vegyenek naturális portiót, hanem az kik eddig meg nem adták fizessék meg mindjárt pénzü, ha pedig nem fizetik harmadnapra executorokat küld ki, kikkel mi közülünk is egyiknek el kell menni. Megmondottuk, hogy mi bizony nem megyünk, mert arra parancsolatunk s fejünk nincsen, sőt inkább ő nga is azt az szándékát tégye le, mert eddig való contractusok s végezések nem azt tartják. Több ratiókkal is, az miket feltaláltunk, állítottuk dolgainkat s úgy igyekeztünk esendesíttetni abbéli szándékát; de akkor csak abban persistált. Azomban eljövén szállásáról, egy darab üdő múlva izené, hogy az miben lehetne igyekezni az szegény haza könnyebbségére lenni, azért jegyezzük le s küldjük kezéhez, mennyi élésünk vagyon s lészen, hadd informálhassa Caraffa uramat ő ngát felőle, nekünk is jónkra fog szolgálni; mi írásban nem mertük adni, hanem szállására mentünk s megmondottuk, hogy vagyon készen búzánk cub. 2000, zab cub. 5000, borunk vas. 100, marha, széna is volna restantiában felesen, de

amazokhoz kevés mentségünk vagyon, várnök ugyan minden nap, ha hoznának. Az kész élésnek, látjuk, ugyan örülnek, úgy gondoljuk azokat ugyan elvesszük, de azon ugyan strictissime sollicitálják, hogy az mit in natura mindjárt nem adhatunk. az naturális éléssel együtt pénzül mindjárt fizessük meg: mindazáltal hozzá jövőn, azt is Caraffa uram ő nga írta, az mely regimenek élés nélkül nem szükölködnek, naturális élésekrül eddig magok gondot viseltenek, az olyanok, ha pénzt kívánnak, pénzzel fizessenek nékiek. Minket azért valóban szorgatnak, hogy pénzzel azokkal mindjárt fizetessünk, az kik in natura eddig bé nem fizették: úgy látjuk némelyeknek kedvek volna ahhoz, hogy pénzzel fizetnék meg, nevezet szerint brassai uramék akarnak pénzzel fizetni, kivált az szénát, úgy hisszük az marhákat is, az mint szavokból eszünkben vöttük, de mi sem ő kglmeknek, sem másoknak meg nem engedték eddig, hogy pénzzel fizessenek az egy szalmán kívül, mivel arról parancsolatját nem vöttük Ngtoknak kegyelmeteknek. Alázatosan kérjük azért Ngtokat kglmeteket errül minél hamarébb méltóztassék bennünket tudósítani. Méltóztassék arról is, az mely regimenek nem akarnak naturális élést venni, és az szegénység is pénzt nem adhat nékik, azomban executióra akarnak reájok menni, mitévők légyünk az ilyen cásusokban, tőlünk is előbb kívánják hogy jegyzésben kiadjuk kiken vagyon az restantia, ha ki nem adjuk, az hol kaphatnak, akárhol megvesszik. Mi pedig ki nem adjuk az Ngtok kegyelmetek parancsolatja nélkül. Ezt is akarók Ngtoknak kglmeteknek alázatosan jelenteni: Pikolomini uram ő nga colonellusa egynehány sorban kért azon bennünket, írnök meg Ngtoknak kglmeteknek bár csak az maga és ritmajszterére naturális portióját fizetnök meg pénzzül, igíri mindenekben magát s szolgálatját, errül az mi kegyelmes urunknak ő ngának maga is levelet küldött.

Az Ngtok kglmetek parancsolatját alázatosan várjuk mindenekrül. Ezekután Isten Ngtokat kglmeteket éltesse szerencsésen boldogúl.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálói

Datum Beszterczeini 24. Martii 1688.

Bálintith Sigmond.

Maxai Ferencz.

Széki Márton.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

2.

1688. márcz. 31.

Ngtoknak és kegyelmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat.

Alázatosan és igen sietséggel kelleték Ngtokat kglmeteket tudósítanunk az itt való dolgokról.

Az miképen élést ide Beszterczére administráltak volt, az egy zabon kívül azt mindinkább administráltak.

Búza itt már túl talám csak ötven köből sem marad.

Zabunk még sok vagyon; mondják hogy azt is mind elvészik, de eddig az búza méréstől nem érkeztek az furerok, proviant mesterek, noha mi azt is eléggé szorgalmaztattuk.

Az mi marhákat eddig ide hajtottak, azt is mind bévöttek (kihányván valami keveset az igen rosszában). de bizony nem úgy amint kívántuk volna, mert ímmár hitvánok is az marhák, csak kevésre becsülik: sok marha restantia vagyon hátra miért nem hozták bé nem tudjuk, mi eléggé szorgalmaztattuk minden felé, okai nem vagyunk. Borok volna még brassai uraméknak mintegy 45-tig való, de az többi restantiában vagyon, mindazáltal nemesak ő kglmeknél, hanem másoknál is.

Az mint Ngtok kglmetek néküink parancsolt volt, hogy az Castély régimentekre rendelt élést fordítsuk az hannoviai regimen számára. Az az élés nem volt külön nevezet alatt, hanem beszterczei statióra rendelt élés között volt, az mint az Ngtok kegyelmetek dispositiójából látjuk.

Mi azért abból rendeltünk annyira valót az restantiákból (miért készen nem volt, hogy ezeknek fogyatkozása nélkül innét küldhettük), de azokat az restantiákat igen lassan viszik minden felől, mely miatt nagy fogyatkozása vagyon annak az régimentnek, és minden nap jó az panasz reánk, minket ímmár arra kényszerítenek, hogy avagy élést adjunk nekik, avagy az restantiákat adjuk ki s búsulásunk ne legyen. Eddig nagy bajjal magunkról elvetettük, de ímmár látjuk csak reánk erősödtek, bizony valóban tartunk az gyalázattól s becstelenségtől: mi örömet ki nem adjuk az restantiákat mind addig, míg elkerülhetjük. Ennek előtte is, ezen dologról írtunk volt Ngtoknak s kglmeteknek. Most is igen alázatosan instálunk méltóztassék mennél hamarébb tudósítani in hoc casu mitévők légyünk, és hogy jámbor szolgálatunkért ne kellessék ezeknek fenyegetések szerint nagy kisebbségünkkel és bántódásunkkal szenvednünk. Az

oda ki való commissariusok nékünk azt írják, hogy az bethleni német commissarius Caraffa uram ő nga levelét mutatván egynéhány versben fenyegetett mindnyájunkat, hogy authoritása vagyon reá, nevezet szerént az oda ki valóknak vasat, fogságot ígért, minket is az alatt értett, az mint colligáljuk az írásból. Mi pedig azt mások vétkeiért nem érdemlenők. Bízunk azért magunkat az Ngtok és kglmetek istenes jóakaratajára alázatosan.

Ezt is alázatosan akarók Nagyságtoknak s kegyelmeteknek jelenteni: parancsolta volt Ngtok kglmetek, hogy ha élést kell szállítani innen belől az falukra beszterczei uramék adjanak szekeret. Most pedig valóban kívántatnék, mert az hannoviai régimennek többet kellene küldenünk ezer köből zabnál, mi száma nélkül ő kigyelmeket solicitáltuk, az mi kegyelmes urunk ő nga és az Ngtok kglmetek arról való parancsolatját megadtuk, mutattuk, de semmiképpen többet 22 szekérnél nem extorqueálhattunk, azt is igen sok utánok való járással, és nagy bajjal. Ímmár oda ki annál is inkább fogyatkozás lészen, félünk, hogy az miatt az vármegyéről az uraknak nemeseknek jószágiból hajtának az németek szekeret. Mi uram semminek okai ne legyünk Ngtoknak kegyelmeteknek alázatosan jelentjük.

Beszterczei uramékon is csaknem fele majd az reájok vetett élésnek hátra vagyon. Azon kül az ország búzájával, zabjával is adósok. De ő kigyelmek mivelünk az magok dolgát nem közlötték. Most Nagyságtokat kegyelmeteket többet nem búsítjuk, s nem is terheljük, másszorra hagyván egyebeket; csak alázatosan instálunk méltóztassék minket protegálni és az feljebb megírt casusokban mitévők légyünk parancsolni.

Ezek után Isten Ngtokat kegyelmeteket számos esztendőig éltesse jó egészségben szerencsésen boldogúl. Datum Besztrecii die 31. Martii. Anno 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgái

Bálintith Sigmond.
Maxai Ferencz.
Széki Márton.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

3.

1688. ápr. 3.

Ngtoknak kglmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat.

Ma az mi kegyelmes urunknak ő ngának és Ngtoknak s kglmeteknek három rendbeli parancsolatját alázatosan vöttük, mindeniket tartozó kötelességünk szerént engedelmességgel igyekeznők teljesíteni, de alig tudhatjuk, mihez kell magunkat alkalmaztatnunk, mert az parancsolatokban nagy difficultásokat látunk.

Az egyik azt contineálja, hogy mi ketten Bálintith Sigmond urammal és Maxai Ferenczcel se napot, se órát ne várjunk, mindjárt idűljunk, és az Besztercze székre felvetett búzát és hatvanöt forintos adót az praefigált napokra administráltassuk.

Az másokban ilyen parancsolatunk vagyon, hogy ad 8 praesentis Aprilis minden okvetetlen az hat holnapi administratióhoz kívántató requisitumokkal egyikünk udvarhoz menjen.

Az harmadikban parancsolja Ngtok kigyelmetek, mint-hogy hibások az elébbeni extractusink, azokat másképpen igazítsuk az előnkben adatott rend szerént. Azomban az éléseknek administratióját is véghez vigyük.

Ha az felvetett búzának s pénznek administráltatására ki megyünk, sem Fogarasban menni ad 8 praesentis nem érkezünk, sem az extractusokat olyan hamar, az mint kívántatnék, el nem készíthetjük: kiváltképpen ahhoz tartozó s kívántató quietantiák is csak külömb statiókban, és távulvaló commissariusok kezeknél lévén, míg azokat comportáltatjuk (minthogy küldözésre is alkalmas embereink nincsenek), két három nap belé telik.

Annakfelette ha elébb az német commissariussal is nem comunicáljuk számvetésünket, udvarnál is jó módjával és megállhatóképpen alig igazíthatjuk el az rátiókat, ahhoz pedig négy vagy öt nap kívántatik. Ezen kívül nagy bajban vagyunk az német miatt, mert azzal is most akarnak számot vetni velünk, ha az quietantiákat elvisszük, Isten tudja, miket fognak követni.

Azért alázatosan instálunk Ngtoknak kglmeteknek, méltóztassék az difficultásokban minket eligazítani, mitévők legyünk és miképpen vihessük véghez mind ezeket az parancsolatokat valamelyiknek elmulatása vagy megbántódása nélkül, hogy magunkra is az mi kegyelmes urunk ő ngának és Ngtoknak s kegyelmeteknek nehézségét ne vonjuk.

Ezt is akarók alázatosan jelenteni Ngtoknak kglmeteknek: vagyon két punctum az Ngtok kglmetek levelében, melyet jól meg nem érthetünk. Az elsőben ezt parancsolja Ngtok kglmetek ezen szókkal:

Minémű restantiákat adott légyen ki az német az első három hólnapra, abban az statióban mennyi restantiát computáltak, azokat szükség nekünk énodálnunk és külön registrumban küldenünk, hadd vetessen Ngtok kglmetek valamilument az maga hasznára. Azon restantiákat is Ngtok kglmetek inclusában elküldötte.

Ha azért Ngtok kglmetek ezt mi nekünk megvilágosítani nem méltóztatik, mi soha nem tudhatjuk, mit kellesék énodálnunk, holott az három holnapra való restantiákat magok az németek kiadták.

Az másik punctumba az vagyon parancsolva. Nem ellenzi Ngtok kegyelmetek, az kik az élések felől pénzbe megalkhatnak az németekkel Caraffa urammal ő ngával való contractus szerént. De arra kell vigyázni, hogy az mely első három holnapra való restantiát már pénzül fizették meg, azt senki oda hójába ne fizetné, hanem az ki akar alkunni, az három utolsó holnapra tartozandó fele éléséről alkudjék.

Ebben ilyen difficultásunk vagyon, minthogy ezt az Ngtok kglmetek parancsolatját előbb nem tudtuk, ahhoz képest az dolgot nem observálhattuk, és az kik az első három holnapra el nem hozták volt éléseket, az után némelyek egészen, némelyek nagyobb részit administrálták, és immár erogatióban is ment, így lehetetlenség immár, hogy csak azoknak maradjon el fele élések, kik az első három holnapra nem administrálták.

Ebben lévén az dolog, egyebet immár nem tudunk tenni, hanem in genere hagyunk annyi restantiát fenn, mennyit az németek kiírtak az első három holnapra, az után tehet Ngtok kglmetek igazítást benne.

Az mely három hólnapí restantiák Ngtok kglmetek inclusában ide nekünk küldött, azt mi conferáltuk az német commissariusnál lévő restantiákkal, de sokkal is kevesebb restantia vagyon az német commissariusnál felírva, mintsem az mennyit Ngtok kglmetek ide küldött, mi mindeniket pariáltattuk és inclusában Ngtoknak kglmeteknek elküldöttük.

Az felvetett éléshez képest lehetetlenség annyi restantiának maradni az három első holnapra, mennyi az Ngtok kglmetek inclusájában vagyon írva, hogy februáriusra, mártiusra, aprilisre való is kiteljék. Egyébiránt nem régen

fenn, elhitetvén azt magával, hogy régi igaz hűségünket ezen változó időkben is hatalmas császáruk fényes portájához megtartani igyekezzük. Kívánván hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára Isten felségedet számos esztendőkig éltesse. Iratott Fogaras várunkban 17. Martii 1688. esztendőben.

Hatalmas győzhetetlen császáruk igaz híve. felséges tatár cham fővezére, Isten kglmedet hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára éltesse.

Ez mostani bajos időkben becsületes követemet. N. T. T. hívetem küldvén a felséges chámhoz; kglmedet kérem legyen néki kívántató jóakarattal; és a felséges chám előtt segítséggel, hogy mennél hamarébb hozzánk jó válaszszal térhessen vissza. Küldöttünk kglmednek, felségednek kétszáz aranyakat, kérvén kglmedet arra vegye kedvesen kevés ajándékunkat, és hozzánk, ehhez a szegény megromlott hazához jóakarátját tartsa fenn. Elhitetvén kglmed magával, hogy mi ennyi sok nehéz változásokban is, hatalmas császáruk fényes portájához igaz hűségünket megakarjuk tartani, és kívánjuk kglmed életét hatalmas császáruk hasznos szolgálatjára sok időkre számos esztendőkre terjedni.

(Egykorú fogalmazvány, az Orsz. Levár E. F. L. XVI. 127.)

CXVIII.

1688. márcz. 24.

A fejedelem levele Telekihez a nádor követeléseit ügyében.

Michael etc. Spectabilis etc. Keglméd itt hagyott memoriái szerint akartuk keglmédet tudósítani, hogy nem javallhatjuk, hogy Caraffa generált ő kglmét azon solliciálja, hogy az palatinus uram erdélyi jószága iránt való praetensiója ellen aperte agáljon mellettünk az bécsi udvarban, his rationibus praemissis: 1. Hogy palatinus uram minket eddig, mint vér szerint való atyafiainak, mind confidens jóakaróinak tartott; 2. Mind mi, mind palatinus uram magyarok levén, az egymással való altercatiót abban a méltóságos oda fel való udvarban sokan balítlettel magyaráznák, azonban a magyar nemzetnek is romlására, nem épülésére czélozna; 3. Mivel csaknem mindenkor contiuus római császár ő felsége udvarában palatinus uram bajt és akadált szerezhetne mind nekünk, mind ez szegény hazának; 4. Ez is nekünk ebben akadályosnak látszik, hogy palatinus uram szolgálai praetendálják, hogy oda felment mi

embereink, mi nevünkkel tettek volna olyan ígretet, hogy mi készek vagyunk palatinus urammal az jószágok praetensiója iránt megalkudni. Nékünk azért úgy tetszik, hogy keglmed csak ilyen forma enlítést tenne az generális előtt: Római császár ő felsége palatinus uram erdélyi jószágilhoz való praetensiója iránt nekünk írt méltóságos levelét igen nagy affectióval vettük s akartunk volna is ő felségének ez iránt is complaceálni, de mivel az palatinus uram praetensiói az jószágok iránt olyan nagyok és terhesek, hogy azon jószágoknak valorát régen felyülműlják, ezenkívül is némely verus praetendensekkel azon jószágoknak egy része felett meg is alkudtunk, mindezekre s több ratiókra nézve a mostani nehéz állapotokban lehetetlen ennyi expensáink között közelítenünk. Ha Isten ő felsége mind nekünk, mind az országnak, egy kis pihenést engedne, az erdélyi törvények szerint juxta aequum valorem praetensionis készek lennének palatinus urammal ő keglmével jó módok alatt megedgyezni. Ha azért sinistra informatiókat tennének ellenünk, a generál ő keglme ez iránt mellettünk való assistentiáját az bécsi udvarban kell kívánni. És mivel azon jószágokban való belészállást emlegettek az palatinus uram szolgálái, abban is, hogy az generál ő keglme jóakarátját mutassa, kívánni kelletik, mivel meg nem engedhetjük belészállásokat.

Háttalpján: 1688. 24. Martii Fogarasbúl este Teleki uram után Szebenben küldött urunk ő naga levele páriája az palatinus uram praetensiója iránt.

(Minuta az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXIX.

1688. márcz. 24—27.

Falkenheim levelei a fejedelemhez.

(1)

1688. márcz. 24.

Celsissime Princeps domine, mihi gratiosissime.

Agnoscere mihi dignabitur Celsitudo Vestra, quod eandem haectenus frequentioribus non inviserim literis, scivi necessarias cum Celsitudine Vestra, excellentissimi domini generalis Caraffa correspondentias ideoque neque curas neque fatigia ejusdem Celsitudinis Vestrae, pro iuvandis

mely nélkül teljes lehetetlenség, még is irom, nekünk itt subsistálnunk; vagy nem marad egy ház is kövön kívül, és bizonyára visszakarózzák jobban is az szőlőkarókat az szőlőhegyről? megválnak, hol vetnek kerti vetemént ő ngok is, végtére, úgy látom, itt Fejérvárról szölok. Elvégtére pediglen már az sokféle való szaladás miatt confundálódván, csaknem minden dispositió is az fejérvári statióhoz tartozó deputatiók iránt, ki tudna rendes extractust is iratui, honnét mennyi restantiákkal és mifélékből tartozanak, egész labirinthus az nyakunkon, és én bizony nem tehetek róla, hogy nem is tudhatjuk bizonyosan az fen megemlített szakadások miatt honnét mivel, vagy mennyivel tartozanak, legközelebb az szénának már kifogyása miatt innet Fejérvárról e kiváltképpen való szorgoztatásáért is, hogy csak in natura megadják és kívánják effectuáltatni (az szalmát pediglen in copia itt most készen látván, sem birván senki érette jönnie: extrahálhatván az széna restantiákat, his inclusis Ngtoknak kigyelmeteknek elküldöttem, melyek iránt ha szintén deputatió interveniált volna is, de azoknak sok defectusokkal való administratiójok miatt, magok menthetetlenül ugyan csak tartoznak supplálni az defectusokat, midőn szemmel látottképpen jó lélekkel irom nagy sokaknak csak az lajtorjájok felül is alig haladott szénahozások. Ez okáért, ha Ngtok s kglmetek különben is nem compelláltatja admaturáltatásokat, az én irogatásom csak semmi effectummal vagyon, és én bizony nem is tudok innár kit jártatni csak hozzájok is; sőt ha pénzt hoznak is (miképpen sok helyekről meg is volt eddig is) én bizony hír nélkül pénzt nem vétetek semmiért is, hanem ha dolo malo vel fraude történnék hírem nélkül cselekedni valaki: úgy az marháért is, nem vétetek senkitől valameddig Ngtok kglmetek facultálásokat nem látom.

Mіндеzek felett pediglen nekünk periculumunk lévén in mora: segítse Isten Ngtokat kglmeteket minden jóra.

Alba 29. Martii.

Kglmednek köteles szolgálja

Lugosi Ferencz.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXVI.

1688. márcz. 14.

Caraffa levele a fejedelemlhez.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Grosus dominus Innocens Béldi ad me ex Sicilia vocatus per dnum caesareum capitaneum Aspek eo, ut informationem aliquam de passibus confiniorum mihi daret Fogarassinum proficisci deliberatus est, requisivit itaque me, ut praesentibus eundem munirem pro evitanda quacunq̄ suspicionis nota in hoc suo ad me adventu. Quam ob rem spero ex summa generositate Celsitudinis Vrae eundem hoc in passu molestari non permittet. Quam dum ad vota foeliciter valere exopto, permaneo debito cum obsequio

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die 14. Martii 1688.

C. Antonius Caraffa, m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXVII.

1688. márcz. 17.

A fejedelem levele a tatár khánhoz.

De 17-a Martii 1688.

Hatalmas győzhetetlen császárunk belső meghitt igaz híve, Krim tartományának, Ornak, Bucsáknak, Nohajnak, Kapacsáknak felséges méltóságos chámja, Isten fölségedet hatalmas császárunk hasznos szolgálatjára szerencsésen éltesse.

Hatalmas győzhetetlen császárunkhoz való hűségünk szerint ezekben az háboruságos időkben is akartuk felségedet, mind ezen levelünkkel, mind pedig becsületes követünk nemzetes László Balás hívünk által látogatni, kívánván tanálja felségedet szerencsés órában. Eddig is felségedhez követünket küldeni el nem mulattuk volna, de az ellenkező idők miatt, ezen követünket is igen titkon küldhettük felségedhez. Kérjük azon felségedet, követünk szavainak teljes hitelt adni és kívánt jó válaszszal hozzánk vissza bocsátani méltóztassék. Általa küldött ötszáz arany s kupabeli ajándékunkat is vegye jó szívvvel és mind hozzánk, mind ez megromlott szegény hazához jóakarattját tartsa

f)

1688. márcz. 29.

Lugossy Ferencz jelentése.

Mint uramnak ajánlom kglmednek köteles szolgálomat, kedvelje Isten életét s egészségét, kglmednek sokáig kívánom.

Kegyelmed levelét most közelebb való napokkal is vöttem becsülettel, rajtam való szánakodását uram köszönöm hasonlóképen. Ugyancsak az szánakodással való maradásokat hittem volna uram bizony maradékimnak, ha azon casus véghez is ment volna rajtam fejezt commissariusságomért is ártatlanul, de bizonyára azon méltatlan Szebenben való hurczoltatásommal is nem voltam nagyobb tribulatióban, hogy vétkesnek sem tudtam magamat méltó okkal lenni; miképpen voltam mostan Szebenből való visszafordulásommal még annál is nagyobb szorongatásban. ha Caraffa generál ő nga az híre szerént ide is elérkezik vala Fejérvárrá az munitiókhoz, lövő szerszámokhoz kívántató feles szekezeknek. ökröknek olyan sietséggel való összveszereztetések felett az miképpen szorongattanak és rút szitkokkal kéméletlenül rettentettenek akasztófával is bennünket, mint s hogy vádolnak: ha Caraffa generál elérkezik, hogy soha szerit nem tétethetem vala ezekkel az istentelen szófogadatlan vicetisztekkel, az mennyin vadnak mind annyifelé félrevonván magokat és bujdokolván, az kikkel kerestetem is előttök. De már ezeken is általmenvén Istennek jóvoltából: Istenért jó szerencséjükért kérem Ngtokat kglmeteket nagy alázatossággal, ne vegye Ngtok kglmetek nehéz neven, ha tovább is kellek lépnem, mintsem méltó volna irásommal: akármit cselekedjék Ngtok kglmetek velem, szabados légyen felette; de én bizony soha tovább ezt az statiókra való inspectiót nemhogy valósággal, de névvel is nem viselem, sem közömet kozzá semmiképpen nem attendálok, sem pediglen érette magamat akasztófára nem prostituálok, lássa kiki maga szolgálatjának rendiben mint viseljen gondot. Én is az miképpen érkezhetem, tehetségem szerént igyekezem ezen statióban csak én szolgálatomnak rendit elkövetnem, elsőbhen is pediglen úgy procedálhatnék foganatosabban, ha valaha Ngtoktól s kglmetektől sokszori difficultásimnak megírásával vehetek vala az szükségekhez kívántató választételekkel is más külömb foganatoságát difficultásim között felett való resolutiónnak.

Mert tudja csak az úr Isten s nem is hiszi talám Ngtok s kigyelmetek, mennyiféle tüzzel emésztetődünk mi itt naponként az sok akadályok miatt; jól tudván Ngtok s kglmetek miképpen tölthettük mi itt ki sok mindenféle requisitumokat, székes helye sem lévén Fejérvárnak, semmirekellő s marhátlan elszélyedett voltát lakosinak, az fiscalis jószág is kifáradva, elvonván magokat az sokféle servitussal és most közelebb ötven bokor ökröknél is többet hajtaván el az levivő szerszámokkal és munitiókkal. És végtére immár kifogyván az éléseket szállító szekerekből is, hommét mihez nyúljunk, kivel hordattassuk csak az süttető tüzi fát is? holott az városból még csak egy taligás szekeret is ki nem teljesíthetünk négy ökrrel, hogy csak az malomban jártatunk is minden napon kétszer; hát még minden napon és éjszakán három öreg kemenczével kétele-nítettven eleitől fogva öt-öt süttet kenyereket készítettünk, hogy győzzük el fával? viszontagsággal pediglen az elébb való tiszteknek hommét succurráltassunk tüzi fájokkal? mégis írom lehetetlen az Ngtoknak elhinni, az minémű anxietásban mi nyomorgunk naponként, sőt nincsen is egyik statióban is ennyi átok bajoskodás mint itt vagyon, csaknem minden órán, hátravetvén az többit az mint vagyunk, csak az süttetés miatt is szüntelen. Öt süttővel voltunk eddig, kik közül is már ketteje elhalván az éjjeli-nappali sok nyughatatlanságok miatt, és az mellettek lévő emberek is ketten kibetegedvén belőlök, feküsznek házoknál. Ezen szoros szükségre is, ha német süttőket nem kérhettünk volna több falukbéli szomszédságokkal együtt segítettvén ezen expeditióra hova löttünk volna? már ezek az süttők is fizetés nélkül nem akarván tovább segíteni, annál is inkább bajoskodásban lészünk. De mindezen materiában is az fa dolga nagyobb difficoltàsunk; kiváltképpen, hogy már az fiscalis jobbágyok is az fiscus dolgára elvonódnak és nem akarván ő ngtok azt is elhinni, hogy bizony esze veszett az majorkodásnak, és ha ezeknek az nemzeteknek nem praestállhatni szükségeket, bizony mindenért excurrálnak és jobban is elszélesztik az szegénységet s megválnak osztán úgy is, mit dolgoznak és én úgy is nem tehetek róla. Kihez képest sietne kívántatnék talám Ngtok kglmetek hebdomadatün az közelebb lévő helyekről, bárcsak tüzi fával az vármegyéből is segiltetni vagy pediglen definitive honnan tudjuk magunkat segiltetni? hadd tudhassuk tartozásképpen hommét várunk? Bizonyára elkölt volna mostan az ideje az contractusról az zalaknai jószágna is állapotja, ha csak az alsó része is ut supra segilthetne ide hetenként tüzfahordással;

vöttük az mi kglmes urunknak ő ngának is olyan parancsolatját, melyben az három holnapi restantiák ki vadnak írva, de az is mindenekben egyez az német commissariusnál levő restantiákkal, mi ahhoz tartottuk magunkat eddig.

Mindenekről alázatosan várjuk az Ngtok kglmetek parancsolatját, mihez kellessék magunkat alkalmaztatnunk.

Az mi kegyelmes urunknak ő ngának az pénz és búza felől való méltóságos parancsolatját az patens mandatummal együtt besztercei bíró uramnak és az tanácsnak magunk felvittük, megmutattuk és azokat beszolgáltatni siettettük és szorgalmaztattuk, ezután is el nem mulatjuk, csakhogy szegénységök miatt arra az üdőre elégteleneknek ösmerik magokat. Ezek után Isten Ngtokat kglmeteket éltesse sok számos esztendeig.

Datum in Beszterce, die 3. Aprilis. Anno 1688.

Ngtoknak és kglmeteknek alázatos szolgálói

Bálintith Sigmond.

Maxai Ferencz.

Széki Márton.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

4.

1688. ápr. 14.

Ngtoknak kglmeteknek ajánljuk alázatos szolgálatunkat. Hogy az Ngtok és kglmetek parancsolatja szerint eddig is egyikünk udvarhoz mehetett volna az ratiókkal, azon teljes tehetségünk szerint igyekeztünk s éjjel-nappal munkálódtunk, hogy azokat elkészíthessük, de ilyen nagy dolognak végbenvitelére magunk is elégtelenek voltunk, azon kívül mind az statióknak sok részre való szakadása, mind egyéb külömb-külobmféle dificultásinknak miatta eddig semmiképpen el nem készíthettük. Reméljük azért, hogy két nap alatt immár elvégezzük, s mindjárt Ngtoknak és kglmeteknek elküldjük. Eddig való késedelmünkért alázatosan kérjük Ngtokat kglmeteket nehézsége reánk ne légyen, mert bizony nem restségünkön s akaratumkon múlt el, hanem az dolgoknak nehéz és nagy volta annak volt az oka.

Az mi az német vitézeknek portiójoknak megfizetését illeti, valamit kezünkbe hoztak és az mennyit gondoltunk, az első három holnapi pénzül megfizetett restantiákon kül illendőnek lenni, igyekeztünk mindent nekik erogálni; de ezeknek sok lévén még az practensiójok, az mint most az

német commissarius extractusa mutatja, mindenfelé. mint-hogy az sok restantia élés vagyon künn, immár nincsen teljességgel miből nekik fizetnünk az egy zabon kívül. búza is egy kevés vagyon, de ha mind azt megadjuk nekik, az mennyit kérnek, amyi talám nem is marad, az mennyi restantiáról az ország pénzül megfizetett, mindazáltal, ha az mi extractusinkat is conferálhatjuk az mutatja rész szerént meg. Itélőmester uram ő kigyelme is Nagy Pál uram ő kigyelmével együtt szívesen munkálódnak, mind azon s mind egyéb ő kegyelmekre bízott dolgoknak legjobban való véghezvitelében, de ez tőrhetetlen nemzet lévén, nem akarták végít várni annak is, hogy mi elkészítettük extractusinkat, melyből megvilágosodhassék, mit adtunk eddig nekik és mivel tartozunk. Hanem tegnapelőtt egy falka németet elküldöttek vala. hogy az mi, úgy mint Balintith Sigmund és Maxai Ferencz jószágunkon executiót tégyenek, nagy nehezen nyerhettük meg 3—4 napig való várakozásokat, személyünket is láttatnák fenyegetni némelyek: immár az eltelvén, várjuk fejünkre az szenvedést és nagy kárvallást. Holott, kit Isten lát, vétküink nincsen s ártatlan szenvedünk, ha mi rossz történik rajtunk, mert mi örömet erogáltuk volna, csak hoztak volna, mi magunkra az ország jóvát (annál inkább másra) nem tékozlottuk, igazabban nem tudtunk volna soha szolgálni, az mint szolgáltunk, de csak avval nem gondolnak, kívánságok csak az általjába, hogy vagy kiadjuk írásban az restantiákat, vagy az mi jószágunkon és valahol valami jóvainkat kaphatják satisfactiót tésznek. Igen alázatosan könyörgünk azért Ngtoknak kglmeteknek, méltóztassék ily nagy és mások vétké miatt reánk következendő romlásinkat istenes kegyessége szerént meg-orvosolni, ne kellessék ártatlanul jámbor és hűséges szolgálatunk után ilyen keserves szenvedésre és kárvallásra jutnunk. Mely Ngtok és kglmetek istenes indulatját igyekezzük teljes tehetségünk (szerént) szolgálnunk. Ezek után Isten Ngtokat és kglmeteket éltesse számos esztendőig szerencsésen boldogúl. Datum Bisztricii, die 14. Aprilis 1688.

Ngtok kglmetek alázatos szolgálái

Balintith Sigmund.
Maxai Ferencz.

(M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXV.

1688. ápr. 23.

Bárá Pace levele a fejedelmhez.

a)

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Litteras de 15. currentis mensis Aprilis ad me illatas, accepi inde decenti respectu, gravamina quae milites causant intellexi, quidem verum est, quod in absentia Suae Excellentiae domini generalis comitis Caraffae, et illustrissimi domini comitis Veterani sub meo commando horum locorum sacratissimae caesareae Majestatis regimina fuerint, sed postquam redditus factus est, illud commando etiam finitum erat, statim autem eo missi perceptum in Sitvé et Bolkaes, cuius milites nam sint, retulit mihi ille dimissus, quod de istis duobus regiminibus nec de meo, nec de Erbeville sint, sed sunt ex regimine de generali comitis Styrum quod regimen sub commando domini generalis comitis Veterani est. Cum vero de me nihil est, quod mandare possim, credo Sua Celsitudo me excusatum habebit; quantum ad me, fateor me pessimum habere, quod ita excessus oriantur, cum ita invigilo in quantum possum et inhihero qualiter impertinentiae impediri poterunt, tamen non sufficienter refraenandae sunt; quoad illum capitaneum, qui est in Felső-Bajon ad salvaguardiam, pariter non est sub meo commando, sed modo sub commando domini supremi commissarii, domini baronis de Falckenham: quando autem cum illo provisore ex Küküllovár nuper contentiones fuerunt factae, statim per mei regiminis capitaneum equitum Dominum Marchionem Cufrani interpositio inter istos duos contententes facta est, condoleo summopere, quod Sua Celsitudo ita molestiis afficiatur, et promitto ex parte mea, me omni conatu istis excessibus interdicturum, in quantum potero; etiam Suae Celsitudini referre volui, quod ante sex septimanas, iam unum magistrum vigiliarum cum duobus equitibus de meo regimine umacum salvo passu Suae Celsitudinis ad emendos equos emiserim et hactenus non redivit, nec reperire possum, quoniam isti devenerint, obsecro igitur humilissime, Sua Celsitudo dignetur mihi pro gratia ad confinias Siculorum Moldaviam versus eo demandare, an de ipsis aliquid percipi poterit, ero iterum in aliis prout semper fui, et vivo

obsequentissimus, Suae Celsitudinis gratia perfrui prout perseveranter cupiens

Suae Celsitudinis humillimus obligatissimus servus
Medies, 23. Aprilis, anno 1688.

Carolus Maria Lib. Baro de Pace m. p.

b)

A második lapon a válasz fogalmazványja.

Literas Illustrissimae Dominationis Vestrae et oblatam in protectione nostrorum honorum benevolentiam gratanter excepinus, neque in bono erga nos affectu dubitamus.

Quod attinet negotium emissorum ad equos emendos vigiliarum praefecti et duorum equitum potest fieri, quod sicut alii quam plurimi, ii quoque a nobis saluum passum impetraverint quo tamen abveniunt et ubi commorentque? penitus ignari sumus, si quid de illis habebimus Vestrae Illustrissimae Dominationi ad notitiam dabimus et interea Vestram Illustrissimam Dominationem divinae recommendamus protectioni.

94. Aprilis.

(A. M. T. Akadémia birtokában.)

CXXVI.

1688. ápr. 24.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Az fényes portára expediált meghitt Ngod böcsületes követje által méltóságos levelét atyafiságos szeretettel vettük, már onnat visszatérvén s ezen által költözvén ugyan ő kglme által is Ngodat levelünkkel, hogy meg ne látogatnók levelünkkel (adatván ezen alkalmatosság) nem mulathattuk, kívánván Istentül levelünk találja Ngodat szerencés órában s kedves állapotjában. E mellett az mi az hírek s állapotok dolgát illeti az fényes portárúl, ezen meghitt böcsületes követje által mindeneket bőven megértheti Ngod, Ngodat atyafiságos szeretettel kérjük lévén vagyni oly occurentiái s főnforgó hírei, azokkal minket is tudósítani s részesíteni ne nehezteljen, mi is a szerint azon atyafiságos szeretetnek (tudósítatva lévén mi is másoktól) nyomdokit követni el

CXXIII.

1688. ápr. 12.

Sándor Pál kapitánya levele a fejedelemhez.

Kegyelmes uram, méltóságos fejedelem.

Az Ngod 3. Martii nékem méltatlan szolgájának iratott kegyelmes commissióját Baló Mátyás uram által alázatosan vettem, és teljes tehetségem szerint, ő kegyelmével együtt azon Ngod kglmes parancsolatja szerint, az Ngod és haza dolgait promoveálni ügyekezünk s mit efficiálhatunk pedig és minden egyéb itt fenforgó dolgokról tudom ő kglme Ngodat voltaképpen tudósítja: ennek utána is szívesen azon lészek vékony tehetségem szerint, hogy az Ngod és az szegény haza dolgaira vigyázhassak. Kérem ezen is alázatosan Ngodat mint kegyelmes uramat, mivel már Isten jóvoltából ide bé való esztendőm szintén mulólag vagyok, mutassa hozzám méltatlan szolgájához szokott fejedelmi kegyelmességit, és hova hamarébb deportálja s illendő alkalmazosság levén, méltóztassék ezen hivatalra más szolgáját küldeni: ne terheltessen én is, szegény legény voltomra, más ebben az hivatalban Ngodat és az hazát szolgáló fiainál súlyosabban. Kiért Isten Ngodat mind egész méltóságos fejedelmi házával együtt megáldja és minden szomorúságtól oltalmazza. Ajánlván ezzel Istennek kegyelmes gondviselése alá Ngodat mint kegyelmes uramat.

Datum Constantinopoli, die 12. Aprilis. Anno 1688.

Ngodnak mint kegyelmes uramnak alázatos legkülsőbb méltatlan szegény szolgája

Sándor Pál m. p.

Külczim: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek etc., nékem jó kegyelmes uramnak ő Ngának alázatosan irám.

Ugyanott, más kézzel: Anno 1688. Baló Mátyás uram hozta M. Cordatus uram (így) levele.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CXXIV.

1688. ápr. 23.

Az ország assecuratoriája a lengyel királynak.

Nos universi status et ordines trium nationum regni Transilvaniae ac partium Hungariae eidem annexarum.

Notum facimus per praesentes, quandoquidem serenissimum et potentissimum principem dnum dnum Joannem III. Dei gratia regem Poloniae, magnum ducem Litvaniae, Russiae, Prussiae, Masoviae, Samogitiae, Kyoviae, Vollandiae, Podoliae, Podlachiae, Livoniae, Smolensciae, Severiae, Csernichoviae etc. pro singulari patrono et bono vicino recognoverimus, eum propter summam illam pecuniae omnibus computatis ad decem et quinque millia aureorum extendentem, defuncti Moldaviae palatini Duca (quam vidua ipsius per suos homines in urbem Bisztricium transmiserat et ad quam altenominata sua regia Mattas praetendebat) quam primum favente deo res nostrae complanabuntur, plenarie et integre per decursum trium pacandorum felicium annorum ab undecima Decembris anni elapsi millesimi sexcentissimi octuagesimi septimi computando, suae sacrae Mattis vel, quod divina bonitas avertat, si sua Mattas pensum mortalitatis exsolveret, serenissimis suae Mattis posteris persolveremus.

Summa fiducia sperantes, quod juxta benignas suas oblationes, malorum urorum sublevamen, pacem, principatus legum et libertatum in suo esse et solito more conservationem apud augustissimum Romanorum imperatorem ac reliquos principes christianos sua quoque regia Mattas clementissime sit operatura. De quo suam serenissimam regiam Mattem bona fide christiana per praesentes antecederet assecuramus.

Fogaras, 23. Aprilis 1688.

Hátlapján: Lengyel királynak adott ország assecuratoriájának pariája az Duca vajda pénzirül. 23. Apr. 1688.

(Egykorú fogalmazvány a Teleki család levéltárában. 3457. sz. a.)

CXXI.

1688. márcz. 31.

Maurocordatus levele a fejedelemehez.

Celsissime Princeps ac domine enixe mihi colendissime.

Debito honore perlectis Celsitudinis tuae litteris iuxta ipsius, mandata generosum dominum ablegatum ad excelsum supremum Vesirium introduxi et res ab eodem propositas sincere declaravi. Responsa praetitulati primi Vesirii innotescunt Celsitudini tuae tam ex literis eiusdem, tam ex relatione domini ablegati, ita ut nihil aliud mihi reliquit, nisi ut iterum atque iterum obsequia mea et observationem erga Celsitudinem tuam et promptitudinem in ejusdem servitiis contester, atque conformem rogo ne me frequenti mandatorum meorum honore cohonestare desinat, exprietur semper me sedulum et propensum ad omnia officia.

Praeteritis mensibus legatus Celsitudinis tuae item cum legatis omnium statuum pro aliquibus necessitatibus accepta mutua pecunia me sponsorem ac debitorem constituere, rogo ne sinat me premi debito illo, etenim certe volui hac in parte etiam servire multum rogatus, etiamsi praesens mea egestas hoc mihi haud permittat. Deum non latet, quantum patior pro debito Debrecinensium etiam qui obliti videntur pristinae gratitudinis, haec audacter et confidenter tanquam domino meo propono, spero enim ab ipsius clementia et benignitate posse sublevari, dum interea maneo

Celsitudinis tuae addictissimus servus

Datae Constantinopoli 1688. 31. Martii. s. v.

Alexander Maurocordatus m. p.

Kívül: Anno 1688. Baló Mátyás uram hozta Maurocordatus uram levele.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXII.

1688. ápr. 1.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime Princeps domine, frater, amice et vicine nobis benevole.

Mostani alkalmatossággal is kellették requirálni Ngodat levelünkkel, kívánjuk Istentül találhassa Ngodat szerencsés órában, kedves állapotjában. Azomban újannan certificáljuk Ngodat tartományunkban lévő Dealya nevű kalastromnak megkárosíttatásáért, melyet tettek valami (kik ott az Ngod biradalmában találtak s vannak máig is) tolvajok, kik reá rohován minden ezüst eszközt és sokat egyebet, amit találhattak fölprédálván s úgy tolvajlással nyert prédával visszatértek, mely dolognak eszerint történt alkalmatosságáruól ezelőtt is requiráltuk Ngodat s akkor lehet oka, hogy az tolvajok föl nem találtathattanak, eziránt tehát újalag tudósétjuk Ngodat, mert itt taláztatott oly ember, ki maga hűti szerint megesküszik, hogy azon tolvajokat nyilván ösmeri s tudná hol volnának s hol lagnak s kicsodák nevezet szerint tudja elő számlálni (kiknek az mint az laistromban designált neveket is rendszerint megláthatja Ngod) őket. Ily napfényre terjedvén tehát az dolog, Ngodat atyafiságosan kérjük méltóztassék parancsolni megfogattatásokrúól s arestáltotásokrúól s így tudunkra adattatva emberúnk által megfogattassuk, akkor kiküldvén az fön megírt bizonyos kalácsost, aki az tolvajokat ösmeri s ugyan akkor az kalastromnak egész káráruól tudóséttatni fog, Ngod s kárát tekéntvén az kalastromnak ne nehezteljen Ngod satisfactiót tétetni, mely ebbéli atyafiságos szeretettel mutatott jóakarátját mi is hasonló vagy más dolgokban megkölesönözni Ngodnak el nem mulatjuk. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 1. Aprilis. Anno 1688.

Illustritatis Vestrae fratres, amici et vicini benevoli
oláh aláírás.

Külczim: Illustrissimo principi domino Michaeli Apati, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. domino fratri, amico et vicino nobis benevole.

Ugyanott, más kézzel: 1688. 1. Aprilis, a tolvajokról.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

interessis sacratissimi imperatoris duplicare nolui, si tamen quidpiam intermissum est, majori impofterum officio compensabitur. In alleviatione onerum, quibus comitatus Maramarosiensis aggravari praetenditur ex toto corde conatus sum gratificari Celsitudini Vestrae: sed haec est praesentium temporum conditio et publica necessitas, ut ad votum semper servire nequeamus, quod si tamen in rebus mei arbitrii aliquid praestare potero, reddam testimonium, meae erga Celsitudinem Vestram obsequiosae devotionis et jam in recommendatione ejusdem Celsitudinis Vestrae promptitudinis, quam in subministratione tritici exhibuit, feci in augustissima aula meum debitum, neque desinam etiam in futurum pro emolumento Celsitudinum Vestrarum et communi istius regni bono ferventissime laborare, ut ex ipsis effectibus evidenter appareat, quod semper sim et maneam Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Cibini die 24. Martii 1688.

Frid. L. B. a Falkenhain m. p.

Külczin: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Sicularum comiti, domino mihi gratiosissimo. Fograssini.

Ugyanott más kézzel: Falkenhain commissarius 24. Martii irt levele. Anno 1688.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

b)

1688. márcz. 27.

Celsissime Princeps domine, domine gratiosissime.

Quod Celsitudinis Vestrae malam corporis dispositionem intelligere debuerim vehementer doleo, apprecor Celsitudinem Vestram omni perpetua, ac diuturna frui reconvalescentia, ut non solum ea quae circa sustinendam militiam et servitia suae Majestatis sacratissimae prodesse et promoveri possent, sed etiam ad majorem incrementum et utilitatem inelyti regni Transylvaniae exequi valeant; praeterea iteratim recomendo negotium hybernii et spero Celsitudinem Vestram administrandam militis subsistentiam, quam et alia ad servitia Suae Majestatis proficua quantocius admaturaturam, quae omnia cognito, et lucusque experto Celsitudinis Vestrae transfero zelo. Caeterum

Celsitudinem Vestram praeprimis reconualescere cordicitus desidero et diu incolumem valere exopto.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus
Cibinii die 27. Martii. 1688.

Fr. L. B. a Falkenhain m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, necnon partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti. Domino mihi gratiosissimo. Fogaras.

CXX.

1688. márcz. 31.

Báró Pace levele a fejedelemehez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Conquerentes commissarii comitatus Thordensis malam informationem suae Celsitudini protulerunt: et res se ita non habet, prout illi exararunt, cum illi ipsimet in mora fuerunt, quando regimen huc ad quartiria pervenerit, cur illi non relicta statim adduxerunt, et tamdiu expectarunt, interim milites ex propriis vivere debuerunt, et maxime male egerunt, singulariter dominus Jo, quare illi foenum relictum Claudiopolim duxerunt econtra carentia iam evenit cum hic de foeno in tantum subministratio fieri non potest, de pluribus dominus generosus Horvat dabit certificationem; qualiter necessaria adducuntur Sua Celsitudo dignetur mihi adhibere fidem, quod mea voluntate nullus gravatur et non libenter habeo querelas, quandoquidem et utroque difficultates ita eveniunt, attendo omni modo quomodo mediatio in omnibus perhiberi poterit. Rogo solummodo ut illis bene injungatur qui adducunt victualia, ut saltem promant acceptabilia. Hisc me humillimo respectu et submissa devotione ad Suae Celsitudinis gratias perseveranter prosterno.

Suae Celsitudinis humillimus, obligatissimus servus

Datum Medies 31. Martii 1688.

Carolus Maria Lib. Bar. de Pace m. p.

Kivülröl: Anno 1688. 2. Aprilis hozták Fogarasba Pace uram levelét.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

nem mulatjuk. Quibus in reliquo Illustritatem Vestram bene valere desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest die 24. Aprilis. 1688.

Illustritatis Vestrae fratres. amici et vicini benevoli
oláh aláírás.

Külczim: Illustrissimo principi Domino Michaëli Apafi, dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae Domino et Siculorum comiti etc., domino fratri, amico et vicino nobis benevolo.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

CXXVII.

1688. ápr. 24.

A fejedelem meglízó levele a Caraffához küldött köreték számára.

Nos Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et siculorum comes.

Damus pro memoria per praesentes, quod rerum modernarum rationibus ita exigentibus, expeditivimus ad excellentissimum comitem dominum Antonium a Caraffa syn-cere nobis dilectos, generalem nostrum, Michaellem Teleki Gregorium et Alexium de Betthlen, Ladislaum Székely de Boros-Jenő, Valentinum Frank, et Christianum Szabó, consiliarios nostros intimos, Nicolaum de Betthlen, Stephanum Apor de Alltorja, item magistros nostros prothonotarios, Petrum Allvinczi de Borberek, ac Joannem Sárosi, de Kis-Sáros, quibus tenore praesentium damus plenam et integram facultatem cum praelaudato excellentissimo domino generale, tractandi, concludendi et omnes, si quae fuerint difficultates complanandi; promittentes nos omnia illa quae a praenominatis legatis nostris conclusa fuerint, rata, firma et accepta habituros et observaturos. In cujus rei testimonium praesentes nostras literas plenipotenciales dandam duximus. Datum in arce nostra Fagaras, die vigesima quarta mensis Aprilis. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Apafi, m. p.

(Pecsét.)

Kívül más kézzel: Anno 1688. 24. Aprilis ezzel mentenek a követ urak Caraffa generálhoz.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXVIII.

1688. május 2.

Meghívó a május 10-iki fogarasi országgyűlésre.

Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Spectabiles, generosi, egregii et nobiles, fideles nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram. Interveniálván az hazának olyan kiváltképpen való dolgai, melyek az nemes ország státusi öszvegyüléseket elmúlhatatlanul kívánják; arra nézve a mellettünk levő becsületes tanácsúri deputátus híveink ő kegyelmek tetszésekből generális országgyűlését kellett kegyelmeiteknek promulgáltatnunk. Parancsoljuk azért kegyelmeiteknek és hűségteknek kegyelmesen, és igen serio ad 10 praesentis okvetetlen expedíálják vármegyéjeből ide fogarasi várunkba becsületes és hiteles atyjokfiat egész plenipotentíával és authoritással. Secus sub poena in generali decreto et articulis regni expressa nec facturi. Datum in arce nostra Fogaras, 2. Maji, anno 1688.

M. Apafi.

Czímzés: »Spectabilibus, generosis, egregiis et nobilibus supremo et vicecomitibus, iudicibus vicejudiumque, ceterisque juratis assessoribus ac notariis, toti denique universitati dominorum magnatum et nobilium comitatus Koloziensis, fidelibus nobis dilectis.«

(Eredetije Keresztesi Papp Miklósnál.)

CXXIX.

1688. máj. 2.

A delegatió irományai a Caraffától küldött punctumokra.

a)

I. Caraffa generáltúl ő ngától Szebenben proponált 5 punctumokra való voxom. Anno 1688. 3. Maj. Fogaras.

Noha a proponált punctumok olyan nagyok és nehezek, a mineműek ebben a saeculumban, ebben az hazában nem hallattattak, mindazonáltal, mivel az Isten keze, cedendum necessitati.

Hogy azért az hazát ennél is nagyobb és hirtelen egyszersmind elborító árvíz formájú veszedelemben ne ejtsük,

tentálni kell minden tehetséggel, hogy a 3 utolsó punctumok állapotjába, ha mi könnyebbítést nyerhetne ember a két első punctumnak admittálásával. Mindezek pedig tali conditione legyenek, hogy Caraffa ő nga tanquam plenipotentarius Suae Mattis assecuráljon bennünket, de libertatibus omnibus et praesertim conscientiae vel religionis és hogy ő felségétől is usque ad primum Junii azokról solenne diplomát és assecuratiót hozat. Addig pedig az homagium praestálás, sőt ha lehetne, a várak assignatiói is, haladjon; avagy ha meglenne is, de ha ő felségétől modo ut supra nem assecuráltatunk, kiváltképpen quod ad libertatem conscientiae: Isten és az világ előtt az az hűt minket ne kötelezzen.

A diploma a Caraffa ő nga emberével, nekünk is emberünk menjen fel.

Bethlen Miklós.

II. 1688. die 3. Maji.

1. Az első punctumra való voxtól ország híre nélkül igen félek; mert egyik monarchától elszakadni és máshoz ragaszkodni, nem privatus embert illet, nem is levén hatalmában egyes embernek a tartományoknak birodalma. Ehez képest egyebet nem mondhatok erre magamról, hanem ha a kételenség vagon rajtunk, hogy fegyverrel ültek nyakunkra, így a deákok mondásával mentem magamat: Scilicet necessitas frangit legem. Az kinek keze alatt voltunk, ha nem oltalmazott vagy nem oltalmazhatott, az hatalmasabb elkövette akarátját. És ha azt végbevitte, az homagium praestálását is azon hatalommal kívánja, az kételenség viszen arra is bennünket. Azért a két első punctumra így felelek.

3. Az öt erősségekben vigyen-e praesidiumot vagy ne, abból vagon példa előttünk, mert eddig az hová fegyverét bevitte, kért egyfelől, de másképpen fenyegetődzéssel is megjelentette, hogy véghez viszi szándékát erővel is. Azért, ha nem bizunk, hogy resistálhatunk nekik, avval is, úgy látom, kételenek leszünk, mert azt eddig is elkövette az ország.

4. A táborban való szállás talán magunk oltalmára nézve is szükséges sok külön-különféle hírekhez képest; itt mindazáltal azon kell munkálódní, hogy az országból ki ne vigen bennünket sok okokra nézve.

5. Az szekéradásra is azon ok kénszerít, mint az feljebb megírt okok. Ezeket mindazáltal a mint lehetne circumscribálni kellene. Ebből azt is kellene várni, hogy ne kapdossanak aztán szegénységünk marháján, ezzel is ha kedveket töltjük.

Haller János.

III. Énnékem az fejevári gyűléskor beadott voxom szerént az tetszett volt, hogy valameddig Egret, Váradot, Temesvárt, Nándor-Fejérvárát az római császár ő felsége fegyvere vissza nem nyeri, addig az portától el nem szakadhatunk. De mivel már Isten ő felsége az mi bűneink érdeme szerént boldogtalan hazánknak fő erősségét az német nemzetnek az kezébe adta s emberi reménség kívül vagyunk: in tantis extremitatibus nincsen mit cselekednünk, hanem az kételenségnek kell engednünk és az mostani propositionira Caraffa urnak expediáltatott méltóságos tanácsi rendeket, ítélőmester uraimékat s adjunctussit az követi személyeknek authoráлом, megnyugován ő ngok s ő klmek jó conscientiájában és abban is, hogy mentől hasznosabban s szegény hazánknak könnyebbségére munkálódhassanak, azon lesznek és ha mikre condescendálnak sub assecuratione diplomatis caesarei kívánják hazánkat assecuráltatni. Fogaras 3. Maji 1688.

Samuel Kálnoki.

IV. Az Caraffa generál ő nga mostani kiadott punctumi végett Szebenbe expediáltatott követ urak és itilőmesterek ő ngok s ő klmek jó lelkek ismeretiben és igaz hazafiúságokban egészben megnyugodva lévén, hogy mind religiónk szabados exercitiumi, kegyelmes uraink méltóságokban való megtartattatások és szabadságunk megmaradása iránt valamit elkövethetnek és végben vihetnek, el nem mulatják; mindazon dolgokról való sub bona fide ő felsége neve alatt emanálandó diplomának kívánásával és impetrálásával végbe vinni: azon egész munkában ő ngokat s ő klmeket authoráлом. Datum in arce Fogaras. 3. Maji. 1688.

Nagy Pál.

Még a következő deputátusoknak vannak ugyanezen csomagban rövid és kevésbé jelentékeny voxai:

Apor István.	Thoroczkaik István.
Pernyeszi Zsigmond.	Bánffi Farkas.
Gyulaffi László.	Toldalagi András.
Segesvári Szabó Mihály.	Alsó János.
Inczédi Pál.	Haranglábi Zsigmond.
Kendeffi János.	Naláczai András.
Kollatovit György.	Lutsch János.
Thoroczkaik Péter.	Filstich Mihály brassai bíró
Thoroczkaik Mihály.	és a medgyesi bíró.

(A gr. Teleki nemzetség közös levéltárából.)

b)

1688. máj. 3.

A fejedelem megbízó levele a követek számára.

Nos Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Damus pro memoria per praesentes, quod rerum modernarum rationibus ita exigentibus, denuo expeditivimus ad excellentissimum comitem dominum Antonium a Caraffa aurei velleris equitem, sacrae caesareae regiaeque majestatis consiliarium, camerarium, cavalleriae generalem, unius regiminis cathaphractorum colonellum, necnon Hungariae et armadae caesareae in Transylvania existentis supremum commendantem syncere nobis dilectos generalem nostrum Michaelem Teleki, Gregorium et Alexium de Bethlen, Ladislaum Székely de Boros Jenő, Valentinum Frank et Christianum Szabó, consiliarios nostros intimos, Nicolaum de Bethlen, Stephanum Apor de Altorja; — item magistros nostros prothonotarium Petrum Alvinczi de Borberek ac Joannem Sárosi de Kis-Sáros. Quibus damus plenam et integram facultatem cum praelaudato excellentissimo domino generale tractandi, concludendi et omnes, si quae fuerint difficultates, complanandi; promittentes nos, omnia illa, quae a praenominatis legatis nostris tractata et conclusa fuerint, rata firma, et accepta habituros et observaturos. In cujus testimonium praesentes nostras literas plenipotenciales dandas duximus. Datum in arce nostra Fogaras, die tertia Mensis Maii. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo etc.

M. Apafi, m. p.
(P. H.)

Kívül más kézzel: 3. Maji. Anno 1688. Fagarasban költ plenipotenciája az introscriptus uraknak és deputatusoknak, mellyel Caraffa generálhoz mentek és tractáltak.

(Eredetije a Teleki fam. lev.-tárjában. 3586.)

c)

1688. máj. 3.

A rendek megbízó levele.

Nos universi status et ordines trium nationum regni Tranniae et partium Hungariae eidem annexarum. Recognoscimus per praesentes. Quandoquidem ad excellentissimum dominum dnum Antonium comitem a Caraffa, aurei velleris equitem sacrae Caesareae, Regiaeque Majestatis consiliarium, camerarium, cavalleriae generalem, unius regiminis cataphractorum colonellum, necnon Hungariae ac armadae Caesareae in Trannia existentis supremum commendantem ex consiliariis intimis ac deputatis celsissimi principis domini, dni nostri clementissimi dominos generalem Michaelem Teleki, Gregorium de Betthlen, Alexium de Betthlen, Ladislaum Székely de Boros Jenő, Valentinum Frank judicem regium ac Christianum Szabó consulem Cibiniensem, item Nicolaum de Betthlen, Stephanum Apor de Altorja, necnon magistros regni prothonotarios Petrum Alvinczi de Borberek ac Joannem Sárosi de Kis-Sáros, fratres nostros pro instituendo ac concludendo super certis et arduis rebus quibusdam tractatu, ex benigna celsissimi principis domini, domini nostri clementissimi annuentia emittere debuerimus. Eisdem bona fide Christiana assecuramus, quicquid cum praclaudo domino generale concluderint, id omnes nos etiam in omnibus punctis, clausulis et articulis accepturos, ratihabituos ac confirmatuos, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum in arce Fogaras, die tertia mensis Maji, anno dni millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Háttalján: Caraffa grálhoz Szebenben ment introscriptusok statusoktól adatott plenipotentiaja. Fogaras 3. Maji 1688.

(Eredetije három pecséttel a Teleki levéltárban 3582. sz. a.)

d)

1688. máj. 3.

A Caraffához küldött követek utasításai.

Instructio pro fidelibus sincere nobis dilectis generali nostro Michaeli Teleki,

Gregorio et Alexio de Bethlen, Ladislao Székely de Boros Jenő, Valentino Frank iudice regio et Christiano Szabó, consule Cibi-niensi, consiliariis nostris intimis, Nicolao de Bethlen, Stephano Apor de Altorja, item magistris nostris prothonotariis Petro Alvinczi de Borberek, Joanne Sárosi de Kis-Sáros et Michaelae Filstich, iudice Coronensi ad excel-lentissimum generalem dominum Antonium comitem a Caraffa etc. expeditis legatis nos-tris data.

Nem kételkedünk semmit az ő kegyek hozzánk való hűségében, sem peniglen igaz tökéletes hazafiúságokban, mindazonáltal akartuk ő kegyeknek az dolgokat az ide alább megírt punctumokban instructiójokban adni.

1. Ha már a státusok három pecsét alatt az asse-curatoriát ő kegyeknek megadják, római császárhoz ő fel-ségéhez való devotiónk iránt szükséges nékiünk is légyen assecuratiónk. Elsőben: De quatuor religionum receptarum securitate et libero exercicio és az parochiáknak, scholák-nak, collegiumoknak és ahoz tartozó proventusoknak intacte szokott állapotjokban való megtartásokról. Második: De principatu tam nostro, quam filii nostri ac futurorum principum hactenus usitata libera electione et canone ac autoritate és hogy azt semmi szín és praetextus alatt nem turbálják. Harmadik: De universis libertatibus et privilegiis regnicolarum cujuscunque status et ordinis ac conditionis sive seculares sive ecclesiastici sint.

2. A várakban, városokban és erősségekben maradandó praesidiumok legyenek hitesek a fejedelemnek s az országnak.

3. Felette sok praesidiummal egyik hely is ne terhel-tessék, és feljebb való számú ne légyen, hanem csak annyi, mint a mennyi a mi praesidiumunk lézen.

4. A váraknak, városoknak és egyéb praesidiált helyek-nek szokott jövedelmét, sem azokban levő templomok, scholák, parochiák proventusait, sem penig azon erősségek körül levő urak, nemesek és akármilyen renden levő embereknek javokat, jövedelmeket a praesidiariusok semmi szín alatt el ne vegyék, se magoknak ne usurpálják, sem peniglen a közel való szegénységet szolgálattal ne terheljék, se javokban meg ne károsítsák.

5. Az várakban, városokban levő tiszteket az eddig usuált minden autoritásunkban intacte meghadják és tart-ják, eddig való szokott szállásokban nem turbálják, sőt ratione superioris autoritatis, azoknak kell elsőnek lenni.

6. A vélek együtt praesideáló, vagy refugii causa, vagy máskép oda ment, vagy oda menni akaró ez országbeli akármi állapotbeli rendeket akármi időben bebocsátják, őket jól tractálják és semminemű ellenségnek onnét ki nem adják, se ott lévő semminemű javokban meg nem károsítják.

7. A fiscális várakhoz való minden proventusokat, úgy az aknákat, mindenféle bányákat, harminczadokat, vámokat nem impediálják, hanem azoknak minden usussát fructussát a mi számunkra intacte et inviolabiliter meg-hagyják.

8. Ez hadakozásnak Isten végit adván, vagy békeség által, vagy fegyverrel az dolgok megcsendesedvén, az erősségekből, városokból, várakból az eddig bévitt, vagy beviendő praesidiumokat kiviszik és a várakat, városokat és erősségeket visszabocsátják és sem mitőlünk, sem szerelmes fiunktól, sem successor fejedelmektől, sem ez hazától semmi úton-módon el nem idegenétek. Azalatt is, azután is peniglen, míg az erősségekben lészen, azokat a mi, szerelmes fiunk, successor fejedelmek és az ország hűségétől el nem szakasztják s ha tractára mégyen a dolog a portával, a mi, szerelmes fiunk személye és az egész Erdély országa in pacificatione inseráltassunk a mi kívánságunk szerint.

9. Ha azon helyekben való tisztviselők közül azalatt valaki decedál, az eddig való szokás szerint mi, szerelmes fiunk, successor fejedelmek, vagy a kiknek eddig illet, mást tehessenek helyekben, és abban semmiképpen magokat ne inmiscelják, se arról való authoritást magoknak ne vindicáljanak.

10. Ha kik az urak, főrendek és nemesek közül a praesidiált helyekből vagy magok kijöni, házoknépeket kivinni s behozni, vagy egyéb javokat kivinni akarnák, valamikor akarják, szabados légyen és abban meg ne háborétsák.

11. Kővárban a felső várban való tétellel legyenek contentusok, az alsó a mi praesidiumunk számára maradván.

12. A keresztyén királyokhoz, fejedelmekhez, kik ő felségének jóakarói, legyen szabad követséget instituálni: az ő felsége előtt érettünk való intercessióért.

13. A Partiumot Erdélytől elszakasztani nem igyekeznek, hanem azt is usque ad suos veros et antiquos limites engedik bírunk.

14. A várakból, városokból semmiféle munitiókat ki nem vesznek, sem azt nem tékozzolják.

15. Quártélyok. pénz és élésbeli exactióval nem terhelnek.

16. Az hamis delatoroknak sem mi ellenünk, sem más híveink ellen hitelt nem adnak.

17. A portai dolgok iránt igyekezzék kegmtetek bizonyos conclusumot tenni.

18. Az erdélyi hadaknak insurrectióját, annál inkább ez hazából való kivitelit hogy le hagyja, kegmtetek munkálódja, melyekre, nem kételkedünk benne, hogy kegmtetek illendő rátiókat fel nem talál.

19. Hallatlan terehviseléssel levén ez haza lakosi ezen az egész télen megterhelve, nem remélhetjük, hogy a mostan kívánt szekereknek számát suppleálhassuk, munkálódják azon kegmtetek, hogy ennyi sok terehviselésünkkel, adásinkkal, gratificalódásunkkal légyen contentus és abbéli kívánságát remittálja.

20. Az feltett várakban, ha mind nem is, az mit lehet, kegmtetek hagyasson le véle, nevezetesen Fagaras vára állapotjában nagy megbántódásunkat, szomoréttatásinkat és bestelenségünket látjuk, ez levén az egy alkalmazóságunk magunk életének sustentatiójára, mivel minden egyéb helyeink elpusztultanak.

21. Az mezőbeli had behagyásra szükségünket nem látván, azt is kegmtetek evitálni igyekezze.

22. Mindezek felett, ha mit az mi méltóságunk és ez haza megmaradására ő kegmtetek feltalálnak, igaz hazafiúságot és hozzánk való kötelességek szerint elhisszük, szorgalmatosan munkálódni el nem mulatják, melyre mi is ő kegmtetek plena authoritat engedünk.

Mindezekre Isten ő kegmtetek vezérelje, segélje és hozzánk kívánatos válaszsza hozza meg, kívánjuk.

Datum in arce nostra Fagaras, 3. Maji. a. 1688.

M. Apafi, m. p. (P. H.)

Háttalján: Caraffa generálhoz Szebenben menetelek, hogy (?) való instructiója az introscriptusoknak.

(Eredetije a Teleki levéltárban 3571. sz. a.)

e)

1688. máj. 3.

Apafi rendelete a görgénji őrséghez.

Michael Apafi dei gratia princeps Transilvaniae, partium regni Hungariae dux et Siculorum comes. Nemzetes nemes vitézlő Berkeszi Kereszturi János uramnak, görgényi várunk kapitányának Lanczai András deáknak porkolábunknak, had-

nagyoknak, zászlótiszteknek, tizedeseknek, egyéb tisztviselő híveinknek és az egész praesidiumnak, akik ez levelünket látják, olvassák, vagy olvasását hallani fogják, fejedelmi kegyelmességiünket. Római császár ő felsége parancsolatjából kívánván méltóságos Caraffa generál ő kegye görgényi várunkban is bizonyos conditiók alatt az ő felsége praesidiumát recipiáltatni, becsületes tanácsúr s főrenden levő deputatus híveinknek ő kegyeknek egyező tetszésekből parancsoljuk kegyesen és serio kegyeknek s kegyeteknek ezen levelünket praesentáló Naláczi András híviünk az mennyi számuakat fog mondani, az ő felsége vitézi közzől bocsássák bé minden akadályoztatás nélkül, ezen levelünket hozzánk tartozó kötelelsségeknék mentségére megtartván, úgy alkalmaztassák magokat, reánk s ez hazára is veszedelmet ne hozzanak. Secus non facturi. Datum in arce nostra Fogaras die tertia mensis Maji anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

M. Apafi, m. p. (P. H.)

Hátlapján: Urunk ő nga görgényi tiszteinek és praesidiariusainak szóló commissiója az ő felsége praesidiumának a várban való bébocsátásáról. Fagaras 3. Maji a. 1688.

(Eredetije pecséttel a Teleki levéltárban. 3619. sz. a.)

CXXX.

1688. máj. 6—10.

A Caraffával folytatott tárgyalások irományai.

a)

1688. máj. 6.

A bizottság jelentése.

Ajánljuk keglmednek köteles szolgálatunkat.

Itt mi formában folytak eddig az dolgok és az várak iránt miben állapodtanak meg, ezek az ő nagoknak írott levélből megláthatja, külömben az semmiképen nem lehetett, ha az dolog úgy nem megyen végben, az mint ő nagoknak megírtuk, mi okai nem leszünk az rossz és igen hamar való veszedelmes következésnek; mi formán kell patenst iratni s commissiókat az várakban urunk ő naga méltsgos neve alatt megírtuk, úgy azt is asszonyunk ő naga neve alatt Husztban hogy kell iratni. Istenért kérjük keglmedet, mindennemű gondolkozásokat tegyenek félre és siettesék az megírt patensek, commissiók expediáltatását s a megírt

órára való ide küldését, máskép mi okai nem leszünk semminek is. Keglmek az ő nagoknak írott levélnek megolvasásánál pedig semmit se késsék, úgy az patenseknek, commissióknak az innét küldött formában való expediatatásánál, mert abban csak egy szónak variálásával is akadály leszen. A patenseknek, commissióknak formáit keglmek levelében includáltak.

Ugron Ferencz uramat keglmek siettesse ide jönni az pénzzel, mert itt valóban siettetik az pénzt.

Donát János uram sem jöve el. Isten éltesse kegmedet jó egészségben.

Szeben 6. Maji 1688.

Keglmek szolgálai, attyjokfiái

Bethlen Gergely m. p.	Teleki Mihály m. p.
Bethlen Elek m. p.	Székely László m. p.
Bethlen Miklós m. p.	Apor István m. p.
Sárosi János m. p.	

Lap szélen: Az párokat keglmek visszaküldje, Istenért kegltek jól reá vigyázzon, az patensek és commissiók írásában valami változás ne legyen, mert bizony egy nagy megorvosolhatatlan akadály leszen.

Külczím: A mi keglmes urunk ő naga méltsgos udvarában levő tekintetes nagyságos nemzetes tanácsúri és fődeputatus rendeknek közönségesen, jóakaró urainknak kedves atyánkfiainak adja.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

b)

1688. máj. 6.

A bizottság egy második jelentése.

Ajánjuk keglmeknek köteles szolgálatunkat.

Másik levelünknek megírása után gondolkozván, hogy inkább az expeditiók hamarébb menjenek végben az mi keglmes urunk ő naga méltsgos neve alatt való patenseket commissiókat itt megirattuk, immár csak subscribáltatni kell urunkkal ő nagával s pecsételtetni. Asszonyunk ő naga nevével micsoda patenst kell iratni és micsoda commissiót, azokat párban küldöttük meg, azokat úgy kell szóról szóra leiratni, ha bajt s búsulást nem akarunk magunknak szerzeni. Clavissal is mit kell asszonyunk ő naga neve alatt iratni, azt is leirattuk.

Istenért kérjük keglmeteket, siessenek az patensekkel, commissiókkal és az asszonyunk ő naga neve alatt irandó commissiónak és clavissal való írásának mintáit küldjék vissza. Isten éltesse keglmeteket

Szeben, 6. Maji 1688.

Keglmetek szolgálai, attyokfiai

Teleki Mihály m. p.	Bethlen Miklós m. p.
Bethlen Gergely m. p.	Allvinczi Péter m. p.
Bethlen Elek m. p.	Sárosi János m. p.
Székely László m. p.	

P. S. Nékünk az tetszenék, hogy az kővári fő s viceporkolábot Buczi István és Buczi Benedek uramékat az ott nem maradó praesidiummal úgy a huszti gyalog hadnagyot is azon gyalogokkal, kiknek Husztban nem kell maradni, be kellene hivatni, keglmetek jelentse meg ő nagoknak s ha úgy tetszik ő nagoknak keglmeteknek is, hogy bejöjjenek, patenseket kellene jó formában iratni számokra, melyek mellett bejöhessenek, meg is kellene biztatni őket, hogy ide-be fizetések, állapotjuk leszen.

Külczm: A mi keglmes urunk ő naga méltóságos udvarában levő tekéntetes nagos, nemzetes tanácsúri s fődeputatus rendeknek közönségesen, jóakaró urainknak, kedves atyánkfiainak.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt 34. köt.)

c)

1688. máj. 9.

A bizottság máj. 9-iki jelentése.

Méltóságos fejedelem, keglmes urunk.

Nagodat, mint keglmes urunkat alázatosan akarók tudósítani, az commissariusok már mind az három várakban való praesidiumok bévitelére ma elindúlnak, hasonlóképpen Brassónak is az várában, az hova is csak annyi gyalog mégyen, az mennyi annak az helynek mekkoraságához kívántatik, azon kül két compania dragony mégyen azoknak kísérésére, útjok penig nem arra lészen Fogaras felé, hanem Szent-Ágota és Kőhalom felé, Nagtok azért ha különbözöképpen vinnék is az hírt Nagtoknak, hitelt ne adjon. Az mi az egyéb dolgokat illeti keglmes urunk, reméljük Isten kegyelméből hova hamarább magunk is

visszamenve Nagtoknak, mint keglmes urunknak referálhatjuk. Ezek után Isten Nagodat sokáig jó egészségben éltesse.

Szeben, 9. Maji a. 1688.

Nagod alázatos hívei s méltatlan szolgálói

Teleki Mihály m. p.
Bethlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p.
Székely László m. p.

Külczm: Az erdélyi méltóságos fejedelemnek, keglmes urunknak ő nagának alázatosan írok.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

d)

1688. máj. 9.

Erdély elszakadása a portától.

Declaratio subjectionis ac fidelitatis Transsylvanicae vigore praeinsertarum plenipotentialium (l. XXIX. c.) facta.

Nos Michael Teleki de Szék . . . (egész terjedelmében közölve Szász Sylloge 40. s köv. ll.)

In cujus rei majorem fidem atque firmitatem, et ut notitia istius assecurationis nostrae et recessus a protectione Turcica ad omnem posteritatem transeat, ideo eandem usualibus sigillis Trium Nationum Regni Transsylvanicae corroboravimus. Actum in civitate Cibiniensi die 9-a mensis Maji. Anno D. 1688.

(L. S.)

(L. S.)

(L. S.)

e)

1688. máj. 9.

A várak átadása ügyében Caraffával kötött szerződés.

(Alvinczy III. kötet 201—3. ll.)

f)

1688. máj. 10.

Caraffa levele a bizottság működéséről.

Celsissime princeps Dne, Dne mihi gratiosissime.

Incolumes deo dante nuperrimis diebus Czebinium appulerunt excellentissimus dnus gralis Teleky una cum adjunctis dnis deputatis sufficienti muniti plenipotencia, cujus vigore omnia negotia ad debitum sunt finem deducta ex unanimi vicissim consensu et satisfactione, ut uberius Celsitudo Vra in reditu oretenus percipere haud dedignabitur, ab attacto excellentissimo duo Teleki, in cujus adventu ad me grato intellexi animo, quaecumque fuerunt ipsius confidentiae concredita a Celsitudine Vra, quae debito respectu, rogo, dignetur esse secura, quod in quibus inservire mihi sese praesentabit occasio, particularissimae meae adscribam fortunae studium et operam meam omni conatu impendere, ut Celsitudo Vra et filius effectibus experiantur obsequiosissimam animi mei propensionem erga Celsitudinem Vram, desiderium autem ardentissimum inserendi inclyto regno et statibus; quam dum diu ad vota foeliciter exopto, animitus me devoveo

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii die 10. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

LXXXI.

1688. máj. 9.

Picolomini bucsú levelére válasz.

Excellentissime comes, domine observandissime!

Gratissimas nobis Vestrae Excellentiae literas ejusdem secretarius reddidit, voluissemus omnino ipsius magis praesentiam intueri, et praesentialiter magis, quam literaliter venerari. Non est cur a nobis veniam Vestra Excellentia exposcat, quia donec apud nos commorata est, fecit munia laudandi et experientissimi belli ducis. Discedet Vestra Excellentia, sed manebit inter nos grata ejus memoria. Nec dubitamus de constanti Vestrae Excellentiae in nos domumque nostram et universos regni status sinceri-

tate, qua nos tam in aula augustissima quam etiam alibi data occasione sit recommendatura! quod uti amanter contendimus, reciproce eandem petimus nostrum animum, quibuslibet nostris complacendi studiis sibi magis devincire non gravetur. Interim Vestrae Excellentiae foelix iter, foelicissimosque rerum successus et nominis incrementum desideramus. Eandemque divinae recommendamus protectioni, permanentes

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi

In arce Fogaras 9. Maji 1688.

Kívül más kézzel: Anno 1688. 9. Maji. Piccolomini generál bucsuzó levelére való válasz.

(A M. N. Múzeum birtokákan. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXXII.

1688. máj. 10—jú n. 12.

A fogarasi országgyűlés törvényei s írományai.

a)

A törvények.

Articuli dominorum magnatum et nobilium trium nationum regni Transsylvanicae et partium Hungariae eidem annexarum in generalibus eorundem comitiis ad diem decimum mensis Maii anni praesentis millesimi sexcentissimi octuagesimi octavi in oppidum Fogaras ex edicto suae Celsitudinis principalis indictis et celebratis conclusi.

Articulus primus.

Az ötszáz szekerek felrendeléséről.

Római császárhoz ő felségéhez való devotiónkat akarván ez iránt is megmutatni méltóságos generál által lött intimatióra nézve az ő felsége vitézi tábori szükségére rendeltünk kegmes urunk Nagod kegmes consensusából ötszáz társzekereket, mely szekereket vetettünk fel az egész országra az ide alább megírt mód szerént.

Az kapuszámban lévő minden helyek tartozzanak minden két kaputól egy jó szekeret állítani.

Belső-Szolnok vármegyének az hódoltság alatt való	
részi azokon kívül adjon	cur. nro. 3
Az székelység in genere	cur. nro. 26
Fogaras földje	cur. nro. 8
Marosvásárhely	cur. nro. 4
Vizakna	cur. nro. 3
Abrughánya	cur. nro. 3
Fejérvár városa	cur. nro. 1
Haczag városa	cur. nro. 1
Udvarhely városa	cur. nro. 1
Illyefalva és Csíkszereda	cur. nro. 1
Kézdi-Vásárhely	cur. nro. 1
Bereczk és Szent-György	cur. nro. 1

Ezen szekereket pediglen kiki úgy készítse, hogy az szekér jó erős, kasos és ernyős légyen, az mellett minden szekér előtt hat-hat ökör légyen alkalmas járomra való és minden szekér mellett két-két hérest állítsanak, olyanokat, kiket az szekér mellől való elszökéstől ne kellessék féltetni.

Ha ki pedig ez rendelésünk szerint az szekereket és ökröket nem állítaná, hanem vagy rossz szekeret küldene, vagy rossz ökröket adna eleiben és az német vitézek az olyan rossz szekér és ökör helyén más jámbor ökreit s szekerét vinnék el, tehát az olyan contumax ember az elvitt ökörért és szekérért tartozzék az kározt három annyival contentálni.

Articulus secundus.

Ezen felvetett szekerek mellé commissariusok rendeltetnek, mivel megemlített méltóságos Caraffa generál ő maga olyan ígretet tött, hogy ezen mostan adandó szekereket az nyárnak végén visszaadja, erre nézve kegyes urunk azon megírt szekereknek gondviselésére rendeltünk bizonyos commissariusokat, Nagod kegyes consensussa is accedálván, kik is az szekerekre szorgalmatos gondot viselvén, az főcommissariustól hallgassanak és annak idejében jó gondviseléssel az szekereket igyekezzék visszahozni. Főcommissariusnak rendeltük Dési Széki Márton atyánkfíát, ki is hogy azon tisztinek jobban megfelelhessen, mivel az felvetett szekerek az ötszázat superálják, az kézdivásárhelyiek szekerit és az marosvásárhelyieknek egyik szekerét az két szekeret maga számára elvévén, rakassa meg éléssel az arról lött dispositió szerint.

Utánna való commissariusoknak rendeltük ezeket: Az székelységről Háromszéki Miklós deákot, Fejérvármegyéből Máthé János és Betski János, Küküllő vármegyéből Hosszuszófi Szathmári István, Thordavármegyében Thordán lakó Székely Márton deák, Kolosvármegyében Kolbász János atyánkfiát, ki is minden Doboka és Szolnok vármegyei szekerekre gondviselhet. Az taxás városok szekereinek gondviselését is főcommissarius atyánkfia ezeknek gondviselése alá rendelje.

Articulus tertius.

Az szekerek felhajtására bizonyos emberek rendeltetnek.

Hogy ezen felvetett szekerek keglmes urunk minden fogyatkozás nélkül inkább minden helyekről administráltassanak, azoknak összehajtására keglmes urunk Nagod keglmességéből küldöttük ki az vármegyékre az ide alább megírt személyeket, kik is úgy szorgalmatoskodjanak, hogy ad diem 20. currentis Maji ki ki közülök az reá bizatott szekereket Fejérvárrá vitesse, különben ha ki mi fogyatkozást közülök ejt és az szekereket plenarie elé állítani elmulatja és ha mi kára valakinek az miá következik, vagy pedig az helyén valakinek ökrét, szekerét viszik el, az olyan kárt hogy az mostan kiküldött emberünk azon vármegyének tiszteivel együtt, az hol az defectus esik, fizesse meg minden haladék nélkül, végeztük.

Fejérvár megyében az felső járásban küldtük ki az szekerek összeszedésére Béli Dávid, az alsó járásban Diodi Vas György atyánkfiát;

Küküllővármegyében az vicetisztek mellé Balogh Boldisár atyánkfiát;

Thordában az alsó járásban Toroczka Mátyás, az felső járásban Bodoni Balás atyánkfiát;

Kolosvármegyében Suki Mihály atyánkfiát;

Dobokában az vicetisztek hajtás fel:

Belső Szolnokban Olá Mihály az vicetisztekkel, kik közzül Alsó Mihály az szekereket Fejérvárig hozza el két szolgabíróval:

Hunyad és Zaránd vármegyében pediglen főispán atyánkfia tégyen oly dispositiót, hogy fogyatkozás azután is ne essék. Az univertitásról felkelendő szekerekért szebeni királybíró atyánkfia viseltessen oly gondot, hogy ha mi fogyatkozás és kár az miatt esik, ő kegyelme ad számot rólla.

Az taxás városokról, ha mi fogyatkozás esik, annak tisztei búsulnak meg miatta.

Articulus quartus.

Az béresek dolga disponáltatik.

Hogy az szekerek mellé való béres állításnak alkalmatosságával az szegénységen felettébb való exactió ne légyen, rendkívül való fizetést magoknak ne kívánjanak, fizetéseket intéztük el kegmes urunk az szerént, úgy hogy első hóra egy béresnek többet ne adjanak 8 forintnál, az több következő holnapokra csak négy-négy forintokat, kezekben pediglen az béreseknek csak két hó pénzt adjanak, az többit főcommissarius atyánkfia kezében, ki is az két hovak eltelvén, fizesse ki nékik. Élést pediglen minden béresnek adjanak egy-egy köből lisztet, az mellé szalonnát és sajtot illendőképven, mivel az generál ő naga czípót is ígire nékik naponként adatni.

Articulus quintus.

Az ő felsége alá s feljáró vitézeit öldöklők ellen.

Római császár ő felsége alá s feljáró vitézinek némely helyeken értelmes és gonosz emberek által ölettetéseket értettük kegmes urunk, kiknek gonosz cselekedetek hogy annál inkább refrenáltassék és hogy abból következhető Nagod és az egész ország búsulását inkább elkerülhessük, végeztük kegmes urunk egész országúl, három nemzetül, hogy minden helyeken ezen constitutióink szorgalmatosan meghírdettvén, promulgáltassék, hogy valaki azon alá s feljáró ő felsége vitézinek öldöklésiben, vagy fosztogatásában elegyíti magát, confirmata rei veritate halállal büntetődik minden kedvezés nélkül, sőt ha szintén gonosz cselekedeti mostan eltitkolódik is, de ha ennek utánna egynehány esztendővel jó is világosságra cselekedeti, akkoron is szoros büntetésit bizonynyal el nem kerüli s elvész.

Az kik pedig eddig ezfélét patráltanak, minden helyeknek vicetisztei szorgalmatosan felcirkálván, érdemek szerént büntessék meg sub ammissione honoris et officii minden kedvezés nélkül.

Articulus sextus.

Az szomszéd oláh országokkal való veszekedésnek eltávoztatásáról.

Az elmúlt 1687. esztendőben Radnóton in mense Augusto celebráltatott közönséges gyűlésünkben ígírte vala

Nagod fejedelmi kegyességét az moldovaiaknak és havasalföldieknek az határszélben lett insolentiájoknak megorvoslása felől, mely Nagod fejedelmi kegyességében (hogy az üdők szorossága mielt engedi Nagodnak) semmit nem kételkedünk, mindazáltal, hogy azon és több controversiáknak és veszekedésre való alkalmatosságoknak jobb módjával való megorvosoltatása lehessen, szükségesnek ítültük kegyes urunk, hogy elsőben is azokat az alkalmatlan dolgokat tolláljuk, melyekből fundamentumosan mindkét részről való veszekedések vagy eddig származtak, vagy ezután származnának, melynek eddig kiváltképpen való oka az moldovai vajdának és egyéb rendeknek is az országból kiviendő pénzen vött jovoknak az országból törvéntelen megtartóztatása, melyet hogy ennek utánna senki cselekedni Nagod fejedelmi híre és consensussa nélkül ne merészelen cselekedni sub gravi animadversioe fienda interdicáltuk és eddig arestáltatott mindennémű bonumoknak felszabadítását végeztük. Másik oka lehetett az veszekedésnek innét az hazából általment tolvajoknak klastromoknak felvesése *) és sok jóknak onnan való praedálása, juhoknak és egyéb marháknak tolvajul való elhozása: végeztük azért Nagod kegyes annuentiája is accedálván, hogy minden székeknek, vármegyéknek tisztvei valaholott ditiójokban azféle eltolvajlott bonumokat és marhákat tudhatnak és érthetnek lenni, mindenekkel indifferenter akármi rendbéli embereknel talál-tassanak is, kedvezés nélkül elé hozassák post expirationem praesentis congregationis ad octavum. Valakik pediglen az főtiszteknak admonitiójára ezen végezésünket posthabeálván, az kezeknél lévő égyetmásokat egészen elé nem hozzák, az olyan contumax embereken azon főtiszt atyánkfiai szabadoson duplumot exequáltathassanak, kiknek ha annyi jovok és jószágok nem találtatnék, magokhoz is hozzá nyúl-hassanak, kik közül ha valakiknek valaki patrocínálni com-periáltatnék, azon poenában incurraljon. Hasonlóképpen az kik tudva szándékkal azféle tolvajlott marhákat megvet-tenek volna, vagy ezután megvennének és ezféle latroknak patrocínálnának, mint orgazdák kedvezés nélkül megbüntet-tessenek. Ennek utánna pediglen senki Nagod és az egész tanácsi rend consensussa nélkül senkit is az szomszéd országbeliek között se személyében, se jovaiban arestálni ne merészelen.

*) V. ö. a CXXII. szán alatti okirattal.

Articulus septimus.

Kolozvármegyében. Tótfaluban öt rovatalnak defalcálódásáról.

Kolozvármegyében tótfalvi kolosmonostori romano catholica ecclesia jószágának mind elromlott állapotját s mind pedig azon kívül is sovány helyen lévén Kolozvári Páter Pál atyánkfiaának arról lött aláztatos supplicatiójára, méltó tekintetben vévén. Nagod keglmes consensussa is accedálván, az eddig azon az possession nyolecz rovatalban ötöt relaxáltunk, úgy hogy a modo deinceps az eddig felvetetett adókat megadván, plenarie csak három rovatalról adózzanak, az tiszték is rajtok többet ne exigálhassanak, az minthogy azon specificált faluban lévő rovatal közzül öt rovatalt ezen articulusnak vigorával defalcálunk in posterum.

Articulus octavus.

Az restantia adóknak perceptiójának helyéről.

Mind az kétszáz forintos, mind az 65 forintos adónak perceptiójának helye eddig itt lévén Fogarashban, az mi azon adóbéli restantia még hátravagyon, annak perceptióját Nagod keglmességéből rendeltük, hogy kétszáz forintos adónak perceptori Medgyesen, az hatvanöt forintosnak viszont perceptora Segesváratt percipiálják, az holott is azon helyeknek tisztái azon atyánkfiaának alkalmas szállítás adni, gazdálkodni azon receptoroknak tartozzanak.

Az restantiákat pediglen minden haladék nélkül minden helyekről éjjel-nappal administrálni siessék és az tiszték is, az kiknek incumbál, sietessék sub ammissione honoris et officii. Noha pediglen azon két rendbéli adóknak administratiójának terminussi régen eltöltek, mégis ex super abundantia, hogy az eddig vakmerőlködők magok menthetlenek legyenek, adtunk újabb terminust ad diem 21. praesentis, úgy hogy valakik addig az nállok lévő restantiát nem administrálják, minden tovább való kedvezés és haladék nélkül az előbbeni emanáltatott articulusokban specificált poena executióban vétetődik.

Articulus nonus.

Az számvételre extractorok rendeltetennek.

Római császár ő felsége vitézi sustentatiójára felvetett kétszáz forintos adónak és egyéb mindennemű vic-

tuáléknak mindennemű fő- és viceperceptoroktól és stációbéli commissariusoktól való számvételre exactoroknak rendeltük keglmes urunk Nagod keglmes consensussából egyik itfő mester Sárosi János, Dályai Ferencz és Brassai Grausz András atyánkfiait és azok mellé Sinkai István deákot és Luczai Lászlót rationistáknak, kik is ad diem 28 mensis praesentis Segesvárrá menni tartozzanak és mindenektől minden kedvezés nélkül számot végyenek az kezeken forgott mindennemű victuálékról és pénzről. Minden perceptorok és stációbéli commissariusok pediglen valakiknek akárminemű victuálé és pénz forgott légyen kezeken, az vármegyékről és székekről oly készüllettel compareálanak, hogy elsőbben mindenik maga vármegyéjében és székeiben mind pénz, mind egyéb victuálék dolgát az tisztekkel együtt vegyék oly igazításban, hogy készülletlenségek miatt az számvételt ne remorálják. Hasonlóképpen az előttök való fővebb commissariusokkal is ha quietantiájokban mi fogyatkozás idején korán rectificálják, hogy eziránt is az számvételt ne procrastinálják.

Azalatt pediglen az vármegyékben, székekben elmaradt restantiákat akár pénz, akár victuále légyen, kiki közülök szorgalmatosan felszedje és az számadásra az victuálékért pénzt szedvén fel az búzán kívül úgy jöjjön, hogy azalatt minden restantiákat pénzül az némettel való alkalom szerént administrálják Ugron Ferencz atyánkfia kezében, kinek is elégséges ahoz értő pénzolvasókat tartozzanak az segesváriak adni. Az búzát mindazáltal in natura kell mindenütt megtartani egyéb szükségre. Valakik pedig az rendelt terminusra az számadásra nem compareálnának, vagy pediglen az restantiákat fel nem szednék és arról való dispositió szerént nem administrálnák, eo facto az kik elő nem jönének, nyakon kötve hozattassanak, az kik pedig noha eljövénék, de készülletlen, mentest fölőczben vettessenek az tavalyi radnóti gyűlésben specificált számvételről írt articulus szerént.

Az taxás városok, szász és oláh papok és egyéb minden adózó rendeknek tisztei modo supra specificato jó készüllettel az számadásról compareálni sub eadem poena el ne mulassák.

Az mely victuálék pediglen bizonyos székeken, vármegyéken és egyéb helyeken úgy maradtanak el, hogy annak administratiója felől semmi és sehuva való dispositió nem volt, arról is főcommissarius atyánkfiai tégyenek olyan rendelést, hogy mindenféle victuálékért az búzán kívül szerezzenek pénzt az szerént az limitatio szerént, az mint

azokért az németnek fizettünk. mely pénzt is az számadásig administráljanak Ugron Ferencz atyánkfia kezében.

Az székekben, vármegyékben és az adózni szokott helyekben egyébütt is az mi búza restantia maradt, annak perceptori szállítsák az ide alább megírt helyekre, úgy mint Kolos, Doboka, Szolnok, Thordavármegyéről és Beszterczeszékről szállítsák ugyan Beszterczére, Hunyad, Zaránd és Fejérvármegyének alsó járása, Szászváros, Szászsebes, Szerdahely és Szeben székek Medgyesre, az több helyek pediglen szállítsák Segesvárra, az holott is azon városbeliek tartozzanak alkalmas helyeket adni azon búzának és két polgárt is mindenik helyben annak perceptorának, gondviselőjének állítani, kik is az administratoroknak quietantiát adjanak, magok pedig az búzára úgy viseljenek gondot, hogy annak idejében ratiocinálhassanak.

Az statióban maradt búzát pediglen az kik percipiálták, tartsák jó gondviselés alatt azon helyekben és annak idejében számot is adjanak rólla.

Az exactor atyánkfiainak megírt Segesvár várossa tartozzék illendő szállásadással és tisztességes gazdálkodással lenni.

Articulus decimus.

Az régi restantiákról.

Az elmúlt 1687 esztendőbéli, Marosvásárhelyen lett számvetésből eluceseált és liquidált restantiákat és difficultásokat hogy mindennemű adózó rendek ad diem 28 praesentis Ugron Ferencz atyánkfia kezében administrálják, Nagod keglmes consensusából végeztük; valakik pedig administrálni posthabeálnak, ugyanaz tavalyi esztendőben az radnóti gyűlésben az olyanok ellen írt poena kedvezés nélkül exequáltatik.

Articulus undecimus.

Az kik másoknak kölcsönöztek, azoknak contentatiójokról.

Következhető nagyobb gonosznak eltávoztatásáért ez hazán fenforgott szoros contributiókban sokan az haza rendei bizonyos székeknek, vármegyéknek és személyeknek is sub spe futurae restitutionis adták ki pénzeket, búzájokat, borokat, gabonájokat, kik is hogy adósságokat az debitorokon jobb módjával exigálhassák, ezen esztendőbéli februáriusi gyűlésünkben emanáltatott Art. 9. Nagod keglmes tetszésből töttünk volt végezést az afféle adósságoknak megvétele

felől, mely akkori végezésünket mostan is mindenekben in vigore hagyván, ezen újabb articulusunkat Nagod keglmes tetszéséből confirmálni szükségesnek ítültük. És hogy mindennemű creditorok, kik az rajtunk lévő szoros contributióknak alkalmatosságával pénzeket, borokat, búzájokat, gabonájokat kölcsönben kiadták, azon articulusunk vigorával indifferenter minden rendeken megvehessék.

Articulus duodecimus.

Az oláh országok felől való passusokra való szorgalmatos vigyázásról.

Az Oláország felől való passusokra szorgalmatossabb vigyázást, mintsem eddig volt, igen szükségesnek ítélvén, keglmes urunk Nagod keglmes consensussából végeztük, hogy mind esiki és háromszéki mindennemű vitézlő lovas és gyalog rendek alkalmaztassák mindenekben magokat az főtisztek ő keglmek generális uram ő kigyelme parancsolatjából léendő dispositióhoz, mindenekben szót fogadván, valamit Nagod keglmességből kinek-kinek az főtiszt atyánkfiai fognak parancsolni azon székekben: valamely hadnagy szófogadatlanokdik, fogják meg, hozzák ki udvarhoz, az közlegények pediglen ne bírsággal, hanem pálczával büntettessenek. Ha ki pediglen azon közlegények között kétszeri pálcázás után vakmerőlködnének, akasztófával büntettessenek. Hasonlóképpen besztercei atyánkfiai az ott való passusokra szorgalmatosan gondot viseljenek, vigyázzanak, generális uram dispositiójához tartván magokat. Az vármegyék is hasonlóképpen, melyekről passusok vadnak. Az Oláországokra generális uram ő kigyelme dispositiójából függjenek, az holott is az szófogadatlanokat ő kigyelme modo supra declarato megbüntettethesse. Az tilalmas minden útakat, ösvényeket pediglen, az kiknek incumbál, kötelelességek szerént minden helyeken bévátatni el ne mulassák.

Articulus decimus tertius.

Udvarnál continuuskodó székely gyalogokról.

Az Nagod méltóságos udvarában continuuskodó székely gyalogok állapotjáról végeztük keglmes urunk Nagod fejedelmi consensussából, hogy az két esztendő eltöltvén Nagod méltóságos udvarában, az székely tisztek ő kigyelmek másokat irni helyettek el ne mulassák. Az alatt pediglen magok székekben és házoknál semminemű contributióval ne terhel-

tessenek. Az eddig rajtok forgott teherviselés iránt is pediglen tegyenek főtiszt atyánkfiai ő kigyelmek oly igazítást, hogy az kik közülök felette terheltek. vehessenek eddig való terehviselések iránt valami refusiót.

Articulus decimus quartus.

Az máramarosiak passusnak securitásáról.

Nagod méltóságos izenetiből és Apor István atyánkfia panaszából értettük keglmes urunk, hogy az máramarosi passuson az kereskedő emberek az tolvajok sok insolentiája miatt nem járhatnak, mely miatt mind az liber questus közönséges kárunkra, mind pedig az Nagod abból való jövedelme nem kevés fogyatkozására impediálódik és minuálódik, melynek megorvoslására végeztük keglmes urunk, Nagod keglmes consensussa is accedálván, hogy az besztercei, máramarosi és Szolnok vármegyei fő és vicetisztek az eddig való tolvajkodásokat kikeressék és az tolvajokat érdemek szerént megbüntessék. Az alatt pediglen az kereskedő rendeket egész securitással besztercei atyánkfiai tartozzanak Máramarosig által késértetni, mikor innen mennek, hasonlóképpen az máramarosiak is, mikor onnan felől jönnek Besztercze felé által késértetni tartozzanak mindaddig, míg az tolvajoknak kikeresésével azon passust bátorságossá teszik, kik is ha ez végezésünk ellen az késérést jó securitással véghez nem vinnék, az mi kárt az miatt az kereskedő rendek vallanak, ők fizetik meg. Az kereskedő rendek is mindazáltal hat- és hetenként ne járjanak, hanem mentől felesében lehet, egymást összevárják. Az eddig eltolvajlott árujokat pediglen az kereskedőknek tartozzanak az feljebb megírt fő és vicetisztek kikerestetni és ha mit benne kitalálhatnak, azon károsoknak visszaadani kötelességek szerént.

Articulus decimus quintus.

Az deputatio sustentatiójára való pénzről.

Nagod méltóságos tanácsúri és főrendekből álló deputatus urak atyánkfiai sustentatiójára rendeltünk fel keglmes urunk bizonyos summa pénzt az arról írt registrum szerént, melynek generális perceptorának rendeltük Apor István atyánkfiaát, helyének pedig Segesvárat, holott is azon atyánkfiaának illendő szállásadással és gazdálkodással legyenek, az reájok vetett summát pediglen minden rendek mához tizenötöd napra semmiképpen el ne mulassák és ott helyben perceptor

atyánkfiái egy hétnél tovább várakozni utánnok ne tartozzanak. Valakik pediglen addig nem administrálják, perceptor atyánkfiái az restantiát kiadván, itilőmester atyánkfiái tartozzanak az olyan contumaxoknak jószágán duplumot exequáltatni mox et de facto kedvezés nélkül.

Articulus decimus sextus.

Az városokban letött ország búzájáról.

Noha keglmes urunk ennek előtte is szoros végezésink voltanak arról, hogy az városokban letött ország búzáját jó gondviselés alatt tartsák, de az mint informáltattunk, némely helyeken az rossz gondviselés miatt azon ország búzája igen megveszett: végeztük azért keglmes urunk, hogy azon városnak tisztei azt az régi megveszett búzát magok szükségekre elköltvén, tegyenek mást helyében, mert ha mi kárt az ország fog vallani, ők fizetik meg.

Conclusio.

Nos itaque etc. Datum in oppido nostro Fogaras anno millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo, duodecima mensis junii, ultima videlicet die congregationis nostrae.

Ladislaus Székely praesidens m. p. (P. H.)

Magister Petrus Allvinczy protonotarius m. p. (P. H.)

Magister Joannes Sárosi protonotarius m. p. (P. H.)

(Eredeti írott példánya a M. T. Akadémia birt.)

b)

1688. jún. 12.

A delegáció újra szervezése.

Anno 1688. die 12. mensis Junii in generalibus regni comitiis in oppido Fogaras celebratis universi status et ordines trium nationem regni Trauniae et partium Hungariae eidem annexarum de et super ordine duorum deputatorum in posterum fienda et de sustentatione eorundem infrascriptorum talem fecerunt dispositionem.

Az tanács urak között:

Haller János uram naga,
 Teleki Mihály uram ő keglme,
 Naláczai István uram ő keglme,
 Bethlen Gergely uram ő keglme,
 Bethlen Elek uram ő keglme,
 Székely László uram ő keglme,
 Bánffy György uram ő naga,
 Macskási Boldisár uram ő keglme,
 Gyulai Ferencz uram ő keglme.

Az két ítlőmester:

Alvinczi Péter uram ő keglme,
 Sárosi János uram ő keglme.

Az tábla bírái között:

Keresztessi Sámuel uram ő keglme,
 Kemén János uram,
 Dániel Mihály uram,
 Kendeffi János uram,
 Apor István uram,
 Naláczai András uram,
 Kálnoki Farkas uram,
 Ugron Ferencz uram,
 Alsó János uram,
 Inczédi Pál uram.

Az regalisták között:

Bethlen Miklós uram,
 Gyulaffi László uram,
 Thoroczkai István uram,
 Thoroczkai Péter uram,
 Bethlen Sámuel uram,
 Bánffy Farkas uram,
 Bálinthit Sigmund uram,
 Kálnoki Sámuel uram,
 Lugosi Ferencz uram,
 Bánffy Pál uram,
 Jósika Gábor uram,
 Kemény Boldisár uram,

Tholdalagi András uram,
 Pernyeszi Sigmund uram,
 Maxai Ferencz uram,
 Nagy István uram,
 Mikes Pál uram,
 Földvári Ferencz uram,
 Balogh László uram,
 Nagy Pál uram.

Ez feljebb megírt deputatusok sustentatiójára vetet-
 tenek pénzt fel ez ide alább megírt személyekre, kik is
 magok házoknál nyugalomban lehetnek, hanemha az ország
 kiváltképen való szüksége úgy kívánván, közönséges ország
 gyűlésében kellekik ő keglmek és mi keglmes urunk ő naga
 parancsolatjából convocáltatni.

Kik is contribuáljanak ez ide alább megírt mód
 szerint:

Öregebbik Toldalagi János uram fl. nro	600
Gyerófi György uram fl. nro	600
Haranglábi Sigmund uram fl. nro	300
Kollathovith György uram fl. nro	600
Bánffi Boldisár uram fl. nro	600
Rédai István uram fl. nro	100
Horváth Kozma uram fl. nro	200
Veselényi Pál uram fl. nro	400
Serédi Benedek uram fl. nro	100
Csáki Gábor uram fl. nro	200
Csáki István uram fl. nro	100
Haller Sámuel uram fl. nro	200
Orlai Miklós uram fl. nro	100
Mikola László uram fl. nro	600
Baresai Péter uram fl. nro	200
Kendeffi Pál uram fl. nro	100
Daniel Péter uram fl. nro	100
Almási Bánffi György uram fl. nro	100
Bánffi Mihály uram fl. nro	500
Daniel Ferencz uram fl. nro	100
Thoroczkaí Mátyás uram fl. nro	100
Folti Bálint uram fl. nro	300
Vitéz Ferencz uram fl. nro	100
Rácz István uram fl. nro	50
Baresai István uram fl. nro	300
Baresai Ábrahám uram fl. nro	100
Torma Christoph uram fl. nro	100
Szaláneci István uram fl. nro	200

Kun Miklós uram	fl. nro	200
Öreg Vas György uram	fl. nro	100
Iffúú Vas György uram	fl. nro	150.
Balogh Boldisár uram	fl. nro	100
Kabos Gábor uram	fl. nro	50
Buda János uram	fl. nro	200
Maxai Balás uram	fl. nro	100
Suuki Pál uram	fl. nro	50
Suki Mihály uram	fl. nro	50
Iffúú Thoroczkai Péter uram	fl. nro	100
Harinnai Ferencz uram	fl. nro	50
Nádudvari István uram	fl. nro	100
Maurer Mihály uram	fl. nro	200
Nápolyi Péter uram	fl. nro	50
Zejk László uram	fl. nro	100
Boros László uram	fl. nro	50
Baresai György uram	fl. nro	500
Széki István uram	fl. nro	100
Radák István uram	fl. nro	50
Bodoni Balás uram	fl. nro	20
Désfalvy Farkas uram	fl. nro	100
Balpataki János uram	fl. nro	200
Donáth János uram	fl. nro	50
Ajtoni István uram	fl. nro	50
Thordai Gábor uram	fl. nro	100
Baresai Ákos uram	fl. nro	100

Relictae:

Rhédei Ferenczné asszonyom	fl. 100
Tholdiné asszonyom	fl. 200
Lázár Imréné asszonyom	fl. 100
Kendeffi Miklósné asszonyom az fiával ...	fl. 100
Bánffi Christophné asszonyom	fl. 100
Bethlen Pálné asszonyom	fl. 100
Sárpatakiné asszonyom	fl. 50

Egyéb nemesek közül:

Thordai János uram	fl. 50
Thorma Miklós uram	fl. 100
B. Kovács István uram	fl. 100
V. Kovács István uram	fl. 50
Görög Miklós uram	fl. 50
Hegyesi András uram	fl. 50

Baresai Pál uram	fl. 100
Kun Dániel uram	fl. 100
Puj Gáspár uram	fl. 100
Cserményi Sigmund uram	fl. 100
Lukács Mátyás uram	fl. 100
Nápolyi György uram	fl. 50
Jó Mihály uram	fl. 50
Bánházi Pál uram	fl. 50
Kerekes Péter uram	fl. 200
Rác János uram	fl. 50
Tornya Péter uram	fl. 100
Farkas Ferencz uram	fl. 50
Széplaki Márton uram	fl. 50
Alsó Mihály uram	fl. 100
Fodor György uram	fl. 50
Szarka Sigmund uram	fl. 50
Óreg Kun István uram	fl. 200
Almási István uram	fl. 25
Iffiu Pekri Gábor uram	fl. 100
Fodor Pál uram	fl. 100
Sebessi Benjamin uram	fl. 100
Paczkó Péter uram	fl. 100
Fabján János uram	fl. 100
Batizi János uram	fl. 200
Császár Miklós uram	fl. 200
Kolosvári Sámuel uram	fl. 200
Ecsedi Péter uram	fl. 100
Küsfaludi Péter uram	fl. 50
Kövér István uram	fl. 100
Katonai István uram	fl. 50
Szathmári Gáspár uram	fl. 50
Borbereki István uram	fl. 50
Csula Gáspár uram	fl. 100

Közönségesen az egész székelység az deputatio sustentatiójára ígért fl. 3500

Az egész universitas ígért fl. 5000

Az universitas részéről léznek deputatusok ezek:

Szebeni királybíró vagy polgármester uramék közül edgyik mindenkor,

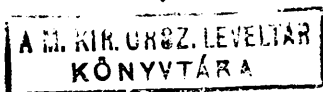
Szebeni Márkus Dráuth,

Segesvári királybíró,

Medgyesi királybíró,

Brassai edgyik bíró Plekker Bálint.

Besztercezi Szabó Mihály.

Az feljebb megírt summának gralis perceptorának rendeltük Apor István atyánkfiát, az perceptiónak helyének Segesvárat, az holott is azon atyánkfiának illendő szállásadással, gazdálkodással legyenek — mindenek pediglen az reájok vetett summát mához tizenötödnapra beszoigáltatni el ne mulassák, mely administratio után egy hétnél tovább megírt preceptor atyánkfia Segesvárt ne várakozzék, az ki addig adminisztrálja, bene quidem, az ki pedig adminisztrálni posthabeálja, perceptor atyánkfia regestumban kiadván a restantiákat ítílómaster atyánkfiainak, kik is minden kedvezés nélkül azoknak jószágokon, kik az reájok vetett summát adminisztrálni elmulatják, duplumot exequáltatni kötelességek szerént tartozzanak.

Datum anno, die, locoque supranotatis.

Lecta et extradata per magistrum Petrum Allvinczi et Joannem Sárosi regni protonotarios.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

c)

1688. die 13. maji adták be rokokat az mostan fenforgó dolgok iránt ezek:

A z regalisták közül:

Buda János uram.
 Bodoni Balás uram.
 Almási Bánfi Georgi uram.
 Thoroczkaí Mátyás uram.
 Szalánczi István uram.
 Folti Bálint uram.
 Béli Dávid uram.
 Ugron Pál uram.
 Kendefi Mihály uram.
 Radák István uram.
 Rác István uram.
 Donát Mátyás uram.
 Bernád Ferencz uram.
 Bartsai Abraham uram.
 Kun István uram.
 Suki Pál uram.
 Bethlen Sámuel uram.
 Zeyk László uram.
 Suki Mihály uram.

Kun Miklós uram.
 Dérfialvi Farkas uram.
 Szent-Lászlai Sárosi János uram.
 Daniel Ferencz uram.
 Báuffi Pál uram.
 Balogh Boldisár uram.
 Toldalagi János uram.
 Veselényi Pál uram.
 Jósika Gábor uram.
 Kálnaki Farkas uram.
 Földvári Ferencz uram.
 Szikszai György uram.

Az vármegyék közül:

Fejérvármegye.
 Kükküllővármegye.
 Thordavármegye.
 Kolosvármegye.
 Belső Szolnokvármegye.
 Hunyad és Zaránd.
 Krasznavármegye.
 Közép Szolnok.

Az Univerzitásról:

Szeben szék.
 Brassó.
 Segésvár.
 Szász Sebes.
 Nagy Sink.
 Kőhalom.
 Ujgyház.
 Medgyes.
 Besztercze.
 Szászváros.
 Szeredahely.

Székelység:

Háromszék.
 Udvarhelyszék.
 Marosszék.
 Csik Gyergyó Kászon.
 Aranyosszék.

T a x á s v á r o s o k :

Szék várossa.
 Kolosvár várossa.
 Udvarhely várossa.
 Sepsi Szent György.
 Bereczk.
 Illyefalva.
 Vizakna.
 Kézdi-Vásárhely.
 Maros-Vásárhely.
 Kolos várossa.
 Fejérvár várossa.
 Csik Szereda.

R e l i c t a e v i d u a e :

Bethlen Pálné asszony követe.
 Lázár Imréné asszony követe.

d)

1688. máj. 13.

Kérdőpontok a megszálló hadak által elkövetett visszaélések ügyében.

M a t e r i a i n q u i s i t i o n i s .

Az római császár ő felsége Erdélyben quartélyozó vitézi alkalmatosságokkal, az elmúlt ősztől fogván, lett károsítottások, költségek és pusztítottásokról való kérdések: juramenti formula praemissa.

Tudod-e, nyilván láttad-e szemeddel, vagy más hiteles emberektől hallottad-e bizonyosan.

Az ő felsége vitézi miatt, az elmúlt ősztől fogva, az mitől fogva Erdélyben bėjöttek, az hol, vagy táborostul, vagy zászlóstul, vagy csoportonként, vagy ketten, hárman, fel s alá jártanak az quartélyban szállás előtt és az után is, megkülömböztetvén az dolgokat is.

Vagy quartélyokból kiszéledtenek, és salvagvardiaknak is ki mentenek.

Vagy quartélyokban és szállásokon is, vagy egy vagy más alkalmatossággal és akármilyen színek és tekintetek alatt.

Hol, kik, micsoda károkat vallottanak búzájokban, gabonájokban, borokban, barom kosztjokban, öreg és apró marhájokban s egyéb akarmi javokban, sőt épületekben is micsoda pusztításokat szenvedtenek? ¹⁾

Hát egy vagy más alkalmatossággal szép szín alatt erőszakosan titkon és nyilván is, hogy valahol s valakiken valami summa pénzt, búzát, bort, gabonát, fűszerszámot, marhát vagy akármit is egyebet vöttek, vontanak volna, sőt valakinek valami károkat is töttenek volna. Ennekfelette hogy magok mentiségére, az megkárosodott emberektől akármi szín alatt recognitiót, testimonialist vettének légyen némelyek s kitélenítették is adni az lakosok sok helyeken?

Hát hogy valakiket fenyegettenek, szidtanak, vertenek, vagdaltanak, megfogtanak, vasban vertenek, sőt meg is öltenek volna az haza lakosi, és az ő felsége vitézi közül is? s ha miket efféléket tudsz, láttál, vagy hallottál, voltaképpen mondd és világosíts meg; azt is meg magyarázván, akkik efféléket cselekedtek, az vitézek közül is kik, melyik zászló alatt valók, vagy companiabeliek. Az erdélyi lakosok közül pedig kik, hova valók, és micsoda rendbeli emberek lehetnek, és az olyan patratumok is hol, micsoda városban, faluban, vagy város és falú határán történtenek és cselekedtenek?

Hát magad micsoda huzásokat, vonásokat, károkat és pusztíttatásokat vallottál és szenvedtél, igaz hütöd szerint mondd meg, és ha kik azon magad kárvallásídról bizonytságot tehetnének, nevezd meg azokat is, megvilágosítván azokat is, az kik miatt afféléket szenvedtél, micsoda regiment vagy companiabeliek?

Miolta az ő felsége vitézi az itt levő statiójokban bészállottanak, hány házat tudsz, amelyekben gazdák nem lettek volna, fával, sóval és gyertyával nem gazdálkodhattak volna; sőt az mely házakban gazdák voltak is, mind azok az házok hány számuak lehettenek? sőt mind az az gazda nélkül való s mind pedig az mely házakban gazdák voltak is, a szállók száma mennyi volt, valósággal mondd meg mind az két részről.

Hát volt-e olyan dolog, hogy az ő felsége vitézi számokra rendelt éléssel kínálták volna az magyar commissariusok az német tiszteket s commissariusokat és ő keglmek nem akarták volna bévenni, sőt most is csak huznák halasz-

¹⁾ *Oldalt* : Az búzát, gabonát és baromkosztot s marhát számán az pusztításokat pedig becsüként tévén fel.

tanák, az magyar commissariusok kezek alatt készen lévő élésnek bévételit? és az élés bé nem vételinek micsoda okát hallottad, vagy tudod?

Hát mikor az élést bévették az ő felsége vitézi commissariusi s profontmesterei, micsoda módot követtenek el az buzának és zabnak bémérésiben, az bornak, husnak, marhának, szénának és szalmának bévételében; az borseprőt és borshordókat visszaadták-é; az marhát és hust mint válogatták, és egyébiránt is eféléken micsoda rendeletben és káros dolgokat tapasztaltál?

Hát azon az élésen kívül, melyet az nemes ország kapuszám után felvetett volt, valamely magyar commissarius, vagy az nemes vármegye vicetisztei parancsolataira, valahová valami élést ezen vármegyéből (faluból) adtak és szállítottak-é valahová; sőt magad is azon kívül a mi személy szerént reád háromlott, adtál-e? melyeket sem együtt, sem másutt nem acceptáltak volna? s ha mit effélet tudsz, láttál, hallottál, vagy magad is cselekedtél, valósággal mondd és világosíts meg, sőt ha kik mások aziránt bizonyságok lehetnének, magyarázd meg s add elő.

Hát az magyar commissariusok az buzának, zabnak, bornak, vágómarhának, szénának és szalmának is bévételében micsoda rendet tartottak; az élés beszolgáltató embe-
reket az magyar commissariusok közül kicsoda becstelenítette, rendkívül kicsoda várokozttatta; az élésnek bévételében valakit kicsoda sanczoltatott, vagy akármi módon kicsoda károsított valakit közülök? Hát hogy valamelyik az magyar commissariusok közül az német vitézek számára rendelt élést, maga vagy mások hasznára fordította volna?

Cibinii 13. Martii. Anno 1688. Per inquisitorum commissarios.

1. Ha kárt vallottál, melyik regimentbeli avagy companiabeli német mia vallottad károdát?

2. Azon kárt mikor vallottad, akkor-e mikor az német tábor bėjött, vagy az után hogy quartélyban beszállottak?*)

3. Világosíts meg károdát, a németek beszállása előtt vallottad-e károdát avagy beszállások után, miből és mennyit?

4. Servizet vel servitust, fát, sőt, gyertyát, hány házhoz adtál, szolgáltatattál és hány szállód volt, kiadtad-e azoknak a fát, sőt és gyertyát?

Hány házhoz nem adtak fát, sőt, gyertyát, azon házaknál pedig hány szállók voltak?

*) Idegen kéz által betoldva.

5. Erőszakból adtál-e az szállódnak valamit; ha adtál, fán, són és gyertyán kívül, mennyit adtál és az mire ment?

6. Az commissariusoknak, az kik itt Kolosváratt percipiáltak, erogáltak, micsoda vétkes cselekedeteket tudod, az erogatióban és perceptioban, és kivel mit cselekedtek, mit és miért erogáltak és percipiáltak.

7. Erővel testimonialist kitől vött a nímet valamiről?

8. Mondd meg igazán, hány szekér szénádot hozták el, hány véka búzátot, vagy egyéb gabonádot, mikor, kik és honnan, egyéb károkát is mikor vallottál?

Cum omnibus requisitis.

(A M. N. Múzeum birtokában; Tunyogi gyűjtemény.)

CXXXIII.

1688. máj. 15—30.

A brassaiak lázadása.

a)

1688. máj. 9.

A szebeni biztosok jelentése.

Ajánljuk kglmeteknek szolgálatunkat.

Az mi kegyelmes urunkat ő ngát alázatosan tudósítottuk, az brassai várban menő praesidiumnak megindulása felől, kiknek is utjok az Szászságon lészen Kőhalom felé. Kglmeteket kérjük ha az hireket külömben vinnék is az dolgokat disponálja az szerént. Sőt Fogaras földire küldjön ki bizonyos embereket, hogy az szegénység helyiből ki ne bolduljon.

Kalnaki Samuel uram lévén commissariusok, kglmetek az mi kegyelmes urunk ő nga neve alatt expediáltasson egy patens mandatumot, hogy őket, az hol elfogja vinni alkalmaztassák magokat ahhoz az mint ő kglme fog dispositiot tenni, melyet is kglmetek postán küdjön ő kglme eleiben. Ezek után Isten kglmeteket jó egészségben éltesse.

Szeben 9. Maii 1688.

Kglmetek jóakaró atyjafiai

Teleki Mihály m. p.
Betlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p.
Székely László m. p.

P. S. Háromszékre is kellene egy commissiót iratni, meg ne futamodnának az emberek.

Külczim: Az mi kegyelmes urunk ő nga mellett lévő deputatus uri és főrendeknek jóakaró atyánkfiainak ő kglmeknek.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

b)

1688. máj. 14.

A brassaiak levele a fejedelemhez.

Illustrissime ac celsissime Princeps domine, domine nobis clementissime.

Fidelium perpetuorumque servitorum nostrorum in gratiam illustrissimae Celsitudinis Vestrae humillimam debitamque semper oblationem.

Kegyelmes urunk, méltóságos fejedelmünk, nagy megszorodott szívvel kételenítettünk Ngodhoz kglmes fejedelmi atyai voltához nagy alázasosan folyamodnunk: minekutána Ngod kegyelmesen nekünk írt commissiójából s mind peng az urak ő Ngok s ő kglmek nekünk dirigált böcsületes leveliből informáltattunk volna, hogy generál Caraffa ő nga kívánsága szerint concludálva legyen bizonyos számú praesidiumnak fellegvárunkban való acceptáltatása, mely conclusumnak is mű egész tanácsul centum paterekkel együtt, mindenkben teljesen annuálni, engedelmeskedni akarván, de mivel peng lévén közöttünk sokféle esztelen elmével bíró személyek, melyeknek ő balygatalanságok és minden értelem nélkül követő cselekedetek miatt, eziránt való közönséges conclusumban elő nem mehettünk, nem is tudván mit kellessék cselekednünk, mivel minekutána egész tanácsul centum paterekkel együtt tanácsházunkban, recipiáltatások végett consulálnánk, nem tudván mi okokra nézve az község felzendiült állapottal, fegyveres kézzel, hírünk akarattunk ellen, megírt fellegvárunkat hatalmasan occupálván, velünk s sokféle szép admonitióinkkal semmit nem gondolván, mely ellenkező izetlen dolgot eddig is Ngodnak kglmes fejedelmünknek értésére adni el nem mulattunk volna, de tartván mind tőle, hogy meghábarodott igyekezetek csendességre hajolni fog, látván peng mostan hogy általunk, intésink által disturbiumok semmiképpen nem akarának megszűnni, sokféle remediumok által kételenítettünk az ecclesiasticus statusnak is tudtára adni, melyek az dolognak ő valóságát megértvén, velünk együtt mind-

járást consentiáltanak. eleget is munkálkodván abban, hogy talám ő általuk fog ezen dolog jó karban állíttatni községüktől, de eziránt is semmiképpen igyekezetünkben elő nem mehettünk, nem is tudván már mit kellessék cselekednünk. Folyamodunk annakokáért Ngodhoz, mint természet szerint való kegyelmes fejedelmünkhez, méltóztassék ily nagy ügyefogyott s utolsó reménségünkre jutott inségünkben kegyelmes fejedelmi assistentiával, tanácslásával succurálni, mivel önnen magunkkal továbbá jót tenni tehetetlenek vagyunk, látván egész városunkkal végső pusztulásra jutandó állapotunkat, hogy ha eziránt Ngod kegyelmes fejedelmi atyai volta nem accedál hozzánk; vagy bár csak két vagy három napig való commoráltatása districtusunkban ezen praesidiumnak perficiáltassék, tartván mégis attól, Isten segedelmével hogy aziránt való disturbiumok placidis mediis sopiáltatik, mert Isten bizonyosságunk, hogy nekünk egész tanácsnak centum patereknek, az reverendum capitulummal és némely czéheknek előjáróinak semmi vétünk nincsen, mely ártatlanságunk jövendőben is elucescálni fog, mivel mindenekben az nemes ország rendelése conclusuma szerint alkalmaztatni akarván magunkat. In reliquo illustrissimam ac Celsitudinem Vestram quam felicissime vivere et valere desideramus. Corona die 14. Maji. Anno 1688.

Ejusdem illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles fideles perpetuique servitores

Judex senior villicus senatus totusque
ordo centum virilis.

Külcztm: Illustrissimo ac celsissimo principi domino, domino Michaeli Apafi dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti, domino domino nobis naturaliter clementissimo.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

c)

1688. máj. 15.

Az erdélyi rendek Alvinczyhez.

Ajánljuk keglmednek szolgálatunkat.

Akarók keglmedet tudósítani, Verder uram itt münénkünk jelenté, hogy szebeni királybíró uram izente ide szebeni lovas legény által (az mely lovas legényt ő keglme Brassóban küldött), hogy Caraffa generál ő naga lövészer-

számokat akar indítani Brassó alá s midőn az levelünköt írónk, Brassóból is jöve levelünk, hogy az községet még egészen le nem csendesíthették, mindazonáltal azon vadnak mind az tanács és az centumpaterek, hogy az motusokat csendesítsék, reménlik is, hogy két-három napok alatt az dolgok megcsendesednek. Kihez képest egész országotól az három nemzetből követeket küldtünk hozzájuk, az mü keglmes urunk ő naga maga méltóságos személyében küldte Macskási Boldisár, az vármegyék részéről országotól küldtük Toroczka Mihály, székelység részéről Kun Miklós, szász-ság részéről Teceli Mihály atyánkfiait. Keglmed azért az grálnak ő naganak megindulását csendesítse, mivel reménjük Isten után három négy napok alatt az ő naga fárad-sága nélkül is őket lecsendesíthetjük. Az urunknak ő naganak útlevelét az brassai tanácsnak in specie keglmednek elküldtük. Isten keglmedet jó egészségben éltesse. Datum in arce Fogaras, ex grali congregatione, die 15. Maji a. 1688.

Keglmed attyafiai

Erdély országának három nemzetből álló minden rendei.

(Egykorú példány az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. k.)

d)

1688. máj. 15.

Az erdélyi rendek a brassaiakhoz.

Prudentes ac circumspecti fratres amici et vicini nobis benevoli.

Isten keglmeteket minden jókkal megáldja, szüből kívánjuk!

Holmi alkalmatlanságra czélozó dolgok jövé az mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos füleiben, melyet ő nga mi nekünk is országotól kegyelmesen proponáltatott; nagyobb gonosznak eltávoztatására tetszett mind az mi kegyelmes urunknak ő ngának s mind münékünk közönségesen, hogy keglmeteknek ő nga becsületes hiveit s mind peniglen mi egész országotól három nemzetből becsületes atyánkfiait küldenők keglmetekhez. Az mi keglmes urunk ő nga maga méltóságos képiben küldte Macskási Boldisár urat. Az vármegyék részéről küldtük Toroczka Mihály, az székelység részéről Kun Miklós, az szász-ság részéről Draut György atyánkfiait, kiket keglmetek az mü kegyelmes urunk és az ország követeinek ismervén lenni, mindenekben az

mü szónkkal mondandó ő kglmek szavainak adjon hitelt, és minden ez hazára czélozó veszedelmeknek reánk hozására okot ne szolgáltatson, magára való végső pusztulás és veszedelem hozásával. Külömben ha az mü atyai intésünkkel nem gondolván végső veszedelmét siettetné magára, veszedelmének maga lészen oka. Jó egészségben éltesse Isten kglmeteket. Datum in arce Fogaras ex generali nostra congregatione, die 15 mensis Maji. Anno 1688.

Fratres amici et vicini benevoli universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae partium Hungariae eidem annexarum.

(A M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

e)

M a j. 15. 1688.

Memoriale.

Notandum: Akárki megítélheti, az holott az bírák, tanácsok, centumpaterek s az czéheknek az elei s az papok jó terminusban vannak, afféle fellázott község, ha hamar nem is, de ugyan megszokott csendesedni, és afféle alkalmatlan emberek rosz cselekedetekért az embereknek az javának s jámborának miképpen kelljen szenvedni, más-képen is mikor csendes uton megcsendesíthetik, miért kelljen sok ártatlanoknak veszedelmekkel való megorvosoltatásához nyúlni? midőn már az szebeni conclusumot az nemes ország is ratihabeálta, nem lehet gyanú sem a mi keglmes urunkhoz, sem az nemes országhoz, annál inkább miért kellene egynéhány rosz emberekért mind az mi keglmes urunknak s mind több böcsületes embereknek szenvedni, holott magok is azt írják, két-három napok alatt sopiálódik köztök.

Szóval ezeket beszéli az brassai szolga. Hogy tegnap az egész barczai papok brassai papokkal együtt munkálód-ták, hogy megcsendesíthessék a fellázadt községet.

Mára az egész bárczai bírákat is behívták, azokkal is próbálják megcsendesítéseket.

A fellegvárban egy ötvöst praeficiált a fellázadt község.

Azt mondja, hogy az embereknek a rossza s alávalója tumultuálódik.

Én Teleki Mihály ha ugyan a generál ő naga semmiképpen meg nem csendesédnék, kérem jószágimat protegálja, szóljon Absolon uramnak ő keglmének, disponálja Balku Pál és RácZ István uramékat is.

f)

A Caraffának írt levél.

Excellentissime comes, dne observandissime.

Ex senatore (qui in diaeta presens est) Cibiniensi intellexi, Excellentiae Vestrae magnam erga Coronenses conomotionem, quare statim meo et statuum regni nomine ad ipsos Coronenses expedivi ablegatos et credo intra tres vel quatuor dies compescantur, quid ab ipsis allatum est, fidelis meus prothonotarius, generosus Petrus Alvinczi, vestrae Excellentiae expositurus est. Rogo Vestram Excellentiam, velit intentioni suae parcere se ad reditum meorum ablegatorum continere.

Hátlapján: Caraffa grál ő nagyságának írt levél páriája.

Külczim: Tekintetes nemzetes Allvinczi Péter uramnak, jóakaró atyánkfának ő keglmének adassék.

Hátlapján Allvinczi kezével: Udvartól jött az Brassai dolgok iránt, quid faciendum. 16 Maji. hora 12.

(A státusok levele, a memoriale s a Caraffának írt levél másolata az Allvinczi Péternek írt levélbe voltak zárva.)

(Az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt)

g)

1688. máj. 17.

Báró Egkh levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps.

Domine gratiosissime etc. litteras Vestrae Celsitudinis summa cum reverentia accepi, benevolam voluntatem, quam inde percepi, lubenter ad nutum sequor, praesertim cum per magnificum dominum Kalnoky intellexerim. quod Vestra Celsitudo legatos Coronam, ut rem ibidem componant, miserit, a quibus de hora ad horam responsum expecto. His me Vestrae Celsitudini humillime commendo manens

Vestrae Celsitudinis humillimus servus

Mariaburgii die 17. Maji 1688.

Georgius Ericus L. Baro ab Egkh.

supremus vigiliarum praefectus m. p.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apafi, dei gratia regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti etc. domino domino mihi gratiosissimo. Fogaraschinum.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

1688. máj. 19.

A levél másik oldalán a válasz:

Illustrissime Baro, domine honorande!

Litteras Illustritatis Vestrae de data 17. praesentis mensis Maii ad nos expeditas gratanter accepimus. Legati nostri Coronam expediti hesternae die vesperi appulerunt. Denuo mittimus ad eos legatos, qui adhuc tunultuantur; ex superabundanti demandantes, ut inconsultos suos animi motus deponentes tractatibus statuum cum excellentissimo generale domino Antonio a Caraffa conclusis se ipsos accommodent; quod a fidele nostro generoso Samuele Kalnoki uberius intelliget. Proinde Illustritatem Vestram amanter rogamus, quatenus cum praedicto fideli nostro cointelligentiam fovere ne gravetur. Obtinuit generosus Kalnoki commissionem ad districtum de intertenenda Illustritatis Vestrae commenda. Divinae Illustritatem Vestram recommendamus protectioni.

Illustritatis Vestrae ad officia parati.

h)

1688. máj. 17.

A delegatio levele Alvinczyhoz.

Ajánljuk keglmednek szolgálatunkat.

Az generál ő naga az úrnak Teleki Mihály uramnak ő keglmének írt leveléből látjuk, hogy Kálnoki Sámuel uram ő nagánál az menetel felől magát annyira megmentette, hogy immár ő naga is helyette mást kíván rendelkezni. Mihez képest afféle dolgokban versatus lévén, ennek előtte is Széki Márton uram minékiünk tetszenék, hogy arra az szolgálatra elégséges expertus és alkalmas ember volna, ő naga maga is úgy hisszük megnyugszik véle. Keglméd azért ő nagának ez iránt való tetszésünket proponálja, megmondván, hogy noha rendiben és állapotjában alább való rend Kálnoki uramnál, de abban az szolgálatban semmiben nem leszen alább való, deáksága is jó lévén, urunk ő naga minden expeditióiban is ő keglmét adhibeálván abban az hivatalban. Keglméd megjelentvén lássa, lesz-e ő naga véle contentus, nem-e, különben ugyan mi rendezhetünk nagyobb állapotbeli embert, de félő, az szolgálatra nem lesz olyan alkalmas. Keglméd tudósítását sietséggel elvárjuk. Jó egészségben éltesse Isten keglmedet. Fogaras 17. Maji a. 1688.

Keglmed jóakaró atyafiai az mi kglmes urunk ó naga mellett levő deputatus úri és főrendek.

P. S. Keglmednek nem kellene az dolgokat elfelejteni, mint az hunyadvármegyeit, melyről való leveleket keglmednél hagyván, még válaszunk nem jöve.

Külczim: Tekintetes nemzetes Allvinczi Péter jóakaró atyánkfianak ő keglmének adassék.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

i)

1688. máj. 18.

A delegatió levele Alvinczyhez.

Ajánljuk keglmednek szolgálatunkat.

Caraffa generál ő naga Székely László uramnak írt leveléből értjük, hogy az májusi restantiát az servitussal és az élésbeli restantiákkal együtt még 80 ezer német forintra computálja. Mi pengigen annyival magunkat adós-nak lenni nem tudjuk. Mivel májusra be vagyon adva Ren. ft. 46,000. Az szebeni adó is polgármester uramnál R. Fl. 16,000, azt is Ugron uram oda rendelte beadatni. Mostan is visznek fl. R. Nr. 22,000, legalább is így igen sok az májusi pénzben hátra nem lészen, melyet is nem sokára remélnjük adminisztrálhatunk, mivel újabban mihelt haza jöttünk mindenfelé az pénzért kiküldtünk. Az servitus dolga felől parancsoltunk mindenfelé, hogy az bőrök és faggyú árát abban adminisztrálják és ha ki nem telik is egészen, azon lészünk, kipótoljuk. Az élésbeli restantiák felől mivel kigyelmedtől semmi tudósítást nem vettünk, semmit benne nem is tudunk, annál inkább disponálni felőle semmit nem is tudtunk. Az generál ő naga írásából conjiciáljuk, hogy 13 ezer német forintra fogta kglmetek számlálni, de ez mivel csak conjectura, semmi bizonyost determinálni nem tudunk.

Kglmed azért ez szerént lett dispositionokról informálja mind az generált ő ngát, mind Falkenhain uramot. És ha polgármester uram az pénznek szerét nem teszi, semmi-képpen kipótolni nem tudjuk, azért keglmed ő keglmének is az dolgot adja ez szerint ő kglme eleiben.

Az servitus megfizetésére, mint feljebb is írtuk, az bőrök és faggyú árát disponáltuk. Melyről commissio is ment mind Keresztesi s mind királybíró uraméknak, mind pengig az több helyekbeli commissariusoknak, kglmetek azért

tégyen az szerént ott dispositiót felőle, ha honnét hozzák administrálják sine confusione. Isten kglmedet éltesse jó egészségben.

Fogaras 18. Maji. Anno 1688.

Kglmed jóakaró atyjafiai

Az mi kegyelmes urunk ő nga mellett
lévő deputatus úri és főrendek.

P. S. Vajda postája hozott egy levelet, melyet his inclusis elküldtünk, melynek continentiaját kglmed ő ngának az generálnak megjelentheti s ha külömben nem lehet in specie is megmutathatja.

Külczim: Tekintetes nemzetes Alvinci Péter uramnak jóakaró atyánkfianak ő kglmének.

(Eredetije a M. N. Múzeum birt. Tunyogi-gyűjtemény.)

j)

1688. máj. 19.

A delegatió levele Alvinczyhoz.

Ajánljuk keglmednek szolgálatunkat.

Az brassaiakhoz expediált követeink megérkezvén, tetszett, hogy magok bemenjenek az generálhoz ő nagához, hogy ő naga az dolgokat magoktól jobban kitanulhassa, kik is megindulván, sietnek bemenni, azalatt keglmed az generálnak ő nagának jelentse meg. Kálnoki uram felől való írását keglmednek látjuk, úgy vesszük eszünkben, hogy keglmed kételkedett arról való nekünk írásában az generálnak, azért az generál ő naga levelének pariaját keglmednek elküldtük, az mely levelet az urnak generális uramnak írt volt ő naga. Mi az ő keglme megváltoztatását meg sem gondol(tuk) volna, ha ezt az írást nem láttuk volna. Nekünk mindegy, akármelyik menjen ő keglmek közül, sőt hagyjuk az generál ő naga akaratjára, az melyiket ő naga akarja. Isten keglmedet éltesse jó egészségben.

Fogaras, 19 Maji 1688.

Keglmed jóakaró atyafiai

Az mi keglmes urunk ő naga mellett
levő deputatus úri és főrendek.

Külczim: Tekintetes nemzetes Allvinczi Péter uramnak jóakaró atyánkfianak ő keglmének.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

k)

1688. máj. 19.

A fejedelem levele Brassó városához.

Michael Apafi dei gratia princeps, Transilvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Prudentes et circumspecti, fideles nobis dilecti, salutem et gratiam nostram. Hűségtekhez expedíáltatott becsületes követ híveink megérkezvén, megértettük ő keglmek által hgtek ellenünk és ez haza ellen való kemény engedetlenséget, melyen nem kevésbé csudálkozunk, hgteket azért mégis természeti velünk született keglmességükből ex superabundanti intjük, sőt poroncsoljuk keglmesen és igen serio, elkezdett vakmerőségektől supersedeálnak és megdölván abból mind magokra, feleségekre, gyermekekre és közöttök sok ártatlan lelkekre és közönségesen ez hazára következhető végső nagy romlást s veszedelmet, alkalmazzassák magokat az nemes ország velünk megedgyezett dispositiójához, valakik az eddig közöttök felem lévő tumultusnak indítói s részesi voltak, mind méltóságos neviünk alatt, mind peniglen az nemes ország három nationális pecsét alatt perpetua amnistiájokról s gratiájokról keglmes assecuratoriáinkat küldöttük, egyébiránt ha ugyancsak abban mennek el mind Isten s mind világ előtt szomorú veszedelmeknek magok lesznek okai; melyeknek eltávoztatására mégis természeti keglmességüktől viseltetvén mind mi s mind az nemes ország újjabban is becsületes követ híveinket tekintetes nemzeti rátóti Gyulafi László és tekintetes nemzeti Kálnoki Sámuel híveinket küldöttük az vélek való tractára; keglmesen és serio paroncsoljuk hgteknek, ő keglmeket lássa becsülettel és hozzánk ne bocsássa szomorú orzával, secus non facturi. Datum in arce nra Fogaras 19. Maji a. 1688.

M. Apafi, m. p.

Lap alján: Brassó városának etc.

Hátlapján: a. 1688, 19. Maji. Brassaiaknak szóló commissió párja, melylyel Gyulafi László uram ő naga és Kálnoki uram bémentenek tractára. Amnistiával etc.

(Egykorú péld. az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 34. k.)

1)

1688. máj. 19.

A rendek levele a brassaiakhoz.

Prudentes ac circumspecti fratres amici et vicini benevoli officiorum nostrorum commendatione praemissa.

Isten kglmeteket minden jókkal megáldja, kívánjuk.

Kegyelmetekhez expedíáltatott kglmes urunk ő nga, és az statusok követei megérkezvén, megértettük ő kglmek által kglmetek fejedelmünk és az haza ellen való kemény engedetlenségét, melyen nem kevésbé csudálkozunk. Kglmeteket azért mégis ex superabundanti atyafiságon intjük, elkezdtet vakmerőségektől supersedeáljanak és meggondolván, abból mind magokra, feleségekre, gyermekekre és közöttök sok ártatlan lelkekre, és közönségesen ez hazára következhető végső nagy romlást s veszedelmet, alkalmaztassák magokat, a mi kglmes urunk ő nga velünk meg egyezett dispositiójához. Valakik az eddig közöttök fenn lévő tumultusnak indítói s részesi voltanak, mind az mi kglmes urunk ő nga méltóságos neve alatt, mind peniglen az mi három nationális pecsétünk alatt perpetua amnistiájokról s gratiájokról assecuratoriákat küldöttünk, egyébiránt ha ugyan csak abban mennek el, mind Isten s mind világ előtt szomorú veszedelmeknek magok lesznek okai. Melyeknek eltávoztatására mind az mi kglmes urunk ő nga s mind mi, mégis becsületes követ atyánkfiait küldöttük az vélek való tractára, kiket is az mi személyünket repraesentáló követeinknek ismervén lenni, szavainak mindenekben hitelt adjon és kívánságunk szerint való válaszszal bocsásson vissza. Eltesse és vezérelje Isten kglmeteket hazánk és magok megmaradására. Fogaras 19. Maji. Anno 1688.

Prudentum ac circumspectarum dominationum Vestrarum fratres amici et vicini benevoli ad officia parati:

Universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum.

Kívül, más kézzel: Anno 1688. 19. Maji. Brassaiaknak írt levelének párja.

(A M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

m)

1688. máj. 19.

A Telekinek adott assecuratio.

Nos Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Damus pro memoria per praesentes significantes, quibus expedit universis. Quod nos generalem nostrum Michaelem Teleki ablegatum ad excellentissimum dominum, dominum Antonium comitem a Caraffa ad tractanda et componenda negotia praesentium regni difficultatum imo tam a nobis, quam a principissa contorali nostra carissima et a regni statibus invito ad subeundam legationem impulsus. Eundem praefatum generalem nostrum tenore praesentium assecuratum esse volumus, nos ea omnia quaecunque pro necessitate praesentium rerum, per eundem acta et conclusa fuerint, rata et accepta habebimus, dantes atque concedentes eidem sufficientem plenipotentiam agendi tractandi et concludendi. Imo ad futura etiam tempora eundem assecuramus et quietum reffere volumus, quod ea omnia quaecunque per ipsum acta, facta et conclusa fuerint, pro nostris actis et conclusis habituri erimus, nihil eidem neque posteris ipsius quicquam criminis imputantes, uti pro eisdem, neque ipsum neque posteros ipsius, neque nos vel successores nostri, neque status regni, vel successores eorundem damnificabimus, vel damnificare calumniare promitemus assecurantes sub verbo nostro principali. In cuius firmitatem literas nostras praesentes extradendas duximus et concedendas. Datum in arce nostra Fogaras die 19. Maii. Anno 1688.

Apafi, m. p.

(P. H.)

Kívül: Anno 1688. 19. Maii. Az úr Teleki uram ezzel az assecuratióval ment Szebenbe urunk ő nga neve alatt.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

Jegyzet. Egy más eredeti példány megvan a Teleki család levéltárában.

n)

1688. máj. 19.

A rendek assecuratoriája.

Nos universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae, et partium Hungariae annexarum. Damus pro memoria per praesentes significantes, quibus expedit

universis, quod nos generalem dominum Michaellem Teleki, ad excellentissimum dominum dominum Antonium comitem a Caraffa, ad tractanda et componenda negotia, praesentium regni difficultatum eundem praefatum dominum generalem tenore praesentium assecuratam esse volumus, nos ea omnia, quaecumque pro necessitate rerum praesentium, per eundem acta, et conclusa fuerint, rata et accepta habebimus, dantes atque concedentes eidem sufficientem plenipotentiam agendi, tractandi, et concludendi. In cuius rei firmitatem, literas nostras praesentes, sigillorum trium nationum regni Transylvaniae, et partium Hungariae eidem annexarum munimint roboratas extradandas duximus et concedendas. Datum in arce Fogaras 19. Maji. Anno 1688.

(A három nemzet pecsétjei.)

Kívül, más kézzel: Fogaras 19. Maji. Anno 1688. Generális uram nevére, midőn Caraffa generálhoz ment Szebenben a statusok neve alatt költ plenipotentialis.

(Eredetije a Teleki fam. lev. tárában.)

o)

1688. máj. 19.

A Telekinék adott utasítás.

Instructio pro generale nostro Michaelle Teleki de Szék, consiliario nostro intimo, comitatum Albensis Transylvaniae, Thordensis, et Maramarus comite, sedium Siculicalium Csik Gyirgjo, et Kászón, item arcium nostrarum Huszt et Kővár capitaneo, ac decimarum fiscalium arendatore, ubique supremo.

Az mostani édes hazánk fennforgó szükséges dolgai úgy kívánván, hogy ő kglmét méltóságos Caraffa generálhoz ő kglméhez expediálnók, az nemes ország statussinak velünk megegyezett tetszésekbül Szebenben. Sok szóval ő kglmét instruálnunk az mint nem is lehet (az ott való dolgok mutatván meg, az fennforgó dolgoknak folytatását) úgy szükségesnek sem itljük; melyre nézve mi az nemes ország statusival ő kglmének hozzánk való igaz hűségében és a nemes országhoz való hazafiúságában tökéletesen megnyugodt elmével lévén, valamire a szegény hazának mostani felháborodott és szintén veszedelmére czélozó gonosza elhárításában való orvoslásra a dolgok bocsátják ő kglmét, igaz synceritására s discretiójára bizzuk, kívánván Isten ő kglme utját

szerencsésé tévén, dolgait boldogítsa s hozzánk örvendetes állapotban jó hírrel hozza.

Data in arce nostra Fogaras. 19. Maji Anno 1688.
(P. H.) Apafi, m. p.

Kívül, más kézzel: Generális uram ő kglme instructiója Szebenbe Caraffa generálhoz menvén 19. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki család levéltárában.)

p)

1688. máj. 19.

A fejedelem által adott amnestia.

Nos Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes etc.

Damus pro memoria per praesentes, hogy mi eleitől fogván, természeti velünk született kglmességünktől viseltetvén, az kik méltó büntetésre érdemesek löttének volna is, fejedelmi kegyelmességünkkel kívántuk inkább éltetni, hogysem mint az igazságnak kemény rendit rajtok elkövetők voltak. Azok között nem tekintvén mostan is azt, hogy brassai városunkban, az nemes országnak három nemzetből álló statusinak velünk való megegyezésének magokat sokan vakmerőképpen opponálták, magoknak egész városastól, és ez hazának is tumultus szerzéseivel szomorú veszedelmét s változását siettetik: assecuráljuk mind azokat per praesentes sub verbo nostro principalis, valakik azon brassai városunkban indított tumultusnak szerzői és részesi, csak super-sedeáljanak s az nemes országtól elejekben adatott módhoz alkalmaztassák magokat, és igaz hűséget hozzánk kövessék, sem közönségesen, sem személy szerint, sem törvény szerint, sem törvény útján kívül hántódások és javokban való megkárosztatások tőlünk és az nemes országtól nem léssen, sőt mindeneknek generális amnestia s gratia adatik, amint hogy adunk is ez levelünk által, melynek bizonyosságára adtuk ezen kezünk írása s pecsétünk alatt költ levelünköt. Datum in arce nostra Fogaras die decima nova mensis Maji. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Apafi, m. p. (P. H.)

Kívül, más kézzel: Urunk ő nga brassaiaknak adta amnestialis és grationalis levele. Fogaras 19. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki fam. lev. tájában.)

q)

1688. máj. 19.

A rendek által adott amnestia.

Nos universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum; damus pro memoria per praesentes: Hogy ez nemes haza eleitől fogván atyai kegyelmességétül viseltetvén, az kik méltó büntetésre érdemesek löttenek volna is, azokat atyai kegyelmességével kívánta inkább éltetni, hogyses mint az igazságnak kemény rendit rajtok elkövetni. Azok között azmint hogy a mi kegyelmes urunk ő nga méltóságos fejedelmünk, úgy mi is nem tekintvén mostan is azt, hogy brassai városbéli atyánkffiai az mi kegyelmes urunknak ő ngának és nekünk az nemes országnak három nemzetből álló státusinak megegyezésének, magokat sokan vakmerő-képpen opponálták, magoknak egész városostul, és ez hazának is tumultus szerzésekkel, szomorú veszedelmét s változását siettetik: assecuráljuk mindazokat per praesentes, az mi kegyelmes urunk ő nga assecurationalis és specialis grationalis méltóságos levelének tenora szerint valakik, azon Brassó városában indított tumultusoknak szerzői és részesi, csak supersedeáljanak, és az mi kglmes urunktól s tőlünk elejekben adatott módhoz alkalmaztassák magokat, és igaz hűséget s hazafiúságokat ő ngához s hozzánk kövessék, sem közönségesen, sem személy, sem törvény szerint, sem törvény útján kívül bántódások és javokban való károsítatások, az mi kegyelmes urunktól ő ngától, sem tőlünk nem lészen, sőt mindeneknek generális amnestia s gratia adatik, azmint hogy adjuk is ezen három natiobéli peccétiünk alatt költ levelünkben. Datum in generali congregatione nostra in arce Fogaras die decima nona mensis Maji. Anno domini millesimo, sexcentesimo, octuagesimo octavo.

In generali congregatione dominorum regnicolarum extradata per magistrum Joannem Sarosi celsissimi principis per regnum Transylvaniae prothonotarium, n. p.

A lap alján: Brassaiak amnistiája.

Kívül, más kézzel: Statusok amnistiája a brassaiaknak. Fog. 19. Maji. 1688.

(Eredetije a Teleki fam. lev. tárjában.)

r)

1688. máj. 19.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps, domine gratiosissime.

Celsitudo Vestra recenti tenebit memoria: quid inter eandem et status regni conclusum fuerit, ratione receptionis praesidii sacratissimi imperatoris domini domini mei clementissimi in arcem Coronensem. Hunc populus ille nefaria temeritate correptus tumualtuatur seseque opponit conclusionibus. Praemitto excellentissimum dominum generalem Veteranyi cum regiminibus caesareis, ipse sine mora subsequar, ut experiamur, quid poterunt. Interim si aliqui ex regnicolis interessati fuerint in hac rebellione, qui fortassis illorum proterviam clandestinis foveant et sustinent consiliis, assecuro Celsitudinem Vestram, quod contumaciae luent poenas, sicuti merebuntur. Interim Celsitudinem Vestram felicissime valere desidero. Maneoque ejusdem.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus.

Datum Cibinii 19. Maji 1688.

Antonius Comes Caraffa.

Külcztm: Celsissimo domino domino Michaeli Apafi Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino nec non comiti Siculorum domino mihi gratiosissimo

Fogarás.

(Eredetiye a Teleki-család levéltárában.)

s)

1688. máj. 19.

Caraffa levele Telekihez.

Excellentissime domine mihi colendissime.

Praevideam temeritatem Coronensium, ideoque propositum mihi erat emittere aliquot regimina cum tormentis ad cohibendam earundem malitiam, sed Excellentia Vestra cum reliquis dominis deputatis institit, ne hoc facerem praetendendo bonam spem, quod se se accommodabunt. Nunc vero dum contrarietatem non sine maxima displicentia intelligo, debui praemittere excellentissimum dominum generalem Veteranyi cum certis regiminibus caesareis. Ipse etiam subsequatur ut videam quid audebant. Quod si autem aliqui

complices illorum rebellionis ex statibus regni comperti fuerint, credat mihi Excellentia Vestra statuam exemplum, ut alii fiant cautiores. De coetero Excellentiam Vestram bene valere desidero. Datum Cibinii 19. Maji 1688.

Excellentiae Vestrae amicus servire paratissimus.

Antonius Comes Caraffa, m. p.

P. S. Doleo summopere de ista contumaci oppositione, una civitas audet recalcitrare armis Suae Majestatis, principi et toti regno; Excellentia Vestra cogitet, quae judicia exinde sint secutura. Omnes dicent esse in hoc negotio magnates aliquos regni interessatos, qui Coronenses ad hunc tumultum concitarunt.

Külczim: Excellentissimo domino domino Michaeli Teleki de Szék celsissimi Transylvaniae principis intimo consiliario exercitus Transylvanici generali etc. domino mihi colendissimo

Fogaras.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

t)

1688. máj. 19.

Caraffa levele Telekihez.

Excellentissime domine mihi colendissime. Ad coërendam Coronensium insolentiam, qui et armis caesareis et principi atque regno contumaciter sese opponere non reformidarunt, praemitto excellentissimum dominum generalem Veteranyi, cui si semet etiam Excellentia Vra ex parte celsissimi principis cum aliis deputatis, si ita visum fuerit, jungerit, forsitan non esset inutile et faceret hoc in passu Excellentia Vra resolutioni suae satis, quam nuper judici Coronensi in mea praesentia proposuit. Insuper si rebus ibidem transactis et compositis aliquod exemplum de refractariis et perduellibus (*így*) statuendum esset, in terrorem et documentum aliorum, remittetur arbitrio celsissimi princeps, qui seditiosos et immitigatos secundum merita eorundem ex justitia et aequitate punire non intermittat, nolo enim privilegia regni praejudicare. Fateor, quod dolenter sentiam istum casum et timeo, ne majores sint interessati, quorum ductum et consilia Corenses sequuntur in suam perniciem. Quantum ad commissarium, qui ordinabitur ad provisionem et curam currum rogo, ut huc

mittatur sine mora, volo enim ipse cum eodem colloqui.
His Excellentiám Vram bene valere desidero.

Datum Cibinii 19. Maji a. 1688.

Excellentiæ Vrae amicus servire paratissimus

C. Antonius Caraffa m. p.

Külczim: Excellmo domino Michaeli Teleki de Szék celsissimi principis Tranniae consiliario intimo, exercitus regni generali, comitatum Albensis et Torda etc. supremo comiti etc. dno amico colendissimo.

Hátlapján Teleki kezével: Kende uram, a világi sz. sz. székek, lovashadak, gyalogosok, ha Caraffa uram és Veterani egyik Fogaras mellett elmenne secrete az ország gyűléseig csak Absolon, Kálnoki

Más kézzel: Páterrel is arrafelé inkább megegyezhet Veteráni uram.

(Fredetije a Teleki levéltárban. 3772. sz.)

u)

1688. máj. 20.

A biztosok levele Telekihez.

Ajánljuk uram kglmednek köteles szolgálatunkat.

Az Olt vizéről kglmed nekünk irt levelét ez órában vettük, az Echnek irt levelet most mentest megküldjük, abban semmi késedelem nem lészen, mivel póstán küldjük. Nekünk ugy tetszett, hogy Kálnaki Farkas uramat ő kglmét ugyan most mentest ujalag expediáljuk az brasaiakhoz és ő kglme által declaraljuk, hogy az hadak már elindultak ellenek, intvén őket. hogy az ő felsége praesidiumát várookban bébocsássák, protestalván mind Isten s mind ez világ előtt, hogy az ország s mind az magok veszedelmének ők magok lesznek az okai. Mi uram az kglmed estveli levelire kglmednek Szilágyi nevű étekfogó által választ irván, meghattuk estvére kglmedhez bémenjen, azon levelünkben bőven tudósítottuk mindenekről kglmedet. Az mint kglmed írja, hárcsak Veterani general menetelivel lenne az general contentus, kglmed uram ne gondolkodjék, mert itt semmi rendeletlen költözödés nem lészen. Mi uram most sem menthetjük egyébbel magunkat, hogy az brasaiak tumultuálódására adtunk volna okot, hanem az mint ma is megirtuk kglmednek. Az titkokat vizsgáló Isten

látja, ha mi okot adtunk és biztattuk őket, hogy azok az goromba emberek tumultuálódjanak, melyet kglmed maga is jól tud. De az mi vádlásunkat mind az innét való hamis informatióknak tulajdonítjuk. És ha az general ő nga az tökéletlen informatióknak hitelt ad, az ugyan meglehet, de az sok tökéletlen informatióknak soha vége nem leszen és így sincera cointelligentia sem lehet az dologban, ha az hamisság praevaleal az igazságon.

Veterany generalnak urunk ő nga választ iratott, az mint ő nga ma is kglmednek megirta, azon formán ő nga azt iratta Veterany uramnak, hogy kglmed által ő nga azokat az vinczi karókat elégette, mely levélnek pariaját kglmednek elküldtük.

Mi uram most kglmednek egyebet nem tudunk irni. Nem vagyunk oly észnélkül való emberek, hogy még egy hete is alig vagyon, ő felségének assecuratoriát adtunk és ez mellett az ország annyi végházait kézben adtuk s azzal az alábbvaló helyen való kapdosással mocskolnók magunkat és az veszedelmet mind magunkra, urunkra, hazánkra ily bolondúl hoznók. De ha ő nga előtt hitelünk nincsen, nem tehetünk róla, külömben lelkünk ismerete tiszta. Olyan hír jött ide, hogy az bírót az várból lebocsátották volna. Így van-e, nincs-e bizonyosan nem tudjuk. Jó egészségben éltesse Isten kglmedet.

Fogaras, 20. Maji 1688.

Kglmed jóakaró szolgálói

Bethlen Elek, m. p.

Betlen Gergely m. p.

Bánffi György, m. p.

Székely László m. p.

Naláczi István, m. p.

Gyulai Ferencz m. p.

Külczim: Tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramnak (cum titulis et honore) etc. Bizodalmas jóakaró urunknak ő kglmének.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)²⁶²².

v)

1688. máj. 20.

A rendek levele Brassóhoz.

Prudentes et circumspecti domini amici et fratres benevoli, salutem et officiorum nostrorum commendationem!

Noha tegnap is az mi kegyelmes urunkkal ő ngával együtt becsületes atyánkfiait tekintetes, nagyságos, nemzetes Gyulai László s Kálnoki Sámuel uramékat expediáltuk

kglmetekhez, mindazonáltal újabban értvén méltóságos Caraffa generalnak ő ngának kglmetek ellen való nagy commotióját és az hadakkal való megindulását, ex superabundanti küldtük kglmetekhez nemzetes Kálnoki Farkas atyánkfiát ő kglmét, intimálván és kérvén kglmeteket atyafiságosan, nevünkkel mondandó ő kglme szavainak hitelt adván, alkalmaztassák úgy magokat, hogy törvényes uton is életek, privilegiumok, és minden javak elvesztését elkerülhessék és magokra, városokra, districtusokra és az egész hazára veszedelmet ne hozzanak. Ha kglmetek mindennyi sok atyafiságos intéseink után is engedetlenkedni fog, Isten s ez világ előtt protestálunk, végső romlásoknak s veszedelmeknek magok lesznek okai. Easdem Dominationes Vestras benevalere desiderantes. Datum Fogarassini, 20. Maji. Anno 1688.

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum fratres et amici ad officia paratissimi

Universi status et ordines trium nationum regni Transylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum.

Külczim: Prudentibus et circumspectis dominis, judici primario, juratis senatoribus ac notariis, toti item universitati centum virorum ac incolarum et inhabitatorum civitatis Brassó. Dominis fratribus et amicis nobis benevolis.

Ugyanott, más kézzel: Az ő felsége praesidiumának bétételiről. Fogaras, 20. Maji 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

x)

1688. máj. 20.

A fejedelem levele a brassaiakhoz.

Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus, et Siculorum comes etc.

Prudens et circumspecti fideles nobis dilecti. Salutem et gratiam nostram! Noha tegnap is expediáltuk hűségtekhez becsületes követ hiveinket tekintetes ngos nemzetes Gyulaffi László, Kálnoki Sámuel uramékat; mindazáltal újabban értvén méltóságos Caraffa generálnak ő kglmének hűségtek ellen való nagy commotióját, indulását, ex superabundanti küldtük hűségtekhez nemzetes Kálnoki Farkas hívünket ő kglmét; intimálván és parancsolván hűségteknek

kegyelmesen, nevünkkel mondandó szavainak teljes hitelt adván, alkalmaztassák úgy magokat sub poena perpetuae notae infidelitatis, id est ammissione capitis, privilegiorum, et omnium bonorum, hogy magokra, városokra, districtusokra és az egész házára veszedelmet ne hozzanak. Ha hűségtek mindennyi sok kegyelmes intésink után is engedetlenkednek, Isten s ez világ előtt protestálunk, végső romlásoknak s veszedelmeknek magok lesznek okai. Eisdem de reliquo sic facturis gratiose propensi manemus. Datum in arce nostra Fogaras, 20. Maji 1688.

Apafi m. p.

A lap alján: Brassó.

Külczim: Prudentibus et circumspectis judici primario, juratis senatoribus ac notariis, toti item universitati centum virorum, ac incolarum et inhabitatorum civitatis nostrae Brasso etc. fidelibus nobis dilectis.

Ugyanott, más kézzel: Az ő felsége praesidiumának bévi-tele, sub amissione privilegiorum et nota infidelitatis parancsoltatik. Fogaras. 20. Maji. Anno. 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

y)

1688. máj. 21.

Báró Egkh levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps.

Domine gratiosissime etc. Literas Celsitudinis Vestrae de dato 19. Maji summo cum respectu accepi, ex quibus intellexi alios legatos iterum Coronam ad compescendos adhuc ibidem tumultuantes animos vestram Celsitudinem misisse, de quibus autem hactenus nihil percepi; magnificus dnus Kálnoky ex superabundantia heri per hujus loci parochum literas illuc misit, ut mandato Celsitudinis Vestrae satisfaciant, ad quas ego responsionem germanice, sicuti ex copia in latinum versa gratiose percipere placebit, obtinui; magnificus dominus Julaffi hodie hic advenit, qui secundum suas commissiones omnia dirigit, pro gratiosa providentia pro me et meis militibus facta, humillimas ago gratias et me ulterius recomendo in favorem Celsitudinis Vestrae permanens.

Celsissimi Principis servus humillimus.

Mariaburgii, die 21. Maji 1688.

G. Ericus L. B. ab Egkh,
m. p.

Külezim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apaffi, dei gratia Transylvaniae principi, Hungariae aliquarum partium domino et Siculorum comiti etc., domino domino mihi gratiosissimo Fogaraschini.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

Erre válasz a túloldalon:

Illustrissime Baro, domine honorande.

Literas Illustritatis Vestrae accepimus, informationem ejusdem probe intelleximus. Pridie rursus fidelem nostrum generosum Volfgangum Kálnoki ad Coronensium tumultus desedandos ablegavimus, severe sub ammissione capitis et omnium bonorum notaque perpetuae infidelitatis iisdem demandantes, quatenus omni pervicacia deposita juxta capitulationes cum excellentissimo generale domino Antonio comite a Caraffa etc. factas accomodationem instituentes caesareum reciperent praesidium; verum tamen a praelibato fidele nostro hactenus de successu nequaquam edocti sumus. Mittimus dominum generalem quoque nostrum Michaelem Teleki cum certis proceribus nostris, ut se cum eccellente Grali dno Friderico comite a Veterani conjungentes, quae exigentia rei dictabit, exequantur ex quo uberiores poterit habere Illustritas Vestra rerum notitiam. In reliquo Illustritatem Vestram divinae recommendamus protectioni.

z)

1688. máj. 22.

Veteráni levele Telekihez.

Excellentissime domine, domine mihi colendissime.

Pervenit heri tardo vespertino tempore Coronam, ibidemque dominum generalem adjutantem Dietrich significando adventum meum ad eos misi, admonendo, ne gravius damnum et vitae periculum, quam opinaturi sunt (quia pro compescenda tali perversa obstinacia plurima regimina et artigleria aliaque hujuscemodi requisita post me approximant) demum experientur, per quod maximum incommodum et damnum districtus iste perferre cogetur: ubi tamen inconsiderate in ista admonitione mea aliqua tormenta erga me exploserunt: irriti eorum stultitiam, semper meliorem finem

expectando, sed omni spe frustratus, fateor tam urbem in cineres redigere, aliosve vita privare meae potestatis fuisse, sed pepercit innocentibus adhucdum sese humiliare arbitrans; sed nec bonis quid perfici poteram, donec per aliud hostilitatis et expugnationis remedium submissionem docebo, sicuti pro itineris continuatione ordines una cum praesentibus ad regimina et artigleriam transmisi, eosque hic Widenbachii praestolaturus ero. Interim doleo, quod bonis auxiliari non potui et nunc tali casu maximae necessitatis foret, ut armadae et regiminibus huc venientibus pane succuratur: quapropter Excellentiam Vestram requirendam ducere volui, ut certum ordinem ad quemvis pagum vel aliorum ad vecturam eius pro certa quantitate panis constituat et transmittat, per quem omnis penuria militis evitetur. De coetero Excellentiam Vestram diu incolumem valere exopto.

Excellentiae Vestrae obligatissimus servus

Widenbachii, die 22. Maji 1688.

Fridericus comes Veterani m. p.

P. S. Hoc momento venio redux domum, quia spatium in relaxationem animi, et perlustrandam a longe civitatem foras equitavi, ego pro parte mea, ut amicus nil male intendens, homines hos perversos vidi, accesserabant interim ad me ut hostes agentes saepissime bombardis, sclopetis ignem exagitantes, donec tandem discedere debui; video ergo implicantiam ut istos homines persuadere possim, et necessario ipsos expugnare debeo.

Dominus Kalnoki necesse est, ut semper ad latus meum sit, ideoque Celsissimus Princeps alios deputatos huc ad me mittere dignabitur, qui curam annonae habebunt, quatenus jam pro nunc hic existens miles penuria panis patiat, quapropter affuturam armadae maior provisio tempestive facienda est.

Alvinczy Péter kezeirásával:

Mit írjon Veterani uram, megláthatja kglmetek.

Ugy látom Kálnoki uram megvetette az praestát (*igy!*)

Az general ingyen kívánja azt a hadat tartatni. Nekünk sem instructiónk, sem plenipotentiánk, sem assecuratióknk, ha valamint tractálni akarnának az brassaiak.

Ha megtudták mondani, izentünk ifjú Thoroczkaik Péter s Almadi uraméktul. Severilivel levő lövő szerszámokhoz bárcsak ötven vonó marhát küldhetnének.

A gyalogokkal való lövő szerszámokhoz bárcsak másfélszázat tartanának készen, de azt ki nem kellene mondani.

Minden falukban, a hol statiók volt mind lovasok, gyalogok mennyi károkat tettek, fel kellene irkáltatni s tudósítson kglmetek.

Az négy német levelet, az kit Ujvári viszen, a levelek hordozására ott maradtott négy németeknek kellene adni, hogy sietséggel vigyék mindazokra mind az Uczán s Porumbakon maradtott levélhordozó németekre provideáltatni kellene.

Ezen Veterani uram levelét ezen írással együtt vissza várom.

Külczim: Excellentissimo domino, domino Michaëli Telekÿ de Szek celsissimi Transylvaniae principis consiliario intimo, et supremo Transylvaniae generali. Domino mihi colendissimo Fogorasinum.

Ugyanott: Rogatam habeo Vram Exiam ut has quamprimum per expressum Excellmo dno transmittere dignetur.

Más kézzel: Veterani uram levele az brassaiak felől.

(Eredetiye a Teleki-család levéltárában 3631.)

aa)

1688. máj. 23.

Apafi rendelete Udvarhely megyéhez.

Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes. Fidelibus nostris spectabilibus, generosis, egregiis nobilibus agilibus ac strenuis capitaneo et judici regio supremis, vicjudicibusque regiis, juratis assessoribus et notariis, primoribus item, potioribus, primipilis, peditibusque pixidiariis, ac toti universitati dominorum Siculorum et libertinorum sedis Siculicalis Udvarhely praesentes nostras visuris, nobis sincere dilectis, salutem et gratiam nostram. Becsületes meghitt belső tanácsúr s főgenerális hívünket tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramat ő kglmét, római császár ő felsége Brassó alá menő hadai mellé köldvén, kglmeteknek s hűségteknek kegyelmesen és igen serio parancsoljuk, vagy közönségesen, vagy rész szerint felüléseket valakiknek és személy szerint is kinek kinek ő kglme mellé, úgy másuvá való meneteleket fogja kívánni és a mit ő

kglme fog parancsolni, mindenekben a tevők legyenek. Secus nec facturis. Praesentibus perlectis exhibenti restituti. Datum in arce nostra Fogaras die vigesima tertia mensis Maji. Anno domini millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo.

Apati, m. p.

(P. H.)

A lap alján: Udvarhelyszéknek.

Kívül más kézzel: Insurrectióról való mandatum Udvarhelyszékre Brassó ellen. 23. Maji. Anno 1685.

Minden székekre így írtnak akkor.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

bbj

1688. máj. 24.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Procul dubio Celsitudinis Vrae notitiae delati sunt refractarii Coronenses quanta se sustineant pertinacia et quod durius semper perseverent in eorum inobedientia erga Celsitudinem Vestram: quam ob rem ex aliis meis jam colligere potuit illustrissimum dominum generalem Veterani cum aliquibus copiis expedivisse, cui ordinem dedi, ne executionem ullam aggrediretur, sed reservaret eandem Celsitudini Vestrae hoc in passu laesae in sua auctoritate. Videbit igitur, qualem habuerim observantiam et respectum erga sacras leges patriae et privilegia, imo quantum mihi sit cordi Celsitudinis Vrae laesi honoris reintegratio: qua de causa, ut strictius coercerentur affati Coronenses, deliberavi adhuc tormenta duo illac versus emittere; verum enim vero cum magna distantia ab Alba Julia, ubi cum armada caesarea existunt, tormenta Lippam versus dirigenda usque Coronam pretiosum tempus nimis contereret in iis devehendis, rogandam hisce duxi Celsitudinem Vram, ut duo media tormenta ex Fogaras curaret devehí usque attactam Coronam, cujus intuitu praemitto spectabilem ac gnrosum dnum capitaneum, Emanuelem Satter, ut videat et in transitu poenes Fogaras peditatus Celsitudo Vra concedere affata duo tormenta et mortariam unam cum sufficienti pulvere et globis aliisque necessariis requisitis haud dedignetur, hisce promittens sacrosancte restituere absque minima molestia dicta tormenta quamprimum erunt suffi-

cienter adhibita in hac expeditione. Nec dubito, quin etiam Celsitudo Vra necessaria providere annona mandabit militiam Caesaream, siquidem ego omnem adhibeo operam, ut Celsitudinis Vrae honor non laedatur. De quibus dum resolutionem cum affectibus praestabor, deus votis suis propitietur, ut animitus ominor et me devoceo.

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die 24. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

P. S. Penes superius dictum dominum capitaneum emittere statui grosus dnum Absalonem, quem uti esse bene notum familiariter cum Celsitudine Vra scio, ita quoque rogo, omnigenam haul gravetur adhibere fidem in omnibus iis, quae meo nomine expectorabit et a me in commissis habuit affatus dnus Absalon.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény gyűjt. 34. köt.)

cc)

1688. máj. 24.

A fejedelem assecuratiója Telekinek.

Mi Apafi Mihály Isten kegyelméből Erdély országának fejedelme, Magyarország részeinek ura és székelyek ispánja.

Adjuk tudtára mindeneknek, a kiknek illik ez mi levelünknek rendiben, mind mostaniaknak, mind jövőbelieknek: hogy az mostani fenforgó alkalmatosságok, úgy mint az brassaiaknak az mi és ez haza statusi végezési ellen magokat opponálván és sem az magok, sem az haza veszedelmével nem gondolván római császár ő felsége benlevő armadáját magokra és városokra ellenségül vonták; mind ezekben az nagy boldogtalanságokban is akarván ez haza javának consulálni kételenéttettünk impositive imponálni és expediálni római császár ő felsége oda ment armadája mellé, meghitt becsületes tanácsúr hívünket s főgeneralisunkat Teleki Mihály uramat az végre, hogy az ott fenforgó mindennemő dolgokat ő kglme igazgassa úgy és mindenekben tégyen oly dispositiót, hogy az dolgoknak rendetlensége miatt se nekünk, se ez hazának kára s busulása ne következék. Melyekre megírt becsületes hívünknek s generalisunknak mindenekben egész authoritást és pleni-

potentiát adunk és adtunk; nevezetesen pediglen, hogy generálisi tiszti szerint minden felé, az hova a szükség fogja kívánni az császár ő felsége vitézi számára való élés szállátásból szabados dispositiót tégyen minden helyekre. Assecurálván is emlétett Teleki Mihály uramat ő kglmét, hogy mindennemő rendelésit, dispositiójít magunkénak ismer-
vén; azért se magát ő kglmét, se maradékit vétkesnek nem itéljük, se azért nem okozzuk, annál inkább semmi úton módon se magunk meg nem károsétjuk, háborétjuk, sem ez haza lakosi közöl senkinek is okozni, se vétkesnek tulajdonétani, annál inkább megkárosétani, vagy károséttatni se magát, se gyermekit és maradékit meg nem engedjük. Az minthogy ez kezünk írása és pecsétünk alatt költ levelünkkel assecuráljuk és mindenek ellen való protectiónkat fogadjuk és ígérjük. Költ Fagarasi várunkban 24. Maji. Anno 1688.

Apafi, m. p. (P. H.)

Kívül más kézzel: Urunk ő nga assecuratiója, melyben assecuráltatik generális uram ő kglme maga és maradéka, hogy az ő felsége vitézivel Brassó obsidiójára való menésirt vétkesnek nem tartatik, sőt protegáltatik és szabados dispositió is engedtetik. Fogaras 24. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

dd)

1688. máj. 24.

Az országgyűlés assecuratióji Telekinek.

Mi nemes Erdély országának három nemzetből álló rendei és Magyarország Erdélyhez tartozó részeinek lakosi. Adjuk tudtára mindeneknek, az kiknek illik ez mi levelünknek rendiben, mind mostaniaknak, mind jövődöbelieknek: hogy az mostani fenforgó alkalmatosságok, úgy mint az brassaiaknak az mi végezésinknek ellene magokat opponálván és sem a magok, sem az haza veszedelmével nem gondolván, római császár ő felsége ben lévő armadájit magokra és városokra ellenségől vonták: mind ezekben az nagy boldogtalanságokban is akarván ez haza javának consulálni, kétele-
néttettünk impositive imponálni és expediálni római császár ő felsége oda ment armadája mellé tekintetes nemzetes Teleki Mihály generális uramat ő kglmét, az mi kegyelmes

urunk ő nga kegyelmes tetszéséből az végre, hogy az ott fenforgó mindennemő dolgokat ő kglme igazgassa úgy és mindenekben tégyen oly dispositiót, hogy a dolgoknak rendetlensége miatt a hazának kára s búsulása ne következzék. Melyekre megírt Teleki Mihály uramnak mindenekben egész autoritást és plenipotentiát adunk és adtunk, nevezetesen peniglen hogy generálisí tiszti szerint minden felé, az hova a szükség fogja kívánni, az császár ő felsége vitézi számára való élés szállításból szabados dispositiót tégyen minden helyekre. Assecurálván is említett Teleki Mihály uramat ő kglmét, hogy mindennemő rendelésit, dispositiójít magunkénak ismervén, azért se magát ő kglmét, se maradékít vétkesnek nem itéljük, se azért nem okozzuk, annál inkább semmi úton módon se magunk meg nem károsétjuk, háborétjuk, sem ez haza lakosi közöl senkinek is okozni, se vétkesnek tulajdonétani, annál inkább megkárosétani se magát, se gyermekit és maradékít meg nem engedjük. Az minthogy ezen nationális három pecsétünk alatt költ levelünkkel assecuráljuk és mindenek ellen való protectiónkot fogadjuk és ígérjük. Iratott Fagarasban, 24. Maji. Anno 1688.

(Három pecsét.)

Kívül más kézzel: A státusok neve alatt assecuráltatik generális uram maga és maradéka, hogy az ő felsége vitézivel való Brassó alá meneteliért vétkesnek nem tartatik. Fogaras 24. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

ee)

1688. máj. 24.

A fejedelem assecuratiója a Brassóba küldött biztosoknak.

Mi Apafi Mihály, Isten kegyelméből Erdély országának fejedelme, Magyarország részeinek ura, és székelyek ispánja.

Adjuk tudtára mindenenek valakiknek illik az mi levelünknek rendiben, hogy az mostan fenforgó alkalmatosságok, úgymint brassaiaknak, az mi és az nemes ország státusival megegyezett végezésünk és parancsolatunk ellen való magok oppositioja úgy kívánván, kik sem magok, sem az haza veszedelmével nem gondolván, római császár ő fel-

sége benn lévő armadáját magokra s városokra ellenségül vonták; mindazokban a nagy boldogtalanságokban is akarván ez haza javának consulálni az nemes ország statusinak megedgyezett tetszésekből kítelenítettünk impositive imponálnunk és római császár ő felsége Brassó alá ment armadája mellé expediálnunk meghitt becsületes híveinket főgenerálisunkat, széki Teleki Mihály uramat, és ő kglme mellett tekintetes, nagyságos, nemzetes Bánfi György s Macskási Boldisár uramékat az tanácsi rendből: az deputatió közül pedig Gyulafi László, Bethlen Miklós, Apor István, Kálnaki Sámuel és Farkas, üdösb Toroczkai Péter és Alsó János híveinket az végre, hogy ha azon megnevezett és mostan az mi és ez haza végezése ellen magokat opponált Brassó lakósi valami formában resipiscálnának, és magok rossz cselekedeteket megbánván, hozzánk és az hazához való engedelmességre fordulnának, és arrúl feljebb megírt híveinkkel tractálni akarnának, egész plenipotentiát és authoritást adtunk és engedtünk feljebb megírt meghitt híveinknek ő kglmeknek, hogy szabadosan tractálhassanak, mindenekrül végezhessenek és concludálhassanak, és hogy mindazokat magunk munkájának végezésének esmérjük és tartjuk lenni, valami az ő kglme tractája által megyen végben. Asscurálván ő kglmeket, hogy mindazokat acceptáljuk, ratificáljuk és approbáljuk, és annak felette azért se magokat ő kglmeket, se maradékjokat, sem személyekben, sem javokban vétkeseknek tulajdonítván meg nem háborítjuk, károsítjuk, háborítottatjuk s károsítottatjuk, sem mi, sem utánunk következő successor fejedelmek, sem pedig alattunk valók közül senkinek is vétkesnek itilni vagy azért kárhozatni, sem személyekben, sem javokban magokat s maradékjokat meg nem engedjük. Melynek nagyobb valóságára adtuk ezen pecsétünk s subscriptiánk alatt költ levelünket. Irattuk Fogarasi várunkban. 24. Maji. Anno 1688.

Apafi m. p.

(P. H.)

Kívül más kézzel: A Brassó alá ment introscriptusokat asscurálja urunk ő nga. Fogaras 24. Maji. Anno 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

ff)

1688. máj. 24.

Az országgyűlés assecuratiója ugyanazoknak.

Mi nemes Erdély országának három nemzetből álló rendei és Magyarországnak Erdélyhez tartozó részének lakosi adjuk tudtára mindeneknek akiknek illik, mind mostaniaknak, mind jövőbelineknek ez mi levelünknek rendiben, hogy az mostan fenforgó alkalmatosságok, úgy mint brassaiaknak az mi kglmes urunk és országostúl az mi végezésünk és akaratunk ellen magok oppositioja ugy kívánván, kik sem az magok, sem ez haza veszedelmével nem gondolván, római császár ő felsége benn levő armadait magokra és városokra ellenségül vonták. Mindezekben az nagy boldogtalanságokban is akarván ez haza javának consulálni, az mi kglmes urunk ő nga kegyelmes tetszésébül kitélenítettünk egész országostul impositive imponálnunk és római császár ő felsége Brassó alá ment armadáit mellé expediáljunk meghitt becsületes atyánkfiait, ugy mint tekintetes, nagyságos, nemzetes főgenerális Teleki Mihály, Bánfi György, Macskási Boldisár uramékat a tanácsi rendből; az deputatio közül penig, Gyulafi László, Bethlen Miklós, Apor István, Kálnoki Sámuel és Farkas, üdösbik Toroczka Péter és Alsó János atyánkfiait: az végre hogy ha azon megnevezett és mostan az mi és ez haza végezése ellen magokat opponált Brassó lakosi valami formában resipiscálnának és magok rossz cselekedeteket megbánván hozzánk és ez hazához való engedelmességre fordulnának és arrul feljebb megírt atyánkfiaival tractálnának, egész authoritást és plenipotentiát engedtünk s adtunk feljebb megírt atyánkfiainak ő kglmeknek, hogy szabadon tractálhassanak, mindenrül végezhessenek és concludálhassanak, és hogy mindazokat magunk munkájának s végezésének esmérjük és tartjuk lenni, valami az ő kglmek tractája által megyen végben. Assecurálván ő kglmeket, hogy mindazokat acceptáljuk, ratificáljuk és approbáljuk; és annakfelette azért se magokat ő kglmeket, se maradékjokat személyekben vagy javokban (vétkeseknek tulajdonítván) meg nem háborítjuk, károsítjuk, háboríttatjuk s károsíttatjuk sem mi, sem az mi successorink és posteritásink senkinek is vétkeseknek itélni vagy azért kárhoztatni, annál inkább megkárosítani, vagy megkárosíttatni, megháboríttatni, sem személyekben, sem javokban, magokat, maradékjokat meg nem engedjük: melynek erős bizonyosságára

adtuk ezen nationalis három pecsétünk alatt költ levelünket.
Iratott Fogarasban. 24. Maji. Anno 1688.

(A három nemzeti pecsét.)

Kivül más kézzel: A státusok neve alatt assecuráltatnak az introscriptusok, kiknek Brassó alá kellett menni. Fogaras 24. Maji Anno 1688.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

)))

1688. máj. 26.

A brassai örség levele Telekihez.

Spectabilis ac generose domine fautor ac patrone plurimum observandissime. Salutem servitiorumque nostrorum omni tempore paratissimam oblationem.

Méltóságos urunk! Bizodalmas patronusunk. Tegnap nappal akarván uram kegyelmednek, az kglmed nekünk küldött böcsületes levelire választ tenni, melyben is occupatusok lévén, de mivel nem tudván mi okokra nézve feles számú had reánk felé jöven, ellenség képiben-e vagy nem, holott eziránt való közelgettetések bizonyos előljáró által értésünkre adhattatott volna, tudván mi is mihez alkalmaztatni magunkat, maradott félben; kérvén annakokáért kglmedet, mint bizodalmas patronus urunkat, ne nehezteljen kglmet eziránt való fellegvárunkban való praesidiumnak recipiáltatásáról más módot találni; mivel az populénk semmiképpen eziránt való meg nem adó szándékokról cedálni nem akarnak, ellenben hűséget és az nemes országtól kegyelmes urunktól, elrohanni semmi módon nem akarnak, csak hogy mi is privilegiumink mellett és praesidium nélkül-maradhassunk, melyért nagy alázatosan instálunk uram kglmednek, mint bizodalmas patronus urunknak, hogy ilyen mobilis dologért, városunknak utolsó romlása az egész országnak nagy kárára megelőzhessek, obligatus lévén az község mindenekben, az minthogy eddig úgy ennekután is tartozó kötelességünk szerint engedelmeskedni; az nemes országgal egyetérteni, kglmes urunktól el nem szakadni, nem kicsin oka lévén az is, méltóságos urunk, eziránt való visszavonásunknak, hogy ilyen communitast concurráló hely mind böcsületes delegatus uramiék, mind peniglen az egész község híre nélkül kezünk alól más dominiumra szálljon, bíró uram is excusálván azzal magát, hogy ezen materiáról még csak

discursusa sem lött volna valakivel, annál inkább ígéret való tötele. General Veterani uramnak ő ngának is irtunk, az dolgot declarálván, kívánván is, hogy bizonyos legatusit közünkben küldje, kikkel conferálván szándékunkot, melyekhez kglmed is az urak ő ngok ő kglmek közül egyet vagy kettőt adjungáljon, Isten ő szent felsége segedelme által talán megmaradásunk-, és közönséges javunkról tractálhatunk. In reliquo spectabilem ac generosam Dominationem Vestram quam felicissime vivere ac valere³⁶⁷ desideramus. Datum in arce Coronense, die 26. Maji. Anno 1688.

Spectabilis ac generosae Dominationis Vestrae ad officia paratissimi

Capitaneus supremus Vice-ceterique
praesidiarii arcis Coronensis.

Külcztm: Spectabili ac generoso Domino Michaeli Teleki Ill. (T. P. C. Cum titulis honoribus) domino nobis plurimum observandissimi.

Ugyanott, más kézzel: Brassaiak rebelliojokor irt levelek.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában)

hh)

1688. máj. 27.

Caraffa levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps domine, domine mihi gratiosissime.

Honore eo quo par est suscepi litteras Celsitudinis Vestrae sub 26 currentis exaratas, ex quibus collexi, quanta animi promptitudine tormenta cum globis pulvere coeterisque requisitis miserit versus Coronam pro coërcendis eiusdem loci habitatoribus, ut parere velint ordinibus Celsitudinis Vestrae, inelyti regni et statuum iuxta conclusionem factam cum iisdem: quamobrem non dubito illustrissimus Dominus comes a Veterani (quam primum appulerint dicti bellici apparatus) edocebit modos afflatis Coronensibus, quomodo accommodare se debeant mandatis Celsitudinis Vestrae, respectus vero et debitus eiusdem honor erit reintegratus.

Significat mihi Celsitudo Vestra annonam Coronam devehendam pro suppeditando militiae ibidem commoranti in defalcationem suscipi oportere ne aggravetur plebs. Verum fateor, non est plebs aggravanda hoc in passu, cum nullam habeat causam in hac Coronensium defectione: sed neque

video, quomodo praeiudicari possit miles, qui sanguinem et vitam suam exponit pro conservanda dignitate Vestrae Celsitudinis; quamobrem videbit ordinem dedisse illustrissimo Domino generali Veterani, ne in executione se in minimo quidem immisceret, sed eandem relinqueret curae et iustitiae Celsitudinis Vestrae, non solum in corporibus, sed omnia damna, quae propter ipsos sunt illata, ab rerum substantiis erunt reintegranda. Reus enim non innocens poenitentiae succumbere tenetur. De coetero eandem Vestram Celsitudinem ad vota incolumem valere desiderans, maneo

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii. Die 27. Maji 1688.

Antonius Comes Caraffa, m. p.

(Eredetije a M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

ii)

1688. máj. 27- -28.

Teleki jelentései a fejedelemhez.

a)

A máj. 27-iki jelentés.

Méltóságos Fejedelem, jó kegyelmes uram fejedelemem.

Ngodat, mint kegyelmes uramat alázatosan követem, hogy Ngodnak eddig is nem irtam, bő írásom olvasásával nem akartam Ngodat terhelnem, az uraknak mindeneket megírtam, tudom ő kegyelmek alázatosan Ngoddal közlötték. Közlik elhíszem azokat is, melyeket most is ő kegyelmeknek megírtam. Már kegyelmes uram az brassai fellegrvárban praesidium vagyon; ma egyéb dolgok is sopiálódnak, holnap az general a hadakkal visszatér, én is, ha Isten engedi, a generallal együtt Ngod szolgálatjára alázatosan jelen lések; Isten Ngodat az én jó kegyelmes asszonyommal s ifjú urunkal ő ngokkal együtt sok esztendőikig szerencsésen éltesse.

Szentpéter 27. Maji 1688.

Ngod alázatos szolgája, méltatlan híve

Teleki Mihály m. p.

Külczim: Méltóságos erdélyi fejedelemnek jó kegyelmes uramnak fejedelemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

b)

A máj. 28-iki jelentés.

Méltóságos Fejedelem, jó kegyelmes uram fejedelmem.
 Ngod méltóságos levelét alázatos engedelmisséggel vettem, hogy Ngod az generált jó szívvel látja, megmondottam, úgy látom, az generális jó szívvel megyen Ngod udvarlására. Adja Isten Ngodat méltóságos szerelmesivel együtt jó egészségben találjam. 28 Maji 1688.

Ngod alázatos szolgája méltatlan híve

Teleki Mihály m. p.

Külczim: Méltóságos erdélyi fejedelemnek, jó kegyelmes uramnak ő ngának adassék alázatosan.

(Eredetije a M. T. Akadémia birtokában.)

kk)

1688. máj. 28.

Báró Egkh levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps.

Domine gratiosissime etc. His meis indignis lineolis Celsitudini Vestrae iterum in servitum humillime venio, spero omnem informationem de obsidione, traditione et constitutione hujus arcis antea sufficienter habere et accipisse, ideo submissee Celsitudinem Vestram tantum certiorum facio, quod cives rebelles passim capiuntur et captivorum, qui hic superius sedent, jam 14 sunt, plures etiam adhuc quaeruntur; sicuti percipio, sunt isti homines tam nequitiosi, ut (re sopita) breviter novum tumultum incipere possint. interim autem gero bonam disciplinam, ne a militibus cives, aut incolae quocunque locorum in suis negotiis impediuntur, aut ipsis aliquid damnum inferatur. His me Celsitudini Vestrae humillime commendo, manens

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Datum in citadella Coronensi, die 28. Maji 1688.

L. B. ab. Egkh mp.

Külczim: Celsissimo principi ac domino domino Michaeli Apaffi Transylvaniae principi, aliquarum partium Hungariae domino et Siculorum comiti etc. domino domino mihi gratiosissimo.

Fogarachy.

(Eredetije az Erd. Múzeum-Egylet birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

II)

1688. jú n. 1.

A brassai tanács levele a fejedelemhez.

Illustrissime ac celsissime princeps. Domine domine nobis clementissime.

Fidelium perpetuorumque nostrorum servitorum, in gratiam illustrissimae Celsitudinis Vestrae, humilimam debitamque semper oblationem.

Kegyelmes urunk, méltóságos fejedelmünk! holtig való alázatos kötelességünk hűségivel contestáljuk Ngod hozzánk conferáltatott atyai gondviselését, fejedelmi protectióját. Mivelhogy Ngod annyi arduításiban is meghűtt belső tanácsúr híveivel ő ngokkal, ő kglmekkel, eziránt való közönséges és végső romlásunkra czélozott veszedelmeinkben kegyelmes fejedelmi interpositiójával kegyelmesen succurált, és szegény városunkat, districtusunkat, sok ártatlan lelkeket ellenünk felgerjedett haragnak effectumától kegyelmesen megőrzett; melyet is Istenünkkel contestálunk, ha Ngod fejedelmi kegyelmessége s atyai gondviselése hozzánk nem járult volna, végső pusztulásunknál és totalis való exstirpálásnál egyebet nem remélhattünk volna, melyért éjjeli, nappali buzgó imádságunkkal eziránt velünk közlött Ngod kegyelmes atyai voltát holtig deprecalni el nem mulatjuk. Ez-mellett kegyelmes urunk kételenítettünk eziránt is Ngod kegyelmes fejedelmi jóvoltához nagy alázatosan folyamodunk, nyilván lévén Ngodnál, mely fr. 65 adó országostól felvetett levén, annak bennünk concurráló portiónk még ad praesens tempus usque sokféle s kimondhatatlan szegénységünk miatt nem admaturáltathatott, melynek hamarabb való executiójára vettük alázatosan Ngod kegyelmesen emanáltatott commissióját, látván abban éjjeli-nappali admaturálásának való kegyelmes parancsolatját. Melyért természet szerint való kegyelmes urunknak, országunk atyjának, nagy alázatosan könyörgünk Christus kényszeredésiért, méltóztassék Ngod fejedelmi kegyelmességéből megemlített restantiánknak pótlására, egy kis ideig való dilatiót kegyelmesen conferálni, mivel eziránt való szerencsétlenségünk s kimondhatatlan nagy kárunk rajtunk megfordulván, teljes elégteleneknek tapasztaljuk magunkat lenni, annak ily hirtelenséggel való megadására, mivelis falubeli lakosink mind elszéledvén, akinek mi java is lévén hostájukban, annak mindene ki tüztől, ki ellenség kezétől elemésztdött, ellenben azok is, kik ezen hallatlatlan dissensionak kezdői s

mind penig tek. Apor István uram javainak prédálói naponként arestáltatnak, melyhez képest kglmes urunk, nem is tudván, kitől kellessék adót exigálnunk obligálván magunkat teljes erőnk szerint abban szorgalmatoskodni, hogy mentől hamaróbb (Isten valamennyire való pihenésünket adván), Ngod tött parancsolatja szerint effectuálhassuk. In reliquo illustrissimam Celsitudinem Vestram quam felicissime vivere ac valere desideramus. Coronae, 1. Junii. Anno 1688.

Ejusdem illustrissimae Celsitudinis Vestrae humiles fideles perpetuique servitores

Judex villicus senatusque Coronensis.

Külczm: Illustrissimo ac celsissimo principi, domino domino Michaeli Apafi Dei gratia principi Transylvaniae, partium regni Hungariae domino et Siculorum comiti domino, domino nobis naturaliter clementissimo.

Eredetije a M. Nemz. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXXIV.

1688. a u g. 12—25.

Caraffa levelezése a fejedelemmel.

a)

1688. máj. 12-iki levele.

Celsissime princeps due, dne mihi gratosissime.

Illustrissimus dnus Stephanus comes Pettheó ex Hungaria ad Transilvaniam translatus propter accommodanda nonnulla negotia particularia in hoc inclyto regno cum omni directioni et notitia careat, requisivit me, ut coram Celsitudine Vra recommendarem. Quam ob rem cum mea non habeat decor familiae et claritas sanguinis, intermittere nolui occasione hac obsequia mea debito respectu Celsitudini Vrae ratificare, enixe per quam officiosissimam ejusdem Vrae Celsitudinis generositatem rogare, haud dedigneretur etiam intuitu deprecantis omni assistentia protegere dictum illustrissimum dominum comitem Stephanum Pettheó harum delatorem, ut negotia sua advotum possit perficere. Quam favorem ac . . . meam propriam personam collatum suscipiam, obligatissimumque toto meae vitae tempore habebit Celsitudo Vra, sicuti hisce me advoveo.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii die 12. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

Háttalpján más kézzel: Pető uram mellett való levele Caraffa uramnak.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

b)

1688. máj. 23-iki levele.

Celsissime princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Intra breve temporis intervallum binas Celsitudinis Vestrae debito cum honore suscepi, utraque sub hodierna die signata erat, aurifabrum ad examen producam, ut statum rerum intelligam, summas pro interim referendae gratias Celsitudini Vestrae de ejusdem ad me missione. Tabularium principis Valachiae remittendum non contrarior, solummodo Celsitudinem Vestram rogo, ne usque ad ulteriorem resolutionem sacrae suae Mattis dni dni mei clementissimi aliquem ad portam, vel alios hostes caesareos expedire velit, sed quod attinet ad vicinos principes, istos pro nunc ad lubitum mittere et remittere valebit libere. Celsitudinem Vestram respectu eo, quo par est, hisce exorandam duxi, velit demandare, cui competit, ut tam restantiae currentis mensis Maji, quam naturalis intertentionis et servitii celeritate possibili suppeditentur, alto enim Celsitudinis Vrae iudicio considerandum relinquo, quam grave eveniat provinciae huic militiae pondus, quae tam ob defectum dictae pecuniae, quam et curruum ulterius praecedere non potest et Albae Juliae stat. Eo magis cum curruum quotta Saxonibus spectans sit in promptu, solum deest reliqua regno quotta attinens. Quaeso igitur, Celsitudo Vra haud dedignetur mandare, ut utrumque negotium citissime absolvatur. Interim vero non dubito ex appulsu excellentissimi dni gralis Teleki Coronam versus accommodabuntur illa negotia et unanimiter cum illustrissimo dno generali comite a Veterani conferentiam habebunt de modo tenendi; his autem deus ter Opt. Max. secundet intentionibus Celsitudinis Vrae et me devoveo.

Celsitudinis Vrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die 23. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

c)

1688. máj. 25-iki levele.

Celsissime Princeps dne, dne mihi gratiosissime.

Certior factus, quanto zelo Celsitudo Vra particularem animum suum direxerit in audiendis sincero corde progressibus armorum suae sacratissimae Majestatis dni mei clementissimi: intermittere nolui, quin hisce eandem significandam ducerem, quatenus caesareus cursor ad me expeditus hodie devenerit, referens Albam Juliam fuisse redditam in caesaris mei clementissimi potestatem, praesidiarii vero juxta accordam initam usque Belgradum fuisse comitatos. Non dubito itaque, quin Celsitudo Vra internum gaudium sit ex hoc habitura. Interim vero me devoveo ad obsequia.

Celsitudinis Vestrae obsequentissimus servus

Datum Czebinii, die 25. Maji 1688.

C. Antonius Caraffa m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-F. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXXXV.

1688. máj. 13.

Az oláh vajda levele a fejedelemhez.

Illustrissime Princeps, domine frater, amice et vicine nobis benevole.

Sok foglalatoságink miatt alkalmas idein Ngodnak nem írhattunk, mostani alkalmatossággal pedig ez levelünk által láttatván Ngodat, kívánjuk Istentől birodalmának boldog országlásával, és kívánt jó egészséggel áldja Ngodat, jóllehet levelit Ngodnak vöttük, de mindeddig is, az mint feljebb írók, azokra választ nem tehattünk, írásában panaszit is látjuk Ngodnak holmi tolvajok dolga végett, kikben azmint Ngod írja, ott Fogarashban is volnának fogva, az károsi innen mennének oda eligazításra, mivel az tolvajok ez ide valók volnának. Való dolog ugyan, lehetséges az, hogy az ide való tolvajok is megegyezvén az oda való tolvajokkal, ide bélopják magokat s tésznek károkat, de az dolognak valósága szerint nem informáltatik Ngod, hanem sinistra expositiókkal hitetik el Ngoddal, holott sem az ide való, sem az oda való tolvajok itt az mi birodalmunkban

magoknak fészket nem verhetnek, sem meg nem maradhatnak, hanem az Ngod birodalmában lévén gazdájok, innet az oda való fészkekhez szaladnak s ott lappangtatnak s tartatnak alattomban, benne kiket akarnak megfogatni, megfogatnak, kiket pediglen nem akarnak megbüntetni, békességes bátorsággal megmaradnak és így naponként az latorság, tolvajlás, lopás közöttök ki nem szakad, sem nem szakadhat. Az mi embereink ugyan kimennek elhivatván magunkkal, hogy Ngod résziről igazságok kiszolgáltatik és ha egyaránt mindenütt az igazság nem akadályoztatik, senki nem maradna kárba, hanem mint ennek előtte az két birodalom közt az jó szomszédság fenn maradhatna, mivel minékünk abban semmi hasznunk nincsen, akár az ide valók, akár az oda valók töltözzenek is, csak az szegénység megkárosítását szánjuk.

Ngodnak innet most egyéb új híreket nem írhatunk, mivel az eddig valókat Ngod becsületes követje Baló Mátyás uram relatiójából megérthette bővön; ujult az hír csak ezzel, hogy az fővezér ő nga indignatióját terjesztvén .Jegen nevű passára, ki is Nándorfejérvár felé szeraskárnek rendeltetett vala, most degradaltatta, ő nga is más szeraszer passát rendelt helyette, ő pedig feles hada lévén maga körül, a szófiai mezőben táborozik; portáról küldöttek oly parancsolatot ki, hogy personaliter felkeljenek ellene; már nem tudatik, ha az megírt Jegen passa híres hadakozó ember lévén, véle lévő hadaival opponálja magát porta parancsolatjára, vagy nem, értésünkre lévén azután miben legyen dolgok, Ngodat tudósítjuk.

Tatárok iránt úgy hallatik, hogy Neszterentől Puh nevű víz mellett akarnak mezőben kiszállani, szándékok továbbá mi légyen, újulván az hírek, Ngodat tudósítjuk. Nékünk elég súlyos terhünk érkezék most is, mivel portai követ nagy ember tulajdon császár udvarából való érkezék hozzánk, az jövő adóban sok summa pénz és élés kérés-sel, kivel az Neper vize mellett lévő várakbéli praesidiumoknak fizessenek. Ozia felé hirtelenséggel szorongattatván, csak az jó Isten tudja, mint úszhatnak ki belőle. Itt minálunk oly hír is futamodik, hogy bizonyos számú német hadak Brassó felé akarnának jőni, úgy vagyon-é, nincs-é Ngod voltaképpen tudhatja, mind arról s mind pedig egyéb obcurrentiákról is ott kün fenforgó állapotokról Ngod atyafiságos tudósítását várjuk, innet való obcurrentiákról mi is hasonlót követni el nem mulatjuk.

Quibus in reliquo illustrissimam Vestram Celsitudinem

diu ac foeliciter valere et regnare desideramus. Datum in civitate nostra Bukurest. Die 13. Maji. Anno 1688.

Illustritatis Vestrae fratres amici et vicini benevoli.
Servanus Kanthachusenus.

(M. Nemz. Múzeum. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXXXVI.

1688. máj. 17—jú n. 10.

Veterani levelezése a fejedelemmel.

a)

1688. máj. 17-iki levele.

Celsissime Princeps domine mihi gratiosissime.

Commissionem rerum damnificarum decisivam domino Generali Teleky esse delatam, tam ex literis sub 3-a expeditis, quam ex collocutione praementionati generalis constat; quo super remissionem efflagitatum iri iterando Celsitudini Vestrae hasce transigo, maxime confidens, quin bonum effectum consecuturus sim (siquidem improvisa contiguitate a nostris in eadem statione collocatis et provisoris tarditate id accidisse sat sensu claro penetratum est.) Quod igitur unis alterisque vicissitudinibus mandato Celsitudinis Vestrae plus ultra insistere potero, promptitudinem meam pro possibili efficacia hisce committo, simulque vale discessus mei ad campum, castraque sequenda Celsitudini Vestrae obligatissime exhibeo et faventibus superis redux Celsitudinem Vestram optima fruitura valetudine iterum videre, eandemque ad vota valere cupiens.

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Cibinii, die 17. Maji 1688.

Fridericus comes Veterani.

Heri certior factus me forsan hic regni permansurum, sin idem in effectum redigat, obsequentissima mea servitia Celsitudini Vestrae et toti regno in omnibus occasionibus ad mandata offero.

Külczim: Celsissimo Principi ac domino domino Michaeli Apafi, Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, et Siculorum comiti. Domino mihi gratiosissimo Fogarasinum.

Ugyanott, más kézzel: Anno 1688. 20. Maji jött Veterani generál levele az alvinczi statióbeli ő ngoknak tett károk relaxálásáról.

(Eredetiye a M. N. Múzeum birtokában. Tunyogi-gyűjtemény.)

b)

1688. máj. 20.

A fejedelem válasza Veteraninak

Anno 1688. 20. Maji. Veterani uramnak.

Excellentissime Comes, domine observandissime.

Literas Excellentiae Vestrae de data 17. mensis Maji ad nos Cibinio exaratas eo, quo par est, honore accepimus. Damna in statione Alvincziensi in bonis nostris patrata quod attinet, mentione facta remissioneque efflagitata, lubentissime annuentes; in totum nos ea remissuros paratissime offerimus; prout etiam remittimus praesentium per vigorem. Hodie demandavimus generali nostro Michaeli Teleki, quatenus damnificationem praetactam nomine nostro Excellentiae Vestrae in totum relaxaret. Nulli dubitantes Excellentiam Vestram in regno isto permansuram, tam quoad personam nostram et statuum regni, quam bona nostra ubicunque adjacentia talem accommodationem haud gravare facturam quae praeconceptae nostrae de Vestrae Excellentiae in nos affectu ac benevola propensione, opinioni respondere valeat, nos quoque ad majora officia praestanda dietim reddere possit obligatiores. Cui dum coelitus successus ad vota fluentes apprecamur; iterum nos ac negotia nostra Excellentiae Vestrae recommendamus, manentes

Excellentiae Vestrae ad officia paratissimi.

A hátsó lapon, más kézzel: Igen szükséges lévén a nemes ország statussinak együttlétek: kglmednek parancsoljuk kegyelmesen és serio, semminémű exceptiókkal nem élvén, sem órát, sem napot ne halasszon, hanem sietséggel jőjjön ide udvarunkban Secus sub poena.

(Fogalmazvány a M. Nemz. Múzeum birt. Tunyogi-gyűjtemény.)

c)

Veterani 1688. jún. 10-iki levele.

Celsissime princeps, due dne mihi gratisissime.

Literas gratiosissimas Celsitudinis Vestrae 4-ta Junii exaratas eo, quo par est, honore per generosum dominum commissarium Georgium Incédy praesentatas accepi; quem admodum iisdem gratiam et propensi animi studium Celsitudini Vestrae placuit erga me contestari, mihi aggratu-

lando, quod cum militia Caesarea in Transylvania maneam, ita pariter me beatum reputabo, si obligationi meae, quae in dies gratiis et favoribus Celsitudinis Vestrae accrescit et augetur satisfacere compos fiam, officia mea humillima paratissimaque consecrandi, quod prout spero, ita me beatum fore confido, maneoque

Celsitudinis Vestrae humillimus servus

Dabam ex castris ad Dobram positis 10-ma Junii 1688.

Federicus Comes Veterani, m. p.

P. S. Generosus dominus Incédi ex mandato Celsitudinis Vestrae in itinere in omnibus possibilibus astitit, pro quo gratias ago iteratas.

Külczim: Celsissimo domino, domino Michaeli Apafi, electo regni Transylvaniae principi, partium regni Hungariae domino, necnon Siculorum comiti, domino mihi gratiosissimo etc. Fogarassini.

(Eredeti je az Erd. Múzeum-E. birt. Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXXXVII.

1688. máj. 20.

A biztosok máj. 20-iki levele Telekihez.

a)

Mint bizodalmas jóakaró urunknak ajánljuk kglmednek szolgálatunkat, Isten kglmedet minden jókkal boldogítsa.

Az kglmed Porumbákról írott levelét most kilencz óra tájban vettük ebéd előtt. Kglmed szerencsésen Porumbákra való érkezésének örülünk, Isten, uram, továbbra is kglmed dolgát boldogítsa kívánjuk. Hogy az mi kglmes urunk és az deputatio biztatásából opponálták volna az brassaiak magokat, azt az sziveket vizsgáló Isten látja, s maga kglmed is testis benne, hogy azon materiában ártatlanok vagyunk, s ha számot véssen is az general tőlünk, ennél egyéb számot adni nem tudunk, de elhittük az kékbeli legény által lett ez az felőlünk való informatio is.

Az szekerek uram minden felől indulnak, az mint nekünk hozzák, az barczai szekereknek is egy része itt ment el tegnap, az háromszéki szekerek is utban vadnak, minden felé ujabban ismét kiküldünk felőlük.

Az pénzt is, ha lehet, úgy procuráljuk, ne essék fogyatkozás benne, Horváth Ferencz uram egy részivel mostan

indul. Elhisszük az kékbeli legény vitte azt az hírt is, hogy itt az részegség miatt vagyon az fogatkozás és az dolgoknak késedelme.

Az télen azzal vádoltattunk Szebenben, minemű szomoruan viseljük itt magunkat, hogy soha nem is mulatunk.

Az mi az vinczi kastélybeli kárttételnek egész relaxatióját illeti, az mi kegyelmes urunkat ő ngát felőle megtalálván, ő nga azt mondja, hogy kglmed ő nga méltóságos nevével engedje el mind.

Hogy Caraffa generál ő nga az mi kglmeddel Szebenben való benlétünkör mi közülünk bizony egyikünk sem emlékezik reá, hogy ő nga mi előttünk olyat proponált volna, hogy az Brassóban küldendő praesidiumot két ezer emberrel s lővő szerszámokkal akarta volna megindítani, de mi intercedáltunk, ne cselekedje, hanem az mint Sárosi uram referálja, mikor Allvinci urammal ő kegyelmek fen voltak, akkor mondott az bírónak olyan szót, hogy az hadi regula azt kívánná, hogy az oda küldendő praesidiummal annyi hadat küldene, hogy ha bévenni nem akarnák az praesidiumot, mentest erővel is bétenné, de az országot annyi hadnak küldésével rontani nem akarja.

Tegnap uram mikor urunk ő nga bennünket behivatott vala kglmed elindulásakor, mivelünk ő nga semmitsem beszélett az brassai dolog iránt semmit is, hanem az kglmed mostan küldött levelét ő nga előtt elolvastván, ő nga azt mondá hogy kglmednek írjuk meg, hogy ha külömben nem lehet csak maga az generál ő nga bé ne menjen, és sok hadat bé ne küldjön (mivel az hol az had elmegyén az is, s az Barczaság is elromol) ő nga teljes tehetségével azon munkálódik, hogy az ő felsége praesidiumát bévegyék. Kglmed teljes tehetségével azon légyen, ő nga kegyelmesen parancsolja, hogy az maga ő nga méltóságos személye iránt, hogy magának ő ngának ne kellenék bemenni, hanem kglmeddel több becsületes hívei bémenetelekkel lennének contentusok, mindazáltal ha külömben nem lehet (csak kglmednek iratja ő nga) Feketehalomban vagy valami bizonyos helyre maga is bémegyén ő nga.

Ha külömben nem lehet, csak maga az general ő nga bé ne menjen derék haddal, az mint kglmed írja, báresak arra menne az generál, hogy kevesebb hadat küldene.

Mi ez levelünket mentest megírtuk, most indul az étekfogó tíz óra után.

Mi ez levelünkben censuránkat noha megírtuk, mindazonáltal ha kglmed mi jobbat s hasznosabbat az ott való

occurrentiakra nézve feltalál, kglmedet mindenekben aut-horáljuk.

Az kglmed levelire gondot visel Betlen Elek. Isten hozza kglmedet örvendetes hírrel.

Fogaras, 20. Maji. Anno 1688.

Kglmed köteles szolgálói:

Naláczi István m. p.	Bethlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p.	Székely László m. p.
Bánffi György, m. p.	

Külczim: Tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramnak (cum pleno titulo et honore) bizodalmas jóakaró urunknak ő kglmének.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

b)

Mint bizodalmas jóakaró urunknak ajánljuk kglmednek szolgálatunkat, Isten kglmedet minden dolgaiban boldogítsa.

Másik levelünket, melyet kegyelmednek írtunk már be is pecsételtük vala s szintén indítani akarván superveniála az Caraffa generál ő nga levele melyet is in specie Kálnoki Farkas uram kezeiben adtunk, hogy az brassiaknak megmutassa, in paribus peniglen kglmednek elküldtük. Azon levélre urunk ő nga választ tétetett, azt is kglmed kezeiben küldtük, az pariját annak is elküldtük, melyet kglmed megolvasván, ha illendőnek itfli, adja meg az generálnak, ha penig nem, elmaradhat. Isten kglmedet segítse minden jóra és hozza meg hozzánk jó egészségben kívánt válasszal.

Fogaras, 20. Maji. Anno 1688.

Kglmed jóakaró szolgálói:

Naláczi István m. p.	Bethlen Gergely m. p.
Bethlen Elek m. p.	Székely László m. p.
Bánffi György m. p.	Gyulai Ferencz m. p.

P. S. Brassó iránt miért neheztelhet méltán reánk az generál ő nga, mivel mikor az várakat kéri vala is, azt mondá, hogy Brassót nem kéri tőlünk, mert az szászoknak csak megparancsolja s meglészen. Hogy ezt elvégeztük vala, Bogdán is most érkezék az kglmed levelével és az inclusakkal.

Külczim: Tekintetes nemzetes széki Teleki Mihály uramnak (titulo) bizodalmas jóakaró urunknak adassék.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

CXXXVIII.

1688. máj. 23.

A hadbiztos levele a fejedelemhez.

Celsissime Princeps, domine mihi colendissime.

Salutem et obsequiorum paratissimam commendationem. Necessitas me cogit rogare Celsitudinem Vestram propter certum numerum bovum, cum quibus possimus tormenta et alias munitiones devehere. Jam heri rogavi illustrissimum dominum comitem Teleki, promisit hodie nos abituros, si non veniant, debebo crastina die expectare in Scharkan; rogo humillime, dignetur nos adjuvare, praeterea non potero ulterius ire. Fiet retardatio damnosa cum istis bovis, non poterimus plus ulterius ire, pariat, iterum humillime rogo et expecto gratiam et favorem responsus, interea maneo

Celsitudinis Vestrae servus addictissimus et obligatissimus.

Datum Monora 23. Maji 1688.

P. S. Saltem si tot boves non possimus habere, quaeso, mittantur tot, quot habent cum jugis ultima necessitas me cogit Celsitudinem

Külczim: Celsissimo celsissimo principi Michaeli Apaffi, principi Transilvaniae, domino meo celsissimo et colendissimo Fogaras.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXXXIX.

1688. jú n. 1—9.

*Bethlen és társai küldetése.**a)*

1688. jú n. 1.

Apaffi levele Caraffához.

Excellentissime Comes, domine observandissime.

Expediens ad Excellentiam Vestram una cum inclytis regni Transilvaniae statibus, fideles mihi sincere dilectos Alexium de Bethlen, Balthasarem Macskasi et Valentinum Frank consiliarios meos, ac magistrum Petrum Alvinczi regni prothonotarium: Excellentiam Vestram enixe ac confidentis-

sime rogo, praelibatorum legatorum verbis nomine meo statuumque proponendis fidem indubiam adhibere ac desiderata cum resolutione hilarique vultu ad me eosdem quantocius remittere ne gravetur. Instantias autem meas ac dominorum regnicolarum iuxta ejusdem Excellentiae Vestrae oblationem, in augustissimo sacratissimae suae majestatis conspectu promovere ne dedignetur. Factura id, quod Excellentiae Vestrae gratis officiis ac servitiis cum profundo respectu recompensabimus. Votaque infinita Deo pro ejus foelici vita nuncupabimus. Quemadmodum hisce etiam Excellentiam Vestram divinae protectioni recommendo, maneoque

Excellentiae Vestrae ad serviendum paratissimus

Apafi, m. p.

In arce Fogaras, 1. Junii. Anno 1688.

Külczim: Excellentissimo domino Antonio comiti a Caraffa, aurei velleris equiti, sacrae caesareae regiaeque majestatis consiliario camerario, ac unius regiminis cataphractorum colonello, cavalleriae generali, nec non Hungariae ac armadae caesareae in Transylvania existentis supremo commendanti. Domino observandissimo.

(Eredetije a Teleki-család levéltárában.)

b)

1688. jún. 1-én.

Puncta C. Antonio Caraffa a parte statuum et ordinum Transsylvaniae porrecta, in quorum sensu diploma expediri petebatur.

(Megjelent: Szász, Sylloge 45. és következő lapjain.)

Datum in generali universorum Statuum et Ordinum trium nationum regni Transsylvaniae et partium Hungariae eidem annexarum congregatione, in oppido Fogaras. Die 1-a mensis Junii. Anno 1688.

(L. S.)

(L. S.)

(L. S.)

(A három nemzet pecsétje.)

c)

1688. jún. 9.

A fejedelem levele Keresztessyhez.

Michael Apafi dei gratia Princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes.

Generose fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam nostram. Az statusoknak lévén még holmi difficultások, melyeket keglmednek instructio formában elküldöttünk, parancsoljuk azért keglmednek keglmesen és igen serio, azon instructiót szorgalmatosan megolvassván s jó alkalmatosságot választván reá, industriálkodjék ezen difficultásoknak megorvoslásában méltóságos Caraffa generál uram ő keglme előtt és punctatim mindeneket írásban vévén, a resolutiókat késedelem nélkül küldje kezünkhöz. Minekelőtte pedig ezen dolgok orvoslásához fogna keglmed, jóakaróinktól tanulja ki, micsoda modalitást javallanak ezen dolgok promótiója iránt, hogy valamint vagy Caraffa uram, vagy Veterani uram ne offendáldjanak, ha valamelyik posthabeáltatni láttatik; irattunk ugyan mi mindkét generáloknak becsülettel és párban keglmednek küldöttük, melyhez képpest, ha jóakaróink javallják, hogy specialiter generál Caraffa uramat ő keglmét találja meg keglmed, azt cselekedje s levelünket is úgy praesentálja, ha pedig generál Veterányi uramat javallják inkább s maga is úgy gondolja hasznosbnak, az szerént cselekedjék; meglévén pedig a resolutiók, instáljon keglmed, committáljanak specialiter mindeneknek, az kiknek illik, mihez tartsák magokat, hogy így az szegénység végső pusztulásra jutni ne kényszerítettessék. Secus non factururus. Datum in arce nostra Fogaras, die 9. Junii, a. 1688.

Apafi, m. p.

Lapszálon: Az mely hajók ő felsége vitézi számára való élés elszálléttatásra elvitettének, azoknak nem létek miatt nemcsak a községnek, hanem egyéb rendeknek is veszedelmezések vagyon a mostani üdökhöz képest. Azért keglmed szorgalmatoskodjék visszaszerzésekben és keressen módot feljebb való hozásában is.

A szekerek dolgában esett fogyatkozásokat megértvén, mindenféle, az kiknek illet, igen serio parancsoltunk felőle, éjjel-nappal küldjék el kemény büntetés alatt, úgy is hiszszük, abbeli fogyatkozások megorvoslódnak. Keglméd azért ha eléfordul, távoztassa, nehézség érette ne legyen, mivel a

több akadályok között őket akadályoztatta az ő felsége vitézinek rajtok való szüntelen alá s feljárások és kelések. Esvén olyan dolog sok helyeken, mint Szolnok vármegyében is, midőn az elkészült tábori szerekkel indultanak volna, a vitézek rájuk mentenek s kényszerítettek elfutni.

Római császár ő felségének is magunk és a statusok neve alatt Caraffa uram által a mely leveleket küldöttünk, keglmed a leveleket praesentálja Keresztesi Sámuel uramnak.

Külczim: Generoso Samueli Keresztesi de Nagy Megyer tabulae nostrae judicariae jurato assessorii ac ad excellentissimum generalem dominum Antonium comitem a Caraffa expedito legato nostro etc. fideli nobis dilecto.

(Eredetije az E. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXL.

1688. jú n. 1.

Teleki Mihály folyamodása a válaszszal.

Teleki Mihálynak Ngodhoz mint kglmes urához alázatos supplicatiója.

Kegyelmes Uram! Micsoda alkalmatlan dolog történt tegnap a nemes ország előtt méltatlan személyem iránt, nem akarván én senkit vádolni Ngod fejedelmi méltóságos személye előtt, könyörgök Ngodnak mint kglmes uramnak igen alázatosan, méltóztassék végére menni és azon dolgot úgy megorvosoltatni, hogy érdemetlen voltomra nekem is contentumommal s kevés becsületemnek helyben maradásával legyen, Ngod fejedelmi kegyelmességét alázatosan megiszolgálom. Másként Ngodat mint kegyelmes uramat alázatosan követem, de én ezen mocsokkal szolgálai hivatalombéli kötelességemet nem követhetem. Nagyságodtól mint kegyelmes uramtól alázatosan kegyelmes választ várok.

(Alvinczy Péter kezeirásával.)

Az okirat külső lapján, más kézzel: Bizonyára valóban fájlaljuk a kegyelmed megbántódását, szenvedvén kegyelmed a mi hűségünk mellett, fejedelmi méltóságunk ellen is lévén, megporoncsoltuk neki Apor Istvánnak hoppmester és Székely László uramék által kegyelmedet mentest complanáljanak, úgy hogy a kegyelmed becsületi helyben maradjon, különben

magunk igazítottjuk el az országgal minden haladék nélkül.
Fogaras 1. Junii 1688.

Ugyanott, más kézzel: Apor uram által lött megbántó-
dásomról való supplicatióm. 1688. 20 Junii.

(A Teleki-család levéltárában.)

CXLI.

1688. jú n. 6.

Parolla generalis Scherffenberg.

Magnifice Domine.

Promitto me castra ultra Bistriczium non locaturum
nisi vestrae dilectiones dilaciones ultra spem supra petita
mea adferrent, annonam procurandam transmitto officialem
meum, ut me certificet de die et hora, qua potero illum
certius obtinere et cum curribus meis secundum promissa
assistam, maneo servus paratissimus

Fridericus C. de Scherffenberg, m. p.

Kívül más kézzel: Parolla G. Scherffenberg. Anno 1688.
6. Junii.

(Eredetije a M. Nemz. Múzeum birt. Tunyogi-gyűjtemény.)

CXLII.

1688. jú n. 10.

A fejedelem levele a szebeni hadbiztoshoz.

Illustrissime domine nobis observande etc.

Ex quibusdam informationibus induratione Saxonum
tam civitatensium, quam Barzensium distributione salvag-
vardiarum ad pagos et earum dipositionibus contraria audie-
bamus illis, quae ex literis Illustritatis vestrae ad genero-
sum Stephanum Apor datis gratanter cognovimus, quibus
sicut summopere aggratulamur, ita ut Vestra Illustritas
et in posterum in iis constanter perseveret, amanter requi-
rimus. Ad culturam realis ac candidae cointelligentiae summe
necessarium est, ut Illustritas vestra vanorum delatorum
obliquas informationes tempestive det nobis ad notitiam,
ut omni meliori modo eorum medelas publicae tranquillitati
et correspondentiae consulamus; salvagvardiis vero cum in

pagis amplius non sit necessum, rogamus Illustritatem Vestram, velit ex omnibus locis revocari curare; faciet Illustritas Vestra rem nobis et statibus gratissimam et gratis officii recolendam, si villichi et inhabitatores pagorum cervices suas induraverint, semetque nobis mandatisque nostris opposuerint, in aulam nostram cervicatum ligatos ferri curabimus et severe in ipsos animadvertemus. Vestram Illustritatem in reliquo divinae recommendamus protectioni.

Illustritatis Vestrae ad officia parati

Datum Fogaras, die 10. mensis Junii, anno 1688.

M. Apafi m. p.

(Eredetije az Erd. Múzeum-E. birt., Kemény-gyűjt. 34. köt.)

CXLIII.

A császár protectionálisa Telekinek.

a)

1688. jú n. 17.

Leopoldus divina favente clementia electus Romanorum imperator semper augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Sclavoniae etc. rex, archidux Austriae, dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae et Virtembergae, comes Tyrolis, et Goritiae: memoriae commendamus tenore praesentium, quibus expedit, universis, quod cum egregiam fidelis nobis dilecti Michaelis comitis Teleki fidem, devotionem, ac studium erga nos remque publicam christianam pluribus occasionibus in magnum utriusque commodum et emolumentum sincere fideliterque testatam praestitaque eximia servitia, certa explorataque habeamus, in peculiaris satisfactionis ab ejus virtute, fidelitate, ac zelo nactae argumentum; eundem comitem Teleki una cum prolibus, domesticis et bonis suis, ubicunque sitis in peculiarem caesaream regiamque protectionem et tutelam nostram motu proprio clementissime suscepimus, prout etiam hisce ex certa scientia suscepimus ita, ut is cum praedictis prolibus, domesticis et bonis suis sub memorata caesarea regiaque protectione nostra esse, eadem pleno gaudere ac a nemine in personis eorum, sive bonis turbari, neque ulla molestia, injuria, vel damno quomodolibet affici, verum a quibuscunque incommodis, violentiis et vexationibus suam suorumque personas et bona sive mobilia, sive immobilia exempta esse, ac plena securitate ubivis,

protectioneque nostra potiri possint ac debeant absque ullo penitus impedimento. Universis proinde et singulis fidelibus nostris cujuscunque status, gradus, dignitatis et conditionis existant, officialibus quoque bellicis harum serie clementissime, firmiter ac serio praecipientes et mandantes, ut saepatum comitem Teleki una cum suis prolibus, domesticis, et bonis non tam ipsemet hisce protectionalibus nostris caesareis et regiis imperturbate ac quiete frui, nec non ubique libere, tuto, et expedite ire, transire, proficisci, pro lubitu commorari, atque recedere sinant, quam ab universis id pariter fieri curént, eumque pro fidei, et de nobis, ac inclyta domo nostra semper merito agnoscant, et si a quopiam in sua suorumque persona, vel bonis, uti promissum est, impeteretur ac damnum ipsi, prolibus, domesticis, aut bonis inferretur: eidem meliori ac efficaci, omni modo assistere, indemnitateque illius, quantum in iis est, consulere velint. et teneantur, quo clementissimam omnimodam voluntatem nostram exequantur, gravi vicissim indignatione nostra a transgressoribus hujus mandati nostri incurrenda severaque animadversione in eos discernenda. In cujus majus robor hasce protectionales manu nostra subscripsimus, et sigillo caesareo firmavimus. Datum in civitate nostra Vienne, die decima septima Junii. Anno millesimo sexcentesimo octuagesimo octavo. Regnorum nostrorum Romani trigesimo, Hungariae trigesimo tertio, Bohemici vero trigesimo secundo.

(L. S.)

Leopoldus.

Henr. comes de Stratman.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque Majestatis.
Steph. And. de Werdenbourg m. p.

Kivül: Copia. Protectionis caesareae comiti quondam Michaeli Teleki in anno 1688. clementissime elargitae.

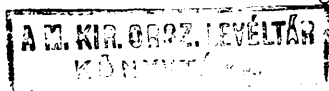
(A Teleki-család levéltárban.)

b)

1688. jú. 17.

Leopoldus divina favente clementia electus Romanorum imperator semper augustus.

Illustris fidelis dilecte. Retulit commendavitque nobis peculiariter camerarius noster, equestris militiae generalis, colonellus et commissarius generalis plenipotentarius fidelis nobis dilectus Antonius comes Caraffa egregiam fidem

indefessamque operam vestram hactenus in promovendis servitiis desideriisque nostris sincere ac fructuose exhibitam, quam nedum omnimoda cum satisfactione nostra intelleximus, verum et gratam acceptamque habemus, confisfore, ut in eadem erga nos, domum nostram inclytam, remque christianam fidelitate, studio ac zelo immutabiliter perseveretis, dum securos vicissim vos reddimus constantis caesareae regiaeque nostrae gratiae ac propensionis effectum in occurrentiis vobis vestrisque comprobandae. Datum in civitate nostra Viennae die decima septima Junii. Anno millesimo sexcentesimo, octuagesimo octavo, regnorum nostrorum Romani trigesimo, Hungarici trigesimo tertio, Boemici vero trigesimo secundo.

Leopoldus m. p.

Henr. C: de Stratman m. p.

Ad mandatum sacrae caesareae regiaeque Majestatis proprium

Steph. And. de Werdenburg, m. p.

Külczim: Illustri fidei nobis dilecto, Michaeli comiti Teleky, praesidii Kovariensis supremo capitaneo, ac illustrissimi principis Transylvaniae intimo aulae familiri.

(Eredetiye a Teleki-család levéltárában.)

PÓTLÉK

az Erdélyi Országgyűlési Emlékekhez.

I.

1635. február 13.

I. Rákóczy György fejedelem patens levele, melylyel Kozma Péter cath. esperesnek engedélyt ad, hogy a háromszéki cath. egyházakban visitatiót tarthasson.

(Lásd az Orsz. Eml. IX-ik kötetét.)

Georgius Rákóczy dei gratia princeps Transsylvaniae, partium regni Hungariae dnus et Siculorum comes etc. Fidelibus nostris, spectbus, magcis, grosis, egregiis, nobilibus et agilibus, supremis et vicecomitibus, iudicibus vice iudicibusque nobilium quorumcunque comitatum; capitaneis et iudicibus regiis supremis, vicecapitaneis viceiudicibusque regiis et juratis assessoribus, quarumcunque sedium Siculicalium, signanter autem trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai; reverendis item prudentibusque et circumspectis sacerdotibus, magistris et rectoribus ecclesiarum ac scholarum Romano catholicarum, iudicibusque et juratis civibus in quibuscumque oppidis, villis et possessionibus dictarum trium sedium Siculicalium, nec non Bodola, Szárazpatak, Peselnek, Feltorja et Bereczk, comitatus Albensis Transylvaniae existentibus, commorantibus, eorumque vices gerentibus, modernis et futuris quoque pro tempore constituendis; cunctis etiam aliis cuiuscunque status, conditionis, honoris, officii, dignitatis et praeeminentis hominibus, praesentium notitiam habituris, nobis dilectis, salutem et gratiam nostram. Quoniam nos iuxta antiquas regni huius nostri Transsylvaniae praerogativas et jura, quibus inter alias

publicas immunitates, liberum etiam religionis exercitum permittendum esse statuitur, omnes hactenus et singulos secundum conscientiae cuiusvis deo debitae placitum, in suo consueto religionis cultu perservantes ejusque conservandae studium exemplo nostro, posteris etiam relinquendum semper esse duximus: Ex eo reverendum Petrum Kozma de Gelencze, ecclesiarum Romano catholicarum districtus trium sedium Siculicalium Sepsi, Kézdi et Orbai etc. archidiaconum, unacum omnibus et singulis earundem ecclesiarum sacerdotibus et scholarum magistris ac rectoribus moderno et quolibet tempore constituendos, in nostram principatum recipientes protectionem nomineque et in persona nostra, vestrae committentes defensionem. Eundem Petrum Kozma archidiaconum cum adiunctis sibi quolibet personis ecclesiasticis in medium vestri exmittendum, plenariamque et omnimodam auctoritatem in eo eidem dandam et concedendam clementer esse duximus, ut ipse iuxta ecclesiarum publicamque in hoc regno nostro Transsylvaniae, approbatamque receptarum religionum consuetudinem, a modo deinceps dictas ecclesias et scholas Romano catholicas in praefatis tribus sedibus Siculicalibus Sepsi, Kézdi et Orbai, nec non Bodola, Szárazpatak, Peselnek, Feltorja et Bereczk, praefatis possessionibus et comitatu dicto Albensi Transsylvaniae existentibus, habitas visitet earundemque sacerdotes, magistros et rectores de doctrina, vita et moribus diligenter examinet, delinquentes ex antiqua consuetudine iuxta merita puniat, omnesque secundum suum posse in avitae, verae et syncerae pietatis normam revocet, templorum, parochiarum ac scholarum aedificia collapsa erigi et restaurari curet, atque omnia et singula, quae ad divinum cultum et piam catholicam religionem excolenda requiruntur, ac etiam quomodo sui muneris archidiaconatus ex usu et consuetudine antiqua esse censebuntur, tam in rerum ecclesiasticarum administratione, quam morum et vitae communis, probitate et bonitate totis viribus sedulo observet et cum omnibus archidiaconatus sui hominibus observari faciat, prout exmittimus praemissaque omnia peragendi plenariam eidem facultatem facimus, praesentium per vigorem. Quocirca vobis et vestrum singulis harum serie committimus et mandamus firmiter, quatenus dum et quandocumque cum praesentibus fueritis requisiti, dictum Petrum Kozma archidiaconum, suoque archidiaconatui addictos sacerdotes, magistros et rectores in personis, rebus bonisque ipsorum, contra omnes et quoslibet illegitimos turbatores, impeditores, molestatores et refractarios tueri, protegere et defendere, ac dum et

quandocunque item Petrus Kozma archidiaconus, cum adiungendis sibi personis ecclesiasticis vestri in medium exire voluerit, eidem liberam, tutam securamque itinerandi, commorandi, ecclesias praedictas sui archidiaconatus visitandi potestatem et copiam dare et permittere darique et permitti facere, ac in rebus negotiisque divinum cultum et ecclesiasticam dispositionem concernentibus, obedientiam honoremque praestare, in bonis et proventibus ecclesiasticis, per etiam juramenti sacramentum, si necessum et aequitati visum fuerit, praestandum, requirendae veritatis causa minime denegare, imo testimonium perhibere et apud quos talia bona vel proventus reperientur, ad requisitionem eiusdem ecclesiae remittere et resignare; in hisque omnibus, ubi necessitas expostulaverit iurique et justitiae consonum fuerit, contra forte refractarios, brachio etiam et auxilio seculari eidem succurrere et pia eiusdem studia officiique sui exercitia promovere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restitutis. Datum in arce nostra Fogaras, die decima tertia Februarii, anno dni millesimo sexcentesimo trigesimo quinto.

G. Rákóczy m. p.

(P. H.)

Martinus Markosffalvi secr. m. p.

(Eredetije az országos levéltárban.)

II.

1640. aprilis 24.

A cath. rendek előterjesztése a fejedelmhez az 1640. april 24-iki országgyűlésen, melyben sérelmeik orvoslását kéri.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. X. 48 és 290. ll.)

Ad Illmam Celsnem Vram universorum catholicorum Transylvaniensium humillima supplicatio.

Ngodat kglmes urunk mai audientiánkkor is a mi-nemű bántódásinkról alázatosan megtaláltuk vala könyör-gésink által, mostan is Ngod kegyelmes intimatiójából alázatos supplicatióink által azon dolgokról tudósítjuk Ngodat.

Első bántódásunk, kglmes urunk, ez, hogy ez országban recepta religio az catholica, nekünk sem püspökünk, sem vicariusunk cum plena autoritate inspiciendi et corrigendi ecclesias, et personas spirituales nem engedtetik.

holott a több recepta religióknak és csak emez oláhoknak is püspökök vagyon, kik cum plena autoritate visitálják és corrigálják alattok való ecclesiákat és egyházi személyeket.

Második bántódásunk ez, hogy némely helyekre, azhol a catholicusok minor parsok, nem intromittáltatnak az mi papjaink sem áldozatra, sem praedikálásra, se gyónásoknak hallgatására, se keresztelésre; holott az 1610. esztendőbeli articulus is azt tartja, hogy szabad pápista papot tartani mindennek, csak házánál tartsa; mostan pedig nemhogy némely helyeken lévő embereknek catholicus papot hadnának házánál tartani, de csak egy vagy két napra sem bocsátják bé. Az 1630. esztendőbeli articulus is azt tartja, ha hol pedig exercitiumja valamelyik helyben, valamelyik vallásnak nem volna is, betegek gyóntatására és in casu necessitatis gyermekek keresztelésére szabad legyen bémenni a magok vallásán lévő papoknak.

Harmadik bántódásunk ez, kglmes urunk: Ez elmúlt napokban lugasi Baán uram megbírságolta azt a catholicus embert, ki házához befogadta az pápista papokat, kik csak alamisna kérni mentek volt Lugasra, az papokat pedig tömlöczözte és karóban való veréssel fenyegette. Az káránsebesi paternek háromszor is megizente nemes emberek által, hogy megöleti, ha Lugasra általmegyen, mint ennek-előtte az catholicusok visitatiójára.

Negyedik bántódásunk ez: hogy praefectus uram, nem tudjuk, ha Ngod akaratjából-e, avagy privata autoritate, pater István társát kiküldötte.

Ngodnak igen alázatosan könyörgünk, legyen kegyelmes tekinteti ilyen méltó panaszolkodásinkra, és tekintse meg igaz és tökéletes hű szolgálinak s híveinek alázatos könyörgésinket, remediálja bölesen mindezeket és tegyen contentusokká bennünket religióknak szabad exercitiumára nézendő kívánságinkban. Kire Ngod is boldog inauguratiójakor magát kegyelmesen ígírte; az országnak is articulusi azt kívánják és az unióban is minden böcsületes hazafiai magokat hittel kötelezték.

Kívül: Anni 1640. akkori Szentgyörgyi napi gyűlésben az catholicus statusok két rendbeli alázatos megtalálására és könyörgésire mint resolválta magát urunk ő nga az religió dolgából, azután privatim ő nga, Kornis Zsigmond, Haller István és Toldalagi Mihály uramék által mint jobbitotta az dolgot, itt vadnak leiratva etc.

(Eredetije orsz. ltár. Erdélyi kincstári osztálya XXII. Fasc. 13. G.)

I. Rákóczy György sajátkezű irásával: Ad primum. Legyen vicariussok bát(or) az mostan ittben lakók s hazafiai közzül, de az mi neki adott visitatoriánkkal penig ne abutáljon, s határában is tartsa magát s kiljebb annál ne is terjeszkedjék.

Ad secundum. Az országnak vadnak articulusi, tartásák ahoz ő kegmek magokat, lám senki sem úzi, kergeti s háborgatja ő kegmeket, mi nem is tudjuk, ő kegmeknek hol s kitől volna olyan bántódások.

Ad tertium. Azokat az fenyegetődéseket s büntetéseket, az mit ő kegmek élénkben adtak, az mint az gyalog kapitán uramtól informáltatunk, nem cselekedte. Ha itt való tisztihez képest török földről jött emberekre s egyházi rendekre vigyázott, jól cselekedte. Hogy mi hírünk nélkül végek s még idegen helyekről bejőjjenek, annak nem annuálhatunk.

Ad quartum. Ezt mi hírünkkel cselekedte s parancsolatunkból az praefectus, 1. ratió, hogy hírünk s engedelmünk nélkül jött be, 2. katonaköntösben, 3. itt is nem elégelvén meg az romana religiókon valókat dirigálni, az mienkéhez is benyult volt, az mi nagyobb. Olvassák meg ő kegmek 1588., 1607., 1610. esztendőbeli articuluszokat s eligazodhatnak ő kegmek abban is.

(Eredeti conceptusa, belesatolva a fentebbi gravamenhez, orsz. lvtár. Gyulaf. osztály. Misc. Cist. I. Fasc. 1. No. 41.)

III.

1640. april.

Rákóczy feljegyzése, hogy miért nem engedi meg, hogy az erdélyi fiúk a jezsuiták külföldi intézeteibe mehessenek tanulni.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. X. k. 48 és 290. ll.)

Hogy az Jezsuiták közé tanításért nem bocsátottunk, ratióink ezek.

1. Mivel az Jezsuitákat ez hazának okos és megmaradását kívánó s szerető emberek, még ezelőtt közel száz esztendővel is, de utolban is anno 1588., amikor még pápista fejedelme volt ez hazának, azt találták volt fel, veszedelmes igen az országban lakások és elannyira excludáltak is innét, hogy béhozásokra mindennemű utakat el is rekesztettek volt.

Hogy azért az haza fiai olyak közt tanuljanak, akiket az haza communibus votis et suffragiis innen excludált, nem látjuk hasznosnak lenni, az ide alább megirt okokra nézve is: mint példa erre Gallia, Velence, kik mihentest excludálták közülök az Jezsuitákat, azt is prohibeálták tanulni közikben ne menjenek.

1. Mert ha azok közt tanulnának, azok minden úton módon azon mesterkednének, hogy azoknak azt inculcálhatnák, miképpen ők bejöhessenek és sokakat hittel is arra fognának kötelezni, kikkel azután mind országoknak szabadságokat s végezésit s megmaradásokat rontatnák, vesztetnék és fenékkal felfordíttatnák.

2. Tapasztalhatóképen látjuk, ha kit közikben vehetnek s látják jó elméjét, industriáját, semminek állítván az republicának kárát, pusztulását, fogyatkozását, kevesedését, azon mesterkednek, hogy jezsuitákká tegyék, kiket aztán atyjokra *) s atyjokfiaira támasztván, őket osztoztatják, az értékeket fogyatják és nem gondolván semmit az közönséges jónak épületi kárával, valamiből s mi móddal nevelhetik az olyanok által értékeket, proventusokat, mindent cselekedtetnek azok által; ezt is megcselekszik, hogy ha szinte jezsuitákká nem tehetik is, szerzetökben esküdtetik.

3. Sokakkal halálok óráján magoknak legáltatják az jószágot és az igaz verus haerestől elidegenítik, mint példa Magyarországnak ebbeli siralmas állapotja; az igaz verus haeres csak siratja kárát s csak el kell szenvedni.

4. Még azelőtt közel 20 esztendővel Nagyszombatban egy könyvet nyomtattak ki, kiben minden papi jószágot, valamihez ők mind Magyarországnak s ittben Erdélyben jussokat praetendálják, leirtak, hihető oly intentummal, hogy ha beférkezhetnének, vagy egy más úton lassan-lassan recuperálhatnák; merjük írni, annyi jószágot irtak fel bele (aki akarja látni, meg is mutathatjuk), nincs Erdélyben se város, se böcsületes ur s nemes ember, kinek jószága ott fel nem volna írva; hihető, gondolkodván arról, netalántán sokakat az itthon való uri s nemesi gyermekek közül jezsuitává tévén, ki tudja ezek közt is mi csoda confusiót, zűrzavart kezdenének indítani, most vagy ezután.

5. Látjuk azt is szemeinkkel, valamely országban fészket vernek, azt felháborítják, az religióját persecuáltatják és oly tüzet gyújtnak, országok pusztulnak; kiben mennyi része legyen az egész imperiumnak, érti minden ember. Az békesség is ő miattok nem mehet végben a

*) Ezt a szót Rákóczy sajátkezüleg toldotta belé.

keresztyén királyok között, kik az hitben való exercitiiumnak szabadosságát meg nem akarják római császárral ő felségével engedtetni.

Ezekből azért csak az egynehány ratiókból is ő kegyelmek ezekben vehetik, mi ebben is az ő kegyelmek jóvára, megmaradására vigyáztunk; bizony azt tarjuk, ha az ő kegyelmek régi elejek hasznosnak ítélték volna ittben való lakásokat s gyermekeket is ő köztök akarták volna taníttatni, innét sem úzték volna ki őket.

(Az eredeti fogalmazvány Rákóczy sajátkezű javításaival Orsz. levéltár gyulaf. oszt. Misc. Cist. I. Fasc. 1. Nro 30.)

IV.

1653. máj. 9.

Somogyi Ferencz egrí prépost jelentése a császárhoz erdélyi útjáról.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XI. 27-ik l.)

Sacr. Caes. Regiaque Mtas, dne dne mihi clemētissime.

Orationum nearum humillimarum ac sacrificiorum praemissa oblatione. Accepto Mtis Vrae Sacrae mandato, sub dato diei vigesimae septimae mensis Decembris anni praeteriti unacum adjuncta instructione in negotio patrum societatis Jesu, et mihi exhibitis die vigesima tertia praeteriti mensis Januarii anni praesentis, intellectisque continētis mandati Mtis Vrae Sacrae, uti par fuit et debui, humiliter obediendo, me statim intra triduum accinxi itineri versus Transylvaniam. Et quia ob incommoditatem itineris et temporum per duas integerrimas hebdomadas in itinere moratus sum, tandem die octava Februarii, sub vesperum ingressus sum Albam Juliam, prius me excipiente in campo Sigismundo Banffy seniore, nobili Transylvaniensi, certis equitibus et carpento principis, quo deductus sum ad hospitium. Ac paulo post nomine principis requisitus, per dnum aulae magistrum, principem mihi velle dare audientiam in crastinum, pro die nona Februarii, quae fuit dies dominica. Licet Augustissime Imperator, me excusaverim, quod esset dies dominica; item fessus ex itinere, et quod ultimum est, me prius debere recolligere, ut eo meliori modo, Mtis Vrae Sacrae voluntatem in instructione mihi data expressam eidem principi proponere

possem. Et hoc non alia ratione feci, nisi quod juxta contenta instructionis certam correspondentiam et informationem habere volebam a quibusdam catholicis et patre Milley superiore missionis Monostoriensis. Ursit tamen princeps ternis vicibus. Unde ulterius me excusare minime potui, sed prout noctu informationem habere valui, cum eadem et aliis mihi in instructione a Mte Vra Sacra datis, altero die, quae fuit nona Februarii, accessi principem inter horam octavam et nonam ante meridianam, quem uti Mtis Vrae Sacrae auctoritas exigebat, prius salutando, porrexi credentiales. Quibus per principem lectis, Mtem Vram Sacram resalutavit, postulando ex me, ut ea, quae mihi commissa sunt a Vra Mte Sacra, eidem principi seriatim proponerem, quae quia juxta contenta instructionis, et adjecti memorialis, ac informationis per catholicos mihi datae jam antea conceperam, eidem principi seriatim proposui, ultimario reservando mihi facultatem, si quae mihi in futurum occurrerent, liceat diversis vicibus eadem proponere principi, vel scriptotenus, vel vero verbaliter. Ad quae omnia proposita, licet quidem non seriatim, sed quomodo principi puncta occurrebant, respondit taliter: Intelleximus voluntatem suae Mtis, ex Vrae Dnis relatione, sed quia nos regnum Transylvaniae ad suas constitutiones observandas juramento adstrinxit, neque quicquam facere possumus, donec a juramento regnicolis dato non absolvamur. Et quia haec patria animadvertit, quod patres societatis Jesu, ex certis rationibus sunt valde nocivi huic patriae, ideo minime tollerandi. Unum enim est: quod omnia secreta e regno per diversa media rescribunt. Secundum est: Quod neque in Hungaria recepti sunt, eo magis hic in nostro principatu omnino non tollerandi. Tertium est. Ipsi non possunt esse contenti sua sorte, sed semper plura et plura desiderant. Quartum est, quod Vra Dnatio de quibusdam bonis mentionem facit, quae bona semel abjudicata ab illis, et fisco applicata sunt et propterea tamquam ex regno proscripti nihil habere possunt. Et quod magis est, ipsi patres per suas varias factiones vitae principum insidiantur, sicut et nobis, et aliis principibus, unde aliquis et vitam amisit. Quod vero Bethlenius illis patribus aliquem favorem fecit, qui in Karansebes fuerunt, non alia ratione factum est, sed per illos suas varias factiones exercebat inter regnicolas. Sicque evectus in principem, si quid favoris exhibuit, id proprio motu fecit, non ex consensu regnicolarum. Quid vero factum sit tempore Sigismundi Bathory? hoc metu factum est. Nam multi dominorum

capite plexi sunt, et sic princeps regnicolis territis, quicquid voluit, constituit. Attamen neque in Hungaria omnes domini illos patres amant, sicut dnus palatinus, dnus Battany, dnus Forgách Adam, et alii quam plurimi dominorum illos in sua aula intertenere nequeunt. Neque vos dni ecclesiastici illos libenter habetis, quia sensim omnes abbatias et praepositoras, alia quoque beneficia ecclesiastica a vobis avellunt. Interim tamen expectabimus, ut nobis ea scriptotenus exhibeat vra dnatio, quae nobis per suam dnationem proposita sunt, ut eo commodius suae Mti respondere possimus. Ad quae ipsius principis dicta ego breviter respondi. Quod ad primum attinet: Licet sint principes juramento adstricti regnicolis ad observandas eorundem constitutiones, tamen illi articuli contra societatem conditi in generalibus ipsorum congregationibus per contrariam constitutionem sublatis sunt, et ideo usque ad haec tempora patres societatis in Transylvania pacifice manserunt. Quod vero secreta e regno per diversa media efferant et perscribant aliis, non est solummodo dicendum, sed et probandum. Quod autem in Hungaria non sunt recepti, cum tamen et bona possideant, et collegia habeant, atque tolerantur, ideo dnus princeps expectet, quid futuris comitiis constituetur, et sic illi constitutioni poterit se accommodare. At quia patres societatis bona habere debeant, id omnino necessarium est, quia illi educationi juventutis magno studio incumbere debent et neque se distrahere possunt ad varias mendicationes, sicuti alii ordines mendicantium. Et inde est, quod per illorum studia magni et docti viri evadunt, unde regna et provinciae habent doctos homines, per quos dirigantur. Quod autem principum vitae insidentur, magna probatio ad ista requiritur, et comperta rei veritate, tanquam tales merito puniri debent. Quod sicut hactenus non est probatum neque in futurum probabitur. Ad quae mea verba respondit princeps: Quod regnum Transylvaniae et ejusdem principatus est absolutus, ideo quicquid sibi nocivi animadvertunt, hoc si non patiantur, liberum sibi sit. Interim tamen principem a me expectaturum in scriptis eidem proposita puncta, quae me eidem exhibiturum promisi. Et sic remissus sum ad hospitium. Tandem me existente in hospitio, ursit princeps scriptum. Quod compositum communicavi cum certis catholicis et patre Milley, quod necessario exhibendum principi censuerunt. Die vero decima Februarii eidem principi exhibui. Quarum quidem paria Mti Vrae sub litera A. transmisi, quae etiam puncta in latinum versata eidem Mti Vrae transmisi sub litera B. Tunc die unde-

cima Februarii, anni praesentis, nomine principis magister aulae intimavit mihi, proposuisse principem consiliariis suis, me juxta contenta instructionis velle habere apud regnicolas audientiam, quod omnino princeps permisisset. Sicque accessi eodem die status et ordines Transylvaniae, quibus eodem modo sicut principi, Mti Vrae Sacrae credentiales exhibui, et prout principi eisdem etiam regnicolis puncta instructionis meae eodem modo proposui, ac in scriptis etiam eadem puncta eisdem regnicolis exhibui, quae principi sub litera A. et B. prius exhibueram. Qui tandem Mti Vrae Sacrae omnia felicia et fausta precati sunt et per praesidem, paucis tamen verbis, ad meas propositiones replicarunt eodem modo, sicut et princeps, quae superius recensui et me ad hospitium remiserunt, promittentes se velle dare responsum Mti Vrae. Interim Augustissime Imperator die duodecima Februarii princeps certos quosdam aulicos cum carpento misit pro me, quem cum accessissem, statim verbalem resolutionem dedit mihi eodem modo, sicut in prima audientia. Et ad eadem porrecta puncta exhibuit mihi idem princeps scriptam resolutionem sub proprio sigillo, sub litera C., quam resolutionem in latinum verti sub litera D. et itidem Mti Vrae Sacrae transmisi; annexit etiam princeps missiles literas Mti Vrae sonantes sub litera E. Interea temporis sperabam me posse aliquam tractam instituire cum regnicolis. Ea ratione institi apud eosdem, ut si fieri posset, darent mihi audientiam et resolutionem. Tandem praeses resolvit in scriptis, me parum debere expectare, et brevi habiturum responsum. Extunc die decima quarta Februarii missis certis ablegatis me vocarunt ad audientiam. Cum vero eosdem regnicolas accessissem, nomine totius regni, praeses eodem modo et iisdem terminis, quibus princeps, ad puncta instructionis meae verbaliter se resolverat, itidem praeses repetiit, iteratis vicibus repetendo: regnicolas non posse tollerare patres societatis, quia praedecessores eorundem animadverterunt esse nocivos regno. Et quia diversis vicibus praeteritis temporibus, certi articuli conditi fuissent de patrum Jesuitarum a regno abstinentia, et illi articuli conditi fuissent tempore catholicorum principum. Et neque inter tot et tam numerosos articulos se accomodare possunt, quinam servandi sint et qui tollendi? in quibus alicubi admittuntur patres societatis, alicubi vero excluduntur, unde supplicatum est principi, ut tales in contrarium conditi articuli tollantur, alii vero confirmentur et observentur. Satis est Augustissime Imperator, quod quicquid ipsi semel concluderunt de eliminatione patrum, hoc tamen facile non immu-

tabunt. Inter caetera annexit etiam praeses, quod practica patrum societatis erat prateritis temporibus, cum multi magnatum capti et capite etiam plexi fuerant per principem. Unde factum est, quod regnum Transylvaniae, una cum regnicolis avulsum erat per principem, ab ipsorum potentissimo et invictissimo imperatore Turcarum et dno ipsorum clementissimo, hinc est, quod Transylvania multis fatigiis, et magnis expensis allaborare debuit. ut imperator Turcarum eosdem sub suam tutelam et protectionem recipiat. His et aliis similibus verbaliter prolatis, exhibuit mihi scriptum seu resolutionem nomine regnicolarum, ad puncta eadem, quae ipsis in scriptis exhibueram. Quam resolutionem in specie, sub litera F. una cum latino, sub litera G. ac missilibus literis Mti Vrae nomine regnicolarum scriptis, et mihi porrectis, eodem modo sicut et caetera transmissi sub litera H. Interim quaedam, quae mihi ex fidedignis relata sunt, Mti Vrae perscribendum et intimandum putavi. Inter reliqua dixisse principem, quod si inimicus prae foribus esset, tamen conclusae rei de eliminatione societatis nunquam velle cedere. Et si quis patrem Stephanum Milley tolleret e vita, nunquam talem homicidam quisquam persequeretur in regno. Qui vero catholicorum antea et in futurum, qualemcunque eleemosynam elargitus fuisset, vel dare auderet patribus societatis, vel suos filios erudiendos traderet, talis in amissione capitis et honorum convincetur, et in perpetuum proscribetur. Hinc est Augustissime Imperator, quod catholici in Transylvania variis calamitatibus opprimantur et in suam innocentiam declarandam quicquam cuiquam intimare audent, neque mecum propria in persona ausi sunt conferre, nisi per interpositam personam; licet quidem ea omnia gravamina, quae Mtas Vrae Sacrae ad meas manus, die quinta mensis Januarii ex imperiali civitate Ratisbona, in mandatis transmiserat, mihi intimata fuere, tamen catholici summo pere institerunt, ne quicquam nomine Mti Vrae principi proponerem, quia in summum inciderent periculum. Nam princeps per inquisitionem rem indagaret, et sic vel omnia negare deberent, non esse ipsorum gravamina, vel vero, si quipiam ipsorum deprehenderentur fuisse per illos, eadem gravamina exhibita, ageretur in amissione honorum et capitis talium. Idcirco eadem gravamina assignavi ad manus ilmi archiepiscopi Strigoniensis. Hoc quoque intimandum putavi Mti Vrae Sacrae, quod a die septima Februarii. a quo Turcicus legatus intraverat, usque ad diem decimum quartum et decimum quintum, quotidie mane et vesperi, suas ceremonias, adorationes, quod ipsi Ikindi vocant, cum

timpanis, tubis ac aliis instrumentis musicis publice exercuerunt, in ipsa sede principum, Alba Julia, quae ipsemet oculis vidi, quod antea tam solempni ritu nunquam admissum fuisse mihi relatum est. Hinc est, quod catholici se graviter offensos sentiant, cum Turcis eadem peragenda reliquantur, et receptae religionis catholicae exercitia denegentur, ac speciali articulo conclusum et prohibitum sit, ne quisquam catholicorum suos filios ad gymnasia exterarum regionum studiorum causa mittere praesumat absque praevia licentia principis. Ultimo hoc quoque censui intimandum Mti Vrae Sacrae, quod certis temporibus dni barones Hungarici, dnus Battyány, Forgacs Adam et Homonnay certos suos ablegatos mittere solent ad principem visitandum, qui dum principis mensae assident, non exitentes catholici, varia scommata contra praecipuas personas ecclesiasticas, diversosque dnos catholicos, et societatem proferunt, non parcendo honori etiam Mtis Vrae, ut principi magis complacent. Inde fit, ut cum principe liberalius potitando et se ingurgitando indecenter ac minus honeste se gerant. Judicarent itaque catholici, ut tales dni barones prohiberentur, ne sine praevia licentia Mtis Vrae, suos servitores ad principem mittere auderent. Id ipsum enim in principis ditone observatum est. Haec Mti Vrae Sacrae et alia ad id pertinentia, humiliter perscribenda et transmittonda, sicut debui, feci orando dominum deum, ut Mtem Vram Sacram salvam incolumem feliciter valere et gubernare concedat. Datum Posonii, die nona mensis Maji, anno dni millesimo sexcentesimo quinquagesimo tertio.

Mtis Vrae Sacrae

humillimus subditus et capellanus
Franciscus Somogi m. p.

(Eredetije Orsz. Levár. Kancz. oszt. Litt. priv. No. 738. ex 1653.)

V.

1665—1668.

Országgyűlési tárgyalások a cath. statusok sérelmeik orvoslása ügyében.

a)

1665. május.

(V. ö. Orsz. Eml. XIV. k. 12 és 106. ll.)

Az nemes országtól végezett unio ellen közönségesen az egész romano-catholicus

status ezekben bántódott, bántódik is naponként, úgymint rendszerént:

1. Hogy a romana-catholica religión levő statusnak nem engedtetik meg, hogy püspökök lehessen, vagy bárcsak az ecclesiák és papi rendek visitatiójára jöhessen be, holott minden más religióknak püspökök legyenek. Ez mindeneknél constál.

2. A pater Jesuiták semmi delictumban nem találattván, sem juridice valamiben nem convincáltatván, a romano-catholica religiónak nagy injuriájával és sérelmével proscibáltattak ez országból. Ez is constál.

3. A városokban a pápistáknak templom nem engedtetik, kiért e mai napig is a kolosvári catholicus atyámfiai és magunk is nemességül, mikor ott vagyunk, egy béres és adófizető házban s annak udvarán, melegben, hóban, esőben kényszerítettünk isteni szolgálatot hallani, nem mervén a hatalmas közellakó török nemzetség miatt Monostoron levő ecclesiánkot megépíteni, annál inkább frequentálni. Ez is constál.

4. A paterek, mesterek és deákok táplálására testamentomban hagyatott jószágokat, quartákat, dézmákat a patereknek birni nem engedtetik. Úgymint Monostori, Sukot.

5. A hol pápista atyánkfiai egyéb religión levőkkel együtt laknak, a mely közönséges fizetés az egyes religión levő papoknak rendeltetett, abból a mi papjaink ki vannak rekesztve, jóllehet a catholicusok is azon helyeken mind dézmát, mind egyebet egyenlőképpen contribuálnak és így nem a magok papjoknak, hanem a más religión levőknek fizetnek. Úgymint Kolosvárárt és Fejérváratt.

6. Némely helyekben, úgymint várakban, városokban temetésre és betegek látogatására a paterek be nem bocsátatnak. Úgymint Kövár, Szamosújvár, Fogarasha s városokba.

A pater barátoknak nem engedtetik régi kalastromikot megépíteni. Nyujtódon, Háromszéken és Tövisen.

A városokban a pápistákat nem veszik be polgári tisztekbe, csak azért, hogy pápisták. Kolosvárárt, Vársárhelt.

Praedikátor uraimék a pápista személyeket, a kiknek egyébaránt impedimentumok volna az házassulásra, összedják és esküit.

Némely más religión levők pápista feleségeket és egyéb cselédeket erőszakkal, úgymint iszonyú szidalmakkal, verésekkel, tömlecezesékekkel más religióra kényszerítik és magok religióján levő templomokba nem bocsátják.

A pápisták mind magok s mind papjok rútt szidalmakkal és gyalázatos nevekkkel illetetnek.

Ultimo.

Hogy a pápista religió ellen az romlására formált articulusok absolute tolláltassanak, hanem illaese tartassék meg az unió minden cikkkelében.

Más kézzel írva: Mindenek felett azt kívánjuk, hogy az unióban mi is úgy comprehendáltassunk, hogy nemcsak névvel, hanem valósággal is élhessünk annak gyümölcsénél, (*így!*)ugyanis ha bátorságos helyen nem léssen nekünk is iskolánk, templomunk, hanem minden szerencsére expositusok leszünk, úgy tetszik az olyanok minden gyámol nélkül vadnak inkább, hogysen mint a szent uniónak palástjával takartatnának be.

Particularis avagy personalis bántódások:

Bizonságok erre
áros emberek és
egyebek.

1. Az elmúlt 1664. esztendőben Enyeden a sokadalomban egy barát pater a calvinista deákoktól meghaigálatott és veretett.

Constál.

2. A monostori paterok házát Gilláni Gergely uram a sziminy gyalogokkal felverette, borok fenekét kivágatta az ház nemesi szabadsága ellen.

Constál.

3. A monostori határon levő szöllejek hasznát a patereknek, jóllehet nem igen volt több egy cseber sendült szöllőnél, mégis megdézsmálta Gillányi Gergely uram gondviselője, kit azelőtt való esztendőkbekben kolosvári uraimék is elkövettek, holott sohul is, a hol papok szolgálnak, mezei és szőlőbeli jövedelmekből nem szoktak dézsmát adni.

Constál.

4. Kolosváratt egy ifjú pápista hűtiért és hogy a pápista scholában akart járnai, kemény veréseket és tömlőczéseket szenvedett.

Ez is így volt.

5. Azon ifjat, hogy a paterok hazátúl erőszakkal kivonnának, a calvinista deákok a paterok házára erőszakkal berohantak.

C..nstál.

6. Beldi Pál uram is a schola előtt egy deákot megfogott és fogva el is vitetett.

Erre a Székelyhíd
rontásáru meg-
tért székel hadak
bizonságok.

7. Somlyón egy catholicus embert, hogy contradicált és meg nem engedte, hogy praedikátor uraimék a pápista templomban celebráljanak gyűlést, Bánfi Zsigmond uram kegyetlenül megpálczáztatta.

8. A bort hogy a paterok Kolosvárra bevihessék, meg nem engedik kolosvári uraimék, holott ezen dolog más religión levő praedikátoroknak, sőt egyebeknek is megengedtetik.

9. Kovásznai uram anno 1665. circa 16. May praedikáló székéből megtiltotta, hogy a pápista dögleletes tudományukat keresztkomáknak ne hínák, kit maga meg is cselekedett, mert egy kálvinista ember gyermekét megkeresztelvén, két pápista embert a keresztapaságra be nem vött, sőt azt is megtiltotta, hogy a pápistáknak csak ne is köszönjenek.

Most újabban itt Fejérváratt a paterünk szekerét a dézmára behajtották, quartaadásra kényszerítették az idevaló praedikátornak ő kglmének.

Kolosváratt is a paterék mustját megdézsmálták, holott nemkülömben papjok a kolosvári catholicusoknak, mint a több ott lakos papi rendek magok religióján levőknek.

Háttalján: Variæ persecutiones catholicorum in Dacia contra unionem 4 receptarum religionum.)

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. Fasc. 13. G.)

b)

1665. május.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XIV. k. 12 és 106. ll.)

Resolutio ad postulata dnorum catholicorum.

Ad 1. Erről a nemes országnak elégséges articulusi extálnak, melyeket ha ki megttekint, ennek a szegény hazának boldog ideiben az országnak nagy elméjű és tekéntetű rendei kétség nélkül a dolognak eleit, utolját megfontolván, írták; az approbata constitutióban is erre czélozott az ország; hogy azért intacte az megtartassék, jovalljuk, sőt a kik az ellen cselekedtek, az olyanok ellen is extálnak az országnak articulusi, tartsa minden rend azokhoz magát.

Ad 2. Úgy tudjuk, mind Kolosváratt, mind több helyeken bizonyos helyek vagyon ő kglmeknek, a hol szokott isteni tiszteleteket véghezvihessék. Azért miért halasztották ő kglmek azoknak megépítését? Mert hogy más helyre transferálják ő kglmek a dolgot, abban módot nem látunk, úgy maradhatván meg az egyesség, ha kiki határában tartja magát.

Ad 3. Egynehány rendbeli punctumokat foglal be az ő kglmek kívánságok, ami a jószágok birását illeti, erről az országnak vagyon constitutiója. Dézmák és quarták a fiscusé, fiscale bonumot el nem adhat senki; az magok major-

kodása dézmáltassék-e meg avagy nem, azon válik meg, hogy ha dézmás adó helyen vagyon-e avagy nem, mert az hol a memoria hominum nem adtanak dézmát, hogy azzal terheltesenek, nem látjuk illendőnek. Az hallgatók a bért kinek mint fizessék, arról is extál articulus, mely continuus ususal roboráltatott, illendő, hogy minden religiön levők tartsák meg azokat.

Ad 4. Erről extál az országnak articulusa, mely szerint ő kglmek procedálhatnak, csak azzal éljenek illendőképpen; de ellenben a magunk religióján levőknek méltó panasza lehet ezaránt is, mert némely becsületes főrenden lévő patronusnak házánál szolgálai meghalván, még csak harangozni sem engedtek ő kglmek. hasonlóképpen temetőkertben is eltemetni testeket nem engedték. Mivel azért religiönkat keresztyén religiönak tartjuk, tagadhatatlan dolog, az ilyen bestelenséget sajnáljuk.

Ad 5. Hogy religiójáért valaki besteleníttessék, nem illendő, ellenkezőt kívánván az ország uniója, azért a kik afféléket cselekedtek, denominálják ő kglmek; de az magunk religióján levőknek eziránt felette igen nagy panasza vagyon, mert az ő kglmek monostori mestere némely írásában aereiticusoknak, némelyben néma ebeknek nevezi a vallásunkon valókat.

Egy kolosvári jámbor embernek fiát hitegetvén, melyet úgy értjük elszöktetett, írasit in specie praesidens uramnak adtuk, megláthatja, a ki akarja. Sőt ezen kívül is többeknek hitegetésivel a szent sacramentomokat vallásunkon levő agonizáló embereknek obtrudálásával, és több dolgokban mit cselekedjenek ő kglmek, az vallásunkon levő praedikátori rendnek alázatos supplicatiójából (melyet nekünk adtak be) megláthatják ő kglmek. Ezek hallatlan s keresztyénség között rettenetes dolgok; kegyelmesen intjük ő kglmeket, supersedeáljanak, az magok ecclesiájában járjanak el tisztekben, mert eddig is rendkívül való patientia, hogy bántódás nélkül próbálhassanak ily dolgot meg: ha mi alkalmatlanság követi. magok lesznek ő kglmek okai.

Ad 6. Az minemű praerogativája ő kglmeknek eddig volt és az mely tisztekre eddig választ adtak, hogy elvegyék tőlök, nem illendő, csakhogy ő kglmek is cselekedjék a mi illendő és a feljebb említett alkalmatlanságokat ne kövessék.

Ad 7. Ezzel éppen ellenkező panasza vagyon udvarhelyi magunk vallásán levő ecclesiának, melyet megláthatnak ő kglmek, azért kívántatik, mindkét fél között vegyenek ő kglmek igazítást.

Ad 8. A minemű szokása és szabadsága azelőtt Rákóczi fejedelem idejéből ő kglknek volt, abban ne impediáltassanak, de annál küljebb terjeszkedni ő kglmek ne igyekezzenek, ne szerezzenek magoknak is bajt, nekünk is búsulást.

Kívül: *Variae instantiae status catholici et resolutiones.*

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

c)

1665. november.

Erdélyben levő egész catholicus statusnak Ngtokhoz és kgltekhez alázasatos instantiája.

Jóllehet ennekelőtte való gyűlésben is találtuk volt meg Ngtokot és kglteket nyavalyáink felől, de mivel igen vékony válaszuink volt és mind csak elébbi articulásokra volt igazításunk; mi pedig azon elébbi nyavalyáktól terheltevé, most is újlag folyamodunk édes hazánkhoz, mint kegyes anyánkhoz minden jó reménsséggel, hogy mi rajtunk is fenmaradjon az Ngtok és kgltek kegyessége. Adta volna bátor a jó isten, ilyen dolog felől ne kényszerítettünk volna búsítani a nemes országot, de ha istennek bölcs rendeléséből és látogatásából mink is kiszorúltunk az isteni szolgálatnak helyéről, mit tehetünk róla. Valameddig isten hazafiainak ez kis keresztény országban mi keveset meghágy, mink is azon hazának fiai és szolgálói lévén, mindaddig reméljük az Ngtok és kglmetek igaz szeretetét és köteles jóvótát hozzánk; attól soha el nem akarván szakadni.

Várjuk azért mégis az Ngtok és kglmetek atyai jóvótát hozzánk, kit meg is igyekezünk teljes tehetségünkkel szolgálni.

A nemes országnak három nemzetéből álló minden rendeihez az egész romano-catholicus erdélyi statusnak alázasatos könyörgések, melyekben közönségesen az unio ellen megbántódtak s bántódnak is naponként.

1. Az romano-catholica religión lévő statusnak nem engedtetik meg, hogy püspökjök lehessen, avagy bárcsak az ecclesiák és papi rendek visitatiójára jöhessen be, holott minden más religióknak püspökjök vagon.

2. Az városokban az pápistáknak templom nem engedtetik, kiért ez mai napig is kolosvári catholicus atyánkfiai és magunk is nemességül mikor ott vagyunk, egy béres és adófizető elpusztult házban hidegbe, melegbe, hol az esőben,

nagyobb részént csak egy udvaron kénszerítettünk sugor-
gani és isteni szolgálatot hallani.

3. Az paterék, mesterek és deákok táplálására testa-
mentomban hagyatott jószágot és egyéb jövedelmeket, úgy-
mint quartákat bírni és percipiálni az patereknek nem
engedtetik, sőt még majorságból is azon helt, az hol szol-
gálnak, dézmaadásra kénszerítettnek és mind ezek felett
némely helyeken még magokat is catholicus atyánkfiait arra
erőltetik, hogy praedicator uraiméknak fizessenek s nem a
magok papjoknak.

4. Némely helyekre, úgy mint várakba, városokban
nagy szükség idein is temetésre és az szent sacramentomok-
nak szolgáltatására paterink bé nem bocsáttatnak.

5. Paterék, mesterek, deákok és egyéb külső renden
levő catholicusok religiójokért gyalázatos szidalmakat, haigá-
lásokat, veréseket és sanyarú tömlecezéseket szenvedtek.
Némely helyeken az ecclesiastica personák külső forumra,
törvényre hoztattnak canonink ellen.

6. Az városokban catholicus atyánkfiait nem veszik
bé polgári tisztékbe, csak azért hogy pápisták, holott annak-
előtte megvölt.

Kívül: Status catholicus urget locum pro templo.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

d)

1666. febr u a r i u s.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XIV. k. 23 és 180. ll.)

Az nemes országnak három nemzetből
álló minden rendeihez az egész romano-catho-
licus erdélyi statusnak alázatos könyörgé-
sek, melyekben közönségesen az unio ellen
megbántódtak s bántódnak is naponként.

1. Az romano-catholica religión lévő statusnak nem
engedtetik meg, hogy püspökük lehessen, avagy bárcsak az
ecclesiák és papi rendek visitatiójára jöhessen bé, holott
minden más religióknak püspökjök vagyon.

2. Az városokban az pápistáknak templom nem enged-
tetik, kiért ez mai napig is kolosvári catholicus atyánkfiai,
és magunk is nemességül mikor ott vagyunk, egy béres és
adófizető elpusztult házban hidegbe, mellegbe, hol az esőben,

nagyobb részént csak egy udvaron kényszerítettünk sugor-gani és isteni szolgálatot hallani.

3. Az paterék, mesterek és deákok táplálására, testa-mentomban hagyatott jószágot és egyéb jövedelmeket, úgy-mint quartákat, dézmákat bírni és percipiálni az patereknek nem engedtetik, sőt még majorságok is azon helt, az hol szolgálnak, megdézsmáltatik és mindezek felett némely helye-ken még magokat is catholicus atyánkfiait arra erőltetik, hogy praedikátor uraiméknak fizessenek, nem az magok papjoknak.

4. Némely helyekre, úgymint várakban, városokban nagy szükség idein is temetésre és az szent sacramentomok-nak szolgáltatására paterink be nem bocsátatnak.

5. Paterék, licentiátusok, deákok és egyéb külső ren-den lévő catholicusok religiójokért gyalázatos szidalmakat, haigálásokat, veréseket és sanyarú tömlecezéseket szenved-tek. Némely helyeken az ecclesiastica personák külső fórumra, törvényre hoztattnak canonink ellen.

6. Az városokban catholicus atyánkfiait nem veszik be polgári tisztekbe, csak azért, hogy pápisták, holott annak előtte megvolt.

Jóllehet ennekelőtte való gyűlésben is találtuk volt meg Ngtokat és kglteket nyavalyáink felől, de mivel igen vékony válaszuk volt, és mind csak elébbi articulusra volt igazításunk, mi pedig azon elébbi nyavalyáktól terheltevé, most is újlag folyamodunk édes hazánkhoz, mint kegyes anyánkhoz minden jó reménsséggel, hogy mi rajtunk fenma-radjon az Ngtok és kgltek kegyessége, adta volna bátor az jó isten, ilyen dolog felől ne kényszerítettünk volna búsítani az nemes országot, de ha istennek bölcs rendeléséből és látog-tásából mink is kiszorúltunk az isteni szolgálatnak helyé-ről, mit tehetünk róla, valameddig isten hazafiainak ez kis keresztyén országban mi keveset meghagy, mink is azon hazának fiai és szolgálói levén, mindaddig reminljük az Ngtok és kglmetek igaz szeretetit és köteles jóvoltát hozzánk, attól soha el nem akarván szakadni.

Várjuk azért mégis az Ngtok és kgltek atyai jóvol-tát hozzánk, kit meg is igyekezünk teljes tehetségünkkel szolgálni.

Az mi az udvarheli ortodoxa religión levőknek pana-szát az temetőben való útról illeti, semmiképen el sem fog-lalhattuk, holott országos szekérút vagyon az közönséges temetőben, melyen az romlás előtt ő kglmek kaput tartot-tanak, melyen most nem levén kapu, vetés idein porgolással kertelik be ő kglmek, tehát ő kglmek okai, hogy vetés idein

nincs kapujuk az temetőben; az catholicusoknak levén az magunk cimetriciumunkból utunk azon temetőben.

Az mi az udvarheli templom előtt való lövöldözést illeti isteni szolgálatt alatt, soha ex rancore vagy injuria nem cselekedtük s nem is cselekedtük; mi is keresztyének levén. bűnnek tartanók, hanem religiónknak régi szokása szerént husvét innepiben az ifjúság határ kerülni processióval szokott menni, akkor történhetett afféle.

Hogy az udvarheli praedicator szánát bevitték az tilalmasból és pápistáét nem, csak az volt az oka, hogy serényebbek levén. nem érték ott az tilalmasban, amazt peniglen ott találták, melyről az ortodoxa religión levő ott való esküttek bizonságot tehetnek.

Hátlapján: Universi status catholici in Transylvania, postulata celsmo principi et statibus regni porrecta et celsmi principi ad eodem resolutio. Acta anno 1665. mense Majo et anno 1666. mense Februario, in generalibus regni comitiis.

(Eredeti je orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

e)

1667. január.

A catholicus status felsorolja sérelmeit, s a reformált status válasza ezekre.

Anni 1667.

Erdélyben levő romano-catholicus status az unió ellen ezekkel bántódott meg s naponként bántódik is.

1. A romano-catholica religiónak nem engedtetik meg, hogy püspökjök lehessen, vagy bárcsak az ecclesiák és papi rendek visitatiójára jöhessen be, holott minden más Erdélyben levő religiónknak püspökjök vagyón.

2. Az városokban az pápistáknak templom nem engedtetik, kiért ez mai napig is kolosvári catholicus atyánkfiai és magunk is nemességül mikor ott vagyunk, egy béres és adófizető elpusztúlt házban hidegben, melegben, hol esőben, nagy részint csak egy udvaron kényszerítettünk sugor-gani, az isteni szolgálat idején. Hogy pedig az közel levő hatalmas nemzetség miatt monostori templomunkat és scholák (így!) frequentálhassuk, nem bátorságos, hanem ha szántsándékkal el akarnánk veszni.

3. Paterink, mesterink és deákok táplulására testamentomban, vagy egyéb donatiókkal hagyatott jövedelmeket

bírni a catholicus statusnak nem engedtetik. Paterinket azon helyt, a hol szolgálnak, szokatlan dézmaadásra kényszerítik, sőt az catholicus embert arra erőltetik, hogy nem paterinek, hanem az praedicatoroknak fizessenek, erre Fejérváratt valóban is erőltették a catholicusokat.

4. Némely helyeken, úgymint várakban, városokban nagy utolsó szükség idején is temetésre és az szent sacramentomok szolgáltatására paterink be nem eresztetnek, ha pedig paterink olyan helyre találunk menni, még csak azokat is azkik paterinknek szállást adnak, derék büntetésekkel és fenyegetésekkel rettentik, a ki itt Fogarásba meg is volt. A borbereki várban odavaló praedikátor uram meg nem engedte, hogy a pater egy gyermeket megkereszteljen, hanem le kellett jönni a berekbe s ott egy patak árkában kenszeréttetett a gyermeket megkeresztelni.

5. Paterek úgymint Enyeden megverettek, hajigáltattak; deákink minden ok nélkült megfogatnak, tömlecztetnek, és az ecclesiastica personák külső foromra huzatnatnak canonink ellen.

6. Magunk is, de legfőképpen paterink gyalázatos nevekkal, szidalmokkal illetnek, bálvány-imádóknak, hamis hütüeknek, dögleletes tudományuaknak, dühásoknak neveztetnek, az kolosvári praedicator Kovásznay uram, circa diem 6. May anni 1665. az praedicálószékből hirdette, hogy ama dögleletes tudományú pápistáknak csak ne is köszönjenek, keresztkomáknak őket ne híják.

7. Az catholicusok városbeli és czéhbeli tisztekre nem admittáltatnak csak azért, hogy pápisták.

8. Vadnak sok egyéb personalis bántódásunk is, melyeket, ha kívántatik, producálván, meg is bizonyíthatunk.

Az melyekkel az reformata religió vádolja az catholica religiót, az ellen való catholicusok mentsége és replicája.

1. Hogy az paterek erővel dugták volna be az úr vacsoráját az agonisáló ember szájába, ez képtelen vádlás, mert ha valamelyik pater még régi catholicus emberrel is cselekedné ezt, propter irreverentiam sacramenti irregulárisrá tétetnék érette.

2. Hogy az paterek házanként jártak az reformata religión levő betegekhez, jártak, de nem azokhoz, hanem azon háznál levő beteg német vitézekhez, ezenkívül soha semmit nem bizonyíthatnak, hanem ha valaki maga akarattjából hivatta volna az patereket.

3. Hogy az monostori mester illetlen irásával illetve az reformata religiön levőket, erre azt mondja a monostori paterünk papi lelkiismeretire, hogy az mestere sem írása, sem annak tenora tudtára nem volt, hanem megtudván, érette kiadott a mesteren, az ki nekünk is constál.

4. Az mi az udvarhelyi reformata religiön levőknek panaszát az temetőben való útról illeti, semmiképpen el nem foglalhatták az catholicusok, derék szekérútja levén az városnak által az temetén, melyen az romlás előtt kaput tartottak, nem levén azért már ottan kapu, vetés után porgolattal kertelik be ő kglmek, tehát okai, hogy vetés után kapujok nincsen az temetőben, nekünk cimiteriomunkból levén utunk által az temetében.

5. Az mi az udvarhelyi templom előtt való lövöldözést illeti isteni szolgálat alatt, soha ad injuriam nem cselekedtük, hanem religiönknak régi rendtartása szerént, husvét innepiben az ifjúság határkerülni a processióval szokott menni, akkor történhetett afele lövöldözés.

6. Hogy az udvarhelyi praedicator szekerit bevitték az tilalmasból, az mi paterink szekerit pedig nem, csak az volt az oka, hogy serényebbek levén, nem érték az tilalmasban őket, melyről az reformata religiön lévő ott való esküttek bizonyoságot tehetnek, az tilalmasba pediglen pater akarhatja nélkül mentek el az szolgák.

Hátlapján: Anni 1667.

(Éredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

f)

1667. június.

A catholicusok válasza a reformátusok panaszaira.

Anni 1667.

Az mint a catholica religiön lévő atyafiak az reformata religiön lévőknak panaszok ellen mentik magokat, arra való válasz.

Ad 1. Nekünk úgy látszik, hogy ez nem igyenes mentesség s nem válasz, mert ha sok szót kell szaporétani felőle, talám azon a szón, hogy erővel dugták volna be az úr vacsoráját, értik ő kglmek azt, hogy kötöztvén, megvervén, tolnánk valaki szájában az úrvacsoráját, ha ilyen volna az vádlás, méltán képtelennek mondattatnék, de eléggé erővel dugta volna és dugná ennekutánna is annak az szájában az úr

vacsoráját az pater, az ki az ő kglmek ecclesiájában nem volt, és súlyos betegségben esvén, obtrudálná magát neki mind az úr vacsorájával együtt, ilyen hogy megvult, nem tagadhatják ő kglmek semmiképpen, az ország constitutiói peniglen ezzel ellenkezőt mutatnak, úgy hogy egyik ecclesiának tanétója is ne elegyétse magát az más tanétójában, olvassák meg ő kglmek s alkalmaztassák ahoz magokat, távoztassák, ne következzenek nagyobb alkalmatlanság az ő kglmek paterire miatta.

Ad 2. Erre való válasz az felsőben befoglaltatik.

Ad 3. Ez nemhogy mentség volna, de az ő kglmek ellen való panasznak világos comprobálása, sőt úgy tetszik, ezaránt való panaszunk öregbedhetik ezzel, hogy midőn az pater ő kglme megértette annak a mesternek mocskos írásit, meg nem büntette, hanem inkább elküldte az büntetés előtt, hogy más se bánthassa. azért ő kglmek távoztassanak efféle alkalmatlanságot, azt kívánja az igazság.

Ad 4. Az nemes ország rendeljen az udvarhelyi széki főtisztek mellé más religiön levő commissariusokat is, az kik isten s igazság szerént igazítsák el. Nekünk ezek tetszenek: az catholica religiön levő híveink közül Haller Pál uram az augustana confessiön lévők közül kőhalmi királybíró uram, az orthodoxa religiön lévők közül Betlen János uram; az unitaria religiön lévők közül Pálfi István uram. Ezek penig 11. Martii menjenek ki ad faciem loci.

Ad 5. Ezt is az commissariusok igazétsák el akkor, hogy többé alkalmatlanság ne következzenek.

Ad 6. Ezt is az commissariusok igazétsák el akkor.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

g)

1668. j a n u á r.

A cath. status folyamodása a fejedelemhez.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XIV. 47. ll.)

Bistricii 1668.

Ngodnak mint kglmes urunknak alázatosan könyörög az erdélyi catholicus status.

Kglmes urunk, Ngodnak kegyelmes emlékezetiben lehet, ennekelőtte is találtuk vala meg Ngodat, bölcs tanácsinak jelenlétekben az közelbik elmúlt febjévári és fogarasi gyűlé-

seknek celebrálása alatt, egyéb szükséges dolgaink között kiváltképpen arról, mivelhogy az istennek igaz ítéletiből az hatalmas török nem szegény hazánkon való igája annyira nevededett, hogy az mely ecclesiánkban Kolosmonostoron eleitül fogva religiónknak liberum exercitiumja lévén, közülünk levő fő és nemes s egyéb közönséges rendek gyermeki, az ott való scholában vöttek fundamentumot az deáki tudománnak tanulásában, azon helyben már nem lehet securitások az mi papjainknak és tanítómestereknek tanítványokkal együtt, az közel levő hatalmas nemzetnek szüntelen való fenyegetőzése s annak félelme miatt; melyhez képest az elmúlt változó állapotokban Kolosvár városába kelletvén bizonyos szállásra beköltözni, attól fogva ott voltanak papjaink, mesterekkel és tanítványokkal együtt, mely felette alkalmatlan és szoros állapattal lévén, csak az ott lakos catholicus atyánkfainak is nem elégséges, annyival inkább mikor magunk is bizonyos innep napokon hemegyünk isteni szolgálat kedviért, nagyobb rész közülünk az házbűl kirekedvén, az udvaron viszi végben innep szentelését nem kevés alkalmatlansággal.

Lévén azért Kolosváratt az Óvárban egy puszta templum, mely az égés miatt elromló félben vagyon, az ott lakos orthodoxus atyánkfainak semmi szükségek arra nincsen. baglyok és egyéb égi madarak verebeknek lakó helyévé lött. és noha Ngod kglmes urunk, akkori alázatos instantiánkra jó remínséggel való resolutiót adott vala, de még eddig haladékbán lévén, régtől fogvást nagy alázatossággal és csendességgel csak az jó remínség alatt voltunk, gyümölcsét mindazáltal abbéli Ngod kegyelmes jó indulatjának nem vöttük.

Mostan is annakokáért Ngodnak, mint kglmes urunknak alázatosan könyörgünk, hozzánk alázatos igaz híveihez közönségesen, méltóztassék abbéli kegyelmességit mutatni, bölcs tanácsival communicálván Ngod abbéli kegyelmességét, alázatos instantiánkat, azon óvári puszta templomot minékünk catholicus status számára adni és adatni, hogy felépítvén magunk költségiünkön mostani ruinájából, religiónknak exercitiumjára és az deáki tudománnak tanítására lehessen bizonyos bátorságos helye papjainknak és mestereknek. Mely hozzánk való kegyelmességit Ngodnak minden üdöbéli tökéletes igaz hűségünknek megbizonyításával igyekezzük meghálálni Ngodnak, mint kglmes urunknak.

N. K. V. V.

Miolta isten ez mostani bajos hivatalban ő kglmek eleiben állatott, sem jószágunknak mások kárával való szaporításban, sem belső értékünk öregbítésében nem munkálódnak, melyről bizonyosságot tehet akármely keresztyén lélekkel bíró hívünk; hanem ügyekezünk csak azon, hogy híveink közül kinek-kinek az ő igazságát kiszolgáltassuk, s egyébránt is conditióinknak megsértődése nélkül kedveskedhesünk, melylyel ha több nem, akár csak az egy felőlünk való jó emlékezet legyen jövődöben nyereségünk; valamiben azért az feljebb említett conditióinknak sértődése nélkül lehet, bizonyosan higyjék ő kglmek mind közönségesen, mind külön-külön magánosan, kegyelmességünket mutatni készek vagyunk, de tekintsék meg ő kglmek az ő kglktől sokszor említett uniónak conditióit, az fejedelmek conditióit is, melyre erős hittel vagyunk kötelesek.

Egyik valláson valók templomát is elvenni, az másiknak adni, nekünk nem szabados. Látjuk ugyan, hogy azt írják ő kglmek, hogy az orthodoxa religiön levőknek nem volna szükségek arra az templomra, az melyet kérnek tőlünk. Szükséges-e nem-e, azt az orthodoxa religiön lévő híveink tudják, nem mü, de szálljanak magokban ő kglmek az négy recepta religiön lévő híveink közül akármelyiktől vennénk el templomat és másnak adnók, conditióink sérelmével cselekednők, abból való sáfarkodás nem lévén miénk, hanem azé. az kinek tulajdona, az mi kérettetik.

Látjuk, praetendálják ő kglmek, hogy religiójoknak liberum exercitiuma nem lehetne. Vegyék elő ő kglmek az ország articulusat, melyben világosan meg vagyon írva, hol és micsoda módon legyen liberum exercitiuma az ő kglmek religiójának, azt nem mi írtuk, hanem az ország, nem is az mi fejedelemségünknek idején, hanem annak előtte. Hogy ha abban valakiktől meg bántódtak ő kglmek, kötelességünkben jár, hogy megorvosoljuk, meg is cselekészszük jó szívvel, csak értsük az bántódásnak helyét és alkalmatosságát, de hogy mostan ő kglmek kívánsága szerint nem cselekedhetünk, az feljebb megírt okoknak tulajdonítsák ő kglmek: hatalmunkban álló és tőlünk lehető egyéb dolgokban (az mint feljebb is írtuk) kegyelmességünkben ő kglmeket részeltetni el nem mulatjuk.

Hátlapján: Anni 1668.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári oszt. XXII. fasc. 13. G.)

h)

1668. február.

A cath. status folyamodása a rendekhez.

(V. ö. Erd. Orsz. Eml. XIV. k. 47. ll.)

Az három nemzetből álló nemes Erdély országaához az fejérvári romano-catholicus paterék alázatos supplicatiója.

Kénszerítettünk Ngtoknak s kglteknek egész nemes országúl alázatosan jelenteni, immár négy esztendőktől fogva, miképpen erőltettessünk ezen fejérvári határon lévő ecclesiái szőlőnkből való quartának megadására, s még a felett mint egy városi, világi embertől, vagy jobbágytól, urnatis egy-egy veder bort kívánnak tőllünk. Mivelhogy azért soha még egy mlgos boldog emlékezető fejedelem idejébe sem kénszerítettünk afféle servitusra és exactióra; nincsen is példa egész e nemes országban, hogy akármely religiön levő pap is, abba a helybe, a melybe actualis lelki pásztor, az ecclesiához birt azon a határon levő szőlőbül, semmi földbő dézmát, vagy quartát adna valakinek. Csak mi fejérvári paterék kénszerítettünk ilyen hallatlan exactióra. Könyörgünk azért Ngtoknak s kglteknek igen alázatosan, hogy méltoztassék abbéli sérelmünket megorvosolni. Kiért isten Ngtokat s kglteket üdvösséges jókkal áldja meg; mi is alázatos isteni imádságunkkal Ngtokat s kglteket ajánljuk istennek ő kglmének.

Ngtoktól s kgltektől K. N. N.

A. Fasc. 97. No. 189.

(Eredetije orsz. levéltár. Erdélyi kincstári osztály.)

VI.

1671. oct. 26.

Kegyelmes urunk ezek felől hallatik, hogy vádoskodnak Ngod méltóságos személye előtt és az haza közönséges javára és megmaradására való dolgokat és végezéseket megakadályoztatják, úgymint:

Praefectus Belényesi uram,

Naláczi István uram,

Balogh Máté uram,

Benczér Gergely uram,

Gillányi Gergely uram,

Alvinczi István uram,
 Gyerőfi György uram,
 Tholdalaghi János uram,
 Lázár Imre uram,
 Györkei az cancellarista,
 Cserei György uram,
 Daczó János uram,
 Székely Mojzes uram,
 Pater János,
 Boér Sigmont uram,
 Zámbó András az étekfogó,
 Postamester Székely László,
 Horvát András uram,
 Piheni Ferencz uram,
 Az fiscalis udvarbírák, kiváltképen az dévai udvarbíró.

Vadnak többek is az Nagyságod méltóságos udvarában, kik felől halljuk, hogy Nagyságod méltóságos személye előtt vádoskodnak, kiket névszerint általunk fel is tenni, úgy hiszszük, Nagyságod előtt constál, kik legyenek és kik akadályoztatják s bontogatják az közönséges jóról való végezéseket.

Albae, die 26. Octobris anni 1671.

Sárpataki Márton m. p. Kendi János m. p.

Ex parte universitatis Siculicae nationis.

Az kik az mi kegyelmes urunk ő nagysága mellett gyakrabban forganak és az ő nagysága házában szabad-sabbban járnak, azok is gondoltatnak inkább oldaltanácsoknak, csak ő nagysága elméjét sinistra informatiókkal bontogató embereknek lenni. Noha mi távolabb forogván semmi bizonyost egyikről sem tudunk, mindazonáltal talám gyanakodhatunk ezekhez :

Gilányi Gergely uram,
 Toldalagi János uram,
 Balogh Máthé uram,
 Gyerőfi György uram,
 Belényesi Ferencz uram,
 Székely László uram,
 Bencsér Gergely uram,
 Gyulai Tamás uram,
 Boér Sigmond uram.

Ezeken kívül is lehetnek, kikhez az székely natio követei férfielemek lévén, minthogy amazok nem férfiakból állanak, szállani átaljuk.

VII.

1678. május 2.

Meghívó a júniusi országgyűlésre.

Michaël Apaffi Dei graa princeps Traae partium
Regni Hungariae dnus et Sicularum comes.

Grose fidelis nobis dilecte, salutem et graam nram!
Mivelhogy szegény megromlatt édes hazánknak már feles
üdüktől fogva gyakorlat siralmas sok változási után minden
ereje felett, képtelen summás költsége és egynehány erőse-
gekben s határinak is elszakasztása igiretével csaknem
máig is füstölgő üszögít elégetni szorgasztatták; hazánk
veszedelmére portára tavaszatt némely nyukhatatlan elméjü
főrendek, mely fenforgó sullyos és kiváltképpen való dolgai
az hazának szükségesképpen is ugyan de késedelem nélkül is
azt kívánván: az minthogy articulussa is azt tartja, hogy
az előbbi jó szokás szerént Szent Györgynapi országos
gyűléseket is ne halasztanók kiszolgáltani hűségteknek,
mely gyűléseknek alkalmatosságával az eddig való diaeta-
kon celebrálatni szokott törvényeket is folytatni akarván.
Annakokáért kgsen és igen serio parancsolljuk hűségednek
hogy ad diem 2. proxime affuturi mensis Junii
anni praesentis Fejérvári várasunkban okve-
tetlen jelen lenni el ne mulassa hűséged; hogy illyen váratlan
és veszedelmes nagy ígéretekkel és dolgoknak nagy pericu-
lumát és casusát közönséges megmaradásunkra, Istent híván
segítségül, javasalhassunk hűségtek megedgyezett akarathól.
(*igy!*) Secus sub poena in grali decreto et Articulis regni
non facturus. Datum in arce nostra Fogaras die 2. mensi
Maii. Anno 1678.

M. Apafi m. p.

Kívül: Generoso Stephano Rác de Galgo, fideli nobis
dilecto.

(Éredetije br. Orbán Balázs gyűjteményében.)

VIII.

1680.

Haranglábi számadása.

Examinata ratio grosi dni Sigismundi Haranglábi generalis perceptoris tributi extraordinarii regni Transylvaniae pro anno 1680. ab exactoribus a statibus in eum finem exmissis in generalibus eorum comitiis ad diem 12. Novembris indictis.

Summa universa a generali perceptore percepta talleri nro 71,488, den. 10.

Erogatio: administravit spect. ac grosso Valentino Szilvási, supremo in portam othomanicam expedito legato in paratis talleris nro 68,435.

In vasis argenteis taller. nro 1585¹/₂.

Solutio pro cistis et bursis taller. nro 40.

Stipendium dom. perceptor. taller. nro 100.

Summa erogationum taller. nro 71060¹/₂.

Restantia ó kgnél jelen van taller. nro 1327¹/₂ den. 90.

Combustae apud dnos Bistricienses taller. nro 1000 nunc pro primo acceptantur.

Apud dnos Sespurgienses in possessionibus Erked et Segesvár portae nro 15, talleri 270, nunc primo acceptantur.

Apud dnos Coronensis in possessione Botfalva
talleri nro 315.

In Keresztyénfalva imperiales acceptantur 36 nunc prima vice.

Apud dnos Ujegyházienses in possessione Oczena portae nro 5, talleri 90.

NB. Combustae universitatis sunt taller. nro 1344¹/₂ reliqua administrarunt, nunc autem exhibent literas testimoniales de majori summa ipsi rectificent.

In bonis septem iudicum Rakovicze portae 1¹/₂,
talleri 27, jam biennio acceptatae sunt. Kakova portae 1. col. 3. talleri 23¹/₂ d. 20, nunc primo acceptantur.

In comitatu Colosiensi possessione Bátos portae 2.
talleri 36, jam tertius exspiravit annus, nec ultra acceptantur.

Summa combustarum talleris nro 1431. den. 80. non administratarum.

Restantiae sic se habent:

Bereczk	talleri	30.
Apud Abrudbányaienses	talleri	2.
Albae Juliae	talleri	8.
Csík-Szereda	talleri	11.
Apud inspector. portus	talleri	100.
Ex honorario navium quid?		
In comitatu Albensi	talleri nro	129.
In » de Küküllő	talleri	46.
In » Thordensi	talleri	35. den. 90.
In » Colosiensi	talleri nro	18. » 40.
In » Hunyadensi	talleri nro	432 ¹ / ₂ .
In » Zarándiensi	talleri	21. den. 40.
restantia est.		

Restat et apud officiales fiscales, nos latet, nam scribae portus rationem suam de summa navium onustarum non produxere, officiales autem fiscales nunc numero plures, nunc pauciores numerantur.

Summa restantiarum purarum	tall. nro	827	•/•.	70	
Summa universa administranda	tall. nro	73,704	¹ / ₂		
Summa administrata	tall. nro	71,488	•/•.	10	
Combustae universitatis	tall. nro	1344	¹ / ₂		
Comitatus et judicem Cibiniens.	tall. nro	86 ¹ / ₂	•/•.	30	
Restantia	tall. nro	827	•/•.	70	
		Summa tallerorum ...	73,746 ¹ / ₂	•/•.	60

Hic superat administratio tall. nro 48 •/•. 80

Causa. Licet superius pro combustis scripsimus ex bonis septem judicum portas 2. col. 8 tall. nro 50 •/•. 80, ea tamen summa est administrata.

Sic exurgit summa administranda tall. nro 73,704 ¹/₂.

Quam quidem rationem spectabilibus, magcis, grosis dnibus vestris rescripsimus, uti per nos fuit expedita, fide nostra mediante.

Datum Albae, anno 1680. die vero prima Decembris.

• Paulus Betlen m. p. Stephanus Apor m. p.
(L. S.) (L. S.)

Johannes Felvinczi m. p. Joachinus Wallendorfficus m. p.
(L. S.) (L. S.)

Ratio grossi dni Stephani Kovács generalis perceptoris tributii ordinarii regni Transylvaniae expedita, mansit restantia haec pro anno 1680.

In comitatu de Küküllő	fl. 5	·/·.	40.
In comitatu Thordensi	tall. 97 ¹ / ₂	·/·.	20.
In comitatu Colosiensi	tall. 5.		
In comitatu Dobocensi	tall. 18	·/·.	40.

Ratio haec expedita per eosdem executores ut supra.

Ktvül: Grossi dni Sigismundi Harangláby perceptoris generalis contributiois regni pro anno 1680. in comitiis general. statuum Albae-Juliae celebratis exhibita. A. 1680.

(Eredetije az orsz. levéltárban őrzött.)

IX.

1681. ápr. 7.

Apafi Mihály levele Teleki Mihályhoz.

Áldja meg Isten kegyelmedet.

Az mi illeti a Veselény Pál uram dolgát, kegyelmesen vettük kegyelmedtől tudósítását; az egy Jesus Christus tudhatja szívek állását, látom a másik is kegyelmed ide küldött leveléből eléggé menti magát s ajánlja, kegyelmed nem okoztathatik, mert minden leveleket ide küld, szívekben mi legyen, kegyelmed is csak úgy tudhatja, elhisszük, mert mi, egyébaránt miről tudjuk Veselény uramot assecurálni, holott azt sem tudjuk, a német micsoda ígéreteket tett ő kegyelmének, de ha tudnók is, hogy tudnók assecurálni, az egy élő Isten kezében levén, az dolgoknak kimenetele, hanem kegyelmed megizenheti Kemény Jánosné asszonyomnak, hogyha a porta és a mi hűségünkben megmarad állhatatosan, a mi kegyelmességünkben meg nem fogyatkozik, a mi a quartély dolgát illeti, ő kegyelme levén közelebb az dolgokhoz, maga tudhatja, miképen conserválhatja magát és a hadakat a porta és a mi hűségünkben, kövesse azt mindazonáltal. Mindezeket bizzuk az kegyelmed censurájára is és ha kegyelmed jobbat feltalál, csak írja meg, örömet követjük, mivel az oda ki való dolgokat kegyelmedre bíztuk.

Fogaras 7. Apr. 1681.

Kegyelmednek minden jókat

Apafi Mihály m. p.

Külczim: Meghitt becsülletes hívünknek, tekéntetes nemzeti Teleki Mihály uramnak ő kegyelmének adassék. 1681. 7. Apr. (Eredetije a czimzéssel együtt Apafi kezével írva a Teleki család levéltárában. 3744. sz.)

X.

1682. júl. 1.

Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez.

Nekem jó kglmes uram s méltóságos fejedelmem!

Ngod méltóságos levelét s parancsolatját alázatosan vettem, bajos dolog, kglmes uram, az ilyen nehézségekkel megelegyített dolgokat rendben venni és vajha elébb lesznek vala az dispositiok, avagy csak Porumbákról küld vala valakit az budai vezérhez, most könnyebben volnának az dolgok és bárcsak most Fejérvárat az urak jelenlétében lesz vala az hozzávaló követnek expeditiója! Az én elmém szerint jónak én nem itilhetem, hogy Ngod maga mentő levelet írjon az budai vezérnek, gyakrabban az üdő előtt való mentiség vádlás gyanánt vétetik, jobbnak s rendesebbnek itilem egy tisztességes credentiával menni az követnek, a ki léssen és legyen annak instructiójában, ha látja nehézségét az vezérnek, hogy Ngod későcskén mehet, így az követség s ajándék kedvesebben esik, de ha eszében veszi, hogy mentességért ment oda, feljebb fogja az vezér az dolgot, sőt az követ úgy tettetesse, mintha így is igen hamarnak tartatnék az mi részünkről az indulás, egyébiránt is én alig hihetem, hanem hacsak garázdálkodni akar Ngoddal, hogy késedelemmel vádolhasson bennünket: 1. mert még ő maga sem szállott ki akkor, mikor az követje eljött, 2. még az hadai is mind el nem érkeztek volt, 3. úgyis gondolom, ő is nem igen sokkal érkezhetik elébb Bihar vármegyében, 4. Tökölyi uram részéről még az armistitiumnak denuntiatiójának hat hetiben legalább két hét hátra van, és így méltán nem neheztelhetne, de hogy ő az portán becsületit nevelhesse, elhiszem Ngoddal menti magát, és ha ő nem akarná is Ngodat s az országot vádolni, Tökölyi uram valamivel lehet Ngod s az ország ellen felültetni, el nem mulatja. Már az dolgok ennyiben lévén, csak lehetetlenség Ngodnak elébb indulni s az elrendelt napokat változtatni, adja Isten én maradjak az én vélekedésemmel, de én félek az rendelt terminusra is rendesen öszve nem gyűlnek az Ngod hadai. Vagyok én kglmes uram olyan gondolkozásban is, azért is urgealják ily igen a Ngod indulását, tartuak (minthogy

Tökölyi uram azzal ültette fel őket, sem Ngod, sem az ország nem mégyen) Ngodnak az némettel ne légyen collusiója, tandem justitia szokott triumphalni, és minthogy hamis vádlásokkal ültették fel Ngod ellen; azonban kimenvén Ngod, ezekben veszik az vádlók tökéletlenségét, annál nagyobb becsületi lesz Ngodnak, noha megvallom a követek levelében való némely terminusok sok gondolkozást szerzenek elmém-ben, öszrevetvén azokkal az együnnen másunnan jött ijesztő hírekkel, mint feljebb is írárm jobbnak itelem, hogy a Ngod követje credentiával menjen, melynek formáját is leirat-tam. Instructiójában mentségül, ha előhozódik Ngod késése, és azért nehézséget lát, mentségül inserálhatni azokat az okokat, melyeket Ngod most Fejérvárat az budai vezérnek maga követjéül küldött levelében feltétegett vala. Tudniillik 1. Ngod hadai lakos, inkábbára egy lovas hadakozó rend-bül állók, messze vadnak, ha postán hozatja eláll lovok, azok nemfizetett rendek, adót is adnak hatalmas császárnak, és hogy Ngod távúllételében az portára beszolgáltatandó adóban fogyatkozás ne legyen, azon igyekeznek Ngod, rendben venné az adó dolgát, igen nehezen esvén az ország-belieknek, hogy hadakozzanak, adót is adjanak, elővén azon levélnek pariáját, minthogy azt az urak iratták az abban való mentségeket mind fel kellene az instructióban tenni. Javallanám azt is, ha Ngodnak is úgy tetszik, a Ngod követje ki lesz, mondaná azt Ngod az urak közül akart küldeni, de a kit oda rendelt volt, hirtelen megbetegedett s úgy küldték ő kglmét hamarjában, ezt javallom ezért, félek attúl minthogy tudja azt az budai vezér, tavaly az váradi passához Baresai uram volt, meg ne sajnálja, hogy ő hozzá alább való ember megyen. Szükség arról is Ngodnak az oda menő követnek parancsolni, Ali bék elméjét czirkálja meg, ezekben az dolgokban hol jár? és ha ugyan látná nehézségét az vezérnek, kérné azon hogy csendesítse. Elhiszem Ngod az vezérnek ajándékot is küld, mely nélkül a követnek oda menni nem is volna jó, az tihájának s Ali béknek is hogy Ngod ajándékot küldjön igen szükséges. Nem árt az instructióban azt is feltenni, tanulja ki a követ ő kglme, hol akar bizonyosan Ngoddal megegyezni az budai vezér, azon az acstriári mezőn mit értenek. Ali béktül kitanul-hatja, hogy Ngodnak ily hosszas irással kellett választ ten-nem, alázatosan követem Ngodat, rövidebben nem lehet. Isten Ngodat sok esztendőig szerencsésen éltesse. Karácson-falva. 1. Julii 1682.

Ngod alázatos méltatlan szolgája

Teleki Mihály m. p.

Külczim: Méltóságos erdélyi fejedelemnek ő Ngának nékem jó kegyelmes uramnak fejedelmemnek adassék alázatosan.

(Eredetije a M. N. Múzeum birtokában.)

XI.

1682. szept. 30.

Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez.

Ajánlom kegyeteknek szolgálatomat.

Istennek hálá már urunk ő Naga az Tiszán békével által jött; az törököktől is elvált, jó távulkán szállván az szilisztriai sienei passáktul úgy az váraditúl is, ki Várad felé az többi másfelé holnap eloszolnak. Mi is már Isten engedvén sietni fogunk béfelé, ha az posta szerént Debreczenre dirigálván utunkat. Sem az német, sem Tökölyi uram felől ez ideig is bizonyos hírt nem hallottunk, némelyek beszélük, hogy az német megszaporodván, lefelé nyomulna, még Patak, Szendrő, Ecsed, Szakmár kezénél van és hogy Kassát akarná visszavenni. Adja Isten kegyeteket jó egészségben látnom. Kegyeteknek szolgálja.

Költ Szolnokon, innen az Tiszaparton, 30. Septembris 1682.

Teleki Mihály m. p.

Oldalt: Ma urunk Szejvivel szemben volt, katonáson látták egymást s igen ajánlotta magát Szejvi ő Nagának.

Minket valóban csúfos hírrel akartak az estve is felültetni az törökök.

Külczim: Az mi kglmes urunk ő naga asszonyunk ő naga mellett lévő becsületes tanácsúr híveinek, bizodalmas uraimnak adassék.

(Eredetije pecséttel a Teleki család levéltárában.)

TARTALOM.

XXIII. fejezet 1686—1688.

	Lap
I. 1686. nov. 8—27. Fehérvári delegáció	3
II. 1687. jan. 1—9. Fogarasi delegáció	6
III. 1687. febr. 13. márcz. 2. Fogarasi országgyűlés és dele- gáció	9
IV. 1687. ápril 7—11. A fogarasi delegáció	13
V. 1687. ápril 20—29. Fogarasi delegáció	15
VI. 1681. máj. 13—14. Fogarasi delegáció	18
VII. 1687. jul. 7—9. A balázsfalvi delegáció	20
VIII. 1687. jul. 26. aug. 14. Radnóti országgyűlés	21
IX. 1687. szept. 19—22. Radnóti delegáció	25
X. 1687. okt. 2—7. Radnóti delegáció	27
XI. 1687. okt. 24—26. Szebeni delegáció	30
XII. 1687. nov. 7—23. A fogarasi országgyűlés és delegáció határozatai	33
XIII. 1687. nov. 23. decz. 1. Fogarasi delegáció	37
XIV. 1687. decz. 17. 1688. jan. 23. Nagyszebeni delegáció ...	37
XV. 1688. jan. 24. febr. 5. Fogarasi országgyűlés	40
XVI. 1688. febr. 5. márcz. 10. Fogarasi delegáció	42
XVII. 1688. márcz. 18. máj. 4. Fogarasi országgyűlés	44
XVIII. 1688. márcz. 18. máj. 4. Fogarasi delegáció	45
XIX. 1688. máj. 10. jun. 12. Fogarasi országgyűlés	50

Törvények és okiratok.

I. A delegáció novemberi határozatai	55
<i>a)</i> 1686. nov. 8. Edictum Máramaros és Kővár ügyében	55
<i>b)</i> 1686. nov. 25. Somlyó ügyében hozott edictum	56
<i>c)</i> 1686. nov. 25. A Szeben városában indult tumultus	56
<i>d)</i> 1686. nov. 27. Caraffa generál ajándékiról	56
<i>e)</i> 1686. nov. 27. Marchisio ajándéka	56
II. 1686. nov. 11. Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy a téli elszállásolások ügye reá bízott	57
<i>a)</i> 1686. szept. 30. Leopold levele a fejedelemhez	57
<i>b)</i> 1686. nov. 11. Caraffa levele a fejedelemhez	58
<i>c)</i> 1686. nov. 24. A fejedelem válasza Caraffa levelére	59

	Lap
III. 1686. nov. 10—nov. 13. Matskási Boldizsár követsége a lengyel királyhoz	60
<i>a)</i> 1686. nov. 10. A megbízó levél	60
<i>b)</i> 1686. nov. 12. Matskási megbízása	61
<i>c)</i> 1686. nov. 12. A titkos megbízás	62
<i>d)</i> 1686. nov. 12. Válasz a Vyssinszki Szaniszló által hozott pontokra	65
<i>e)</i> 1686. nov. 13. A fejedelem levele egy lengyel főúrhoz	67
<i>f)</i> 1686. nov. 16.	67
<i>g)</i> 1686. nov. 16.	67
IV. 1686. nov. 14—22. A fejedelem Hevessy Jánost bécsi követeihez küldi	68
<i>a)</i> A fejedelem levele Caraffához	68
<i>b)</i> A fejedelem a szathmári parancsnokhoz	68
<i>c)</i> A delegatió levele Gyulayhoz	69
<i>d)</i> 1686. nov. 22. Caraffa válasza a fejedelem levelére	69
V. 1686. nov. 14. A fejedelem levele a brandenburgi választóhoz	70
VI. 1686. nov. 15.—decz. 28. Jelentések a német hadak állásáról	71
<i>a)</i> 1686. nov. 16. Középszolnok vármegye jelentése	71
<i>b)</i> 1686. nov. 20. Olasz Ferencz jelentése	72
<i>c)</i> 1686. nov. 22. Fráter István jelentése	73
<i>d)</i> 1686. nov. 24. Olasz Ferencz jelentése	74
<i>e)</i> 1686. nov. 25. Olasz Ferencz jelentése	75
<i>f)</i> 1686. nov. 27. Fráter István jelentése	76
<i>g)</i> 1686. decz. 12. Olasz Ferencz jelentése	76
<i>h)</i> 1686. decz. 28. Olasz Ferencz jelentése	77
VII. 1686. nov. 20—29. A fejedelem levelezése Caraffával a megszállott vármegyék ügyében	78
<i>a)</i> 1686. nov. 20. A fejedelem levele	78
<i>b)</i> 1686. nov. 29. Caraffa válasza a fejedelemnek	79
VIII. 1686. nov. 27. Nemes János és Bálintith Zsigmond követsége Caraffához	80
Szathmári Commendansnak	82
Veteraninak	82
A császárnak	82
IX. 1686. nov. 28—1687. febr. 7. Matskási Boldizsár követsége a lengyel királyhoz	83
<i>a)</i> A nov. 28-iki jelentés	83
<i>b)</i> A december 1-ei jelentés	84
<i>c)</i> 1687. febr. 7. A fejedelem egyik tanácsosának votuma	86
<i>d)</i> A lengyel királyhoz a követség elmaradása ügyében írt jelentés tervezete	88

	Lap
X. 1686. nov. 27. A fejedelem decz. 28-ára újabb delegatiót hirdet	90
XI. 1696. decz. 8. Gyulay Ferencz jelentése bécsi követségéről	90
XII. 1686. decz. 14. Haller József levele báró Harrachhoz ...	97
XIII. 1686. decz. 24. Heisler tábornok menedéklevelet kérlovak vásárlására	97
XIV. 1686. decz. 26. Maurocordatus levele a fejedelemhez ...	98
XV. 1687. január 1—8. A fogarasi consultatiók	99
<i>a)</i> Consultationes in arce Fogaras continuatae a die prima Januarii 1687	99
<i>b)</i> 1687. jan. 4. A fejedelem rendelete Gerébhez a rendkívüli adó befizetése ügyében	99
<i>c)</i> 1687. jan. 6. A delegatio levele Veterani tábornokhoz	100
<i>d)</i> 1687. jan. 8. A fejedelem a bécsi kormány tagjainak ajánlja Gyulayt és Bálinthitot	101
<i>e)</i> 1687. jan. 11. Teleki levele Heisslerhez a debreczeniek ügyében	102
<i>f)</i> 1687. jan. 11. Teleki Mihály levele Gyulayhoz	103
XVI. 1687. jan. 12. A fejedelem Diosyt az oláh papok püspökválasztó ülésére elnöknek nevezi ki	104
XVII. 1687. febr. 6. Teleki Mihály levele Veteranihoz	105
XVIII. 1687. jan. 16.—febr. 9. Gyulay Ferencz visszatérése Bécsből	105
<i>a)</i> 1687. január 16. A Gyulay Ferencznek adott decretum	105
<i>b)</i> 1687. február. Gyulay követjelentése bécsi útjáról ...	106
<i>c)</i> 1687. febr. 9. Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez	106
XIX. 1687. febr. 13.—márcz. 2. A fogarasi országgyűlés tavaszi irományai	107
<i>a)</i> 1687. febr. 13. A törvények	107
<i>b)</i> Az 1687. esztendőbeli februáriusi fogarasi gyűlés alatt, az generalis és partialis perceptoroktól lött számvételnek alkalmatosságával tapasztalt restantiák ...	117
<i>c)</i> 1687. febr. 18. Sim jelentése, hogy a zab beszédésénél kimélni fogja a népet	117
XX. 1687. febr. 19—márcz. 1. Olasz Ferencz jelentései	118
<i>a)</i> 1687. febr. 19.	118
<i>b)</i> 1687. febr. 22.	119
<i>c)</i> 1687. márcz. 1	119
XXI. 1687. febr. 22—24. Teleki Mihály levelezése Heisslerrel	120
<i>a)</i> 1687. febr. 22	120
<i>b)</i> 1687. febr. 24	120
<i>c)</i> 1687. márcz. 13. Heissler válasza a fejedelemnek ...	121

	Lap
XXII. 1687. febr. 26. A fejedelem levele a portai kapitánéhoz	122
XXIII. 1687. febr. 27. A fejedelem a francia király közbenjárását kéri ki	123
XXIV. 1687. márcz. 5. A fejedelem a lengyel királyt értesíti a német hadak garázdálkodásairól	125
XXV. 1687. márcz. 12—14. Donát János követsége a császárhoz	126
<i>a)</i> 1687. márcz. 12. A fejedelem levele a császárhoz	126
<i>b)</i> 1687. márcz. 12. A fejedelem levelének egy másik fogalmazványa	127
<i>c)</i> 1687. márcz. 14. Donát Janos utasítása	128
<i>d)</i> <i>Secreta instructio generosi Joannis Donát 15. Martii Anno 1687</i>	129
XXVI. 1687. márcz. 14. Naláczy és Bálintith jelentése	129
XXVII. 1687. márcz. 16. Toldalaghy és Daniel jelentése a delegatióhoz	132
XXVIII. 1687. márcz. 19. A fejedelem rendelete Telekihez ...	132
XXIX. 1687. márcz. 24. Teleki levelezése Enebell küldetése ügyében	133
<i>a)</i> <i>D. Generati Veterani 24. Martii 1687.</i>	133
<i>b)</i> <i>Magnifico domino capitaneo Julio Francisco Enebell de Visenberg</i>	134
XXX. 1687. márcz. 24—25. Kolosvári János jelentése Kálnokynak	134
<i>a)</i> A márcz. 24-iki jelentés	134
<i>b)</i> A márcz. 25-iki jelentés	137
XXXI. 1687. márcz. 26. Teleki levele Gyerőfyhez a delegatió ügyében	139
XXXII. 1687. márcz. 28. Kálnoky jelentése a delegatióknak ...	139
XXXIII. 1687. ápr. 2. Teleki jelentése a fejedelemhez	142
XXXIV. 1687. ápr. 7—11. A fogarasi consultatiók	143
<i>a)</i> 1687. ápr. 7. A delegatió conclusumai	143
<i>b)</i> 1687. ápr. 8. A delegatusok levele Caraffához	143
<i>c)</i> 1687. ápr. 8. A delegatusok levele Veteranihoz ...	144
<i>d)</i> <i>Assecuratio super restantiis jam promissis juxta deliberatum in Fogaras 8. Aprilis 1687</i>	145
<i>e)</i> 1687. ápr. 8. Naláczy András és Bálintith uramnak írt levél a deputatusok neve alatt	145
XXXV. 1687. ápr. 11. A fejedelem rendelete hadfőkelés ügyében	145
XXXVI. 1687. ápr. 11. Barcsai Mihály térítvénye	146
XXXVII. 1687. ápr. 14. Teleki Mihály levele Naláczyhoz	148
XXXVIII. 1687. ápr. 15. Baló Mátyás jelentése	150

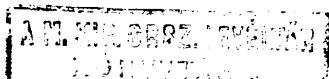
	Lap
XXXIX. 1687. ápr. 16. A fejedelem levele. Veteranihoz	152
XL. 1687. ápr. 16. A fejedelem levele Kálnokyhoz	153
XLI. 1689. ápr. 19. Olasz Ferencz jelentése	157
XLII. 1687. ápr. 20—29. A delegáció tárgyalásai	158
<i>a)</i> Consultationes ad diem 20. Aprilis anni 1687. in oppidum Fogaras indictae, cum negotiis ibidem expeditis	158
<i>b)</i> A portai és külsorzági expedíciók	158
<i>c)</i> Instructio Specialis pro legato ad portam Othomanicam expedito Anno 1687. die 24. Aprilis ...	<u>158</u>
<i>d)</i> 1687. ápr. 24. A fejedelem levele Veteranihoz ...	<u>158</u>
<i>e)</i> 1687. ápr. 26. A fejedelem levele a lengyel királyhoz	159
<i>f)</i> 1687. ápr. 28. A fejedelem levele a svéd királyhoz	160
<i>g)</i> 1687. ápr. 29. Móses János tolmács hitlevele	160
XLIII. 1687. ápr. 26—27. Az oláh vajda levelezése a fejedelemmel	161
<i>a)</i> 1687. ápr. 26	161
<i>b)</i> 1687. ápr. 27	162
XLIV. 1687. máj. 7. Teleki Mihály jelentése a fejedelemnek	163
XLV. 1687. máj. 7. Kálnoky levele a fejedelemhez	164
XLVI. 1687. máj. 13. A fejedelem levele Maurocordatushoz	164
XLVII. A fogarasi delegáció határozatai 1687. máj. 13—15.	165
XLVIII. 1687. máj. 15—17. Gyerőffy jelentése s az arra adott válasz	165
<i>a)</i> 1687. máj. 15. Gyerőffy jelentése	165
<i>b)</i> 1687. máj. 17. A fejedelem válasza	166
XLIX. 1687. máj. 20. Bálintith és Donát jelentése a delegációhoz	167
L. 1687. máj. 27. Caraffa levele a fejedelemhez	171
LI. 1687. jún. 3. Olasz Ferencz jelentése	172
LII. 1687. jún. 4. Haller Pál levele Naláczyhoz	173
LIII. 1687. jún. 7. Gyulay Ferencz jelentése	173
LIV. 1687. jún. 17. Széchy György levele Olasz Ferenczhez	174
LV. 1687. jún. 22. Teleki Mihály jelentése	175
LXI. 1687. júl. 1. Wenzl nyugtája a restantiák kifizetéséről	176
LVII. 1687. júl. 3. Nagy István levele Telekihez	177
LVIII. 1687. júl. 4—9. A balásfalvi delegáció határozatai ...	178
LIX. 1687. júl. 7. Meghívó a júl. 26-iki országgyűlésre ...	178
LX. 1686. júl. 26—aug. 14. A radnóthi országgyűlés törvényei s irományai	179
<i>a)</i> 1687. júl. 26. A tagok névsora	179
<i>b)</i> 1687. júl. 26—aug. 14. A törvények	185
<i>c)</i> 1687. aug. 14—28. A delegációnak augusztusi radnóthi határozatai	192

	Lap
<i>d)</i> 1687. aug. 2. Büdöskuti küldetése Bécsbe	193
<i>e)</i> 1687. aug. 14. Gyulay Ferencz utasítása	194
<i>f)</i> 1687. aug. 21. Sárossy János portai követ utasítása	195
<i>g)</i> 1687. aug. 28. Sárossy János uramék követségéhez expediáltatott levelek minutája Almakerih 28. Augusti 1687	200
LXI. 1687. aug. 12—20. Macskássy követsége a lengyel királyhoz	200
<i>a)</i> 1687. aug. 12. A lengyel király szükség esetére menedékhelyet ígér az erdélyieknek	200
<i>b)</i> 1687. aug. 21. Matczynszky válasza	201
LXII. 1687. aug. 14. Amnestia Baranyai Gergely számára	201
LXIII. 1687. aug. 16. Caraffa válasza a fejedelemnek	202
LXIV. 1687. szept. 1. A fejedelem levele Teleki Mihályhoz	203
LXV. 1687. szept. 14—16. Báró Huochinnak, a lotharingiai herczeg követének levelei a fejedelemhez	204
<i>a)</i> 1687. szept. 14. Menedéklevelek ügyében	204
<i>b)</i> 1687. szept. 16. Újabb levele ugyan ez ügyben ...	204
LXVI. 1687. szept. 16. A fejedelem levele a moldovai vaj- dához	205
LXVII. 1687. szept. 19—22. A radnóthi consultatiók	206
<i>a)</i> 1687. szept. 19—22. A delegatióknak radnóthi szept- temberi határozatai	206
<i>b)</i> 1687. szept. 19. Alvinczy és társai jelentése	206
LXVIII. 1688. szept. 25—27. Gyulay Fereucz bécsi követsége	207
<i>a)</i> 1687. szept. 25. Gyulay szept. 25-iki levele	207
<i>b)</i> 1687. szept. 25. Gyulay jelentése	209
<i>c)</i> 1687. szept. 27. Gyulay Ferencz uramnak Bécsben adott decretum 27. Septembris 1687	211
<i>d)</i> 1687. okt. 19. Apafi levele Kolozsvár megszállá- sáról	211
<i>e)</i> 1687. nov. 17. Gyulay Ferencz levele a fejedelemhez	212
<i>f)</i> 1687. nov. 19. Széchenyi György esztergomi érsek a fejedelemnek: válaszol a Gyulay által kézbesít- ett levélre	213
LXIX. 1687. okt. 2—7. A radnóthi conclusumok	213
LXX. 1687. okt. 8. Macskási Boldizsár s Baló Máttyás bizo- nyítványa Maurocordatus Sándor Teleki ellen tett nyilatkozatáról	214
LXXI. 1687. okt. 17—19. Kolozsvár megszállása	215
<i>a)</i> 1687. okt. 17. Veterani levele	215
<i>b)</i> 1687. okt. 18. Lothringeni Károly ténitvénye	216
LXXII. 1687. okt. 20. Caraffa levele a fejedelemhez: ajánlja közbenjárását az udvarnál	217

	Lap
LXXIII. 1687. okt. 24—29. A szebeni delegatio irományai	218
<i>a)</i> 1687. okt. 24. A delegatio levele a lothringeni herczeghez	218
<i>b)</i> 1687. okt. 25. A szebeniek hűségesküje	219
<i>c)</i> 1687. okt. 24—29. Apafi fejedelem megbízó levelei a külföldi udvarokhoz kinevezett követei számára, melyekben a protestans hatalmak közbenjárását kéri ki	220
LXXIV. 1687. okt. 29. Scherffenberg levelei a fejedelemhez és követekhez	221
<i>a)</i> A delegatióhoz	221
<i>b)</i> A fejedelemhez	222
LXXV. 1687. okt. 22—27. A balásfalvi szerződés	222
<i>a)</i> 1687. okt. 22	222
<i>b)</i> Responso ad propositiones dominorum legatorum serenissimi ducis Lotharingiae	222
<i>c)</i> Az felséges lotharingiai Herczeg 28. Octobris. 1687. Balásfalvánál fekvő táborról írt levele a capitulatio után urunknak ő nagyságának	223
LXXVI. 1687. okt. 31. Meghívó a nov. 7-én tartandó országgyűlésre	223
LXXVII. 1687. okt. 31—nov. 5. A szebeni biztosok jelentései ...	224
<i>a)</i> Az okt. 31-iki jelentés	224
<i>b)</i> A nov. 5-iki jelentés	225
LXXVIII. 1687. nov. 3—6. A német tábornokok levelezése a fejedelemmel a beszállásolások s élelmezés ügyében ...	226
<i>a)</i> 1687. nov. 3. Scherffenberg levele	226
<i>b)</i> 1687. nov. 4. Veterani levele	227
<i>c)</i> 1687. nov. 5. Scherffenberg levele	227
<i>d)</i> 1687. nov. 6. Scherffenberg levele	228
<i>e)</i> 1687. nov. 16. A fejedelem levele Scherffenberghez	229
<i>f)</i> 1687. nov. 24. Veterani levele a fejedelemhez	230
LXXIX. 1687. nov. 4. Az oláh vajda a fejedelemnek portai híreket ír	231
LXXX. 1687. nov. 6. A brassaiak mentegetőző levele a fejedelemhez	233
LXXXI. 1687. nov. 7—18. A fogarasi országgyűlés törvényei s irományai	234
<i>a)</i> A törvények	234
<i>b)</i> 1687. nov. 18. Az adó kivetése Kolozsvármegyében	235
<i>c)</i> 1687. nov. 19. Alsó János utasítása	245
<i>d)</i> 1687. nov. 22. A szathmári parancsnok válasza a fejedelemnek	246
<i>e)</i> 1687. nov. 22. Falkenheim uram resolútiói hozzá a beadott punctumokra	247

	Lap
f) 1687. decz. 15. Az oláh vajda válasza a delegációnak, Alsó követségére	247
g) 1687. nov. 23—28. A delegáció novemberi határozatai	248
LXXXII. 1687. nov. 16. Caraffa a fejedelemnek. Jelenti, hogy Erdély és Magyarország commendánsává kineveztetett	248
LXXXIII. 1687. decz. 1. A brassaiak levele a fejedelemhez ...	249
LXXXIV. 1687. decz. 2—8. A Beszterczére küldött biztosok jelentései	251
a) A decz. 2-iki jelentés a fejedelemhez	251
b) A decz. 2-iki jelentés a delegációhoz	251
c) Dec. 3. Az előbbi jelentés átirata	255
d) A decz. 8-iki jelentés.	259
LXXXV. 1687. decz. 5—9. Levelezés Falkenheinnal és Veteránival a beszállásolások ügyében	263
a) 1687. decz. 5. Falkenheim levele	263
b) 1687. decz. 6. Veterani levele	264
c) 1687. decz. 9. Falkenheim levele Székely Lászlóhoz	266
d) Falkenheim levele a fejedelemhez	268
LXXXVI. 1687. decz. 10—28. Juszuf kapucsi basa küldetése Erdélybe	269
a) 1687. decz. 10. Sárossy János jelentése	269
b) 1687. decz. 19. Az oláh vajda levele a fejedelemhez	270
c) 1687. decz. 24. Veterani levele	270
d) 1687. decz. 28. Apafi levele Maurocordatushoz.	271
LXXXVII. 1687. decz. 11—29. Caraffa levelezése a fejedelemmel	272
a) 1687. decz. 11. Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy nem sokára Erdélybe jön	272
b) 1687. decz. 22. A fejedelem válasza	272
c) 1687. decz. 29. Caraffa válasza az előbbi levélre.	273
LXXXVIII. 1687. decz. 12—23. A nagyszebeni tárgyalások	274
a) 1686. decz. 12. Bethlen Miklós és Dániel István uramék szebeni követsége punctumi	274
b) 1686. decz. 12. Falkenheim uram resolútiói az feljebb írt fő argumentumokhoz illusztrált propositiókra	274
c) 1687. decz. 14. Bethlen Miklós és Dániel István jelentése	274
d) 1687. decz. 16. Veterani levele a fejedelemhez.	277
e) 1687. decz. 19. A levél tiszta oldalára írt válasz	277

	Lap
<i>f)</i> 1687. decz. 17. Bethlen és Dániel jelentése	278
<i>g)</i> 1687. decz. 18. Nagy István levele a biztosokhoz	280
<i>h)</i> 1687. decz. 22. Veterani levele a fejedelemhez	281
<i>i)</i> 1687. decz. 23. Veterani levele a fejedelemhez	282
<i>k)</i> 1687. decz. 24. Falkenheim levele	283
LXXXIX. 1687. decz. 12. A lengyel király levele a fejedelemhez	284
XC. 1687. decz. 17—30. A delegatio tárgyalásai Fogarasban.	284
XCI. 1687. decz. 27. A fejedelem levele Piccolominihoz	285
XCII. 1687. decz. 29. Veterani levele a fejedelemhez.	285
XCIH. 1687. decz. 30. A vajda-hunyadi őrség esküje	286
XCIV. 1688. Kiegyezés Komornikkal	288
<i>a)</i> 1688. jan. 1. Veterani a fejedelemnek: Komornik Fogarasba megy a tárgyalások befejezése végett ...	288
<i>b)</i> 1688. jan. 8. Komornik commissarius urammal való contractus in anno 1688	289
XCV. 1688. jan. 8. Veterani levele a fejedelemhez	289
XCVI. 1688. jan. 4—8. Gyulai által Bécsből hozott végválasz.	290
<i>a)</i> 1688. jan. 8. A resolutionale decretum	290
<i>b)</i> Dietrichstain levele a fejedelemhez	290
XCVII. 1688. jan. 14. Apafi kéri Falkenheimt, hogy ne avat- kozzék az ő hatáskörébe	290
XCVIII. 1688. jan. 16—febr. 3. A fejedelem és német tábor- nokok közt folyt levelezés	292
<i>a)</i> 1688. jan. 16. Jörger levele a fejedelemhez	292
<i>b)</i> 1688. jan. 14. A fejedelem levele Piccolominihoz ...	292
<i>c)</i> 1688. jan. 22. Veterani levele a fejedelemhez	294
<i>d)</i> 1688. jan. 27. Veterani levele a fejedelemhez	295
<i>e)</i> A következő oldalon a válasz	295
<i>f)</i> 1688. febr. 2. Báró Pace levele a fejedelemhez	296
XCIX. 1688. jan. 21—28. Fejedelmi biztosok jelentései	298
<i>a)</i> 1688. jan. 21. Bálintith és társai jelentése	298
<i>b)</i> 1688. jan. 22. Keresztesi és Frank jelentései	299
<i>c)</i> Kelet nélküli jelentés	300
<i>d)</i> 1688. jan. 22. Gyerőffy György jelentése Székely Lászlóhoz	301
<i>e)</i> 1688. jan. 23. A Torda vármegyeiek folyamodása Telekihez	302
<i>f)</i> 1688. jan. 23. Keresztesy Sámuel jelentése	306
<i>g)</i> 1688. jan. 28. Pócsay jelentése	305
<i>h)</i> 1688. jan. 29. A marosvásárhelyi biztosok jelentése	306
<i>i)</i> 1688. jan. 25. Bálintith Zsigmond jelentése Szé- kely Lászlónak	308
<i>j)</i> 1688. jan. 27. Bálintith és Maxay jelentése Székely Lászlónak	311

	Lap
<i>k)</i> 1688. jan. 14. Meghívó a január 24-iki országgyűlésre	313
CI. 1688. jan. 24—febr. 5. A fogarasi országgyűlés törvényei és irományai	314
<i>a)</i> A törvények	314
<i>b)</i> 1688. jan. 24. A székelyek postulatumai	322
CII. 1688. febr. 5—17. Caraffa erdélybe érkezése	323
<i>a)</i> 1688. febr. 5. Caraffa tudatja a fejedelemmel, hogy febr. 8-ára Szebenbe érkezik	323
<i>b)</i> 1688. febr. 10. Caraffa kéri a fejedelmet, hogy megbizottakat küldjön hozzá	324
<i>c)</i> 1688. febr. 17. A Caraffához küldött biztosok teljes hatalma	325
CIII. 1688. febr. 6. Veterani válasza a fejedelemhez	326
CIV. 1688. febr. 12. Az oláh vajda levele a fejedelemhez	326
CV. 1688. febr. 15—20. Teleki Mihály jelentései	327
<i>a)</i> 1688. febr. 15. A fejedelemnek	327
<i>b)</i> 1688. febr. 20. A fejedelemasszonynak	328
CVI. 1688. febr. 15. A marosvásárhelyi biztosok jelentése	329
CVII. 1688. febr. 17. A Szebenbe küldött követeknek Porumbákból a delegatióhoz küldött levele	331
CVIII. 1688. febr. 16. A lengyel király levele a fejedelemhez	331
CIX. 1688. febr. 16—21. Újabb kiegyezés Caraffával	332
<i>a)</i> 1688. febr. 16. A deputatió észrevételei Caraffa pontozataira	332
<i>b)</i> Kiegyezés Caraffával	332
<i>c)</i> 1688. febr. 21. Caraffa levele a fejedelemhez	332
CX. 1688. márcz. 1. A szebeni biztosok jelentése	333
CXI. 1688. márcz. 1. Caraffa levele a fejedelemhez	334
CXII. 1688. márcz. 1. Baló Mátyás portai követ utasítása	335
CXIII. 1688. márcz. 5—8. A szebeni biztosok jelentései	336
<i>a)</i> A márcz. 5-iki jelentés	336
<i>b)</i> A márcz. 6-iki jelentés	336
<i>c)</i> A márcz. 7-iki jelentés	338
<i>d)</i> A márcz. 8-iki jelentés	339
CXIV. 1688. márcz. 10—17. A fogarasi országgyűlés törvényei	339
CXV. 1688. márcz. 13—29. A hadi biztosok jelentései	345
<i>a)</i> Kálnoki és Inczédi jelentései	345
1. 1688. márcz. 13	345
2. 1688. márcz. 16	347
3. 1688. márcz. 19	349
4. 1688. márcz. 20. Gróf Magni Károly ezredes levele	351
5. 1688. márcz. 21	352

	Lap
6. 1688. márcz. 24	352
7. 1688. márcz. 29	354
8. 1688. márcz. 29	356
<i>b) Jó Mihály, Kálnoki Péter jelentései</i>	<i>357</i>
1. 1688. márcz. 29	357
2. 1688. ápr. 12	359
3. 1688. ápr. 16	360
<i>c) Alvinczi és Nagy Pál jelentései</i>	<i>361</i>
1. 1688. márcz. 16	361
2. 1688. márcz. 20	362
3. 1688. márcz. 22	363
4. 1688. márcz. 22	364
5. 1688. márcz. 24. Caraffa a kolozsváriak kocsmároltatása ügyében	365
6. 1688. márcz. 24	366
7. 1688. márcz. 24. Gyerőffy levele	368
8. 1688. márcz. 27	369
9. 1688. márcz. 29	370
10. 1688. ápr. 4.	372
11. 1688. ápr. 14.	373
12. 1688. ápr. 21. A fejedelem levele a biztosokhoz ...	376
<i>d) Keresztesi Sámuel jelentése</i>	<i>376</i>
1. 1688. márcz. 22	376
2. 1688. ápr. 2.	377
<i>e) Bálintith és társai jelentései</i>	<i>379</i>
1. 1688. márcz. 24.	379
2. 1688. márcz. 31.	381
3. 1688. ápr. 3.	383
4. 1688. ápr. 14.	385
<i>f) 1688. márcz. 29. Lugossy Ferencz jelentése</i>	<i>387</i>
CXVI. 1688. márcz. 14. Caraffa levele a fejedelemhez	390
CXVII. 1688. márcz. 17. A fejedelem levele a tatár khámhoz	390
CXVIII. 1688. márcz. 24. A fejedelem levele Telekihez a nádor követeléseinek ügyében	391
CXIX. 1688. márcz. 24—27. Falkenheim levelei a fejedelemhez	392
<i>a) 1688. márcz. 24.</i>	<i>392</i>
<i>b) 1688. márcz. 27.</i>	<i>393</i>
CXX. 1688. márcz. 31. Báró Pace levele a fejedelemhez	394
CXXI. 1688. márcz. 31. Maurocordatus levele a fejedelemhez	395
CXXII. 1688. ápr. 1. Az oláh vajda levele a fejedelemhez ...	396
CXXIII. 1688. ápr. 12. Sándor Pál kapitáni levele a fejedelemhez	397
CXXIV. 1688. ápr. 23. Az ország assecuratoriája a lengyel királynak	398

	I ap
CXXV. 1688. ápr. 23. Báró Pace levele a fejedelemhez ...	399
<i>a)</i>	399
<i>b)</i> A második lapon a válasz fogalmazványa	400
CXXVI. 1688. ápr. 24. Az oláh vajda levele a fejedelemhez	400
CXXVII. 1688. ápr. 24. A fejedelem megbízó levele a Caraffához küldött követek számára	401
CXXVIII. 1688. május 2. Meghívó a május 10-iki fogarasi országgyűlésre	402
CXXIX. 1688. máj. 2. A delegatio irományai a Caraffától küldött punctumokra	402
<i>a)</i>	402
<i>b)</i> 1688. máj. 3. A fejedelem megbízó levele a követek számára	405
<i>c)</i> 1688. máj. 3. A rendek megbízó levele	406
<i>d)</i> 1688. máj. 3. A Caraffához küldött követek utasításai	406
<i>e)</i> 1688. máj. 3. Apafi rendelete a görgényi őrséghez	409
CXXX. 1688. máj. 6—10. A Caraffával folytatott tárgyalások irományai	410
<i>a)</i> 1688. máj. 6. A bizottság jelentése	410
<i>b)</i> 1688. máj. 6. A bizottság egy második jelentése	411
<i>c)</i> 1688. máj. 9. A bizottság máj. 9-iki jelentése ...	412
<i>d)</i> 1688. máj. 9. Erdély elszakadása a portától ...	413
<i>e)</i> 1688. máj. 9. A várak átadása ügyében Caraffával kötött szerződés	413
<i>f)</i> 1688. máj. 10. Caraffa levele a bizottság működéséről	414
LXXXI. 1688. máj. 9. Piccolomini bucsúlevelére válasz ...	414
CXXXII. 1688. máj. 10—jún. 12. A fogarasi országgyűlés törvényei s irományai	415
<i>a)</i> A törvények	415
<i>b)</i> 1688. jún. 12. A delegatio újra szervezése	425
<i>c)</i> 1688. die 13. Maji adták be voxokat az mostan fenforgó dolgok iránt ezek:	430
<i>d)</i> 1688. máj. 13. Kérdőpontok a megszálló hadak által elkövetett visszaélések ügyében	432
CXXXIII. 1688. máj. 15—30. A brassaiak lázadása	435
<i>a)</i> 1688. máj. 9. A szebeni biztosok jelentése	435
<i>b)</i> 1688. máj. 14. A brassaiak levele a fejedelemhez.	436
<i>c)</i> 1688. máj. 15. Az erdélyi rendek Alvinczyhez ...	437
<i>d)</i> 1688. máj. 15. Az erdélyi rendek a brassaiakhoz	438
<i>e)</i> Maj. 15. 1688. Memoriale	439
<i>f)</i> A Caraffának írt levél	440
<i>g)</i> 1688. máj. 17. Báró Egkh levele a fejedelemhez	440

	Lap
<i>h)</i> 1688. máj. 17. A delegatió levele Alvinczyhez ...	441
<i>i)</i> 1688. máj. 18. A delegatió levele Alvinczyhez ...	442
<i>j)</i> 1688. máj. 19. A delegatió levele Alvinczyhez ...	443
<i>k)</i> 1688. máj. 19. A fejedelem levele Brassó városához	444
<i>l)</i> 1688. máj. 19. A rendek levele a brassaiakhoz ...	445
<i>m)</i> 1688. máj. 19. A Telekinek adott assecuratió ...	446
<i>n)</i> 1688. máj. 19. A rendek assecuratoriája	446
<i>o)</i> 1688. máj. 19. A Telekinek adott utasítás	447
<i>p)</i> 1688. máj. 19. A fejedelem által adott amnestia	448
<i>q)</i> 1688. máj. 19. A rendek által adott amnestia ...	449
<i>r)</i> 1688. máj. 19. Caraffa levele a fejedelemhez ...	450
<i>s)</i> 1688. máj. 19. Caraffa levele Telekihez	450
<i>t)</i> 1688. máj. 19. Caraffa levele Telekihez	451
<i>u)</i> 1688. máj. 20. A biztosok levele Telekihez	452
<i>v)</i> 1688. máj. 20. A rendek levele Brassóhoz	453
<i>x)</i> 1688. máj. 20. A fejedelem levele a brassaiakhoz	454
<i>y)</i> 1688. más. 21. Báró Egkh levele a fejedelemhez	455
<i>z)</i> 1688. máj. 22. Veteráni levele Telekihez	456
<i>aa)</i> 1688. máj. 23. Apafi rendelete Udvarhely megyéhez	458
<i>bb)</i> 1688. máj. 24. Caraffa levele a fejedelemhez	459
<i>cc)</i> 1688. máj. 24. A fejedelem assecuratiója Telekinek	460
<i>dd)</i> 1688. máj. 24. Az országgyűlés assecuratióji Telekinek	461
<i>ce)</i> 1688. máj. 14. A fejedelem assecuratiója a Brassóba küldött biztosoknak	462
<i>ff)</i> 1688. máj. 24. Az országgyűlés assecuratiója ugyanazoknak	464
<i>gg)</i> 1688. máj. 26. A brassai őrség levele Telekihez.	465
<i>hh)</i> 1688. máj. 27. Caraffa levele a fejedelemhez ...	466
<i>ii)</i> 1688. máj. 27—28. Teleki jelentései a fejedelemhez	467
<i>a)</i> A máj. 27-iki jelentés	467
<i>b)</i> A máj. 28-iki jelentés	468
<i>kk)</i> 1688. máj. 28. Báró Egkh levele a fejedelemhez	468
<i>ll)</i> 1688. jún. 1. A brassai tanács levele a fejedelemhez	469
CXXXIV. 1688. aug. 12—25. Caraffa levelezése a fejedelemmel	470
<i>a)</i> 1688. máj. 12-iki levele	470
<i>b)</i> 1688. máj. 23-iki levele	471
<i>c)</i> 1688. máj. 25-iki levele	472
CXXXV. 1688. máj. 13. A oláh vajda levele a fejedelemhez.	472

	Lap
CXXXVI. 1688. máj. 17–jún. 10. Veterani levelezése a fejedelemmel	474
<i>a)</i> 1688. máj. 17-iki levele	474
<i>b)</i> 1688. máj. 20. A fejedelem válasza Veteraninak	475
<i>c)</i> Veterani 1688. jún. 10-iki levele	475
CXXXVII. 1688. máj. 20. A biztosok máj. 20-iki levele Telekihez	476
CXXXVIII. 1688. máj. 23. A hadbiztos levele a fejedelemhez	479
CXXXIX. 1688. jún. 1–9. Bethlen és társai küldetése	479
<i>a)</i> 1688. jún. 1. Apafi levele Caraffához	479
<i>b)</i> 1688. jún. 1-én	480
<i>c)</i> 1688. jún. 9. A fejedelem levele Keresztessyhez	481
CXL. 1688. jún. 1. Teleki Mihály folyamodása a válasszal	482
CXLI. 1688. jún. 6. Parolla generalis Scherffenberg	483
CXLII. 1688. jún. 10. A fejedelem levele a szebeni hadbiztoshoz	483
CXLIII. A császár protectionálisa Telekinek	484
<i>a)</i> 1688. jún. 17.	484
<i>b)</i> 1688. jún. 17.	485
Pótlék az Erdélyi Országgyűlési Emlékekhez.	
I. 1635. február 13. I. Rákóczy György fejedelem patens levele	487
II. 1640. április 24. A cath. rendek előterjesztése	489
III. 1640. ápril. Rákóczy feljegyzése	491
IV. 1653. máj. 9. Somogyi Ferencz egri prépost jelentése	493
V. 1665–1668. Országgyűlési tárgyalások	498
<i>a) b) c)</i> 1665. május—nov.	498
<i>d)</i> 1666. februarius	504
<i>e)</i> 1667. január. A catholicus status felsorolja sérelmeit	506
<i>f)</i> 1667. június. A catholicusok válasza a reformátusok panaszaira	508
<i>g)</i> 1668. január. A cath. status folyamodása	509
<i>h)</i> 1668. február. A cath. status folyamodása	512
VI. 1671. oct. 26.	512
VII. 1678. május 2. Meghívó a júniusi országgyűlésre	514
VIII. 1680. Haranglábi számadása	515
IX. 1681. ápr. 7. Apafi Mihály levele Teleki Mihályhoz	517
X. 1682. júl. 1. Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez	518
XI. 1682. szept. 30. Teleki Mihály jelentése a fejedelemhez	520